Universidad de Deusto
Biblioteca

SVMMA II

DIVI THOMÆ

PARS TERTIA.

Universidad de Deusto
Biblioteca

DIVI

THOMAE AQVINATIS

DOCTORIS ANGELICI,

QVAESTIONES QVODLIBETALES

Duodecim.

NVNC AB INFINITIS MENDIS VINDICATAE,

ET SVO CANDORI RESTITVTAE.

Quarum materias, & articulos Index in fine earum ostendit.

QVAE ETIAM IN HOC VOLVMINE CONTINENTVR,
& in studiosorum gratiam sunt reposita, sequens CATALOGVS
indicat.

AVGVSTAE TAVRINORVM:
Apud hæredes Nicolai Beuilaquæ. 1582.

Permissu, quorum interest.

Universidad de Deusto
Biblioteca

CATALOGVS EORVM, QVAE IN HOC VOLVMINE CONTINENTVR.

Quæstiones quodlibetales duodecim D.Thomæ Aquinatis.
Opuscula omnia Thomæ Caietani Card. Tit. S. Xisti.
Tractatus de præscientia, & prædestinatione D.Tho. Aquina.
De infinitate Dei vnica Quæstio. Tho. Caieta.
De potentia neutra Quæstio 11.
Tractatus de nominum analogia.
Axiomata de sacramentis Ecclesiæ Christi Augustini Hunnæi.
Catechismus catholicus eiusdem Augustini Hunnæi.

DIVI THOMÆ AQVINATIS DOCTORIS ANGELICI QVAESTIONES QVODLIBETALES.

QVAESTIO I.

ARTICVLVS I.

Vtrùm Beatus Benedictus diuinam essentiam viderit.

QVAESITVM est de Deo, Angelo, & homine. De Deo quæsitum est & quantùm ad diuinam naturam, & quantum ad naturam humanam assumptam. Quantùm ad diuinam naturam quæsitum est, Vtrùm Beatus Benedictus in visione, qua vidit totum mundum, diuinam essentiam viderit. Et ostendebat quòd sic. Dicit enim Grego. 4. Dialogorum, de hac visione loquens, Animæ videnti Deum, angusta fit omnis creatura. Sed videre Deum est videre diuinam essentiam: ergo beatus Benedictus vidit diuinam essentiam. 22 q. 180. ar. 5. ad 3.

¶ Præterea. Ibidem subdit Grego. ꝙ totum mundum vidit in diuino lumine. Sed non est aliud lumen, vel claritas Dei quàm ipse Deus: vt idem Grego. dicit, & habetur in Glo. Exo. 33. super illud. Non videbit me homo & viuet. ergo beatus Benedictus vidit Deum per essentiam.

¶ Sed contra est, quod dicitur Ioan. 1. Deum nemo vidit vnquam, vbi dicit Glos. quòd nullus in mortali carne viuens, Dei essentiam videre potest.

¶ Respon. dicendum, corpus corruptibile aggrauat animam vt dicitur Sap. 9. Summa autè elevatio mentis humanæ est vt ad diuinam essentiam videndam perfingat. vnde impossibile est vt mens humana corpori vnita, Dei essentiam videat: vt Aug. dicit 12. super Gene. ad literam: nisi huic vitæ mortali funditus horrio intercat: vel sic alienetur à sensibus, vt nesciat vtrùm sit in corpore, an extra corpus: sicut de Paulo legitur 2. ad Cor. 11. Beatus autem Benedictus quando illam visionem vidit nec huic vitæ funditus mortuus erat: nec à corporeis sensibus alienatus, quod patet per hoc quòd dum adhuc in eadem visione persisteret, alium ad idem videndum aduocauit: vt idem Grego. refert. vnde manifestum est, quòd Dei essentiam non vidit. 1. p. q. 12. ar. 4. & 5. ad 3. 2. 2. q. 175. ar. 3. 4. & 6. & vers. q. 13. ar. 3. & 4.

¶ Ad primum ergo dicendum, ꝙ Grego. ex quadam proportione argumentari intendit in verbis illis. Si enim videntes Dei essentiam in eius comparatione totam creaturam reputant paruum, quid ad videndum, non est mirum si beatus Benedictus per lumen diuinum aliud amplius videre potuit, quàm homines communiter videant.

¶ Ad secundum dicendum, quòd lumen Dei quandoque dicitur ipse Deus: quandoque vero aliud lumen deriuatum ab ipso secundum illud Psalmistæ. In lumine tuo videbimus lumen: hic autem accipitur pro lumine deriuato à Deo. Psalm. 35.

QVAESTIO II.

DEINDE quærebantur duo, circa humanam naturam in Christo.

¶ Primò, vtrùm fuerit in Christo vna filiatio qua refertur ad patrem & ad matrem, an duæ.

¶ Secundò de morte eius, vtrùm in cruce mortuus fuerit.

ARTICVLVS II.

Vtrùm in Christo fuerit vna filiatio, vel duæ.

CIrca primum sic procedebatur. Videtur quòd in Christo sint duæ filiationes. Multiplicata enim causa relationum, multiplicantur relationes. Generatio autem est causa filiationis. Cùm ergo alia sit generatio qua Christus natus est æternaliter à patre. Et alia qua natus est temporaliter à matre, erit etiã alia filiatio qua refertur ad patrem, & alia qua refertur ad matrem. 3. p. q. 35. ar. 5. & 5. d. 8. ar. 5. q. 2. opus 3. c. 28.

¶ Præterea, quòd recipit ex tempore aliquid absolutum absque sui mutatione. multò magis absque sui mutatione potest recipere temporaliter aliquam proprietatem relatiuam, sed filiatio Dei ex tpe recipit aliquid absolutũ absque sui mutatione, quia super illud Lucæ 1. Magnus erit, & filius altissimi vocabitur. dicit Ambr. Non ideò erit magnus, quòd ante partum virginis magnus non fuerit, sed quia potentiam quam Dei filius naturaliter habet, homo erat ex repore acceptus, ergo multò magis ex tempore potuit accipere filius Dei absq; sui mutatione nouam filiationem, vt sic ei conueniant duæ filiationes, vna æterna, & alia temporalis. Lucas. Ambro.

¶ Sed contra. A quo aliquid habet quòd sit tale, ab eius vnitate habet, quòd sit vnum tale, sed filiatione aliquis habet quòd sit filius, ergo vna filiatione est vnus filius, sed Christus est vnus filius & non duo, ergo in Christo non sunt duæ filiationes, sed vna tantum.

¶ Respondeo dicendum, quòd relationes differunt in hoc ab omnibus alijs rerum generibus: quia ea quæ sunt aliorum generum, ex ipsa ratione sui generis habent ꝙ sint res naturæ: sicut quantitates ex ratione quantitatis: & qualitates, ex ratione qualitatis. Sed relationes nõ habent ꝙ sint res naturæ ex ratione respectus ad alterum: Inuenimur enim quidam respectus qui non sunt reales: sed rationales tantum: sicut scibile refertur ad scientiam, non aliqua reali relatione in scibili existente: sed potiùs quia scientia refertur ad ipsum secũdùm philosophum in 5. Metaph. (T. c. 20.) Sed relatio habet ꝙ sit res naturæ ex sua ca per quam vna res naturalem ordinem habet ad alteram: qui quidem ordo naturalis & realis est ipsius ipsa relatio: vnde dextrum & sinistrum in animali, sunt relatio. Relatio quõ differt ab alijs generibus 1. p. q. 28. ar. 1. 2. duplex relatio. scilis & rationis. 1. p. q. 6. ar. 2. ad 1. 1. p. q. 13. ar. 6. c.

Universidad de Deusto
Biblioteca

vnitas cau
se facit vnã relationẽ realem

lationes reales; quia consequitur quasdam naturales virtutes. In columna aũt sunt respectus rationis tantũm secundum ordinem animalis ad ipsam: ex eodem autem habet aliquid quod sit ens & ꝙ sit vnũ: & idco contingit ꝙ est vna relatio realis tantùm propter vnitatem causæ: sicut patet de æqualitate: propter vnam enim quantitatem est in vnõ corpore vna æqualitas tantùm: quamuis sint respectus plures secũdum quos diuersis corporibus dicitur esse æquale. Si autem secundum omnes illos respectus multiplicarentur reali ter relationes in vno corpore sequeretur ꝙ in vno esset accidentia infinita vel indeterminata: & similiter magister est vna relatione magister omnium quos idẽ docet quamuis sint multi respectus: sic etiam vnus homo secundum vnam realem filiationem, est filius patris sui & matris suæ: quia vna natiuitate vnam naturam ab vtroq; accepit. Sequendo ergo hanc rationem, videtur dicendum ꝙ alia sit filiatio realis in Christo: qua refertur ad patrem: & alia qua refertur ad matrẽ: quia alia generatione nascitur ab vtroq;: & alia est natura, quam habet à patre: & alia quam habet à matre.

Reproba-tio.

Sed alia ratio infringit pactum: hoc enim est vniuersaliter tenendum, ꝙ nulla relatio Dei ad creaturã realiter in Deo existit: sed est respectus rationis tantum, quia Deus est supra omnem ordinẽ creaturæ & mensura omnis creaturæ à qua dependet omnis creatura, & non ecõuerso, multò magis quàm hoc conueniat scibili respectu scientiæ, in quo propter has causas, nõ est relatio realis ad scientiam. Est autem considerandum, ꝙ subiectum filiationis non est natura vel naturæ pars aliqua. Non enim dicimus, ꝙ humanitas sit filia uel caput aut oculus. In Christo autem non ponimus nisi vnum suppositum & vnam hypostasim sicut & vnam personam, quod est suppositum æternum, in quo nulla relatio realis ad creaturam esse potest, vt iam dictum est: vnde relinquitur ꝙ filiatio, qua Christus refertur ad matrem, est respectus rationis tantùm. nec propter hoc sequitur, ꝙ non sit realiter filius virginis, sicut. n. Deus est realiter dominus propter realẽ potentiam qua continet creaturam, sic realiter est filius virginis propter realem naturam, quam accepit à matre. Si autem essent in Christo plura suppositta, oporteret ponere in Christo duas filiationes, sed hoc reputo erroneum: & in cõcilijs inuenitur damnatum. vnde dico quòd in Christo est vna relatio realis tantùm, qua refertur ad patrem.

1.p.q.13.ar 7.ad 6.

3 p. q.2.ar. 2.& 3.& q. 4.ar 3.c.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd non negamus non esse in Christo realem filiationem, qua refertur ad matrem: quia causa relationis deficiat: sed quia deficit subiectum talis relationis: cùm non sit in Christo aliquod suppositum creatum, vel hypostasis.

¶ Ad secundum dicendum, quòd eo modo quo ille homo accepit ex tempore Dei potentiam, eo modo accepit filiationem æternam, inquantùm scilicet factum est vt vna esset persona Dei & hominis: vt Ambro. ibidem subdit. Hoc autem non est factum per aliquid realiter absolutum vel relatiuum temporaliter inhærens filio Dei: sed per solam vnionem quæ realiter existit in natura creata: non autem est realiter in ipsa persona assumente.

Ambro.

3.q.2.ar.7. ad 3.

¶ Quod verò in contrarium obijcitur necessitatem non habet. Dicitur enim aliquando vnus qualis, propter vnitatem substantialem subiecti: licèt sint multæ qualitates: vt color & sapor in pomo.

ARTICVLVS III.

Vtrùm Christus in cruce mortuus fuerit.

3.p.q.46. ar.4.o.& opus 6c.ar. 25.& 26.

CIrca secundum sic procedebatur: videtur quòd Christus in cruce mortuus non fuerit. Si enim fuerit mortuus, aut hoc fuit quia ipse animam à corpore separauit, aut propter vulnera. Sed non primo modo. Sic enim sequeretur, quòd Iudei Christum nõ occidissent: sed ꝙ ipse fuisset homicida, quod est inconueniens. Et similiter nec secundo modo: quia mors quæ accidit propter vulnera, prouenit homini ex summa debilitate præueniente, quod in Christo non fuit: quia clamans expirauit: ergo Christus in cruce nullo modo mortuus fuit.

¶ Præterea, Natura humana non fuit in Christo debilior, quàm in alijs hominibus. Sed nullus alius homo tam citò moreretur propter vulnera manuum & pedum. Vulnus autem lateris fuit ei inflictum post mortem Christi: ergo in cruce mortuus non fuit: cùm nulla causa mortis eius esse videatur.

¶ Sed contra est quod dicitur Ioan. 19. quòd Christus in cruce pendens, inclinato capite tradidit spiritum, mors autem est per separationem animæ à corpore: ergo Christus in cruce mortuus fuit.

¶ Respon. dicendum, ꝙ absq; omni dubio confitendum est Christum in cruce verè mortuum fuisse. Sed ad videndum causam mortis eius, cõsiderandum est quòd cùm Christus fuerit verus Deus & homo, eius poterat superare quicquid pertinet ad humanam naturam in Christo: quod in alijs puris hominibus non contingit. Voluntari enim eorum non subiacent quæ naturalia sunt. Vnde hæc causa assignatur quare anima Christi simul patiebatur & fruebatur, quia scilicet eo volente hoc factum est, vt non fieret redundantia à superioribus viribus in inferiores, nec impedirentur superiores virtutes à suo actu propter passionem inferiorum: quod in alijs hominibus contingere non potest, propter naturalem conjunctionem potentiarum adinuicem. Et similiter in proposito est dicendum. Mors enim violenta accidit ex hoc ꝙ nocumento illato natura cedit: & quandiu natura resistere potest, tandiu mors retardatur. Vnde in quibus natura est fortior: ex æquali causa tardiùs moriuntur. Erat autem subiectum voluntati Christi, quòd natura resisteret nocumento illato & quandoque cederet. Vnde eo volente natura resistit nocuo illato vsque ad finem plùs quàm in alijs hominibus posset: ita quòd in fine post multam sanguinis effusionem quasi integer viribus clamauit voce magna: & statim eo volente natura cessit, & tradidit spiritum: vt se dominum naturæ & vitæ & mortis ostenderet: vnde hoc admirans Centurio, dixit. Verè hic homo filius Dei erat. Sic ergo & Iudæi Christum occiderunt nocumentum mortiferum inferentes: & tamen ipse animam suam posuit & tradidit spiritum: quia quando voluit natura nocumento illato totaliter cessit. Nec tamen culpandus est, quasi sui homicida, est enim corpus propter animam: & non ecõuerso. Vnde iniuria fit animæ, cùm propter nocumentum corpori illatum de corpore expellitur contra naturalem appetitum animæ: sed ferè non propter deprauatam voluntatem se interficientis: sed si anima in sui potestate haberet recedere à corpore quando vellet, & iterum aduenire, non maioris esset culpæ, si corpus desereret, quàm quòd habitator deserueritr domum culpæ, tamen est quòd inde expellatur iniustus.

3.p.q.46. art.3.ad 3.

¶ Et per hoc patet responsio ad obiecta.

QVAESTIO III.

DEINDE quærebantur duo de angelo.

¶ Primò, vtrùm angelus dependeat à loco corporali secundum suam essentiam: an sit in loco secundum operationem tantùm.

¶ Secundò de motu angeli: vtrùm possit moueri de extremo in extremum sine medio.

ARTI-

ARTICVLVS IIII.

Vtrùm angelus sit in loco secundum operationem tantum.

1.p.q.52. ar.1 & 2. & 3c.

AD primum sic proceditur. Videtur quòd angelus non sit in loco secundum operationem tantùm: Prius est enim esse quàm operari: ergo prius est esse in loco, quàm operari in loco: sed posterius non est causa prioris: ergo operari in loco non est causa quare angelus sit in loco.

¶ Præterea, duo angeli possunt operari in vno loco: si ergo angelus esset in loco solùm per operationem: sequeretur quòd plures angeli essent similiter in vno loco: quod reputatur impossibile.

¶ Sed contra, Nobilius non dependet ab ignobiliori, sed essentia angeli est nobilior quàm locus corporeus: ergo non dependet à loco corporeo.

art.124.c. fi.& 4.

¶ Respon. dicendum, ꝙ qualiter angelus sit in loco corporeo, considerari potest ex modo quo corpus est in loco. Est enim corpus in loco per contactum loci. Contactus autem corporis est per quantitatem dimensiuam: quæ in angelo non inuenitur cum sit incorporeus: sed loco eius est in eo quantitas virtualis. Sic ut ergo corpus est in loco per contactum dimensiuæ quantitatis: ita angelus est in loco per contactum virtutis. Si quis autem velit virtutis contactum operationem vocare, propter hoc quòd operari est proprius effectus virtutis, dicatur quòd angelus est in loco per operationem: ita tamen quòd per operationem non intelligatur sola motio, sed quæcunque virtio qua sua virtute se corpori vnit, præsendo, vel continendo, vel quocunque alio modo.

art.124.c. fi.& 4. art.1.& 2.ad 1.& 3.ad 2. 1.p.q.8.ar. 2.1.2.q.53. ar.1. 1.p.q.8.ar. 2.1.2.q.53. art.1.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd nihil prohibet aliquid esse prius simpliciter, quod non est prius quantum ad hoc: sicut corpus subiectum est simpliciter prius superficie: sed non quantum ad hoc quod est colorari: & similiter prius simpliciter est corpus quàm tactus: tamen ipsum est in loco per tactum dimensiuæ quantitatis: & similiter angelus per contactum virtutis.

3.p.q.52. art.3.ad 3.

¶ Ad secundum dicendum, quòd si aliquid moueatur perfectè ab vno motore, non conuenit ꝙ ab alio simul immediatè moueatur: vnde ratio magis valet ad oppositum eius, quàm ad propositum.

ARTICVLVS V.

Vtrùm angelus possit moueri de extremo in extremum sine medio.

2.p.q.53. art.2.o.

AD secundum sic proceditur. Videtur ꝙ angelus nõ possit moueri de extremo ad extremum, quin per transeat medium. Omne enim quod mouetur; prius est in mutari, quàm in mutatum esse: ut probatur in 6. Physicorum. (T.c.8.) Sed si angelus mouetur de extremo in extremum puta de a. in b. cùm est in b. est in mutatum esse: ergo prius erat in mutari. Sed non quando erat in a. quia tunc nondum mouebatur: ergo quando erit in c. quod est medium inter a. & b. & sic oportet quòd pertranseat medium.

¶ Præt. si angelus mouetur de a. in b. sine hoc ꝙ per transeat medium, oportet quòd corrumpatur in a. & terminetur in b. Sed hoc est impossibile: quia sic non esset idem angelus: ergo oportet quòd pertranseat medium.

¶ Sed contra, omne quod pertransit medium, oportet quod prius pertranseat æquale sibi: aut minus quàm maius: vt dicit in 6. Phys. (T.c.89.) & ad sensum apparet: sed non potest esse minus spacium quã angelus, qui est indiuisibilis: ergo oportet ꝙ pertranseat æquale: quod est locus indiuisibilis, & punctalis. Infinita autem puncta sunt inter quoslibet duos terminos motus. Si ergo necesse esset, quòd angelus in suo motu pertransiret medium, oportet quòd pertran siret infinita, quod est impossibile.

1.p.q.52. art.1.

¶ Respon. dicendum, ꝙ angelus si vult potest moueri de vno extremo ad aliud, absque hoc ꝙ pertranseat medium, & si vult, potest pertransire omnia media. Cuius ratio est, quia corpus est in loco, sicut contentum ab eo. Et ideo oportet ꝙ in mouendo sequatur loci conditionem, vt scilicet pertranseat media priusquã ad extrema loci perueniat: sed cum angelus sit in loco per contactum virtutis, non subditur loco, vt contentus ab eo: sed magis continet locum sua virtute superemineus in loco: vnde non habet necesse, vt sequatur in suo motu conditiones loci, sed voluntati suæ subest, quòd applicet se per contactum virtutis huic loco, & illi: & si vult absq; medio, sicut etiam intellectus põt applicari intelligendo vni extremo, puta albo: & postea nigro indifferenter vel cogitando vel non cogitando de mediis coloribus, quamuis corpus subiectum colori non possit moueri de albo in nigrũ, nisi per medium.

ar.4.c.& ar.1.& 2.ad 1. & 3.ad 2. ar.425.prin cip.

¶ Ad primum ergo dicendum, ꝙ verbum Philosophi & eius probatio locum habet in motu continuo. Sed motus angeli non oportet quòd sit continuus, sed ipsa successio applicationum prædictarum motus eius dicitur: sicut & successio cogitationum vel affectionum dicitur motus spiritualis creaturæ, secundum Aug. 8. super Genes. ad literam.

ar.26.c.& ar.27.c.& 1.p.q.3 art.10.ad 2.

¶ Ad secundum dicendum, ꝙ hoc non accidit per corruptionem angeli, aut nouam creationem: sed quia eius virtus superemineat loco.

¶ Ad illud verò quod in contrarium obijcitur, dicendum, quòd angelus non est in loco per commensurationem: sed per applicationem suæ virtutis ad locum: quæ quidem potest esse indifferenter & ad locum diuisibilem & indiuisibilem. Vnde potest continuè moueri, sicut aliquid in loco diuisibili existens continuè intercipiendo spacium: secundum verò ꝙ in loco indiuisibili est, non potest eius motus esse continuus, nec pertransire omnia media.

ar.4.& 5. c.& ar.4

QVAESTIO IIII.

DEINDE quærebatur de homine.

¶ Et primò quantùm ad bonum naturæ.

¶ Secundò quantum ad bonum gratiæ.

¶ Tertiò, quantùm ad bonum gloriæ.

¶ Circa primum quærebantur tria.

¶ Primò, de vnione animæ ad corpus, vtrùm s. anima adueniente corpori corrumpantur omnes formæ quæ prius inerant & substantiales & accidentales.

¶ Secundò, de potestate liberi arbitrij, vtrùm homo absque gratia possit se ad gratiam præparare.

Tertiò, de dilectione naturali, vtrùm s. licet homo in statu innocentiæ dilexerit Deum plusquàm omnia & supra seipsum.

ARTICVLVS VI.

Vtrùm per aduentum animæ excludantur omnes formæ, quæ prius inerant.

1.p.q.66. art.3.& 6.ad 1.q. 118.ar.2.

AD primum sic procedebatur. Videt ꝙ per aduentum animæ non excludantur omnes formæ quæ prius inerant: Dicitur enim Gene.1. Formauit Deus hominem de limo terræ, & inspirauit in faciem eius spiraculum vitæ. Frustrà autem formasset corpus, si inspirando animam forma, quam formando indiderat, excluderetur. Non ergo aduenientè anima tolluntur omnes formæ præcedentes.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶Præterea, Necesse est q anima sit in corpore formato & dispositio multis dispositionibus. Si ergo adueniens anima omnes præcedentes formas & dispositiones amouet, sequitur q in instanti anima totum corpus formet quod videtur esse solius Dei.

¶Præt. Anima non est nisi in corpore mixto. Sed mixtio elementorum non fit solùm secundum materiam, sed etiam secundum formas: alioquin esset corruptio. ergo anima non excludit omnes formas in materia inuentas.

¶Præt. Anima est perfectio. Perfectionis autem non est corrumpere, sed perficere. Non ergo adueniens corpori corrumpit formas præexistentes.

¶ Sed contra. Omnis forma aduenies existenti in actu, est forma accidentalis. Forma enim substantialis facit esse actu simpliciter. Sed si anima aduenies nõ destrueret præexistentes formas, sed ei superadderetur, sequeretur q aduenire existenti in actu: quia quę libet forma cum sit actus, facit esse in actu: ergo anima aduenies excludit formas præexistentes.

¶Respondeo dicendum, q impossibile est in vno & eodem esse plures formas substantiales: & hoc ideo quia ab eodem habet res esse & vnitatem. Manifestum est autem q res habet esse per formam. Vnde & per formam res habet vnitatem. & propter hoc vbicunque est multitudo formarum, non est vnum simpliciter: sicut homo albus non est vnum simpliciter, nec animal bipes esset vnum simpliciter, si ab alio esset animal: & alio bipes, & Philosophus dicit. Sed sciendum est, quòd formæ substantiales se habent ad inuicem, sicut numeri: vt dicitur in 8. Metaph. (T.c. 10.) vel etiam sicut figuræ ut de partibus anim.c. dicit Philosophus in 2.de anima. (T.c.31.) Semper.n. maior numerus vel figura, virtute continet in se minorem, sicut quinarius quaternarium, & pentagonus tetragonum. Et similiter perfectior forma virtute continet in se imperfectiorem, vt maximè in animalibus patet. Anima enim intellectiua habet virtutem ut conferat corpori humano, quicquid confert sensitiua in brutis: & similiter sensitiua facit in animalibus, quicquid nutritiua in plãtis, & adhuc amplius: frustrà ergo esset in homine alia anima sensitiua præter intellectiuã, ex quo anima intellectiua virtute continet sensitiuam & adhuc amplius. sicut frustrà adderetur quaternarius posito quinario. Et eadem ratio est de oĩb. formis substantialibus vsq; ad materiam primam: ita q non est in homine diuersas formas substantiales inuenire: sed solùm secundum rationem, sicut considerauimus eum vt viuentem per animam nutritiuam. & sic sentientem per animam sensitiuam: & sic de aliis. Manifestum est autem, q semper adueniente forma perfecta, tollitur forma imperfecta, sicut etiam aduenientę figura pentagoni, tollitur figura quadrati. vnde dico q aduenien te anima humana, tollitur forma substantialis, quæ prius inerat, alioquin generatio esset sine corruptione alterius, quod est impossibile. Formæ vero accidentales quæ prius inerant disponentes ad animam, eorum puntur quidem non per se, sed per accidens ad corruptionem subiecti: vnde manent eędem specie, sed non eędem numero: sicut etiam contingit circa dispositiones formarum elementarium, quæ primitus materiæ aduenire apparent.

¶Ad primum ergo dicendum, q secundum Basilium, spiraculum vitæ dicitur ibi gratia sancti spiritus: & sic obiectio cessat. Si autẽ ut Aug. dicit, spiraculum vitæ sit ipsa anima: non oportebit dicere, q alia forma formatum sit corpus hominis de limo terræ, quàm ipso spiraculo vitæ diuinitus inspirato: non enim illa formatio tempore præcesserit inspirationem: nisi forte velimus dicere illam formationem referri ad dispositiones accidentales: pura figuram & alia huiusmodi, quæ quodam rationis ordine præintelliguntur in corpore ante animam intellectiuam, sicut materiales dispositiones quibus tamen præintelligitur ipsa anima intellectiua: non inquantùm est intellectiua, sed inquantùm continet in se virtutem aliquam de imperfectionibus formis.

¶Ad secundum dicendum, quòd anima cùm aduenit corpori, non facit esse corpus effectiue, sed formaliter tantum. Effectiuè autem facit corpus esse illud quod dat corpori formam vt perficiens, vt disponens autem illud quod præoperatur ad formam: paulatim autem, & ordine quodam inducendo materiam ad propinquiorem formam ante dispositionem, quantò enim propinquior fuerit forma, aut dispositio, tantò minor est resistentia ad introductionem formæ & dispositionis complexæ. Facilius enim fit ignis ex aere, quàm ex aqua, quamuis vtraque forma immediatè adsit materiæ.

¶Ad tertium dicendum, quòd Auicen. posuit formas elementorum actu remanere in mixto, quod non potest esse: quia formæ elementorum non possunt esse in vna parte materiæ simul. & sic oportet q sint in diuersis materiæ partibus, quæ distinguuntur secundum dimensiuę quantitatis diuisionem: & sic oportebit quòd vel plura corpora sint simul, vel quòd non sit mixtio vera totius ad totum: sed mixtio ad sensum secundum minima iuxta se posita. Auerroys autem in 3.li.de cœlo. (Co.68.) dicit quòd formæ elemẽtorum sunt mediæ inter formas accidentales & substantiales & quòd recipiunt magis & minus, & sic formis elementorum remissis: & quodammodo ad medium reductis, quodammodo fit mixtio. Sed hoc est minus possibile quàm primũ: nam forma substantialis est terminus quidem esse specificiꝰ vnde in indiuisibili est ratio formæ, sicut ratio numeri & figuræ: nec est possibile vt intendatur vel remittatur. Sed omnis additio, vel subtractio facit aliam speciem.

¶Et ideo aliter dicẽdum secundum Philosophum, in 1.de generatione: quòd formæ miscibilium non manent in mixto actu: sed virtute, prout, scilicet virtus formæ substantialis manet in qualitate elementari: licet remissa & quasi ad mediũ redacta: qualitas enim elementaris agit in virtute formæ substantialis: alioquin actio quæ est per calorem ignis non terminaretur ad formam substantialem.

¶Ad quartum dicendum, quòd anima cum sit forma, est quidem perfectio quædam particularis: non autem vniuersalis: & ideo ea adueniente sic aliquid perficitur vt tamen aliquid corrumpatur.

Ad secũdũ anima corpori aduenies facit corpus esse formaliter tantũm.

Auicẽna.

Auerroys

Solutio 12.1. p.qu. 76. art. 4. ad quartũ. 90.q.5.a.2. 7. c. & 90. pur 330. & anima. ar. 9.ad 10.

ARTICVLVS. VII.

Vtrùm homo absque gratia per solam naturalem arbitrij libertatem possit se ad gratiam præparare.

12.q.109. art.6 & 2. d.5.q.2.a. 1.& di.28. ar.4.& ver. 11.q.24.ar. 15.o.

AD secundum sic proceditur. Videtur quòd homo absque gratia per solam naturalem arbitrii libertatem possit se ad gratiam præparare: quia vt dicitur. Prouer.16. hominis est præparare animum. Hoc autem dicitur esse alicuius, quod est in eius potestate constitutum: ergo in potestate hominis constitutum est, q possit se ad gratiam præparare. Non ergo indiget auxilio gratiæ.

¶ Præterea. Anselmus dicit in lib. de casu Diaboli, quòd non ideo aliquis caret gratia quia Deus non vult dare: sed quia ipse non vult accipere. Si ergo vellet accipere, posset accipere. Potest ergo si vult se ad gratiam præparare absque exteriori auxilio.

Anselmus

¶Sed dicebat q homo indiget in hoc auxilio gratiæ quantùm ad exteriùs mouens. Sed contra, Homo potest

Enasio.

potest moueri ad conuersionem non solùm ex bonis, sed etiam ex peccatis: sicut si aliquis videat aliquem enormiter peccantem & ex horrore peccati ad Deum conuertitur: sed peccatum non est à Deo: ergo absq; Dei operatione potest se homo ad gratiam præparare.

¶ Sed contra. Per hoc ad gratiam præparamur, q ad Deum conuertimur: sed ad hoc indigemus auxilio diuinæ gratiæ. Dicitur enim Tren. 4. Conuerte nos domine ad te & conuertemur: ergo homo indiget auxilio gratiæ diuinæ, ad hoc quòd se ad gratiam præparet.

Tren.

¶Præterea. Ad nihilum non potest homo se præparare, nisi cogitando: sed ad hoc ipsum indiget homo auxilio gratiæ. Dicitur enim secundæ Corinthiorum. 3. Non sufficientes sumus cogitare aliquid à nobis: qua si ex nobis: ergo indigemus auxilio diuinæ gratiæ, ad hoc quòd nos ad gratiam præparemus.

Beatus Paulus

¶Respon. dicendum q in hac quæstione euitandus est error Pelagij, qui posuit q per liberum arbitrium homo poterat adimplere legem, & vitam æternam mereri: nec indigebat auxilio diuino: nisi quantum ad hoc quòd sciret quod facere deberet: secundum illud Psal. Doce me facere voluntatem tuam. Sed quia hoc minùs parum videbatur ut solam scientiam haberemus à Deo: charitatem autem qua præcepta legis implentur, haberemus à nobis. ideo postmodum Pelagiani posuerunt q initium boni operis est homini ex seipso. dum consentit fidei per liberum arbitrium: sed consummatio est hominis à Deo: præparatio autem ad initium boni operis pertinet. Vnde ad errorem Pelagianum pertinet dicere, quòd homo possit se ad gratiam præparare ab sque auxilio diuinæ gratiæ: & est contra apostolum, qui dicit ad Phil. 1. Qui cœpit in nobis opus bonum, ipse perficiet.

Error Pelagij de quo. 12.q. 100. ar. 10. ad 3. & ma. q. 2. art. 5. ad 7. veri. q. 16. ar. 1. ad 12. veri. q. 2. ar. 1. ad 12. Enasio ertoris. 22. q. 6. ar. 1. Inconueniẽs quod sequitur.

Opinio doc. 12. q. 109. ar. 5. 9.

¶Dicendum est ergo q homo indiget auxilio gratiæ, non solùm ad merendum, sed etiam ad hoc q se ad gratiam præparet, aliter tamen & aliter. Nam meretur homo per actum virtutis, cum non solùm bonum agit, sed bene ad quod requiritur habitus, vt dicitur in 2. Ethi. Et ideo ad merendum, requiritur habitualiter gratia. Sed ad hoc q homo præparet se ad habitum consequendum, non indiget alio habitu, quia sic esset procedere in infinitum. Indiget autem diuino auxilio non solùm quantùm ad exteriora mouentia, prout scilicet ex diuina prouidentia procurantur homini occasiones salutis: puta prædicationes, exempla, & interdũ ęgritudines & flagella, sed etiam quantum ad interiorem motum, prout Deus cor hominis interiùs mouet ad bonum, secundum illud Prou. 19. Cor regum in manu Dei ad quodcũq; voluerit vertet illud. & q hoc necessarium sit, probat Philosophus in quodam.c.de bono fortunæ. Hoc enim agit voluntate: voluntatis autem principium est electio, & electionis consilium. Si autem quæratur qualiter consiliari incipiat, non potest dici quòd ex consilio consiliari inceperit: quia sic esset in infinitũ procedere. Vnde oportet aliquod exterius principiũ esse, quod moueat mentem humanam ad consiliandum de agendis. Hoc autem oportet esse aliquod melius humana mente: non ergo est corpus cœleste: quod est infra intellectuale virtutẽ, sed Deus vt Philosophus ibidẽ concludit. Sicut ergo oĩs motus inferiorum corporũ quæ nõ semper mouentur principiũ est motus cœli, ita omniũ motuum interiorum mentium, principium est à Deo mouente. Sic ergo nullus potest se ad gratiam præparare, nec aliquid boni facere, nisi per diuinum auxiliũ.

1.p.q.62. art.2. 12.q.9.art. 4. & 9.17. ar.5.secundum.

¶Ad primum ergo dicendum, quòd per hoc quòd hominis est se ad gratiam præparare per liberum arbitrium, non excluditur necessitas auxilij diuini: sicut nec per hoc quòd ignis est calefacere, excluditur necessitas cœlestis motus.

¶Ad secundum dicendum, q Deus mouet omnẽ secũdum modum eorum: & ideo diuina motio à quibusdam participatur cum necessitate, à natura autem rationali cum libertate. propter hoc q virtus rationalis se habet ad oppositа. & ideo sic Deus mouet mentem humanam ad bonum: quòd tamen possit huic motioni resistere. & sic ex Deo est vt homo se ad gratiam præparet, sed quòd gratia careat, non habet causam à Deo, sed ab homine: secundum illud Osee 13. Perditio tua ex te Israel, tantummodo ex me auxilium tuum.

¶Ad tertium dicendum, quòd licèt peccatum non fit à Deo, tamen Deus peccatum quandoque ordinat ad hoc, ut sit alicui salutis occasio.

1.p.q.49. ar.2.ad 2.

ARTICVLVS. VIII.

Vtrùm primus homo in statu innocentiæ dilexerit Deum super omnia, & plusquam seipsum.

AD tertium sic proceditur. Videtur quòd primus homo in statu innocentiæ, non dilexerit Deum super omnia, & plusquam seipsum. Sic enim diligere Deum meritorium est maximè. Sed primus homo in statu illo non habuit, vnde posset proficere per meritum: vt dicitur in 24. distinctione secundi libri sententiarum: ergo primus homo in statu illo non dilexit Deum plusquam seipsum, & super omnia.

1.p.q.60. ar.5.& 5.

¶Præterea, sic diligere Deum, est maxima præparatio mentis humanę ad gratiam consequendam. Primus autem homo in statu illo ponitur gratiam non habuisse: sed solã naturalia: ergo non dilexit Deum plusquam seipsum, & super omnia.

¶Præterea, natura in se recurua est, quia scilicet omnia quæ amat, retorquet ad se. Sed propter quod vnumquodque tale & illud magis: ergo naturali dilectione plùs diligebat seipsum quàm Deum. Non ergo diligebat Deum super omnia.

¶ Sed contra. si non diligebat Deum plùs quàm seipsum, aut ergo minùs se: aut æqualiter sibi: & vtroque modo sequitur quòd seipso homo frueretur: dum se non referret in Deum. Frui autem seipso, inducit peruersitatem peccati: vt Aug. dicit: ergo primus homo in statu innocentiæ, iam erat peruersus per peccatum quod est impossibile. Sequitur ergo vt diligeret Deum super omnia.

1.p.q.95. art. 1. o. & q. 100 art. 1.ad 3. 22. q.5.ar.1.c.

22. q. 26. ar.3.o.

¶Respon. dicendum, q si homo fuit factus in gratia: vt ex verbis Basilij & Aug. haberi potest, quæstio ista locum non habet. Manifestum est enim q existens in gratia, per charitatem diligit Deum supra seipsum: sed quia possibile fuit Deo, vt hominem faceret in puris naturalibus: vtile est considerare ad quantum se dilectio naturalis extendere possit. Dixerũt ergo quidam quòd homo vel angelus in puris naturalibus existens, diligit Deum plusquam seipsum naturali dilectione, secundum amorem concupiscentiæ: quia scilicet bono diuino magis frui desiderat tanquam maiori & suauiori: sed secundum amorem amicitię naturaliter homo plùs diligit seipsum quã Deum. Est enim amor concupiscentiæ quo dicimur amare illud quo volumus vti vel frui: sicut vinum vel aliquid, hmõi. Amor aũt amicitiæ, est quo dicimur amare amicum, cui volumus bonum. Sed ista positio stare non potest. Dilectio enim naturalis, est quædam naturalis inclinatio indita naturæ à Deo: nihil aũt naturale est peruersum. Impossibile est ergo q aliqua naturalis inclinatio vel dilectio sit peruersa: peruersa aũt dilectio est vt aliquis dilectione amicitiæ diligat plùs se quàm Deum. Non potest ego talis dilectio esse naturalis.

Opinio ista.

Amor duplex 12. q. 26.ar.4.o.

Reproba tio opi.

¶ Dicendum est ergo, quòd diligere neum super

Universidad de Deusto
Biblioteca

1.p.q. 62. art.2.ad 1. q.63.art.1 ad 2 et 3. 3.d.3.q.4. o.

omnia plùs quàm seipsum, est naturale, non solùm angelo & homini, sed etiam cuilibet creaturæ: secundum q̃ potest amare aut sensibiliter aut naturaliter. Inclinationes n. naturales maximè cognosci possunt in his quæ naturaliter aguntur absq; rationis deliberatione. Sic enim agit vnum quodq; in natura, sicut aptum natum est agi. Videmus autem q̃ vnaquæque pars naturali quadam inclinatione operatur ad bonũ totius, etiam cum periculo aut detrimento proprio: vt patet cùm aliquis manum exponit gladio ad defensionem capitis: ex quo dependet salus totius corporis. Vnde naturale est, vt quælibet pars suo modo plùs amet totum quàm seipsam. Vnde & secundum hanc naturalem inclinationem, & secundum politicã virtutem, bonus ciuis, mortis periculo se exponit pro bono communi. Manifestum est autem, q̃ Deus est bonum commune totius vniuersi, & omnium partium eius. vnde quælibet creatura suo modo naturaliter plùs amat Deum quàm seipsam. Insensibilia quidem naturaliter: bruta verò animalia sensitiuè: creatura verò rationalis per intellectualem amorem, quæ dilectio dicitur.

1.p.q. 60. art.5. o.22 q.26.ar.3. c. & 4. ad 3.q.31.ar.1 ad 2.

¶ Ad primum ergo dicendum, q̃ diligere Deum prout est principium totius esse ad naturalem dilectionem pertinet. Sed diligere Deum prout est obiectum beatitudinis est gratuitæ dilectionis, in qua meritum consistit: nec tamen necessarium est vt in hoc sustinea mus sententiam magistri dicentis, quòd homo in primo statu non habuit gratiam per quam mereri posset.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ naturali dilectione qua Deus sit super omnia naturaliter diligitur, potest aliquis magis & minùs vti: & quando in summo fuerit, tunc est summa præparatio ad gratiam habendam.

Nota bene.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ inclinatio rei naturalis est ad duo, scilicet ad moueri & ad agere: illa autem inclinatio naturæ quæ est ad moueri, in seipsa recurua est, sicut ignis mouetur sursum propter sui conseruationem, sed illa inclinatio naturæ q̃ est ad agere, nõ est recurua in seipsã: non enim ignis agit ad generandum ignem propter seipsum, sed propter bonum generari, quod est forma eius, & vlteriùs propter bonum commune quod est conseruatio speciei: vnde patet quòd non vniuersaliter verum est, quòd omnis dilectio naturalis sit in se recurua.

QVAESTIO V.

3.di. 3.q.4 ad 4.3.dis. 3.q.4.ad secundum.

DEINDE quærebatur de his quæ pertinent ad bonum gratiæ.

Et primò de his quæ pertinent ad ipsum bonum gratiæ.

¶ Secundò, de his quæ pertinent ad malum culpæ, quod ei opponitur.

¶ Circa bonum gratiæ quærebatur.

¶ Primò quidem de eo quod pertinet ad omnes.

¶ Secundò, de eo quod pertinet ad clericos.

¶ Tertiò de eo quod pertinet ad religiosos.

¶ Circa ea verò quæ ad omnes pertinent, quæreba tur de duabus partibus pœnitentiæ.

¶ Primò de contritione, vtrùm scilicet contritus teneatur velle magis esse in inferno, quàm peccare.

¶ Secundò, de confessione.

ARTICVLVS IX.

Vtrùm contritus debeat magis velle esse in inferno, quam peccare.

ar.22.o. & 4.di. 15.q. 2.ar.3.q.3. tertium.

AD primum sic procedebatur. Videtur quòd contritus non debeat magis velle esse in inferno quã peccare. Pœna enim inferni est æterna, & irremediabilis. De peccato autem potest liberari per pœnitentiam: ergo magis debet velle peccare, quã in inferno esse.

¶ Præterea, Pœna infernis includit culpam, vna enim de pœnis inferni est vermis, id est conscientiæ remorsus de culpa. Culpa autem non includit pœnam infernĩ: ergo magis est eligenda culpa quàm pœna

Anſel.

¶ Sed contra est quod Anselmus dicit in libro de similitudinibus, q̃ aliquis debet magis eligere esse in inferno sine culpa, quàm in paradiso cum culpa, quia innocens in inferno non sentiret pœnam: & peccator in paradiso non gauderet de gloria.

¶ Respon. dicendum, q̃ contritus tenetur in generali velle pati magis quamcunque pœnam quàm peccare: & hoc ideo, quia contritio non potest esse sine charitate, per quam omnia dimittuntur peccata. Ex charitate enim plùs homo diligit Deum quàm seipsum: peccare autem est facere contra Deum: punire autem est aliquod pati contra seipsum. Vnde charitas hoc requirit, vt quamlibet pœnam homo contritus præeligat culpæ. Sed in speciali descendere ad hanc pœnam vel ad illam non tenetur: quinimò stultè faceret, si quis seipsum vel alium solicitaret super huiusmodi particularibus pœnis. Manifestum est enim, q̃ sicut delectabilia plùs mouent in particulari considerata quàm in communi, ita terribilia plùs terrent si in particulari cõsiderentur, & aliqui sunt qui minori tentatione non cadunt, qui fortè maiori caderent: sicut aliquis audiens adulterium, non incitatur ad libidinem: sed si per considerationem descendit ad singulas illecebras, magis moueretur. Et similiter aliquis non refugeret pati mortem pro Christo: sed si descenderet ad considerandum singulas pœnas, magis retraheretur. Et ideo descendere in talibus ad singula, est inducere hominem in tentationem: & præbere occasionem peccandi.

22.q.10r. ar.3.ad 4.

Ethicorũ lec.3.

¶ Ad primum ergo dicendum, q̃ culpa etiam mortalis de se perpetua est, sed ex sola Dei misericordia remedium habet.

4.di.17.q. 2.ar.3 q.c. ad quartũ.

¶ Præterea, Plùs præponderat bonum diuinum contra quod agit culpa bono naturæ creatæ, cui opponitur pœna, quàm perpetuitas pœnæ temporalitati culpæ.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ remorsus conscientiæ non est culpa, sed consequens ad culpam, & posset esse sine culpa, vt in eo qui habet conscientiam erroneam de præterito commisso, sicut si aliquis credat aliquid à se priùs commissum esse illicitum, quod tamen licitum erat: & ipse dum faceret licitum reputabat.

1.p.q.79. art.13. & vers. q.17. 1.c.fi.

QVAESTIO VI.

DEINDE circa confessionem quærebantur tria. Primò, vtrùm sufficiat q̃ aliquis scripto confiteatur, an oportet quòd confiteatur in verbo. Secundò, an aliquis teneatur statim confiteri habita oportunitate, vel possit expectare vsque ad quadragesimam. Tertiò, vtrùm presbyter parochialis debeat credere suo parochiano dicenti se alteri confessum, & dare ei eucharistiam vel non.

ARTICVLVS X.

Vtrùm sufficiat confiteri scripto.

4.di.17.q 3.ar.4.q. 3.o.

AD primum sic procedebatur. Videtur, q̃ sufficiat si aliquis confiteatur scripto. Confessio enim requiritur ad manifestationem peccati, sed peccatum manifestari potest scripto sicut & verbo: ergo sufficit si confiteatur scripto.

¶ Sed contra est quod dicitur Roma. 10. Ore confessio fit ad salutem.

¶ Respondeo dicendum, quòd confessio est quoddam

4.di.17.q 3.ar.3.q.c. 0.& contra 4.q.71.c.fi

dam sacramentale, sicut enim in baptismo aliquid requiritur ex parte ministri, scilicet vt abluat, & proferat, & aliquid ex parte suscipientis sacramentum, vt scilicet intendat & abluatur, ita in sacramento pœnitentiæ, ex parte sacerdotis requiritur quòd absoluat sub aliqua forma verbotum. Ex parte verò pœnitentis requiritur, q̃ se clauibus ecclesiæ subiiciat peccata sua per confessionem manifestans; de necessitate ergo sacramenti est quòd, sua peccata manifestet: & contra hoc nullus dispensare posset, sicut nec contra baptismum. Sed quòd fiat manifestatio verbo, non est de necessitate sacramenti: alioquin nulla necessitate posset aliter aliquis effectum huius sacramenti percipere, nisi ore confitendo, quod patet esse falsum. Nam mutis vel quibuscunque qui verbo cõfiteri non possunt, sufficit scripto vel nutibus confiteri. Nulla autem necessitate potest aliquis baptizari, nisi aqua, propter hoc q̃ aqua est de necessitate sacramenti. Sed ex institutione ecclesiæ tenetur homo qui potest, vt verbo confiteatur, non solum propter hoc vt ore confitens confitendo magis erubescat, vt qui ore peccat ore purgetur: sed etiam semper in omnibus sacramentis accipitur id cuius est communior vsus, sicut in sacramentali ablutione baptismi, accipitur aqua, qua homines communius vtuntur ad abluendum: & in eucharistia panis qui est communior cibus. vnde & in manifestatione peccatorum, conuenit vti verbis quibus homines cõmuniùs & expressius suos conceptus significare consueuerunt. Et attendendum est quòd in hoc sacramento non imprimitur character, sed solùm cõfertur gratia ad remissionem peccati: quam remissionem nullus consequitur peccando. Peccat autem qui ordinationem ecclesiæ prætermittit: vnde in baptismo qui seruat ea quæ sunt de necessitate sacramenti prætermittens statuta ecclesiæ, consequitur characterem sacramenti, sed non sacramenti effectum: hic autem nihil consequitur.

3.q.p. 66. ar.1.3.7.10

3.q.p. 60. 72.5. ad 3. 7. ad 2. q. 66.ar.3.o. & 4.dist.3. q.3.ar.1.a. 140.

ar.79. & 4 17.q.3 ar. 5.q.1.o.

¶ Rationes autem quæ ad vtranque partem inducũtur, non multum cogunt: nam neque manifestatio ita expresse potest fieri scripto, sicut verbo: neque quod dicitur, ore confessio fit ad salutem, intelligitur de confessione peccatorum, sed de confessione fidei.

ARTICVLVS XI.

Vtrùm aliquis possit differre confessionem vsque ad quadragesimam.

CIRCA secundum sic proceditur. Videtur quòd aliquis possit differre cõfessionem vsque ad quadragesimam: quicunque enim seruat præceptum ecclesiæ, non delinquit, sed Ecclesia statuit quòd semel in anno homines propria peccata confiteantur; ergo si aliquis expectat vsque ad terminum ab ecclesia constitutum, non peccat.

¶ Præt. baptismus est sacramentum necessitatis, sicut & pœnitentia, sed catechumenus non peccat si differat baptismum vsque ad sabbatum sanctum: ergo pari ratione nec contritus peccat, si differat confessionem vsque ad quadragesimam.

¶ Præt. maioris necessitatis est contritio quàm confessio. Sed confessio sine contritione, non valet ad salutem. Contritio autem sine confessione potest in aliquo casu valere; sed ille qui est in peccato, non tenetur statim conteri contritione quæ delet peccatum: alioquin peccator per singula momenta peccaret: ergo nec contritus tenetur statim confiteri, ita quòd peccet si secus agat.

¶ SED CONTRA, Magis est subueniendum morbo spirituali, quàm morbo corporali. Sed aliquis subiectus morbo corporali, periculo se committeret, nisi remedium medicinæ quæreret quàm citò posset & ex negligentia peccaret. Multò ergo magis peccat qui differt remedium confessionis adhibere contra spiritualem morbum peccati.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd laudabile est quòd peccator quàm citius commodè potest peccatum suum confiteatur, quia per sacramentum pœnitentiæ, confertur gratia quæ hominem reddit magis firmum ad resistendum peccato. Quidam autem dixerunt quòd tenetur confiteri quàm citò oportunitas cõfitendi se obtulerit: ita quòd si differat, peccat. Sed hoc est contra rationem præcepti affirmativi, quod licèt obligat semper, non tamen obligat ad semper, sed pro loco & tempore. Tempus autem implendi præceptum de confessione videtur, quando imminet aliquis casus in quo necesse est homini quòd sit confessus, puta si immineat ei mortis articulus, vel necessitas accipiendi eucharistiam, aut sacrum ordinem, vel aliquid huiusmodi: ad quod oportet hominem per confessionẽ purgatum præparari: vnde si aliquid horum immineat, & aliquis confiteri prætermittat, peccat dummodò debita oportunitas adsit; & quia ex præcepto ecclesiæ omnes fideles tenentur saltem semel in anno in festo Paschæ præcipuè sacramenti communionem accipere, ideò ecclesia ordinauit, vt semel in anno quando imminet tempus accipiendi eucharistiam, omnes fideles confiteantur. Dico ergo quòd differre confessionẽ vsque ad hoc tempus, per se loquendo licitum est, sed per accidens potest fieri illicitum: puta si immineat alicui articulus, in quo confessio requiratur. Vel si aliquis propter contemptum confessionem differat, & si militer per accidens posset esse talis dilatio meritoria, si ad hoc differret, vt prudentiori confiteretur, vel deuotiùs propter sacrum tempus.

ar.32.ad 1 12.q.71.c. ad 5.2.988 art.1.ad2. q.100.art. 10.c.& ad 2.12.q.3.2. 3.

Ad rõnes.

¶ Primas ergo rationes concedimus.

¶ Ad illud verò quod in contrarium obiicitur, dicendum quòd morbus corporalis nisi per medicinæ remedium extinguatur, semper ingraueſcit in peius, nisi fortè etiam virtute naturæ fuerit extinctus: morbus autem peccati extinguitur per contritionem, vnde non est simile.

ARTICVLVS XII.

Vtrùm sacerdos parochialis debeat credere suo subdito dicenti se esse confessum, vt propter hoc ei eucharistiam det.

4.d.17.q.3 ar.3.q.5.ad 2.& 4.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd sacerdos parochialis non debeat credere suo subdito dicenti se alteri esse cõfessum, vt propter hoc ei eucharistiam det. Frequenter enim sola confessione aliqui conteruntur, qui prius contriti non fuerunt. Sed sacerdos debet subditum suum quantum potest ad bonum inducere: ergo videtur q̃ omninò ab eo expetere debeat, quòd sibi confiteatur.

¶ Præterea, Prouerbio. vigesimo septimo dicitur pastori ecclesiæ. Diligenter agnosce vultum pecoris tui. Sed hoc nullo modo melius potest, quam per confessionem: ergo debet ab eo exigere quòd sibi confiteatur.

¶ SED CONTRA, Si sibi confiteretur, posset dicere quæ vellet & crederetur ei: ergo etiam de hoc sibi debet credi, q̃ sit confessus.

¶ Respon. dicendum, q̃ in foro iudiciali, creditur homini contra se, sed non pro se. In foro autem pœnitentiæ, creditur homini pro se & contra se. Est ergo distinguendum, q̃ dupliciter fit impedimentum quo aliquis

Universidad de Deusto
Biblioteca

aliquis à perceptione eucharistiæ impediatur, si enim sit impedimentum ad forum iudiciale pertinens, puta excommunicatio, non tenetur sacerdos suo subdito credere quem excommunicatum nouit: nisi ei de absolutione constet. Si autem sit impedimentum quod ad forum pœnitentiæ pertinet. s. peccatum, tenetur ei credere, & iniustè agit, si deneget Eucharistiam ei qui petit se confessum & absolutum ab eo qui ab soluere potuit, vel auctoritate apostolica vel auctoritate Episcopi.

¶ Ad primum ergo dicendũ, ꝙ illud bonum quod in confessione homines consequuntur, iam consecutus est ille qui confessum se dicit, si verum dicit. Si autem falsum dicit, pari ratione posset falsum dicere confitendo, nec potest aliquis alicuius hominis auctoritate compelli ad confitendum peccatum, quod alteri confessus est, qui absoluere potuit; quia sicut iam dictum est, & confessio peccatorum quoddam sacramentale est diuino imperio subiacens, non humano.

¶ Ad secundum dicendum, ꝙ spiritualis pastor vultum pecoris sui debet diligenter agnoscere, considerando exteriùs vitam eius, sed per modum confessionis non potest diligentiùs scrutari, sed oportet ꝙ credat ea quæ sibi à suo subdito dicuntur.

QVAESTIO VII.

DEinde quærebantur duo de his, quæ pertinent ad clericos.

¶ Primò, de officio ecclesiæ, vtrum ille qui est præbendatus in duabus ecclesijs in die, quo diuersum officium fit in vtraque ecclesia, debeat vtrumque officium dicere.

¶ Secundò, de studio theologiæ, vtrum aliquis teneatur dimittere studium theologiæ, etiam si sit aptus ad alios docendum, ad hoc quòd intendat saluti animarum.

ARTICVLVS. XIII.

Vtrùm habens duas ecclesias, teneatur vtriusque officium dicere.

AD primum sic procedebatur. Videtur ꝙ aliquis in tali casu debeat vtrumque officium dicere. Onus enim debet respondere emolumento. Ille ergo qui habet emolumentum præbendæ in duabus ecclesijs, debet onus sufferre vtriusque, vt scilicet vtriusq; ecclesiæ officium dicat.

¶ Præterea, iustum esse videtur, vt si habet maius emolumentum ab vna ecclesia in qua fortè cantatur prolixius officium, quòd eriam maius onus subeat prolixius officium dicendo. Non ergo ad eum pertinet electio, sed vel debet vtrunque dicere, vel debet dicere officium ecclesiæ in qua habet pinguius beneficium.

¶ Sed incontrarium inducebatur consuetudo.

¶ Respondeo dicendum, quòd supposito quòd aliquis licitè sit præbendatus in duabus ecclesijs, scilicet ex dispensatione, considerandum est quòd ille qui in aliqua ecclesia præbẽdam accepit, duobus obligat scilicet Deo, vt ei debitas laudes exoluat pro eius beneficijs, & ecclesiæ de qua accipit sumptus. Ea verò quæ ad ecclesiam pertinent, subiacent dispensationi prælatorum ecclesiæ: & ideò hoc debitum quod habet, ecclesiæ debet exoluere secundum quòd statutum est, vel per seipsum, si sit præbenda quæ requirat residentiam: vel per vicarium, si hoc sufficiat secundùm ecclesiæ statutum, ac consuetudinem. Sed debitum quod debet Deo, per seipsum debet exoluere, non refert autem quantum ad Deum, quibus Psalmis, & hymnis Deum laudet, vt puta vtrum dicat in vesperis: Dixit Dominus, vel laudate pueri Dominum, nisi quantum ad hoc quòd homo debet sequi maiorum traditiones, & quia laudes Deo debet quasi vnus homo, sufficit ꝙ semel officium dicat secundum consuetudinem alicuius ecclesiarum, quarum est clericus. Sed de electione officii rationabiliter videtur quòd debeat dicere officium illius ecclesiæ in qua maiorem gradum habet, puta si in vna sit decanus, & in alia simplex canonicus, debet dicere officium ecclesiæ in qua est decanus. Quod si in vtraque ecclesia fuerit simplex canonicus, debet dicere officium dignioris ecclesiæ, quamuis fortè in minori ecclesia habeat opulentiorẽ præbendam, quia temporalia nullius momenti sunt spiritualibus comparata. Si verò ambæ ecclesiæ sunt æqualis dignitatis, potest eligere quodcunque officiũ magis voluerit, si fuerit ab vtraque ecclesia absens. Si autem fuerit in aliqua earum præsens, debet se conformare illis cum quibus conuersatur.

¶ Et per hoc patet responsio ad obiecta.

ARTICVLVS XIIII.

Vtrùm peccet, qui potest saluti animarum curam impendere, si circa studium tempus occupat.

AD secundum sic procedit. Videtur ꝙ aliquis qui potest saluti animarum curam impendere peccet, si circa studium tempus occupat. Dicitur enim ad Galat. vlti. Dum tempus habemus operemur bonum, nulla etiam est grauior iactura quàm temporis. Non debet ergo aliquis totum tempus in studio expendere, differens saluti animarum curam impendere.

¶ Præterea, perfecti tenentur ad id, quod melius est. Sed religiosi sunt perfecti: ergo maximè religiosi debent dimittere studium, vt saluti animarum insistant.

¶ Præterea, Petius est errare in via morum, quàm in via pedum. Sed prælatus tenetur reuocare suum subditum, si videat eum errare in via pedum, ergo multò magis tenetur eum reuocare ab errore qui est in via morum. Est autem error si homo prætermittat ꝙ melius est: ergo prælatus debet subditum cogere vt saluti animarum intendat, studio prætermisso.

¶ IN CONTRARIVM inducebatur consuetudo pro ratione.

¶ Respondeo dicendum, quòd aliqua duo possunt comparari ad inuicem: & simpliciter & secundum aliquem casum, nihil enim prohibet id quod est melius simpliciter in aliquo casu esse minus eligendum, sicut philosophari est simpliciter melius quàm ditari: sed in tempore necessitatis, ditari est magis eligendum, & aliqua preciosa margarita est carior vno panne: & tamen in aliquo casu famis panis præeligeretur: secundum illud Tren. quarto. Dederunt preciosa quæque pro cibo ad refocillandas animas. Est autem considerandum, quòd in quolibet artificio simpliciter melior est qui disponit de artificio, & dicitur architector, quàm aliquis manualis qui opera exequitur secundum quòd ei ab alio disponitur. Vnde & ædificijs construendis maiori mercede conducitur qui disponit de ædificio, licèt nihil manibus operetur, quàm manuales artifices, qui dolant ligna, & incidũt lapides. In ædificio autem spirituali sunt quasi manuales operarij, qui particulariter insistunt curæ animarũ, puta sacramenta ministrando, vel aliquod huiusmodi particulariter agendo, sed quasi principales artifices sunt Episcopi qui imperãt & disponũt qualiter prædicti suũ officiũ exequi debeãt, propter quod & Epi; ideò superintẽdẽtes dicũtur: & simpliciter theologiæ doctores sunt quasi principales artifices, qui inquirũt & docent qualiter alij debeant salutem animarum procurare. Simpliciter ergo melius est docere sacrã doctrinam & magis meritorium si bona intentione agatur, quàm impendere particularem curam saluti huius & illius, vnde Apostolus de se dicit primæ ad Corinth. primo. Non enim misit me Christus baptizare, sed Euangelizare, quamuis baptizare sit opus maximè conferens saluti animarum, & secundæ ad Thim. 2. idem Apostolus commendat fidelibus hominibus, qui idonei erunt & alios docere. Ipsa etiam ratio demonstrat, ꝙ melius est erudire de permentibus ad salutem eos qui & in se & in aliis perficere possunt, quã simplices qui in se tantùm perficere possunt. In aliquo tamen casu necessitate imminente deberent & Episcopi & doctores interm̃isso proprio officio particulariter intendere saluti animarum.

¶ Ad primum ergo dicendum, ꝙ nullam iacturam temporis patitur, qui quod est melius operatur docendo sacrã doctrinã: vel qui ad hoc per studiũ se disponit.

¶ Ad secundum dicendum, ꝙ perfectus dicitur aliquis dupliciter. Vno modo quia habet perfectionem. Alio modo quia habet statum perfectionis. Perfectio autem hominis in charitate consistit, quæ hominem Deo coniungit. Vnde quantum ad dilectionem Dei dicitur Genes. decimoseptimo. Ambula coràm me & esto perfectus, quãtùm verò ad dilectionem proximi, postquàm dominus dixerat. Diligite inimicos vestros, concludit Matthæi quinto, Estote ergo perfecti. Status autem perfectionis habere dicuntur, qui solenniter obligantur ad aliquid perfectioni annexum Est autem aliquid annexum perfectioni charitatis dupliciter. Vno modo, sicut præambulum & præparatorium ad perfectionem, vt paupertas, castitas & huiusmodi, quibus homo retrahitur à curis secularium rerum, vt liberiùs vacet his quæ Dei sunt. Vnde huiusmodi magis sunt quædam perfectionis instrumenta: propter quod Hieronymus exponẽs illud verbum Petri dicentis. Ecce nos reliquimus omnia & sequuti sumus te, dicit quòd non suffecit Petro dicere. Ecce nos reliquimus omnia: sed addidit quod perfectum est, & secuti sumus te. Quicunque ergo vel voluntariam paupertatem, vel castitatem seruant, habent quidem præparatorium perfectionis, sed non dicuntur habere pactum perfectiones, nisi qui se ex solenni professione ad huiusmodi obligant. Aliquid enim solenne & perpetuum dicitur habere statum, sicut patet in statu libertatis, vel matrimonii & si militum. Alio verò modo aliquid est annexum perfectioni charitatis, vt effectus: vt scilicet aliquis curam animarum suscipiat. Est enim perfectæ charitatis, vt aliquis propter Dei amorem prætermittat discedinẽ contemplatiuæ vitæ, quam magis amaret: & accipiat actiuæ vitæ occupationes, ad procurandum proximorum salutem. Quicunque ergo hoc modo saluti proximorum intendit, habet quidem aliquem perfectionis effectum, sed non habet perfectionis statum, nisi Episcopus qui cum quadam solenni consecratione suscipit animarum curam. Archidiaconi verò & Parochiales Presbyteri, magis habent commissa quædam officia, quàm ꝙ per hoc in aliquo perfectionis statu ponantur. Soli ergo religiosi & Episcopi dicuntur perfecti, quasi statum perfectionis habentes, vnde religiosi sunt Episcopi, sed non Archidiaconi, vel proplebani. Cùm ergo dicitur ꝙ perfecti tenentur ad id quod melius est, verum est si intelligatur de his qui dicũtur perfecti propter perfectionẽ charitatis. Huiusmodi enim obligantur ex lege interiori, quæ inclinando obligat, vnde ad hoc obligantur secundùm mẽsuram suæ perfectionis quod implent. Si autem intelligatur de his qui dicuntur perfecti propter statum: sicut Episcopi & religiosi: non est verum. Non enim tenentur Episcopi nisi ad ea ad quæ se extendit cura suscepti regiminis. Et religiosi non tenentur, nisi ad ea ad quæ obligantur ex voto suæ professionis, alioquin esset obligatio ad infinitum, cum tamen natura & ars & omnis lex certos terminos habeant: dato tamen quòd perfecti semper tenentur ad id quod melius est non esset ad propositum, sicut ex supradictis apparet.

¶ Ad tertium dicendum, ꝙ licèt prælatus teneatur subditum suum reuocare ab omni malo, non tamen tenetur eum inducere ad omne melius. Hæc etiam ratio in proposito locum non habet, sicut nec aliæ, &c.

QVAESTIO. VIII.

DEinde quærebantur duo de his quæ pertinent ad religiosos: Primò, vtrum religiosus teneatur obedire suo prælato, vt reuelet sibi aliquod secretum: ꝙ fidei suæ est cõmissum. Secundò, vtrum teneatur sibi obedire, vt reuelet occultam culpam fratris, quam nouit.

ARTICVLVS. XV.

Vtrùm religiosus teneatur secretum fidei suæ commissum reuelare prælato præcipienti.

CIrca primum sic proceditur. Videtur quòd religiosus teneatur aliquod secretum, fidei suæ commissum, reuelare prælato præcipienti. Ad obediendũ enim prælato obligauit se religiosus professione solenni, ad tenendum autem secretum obligauit se simplici promissione, ergo magis debet obedire prælato, quàm seruare secretum.

¶ Sed contra est quod Bernar. dicit. Id quod est instirutum propter charitatem, non militat contra charitatem. Sed professio obedientiæ, quam religiosus facit prælato, instituta est propter charitatem: ergo non militat contra charitatem, qua quilibet tenetur seruare fidem proximo.

¶ Respondeo dicendum. quòd sicut Bernard. dicit in lib. de dispensatione & præcepto. Sufficiens obedientia est: vt religiosus obediat suo prælato de his quæ ad regulam pertinent, vel directè: sicut ea, quæ sunt scripta in regula: vel indirectè: sicut ea, quæ ad hæc reduci possunt, sicut ministeria exhibenda fratribus, & pœnæ pro culpis infligendæ, & huiusmodi. Perfecta autem obedientia est, vt simpliciter in omnibus obediat, quæ non sunt contra regulã: vel contra Deum. Sed quòd aliquis obediat prælato in his quæ sunt contra Deum, vel contra regulam, est obedientia incauta & illicita. Est ergo considerandum in proposito, vtrum sit licitum religioso secretum fidei suæ commissum reuelare. Circa quod distinguendum est de secreto. Est enim aliquod secretum, quod illicitum est celare, sicut quod in periculum vergit aliorum, quibus aliquis cauere tenetur. Vnde & in iuramento fidelitatis continetur quòd huiusmodi serui secreta debeant dominis reuelare. Ad præceptum ergo prælati tenetur religiosus tale secretum pandere, etiam si promisit se non reuelare, dicente Isido. In malis promissis rescinde fidem, nisi fortè in confessione audierit, quia tunc nullo modo esset reuelandum. Est autem aliud secretum, quod de se celari potest sine peccato: & tale secretum religiosus nullo modo prælato præcipiente pandere debet: si sit fidei suæ commissum: peccaret enim frangendo fidem commissũ.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd solẽnior est obligatio ad seruandũ ea quæ sunt fidei & charitatis, quæ est

Universidad de Deusto
Biblioteca

quæ est ex lege naturali & ex promissione in baptismo facta, quàm quæ est ex professione religionis.

ARTICVLVS XVI.

Vtrùm subditus debeat prælato præcipienti reuelare culpam occultam alterius fratris.

ar. 81. O. & 22. q. 33. ar. 7. ad 5. q. 70 ar. 1. c. & ad 1.

CIrca secundum, sic proceditur. Videtur quòd subditus debeat prælato præcipienti reuelare culpã occultam alterius fratris, quia vt Hieronymus dicit. Non debet occultari culpa vnius, in præiudicium multorum. Sed præsumendum est quòd prælatus culpam vnius cognoscere velit, propter multitudinis bonum: ergo prælato præcipienti debet culpa alterius reuelari

¶ SED CONTRA est quod Gregorius dicit, q̃ & si aliquando propter obedientiam debemus aliqua bona dimittere, nullo tamen modo propter obedientiam debemus aliquod malum perpetrare. Sed malũ esse videtur culpam occultam detegendo, alium infamare: ergo hoc propter obedientiam fieri non debet.

22. q. 33. a. 7. ad 1. & vers. q. 3. a. 2. ad 13.

¶ RESPONDEO dicendum, q̃ religiosus prælatus in capitulo præest, sicut Iudex ecclesiasticus in foro iudiciali. Vnde ad ea potest ex præcepto subditos obligare, vt ei pandantur propter quæ potest Iudex ecclesiasticus in foro iudiciali iuramentum exigere. Est ergo sciendum quòd in criminibus triplex est modus procedendi, vnus per denunciationem, alius per inquisitionem, alius per accusationem. In via ergo denunciationis, intenditur correctio delinquentis, & ideò secundum præceptum domini Matthæi decimo octauo, Debet præcedere fraterna correctio: vt scilicet corripias eum inter te & ipsum solum, quòd si non audierit, coram duobus vel tribus testibus, & vltimò dicatur ecclesiæ. Charitatis enim est, vt aliquis parcat fratri quantum potest, vnde prius debet niti, vt corrigat conscientiam fratri seruata fama solitarie admonendo: & postmodum coram duobus vel tribus testibus, tandem negligenda est fama, vt emendetur conscientia: & dicendum est ecclesiæ, in quo etiam processu consulitur conscientiæ. Nam peccator si à principio videret se publicatum, amitteret verecundiam, & obstinatior fieret ad peccandum. In inquisitione verò debet præcedere infamia. In accusatione verò debet præcedere inscriptio, per quam ipse obligat se ad talionem. In inquisitione autem & accusatione, intenditur pœna peccantis propter multitudinis bonum. Si ergo appareat accusator in capitulo qui se obliget ad talionem, potest prælatus præcepto veritatis confessionem exigere, sicut & iudex ecclesiasticus iuramentum. Et similiter si præcedat infamia, potest prælatus præcepto veritatem exquirere, & subditi tenentur obedire: si autem procedatur per viam simplicis denunciationis, non tenetur religiosus prælato præcipienti culpam fratris reuelare, nisi præcedente monitione eum videat incorrectum: imò magis peccaret, si ad præceptum prælati reuelaret, quia plus tenetur obedire euangelio, quàm prælato: & multò magis prælatus peccaret, si subditũ induceret ad peruertendum ordinem euangelii.

ar. 22. 4. & 22. q. 33. ar. 7. O.

3. d. 37. q. 1 ar. 1 O. & malo. q. 2 ar. 1. ad 4

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd de peccato præterito, de quo iam aliquis correctus est ad secretam admonitionem, vel de quo potest sperari corrigendus nisi contrarium inueniatur, non potest imminere periculum multitudinis. Sed de peccato futuro, quod est periculosum multitudini vel spiritualiter vel corporaliter procedit obiectum: tunc enim non oportet admonitionem secretam expectare: sed statim periculo occurrere, vnde & dominus non dicit. Si peccare intendat in futuro, sed si peccauerit ita præterito.

ARTICVLVS XVII.

Vtrùm peccatum sit aliqua natura.

AD PRIMVM sic procedebatur. Videtur quòd peccatum non sit aliqua natura. Dicitur enim Ioannis primo, sine ipso factum est nihil, id est, peccatum. Sed quod est natura aliqua, non potest dici nihil, ergo peccatum non est natura aliqua.

¶ SED CONTRA Si peccatum non est natura aliqua oportet quòd sit priuatio pura, sed priuatio pura non dicitur secundum magis & minus, vt mors & tenebra: ergo vnum non esset grauius altero, quod est inconueniens.

22. q. 73. a. 1. ad 2. ma lo q. 2. a. 9 ad 26. 14 22 q. 98. de pec. u. 119.

¶ Respondeo dicendum, quòd peccatum maximè transgressionis, est actus inordinatus. Ex parte ergo actus, peccatum est natura aliqua, sed inordinatio est priuatio: & secundùm hanc, peccatum dicitur nihil. Et per hoc patet solutio ad obiecta.

ARTICVLVS XVIII.

Vtrum periurium sit grauius peccatum quàm homicidium.

CIrca secundum sic procedebatur. Videtur q̃ periurium sit grauius peccatum, quàm homicidium, dicit enim Bernardus quòd contra præcepta primæ tabulæ non potest dispensare, nec Deus nec homo. Contra præcepta autem secundæ tabulę, potest dispensare Deus, sed non homo, ex quo potest accipi, q̃ grauius sit peccare contra præcepta primæ tabulæ, quàm contra præcepta secundæ. Sed periurium est contra præceptum primæ tabulæ, quod est. Non assumes Dei tui in vanum; homicidium autem est cõtra præceptum secundæ tabulæ. Non occides: ergo grauius peccatum est periurium quàm homicidium.

22. q. 100. ar. 3. O. & 113. O.

¶ Præterea, grauius est peccare in Deum, quàm in hominem. Sed periurium est peccatum in Deum: homicidium in hominem: ergo grauius peccatum est periurium quàm homicidium.

¶ Sed contra, Pœna proportionatur culpæ. Sed grauius punitur homicidium quàm periurium: ergo est grauius peccatum.

¶ Respondeo dicendum, q̃ sicut Apostolus dicit ad Hebræos sexto. Homines per maiorem se iurant, & omnis controuersiæ eorum iuramentum finis est; frustrà autem in causa homicidii controuersię finis esset iuramentũ, si homicidium esset grauius peccatum quàm periurium, præsumeretur enim quòd qui maiorem culpam homicidii commisisset, non vereretur minorem periurii incurrere: vnde ex hoc ipso quòd in causa cuiuslibet peccati defertur iuramentum, manifestè ostenditur quòd periurium pro maximo peccato debet

debet ferè nec immeritò, quia periurare nomẽ Dei, vt quæ dã diuini nois denegano, vnde secũdũ locũ post idololatriam peccatum periurii tenet: vt ex ordine præceptorum apparet: sed & apud gentiles, iusiurandum erat honoratissimum: vt dicitur in 1. Metaph.

¶ Primas autem rationes concedimus.

Ad rõnes. 4. d. 20. ar. 2. q. 1. c. & ma. q. 2. ar. 10. ad 4.

¶ Ad illud vero q̃ in contrarium obiicitur, dicendũ q̃ in iudicio humano non semper quantitas pœnæ, respondet quantitati culpæ. Interdum enim infligitur maior pœna pro minori culpa, quando grauius nocumentum imminet hominibus ex minori culpa; sed secundum Dei iudicium, grauior culpa, grauiori pœna punitur, vnde vt ostendatur grauitas idololatriæ & periurii, postquam in primo præcepto dixerat. Non adorabis ea neque coles: subditur Exodi vigesimoprimo. Ego sum Dominus Deus tuus visitans iniquitates patrum in filios: & postquam dixerat. Non assumens nomen Domini Dei tui in vanum, subditur. Nec enim habebit insontem Dominus eum, qui assumpsit nomen Domini frustra.

ARTICVLVS XIX.

Vtrum faciens contra constitutionem Papæ per ignorantiam peccet.

q. de malo q. 3. ar. 7. 8. & 12. q. 90. 4. c. & ad 2. 3. ver. q. 17. ar. 3. c

AD Tertium sic proceditur. Videtur q̃ qui facit contra constitutionem Papæ per ignorantiam, non peccet. Vt enim Augustinus dicit. Peccatũ adeo est voluntarium, q̃ si non est voluntarium, non est peccatum. Sed ignorantia causat inuoluntarium: vt dicitur in tertio Ethicor. ergo quod fit per ignorantiam, non est peccatum.

¶ Præterea, secundum iura Dominus potest repetere seruum suum ordinatum post certum tempus, hoc autem debet computare à tempore ordinationis, non *à tempore notitiæ: ergo obligatio constitutionis Papæ, obligat à tempore notitiæ.

¶ SED CONTRA. Ignorantia iuris non excusat. Sed constitutio Papæ facit ius, ergo qui facit contra constitutionẽ Papæ per ignorantiã, non excusatur.

ar. 173. c. 1. 12. q. 76. ar. 2. o.

¶ RESPONDEO dicendum, q̃ ignorantia, quę est causa actus, causat inuoluntarium. Vnde semper excusat: nisi ipsa ignorantia sit peccatum. Est autem ignorãtia peccatum, quando ignorat quis quę potest scire & tenetur. Constitutionem enim Papæ omnes suo modo scire tenetur. Si ergo aliquis nesciat per negligentiam, non excusatur à culpa, si contra constitutionem agat. Si verò aliquis habeat sufficiens impedimentum, propter quod scire non potuerit, puta si fuit in carcere: vel in terris extraneis: ad quas constitutio non pervenit: vel propter aliquod si millesimalis ignorantia excusat: vt non peccet contra constitutionem Papę agens.

12. q. 76. a. 2. ad 5. 12. q. 76. ar.

¶ Et per hoc patet solutio ad obiecta.

ARTICVLVS XX.

Vtrum monachus mortaliter peccet carnes comedendo.

CIrca quartum sic proceditur. Videtur quòd monachus peccet mortaliter comedendo carnes. Dicit enim canon de consecratione distin. quinta carnem, q̃ monachi non debent comedere carnes, & si contra fecerint debent incarcerari. Sed talis pœna non infligitur nisi pro peccato mortali: ergo monachi comedentes carnes peccant mortaliter.

22. q. 185. 8 c. q. 186. ar. 9.

¶ Præterea, facere contra votum est peccatum mortale, sed monachi ex voto obligantur ad seruandam regulam beati Benedicti: in qua continetur, q̃ monachi à carnibus abstineãt: ergo monachi peccant mortaliter comedendo carnes.

¶ SED CONTRA. Nullum peccatum mortale conceditur alicui ratione cuiuscunque infirmitatis. Sed comedere carnes conceditur monacho ratione infirmitatis: ergo comedere carnes non est peccatũ mortale monacho.

¶ RESPONDEO dicendum, q̃ nihil est peccatum mortale monacho, vel religioso cuicunque per se loquendo, quod nõ sit peccatum mortale alteri: nisi sit contrarium ei ad quod se voto professionis obligauit: per accidens tamen vt ratione scandali, vel alicuius huiusmodi posset aliquid ei esse peccatũ, quod non esset alii peccatum. Est ergo considerãdum quid sit illud adquod religiosus voto professionis se astringit: & si quidem religiosus profitendo voueret se regulam seruaturum, videretur se obligare voto ad singula, quæ continentur in regula: & sic cõtra quod libet eorum agendo peccaret mortaliter. Et ex hoc sequeretur quòd religionis status esset religionis in laqueum peccati mortalis: quod vix aut nunquam possent declinare. Sancti ergo patres qui ordines instituerunt, nolentes hominibus inijcere damnationis laqueum, sed magis viam salutis, ordinauerunt talem professionis formam, in qua periculum esse non posset, sicut in ordine fratrum prædicatorum est cautissima & securissima forma profitendi, qua non promittit se seruare regulam, sed obedientiam secũdum regulam, vnde ex voto obligantur ad seruãda ea quę ponuntur in regula tanquam præcepta: & quę prælatus secundum tenorem regulæ sibi præcipere voluerit. Cętera verò quæ non continentur in regula sub præcepto non cadunt directè sub voto, vnde ea prætermittens non peccat mortaliter. Beatus verò Benedictus statuit monachum profitentem non quidem obseruare regulam, sed q̃ profitẽs promittit conuersionem morum suorum secundum regulam, hoc est dictum, vt secundum regulam dirigat moras suos, cõtra quod facit si vel ea quæ sunt præcepta in regula trãsgrediatur: vel eam contemnat regulam secundum eã dirigere actus suos omnino recusans: non autem omnia quæ in regula continentur sunt præcepta: quædã enim sunt monitiones siue consilia, quædam verò ordinationes siue statuta quædam, vt q̃ post completorium nemo loquatur. Huiusmodi autem statuta quæ in regula continentur non habent vim præcepti, sicut nec prælatus statuens aliquid intendit semper ad peccatũ mortale obligare per præceptum. Est autem prælatus quasi quædam regula animata: vnde stultum esset putare; q̃ monachus frangens si lentium post completorium peccaret mortaliter, nisi forè faceret hoc contra præceptum prælati, vel ex contemptu regulæ. Abstinere autem à carnibus non ponitur in regula beati Benedicti, vt præceptum, sed vt statutum quoddam, vnde monachus comedens carnes non ex hoc ipso peccat mortaliter, nisi in casu propter inobedientiam, vel contemptum.

22. q. 186. a. 9. ad 2

22. q. 88. ar. 11. ad 4. q. 185 ar 8. o. & q. 186. a. 9. o.

Statutum b. Benedicti.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd pœna illa infligitur monacho contumaciter & inobedienter carnes comedenti.

¶ AD SECVNDVM dicendum, q̃ comedere carnes non est contra votum monachi, nisi quando comederet ex inobedientia vel ex contemptu. Quod verò in contrarium obiicitur efficaciam non habet procedit enim de his quæ sunt secundum se mala, sicut homicidium, adulterium & huiusmodi quæ sunt omnibus illicita, tam sanis quàm infirmis. Non autem

procedit

Universidad de Deusto
Biblioteca

procedit de his quæ sunt mala, quia prohibita: aliquid enim potest prohiberi sano, quod non prohibetur infirmo.

QVAESTIO X.

DEINDE circa bonum gloriæ quærebantur duo de corporibus gloriosis,

¶ Primò, vtrùm corpus gloriosum naturaliter possit esse cum alio corpore non glorioso in eodem loco.

¶ Secundò, vtrùm hoc fierit miraculo.

ARTICVLVS XXI.

Vtrùm corpus gloriosum possit esse cum alio corpore in eodem loco

ar. 82. 4. d. 44. 1. 2. ar. 2. 1. 2. 0. 3. 9. 5. c. fin.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd corpus gloriosum naturaliter possit esse cu alio corpore in eodem loco. Si enim prohibetur esse cum alio corpore in eodem loco, aut est propter grositiem siue corpulentiam, aut propter dimensiones: sed non propter grositiem seu corpulentiam, quia corpus gloriosum erit spirituale, secundum Apostolum primæ ad Corinth. decimoquinto. Similiter nec propter dimensiones, quia cùm tangentia sint, quorum vltima sunt simul, necesse est quòd punctum vnius corporis naturalis sic simul cùm puncto alterius: & linea cum linea: & superficies cum superficie. Pari ergo ratione & corpus cùm corpore. Nó ergo prohibetur corpus gloriosum quin naturaliter possit esse simul cum alio corpore in eodem loco.

¶ Præterea, Commentator dicit in octauo Physicorum (Topicorum octuagesimosecundo.) Quod partes aeris & aquæ partim subintrant seinuicem propter hoc quòd partim sunt naturæ spiritualis, sed corpora gloriosa omninò erunt spiritualia, vt iam dictum est: ergo totaliter poterunt subintrare alia corpora, & similiter esse cum eis.

¶ SED CONTRA Glorificatio non tollit naturam, sed corpus humanum non potest naturaliter esse simul cum alio corpore in eodem loco in statu isto, ergo neque postquam erit glorificatum.

1. p. q. 67. 2. c. & 3. p. q. 54. ar. 2. ad 1.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd manifestú est quòd corpus humanum in statu isto non potest esse cum alio corpore in eodem loco. Si ergo corpus gloriosum naturaliter possit esse cum alio corpore in eodem loco propter aliquam proprietatem inditam: illa proprietas aufert hoc propter quod corpus humanum in statu isto prohiberur esse cum alio corpore in eodem loco. Est ergo considerandum quid sit huiusmodi, prohibens. Dicunt autem quidam hoc esse grositiem vel corpulentiam quandam quæ tolletur per dotem gloriæ, quam nominant subtilitatem; sed hoc nõ est intelligibile, non enim inuenitur quid sit huiusmodi corpulentia vel grosities, non enim est aliqua qualitas: quia nulla qualitas dari potest, qua quidem remota corpus possit esse cum alio corpore in eodem loco. Similiter nec potest esse forma nec materia quæ sunt partes essentiæ, quia tunc integra essentia corporis humani non remaneret cum gloria: quod est hæreticum.

¶ Et ideò dicendum est, q̃ hoc prohibens nihil est aliud quam dimensiones quibus subsstat materia corporalis, necesse est enim vt id quod est per se sic causa in vnoquoque genere. Distinctio autem secundum situm primò & per se conuenit quantitati dimensiuæ, quæ diffinitur esse quantitas positionem habens. Vnde & partes in subiecto ex hoc ipso distinctionem habent secundum situm, q̃ sunt subiectæ dimensioni, & sicut est distinctio diuersarum partium vnius corporis secundum diuersas partes vnius loci per dimensiones ita propter dimensiones diuersa corpora distinguuntur secundum diuersa loca. Duo enim corpora facit actualis diuisio materiæ corporalis. Duas autẽ partes vnius corporis diuisibilitas potentialis, vnde & Philosophus dicit in quarto Physicorum (Topicorum capite septuagesimosexto) q̃ sicut subintrante cubo ligneo aquam vel aerem, oportet q̃ cedat tantum de aqua, vel aere, ita oportet q̃ cederent dimensiones separatæ, si vacuũ poneretur. Cum ergo gloria non tollat dimensiones corporis, dico q̃ corpus gloriosum non potest naturaliter esse cum alio corpore in eodem loco propter aliquam proprietatem inditam.

4. d. 10. ar. 2. q. 3. ad 3 & ar. 3. q. 1. ad quartum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ sicut dictũ est, corpus humanum in statu illo prohibetur esse cũ alio corpore in eodem loco, non propter corpulentiã aut grositiem quæ per gloriam tollatur (spiritualitatem enim Apostolus opponit animalitati: secundum quam corpus est alimonia indigens: vt Augustinus dicit. Non autem opponit grositiei vel corpulentiæ) sed impeditur propter dimensiones. Ratio verò quæ in contrarium obiicitur, ponitur inter sophisticas rationes à philosopho in 4. Physicorum. Puncto enim & lineæ & superficiei, non debetur locus: sed corpori: vnde non sequitur, Si termini corporum se tangentium sunt simul, q̃ propter hoc plura corpora possunt esse in eodem loco.

¶ AD SECVNDVM dicendum, q̃ sicut ibidẽ commentator exprimit, subintratio illa fit per condensationem: & dicuntur habere spiritualem virtutẽ propter raritatem. Esset autem erroneum dicere hoc modo q̃ sunt aeri ventiq; similia: vt patet per Gregorium in decimo nono moralium.

ARTICVLVS XXII.

Vtrùm aliquo modo corpus gloriosum possit esse simul in eodem loco cum alio corpore.

AD Secundum sic proceditur. Videtur q̃ corpus gloriosum nullo modo possit esse simul cum alio corpore in eodem loco, sicut enim se habet corpus vnum ad vnum locum, ita duo corpora ad duo loca: ergo commutatim sicut vnum corpus ad duo loca: ita duo corpora ad vnum locum. Sed vnum corpus nullo modo potest esse in duobus locis. Ergo nec duo corpora in vno loco.

4. d. 44. q. 1. ar. 1. q. 1. c. & 3. p. q. 54. ar. 2. 2. & 3. p. q. 54. ar. 2. 2. c. ad 3.

¶ Præterea, si duo corpora sint in vno loco, sumantur duo puncta in duabus extremitatibus loci. Sequitur ergo q̃ inter ista duo puncta, erunt duæ lineæ rectæ duorum corporum in eodem loco existentium: quod est impossibile: ergo impossibile est duo corpora esse in eodem loco.

¶ SED CONTRA est, quòd Christus intrauit ad discipulos ianuis clausis: vt habetur Ioannis vigesimo, quod esse non potest, nisi corpus eius simul cum corpore portarum fuisset in eodem loco. Potest ergo corpus gloriosum cum alio corpore esse in eodem loco.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut iam dictum est, duo corpora esse in eodem loco prohibentur ex dimensionibus: quia materia corporalis secundum dimensiones diuiditur: dimensiones autem distinguũtur secundum situm. Deus autem qui est omnium causa prima, potest conseruare effectus in esse sine causis proximis: vnde sicut conseruat in sacramento altaris accidentia sine subiecto, ita potest conseruare distinctionem

ar. 78. c. & 1. p. q. 3. ar. 3. c.

ar. 183. c. 3. p. q. 77. ar. 6. o. & q. 55. ar. 6

ctionem materiæ corporalis & dimensionum in ea absque diuersitate situs. Miraculosè ergo fieri potest, q̃ duo corpora sint in eodẽ loco: vnde corpori Christi attribuitur à sanctis, q̃ exiuit per clausum virginis vterum: & q̃ intrauit ianuis clausis per virtutem diuinam: & simul dico q̃ corpus gloriosum, quod erit configuratum corpori claritatis Christi, poterit esse cum alio corpore in eodem loco: non propter aliquam virtutem creatam inditam, sed sola diuina virtute assistente: & hoc operante, sicut corpus Petri sua vmbra sanabat infirmos, sed diuina virtute assistente miracula faciente.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd proportione cõmutata sic est vtendum, sicut se habet primum ad secundum: vt duo ad tria: ita se habet tertium ad quartum, id est, tria ad sextum, & secundum hoc ratio sic deberet procedere. sicut se habet vnum corpus ad vnum locum, ita duo corpora ad duo loca. Ergo sicut vnum ad duo corpora, ita vnus locus ad duo loca: & sic non sequitur, q̃ si vnum corpus non potest esse in duobus locis, q̃ duo corpora non possint esse in vno loco, vnum enim corpus esse localiter in duobus locis implicat contradictionem: quia de ratione loci est, quòd sit terminus locati, terminus autem est extra quem nihil est rei: vnde nihil locati potest esse in loco exteriori: quòd si ponatur esse in duobus locis, sequitur quòd sit extra suum locum: & ita sequitur quòd sit locatum & non locatum: nec est instantia de corpore Christi: quia non est in sacramento altaris localiter, sed per conuersionem.

contra 2. vnum corpus nõ potest esse in 2. locis.

¶ Ad secundum dicendum, quòd duas lineas rectas mathematicas esse infra duo puncta, est impossibile: quia in eis nulla alia ratio distinctionis potest intelligi, nisi ex situ: sed duas lineas naturales esse infra duo puncta, est impossibile quidem per naturam, sed possibile per miraculum: quia remanet alia ratio distinctionis in lineis duabus ex diuersitate corporum subiectorum, quæ conseruatur virtute diuina, etiam remota diuersitate situs.

4. dist. 44. q. 1. ar. 2. 90. 3. o. & ad 2. P. q. 2. ar. 3. ad 16.

INCIPIT QVODlibet secundum.

QVAESTIO I.

QVAESITVM est de Christo, de angelis, & de hominibus. Circa Christum quæsita sunt duo de passione eius.

¶ Primò vtrum in triduo mortis, fuerit idem homo in numero.

¶ Secundò vtrùm quælibet passio Christi sufficeret ad redemptionẽ humani generis sine morte.

ARTICVLVS I.

Vtrum Christus in triduo fuerit idem homo.

art. 77. & c. 42. 1. & ad 3. 96. 50. ar. 45. c.

AD primum sic proceditur. Videtur quòd Christus fuerit idem homo in triduo. Dicitur enim Matth. 12. Sicut fuit Ionas in venere ceti tribus diebus & tribus noctibus, ita erit filius hominis in corde terræ: sed non fuit alius filius hominis in corde terræ, nisi filius hominis qui loquebatur super terram, alioqui Christus fuisset duo filij: ergo fuit idem homo in triduo mortis.

¶ Præterea, Ionas fuit idem homo in ventre ceti, qui prius fuerat. Sed sicut Ionas fuit in ventre ceti, ita Christus in corde terræ: ergo etiam Christus fuit idem homo.

¶ Sed contra, remota forma partis, remouetur forma totius quæ resultat ex compositione formæ & materiæ. Sed in triduo mortis anima fuit separata à corpore Christi, ergo desijt esse humanitas. Non ergo fuit idem numero homo in triduo mortis.

3 p. q. 50. ar. 2. & 3. o. & 3. di. 6. q. 1. ar. 2. 2. o. & opus 60. ar 11. 16. c. 6.

¶ Respondeo dicendu, quòd in Christo fuerunt tres substantiæ vnitæ: scilicet corpus, anima, & diuinitas. Sed corpus & anima fuerunt vnita, non solum in vnam personam: sed in vnam naturam. Diuinitas autem in natura quidem non potuit vniri nec animæ nec corpori, quia cum sit perfectissima natura non potest esse pars alicuius naturæ. Sed fuit vnita corpori & animæ in persona: in morte autem separata fuit anima à corpore: alioquin non fuisset vera mors Christi: de cuius ratione est quod separetur anima à corpore, quod per animam viuificatur: sed diuinitas non fuit separata nec ab anima, nec à corpore: quod patet ex simbolo fidei: in quo de filio Dei dicitur, quod sepultus est & descendit ad inferos, corpore autem iacente in sepulchro & anima ad inferos descendente, non attribuerentur ista filio Dei, nisi hæc duo essent ei copulata in vnitate hypostatis vel personæ. Et ideò de Christo in triduo mortis dupliciter loqui possumus. Vno modò quantum ad hypostasim, vel personam: & sic est idem numero simpliciter qui fuit. Aut quantum ad naturam humanam. Et hoc dupliciter, vno modo quantum ad totam naturam, quæ humanitas dicitur, & sic Christus non fuit homo in triduo mortis: vnde nec idem homo, sed eadem hypostatis. Aut quantum ad partem humanæ naturæ: & sic anima quidem fuit omnino eadem numero, eo quòd non est transmutata, secundum substantiam, corpus verò fuit idem numero secundum materiam: sed non secundum formam substantialem quæ est anima: vnde non potest dici quòd simpliciter fuerit idem numero: quia quælibet differentia substantialis excludit idem simpliciter: animatum autem est differentia substantialis, & ideò mori est corrumpi: non alterari tantum: nec iterum potest dici quòd simpliciter non sit idem vel aliud: quia non est secundum totam substantiam non idem aut aliud.

art. 42. ad 1.

¶ Dicendum est ergo quòd fuit secundum quid idem, secundum quid non idem: secundum materiam enim idem, secundum formam verò non idem.

ar. 183. & 2. p. q. 23. ar. 4. o.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd homo est nomen naturæ, sed filius est nomen hypostasis: & ideò magis in triduo mortis, Christus potest dici filius hominis quàm homo.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ similitudo non attenditur ibi quantum ad omnia: sed solùm quantum ad occupationem. Nam Christus fuit mortuus in corde terræ: non autem Ionas in ventre ceti.

ARTICVLVS II.

Vtrum alia passio Christi sine morte sufficisset ad redemptionem humani generis.

CIRCA secundum sic proceditur. Videtur q̃ alia passio Christi non sufficisset ad redemptionem humani generis sine morte. Dicit enim Apostolus ad Galat. 2. Si ex lege est iustitia, ergo Christus mortuus est gratis id est inutiliter & sine causa. Sed si alia passio sufficeret, Christus gratis mortuus esset: sed hoc habet Apostolus pro inconuenienti: ergo alia passio Christi non sufficisset ad redemptionem humani generis.

3. p. q. 46. ar. 2. & 3. o. & 4.

¶ Præterea. Illud emi dicitur, quòd iusto precio comparatur. Sed iustum pretium pro peccato primi parentis,

Universidad de Deusto
Biblioteca

patentis, quo venditum est in seruitutem genus humanum esse nō potuit aliud quàm vita Christi, quæ valet omnium hominum vitas, qua per illud peccatum priuatur. Nam per peccatum primi hominis mors in omnes introiuit: vt dicitur ad Romanos 5. ergo non potuisset humanum genus redimi per aliam passionem Christi absque morte.

¶ Præterea. Gregorius dicit in tertio Moralium, quòd nisi Christus mortem indebitam suscepisset, nequaquam nos à morte debita liberaret, ergo passio alia non sufficisset ad liberationem humani generis sine morte.

¶ Præterea. Apostolus dicit ad Hebræos decimo, quòd Christus, vna oblatione consummauit in æternum sanctificatos, & ideò non est locus secundæ oblationi. Sed manifestum est quòd Christus ante mortem multas passiones sustinuit esurus, laborans, cōsputus & flagellatus. Si ergo istæ passiones sufficerent, non obtulisset seipsum ad mortem, obtulit autem seipsum hostiam Deo pro peccatis nostris, vt dicitur ad Ephes. quinto, & hoc per mortem: ergo passio Christi absque morte non sufficisset.

¶ Sed contra. Iniuria, vel passio alicuius, mensuratur ex dignitate personæ. Maiorem enim iniuriam patitur Rex si percutiatur in facie, quàm aliqua priuata persona, sed dignitas personæ Christi est infinita: quia est persona diuina, ergo quælibet passio eius sufficisset ad redemptionem humani generis, etiam sine morte.

¶ Præterea. Bernardus dicit. Quòd minima gutta sanguinis Christi sufficisset ad redemptionem humani generis: potuisset autem aliqua gutta sanguinis Christi effundi sine morte: ergo etiam sine morte potuisset per aliquam passionem humanum genus redimere.

¶ Respondeo dicendum, quòd ad emptionem duo requiruntur: scilicet quantitas precij, & deputatio eius ad aliquid emendum. Si enim aliquis det precium non æquale rei ad rem aliquam acquirendam: non dicitur esse simpliciter emptio, sed partim emptio, partim donatio, puta si aliquis emat librum qui valet viginti horas pro decem horis, partim emeret librum, & partim sibi daretur. Rursus si daret etiam minus precium & non deputaret ad emendum: non diceremus emere librum. Si ergo loquamur de redemptione humani generis quantum ad quæ itarem precij sic quælibet passio Christi etiam sine morte sufficisset ad redemptionem humani generis propter infinitam dignitatem personæ, & sic procedunt duæ vltimæ rationes. Si autem loquamur quantum ad deputationem precij: sic dicendum est, quòd non sunt deputate ad redemptionem humani generis à Deo parte & Christo aliæ passiones Christi absque morte: & hoc triplici ratione. Primò quidem vt precium redemptionis humani generis non esset infinitum valore: sed etiam esset eiusdē generis: vt scilicet nos de morte per mortem redimeret. Secundò, vt mors Christi non solum esset precium redemptionis, sed etiam exemplum virtutis: vt videlicet homines non timerent pro veritate mori. Et has duas causas assignat Apostolus ad Hebreos secundo, dicens, Vt per mortē destrueret eum qui habebat mortis imperium, quātum ad primum. Et liberaret eos qui timore mortis per totam vitam obnoxij erant seruituti, quantum ad secundum. Tertiò, vt mors Christi esset etiam sacramentum salutis: dum nos virtute mortis Christi morimur peccato, & carnalibus concupiscentijs, & proprio affectui: & hæc causa assignatur primæ Petri tertio: Christus semel pro peccatis nostris mortuus est iustus pro iniustis, vt nos offerret Deo mortificatos quidem carne, viuificatos autem spiritu, & ideò humanum genus non est redemptum per aliam passionem absque morte Christi.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd non sine causa deputata est mors Christi ad redemptionem humani generis: quamuis minor passio sufficere potuisset: vt dictum est.

¶ Ad secundum dicendum, quòd Christus non soluendo vitam suam: sed etiam quamcunque passionem patiendo sufficiens precium exoluisset pro redemptione humani generis, minor passio ad hoc diuinitus deputata fuisset, & hoc propter infinitam dignitatem personæ Christi, vt dictum est.

¶ Aliæ duæ rationes procedunt ex hoc quòd aliæ passiones Christi non fuerunt deputatæ ad hoc, quòd per eas absque morte Christi redimeretur humanum genus.

QVAESTIO II.

DEINDE quærebatur de Angelis.

¶ Et primò quantum ad compositionem ipsorum.
¶ Secundò quantum ad tempus motus ipsorum.

Circa primum quærebantur duo.

¶ Primò, vtrùm Angelus substantialiter sit compositus essentia & esse.
¶ Secundò, vtrùm in Angelo sit aliud suppositum & natura.

ARTICVLVS III.

Vtrum Angelus componatur ex essentia & esse.

AD primum sic proceditur. Videtur quòd Angelus substantialiter non componatur ex essentia & esse. Essentia enim Angeli est ipse Angelus, quia quidditas simplicis est ipsum simplex. Si ergo Angelus componeretur ex essentia & esse, componeretur ex seipso & alio: hoc autem est inconueniens. Non ergo substantialiter componitur ex essentia & esse.

¶ Præterea. Nullum accidens cadit in substantiam compositionem substantiæ. Sed esse Angeli est accidens, propriè enim Deo attribuitur secundum. Hilar. lib. de trinitate, ꝙ esse non sit accidens: est subsistens veritas: ergo Angelus non est essentialiter compositus ex essentia & esse.

¶ Sed contra est quòd dicitur in commento libri de causis, ꝙ intelligentia quem dicimus Angelum habet essentiam & esse.

¶ Respondeo dicendum, ꝙ dupliciter aliquid dicitur de aliquo prædicari. Vno modo essentialiter. Alio modo per participationē. Lux enim prædicatur de corpore illuminato participatiuè. Sed si esset aliqua lux separata, prædicaretur de ea essentialiter. Secundum ergo hoc dicendum est quòd ens prædicatur de solo Deo essentialiter: eo ipse esse diuinum est esse subsistens & absolutum. De qualibet autem creatura prædicatur per participationem. Nulla enim creatura est suum esse sed est habens esse. Sic & Deus dicitur bonus essentialiter, quia est ipsa bonitas, creaturæ autē dicuntur bonæ per participationem: quia habent bonitatem, vnumquodq; enim inquātum est, bonum est: secundum illud Aug. in primo de doctrina Christiana, ꝙ inquantum sumus, boni sumus: quādocunque autem aliquid prædicatur de altero per participationem oportet ibi aliquid esse præter id ꝙ participatur, & ideò in qualibet creatura est aliud ipsa creatura, quę habet esse: & ipsum esse eius: & hoc est ꝙ

Boe.

Boe. dicit in lib. de Hebdomadi. Quod in omni eo quod est citra primum aliud est esse & quod est. Sed sciendum est quòd aliquid participatur dupliciter. Vno modo quasi existens de substantia participantis, sicut genus participatur à specie. Hoc autem modo esse non participatur à creatura. Id enim est de substantia rei, quod cadit in eius diffinitione. Ens autem non ponitur in diffinitione creaturæ: quia nec est genus nec differētia, vnde participatur, sicut aliquid nō existens de essentia rei. Et ideò alia quæstio est, an est, & quid est, vnde cum omne quod est præter essentiam rei dicatur accidens, esse quod pertinet ad quæstionē an est, est accidens, & ideò commentator dicit in quinto Metaphysic. Quod ista propositio Sortes est, est de accidenti prædicato: secundum quod importat entitatem rei, vel veritatem propositionis: sed verum est quòd hoc nomen ens secundum quod importat rem, cui competit huiusmodi esse, sic significat essentiam rei, & diuiditur per decem genera, non tamen vniuoce quia non eadem ratione competit omnibus esse. Sed substantiæ quidem per se, aliis autem aliter. Si ergo in Angelo est compositio ex essentia & esse, non tamen est compositio sicut ex partibus substantiæ, sed sicut ex substantia: & eo quod adhæret substantiæ.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd aliquando ex his quæ simul iunguntur relinquitur aliqua res tertia, sicuti ex anima & corpore cōstituitur humanitas: quæ est homo, vnde homo componitur ex anima & corpore. Aliquando autem ex his quæ simul iunguntur non resultat res tertia, sed resultat quædam ratio composita, sicut ratio nominis albi resoluitur in rationem hominis: & in rationem albi: & in talibus aliquid componitur ex seipso & alio: sicut album componitur ex eo quod est album: & ex albedine.

¶ Ad secundum dicendum, quòd esse est accidens: non quasi per accidens se habens, sed quasi actualitas cuiuslibet subsistentiæ, vnde ipse Deus qui est sua actualitas est suum esse.

ARTICVLVS III.

CIrca secundum sic proceditur. Videtur quòd in angelo idem sit suppositū & natura. In his enim quæ sunt composita ex materia & forma differt suppositum & natura: quia suppositum addit supra naturam speciei materiam individualem, quod non potest esse in angelo: si angelus non sit compositus ex materia & forma: ergo in Angelo non differt suppositū & natura. Sed dicebat quòd suppositum in Angelo differt à natura inquantum suppositum intelligitur vt habens esse: non autem natura.

¶ Sed contra. Sicut esse non ponitur in diffinitione naturæ: ita non poneretur in diffinicione suppositi, vel singularis: si suppositum vel singulare diffiniretur ergo suppositum per esse a natura non differt. Nullo ergo modo differunt suppositum & natura.

¶ Sed contra, In omnibus creaturis, natura constituit suppositum. Sed nihil constituit seipsum, ergo in nulla creatura est idem suppositum & natura.

¶ Respondeo dicendum, quòd ad huius quæstionis intelligentiam, oportet considerare quid sit suppositum & quid natura. Natura autem quamuis multipliciter dicatur: tamen vno modo dicitur natura ipsa substantia rei: vt dicitur in quinto Metaphysicor. 3. (Topico. capite quinto) secundum quòd substantia significat essentiam, vel quidditatem rei, vel quid est. Illud ergo significatur nomine naturæ, prout hic loquimur de natura, quod significat diffinitio, vnde Boetius dicit in libro de duabus naturis, quòd natura est vnumquodque informans specifica differentia, differentia enim specifica est completiua diffinitionis. Suppositum autem est singulare in genere substantiæ quod dicitur hypostasis: vel substantia prima: & quia substantiæ sensibiles compositæ ex materia & forma sunt magis nobis notæ: ideò in eis primò videamus quomodo se habet essentia: vel natura ad suppositum.

¶ Dicunt autem quidam, quòd forma partis est idem cum forma totius: quæ dicitur essentia, vel natura secundum rem, sed differt solā ratione, nam forma partis dicitur inquantum facit materiam esse in actu, forma autem totius, inquantum constituit speciem, sicut anima dicitur forma partis inquantum facit corpus esse in actu, & similiter dicitur anima forma totius, inquantum constituit speciem humanam, & sic dicitur humanitas, & secundum hoc in rebus compositis ex materia & forma natura est pars suppositi. Nam suppositum est individuum compositum ex materia & forma, vt dictum est. Sed prædicta positio non videtur esse vera, quia vt dictum est, natura, vel essentia dicitur id quod significatur diffinitio. Diffinitio autem in rebus naturalibus non solum significat formam, sed etiam materiam, vt dicitur in 6. Metaphysico. (T. cap. 8.) Nec potest dici quòd materia ponatur in diffinitione rei naturalis sicut non existens de essentia eius, hoc enim est proprium accidentis, vt diffiniatur per aliquid quod non est de essentia eius, scilicet per subiectum, & ideò habent essentiā incomplete. vt dicitur in 6. Metaphy. (T. c. 4.) Relinquitur ergo quod in rebus compositis ex materia & forma essentia vel natura non sit sola forma, sed compositum ex materia & forma. Restat ergo considerandum cum suppositum, vel individuum naturale sit compositum ex materia & forma, vtrum sit idem essentiæ vel naturæ. Et hanc quæstionem mouet Philosophus in 7. Metaphysico. T. comme. 21.) vbi inquirit, vtrum sit idem vnumquodque & quod quid est eius, & determinat quod in his quæ dicuntur per se, idem est res & quod quid rei, in his autem quæ dicuntur per accidens, non est idem. Homo enim nihil est aliud quàm quod quid est hominis. Nihil enim aliud significat homo, quam animal gressibile bipes. Sed res alba non est idem omninò ei quod quid est album, quod scilicet significatur nomine albi. Nam album nihil significat, nisi qualitatem, vt dicitur in prædicamentis, res autem alba est substantia habens qualitatem. Secundum hoc ergo cuicunque potest aliquid accidere, quod non sit de ratione suæ naturæ, in eo differt res, & quod quid est siue suppositum, & natura. nam in significatione naturæ includitur solùm id quod est de ratione speciei, suppositum autem non solum habet hæc quæ ad rationem speciei pertinēt, sed etiam alia quæ ei accidunt, & ideò suppositum signatur per totum, natura autem siue quidditas, vt pars formalis. In solo autem Deo non inuenitur aliquod accidens, præter eius essentiam, quia suum esse est sua essentia, vt dictum est, & ideò in Deo est omnino idem suppositum & natura. In angelo autem non est omninò idem quia aliquid accidit ei præter id quod est de ratione suæ speciei, quia & ipsum esse angeli est præter eius essentiā, seu nām. & alia quædam ei accidunt quę omninò pertinent ad suppositum, non autem ad naturam.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd non solum in compositis ex materia & forma inuenitur aliquod accidens præter essentiam ipsius speciei, sed etiam in substantiis spiritualibus, quæ non componuntur ex materia & forma. Et ideò in vtrisque suppositum non est omo idem quod ipsa natura. Hoc tame est aliter & aliter in vtrisq;. Dupliciter aut aliquid accipit

Universidad de Deusto
Biblioteca

vt accidens præter rationem rei. Vno modo, quia non cadit in diffinitione significante essentiam rei: sed tamen est designatiuum, vel determinatiuum alicuius essentialium principiorum: sicut rationale accidit animali: vtpotè præter diffinitionem eius existens, & tamen est determinatiuum essentiæ animalis: vnde est essentiale homini & de ratione eius existens. Alio modo accidit aliquod alicui, quia nec est in eius diffinitione: nec est determinatiuum alicuius essentialium principiorum: sicut albedo accidit homini. His ergo quæ sunt composita ex materia & forma accidit aliquod præter rationem speciei existens vtroque modo. Cùm enim de ratione speciei humanæ sit q componatur ex anima & corpore, determinatio corporis & animę est præter rationem speciei, & accidit homini inquantū est homo, q fit ex hac æa & ex hoc corpore. Sed hoc conuenit per se huic homini, de cuius ratione esset, si diffiniretur, q esset ex hac anima & ex hoc corpore: sicut de ratione hominis communis est, q sit ex anima & corpore. Accidunt etiam compositis ex materia & forma præter rationē speciei, multa alia quæ non sunt determinatiua essentialium principiorum. Substātiis verò immaterialib. creatis accidunt quidem aliqua p̄ter rationem speciei, quæ non sunt determinatiua essentialium principiorum, vt dictum est non tamen accidunt eis aliqua quæ sunt determinatiua essentię speciei: quia ipsa natura speciei nō indiuiduatur per materiam: sed per seipsam, ex hoc quòd talis forma non est nata recipi in aliqua materia: vnde per seipsam nō est multiplicabilis, neq; prædicabilis de pluribus: sed quia non est suum esse, accidit ei aliquid præter rationem speciei: scilicet ipsum esse: & alia quædam quæ attribuuntur suppositio & nō naturæ, propter quod suppositum in eis non est omninò idem cum natura.

1.p.q.3.ar. 3.2.q.29. art.2.ad 3.

1.p.q.3.ar. 2.ad 2.ar. 3.c.& q.85 art.1.ad 2. 3.p. q.77 art.2.c.ad secādum.

¶ Ad secundum dicendum, quòd non omne quod accidit alicui præter rationem speciei est determinatiuum essentiæ ipsius: vt oporteat illud poni in ratione eius: sicut dictum est: & ideò licet ipsum esse non sit de ratione suppositi: quia tamen pertinet ad suppositum & non est de ratione naturæ, manifestum est quòd suppositum & natura non sunt omninò idem in quibuscunque res non est suum esse.

¶ Ad illud verò quod in contrarium obiicitur dicendum quòd natura dicitur constituere suppositū, etiam in compositis ex materia & forma: non quia natura sit vna res: & suppositum alia res. Hoc enim est secundum opinionem dicentium, quòd natura speciei sit forma tantum: quæ constituit suppositum sicut totum: sed quia secundum modum significandi natura significatur vt pars ratione suprædicta: suppositum verò vt totum, natura significatur, vt constituens: & suppositum vt constitutum.

QVAESTIO III.

ARTICVLVS V.

Vtrùm tempus mouens creaturam spiritualem, & mensurans temporalem sit idem.

3.dist.27.q 4.art 3.o. 2.dist.2.q.5. ar.1.o.1.p. q.10.ar 5. ad 1.opus 30.c.4.

DEinde quæritur de tempore, per quod Deus mouet creaturā spiritualem secundū Aug. vtrū sit idem cum tēpore quod mēsurat motus corporalium rerum. Et videtur q sic, quia neque Aug. diuersitatem hanc temporum assignat: neque aliquis Philosophus. Vnum ergo videtur hanc diuersitatem temporum assignare.

¶ Præterea, Omne quod est inquantū est, vnum est, si ergo non sit vnum tempus: sed diuersa non erit ens quod est inconueniens: Oportet ergo ponere vnum tempus tantum.

Philosop.

¶ Sed contra. Tempus quo mensurantur corporales motus est numerus motus primi cœli: secundū Philosophum in 4. Physi. (T.c.98.) Sed tempus per quod mouentur angeli non habet aliqué ordinē ad motum ergo illud tēpus est aliud à tempore corporaliū rerū.

¶ Præterea. Perpetuo & corruptibili nihil est cōmensurabile, nisi secundū nomen: vt dicitur in 10. Metha. (T.c.26.) sed angeli sunt perpetui: corpora autē sunt corruptibilia, non ergo idem tempus est vtrorumque.

¶ Respondeo dicendum, q sicut Aug. dicit in 11. de ciuitate Dei. Tempora non fuissent, nisi creatura fieret: quæ aliquid aliqua motione mutaret: cuius mutationis eum aliud atque aliud: quæ simul esse non possunt, cedit atque succedit: sequitur tempus ex quo accipitur, q etiam philosophus dicit in 4. Phis. (T.c.97.) q oportet loqui de tempore secundum rationem motus. nā tempus est numerus motus secundum prius & posterius. Oēs ergo motus qui possunt mensurari vna mensura, habent vnum tempus. Si qui verò motus sunt qui non possunt vna mensura mensurari, necesse est quòd eorum sit diuersum tempus. Cùm autem mensura sit homogenea mēsurato, vt dicitur in 10. Metaphi. manifestum est quòd omnia quæ sunt vnius generis, possunt habere vnam mensuram cōem, non aūt quæ sunt generum diuersorum. Omnes autem motus continui conueniunt in vno genere. inquantum sunt cōmensurabiles, & ideò possunt habere vnam mensuram communem mensurantur. n. omnes simplicissimo modo sui generis, s. velocissimo motu primi cęli. vnde omnium motuum continuorum, potest esse vnum tempus commune, quod quidem tempus licèt videatur esse secundum genus de numero discretorum, quia est numerus harum rerum continuarum, scilicet motūs, sit & ipsum continuum, sicut decem simpliciter dictū est aliquid discretum. Sed decem vlnę panni, est aliquid continuum, discretorum autem & continuorum non potest esse vna mensura communis, cum sint diuersorum generum, inquantum sunt mensurabilia, & ideò necesse est, si sint aliqui motus non continui, quòd tempus eorum aliud sit à motu quo mensurantur motus continui. manifestum est autem quòd motus spiritualium creaturarum, de quibus Augustinus loquitur, dicens creaturam spiritualem moueri per tempus & non per locum, non sunt motus continui, sed vicissitudines quędam discretæ. Dicit enim quòd per tempus mouetur animus, vel reminiscendo quod oblitus erat, vel discendo quod nesciebat, vel volendo quod nolebat, vnde manifestum est quòd cum tempus non habeat continuitatem nisi ex motu, quòd tale tempus non est continuum, & quod est aliud à tempore corporalium rerum.

Aug.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd Augūst ex ipsa differentia motuum, dat intelligere differentiam temporum.

¶ Ad secundum dicendum, quòd eo modo aliquid est vnum, quo est & dicitur esse, quod enim dicitur esse secundum speciem, est vnum specie, non autem vnū numero, vnde non sequitur si sint plures horæ, quòd non sit homo, & similiter non sequitur si sint plura tempora, quòd non sit tempus.

QVÆSTIO IIII.

DEinde quæritur de homine.

¶ Et primò quantùm ad virtutes.

¶ Secundò quantùm ad peccata.

¶ Tertiò quantum ad pœnas. Circa virtutes autem fuit quæsitum & quantùm ad res diuinas. & quantùm ad res humanas.

Quan-

¶ Quantum ad res diuinas, quæsita sunt tria.

¶ Primò circa fidem: vtrum aliquis teneret credere Christo visibilia miracula non facienti.

¶ Secundò circa fidei sacramentū: vtrum paruuli Iudęorum sint baptizandi inuitis parentibus?

¶ Tertiò circa decimas, quæ debētur ministris sacramentorum: vtrum aliquis propter consuetudinem possit excusari, ne decimas soluat.

ARTICVLVS VI.

Vtrùm homines credere debuissent Christo non facienti visibilia miracula.

3.p.q.43.art.1. & opus. 60.art.12. de eius miracul.

AD primum sic procedebatur. Videtur quòd Christo non facienti visibilia miracula, homines credere non tenerentur. Quicunque. n. non facit hoc ad quod tenetur, peccat. Sed si homines non crederent Christo miracula non facienti, non peccarent. Dicit. n. ipse Io. 15. Si. n. opera non fecissem in eis quæ nullus alius fecit, peccatum non haberent: & loquitur de peccato in fidelitatis secundum Aug. ergo Christo si non fecisset miracula, homines credere non tenerentur.

¶ Præterea, Nullus potest mutare legem, nisi legislator vel eo superior. Sed Christus prædicabat quędam quę videbantur pertinere ad veteris legis abolitionē: sicut quòd cibi non coinquinauerunt hominem: & q licet in sabbato operari. Si ergo non probasset se esse legislatorem. non fuisset ei credendum. Sed hoc fieri non potuisset nisi per miracula: cum legislatore multa miracula præcesserint: ergo Christo non est credendum nisi miracula fecisset.

¶ Sed contra. magis obligantur homines ad credēdum primæ veritati, quàm ad credendum visibilib. signis. Sed licet Christus miracula non fecisset: ipse tamen verus Deus existens, prima veritas erat: ergo etiā si miracula non fecisset, adhuc erat ei credendum.

¶ Præterea, gratia vnionis est maior quā gratia gratum faciens per adoptionem. Sed miracula non sufficienter probant gratiam facientem: quia vt habetur Matth. 7. multi qui Christo in iudicio dicent. Domine in nomine tuo virtutes multas fecimus: respondebitur: non noui vos: ergo multò minus miracula sufficiunt ad probandum gratiam vnionis. Si ergo sine miraculis Christo homines credere non tenerentur, neque etiam miraculis factis tenebantur credere dicenti se esse Deum: quod patet esse falsum.

Matth.

¶ Respondeo dicendum, quòd nullus tenetur ad hoc quod est supra vires suas: nisi per hunc modum quo fit sibi possibile, credere autem est super potentiam hominis naturalem: vnde ex dono Dei prouenit: secundum illud Apostoli ad Ephesios 2. Gratia saluati estis per fidem: & hoc non ex nobis. Dei enim donū est. & ad Philippenses 1. dicit. Vobis datum est non solum vt in ipsum credatis, sed vt pro ipso patiamini. Homo ergo tenetur credere secundum hoc, quòd adiuuatur à Deo ad credēdum. Adiuuatur autem à Deo aliquis ad credendum tripliciter. Primò quidem per interiorem vocationem de qua dicitur Ioānis 6. Omnis qui audit à patre & didicit, venit ad me: & ad Ro. 8. Quos prædestinauit, hos & vocauit. Secūdò per doctrinam & prædicationem exteriorem: secundum illud Apostoli ad Ro. 10. Fides ex auditu: auditus autem per verbum Christi. Tertiò per exteriora miracula, vnde dicit 1. Corinthiorum decimo quarto, quòd signa data sunt infidelibus: vt scilicet per ea prouocentur ad fidem. Si autem Christus visibilia miracula nō fecisset, adhuc remanebant alij modi attrahendi ad fidem: quib. homines acquiescere tenerentur. Tenebantur enim homines credere auctori legis & prophetarum. Tenebantur etiam interiori vocationi non resistere: sicut Isaias de se dicit. Dominus Deus aperuit mihi aurem: ego autem non cōtradico, retrorsum nō abij. Isaię quinquagesimo. sicut de quibusdam dicitur Act. 7. Vos semper spiritui sancto restitistis.

Ioannes.

10.15. lectione 3. idē dicit. Isai.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd inter illa opera quæ Christus in hominibus fecit, annumerari etiā debet vocatio interior, qua quosdā attraxit sicut Gregorius dicit in quadā homelia, quòd Christus per misericordiam Magdalenam traxit interius: qui etiam per clementiam suscepit foris. Annumerari etiam debet eius doctrina: cum etiam ipse dicat. Si non venissem, & locutus eis non fuissem, peccatum non haberent.

Gregorius.

¶ Ad secundum dicendum, quòd Christus poterat se ostendere esse legislatorem, non solum faciendo visibilia miracula, sed etiam per auctoritatem scripturæ: & per interiorem instinctum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd interior instinctus quo Christus poterat se manifestare sine miraculis exterioribus pertinet ad virtutem primæ veritatis: quæ interius hominem illuminat & docet.

¶ Ad quartum dicendum, quòd miracula visibilia fiunt virtute diuina ad confirmationem virtutis fidei: vnde dicitur Marci vltimo de Apostolis, quòd prædicauerunt vbique Domino cooperante, & sermonem confirmante, sequentib. signis. Non aūt fiunt miracula semper ad demōstrandū gratiam eius per quē miracula fiunt: & ideò potest contingere quòd aliquis gratiam gratum facientem non habens miracula faciat: sed hoc cōtingere non potest, quòd aliquis falsum doctrinam annuncians, vera miracula faciat, quæ nisi virtute diuina fieri non possunt. Sic enim Deus esset falsi tatis testis, quod est impossibile. Cùm ergo Christus se filium Dei diceret, & æqualem Deo, hanc eius doctrinam comprobabat miracula quæ faciebat & ideò ostendebatur Christus per miracula quæ faciebat, esse Deus. Petrus autem licèt eadem vel maiora miracula faceret, non probabatur esse Deus: sed per ea etiā probabatur, quòd Christus esset Deus: quia Petrus non prædicabat seipsum, sed Iesum Christum esse Deum.

Mar.

1.p.q.110. ar.4.o.3. 22.q.178 o.3.dist.15. q.1.ar.1.q. Petri miracula.

ARTICVLVS VII.

Vtrùm pueri Iudeorum sint baptizandi inuitis parentibus.

ARTICVLVS VII. Vtrùm pueri Iudeorum sint baptizandi inuitis parentibus. AD secundum sic procedebatur. Videtur q pueri Iudæorum sint baptizandi inuitis parentib. Maius enim est vinculum matrimoniale quàm ius paternæ potestatis, quia paterna potestas potest per hominem solui, cum filius familias emancipatur, vinculum autem matrimoniale non potest solui per hominem, secundum illud Matth. 19. Quos Deus coniunxit, homo non separet, sed propter infidelitatem soluitur vinculum matrimoniale. Dicit enim Apostolus 1. ad Corint. 7. quòd si infidelis discedit, discedat: nō enim seruituti est subiectus frater aut soror in huiusmodi, & canon di. quòd si coniunx infidelis non vult cohabitare sine contumalia creatoris, quod alter coniugum non debet ei cohabitare: ergo multò magis propter infidelitatem tollitur ius paternæ potestatis: sic ergo infideles Iudæi non habent ius paternæ potestatis in suos filios. Possunt ergo eorum filij baptizari eis inuitis.

art. 29 22 q.19.ar.12. & 3.q.1.6. ar.10.o. & arti.49.

Paulus.

¶ Præterea, Magis debet homini subueniri contra periculum mortis æternæ, quàm contra periculū mortis temporalis. Sed si aliquis videret hominem in

Universidad de Deusto
Biblioteca

periculo mortis temporalis,& ei non ferret auxilium, peccaret. Cum ergo pueri Iudæorum & aliorum infidelium sint in periculo mortis æternę,si parentib. relinquantur qui eos in sua infidelitate informant,videtur quòd sint eis auferendi & baptizandi, & in fide instruendi.

¶ Præterea, Fili seruorum sunt serui &in potestate dominorum.Sed Iudæi sunt serui regum & principum,ergo & filij eorũ. Reges ergo & principes habent potestatem de filiis Iudęorum facere quod voluerint. Nulla ergo esset iniuria, si baptizarentur inuitis parentibus.

¶ Præterea, Quilibet homo magis est Dei à quo habet animã,quàm patris carnalis, à quo habet corpus. Non est ergo iniustum si pueri Iudęorum carnalibus parentibus auferantur, & Deo per baptismum consecrentur.

¶ Præterea, Baptismus est efficacior ad salutẽ,quàm prædicatio,quia per baptismum statim tollitur peccati macula & reatus pœnę,& aperitur ianua cœli.Sed si periculum sequatur ex defectu prædicationis,imputatur ei qui non predicauit,vt habetur Eze.3.& 33. De eo qui videt gladium venientem, & non insonuerit tuba: ergo multò magis si pueri Iudæorum damnentur propter defectum baptismi, imputatur ad peccatum eis, qui potuerunt baptizare & non baptizauerunt.

¶ Sed contra, Nemini facienda est iniuria. Fieret autem Iudæis iniuria, si eorum filij baptizarentur eis inuitis, quia amitterent ius paternæ potestatis in filios iam fideles: ergo eis inuitis non sunt baptizandi.

¶ Respondeo dicendum, quòd maximã authoritatem habet ecclesiæ consuetudo, q̃ semper est in omnib. ꝙmulanda: quia & ipsa doctrina catholicorum doctorum ab ecclesia authoritatẽ habet: vnde magis est stãdũ consuetudini ecclesiæ,vel authoritati Aug.vel Hie. vel cuiuscunq; doctoris. Hoc autem ecclesiæ vsus nun quam habuit, quòd Iudęorum filij inuitis parentibus baptizarentur,quamuis fuerint retroactis temporib. multi catholici principes potentissimi: vt Costãtinus, Theodosius,& alij plures quib. familiares fuerunt sanctissimi Episcopi:et Sylvester Constantino & Ambrosius Theodosio ,quę nullo modo prætermisisset ab eis impetrare,si hoc esset consonum rationi & ideò periculosum videtur hanc assertionem de nouo inducere, vt præter consuetudinẽ in ecclesia hactenus obseruatam Iudęorum filij inuitis parentib. baptizentur. Et huius ratio est duplex, vna quidem propter periculũ fidei. Si enim pueri nondum vsum rationis habentes baptismum susciperent, postmodum cum ad perfectã ætatem peruenirent,de facili possent à parentib. induci,vt relinquerent quod ignorantes susceperũt, quod verteretur in fidei detrimentum. Alia verò rõ est,quia repugnat iustitiæ naturali. Filius enim naturaliter est aliquid patris: & primo quidem à parente non distinguitur secundum corpus,quandiu in matris vtero. cõtinetur. Postmodum verò postquã ex vtero egreditur antequam vsum liberi arbitrij habeat,continetur sub parentum cura,sicut sub quodam spirituali vtero,quãdiu enim vsum rationis non habet puer,nõ differt quã tũ ad ea quæ agit ab animali rationali. vnde sicut bos vel equus ante genium vel ciuili est possessoris vt vtatur eo cum voluerit,sicut proprio instrumento, ita de iure naturali est quòd filius antequã habeat vsum rationis sit sub cura patris. vnde contra iustitiam naturalem esset,si puer antequam haberet vsum liberi arbitrij à cura parentum subtraharetur, vel de eo aliquid ordinetur inuitis parentib. Postquam autem incipit habere vsum liberi arbitrij iam incipit esse suus: & potest quantum ad ea quæ sunt iuris diuini vel naturalis fibiipsi prouidere: & tunc est inducendus ad fidẽ nõ coactione,sed persuasione: & potest etiam inuitis parentibus consentire fidei & baptizari: non autem antequã habeat vsum rationis,vnde de pueris antiquorum patrum dicitur, quòd salnabantur in fide parentum: per quod datur intelligi, quòd ad parentes pertinet prouidere huius de sua salute,præcipue antequam habeant vsum rationis.

¶ Ad primum ergo dicendum,quòd in vinculo matrimoniali vterque contrahentium habet vsum liberi arbitrij, & vterque potest inuito altero fidei assentire: sed hoc nõ habet locum in puero antequam habeat vsum rationis,sed postquam habet vsum rationis: tũc tenet similitudo si conuerti voluerit.

¶ Ad secundum dicendum ,quòd à temporali non est aliquis eripiendus cõtra ordinem iuris ciuilis:quia si aliquis à tuo iudice condemnetur ad mortẽ,huius debet eum violenter eripere: vnde nec aliquis debet irrumpere ordinem iuris naturalis, quo filius est sub cura patris.vt eũ liberet à periculo mortis æternæ.

¶ Ad tertiũ dicendum,quòd Iudei sunt serui principum seruitute ciuili, quæ non excludit ordinem iuris naturalis vel diuini.

¶ Ad quartum dicendum, quòd homo ordinatur ad Deum per rationem,per quam Deum cognoscere potest:vnde puer antequam vsum rationis habeat, naturali ordine ordinatur in Deum per rationem parentum, quorum curæ naturaliter subiacet, & secundum eorum dispositionem sunt circa ipsum diuina agenda.

¶ Ad quintum dicendum,quod periculum quod sequitur ex prædicatione omissa, nulli imminet nisi ei cui est commissum prædicationis officiũ.vnde in Eze. præmittit.Speculatorem dedit te filiis Israel:prouide autem pueris infidelium de sacramentis salutis,per tinet ad parentes eorum: vnde eis imminet periculũ propter subtractionem sacramentorum, si eorum parentum detrimentum patiantur.

ARTICVLVS VIII.

Vtrùm propter consuetudinem aliqui deobligentur à iure reddendi decimas.

AD tertium sic procedebatur. Videtur quòd propter consuetudinem aliqui deobligentur a iure reddendi decimas. Magis enim est accipere decimas, quàm non dare. Sed propter consuetudinem in aliquibus terris aliqui milites accipiunt decimas, & hoc ab ecclesia toleratur: ergo multò magis propter consuetudinem aliqui deobligantur vt decimas non soluant,neque soluere teneantur.

¶ Sed contra,Ius diuinum non aboletur per dissuetudinem. Sed decimæ debentur de iure diuino. ergo per dissuetudinẽ non abolẽtur ius reddendi decimas. Tenentur ergo homines reddere decimas contrariã consuetudine non obstante.

¶ Respondeo dicendum, quòd ea quæ sunt de iure positiuo, per dissuetudinem abolentur. Ea verò quæ sunt à iure naturali, vel de iure diuino, nulla dissuetudine aboleri possunt. Nulla enim dissuetudine fieri potest, vt sit licitum furari vel mœchari. Est ergo considerandum ad propositam quæstionem, vtrùm dare decimas, sit de iure diuino vel de iure positiuo humano. Ius autem diuinum in nouo & veteri testamento continetur. Et quidem non apparet in nouo testamento aliquod præceptũ datũ de decimis soluẽdis: in doctri.dicit Euangelica vel

vel Apostolica. Quod.n.dicitur Matthæi 23.de solutione decimarum, hoc oportuit facere & illa non omittere:& quòd dicit Pharisæus Luc.18. Decimas do omnia quæ possideo, magis videtur ad statum veteris testamenti pertinere quàm obseruantiæ noui testamenti formam imponere. In veteri autem testamẽto triplex genus ꝑceptorum erat, quædam enim erant præcepta moralia:quædam iudicialia:quædã cęremonialia. Præcepta moralia sunt quę sunt indita naturali rationi:ad quæ homines omni tempore obligantur,vt honora patrem & matrem,non mœchaberis,non furtũ facies,& similia. Præcepta autem iudicialia sunt per quæ iudicia exercebantur,putà si quis furaretur vnam ouẽ:red deret quatuor:& huiusmodi præcepta non sunt indita rationi naturali,non enim ratio naturalis habet, ꝙ ille qui furatur ouẽ magis reddat quatuor quàm tres vel vnam.Sed tamẽ per huiusmodi præcepta determinatur morale præceptum, habet enim ratio naturalis quòd ille qui furatur debeat puniri:sed ꝙ tali pœna puniatur, hoc determinatur per præceptum iudiciale. Præcepta aũt cęremonialia veteris legis.sũt quæ pertinent ad obseruantiam diuini cultus: & sunt ordinata ad figurãdum aliquod futurum, sicut immolatio agni Paschali figurabat occisionem Christi.Est ergo considerandum, vtrùm præceptum de decimis persoluendum, sit morale,vel iudiciale,vel cęremoniale. Si.n.morale est,ad hoc omnes tenentur & omni tempore:nulla obstante contraria consuetudine: sed hoc non videtur:quia ratio naturalis non dictat magis ꝙ homo ministris Dei det decimam, quàm vndecimam, vel nonã partem fructuum. Si autem sit præceptum iudiciale, non tenentur ad decimas dandas sicut non tenentur omnes ad iudicandum secundum in lege veteri conscripta: quia illa iudicialia præcepta sunt specialiter illi populo data consideratis conditionibus eius, non enim eadem omnib. expediunt. Si autem sit præceptum cęremoniale,non solum non obligaret: sed etiam obseruatum induceret in peccatum, peccaret enim si quis agnum Paschalem immolaret: quia post aduentum veritatis,cessauerunt figuræ.

Diuersitas præceptorum.

¶ Dicendũ est ergo sicut antiqui magistri dixerunt, ꝙ quædam præcepta legis sunt purè moralia, vt nõ occides,non furtũ facies: quædam autem purè sunt cęremonialia, vt immolatio Paschalis agni & circuncisio, quædam autem sunt media, secundum aliquid moralia,& secundum aliquid cęremonialia. sicut præceptũ de obseruatione sabbati est morale quantum ad hoc quòd aliquod tempus quieti deputetur ad vacãdum diuinis.Hoc enim ratio naturalis habet, sed ꝙ dies septima sit deputata, hoc est ex determinatione Dei ꝓpter aliquam figuram, vnde hoc est cęremoniale. Sic ergo præceptum de decimis persoluendis,est quidem secundum aliquid morale, vt scilicet qui pro toto populo diuino obsequio vacant stipendiis populi sustentẽtur: sicut & qui in aliis officiis reipublicæ seruiunt, à populo sustentantur:& secundum hunc modum pro ponitur hoc præceptum in nouo testamento, Dicit. n. dominus Matt. 10. Dignus est operarius cibo suo: & apostolus dicit 1.ad Corint.6. Dominus ordinauit, vt qui euangelium ennnciant,de euangelio viuãt: & qui altari deseruiunt,de altari viuant. Sed quantum ad determinatum numerum decimæ, non est de iure naturali,neque est præceptum morale,sed est cęremoniale, inquantum refertur ad figurãdum aliquid circa Christum.vel etiam est iudiciale secundum conuenientiã ad illum populum, in quo quia erat multitudo ministrorum Dei tali taxatione opus erat ad ministrorum sustentationẽ.Sic ergo hoc cõe quod est prouidere ministris Dei in necessariis vitæ,est de iure diuino,quasi morale præceptum & de iure nãli existens.Ad quemlibet aũt principem qui põt leges condere,pertinet ius naturale commune per ius positiuum determinare: nihil.n.est aliud ius positiuum,quàm determinatio iuris naturalis,sicut ius nãle habet ꝙ malefactor puniatur,sed q̃ tali pœna puniatur,hoc determinatur per ius positiuum. Quia ergo ecclesia habet ptãtem condendi legem in his quæ pertinent ad cultum Dei: potuit per ecclesiæ statutum taxari quãtitas eorum quæ sunt danda ministris Dei à populo,& vt esset quædam consonantia noui & veteris testamenti, statuit ecclesia vt taxatio veteris testamenti seruaretur ẽt in nouo. Vnde omnes tenẽtur ad decimas,velint,nolint,possunt autem ecclesiæ statuere.si causa subesset vel in maiori vel in minori numero: putà quod daret octaua vel duodecima,sicut & quòd detur decima. Patet ergo quòd nulla consuetudo contraria solvit hominem ab obligatione reddendi decimas quia hæc obligatio fundatur supra ius diuinum,& supra ius naturale.vnde semper tenentur homines reddere decimas, si ecclesia exigat etiam contraria consuetudine non obstante, & in terris in quib.est consuetudo,ꝙ decimæ soluantur:ipsa consuetudo quasi expostulat decimas. vnde peccaret qui non redderet, sed in terris in quibus non est consuetudo communis quòd decimæ dentur, & ecclesia non petit,videtur ecclesia remittere dum dissimulat:& ideo homines in terris illis non peccãt decimas non dando.Durg.n.esset dicere,ꝙ omnes hoies Italiæ & orientalium partium dãnarentur qui decimas non soluunt. Et huiusmodi argumẽtum possumus ab apostolo accipere, cui cum deberentur necessaria victus ab his quibus prædicabat,tamen non accipiebat.nec tamen peccabant qui ei non dabant. alioquin malè cum eis egisset, non accipiendo: præsertim cum ipse dicat Act. 20. Non enim subterfugi quò minus annũciarem vobis omne consilium Dei: & ideò apostolus nõ exigebat quod sibi debebatur,ne daretur aliquod offendiculum euangelio.vt ipse ibi dicit.vnde non benefacerent rectores ecclesiarum, si in terris illis decimas exigerent, in quibus non est consuetudo dari, si probabiliter crederent,quòd ex hoc scandalum nasceretur.

¶ Ad illud ergo quod in contrarium obiicitur,dicendum quòd milites qui accipiunt decimas in aliquibus terris,non habent accipiẽdi ius decimas, hoc enim ius est spirituale debitum ministris Dei, vnde nonc adit in laicam personam:sed res illæ temporales quæ à iure exigũtur ex concessione ecclesiæ datę sunt aliquib.militibus propter aliqua seruitia quæ fecerũt ecclesię:sicut & ecclesia potest remittere ipsos fructus qui debentur pro decima:non tamen remittit ius exigendi decimas:nec tollit debitum roddendi.

QVAESTIO V.

DEinde quæsitum est de his quæ pertinent ad virtutes,circa res humanas.

¶ Et circa hoc quæsita sunt duo.

¶ Primò vtrùm filius teneatur obedire parentib.carnalibus in indifferentibus.

¶ Secundò vtrùm venditor teneatur dicere emptori vitium rei venditæ.

ARTICVLVS IX.

Vtrum filius teneatur obedire parentibus carnalibus quantum ad omnia.

AD primum sic proceditur. Videtur quòd filius teneatur obedire parentibus carnalibus quantũ ad omnia.Dicitur enim Deut 21.Si genuerit homo

22. q. 10. ar.1.c.

22. q. 99. 11.30 & 4 5.c. & 22. q.122.art. 2.ad 3.

22. q. 87. ar.1.o.&3. P.q. 31. art.8.c. & q.65.ar. 7.ad 1. arti.131.o.

Matth. Luccn.

art.195.c & 11.q. 97.ar.1.o. & 22.q.79 ar.2. ad 2.

22. q. 87. ar.1.c.

22. q. 87. ar.1.o.

22. q. 87. ar.1.ad 3.

22. q. 87. ar.1.c

Universidad de Deusto
Biblioteca

filium contumacem,& proteruum,qui non audiat patris aut matris imperium, lapidibus eum obruet populus ciuitatis. Sed pœna talis non infligeretur, nisi grauiter peccaret non obediendo:ergo filij tenentur obedire parentibus carnalibus per omnia.

22.q.104. ar.5 o. ¶ Præterea, Apostolus dicit ad Colossen. 3. Filii obedite parentibus per omnia.

¶ Præterea, præcepta moralia affirmatiua, quamuis non ad semper obligent,tamen nunquam contrarium facere licet. Sed præceptum morale affirmatiuum,est de honoratione parentum: ergo non licet irreuerentem esse parenti: quod esset si eius mandato non obediretur,tenetur ergo filius in omnibus parentibus obedire.

¶ Sed contra. Non minus obediendum est patrib. spiritualib.quàm carnalib.sed magis, vt habetur per Apostolū ad Hieb.12. Sed patrib spiritualib. non tenētur subditi obedire in indifferētib. Religiosi. n. qui obedientiam profitentur,non tenentur obedire suis prælatis,nisi in his quæ sunt secundum regulā. vt Ber. dicit in libro de dispensatione & præcepto: ergo nec parentibus carnalibus filij tenetur in indifferentibus obedire.

¶ Respondeo dicendum,quòd cū obedientia prælato debeatur, ad illa se extendit debitum obedientiæ, ad quæ se extendit ius prælationis: Habet autē pater carnalis ius prælationis in filiū. Primò quidē quātum ad domesticā cōuersationem. Sic. n. est paterfamilias in domo,sicut rex i regno:vnde sicuti subditi regis tenentur obedire regi in his quæ pertinent ad gubernationem regni:ita ēt filij & alij domestici tenentur obedire patrifamilias in his quæ pertinent ad dispensationem domus. Secundò quantum ad morum disciplinā vnde Apostolus dicit ad Heb.12. Patres quidē carnis nostræ habuimus eruditores: & obtēperabamus eis: debet enim pater filio non solum educationem: sed ēt disciplinam.vt Philosophus dicit: In his ergo filius tenetur obedire patri carnali,& non aliis.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd loquitur ibi Moyses de Imperio paterno,quod pertinet ad disciplinam morum: vnde ibidem dicitur. Monita nostra audire contemnit, comessationibus vacat, & luxuriæ atque conuiuiis.

¶ Ad secundum dicendum, quòd Apostolus dicit obediendum esse parentibus per omnia,ad quę se ius prælationis extendit.

¶ Ad tertium dicendum,quòd non exhibet irreuerentiam præcipienti,si non obedit ei in his in quibus obedire non tenetur.

ARTICVLVS X.

Vtrùm venditor teneatur dicere vitium rei venditæ emptori.

22.q.77. art.2.3.o. CIrca secundum proceditur. Videtur quòd venditor non teneatur dicere vitium rei venditæ emptori:quia secudum leges ciuiles, venditor & emptor se inuicem decipere possunt, nulla autem posset fieri deceptio, si venditor rei venditæ vitium emptori dicere teneretur:ergo non tenetur.

Euasio. ¶ Sed dicebat quod leges non loquuntur secūdum forum conscientiæ,sed quod nunc loquimur est secūdum forum contentiosum. Sed contra secundum Philosophum in secundo Ethi. Intentio legislatoris est ciues facere bonos, quod ergo licet secundum leges non est contrarium virtuti: & ita etiam non contrarium conscirntiæ.

¶ Sed contra est quia secundum leges ciuiles si aliquis vendat animal morbidum tenetur de vitio: ergo tenetur dicere vitium emptori.

¶ Præterea Tullius dicit in lib.de officiis, quòd ad officium boni viri pertinet,vt dicat emptori illud pro quo res minùs venderetur,huiusmodi autem est vitium rei venditæ:ergo venditor tenetur dicere emptori vitium rei venditæ.

¶ Respondeo dicendum quòd aliquid pertinet ad bonum virum, ad quod tamen homines non tenentur, sicut ad bonum virum pertinet, quòd liberaliter amico sua bona largiatur: quamuis ad hoc nullus teneatur. Sed aliquid pertinet ad bonum virum, ad quod tenetur, scilicet quòd reddat alicui quod iustum est: nam actus iustitiæ est vt reddatur alicui, quod ei debetur. Et ideò vnusquisque venditor ad hoc tenetur, vt iustam venditionem faciat, non autem vt faciat venditionem liberalem, dimittens aliquid de precio iusto. Iustitia autem æqualitas quædam est, vt dicitur in 5. Ethicor. est ergo iusta venditio quando precium acceptum ab habente æquatur rei venditæ, iniusta autem si non æquetur sed plus accipiat. Si ergo vitium rei venditæ faciat rem minùs valere, quàm precium impositum à venditore iniusta erit venditio, vnde peccat occultans vitium. Si autem non faciat rem minus valere quàm precium impositum: quia fortè venditor minus precium imponit propter vitium: tunc non peccat tacens vitium: quia venditio non est iniusta: & fortè esset sibi damnosum, si vitium diceret, quia emptor vellet habere rem etiam pro minori precio quàm valeret. Liberaliter tamen faceret, si damnosum proprium contineret, vt satisfaceret voluntati alterius: licèt ad hoc non teneatur. Philo.12. q.77.art. 1o.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd per illud dictum legis,non habetur quòd licitum sit simplici venditori decipere emptorem, & econuerso: sed dicitur aliquid esse licitum secūdum legem, quod per legem non punitur, sicut secundum legem veterem licebat libellus repudij. 4.dist.15.q.2.art.3.q.2.ar.2.q.2.ar.2.q.3.ad 1.& 4.dist.36.q.1.art.4.q.2.ar.2.ad 4.

¶ Ad secundum dicendum, quòd præcepta legis sunt ductiua ad perfectam virtutem: tamen actus perfectæ virtutis non cadunt sub præcepto legis humanæ: sed prohibet quædam grauiora, vt gradatim homines retracti à malis per seipsos ad virtutem exerceantur: permittit autem quædam minora peccata eis pœnam non infligens, quia sine his non facilè inuenitur hominum multitudo: & de talibus est deceptio, quæ est inter vendentes & ementes: quia plurimi sunt qui volunt vilè emere, & carè vendere: vt Augustin. dicit in libr. de trini.

Ad illud verò quod primò in contrarium obiicitur, dicendum quod illud intelligendum est,quando morbus pecoris facit pecus minus valere quàm vendatur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ea ratione Tullius dicit, quòd vir bonus non tacet vitium rei venditæ, quia ad virum bonum non pertinet decipere aliquem: deceptio autem non est si id quod tacetur de re vendita, non facit rem minùs valere quàm precium, quod pro ea accipitur.

QVAESTIO. VI.

DEinde quæsitum est de peccatis.

¶ Et circa hoc quæsita sunt duo.

¶ Primò,vtrùm peccatum sit appetere prælationem.

¶ Secundò, vtrùm peccatum sit predicatori habere oculum ad rem temporalem.

Articulus

ARTICVLVS XI.

Vtrum appetere prælationem sit peccatum.

22.q.184. ar.1.2.o.et 29. 47. & 115 & 142 o.huius li. AD primum sic proceditur. Videtur q̄ peccatū sit appetere prælationem. Non enim videtur, q̄ possit appeti sine peccato,id quod non fuit in statu naturę integræ,sed solùm in statu naturæ corruptæ. Sed prælatio non fuit in statu naturæ integræ, sed incepit esse post peccatum,quādo dictum est mulieri. Sub viri potestate eris:ergo peccatum est prælationem appetere.

¶ Præterea, Appetitus videtur esse de his quæ pertinent ad statum futuræ gloriæ. Sed in futuro cessabit omnis prælatio,vt dicit quædam Gl.1.ad Cor.15. ergo peccatum est appetere prælationem.

¶ Sed contra,est quod dicitur 1.ad Thim.5. Qui bene præsunt presbyteri,duplici honore digni habeātur. Sed non est peccatum appetere illud, cui debetur honor,qui non debetur nisi virtuti: ergo non est peccatum appetere prælationem.

¶ Respondeo dicendum, quòd hanc quæstionē soluit Aug,19.de ci. Dei, vbi dicit q̄ locus superior sine quo populus regi non potest, etsi administretur vt decet,tamen indecenter appetitur. Cuius ratio est, quia qui appetit prælationem,aut est superbus aut iniustus. Iniustitia enim est,q̄ aliquis velit sibi plus de honore accipere,aut de potestate,aut de alijs bonis,nisi sit maioribus dignus: vt dicitur in 5.Ethic.q̄ autem aliquis æstimet se esse magis dignum prælatione omnibus illis, super quos prælationem accipit, superbiæ & præsumptionis est. vnde patet, q̄ quicunq; prælationem appetit, aut est iniustus, aut superbus: & ideo nullus ar.47. suo appetitu debet ad prælationem peruenire, sed solùm Dei iudicio,secundùm illud Apostoli ad Heb. 5. Nemo sibi assumit honorem,sed qui vocatur à Deo, tanquam Aaron, potest tamen aliquis licitè appetere se esse dignum prælatione,vel opera boni prælati, pro quibus debetur honor.

Ad rōnes ¶ Vnde patet responsio ad vltimū. Primæ verò duæ rationes non rectè concludunt,quia etiam ea quæ nō fuerunt in statu innocentiæ, nec erunt in statu gloriæ, possunt licitè appeti,sicut subijci, pœnitere & alia huiusmodi,quamuis prælatio quantum ad aliquid, fuisset in statu innocentiæ,& futura sit in statu gloriæ,scilicet quantum ad superioritatem gradus, & quantùm ad gubernationem,vel regimen. non autem quātùm ad coactam seruitutem.

ARTICVLVS XII.

Vtrum sit peccatum prædicatori habere oculum ad temporalia.

Ar.34.21. q.100.artt. 3.ad 2. q. 188.art.4. ad 4. AD secundum sic proceditur. Videtur q̄ peccatum sit prædicatori habere oculum ad temporalia. Dicitur enim Luc.12. Quæritè primò regnum Dei. Glos. bona æterna,& hæc omnia adijcientur vobis. Glos. etiam non quærentibus: ergo non licet prædicatori habere oculum ad terrena.

¶ Sed contra est quod dicitur 1.Corinth.9. Debet qui arat in spe arare. Glo. si pendiorum temporalium. ergo licet prædicatori,de quo ibi loquitur, habere oculum ad terrena.

¶ Respondeo dicendum, quòd habere oculum ad terrena,contingit dupliciter: vno modo sicut ad mercedem,vel præmium,& sic prædicatori non licet habere oculum ad terrena,quia sic faceret euangelium venale. Alio modo sicut ad stipendia pro necessitate sustentationis vitæ: & sic licet habere prædicatori oculum ad terrena, vnde 1.ad Thim. 5. super illud. Qui bene præsunt presbyteri,&c.dicit Glos. Augu. necessitatis est accipere,vnde viuitur, charitatis est, præbere non tamen venale est euangelium pro his. Si enim sic vendunt magnam rem,vili vendunt,accipiant ergo sustentationem necessitatis à populo, mercedem dispensationis à domino. 4.d.25.q.1.ar.2.q.3.ad 4.& 5.tum.

¶ Et per hoc patet responsio ad obiecta.

QVAESTIO VII.

DEinde quæsitum fuit de pœnis peccatorum.

¶ Et primò de ipsis pœnis.

¶ Secundò de remissione pœnarum.

¶ Circa primum quæsita sunt duo.

¶ Primò, vtrùm anima separata possit pati ab igne corporeo.

¶ Secundò,vtrùm duorum,qui eadem pœna sunt digni,vnus diutiùs moretur in purgatorio,q̄ alius.

ARTICVLVS XIII.

Vtrùm anima separata possit pati ab igne corporeo.

AD primum sic proceditur. Videtur q̄ anima à corpore separata,non possit pati ab igne corporeo: quia secundùm Philosophum, quòd non tangit,non agit: sed ignis corporeus non tangit animam separatam à corpore: cùm non habeat terminos corporales, quæ autem se tangunt,habent vltima simul: ergo anima separata non patitur ab igne corporeo. 21.6i.& 4. d.44.q.3. ar.3.q.3.o. & 2ae art. 2.1.o.

¶ Præterea, Illa quæ patiuntur ad inuicem, inuicē conuerti possunt,sed anima nō potest conuerti in ignē corporeum: nec econuerso: ergo anima non potest pati ab igne corporeo.

¶ Præterea, Ber.dicit, quòd nihil ardet in inferno nisi propria voluntas, sed propria voluntas cum sit quoddam spirituale, non potest esse materia ignis corporalis: ergo anima à corpore separata,non potest ab igne corporeo pati.

¶ Sed contra est,quod dicitur Isa.vlt. Ignis eorum non extinguetur. 1.p.q.14. ar.2.ad 2. q.71.ar.2. c.& 12.q. 22.ar.1.cr eq.41.ar. 1.c.

¶ Respondeo dicendum, q̄ pati multipliciter dicitur: vno modo pati communiter idem est quod recipere: secundùm q̄ sentire,& intelligere est quoddam pati, & hoc modo anima coniuncta corpori patitur à rebus corporeis sentiendo & intelligendo: sed an separata à corpore possit hoc modo à rebus corporeis pati,alterius quæstionis est propter quosdam: qui dicunt q̄ anima separata à corpore,& etiam angelus potest accipere cognitionem à rebus sensibilibus: sed si etiam hæc opinio esset vera, tamen pati sentiendo, & intelligendo,est perfici non puniri,nisi fortè per accidens: inquantùm id quod sentitur,vel intelligitur repugnat voluntati: sed i sum sentire vel intelligere secundùm se consideratum,pœnale non est. Alio modo dicitur pati propriè loquendo secundùm contrarietatem agētis ad patiens: prout scilicet pati dicimus, cùm aliquid nobis aduenit,quod est contrarium naturæ vel voluntati nostræ, & secundùm hoc infirmitas, & tristitia passiones dicūtur. Et hæc quidem passio duplicitèr esse potest,vno modo per receptionem formæ contrariæ, sicut aqua patitur ab igne quantum calefit, & per consequens diminuitur qualitas naturalis eius: hoc modo separata anima non potest pati ab igne corporeo,quia nec calefieri potest,nec deficcari,nec secundùm formam aut qualitatem quamcunque ignis corporei immutari. Alio modo dicitur pati omne illud, quod quocunq; modo impediatur à suo proprio impetu vel inclinatione, sicut si dicimus lapidem descendentem pati, cum impeditur ne deorsum perueniat, & sicut dicimus hominem pati, cum detinetur,vel li- veri.q.24. ar.1.3.c.& veri. q. 1. ar.2. ad 2e eundum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

gatur ne vadat quò vult, & ita per modum figurationis cuiusdam, anima patitur ab igne corporeo: vt Aug. dicit 21. de ciuit. Dei. Non enim hoc est contra naturam spiritus, corpori alligari, cum videamus animam naturaliter alligari corpori ad viuificandum ipsum. Dæmones etiam per necromantiam possunt superiorum dæmonum alligantur aliquibus imaginibus, vel aliquibus aliis rebus: vnde multò magis possunt spiritus alligari diuina virtute igne corporeo, non vt dent vitam, sed vt accipiant pœnam: sicut Aug. dicit

21.ciu.ca.fi.

extra 4.c. 20. & ani ma.2.c.fi. & opus.3. c.184.

Sed quia quod est minoris virtutis, non potest sua virtute ligare id quod est maioris virtutis, inde est quòd pulsum corpus potest ligare spiritum qui est maioris virtutis, nisi aliqua superiori virtute & propter hoc dicitur, quòd ignis corporeus agit in animam separatam non virtute propria, sed in quantum est instrumentum diuinæ iustitiæ vindicantis.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd ignis tangit animam, non quidem tactu mathematico, qui attenditur secundùm terminos quantitatiuos, sed magis contactu virtutis non propriæ, sed quam habet inquantùm est instrumentum diuinæ iustitiæ.

in ordine. 36.4. dist. 21.q.1.ar. 2.q.3.ad 2. & dist.45. q.2.ar.1.q. 2.& 2.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ratio illa procedit de passione, quæ est per susceptionem formæ contrariæ.

¶ Ad tertium dicendum, quòd propria voluntas dicitur ardere in inferno, quia meretur ardorem.

ARTICVLVS XIIII.

Vtrum æquali pœna puniendi in purgatorio, vnus citius possit liberari quàm alius.

AD secundum sic procedebatur. Videtur quòd duorum qui sunt digni æquali pœna vnus non possit citiùs à purgatorio liberari, quàm alius. Iudicium enim post mortem non est hominis sed Dei, qui secundùm veritatem iudicat, vt dicitur ad Roma.2. sed contra vetitatem iudicaret, si vni eorum qui sunt digni æquali pœna, infligeretur grauior pœna sensus, quàm alteri. Dilatio autem gloriæ, est maior pœna, quàm acerbitas pœnæ sensus, quia sicut dicit Chryso. super Mat. carere visione diuina, est maior pœna, quàm quæcunque libet pœna sensibilis: ergo vnus eorum qui digni sunt æquali pœna, non maiorem dilationem gloriæ patietur altero citiùs liberato.

¶ Præterea, Malum secundum Aug. dicitur quia nocet: nocet autem quòd adimit bonum: dilatio autem gloriæ adimit maius bonum, scilicet bonum increatum: ergo maius malum: & sic idem quod priùs.

¶ Sed contra est, quod magister dicit, in quarto sen ten. dist. 45. quòd ille pro quo fiunt plura suffragia, citiùs à pœnis purgatorij liberatur. Contingit autem, quòd pro vno eorum, qui digni sunt æquali pœna, fiunt plura suffragia quàm pro alio: ergo vnus citiùs liberabitur.

¶ Præt. In fine mundi inuenientur aliqui, cremabilia quædam habentes, quorum dilatio à gloria non erit tam diuturna, sicut eorum qui modò cremabilia deferunt ad purgatorium, quia breuis mora erit inter mortem, & resurrectionem vt Augus. dicit: ergo pariter, & nunc eorum qui æqualia cremabilia deferunt, vnus potest minùs differri à gloria, quàm alius & sic erit citiùs liberatus à pœnis.

¶ Respondeo dicendum, quòd ista quæstio fundatur supra virtutem suffragiorum, vtrum scilicet suffragia facta pro aliquo, valeant illi soli m pro quo fiunt ad liberationem, vel etiam alijs. Circa quod aliqui dixerũt quòd non magis valent illi, quàm aliis: imò forte magis valent alijs, si sint meliùs dispositi ad recipiendum suffragiorum virtutem: & ponunt exemplum, sicut si accendatur cereus in domo pro aliquo diuturno infirmo, illuminat omnes in domo existentes, & forte aliquos magis illuminat illi qui sunt limpidiorem visum, & secundùm hanc opinionem duorum qui ob æquales culpas in purgatorio detinentur, vnus non potest citiùs liberari quàm alter. Sed hanc opinionem non reputo veram. Cuius ratio est, quia suffragium vnius valet alteri propter duo. Vno modo, propter vnitatem charitatis, quia omnes qui sunt in charitate, sunt quasi vnũ corpus, & ita bonum vnius redundat in omnes: sicut manus deseruit toti corpori, & similiter quodlibet corporis membrum, & secundùm hoc quodcunque bonum factum ab aliquo, valet cuilibet in charitate existenti, secundum illud Psalm. 118. Particeps ego sum omnium timentium te, & custodientium mãdata tua. Alio modo secundùm, quòd per intentionem alicuius actus eius transfertur in alterum: putà si aliquis pro altero soluat aliquod debitum, pro eodem habetur ac si ille soluisset pro quo soluitur. Primo ergo modo valet opus bonum per modum meriti, cuius radix est charitas. Sed secundo modo, opus vnius valet alteri per modum satisfactionis, prout vnus pro altero satisfacere potest, si hoc intendat, & talis valor attenditur in suffragijs, quæ ad hoc fiunt, vt per ea homines liberentur à debito pœnæ. Et ideo dicendum est, quòd suffragia per istum modum non valent, nisi illis pro quibus fiunt, & secundùm hoc si pro aliquo fiunt multa suffragia, citiùs liberatur à pœna purgatorij, quàm alij pro quibus non fiunt, etiam si æqualia peccata detulerint. Concedendum tamen est, quòd suffragia pro vno facta omnibus valent, in quantum, scilicet omnes qui sciunt gaudent ex charitate de bonis, quæ ex charitate fiunt, & secundũ hoc verum est, quòd illis pro quibus nõ fiunt, plùs valent suffragia, si sint maioris charitatis.

Suffragia quatenus & ad quos valeant.

4.dist.45.q. 2.ar.4.q.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd peccato veniali cùm non habeat auersionem à Deo per se loquendo, non debetur pœna carentiæ visionis diuinæ, nec simpliciter, nec ad tempus. Sed quòd ad tempus retardentur à visione diuina, hoc contingit per accidens, quia scilicet quandiu dimissa sunt aliqua pœna, non possunt participare summam fœlicitatem quæ in visione consistit: iustitia autem respicit pœnam per se debitam peccato, non autem eam quæ per accidens consequitur.

¶ Per hoc patet responsio ad secundũ, tertium concedimus, & quartum similiter. Illi tamen qui in fine mundi viui reperientur, parum habebunt de cremabilibus præcedentibus tribulationibus præpurgati: potest etiam fieri, vt acerbitas pœnæ modici temporis, recompenset diuturnitatem pœnæ in alijs.

QVAESTIO VIII.

DEINDE quæritur fuit de remissione peccatorum.

¶ Et circa hoc quæsita sunt tria.

¶ Primò, vtrũ peccatũ in spiritũ sanctũ sit irremissibile.

¶ Secundò, vtrum cruce signatus qui moritur antequàm iret arripiat transmarinum plenam habeat peccatorum remissionem.

ARTICVLVS XV.

Vtrum peccatum in spiritum sanctum sit irremissibile.

AD primum sic procedebatur. Videtur quòd peccatũ in spiritum sanctum non sit irremissibile. Vna est enim dignitas, & maiestas patris, & filij, & spiritus sancti. Sed peccatum in filium non est irremissibile. Dicitur enim Matth. 12. Quicunque verbum contra filium hominis dixerit, remittitur ei: ergo peccatum in spiritum sanctum non est irremissibile.

¶ Sed contra est, quod ibidem dicitur. Qui dixerit

xerit contra spiritum sanctum verbum, non remittetur ei, neque in hoc sæculo, neque in futuro.

22.q.17. ar.1.o.& 2.d.43.ar. 4.o.

¶ Respondeo dicendum, quòd de peccato in spiritum sanctum tripliciter aliqui sunt locuti. Doctores enim ante Aũg. intellexerunt peccatum in spiritum sanctum esse blasphemiam dictã contra spiritum sanctum, aut opera eius: vel etiam contra diuinitatẽ Dei patris, aut filij: quia etiam pater & filius communiter sumendo spiritumsanctus est, quia Deus spiritus est: vt dicitur Ioã. 4. Peccatum autem in filium hominis, intelligunt blasphemiam in Christum secundum humanam naturam, & vtroque modo peccabant Iudæi in Christum: primo enim modo contra eum peccabant miracula quæ per spiritumsanctum & virtute suæ diuinitatis faciebat principi dæmoniorum attribuendo. Secundo autem modo contra eum peccabant dicẽdo, Ecce homo vorax porator vini, & publicanorum amicus, vt dicitur Matth. 11. Hãc ergo secundam blasphemiã dicit remissibilem: quia habebant aliquam excusationem propter infirmitatem carnis, quam in Christo videbant: aliam verò blasphemiam dicit irremissibilẽ: quia nullam excusationem habebant, videntes manifesta indicia spiritussancti & diuinitatis, propter hoc secundum Chryso. perseuerantibus non fuit remissa hæc blasphemia, neque in hoc sæculo, neq; in futuro: quia in hoc sæculo puniti sunt pro ea per Romanos: & in futuro cruciabuntur in Inferno. Secundum Augustinum verò spiritusancto, qui est charitas patris & filij attribuitur remissio peccatorum. Ille ergo contra spiritumsanctum peccat, vel blasphemat, vel verbũ dicit corde, ore, aut opere, qui hoc agit per impœnitentiã vsque ad finem vitæ suæ, vt non sit ei remissio peccatorum, & tunc planum est, quod hoc peccatum in spiritumsanctum non remittitur: neque in hoc sæculo, neque in futuro. Doctores verò moderni dixerunt, quòd quia parti attribuitur potentia, filio sapientia, spiritui sancto bonitas, peccatum ex infirmitate est peccatũ in patrem, peccatum ex ignorantia est peccatum in filiũ, peccatum ex certa malitia est peccatũ in spiritumsanctum. Quia ergo ignorantia vel infirmitas excusat peccatum, vel in toto, vel in parte: dicunt quòd peccatum in patrem, vel in filium, remittitur: quia vel totaliter culpa caret, vel culpa diminutur: malitia verò nõ excusat peccatum, sed aggranat: & ideo peccatum in spiritum sanctum non remittitur, neque in toto, neque in parte: quia non habet in se aliquam rationẽ veniæ, per quam diminuatur culpa: & si aliquando remittatur, hoc magis est ex misericordia Dei remittentis, qui etiam morbos incurabiles curat, quàm ex remissibilitate peccati.

Chryso.st.

3 p.q.86. ar.1.ad 2.3

1.p.q.34. ar.7.8.c.& q.45.artic. 6.ad 2.

22.q.14.ar ticu.3.c.

12.q.78.ar tic.4.q.

malo, q.3. ar.14. 2.p.q.69. ar.2.c.

¶ Et per hoc patet solutio ad obiecta.

ARTICVLVS XVI.

Vtrum cruce signatus moriens ante susceptum iter, habeat plenariam indulgentiam peccatorum.

In or.38.

Isa.11. lec. 2.& 4.dist. 20.q.1. ar. 3.q.3.ad 2. & ar.107.

AD secundum sic proceditur. Videtur quòd cruce signatus qui moritur antequàm iret arripiat, hẽat plenã indulgentiam peccatorum: ad hoc enim, quòd indulgentia alicui valeat, requiritur quòd sit verè pœnitens & confessus, vt continetur in litera papali. Sed cruce signatus decedens ante iter assumptum, habet hæc omnia quæ requiruntur secundum formam literæ ad percipiendam plenam indulgentiam peccatorũ. ergo plenè percipiet eam.

¶ Præterea, Solus Deus remittit peccatum quantum ad culpam. Cum ergo Papa dat indulgentiã omnium peccatorum, hoc non est referendum ad culpam, sed ad vniuersitatem pœnarum. Ille ergo qui accipit crucem secundum formam literæ papalis, nullam pœnã patietur pro suis peccatis: & sic statim euolabit plenam remissionem peccatorum consecutus.

¶ Sed contra Augus. dicit in 15. de Tri. quòd non est idem abstrahere telum & sanare vulnus. Telum enim peccati abstrahitur per remissionem peccati, vulnus autem sanatur per reformationem imaginis, quæ quidem fit per opera satisfactionis. Sed cruce signatus decedens ante iter arreptum, nullum laborem sustinuit ad reformationem imaginis: ergo nondum est sanatum vulnus, & sic non potest ad gloriam statim peruenire antequàm pœnas purgatorias patiatur.

¶ Præterea, Quilibet sacerdos virtualibus verbis, ego absoluo te ab omnibus peccatis tuis. Si ergo cruce signatus decedens euolaret, pari ratione quilibet alius à quoque sacerdote absolutus, quod est inconueniens.

¶ Respondeo dicendum, quòd ad euidentiam huius quæstionis sicut supra dictum est, opus vnius potest esse satisfactorium pro alio ad quem per intentionem facientis refertur. Christus autem pro ecclesia sua sanguinem suum fudit: & multa alia fecit & sustinuit, quorum æstimatio est infiniti valoris propter dignitatem personæ: vnde dicitur Sapien. 8. quòd infinitus est in illa thesaurus hominibus. Similiter etiam & omnes alij sancti intentionem habuerunt in his quæ passi sunt, & fecerunt propter Deum, vt hoc esset ad vtilitatem non solùm sui, sed etiam totius ecclesiæ. Totus ergo iste thesaurus est in dispensatione eius qui præest generali ecclesiæ. Vnde Petro dominus claues regni cœlorum commisit Matth. 16. Quando ergo vtilitas, vel necessitas ipsius ecclesiæ hoc exposcit, potest ille qui præest ecclesiæ de ista infinitate thesauri communicare alicui, qui per charitatem sic membrum ecclesiæ de prædicto thesauro quantum sibi visum fuerit opportunum, vel vsque ad totalem remissionem pœnarum, vel vsque ad aliquam certam quantitatem: ita scilicet quòd passio Christi & aliorum sanctorum ei imputatur, acsi ipse passus esset, quantum sufficeret ad remissionem sui peccati: sicut contingit cùm vnus pro alio satisfacit: vt dictum est. Ad hoc ergo quòd indulgentia alicui valeat tria requiruntur. Primò causa pertinens ad honorem Dei: vel ad necessitatem aut vtilitatem Ecclesiæ. Secundò auctoritas in eo qui facit. Papa enim potest principaliter, alij verò inquantum potestatem ab eo accipiunt: vel ordinariam vel commissam: seu delegatam. Tertiò requiritur, vt sit in statu charitatis ille qui indulgentiam percipere vult. Et hæc tria designantur in litera papali. Nam causa conueniens designatur in hoc quòd præmittitur de subsidio terræ sanctæ. Auctoritas verò in hoc, quòd fit mentio de auctoritate Apostolorum Petri, & Pauli, & ipsius Papæ. Charitas autem recipientis in hoc quòd dicitur, Omnibus verè pœnitentibus & confessis; non dicit & satisfacientibus: quia indulgentia non excusat à contritione & confessione: cedit in locum satisfactionis. Est ergo dicendum in quæstione proposita: quòd si secundum formam Papalis literæ indulgentia concedatur accipientibus crucem in subsidium terræ sanctæ, cruce signatus statim habet indulgentiam etiam si decedat ante quàm iter arripiat: quia sic causa indulgentiæ erit non iter, sed votum itineris. Si autem in forma literæ contineatur quòd indulgentia detur his qui transierint vltra mare, ille qui decedit antequam transeat, non habet indulgentiam: quia non habet indulgentiæ causam.

Ar.36.

3 p.q.25. ar.3.ad 1er tium. 4 d.20.ar. 3 q.1. o.& opus 7 ca. 6 ca. fi.

art.36.4.d. 20 art.3.q. 2.o.& art. 5 q.1.c.

4 d.20.ar. 3 q.1. c.& ar.5.q.1.o.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd in hoc vltimo casu deficit in cruce signato decedere, illud, quod est principalius, scilicet indulgentiæ causa.

¶ Ad se-

Universidad de Deusto
Biblioteca

3.p.q.84. art.3.ad 3. 4.d.5.q.1. a.1.79.o. opus 22.o. 4.d.20. ar. 3.q.2.ad 1. art.4.q.1. 3.o.

¶ Ad secundum dicendum, quòd per authoritatem solus Deus culpam remittit, sed ministerio etiam sacerdos, inquantum exhibet sacramentum remissionis peccati: putà in baptismo vel pœnitentia: & tamen indulgentia non se extendit ad remissionem culpæ, quia non est sacramentalis: vnde non sequitur ordinem, sed iurisdictionem; potest enim & non sacerdos indulgentiam concedere, si sit ei commissum, & ideo pœna totaliter remittitur, si causa subsit, non autem si causa desit.

¶ Ad tertium dicendum, quòd satisfactio & est punitiua inquantum est actus vindicatiuæ iustitiæ, & est etiam medicatiua inquantum est quoddam sacramentale. Indulgentia ergo supplet locum satisfactionis, inquantum est punitiua: quia scilicet pœna, quam alius sustinuit, imputatur isti, acsi ipse sustinuisset: & ideo reatus pœnæ tollitur, sed non succedit in locum satisfactionis inquantum est medicatiua, quia adhuc remanent pronitates ad peccandum derelictæ ex priori peccato, ad quas sanandas, necessarius est labor satisfactionis, & ideo cruce signaris, dum viuunt, consulendū est, vt non prætermittant satisfactionis opera, inquantum sunt præseruatiua à peccatis futuris, licèt reatus pœnæ sit totaliter solutus: nec ad hoc requiritur aliquis labor, quia sufficit labor passionis Christi: morientibus autem non est necessaria huiusmodi præseruatio, sed solum liberatio à reatu pœnæ.

4.d.20.ar. 3.q.1.ad 4.

¶ Ad quartum dicendum, quòd verbum sacerdotis dicentis, Absoluo te ab omnibus peccatis tuis, non refertur ad pœnam, sed ad culpam: cuius absolutioni ministerium impendit. Non potest autem aliquis absolu ab vna culpa, quin absoluatur ab omnibus, pœna verò potest totaliter dimitti, vel particulariter; particulariter quidem in absolutione sacramentali pœna dimittitur, totaliter verò in spirituali gratia indulgentiæ, sicut etiam Dominus dicit Io.8. mulieri adulteræ. Non te condemnabo, vnde & amplius noli peccare.

ar.66.& 4. d.q.3. ar.1. q.1.ad 1.ar 1.5.q. 2.c. & 2d 2.& d.18. art.3. q.2.o.

INCIPIT QVODLIBET TERTIVM.

QVAESTIO I.

QVAESITVM est de Deo, de angelis, de hominibus, & de creaturis purè corporalibus. De Deo quæsitum est, & quantùm ad naturam diuinam: & quantùm ad naturam humanam assumptam.

¶ Circa diuinam naturam quæsita sunt duo de potentia Dei.

¶ Primò, vtrùm Deus possit facere, quòd materia sit sine forma.

¶ Secundò, vtrùm possit facere, quòd idem corpus simul localiter sit in duobus locis.

16 ord. 39.

ARTICVLVS I.

Vtrùm Deus possit facere, quòd materia sit sine forma.

1.p.93.ar. 2. & q.5. art.2.ad 1. q.66.ar.1. o.

AD primum sic proceditur. Videtur quòd Deus possit facere, quòd materia sit sine forma. Sicut enim materia secundum suum esse dependet à forma, ita accidens à subiecto. Sed Deus potest facere quòd accidens sit sine subiecto, vt patet in sacramento altaris: ergo potest facere quòd materia sit sine forma.

ar.22.o.

¶ Sed contra, Deus non potest facere contradictoria esse simul. Sed materiam esse sine forma, implicat contradictionem, eo quòd esse materiæ importat actum, qui est forma. Non ergo Deus potest facere, q̃ materia sit sine forma.

¶ Respondeo dicendum, quòd vniuscuiusque rei virtus actiua est æstimanda secundum modum essentiæ, eo quòd vnumquodque agit, inquantùm est ens actu: vnde si in aliquo inueniatur forma aliqua vel natura non limitata, seu contracta, erit virtus eius se extendens ad omnes actus vel effectus conuenientes illi naturæ: putà si intelligeretur esse calor per se subsistens vel in aliquo subiecto, quod reciperet ipsum secundum totum eius posse, sequeretur quòd haberet virtutem ad producendum omnes actus & effectus caloris. Si verò aliquod subiectum non reciperet calorem secundum eius totum posse: sed cum aliqua contractione & limitatione, non haberet virtutem actiuam respectu omnium actuum vel effectuum caloris. Cùm autem Deus sit ipsum esse subsistens, manifestum est quòd natura essendi conuenit Deo infinitè absque omni limitatione & contractione: vnde eius virtus actiua se extendit infinitè ad totum ens, & ad omne id quod potest habere rationem entis. Illud ergo solùm poterit excludi à diuina potentia, quòd repugnat rationi entis: & hoc non propter defectum diuinæ potentiæ, sed quia ipsum non potest esse ens, vnde non potest fieri. Repugnat autem rationi entis, non ens simul & secundum idem existens: vnde quòd aliquis simul sit & non sit, Deo fieri non potest, nec aliquid contradictionem includens: & de huiusmodi est materiā esse in actu sine forma: omne enim quod est actu, vel est ipse actus, vel est potentia participans actum: esse autem actu repugnat actioni materiæ, quæ secundum propriam rationem est ens in potentia. Relinquitur ergo quod non possit esse in actu, nisi inquantùm participat actum actus autem participatus à materia nihil est aliud quàm forma. vnde idē est dicti materiā esse in actu, & materiam habere formam. Dicere ergo quòd materia sit in actu sine forma, est dicere contradictoria esse simul: vnde à Deo fieri non potest.

1.p.q.9. ar.2 ad 2. veri q.1.4 ar 7.ad 3.

ar.183.

ar.22.6.& 1.p.q.7.ar. 2. ad 3. & 5.ar.3.4. 0.1.p.q.44 ar.1.ad 2. veri.q.27. ar.2.ad 3.& dist.2.ar.4 o. & veri. q.3.ar.5.o. & pote. q. 4.ar.2.o.

ar.22.4.

¶ Ad illud ergo quod in contrarium obijcitur, dicendum quòd accidens secundum suum esse dependet à subiecto, sicut à causa sustentante ipsum: & quia Deus potest producere omnes actus secundarum causarum absque ipsis causis secundis, potest conseruare inesse accidens sine subiecto, sed materia secundum suum esse actuale dependet à forma, inquantum forma est ipse actus eius: vnde non est simile.

1a ord.9

ARTICVLVS II.

Vtrum Deus posset facere, idem corpus esse simul localiter in duobus locis.

AD secundum sic proceditur. Videtur q̃ Deus possit facere vnum corpus simul esse localiter in duobus locis. Difficilius enim est quod hæc substātia mutetur in illam substantiam, quàm quòd hoc accidens mutetur in illud accidens. Sed in sacramento altaris ex hoc q̃ diuina virtute substantia panis remanentibus eius dimensionibus, secundum quas commensuratur loco, conuertitur in substantiam corporis Christi: sequitur quòd idem corpus Christi sit non localiter secundum commensurationem propriarum dimensionum, sed sacramentaliter in pluribus locis simul: ergo potest facere quòd conuertatur dimensio huius corporis in dimensionem alterius corporis: & sic erit idē corpus localiter in duobus locis simul.

ar.22.& 1. p.q.67. ar. 2. & con. tra.3.ar.2.& 208.

¶ Sed contra, Omnia duo loca distinguuntur adinuicem secundum aliquam loci contrarietatem, quæ sunt sursum & deorsum, antè & retrò, dextrum & sinistrum. Sed Deus non potest facere quòd duo con-

contraria sint simul: hoc enim implicat contradictionem: ergo Deus non potest facere quòd idem corpus localiter sit simul in duobus locis.

¶ Respondeo dicendum, q̃ aliquod corpus esse localiter in aliquo loco, nihil est aliud quàm corpus circunscribi, & comprehendi à loco secundum commensurationem propriarum dimensionum, quod autem comprehendatur a loco aliquo, ita est in ipso loco, q̃ nihil eius est extra locum illum: vnde ponere quòd sit localiter in hoc loco, & tamen sit in alio loco, est ponere contradictoria esse simul: vnde secundum prædicta hoc à Deo fieri non potest.

¶ Ad illud ergo quod in contrarium obiicitur dicendum, difficilius est hoc accidens mutari in illud accidens, quàm hanc substantiam mutari in illā substantiam. Tum quia duæ substantiæ conueniunt in subiecto materiali, qd est pars essentialis vtriusque substantiæ. Tum quia substantia habet indiuiduationē per seipsam. Accidens verò non est indiuiduabile per seipsum, sed per subiectum: vnde non potest ei conuenire quòd hoc accidens conuertatur in hoc accidēs: dato tamen quòd hæc dimensio conuerteretur in illam dimensionem, no sequeretur quòd idem corpus esset in duobus locis simul, sed in uno tantum: quia sicut postquàm substantia panis conuersa est in substantiam corporis Christi, iam non sunt ibi duę substantiæ, sed vna tantum: ita etiam si hæc dimensio huius corporis conuertatur in illam dimensionem alterius corporis, iam non erunt duæ dimensiones, sed vna tantum: & sic non commensuraretur diuersis locis, sed vno tantum.

1.p.q.29. ar. 1.c.& 9.39.ar 1. 3.c.& pote. q.9. ar.2. ad 3.

QVAESTIO II.

DEINDE quæritur de Deo, quantùm ad humanam naturam assumptam.

¶ Et circa hoc quæsita sunt tria.

¶ Primò, quantùm ad animam, vtrùm scilicet anima Christi sciat infinita.

¶ Secundò, quantùm ad corpus, vtrùm scilicet oculus Christi post mortem, dicatur q̃ vnoquoque oculus, vel vniuoce.

¶ Tertiò, quantùm ad actum coniuncti, qui est comestio, vtrùm Christus post resurrectionem Christus vere comedit incorporando sibi cibum.

ARTICVLVS III.

Vtrùm anima Christi possit scire infinita.

In ord.47. 3.p.q.10. ar.3.o.& opus.3.c. 32.c.6.

AD primum sic proceditur. Videtur quòd anima Christi nō possit scire infinita. Nullum enim creatum, cuni sit finitum potest eleuare creaturam ad id quod est proprium Dei, quia tale est infinitum, sed gratia vnionis est donum creatum, cognoscere autem infinita est proprium Dei, cuius sapientiæ non est numerus: ergo anima Christi per gratiam vnionis non potest eleuari ad cognoscēdum infinita.

¶ Præt. Diony. 1.c. cœle. hierar. ponit tria sibi proportionata, quę sunt substantia, virtus, & operatio: sed substantia animæ Christi non potest esse infinita: ergo neque virtus eius, neque operatio potest esse infinita, vt infinita cognoscat.

¶ Sed contra, Intellectus animæ Christi non est minor quàm voluntas eius. Sed meritum Christi quod est actus voluntatis animæ eius, est infinitum, quia fuit sufficiens ad infinitorum peccatorum abolitionem: est enim propitiatio pro peccatis totius mundi: vt dicitur primo Ioan. 1. ergo & actus intellectiuus animæ Christi, potest esse infinitus vt infinita cognoscat.

1.p.q.7.ar. 2.o.

¶ Respondeo dicendum, quòd hic est opus multiplici distinctione. Primò enim considerandum est, q̃ infinitum potest dici & secundum formam, & secundum materiam. Dicitur enim infinitum ex eo q̃ non finitur. Finitur autem & materia per formam, inquantùm materia quæ est in potentia ad diuersas species, determinatur ad vnam speciem per formam, & forma per materiam, inquantùm forma speciei quæ nata est esse in pluribus indiuiduis secundum q̃ recipitur in hac materia determinatur ad indiuiduum. Sicut ergo materia sine forma habet rationem infiniti, ita & forma sine materia: & ideo quia ipsa essentia diuina non est recepta aliquo materiali, nec habet permixtionem alicuius potentiæ, sed est purus actus subsistens, ideo dicitur infinita. & quia vnumquodque cognoscitur per formam, & secundum quòd est in actu, ideo infinitum secundum materiam, est secundum se ignotum, vt dicitur in 1. Phy. Infinitum autem secundum formam est secundum se notissimum: sed quò ad nos, est ignotum, quia excedit nostri intellectus proportionem: & quia quantitas est dispositio materiæ, & infinitum quantitatis attenditur secundum potentiam in assumendo vnum post alterum, ideo infinitū quantitatis est secundum se ignotum, & non potest aliquis intellectus cognoscere infinitum quantitatis in post assumendo unum post alterum, s. numerando partem post partem. Item considerandum est, q̃ vtroque modo contingit aliquid esse infinitum simpliciter, & aliquid secundum quid. Si enim aliquod corpus sit infinitum secundum longitudinem, non autem secundum latitudinem est infinitum secundum quid. Si verò fuerit infinitum secundum omnes dimensiones, erit infinitum simpliciter. Similiter si intelligatur forma alicuius speciei esse non in materia, vt Platonici posuerunt, erit infinita secundum quid, quantùm scilicet ad indiuidua illius speciei: tamen erit finita inquantùm scilicet determinatur ad genus & speciem. Sed diuina essentia est simpliciter infinita, quia est absoluta ab omni circunscriptione generis vel speciei. Item considerandum est, quod duplex est scientia: una dicitur scientia visionis, per quam cognoscuntur ea quæ sunt, erunt, vel fuerunt. Alia simplicis notitiæ, per quam cognoscuntur ea quæ nec sunt nec erunt, nec fuerunt, sed esse possunt.

1.p.q.7. ar. 1.o.& q.12. ar.1 ad lecundum.

3.p.q.10.ar. 3.ad primū.

1.p.q.14.ar. 9.& 12.o.& q 34.ar.3.ad 3.

3.p q.10.ar. 2 ad 2 q.13. ar.1.ad 2.

¶ Dicendum est ergo quòd Deus cognoscendo suam essentiam, quia comprehendit eam, cognoscit scientia simplicis notitiæ infinita simpliciter: quia cognoscit omnia quæ ipse facere potest, non tamen cognoscit ea in post assumendo, scilicet numerando vnum post aliud, sed omnia simul. Anima verò Christi non comprehendit essentiam Dei: & per consequens, neque virtutem eius: vnde non potest cognoscere omnia quæ Deus facere potest: & ideo non cognoscit infinita simpliciter: comprehendit autem anima Christi totam potentiam creaturæ. In potentia autem creaturæ sunt infinita non simpliciter, quia potentia creaturæ non se extēdit ad omnia quæ Deus potest, sed secundum aliquod genus, sicut continuum est in potentia ad infinitas diuisiones, vnde anima Christi scientia simplicis notitiæ cognoscit infinita secundum quid, quæ sunt in potentia creaturæ.

1.p.q.14.ar. 12. ad 1.96. 8&2. ar.179. c prin.

3.p.q.10.ar. 1.& 3.c.

¶ Et per hoc patet responsio ad obiecta. Nam primæ duæ rationes procedunt de cognitione infinitorum simpliciter.

¶ Ad tertium dicendum, quòd voluntas animæ Christi est virtus finita simpliciter, sicut & intelle-

Universidad de Deusto
Biblioteca

4 d.14.q.2. ar.1.q.1.ad 4. ctus eius: meritum autem Christi habet infinitatem ex dignitate, inquantum scilicet est meritum Dei & hominis.

ARTICVLVS IIII.

Vtrùm oculus Christi post mortem fuerit oculus æquiuocè.

Vide 3.p.q. 50.ar.4.& 5. AD secundum sic proceditur. Videtur, quòd oculus Christi post mortem non fuerit æquiuocè oculus. Corpus enim Christi, & quælibet partium eius, substantificatur per hypostasim Dei verbi. Sed hypostasis verbi Dei mansit vnita corpori Christi & partibus eius post mortem: ergo fuit idem secundum substantiam corpus Christi post mortem & ante secundum totum, & secundum omnes partes eius. Non ergo oculus Christi fuit æquiuocè oculus post mortem.

¶ Præt. Philosophi loqui non nouerunt nisi de homine puro. Sed Christus non fuit purus homo, sed homo & Deus: ergo quod Philosophus dicit oculum hominis mortui esse æquiuocè oculum, nō habet locum in Christo.

¶ Sed contra, Christus est vniuocè homo cum alijs hominibus, & mors eius fuit vera sicut & aliorum hominum mors. Cum ergo oculus cuiuslibet hominis mortui æquiuocè oculus dicatur: videtur quòd etiam oculus Christi post mortem sit æquiuoce oculus.

¶ Respondeo dicendum, quòd æquiuocum & vniuocum dicitur secundum diffinitiuam rationem eandem vel non eandem: ratio autem diffinitiua cuiuslibet speciei sumitur à forma specifica ipsius. Forma 3.p.q.76. ar.1.ad 3.& 8. autem specifica hominis est anima rationalis: vnde remota anima rationali non potest remanere homo vniuocè, sed æquiuocè tantum, oportet autem idem accipere in partibus quod est in toto: nam sicut anima se habet ad totum corpus, ita pars animæ se habet ad partem corporis, vt visus ad oculum, vt dicitur in secundo de anima, vnde separata anima à corpore, sicut non dicitur homo, nisi æquiuocè, ita nec dicitur oculus nisi æquiuocè, & hoc in diuersis partibus, siue præsupponatur alia forma substantialis in corpore, ante animam rationalem, ut quidam volunt, siue non, vt magis videtur consonum veritati, quodcunq; enim essentialium principiorum subtrahatur iā non remanebit eadem ratio speciei vnde nec nomen vniuocè dicetur. Solo autem hoc modo anima recedente remaneret corpus humanum & partes eius secundum eandem rationem speciei, si anima non vniretur corpori vt forma, sed tunc sequeretur q̄ nec per unionem animæ esset substantialis generatio: nec per separationem corruptio, quod quidem ponere in corpore Christi est hereticum. Dicit enim Damasc. in 3. lib. Quòd corruptionis nomen duo significat, significat enim humanas has passiones, famem, sitim, laborem, cluorum perforationem, mortem, scilicet separationem animæ à corpore, & quæcunque talia. Significat etiam corruptio perfecta corporis in ea ex quibus compositum est elementa destructionem & dissolutionem, huiusmodi exprimentum corpus diuinum non habuit, vt ait Propheta. Nō dabis sanctum tuum videre dyastoram, idest destructionem. Incorruptibile autem secundum insipientem Iulianum & Galanum corpus Domini dicere secundum primum corruptionis significatum ante resurrectionem impium est. Si enim incorruptibile non omnsion. f. consubstantiale nobis & non veritate facta sunt quæ facta esse Euangelium ait: & opinione & non veritate saluati sumus. Sicut ergo Christus in triduo mortis propter separationē animæ à corpore, quæ est vera corruptio, non dicitur fuisse homo vniuoce, sed homo mortuus: ita nec oculus eius in triduo mortis fuit vniuocè oculus, sed æquiuoce sicut oculus mortuus, & eadem ratio de aliis partibus corporis Christi. ar.13.9.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd substantia dicitur dupliciter. Quandoque enim sumitur pro hypostasi & sic verum est quòd corpus Christi substantificatum mansit per hypostasim Dei verbi, non enim per mortem soluta est vnio verbi, neque ad animam, neque ad corpus, & sic remanet simpliciter idem corpus numero, secundum hypostasim, siue suppositum, quod est persona verbi. Alio modo accipitur substantia pro essentia vel natura, & sic corpus Christi substantificatur per animam, sicut per suam formam, non autem per verbum, quia verbum non vnitur corpori ut forma, hoc enim est hæreticum, secundum hæresim Arrij & Apollinaris: qui posuerunt verbum esse in Christo loco animæ. Sequeretur etiā quòd esset vnio Dei & hominis facta in natura. quod pertinet ad hæresim Euticis. Sic ergo corpus Christi post mortē est simpliciter idem secundum substantiam quæ est hypostasis, non autem secundum substantiam quæ est essentia vel natura. Vniuocatio autem & æquiuocatio, non respicit suppositum: sed essentiam vel naturam: quam significat diffinitio. ar.23.6. art.26. 3.p.q.2.ar 1.c.1.& 2.& vnio ar.1. o & ar.2. ad 2. 1.p.q.13. ar.10.& 13. 29.art.4.ad 4.

¶ Ad secundum dicendum, quòd etsi Christus nō sit purus homo, est tamen verus homo, & mors eius fuit vera mors: vnde quicquid est verum de homine inquantum est homo, & de morte hominis, totum est verum de Christo, & de morte eius.

ARTICVLVS V.

Vtrùm Christus post resurrectionem verè comedit, cibum sibi incorporando.

AD tertium sic proceditur. Videtur, quòd Christus post resurrectionem verè comederit, cibū sibi incorporando, quia vt Augustin. dicit in libro 83. quæstionum. Si fallit, veritas non est. Vnde nulla fictio decet Christum qui est veritas. Esset autem fictio, si non verè sibi cibum in corporaret, quem ipse comedere videbatur. Verè ergo comedit incorporando sibi cibum. 3.p.q.55. ar.6.ad 2.q.54.ar. 2.ad 3.

¶ Sed contra, est quod Dama. dicit in 3. lib. q. Christus & si gustauit cibum post resurrectionem sed non lege naturæ: sed dispensationis modo: veritatem credere faciens resurrectionis, & quòd hæc eadem caro est quæ passa est, & resurrexit.

¶ Respondeo dicendum, quòd aliquid dicitur esse verum dupliciter. Vno modo veritate significationis. Alio modo veritate naturalis speciei, sicut vox est vera veritate significationis, quādo significat esse quod est. Veritas autem naturalis speciei, dependet ex principijs speciei, non autem ex effectibus, vel ex his quæ quocunque modo consequuntur, vnde vox dicitur vera veritate naturalis speciei, quando formatur debitis instrumentis, & ex ore animalis profertur cū quadam imaginatione, etiam si à nullo audiatur: quod est effectus consequens vocem. Leguntur autem in scripturis absque necessitate & angeli comedisse, & Christus post resurrectionem: & vtraque comestio fuit vera: vt Augustin. dicit in de ciuitate Dei. Aliter tamen & aliter. In angelis enim fuit vera veritate significationis, quia vt Augustin. dicit ibidem, angeli comederunt non quia indigebant, sed quia volebant & poterant. vt hominib. quadā sui ministerii humanitate cōgruerent. Gen. 18. 3.d.21.q. 2.ar.4.q.1. 4.o.

rent. In Christo autem fuit vera comestio veritate naturalis speciei: fuit enim exercita naturalibus instrumentis ad hunc actum ordinatis: & etiam fuit vera veritate significationis: quia significabat veritatem humanæ naturæ in corpore resurgente: quòd autem cibus conuertatur in corpus, est quoddam consequens comestionem. Vnde etiam in nobis si cibus non conuertatur, sed statim per vomitum eiiciatur, nihilominus vera fuit comestio quæ præcessit. Non autem conueniebat vt in corpus Christi cibus conuerteretur, quod iam erat extra statum generationis & corruptionis: vnde cibus ille fuit virtute Christi resolutus in præcedentem materiam, non autem in Christi corpus conuersus, & tamen fuit vera comestio absque aliqua fictione.

¶ Vnde patet responsio ad obiecta.

QVÆSTIO III.

1.p.q.50. 2.3.ad 3. 2.d.6.ar. 4.ad 1. DEINDE quæritur de angelis.

¶ Et circa hoc quæritur tria.

¶ Primò, Vtrùm aliquo modo angelus sit causa animæ rationalis.

¶ Secundò, Vtrùm angelus influat in animam humanam.

¶ Tertiò, Vtrùm angelus malus, id est diabolus, inhabitet substantialiter hominem in quolibet peccato mortali.

ARTICVLVS VI.

Vtrùm angelus sit aliquo modo causa animæ rationalis.

1.p.q.90. art.3.& 9.65.ar.3 o.& po.q. 3.ar.1.4. & o. AD PRIMVM sic proceditur. Videtur, quòd angelus sit causa animæ rationalis. Quæcunque. n. qualificantur in natura, ita tamen quod vnum eorum est prius altero in ordine naturæ, id quod est prius est causa eius, quod est posterius. Sed anima & angelus qualificantur in natura, sunt enim homo & angelus in natura pares, officio dispares. angelus tamen prius est in ordine naturæ quā anima humana, quia est simplicior: ergo angelus est causa animæ rationalis.

¶ Sed contra, Anima rationalis educitur in esse per creationem. Sed creare cum sit potentiæ infinitæ, est solius Dei. Non ergo angelus potest esse causa animæ rationalis.

¶ Respondeo dicendum, q̄ impossibile est id quod per creationem producitur, ab alio causari quā a prima omnium causa cuius ratio est secundum Platonicos: quia quanto aliqua causa est superior, tanto eius causalitas ad plura se extendit. Vnde oportet ut in effectibus id quod ad plura se habet, ad superiore causam referatur. Manifestum est autem quod in ordine principiorum essentialium quanto aliqua forma est posterior, tanto est magis contracta, & ad pauciora se extendit. Quanto autem forma est prior & propinquior subiecto primo, tanto oportet quòd ad plura se extendat. Sequitur ergo quòd formæ posteriores sunt ab inferioribus agentibus, priores verò & communiores a superioribus. Et sic relinquitur, quod id qd est primum subsistens in vno quoque sit à prima omnium causa. Quælibet ergo alia causa præter primā, oportet quod agat præsupposito subiecto quod est effectus causæ primæ. Nulla ergo causa alia pōt creare nisi prima causa, quæ est Deus. Nam creare est producere aliquid non præsupposito subiecto. Quæcunque ergo non possunt produci in esse nisi per creationem, a solo Deo creantur. Hæc autem sunt illa quæ cū sint subsistentia, vel non sunt composita ex materia & forma, sed sunt formæ in suo esse subsistentes, sicut sunt angeli, vel sunt ea quæ si sint composita ex materia & forma, tamen materia eorum non est in potentia, nisi ad vnam formam, sicut est in corporibus cœlestibus. Vtraque enim hæc producuntur absque productione primi subsistentis in eis. possunt autem produci in actum absque productione primi subiecti, tā composita ex materia & forma, quorum materia est in potentia ad diuersas formas, & sic in eadem materia possunt sibi diuersæ formæ succedere, tam etiam formæ quæ non sunt subsistentes in suo esse, quæ quidem non dicuntur esse, quia ipsā habeant esse, sed quia subiecta habent aliqualiter esse secundum ea: vnde nec ipse secundum se dicuntur fieri vel corrumpi, sed inquantum subiecta fiunt entia in actu vel non entia secundum ipsas. Anima autē rationalis est subsistens in suo esse: alioquin non posset habere operationem absque communione suæ materiæ. Vnde relinquitur q̄ anima rationalis non possit produci in esse nisi per creationem: & ita patet quod angelus nullo modo sit causa eius, sed solus Deus. 1.p.q.61.ar. 1.o. 1.p.q.66.ar 1.rcu.1.ad 5. ar.2.o. 1.p.q.90.ar.2.

¶ Ad illud verò quod in contrarium obiicitur, dicendum quòd prima propositio inducta videtur includere opposita. Si enim anima & angelus parificantur in natura, angelus non est prior anima secundum ordinem naturæ, nisi dicantur parificari in natura: quia conueniunt in natura, non quidem speciei sed generis. Non autem oportet quòd omnium quæ conueniūt in natura generis vel speciei, id quod est prius sit causa omnium aliorum: & quidem in eadem specie non potest vnum esse prius altero proprie loquēdo in ordine naturæ: quia species prædicatur æqualiter de omnib. individuis, vt dicitur in 3. Met. (Tex. cō.o.) In generibus autem non est sic. Nam inter species vnius generis vna est naturaliter prior & perfectior altera. Est aūt in individuis vnius speciei vnum altero tempore prius: & quamuis aliquod individuū, quod est prius tēpore, sit causa cuidam alii, quod est posterius: vt pater est causa filii, sicut in obiiciendo tangebatur, non tamen hoc est vniuersaliter verum: non enim omnes antiquiores sunt causa omnium iuniorum. Similiter etiam contingit id quod est prius inter species eiusdem generis esse aliorum principiū & causam, sicut motus localis aliorum motuum, & binarius aliorum numerorum & triangulus aliarū figurarum rectilinearum, nō tamen hoc est vniuersaliter verum. Non enim homo qui est perfectissima species animalis est causa actiua aliarum specierū: vnde non oportet q̄ angelus sit causa factiua animæ. Procedit autem hæc ratio secundum opinionem quorundam ponentium Deum agere per necessitatem naturæ: & quòd ab vno simplici non fit nisi vnum immediatè, quod sit causa alterius: & sic vsque ad vltima rerum. Non autem ponimus Deum agere omnia per suam sapientiam, per quam ordinem rerum disponit: & sic ab ipso diuersi gradus rerum immediatè per creationem producuntur. Aristoteles 1.p.q.19.ar. 4 & q. 25. ar.5.c.

ARTICVLVS VII.

Vtrùm angelus influat in animam humanam.

AD secundum sic proceditur. Videtur, quòd angelus non possit influere in animam humanā. Duorum enim distantium, vnum non influit in alterum, nisi per aliquod medium. Sed angelus & anima distant abinuicem, cum non sit dare aliquod medium, per quod influat influxus ab angelo in animam, ergo videtur quòd angelus non possit influere in animam. 1.p.q.m. & o. & 2.54. c. & mi. q. 16.ar. 12.o. & ad 3.

¶ Sed

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶Sed contra, Dio. dicit 8. c. cœle. hierar. Homines purgantur, illuminantur, & perficiuntur ab angelis: sed hoc non fit nisi per quendam in ipsum: ergo angelus potest influere in animam humanam.

¶ Respondeo dicendum, q̃ vnumquodque agens agit secundum modum suæ naturæ & ideo vbi ignoratur modus naturæ rei, necesse est etiam vt modus actionis eius ignoretur. Modus autem naturæ angelicæ est nobis ignotus secundum quod in se est. Non enim in hac vita scire possumus de eis quid sunt, sed aliqualem cognitionem de eis habere possumus per similitudinem sensibilium rerum: vt Diony. dicit primo. & 2. c. cœle. hiera. Vnde & modum actionis ipsorum cognoscere nõ possumus nisi per similitudinem sensibilium agentium. Inuenimus autem in sensibilibus agentibus, q̃ id quod est in actu, agit in id quod est in potentia: & quòd oportet quod agens coniungatur patienti secundum situm per corporalem contactum. Quanto autem natura intellectualis est superior, tãto est magis actualis: vtpote Deo similior, qui est actus purus: vnde superiores angeli possunt agere in inferiores angelos, & in animas nostras sicut id qd est in actu agit in id quod est in potentia: & huiusmodi actio dicitur influxus. Quod autem est in corporalibus sicus, est in spiritualibus ordo nam situs est quidam ordo partium corporalium secundum locum: & ideo ipse ordo subsistentiarum spiritualium adinuicem sufficit ad hoc quòd vna influat in alteram: nec requiritur ibi medium corporale vel locale: quia huiusmodi actiones sunt supra locum & tempus, quæ in corporalibus sunt.

¶ Et per hoc patet solutio ad obiecta.

ARTICVLVS VIII.

Vtrùm diabolus inhabitet hominem mortaliter peccantem.

AD tertium sic proceditur. Videtur, q̃ Diabolus semper substantialiter inhabitat hominem quãcunque peccat mortaliter. Culpa enim mortalis opponitur gratiæ. Sed spiritus sanctus semper inhabitat hominem cum gratia: secundum illud 1. ad Cor. 3. Templum Dei estis, & spiritus Dei habitat in vobis: ergo etiam spiritus immundus semper inhabitat hominẽ cum culpa mortali.

¶ Sed contrà est, quòd Diabolus per peccatum inhabitat hominem. sicut per suum effectũ. Sed non omne peccatum mortale est à Diabolo, sed quandoque à carne & mundo: ergo Diabolus non semper inhabitat hominem cum culpa mortali.

¶ Respondeo dicendum, quòd Diabolum inhabitare hominem potest intelligi dupliciter. Vno modo quantùm ad animam. Alio modo quantùm ad corpus. Quantùm ad animam quidem, non potest Diabolus inhabitare hominem substantialiter: quia solus Deus illabitur menti: nec ita diabolus causat culpam, sicut spiritus sanctus gratiam. Spiritus enim sanctus interius operatur, sed diabolus exterius suggerit, vel quantum ad sensum, vel quantum ad imaginem. Dicitur tamen inhabitare affectum hominis per effectum malitiæ, non solum quando ex eius suggestione peccatum perpetratur, sed etiam per quodcunque peccatum mortale, quia ex quocunque peccato mortali homo seruituti diaboli addicitur. Sed quantum ad corpus, diabolus potest hominem substantialiter inhabitare, sicut patet in arreptitiis, sed hoc magis pertinet ad rationem pœnæ quam ad rationẽ culpæ. Pœnæ autem corporales huius vitæ, non semper consequuntur culpam, sed quandoque peccantibus non inferuntur: & quandoque non peccantibus inferuntur. vt dicitur Ioan. 9. de cœco nato, & hoc est secundum altitudinem incomprehensibilium iudiciorum Dei, vnde non cum qualibet culpa mortali diabolus inhabitet hominem substantialiter etiam quãtum ad corpus.

¶ Et per hoc patet responsio ad obiecta.

QVÆSTIO IIII.

DEINDE quæritur de homicidibus.

¶ Et primò quæritur quædam pertinentia ad quosdam homines excellentioris status. s. ad doctores & religiosos.

¶ Secundò quædam pertinentia ad homines inferioris status, scilicet laicos.

¶ Tertio quædam pertinentia communiter ad omnes homines.

¶ De doctoribus sacræ scripturæ quæsita sunt duo.

¶ Primò, vtrùm liceat quòd aliquis per se petat licentiam in theologia docendi.

¶ Secundò, vtrùm auditores diuersorum magistrorum theologiæ habentium contrarias opiniones, excusentur à peccato si sequantur falsas opiniones magistrorum suorum.

ARTICVLVS IX.

Vtrum liceat alicui petere licentiam pro se docendi in theologia.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd nemini liceat pro se petere licentiam in theologia docendi. Doctores sacræ scripturæ adhibentur ministerio verbi Dei, sicut & prælati. Sed non licet alicui petere prælationem, imo vt Grego. dicit in registro. Recusantibus dignitates eccles. sunt conferrendæ, petentibus autem sunt denegandæ: ergo neque alicui licet petere cathedram magistralem ad docendum in sacra scriptura.

¶ Præterea, Augustin. dicit 19. de ciuita. Dei. Locus superior, sine quo populus regi non potest, etsi administretur ut decet, inconuenienter tamen appetitur: ergo & inconuenienter petitur. Pari ergo ratione cathedra magistralis, quæ est etiam locus superior.

¶ Sed contra est, quod Grego. dicit in pastorali, q̃ gradus magistrorum est periculosus, gradus autem discipulorum est securus. Sed hoc videtur ad perfectionem pertinere, ut aliquis propter aliquod bonũ periculis se exponat: ergo videtur esse laudabile, quòd aliquis cathedram magistralem appetat, & pro se petat.

¶ Respondeo dicendum, q̃ ad euidentiam huius quæstionis, oportet triplicem differentiam considerare cathedræ magistralis, ad cathedram pontificalem. Quarum prima est, quòd ille qui accipit cathedram magistralem, non accipit aliquam eminentiam quam prius non habuerit. sed solum opportunitatem communicandi scientiam quam prius non habebat. Non enim ille qui licentiat aliquem dat ei scientiam, sed auctoritatem docendi. Ille verò qui accidit cathedrã episcopalem, accipit eminentiam potestatis, quam prius non habebat, sed quantum ad hoc in nullo ab aliis differebat. Secunda differentia est, quòd eminentia scientiæ quæ requiritur ad cathedram magistralẽ, est perfectio hominis secundum seipsum: eminentia verò potestatis quæ pertinet ad cathedram pontificalem, est hominis per comparationem ad alium. Tertia differentia est, quòd ad cathedram pontificalem sit homo idoneus per charitatem excellentem, vnde Dominus antequam Petro suarum ouium curam cõmitteret, quæsiuit ab eo. Symon Ioan. diligis me plus his? vt dicitur Io. vlti. Ad cathedram autem magistralem redditur homo idoneus ex sufficientia scientiæ. His ergo consideratis, manifestum est quòd appetere aliquid quod pertinet ad perfectionem suiipsius, est laudabile, vnde appetitus sapientiæ est laudabilis. Dicitur enim Sapientiæ 6. quòd concupiscentia sapientiæ perducit ad regnum perpetuum. Appetitus autẽ potestatis super alios est vitiosus, quia vt Greg. dicit, contra naturam superbire. est hominem homini velle dominari, vnde si ille qui dat licentiam ad cathedram magistralem possit eminentiam sapientiæ dare, sicut ille qui promouet ad cathedram põtificalem dat eminentiam potestatis, esset simpliciter exposcenda cum tamen petere excellentiam potestatis sit turpe. Cum autem ille qui accipit licentiam ad cathedram magistralem, accipiat solam opportunitatem cõmunicandi: quod licet petere huiusmodi licentiam, quantum in se est nullam videtur turpitudinem continere, quia communicare alijs scientiam quam quis habet, laudabile est & ad charitatem pertinens, secũdum illud Sap. 8. Quam sine fictione didici, & sine inuidia communico. Et primo Pet. 4. dicitur. Vnusquisque sicut accipit gratiam, in alterutrum illam administrantes. Potest tamen turpitudinem continere ratione præsumptionis, quæ esset si ille qui non est idoneus ad docendum, peteret docendi officiũ. Sed hæc præsumptio non æqualiter est in petentibus licentiã ad docendum, & in petentibus pontificatum. Nam scientiam, per quam aliquis est idoneus ad docendũ, potest aliquis scire per certitudinem se habere. Charitatem autem per quam aliquis est idoneus ad officium pastoralem, non potest aliquis per certitudinem scire se habere. Et ideo semper est vitiosum pontificatum petere, non semper autem vitiosum est petere licentiam docendi, quamuis honestius sit quòd per alium petatur, nisi forte aliquando ex causa aliqua spirituali.

¶ Per hoc ergo patet responsio ad primas duas rationes.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quicunque non cauet pericula, videtur contemnere id cuius detrimentum pericula inducere possunt, & quia laudabile est quòd homo contemnat bona corporalia propter bona spiritualia, laudabile est quòd aliquis periculis corporalib. se exponat propter spiritualia bona: sed contemnere spiritualia bona est valde vitiosum, & iõ q̃ aliquis periculis spiritualibus se exponat, est valde vituperandum. Imminent autem pericula spiritualia his qui habent magisterij locum. Sed pericula magisterij cathedræ pastoralis, deuitat scientia cum charitate quam homo nescit se per certitudinem habere: pericula autem magisterij cathedræ magistralis vitat homo per scientiam, quam potest homo scire se habere, vnde non est similis ratio de vtroque.

ARTICVLVS X.

Vtrùm discipuli sequentes diuersas opiniones magistrorum, excusentur à peccato erroris.

AD secundum sic proceditur. Videtur, quòd audi tores diuersorum magistrorum tenẽtium diuersas opiniones, excusentur à peccato erroris, si opiniones magistrorum suorum sequantur. Dicit enim dominus Matth. 23. Super cathedram Moysi sederũt scribæ, & pharisæi, omnia quæ dicunt vobis seruate & facite. Multò ergo magis seruanda sunt illa quæ tradũtur à doctoribus sacræ scripturæ: ergo non peccant qui eorum opiniones sequuntur.

¶ Sed contra est, quod dicitur Matth. 15. Si cœcus ducatum cœco præstet, ambo in foueam cadunt. Sed quicunque errat cœcus est inquantum errat. ergo qui cunque sequitur opinionem errantis magistri in foueam peccati cadit.

¶ Respondeo dicendum, quòd diuersæ opiniones doctorum sacræ scripturæ, siquidem non pertineant ad fidem & bonos mores, absque periculo auditores vtramque opinionem sequi possunt. Tunc enim habet locum quod Apostolus dicit ad Roma. 14. Vnusquisque in suo sensu abundat. In his verò quæ pertinent ad fidem & bonos mores, nullus excusatur si sequatur erroneam opinionem alicuius magistri. in talibus enim ignorantia non excusat, alioquin immunes à peccato fuissent, qui secuti sunt opinionem Arrij, Nestorij, & aliorum hæresiarcharum, nec potest excusationem habere propter simplicitatem auditorũ, si in talibus erroneam opinionem sequatur. In rebus enim dubijs, non est de facili præstandus assensus, quia animo, vt Aug. dicit in li. 4. de doctri. christia. Consulere debet quis regulam fidei, quam de scripturarum planioribus locis & ecclesiæ auctoritate percepit. Qui ergo assentit opinioni alicuius magistri contra manifestum scripturæ testimonium, siue contra id quo à publice tenetur secundum ecclesiæ auctoritatem, non potest ab erroris vitio excusari.

¶ Ad illud ergo quod in contrarium obiicitur, dicendum quòd ideo præmisit, super cathedram Moysi sederunt scribæ & pharisæi, vt quod postea subdit. omnia quæ dixerint vobis seruate & facite, de illis intelligatur quæ ad cathedram pertinent, ad quam non pertinent ea quę sunt contra fidem, vel bonos mores.

QVAESTIO V.

DEINDE quæritur de his quæ pertinent ad religiosos.

¶ Et primò quantum ad ingressum religionis.

¶ Secundò quantum ad ea quæ conueniunt iam in religione existentibus.

¶ Circa primum quæsita sunt quatuor.

¶ Primò, vtrum liceat iuuenes inducere ad religionis ingressum per obligationem voti, vel iuramenti.

¶ Secundò, vtrùm sic obligati voto vel iuramẽto, possint absque peccato in sæculo remanere.

¶ Tertio, vtrùm liceat peccatores ad religionem inducere.

¶ Quartò, vtrùm peccent, qui aliquem iurare faciunt ne religionem ingrediatur.

ARTICVLVS XI.

Vtrùm liceat inducere iuuenes ad religionem voto, vel iuramento.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur, q̃ nõ liceat iuuenes inducere ad religionem voto, vel iuramento. Illicitum enim est contra Ecclesiæ prohibitionem agere. Sed Inno. IIII. prohibuit in quibusdam literis ad religiosos directis huiusmodi voti susceptionem: ergo peccant qui voto, vel iuramento aliquos ad religionem obligare præsumunt.

¶ Præt. Extra de regularibus & transeuntibus ad religionem. c. 1. dicitur. Nullus tondeatur, nisi legitima ætate & spontanea voluntate. Sed quando adolescentes obligati voto, vel iuramento ad religionem suscipiuntur tonsurantur non in legitima ætate, ne

Universidad de Deusto
Biblioteca

que propria voluntate. Sed necessitate obligationis voti, vel iuramenti: ergo hoc videtur esse illicitum.

¶ Præte. Magis est necessarium vt aliqui adducantur ad fidem Christianam, quàm ad aliquam religionem. Sed ad fidem Christianam non sunt aliqui inducendi necessitate. sed voluntate. Dicitur enim 45. dist. cap. de Iudæis. Quod non vi, sed libera animi voluntate, & facultate vt conuertantur suadendi sunt. Ergo multò minus imponenda est necessitas uoti, vel iuramenti, vt aliqui ad religionem adducantur. Item hoc esse videtur contra honestatem religionis. Adolescentum enim sicut facilis est ingressus ad religionē: ita etiam facilis est egressus. Sed ex hoc religio dehonestari videtur, quòd de facili recipiant eos qui de facili exeunt: ergo inconueniens videtur adoleſcentes ad religionem recipere.

¶ Præt. Non sunt facienda bona, vt veniant mala. Sed ex isto bono q̄ iuuenes inducuntur ad religionē sequuntur multa mala. quia apostatant & illegitimas nuptias contrahunt, & multa alia illicita committūt: ergo non sunt ad religionem aduocandi.

¶ Præt. Matth. 23. dicit Dominus. Væ vobis Scribæ & Pharisæi, qui circuitis mare & aridam, vt faciatis vnum proselytum. & cum fuerit factus, facitis eum filium gehennæ duplo quàm vos: quod proposito videtur competere. Efficiuntur enim sic intrantes filii gehennæ dupliciter. Primò quidem quia malè intrant. s. contra prohibitionem Ecclesiæ. Secundò, quia etiam malè exeunt apostatādo: ergo qui eos inducunt, væ diuinæ maledictionis incurrunt.

¶ Item hoc videtur esse contra necessitatem probationis. Dicitur enim primæ Ioan. 4. Nolite omni spiritui credere: sed probate spiritus, si à Deo sunt. Hoc autem non videtur esse à Deo, vt tales religiones ingrediantur, cum frequenter exeant post ingressum. Dicitur enim Act. 5. Si est ex hominibus consilium hoc & opus dissoluetur. Si vero ex Deo est consilium, nō poteritis dissoluere: ergo videtur quòd contra Deum faciant qui eos inducunt.

¶ Sed contra. Quicunque pōt se obligare diabolo: potest etiam se obligare Deo. Sed pueri possunt se obligare diabolo peccando, vt dicitur extra de delictis puerorum. cap. Pueris: ergo etiam possunt se obligare voto, vel iuramento ad seruiendum Deo in religione.

¶ Præterea. 20. q. 1. dicitur, quòd firma erit virginitatis professio ex quo adulta iam ætas esse inceperit. & quæ solet apta nuptiis deputari: ergo possunt etiā in tali ætate aliqui obligari ad religionem voto, vel iuramento.

¶ Respondeo dicendum, q̄ humani actus propter diuersas casus vniforme iudicium habere nō possunt, nec tamen si contingit aliquid in aliquo casu esse malum propter hoc iudicandum est esse simpliciter illicitum. Posset ergo contingere aliquis casus, in quo aliquem adolescentem ad religionem obligare, vel etiā recipere illicitum esset: puta si constaret. vel probabiliter crederetur de eius incōstantia: vel si quid aliud essent huiusmodi, quæ diligenter considerantur in religionibus bene institutis. Dicere autem q̄ malum est recipere adolescentes ad religionem est diabolicum, quia super illud Exo. 5. Quare Moyses & Aaron solicitatis populum ab operibus suis, dicit Glo. Origē. Hodie quoque si Moyses & Aaron. i. Propheticus sacerdotalis sermo animam solicitet ad seruitium Dei: exire de seculo: renuntiare omnibus quæ possidet, attēdere legi & verbo Dei: continuè audies vnanimes & amicos Pharaonis dicētes, Videte quomodo seducūtur homines & peruertuntur adolescentes, & postea, hæc erant tunc verba Pharaonis: & nunc amici eius loquuntur. Est etiam contra Christi præceptum. Dicitur enim Matth. 19. quòd oblati sunt ei paruuli, vt manus eis imponeret & oraret, discipuli autem increpabant eos. Iesus autem ait eis. Sinite paruulos. & nolite prohibere eos venire ad me. Quod exponens Origenes super Matthæum, dicit quòd discipuli Iesu priusquàm discant rationem iustitię reprehendūt eos qui pueros & infantes offerunt Christo. Dominus autem exhortatur discipulos suos condescendere vtilitatibus puerorum. Hoc ergo attendere debemus, ne per æstimationem sapientiæ excellentioris contemnamus quasi magni pusillos Ecclesiæ, prohibētes pueros venire ad Iesum. Si tamen pueri infantum essent, vt nondum vsum rationis haberet, illicitum esset eos ad religionem attrahere absque consensu parentum, non quin etiam infra annos pubertatis pueri in religione recipi non possint de consensu parentum, quia vt dicitur decima quæstione prima cap. Addidisti. & monachi & quicunque etiam pueri in infantiæ annis à parentibus monasterio tradi possunt. Sed hoc ideo dictum est, quia pueri quousque ad annos discretionis perueuerint sunt secundum ius naturale in potestate parentum: vnde sicut inuitis parentibus nō sunt infidelium filii ad baptismum rapiendi, ita etiam nō sunt religioni applicandi. Iam verò postquàm vsum rationis habuerint, per liberum arbitrium habent sui ipsius potestatem in his quæ ad animæ spectant salutem, vnde inuitis parentibus possunt & ad baptismum & ad religionem induci. De uoluntate autem parentum, etiam in infantia ad baptismum recipiuntur ex ordinatione Apostolorum, vt Dionysius dicit vltimo c Cœle. Hierar. ut in rebus diuinis pueri nutriantur, & non habeant aliam vitam, nisi diuinam cōtemplationem. Et eadem ratione in infantiæ annis monasteriis pueri à parentibus offeruntur, vt dictum est. Sed quia in quæstione additur de obligatione iuramenti & uoti, ne hoc remaneat indiscussum, considerari debet quòd secundum diuersam cōditionem iuuenum est in talibus procedendum. Si enim essent adeò firmi quòd non timerentur à religionis proposito resilire non esset necessarium eos iuramento, vel voto obligare. Et similiter si esset adeo nobiles, quòd nec etiam crederentur iuramento, vel voto posse firmari, sed vt plurimum contingit quòd simplex propositum de facili mutant, obligationem autē uoti, vel iuramenti omnino obseruant. vnde cum uoto vel iuramento ad frugem melioris uitæ obligantur magnū beneficium eis præstatur. Vnde Augustinus dicit in epistola ad Armarium & Paulinum. Non te vouisse pœniteat imò gaude iam tibi non licere, quod cum tuo detrimento licuisset. Fœlix est necessitas quæ in meliora compellit.

¶ Ad primvm ergo dicendum, quòd Innocentius in quibusdam literis ad religiosos directis quæ incipiunt: Non solùm in fauorem: sic dicit. Vobis de fratrum nostrorum consilio, ia virtute obedientiæ sub pœna excommunicationis auctoritate præsentium districtiùs inhibemus, ne ante annum probationis elapsum, qui est maximè in subsidium fragilitatis humanæ regulariter institutus, quenquam ad professionem vestri ordinis, seu ad renunciationem seculi faciendam recipere præsumatis. Quod autem ad probationem non recipiantur iuuenes, vel quòd voto, uel iuramento non obligentur ad intrandum sine præiudicio temporis probationis nunquam inuenitur prohibitum.

¶ Ad secundum dicendum, quòd legitima ætas iudicatur tempore pubertatis: ut patet per capitulum inductum. Tunc enim maxime incipit homo liberum vsum rationis habere de his quæ pertinent ad suam salutem. Est autem secundum quod est duplex

ar. 52. & 12. q. 84. arti. 1. ad 3 & q. 96 art. 1. ad 3. & arti. 6. & ad 3. & 22. q. 88. ar. 10. c.

Origenes.

Matth.

Nota bene.

Canon.

ar. 29. 0.

22. q. 88. ar. 3. ad 2. & ar. 9. 0.

C linea. & ar. 92.

Quando fouetur voto pueri ob ligati ad religionis ingressū & quando non.

Augus.

resolutio do.

ait. 92. ad 4. & 1. p. q. 19 ar. 3. 0. & ar. 8 ad 1. & 22. q. 18. articu. 3 ad 2.

plex necessitas. Vna quæ excludit voluntatem, scilicet coactionis: & alia quæ ex voluntaria obligatione causatur, & voluntatem non excludit, & huiusmodi est obligatio iuramenti, vel voti, vnde per coactionem non sunt trahendi homines, vel ad fidem vel ad religionē, sed voto vel iuramento ad hoc eos obligare nihil prohibet, & de hac necessitate Augustinus dicit. Fœlix ne cessitas quæ in meliora compellit

Augus.

¶ Et per hoc patet solutio ad tertium.

¶ Ad quartum dicendum, quòd in rebus voluntariis, licut & in naturalibus non est iudicandum facilè q̄ contingit in paucioribus: sed quod contingit, vt in pluribus. Quòd autem intrantes religionem exeant, hoc contingit vt in paucioribus: multò enim plures de intrantibus remanent, vt experimento probatur, quàm exeant.

12. q. 98. ar. 1. ad 2.

¶ Ad quintum dicendum q̄ cum dicitur, Nō sunt facienda bona, vt veniant mala: ille ly vt, teneatur causaliter, est omnino verum: peccaret enim si quis ea intentione aliquem ad intrandum religionem induceret, vt postmodum apostataret. Si vero ly vt, teneatur consecutiuē, sic ab omnibus bonis esset abstinendum, quia vix sunt aliqua humana bona ex quibus occasionaliter non possint sequi aliqua mala. Vnde dicit. Eccl. 11. Qui obseruat ventum, non seminat, & qui considerat nubes, nunquam metet. Tunc autem solū aliquod bonum esset prætermittendum propter consequēs malum, quando malum consequens esset multò maius quàm bonum, & vt frequentius accideret. Dominus autem non prætermisit eligere duodecim discipulos, ex quibus vnus erat futurus diabolus, vt dicitur Ioan. 6. nec apostoli prætermiserunt eligere septem diaconos propter vnum Nicolaum, qui ex eis peruit. Multo ergo minus religiosi debent prætermittere multorum salutem, propter paucos, qui apostatare inueniuntur.

Ecclę. 11.

Contra 32. c. 124. c. fi.

¶ Ad sextum dicendum, q̄ illi qui obligati iuramēto, vel voto religionem intrant, non faciunt contra prohibitionem ecclesiæ, vt ostensum est, vnde ex hoc q̄ intrant, non efficiuntur filii Gehennæ, sed filii vitæ eternæ, quam dominus promittit Matth. 19. relinquentibus temporalia propter ipsum, sed ex hoc q̄ exeunt post professionem, efficiuntur filii Gehennæ, sed hoc nō præuidetur recipientibus eos, nisi eorum malis exemplis sint peruersi, vnde signanter Dominus dicit, Facitis eum filium Gehennæ duplo quàm vos, quia vt Chrys. dicit, Malorum magistrorum prouocatus exemplo fiebat peior magistris.

Matth.

Chryſoſ. 1. p. q. 6 ar. 3. c. & q. 65 ar. 1. cap. & po. q. 3. ar. 8. c.

¶ Ad septimum dicendum, q̄ ratio illa sapit Manichæorum hęresim, qui hanc rationem ad duas erroneas conclusiones adducunt. Primò quidem ad hoc q̄ omnia corpora corruptibilia non sunt à Deo. Si enim inquiunt à Deo essent, non dissoluerentur. Secundò ad hoc q̄ charitas semel habita nunquam amittatur, ita q̄ qui peccat mortaliter, nunquam gratiam habuit Si enim inquiunt gratiam habuisset, hoc fuisset opus Dei, & ita dissolutum non fuisset, quod etiam hæc ratio intendit, vt si aliquis non perseuerat in religione quod propositum de intrando religionem à Deo non fuerit.

¶ Est ergo sciendum, q̄ verba illa non dicuntur ad ostendendum q̄ illa quæ sunt à Deo, in perpetuum maneant, & corrumpi non possint, sed ad ostendendum infallibilitatem diuinæ prouidentiæ. Non enim potest esse vt Dei prouidentia fallatur, vnde signanter non dicit opus Dei esse indissolubile, sed consiliū. Secundùm ergo diuinam prouidentiam, quibusdam datur donum gratiæ ad præsentem iustitiam, & tamē non datur eis donum perseuerantiæ. Quibusdam autem datur etiam donum perseuerantiæ, vt patet per Aug. in libro de bono perseuerantiæ.

ARTICVLVS XII.

Vtrùm qui obligati sunt voto, vel iuramento ad intrandum religionem, non teneantur intrare.

AD secundum sic proceditur. Videtur q̄ illi qui obligati sunt voto, vel iuramento ad intrandum religionem, non teneāt intrare. Omnes enim Christi actio nostra est instructio. Sed Dominus non imponebat hominibus necessitatem, sed hoc relinquebatur eorum liberæ voluntati, vnde dicebat euidam, vt haberet Mat. 19. Si vis ad vitam ingredi, serua mādata. Et iterum. Si vis perfectus esse, vade & vende omnia quæ habes, & da pauperibus. Et Apo. 1. ad Cor. 7. de virginibus autem, præceptum Domini non habeo consilium autem do, ergo videtur q̄ non necessitate teneantur aliqui religionem intrare propter iuramentum, vel votum.

22. q. 88. ar. 6. ad 2. & q. 89. ar. 10. o.

¶ Præt. Nullus potest iuramento, vel voto obligari ad aliquid, in quo detrimentum perfectionis patiatur. Sed per hoc q̄ aliqui religionem intrant, detrimētum perfectionis patiuntur. Impediuntur enim propter religionis obseruantiam, à visitatione infirmorū & collectione ecclesiarum, & aliis operib. pietatis, in qua summa Christianæ religionis consistit. vt Aristot. dicit super illud primæ ad Tim. 5. Pietas ad omnia utilis est. Ergo illi qui iurauerunt, vel vouerunt religionem intrare non tenentur.

¶ Præt. Prosper dicit in 2. de vita contemplativa. Sic abstinere vel ieiunare debemus, ut non nos ieiunandi, vel abstinendi necessitati subdamus. Sed illi qui sunt in religione ex necessitate ipsius voti, vel obedientiæ abstinent vel ieiunant: ergo minus merentur. Non ergo ad religionis statum potest aliquis iuramento vel voto obligari.

¶ Præt. virtus est circa difficile & bonum. Sed difficilius est bene viuere in sæculo quam in religione: ergo magis est virtuosum. Non ergo ad statum religionis aliquis iuramento, aut voto obligari potest.

Præt. communis utilitas præferenda est bono priuato. Sed per hoc q̄ aliqui religionem intrant, derogatur communi vtilitati. Si enim omnes religionem intrarent, non essent qui plebium curā gerent, & ita populus sine rectoribus remaneret: ergo melius faciunt, si non intrant religionem quàm si intrent.

¶ Sed contra est quod dicitur in Psal. Vouete & reddite domino Deo vestro, vbi dicit Glos. q̄ vouere voluntati consulitur, sed post voti promissionem, reddere necessitati exigitur. Ite Eccle. 5. dicitur. Si quid vouisti Deo, ne moreris reddere, displicet enim infidelis, & stulta promissio.

¶ Præt. Aug. dicit in epistola ad Armarium & Paulinum. Quia iam vouisti, iam te obstrinxisti, aliud tibi facere non licet, priusquàm esses voti reus, liberū fuit q̄ esses inferior, quamuis non sit gratulanda libertas qua fit vt non debeatur, quod cum lucro redditur.

¶ Respondeo dicendum, q̄ dicere q̄ illi, qui voto vel iuro sunt obligati ad intrandum religionē, non teneantur intrare, est manifestè hæreticum. Quicunque enim dicit non esse peccat mortale quod est contra præceptū Dei, hereticus iudicat, sicut hæreticus iudicaret quicunq; diceret, q̄ fornicatio simpliciter non sit peccatum mortale, est enim contra hoc præceptū, Non mechaberis, vt sancti exponūt. Sūt aūt excellentiora præcepta primæ tabulæ, quæ ordināt ad dilectionē Dei quàm præcepta secundæ tabulæ, quæ ordinant ad dilectionē proximi, vnde quicunq; dicit q̄ sine peccato preteriri possit aliquid pertinēs ad præcepta primæ tabulæ, est manifestè hæreticus. Cū aūt impletio voti teneat

3. p. q. 64. art. 9 ad 1. ar. 6. 173. & 22. q. 154. ar. 2. o.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ad latriam, manifestum est ꝙ quicunque dicit votum non esse implendum, loquitur contra primum præceptum primæ tabulæ, quod est de cultu latriæ soli Deo exhibendo. Qui verò dicit iuramentū non esse implendum, loquitur contra secundum præceptum primæ tabulæ, quod est, Non assumes nomen Dei tui in vanū. Vnde manifestè est hæreticus quicunq; hoc dicit, nisi fortè dicat ꝙ intrare religionem sit illicitum. Iuramenta.n. vel vota facta de rebus illicitis non sunt obligatoria, secūdum illud Isidori. In malis promissis, retracta de vitam. Sed hoc iterum est hæreticum dicere, ꝙ non sit licitum intrare religionem. Est.n. expresè contra Christi consilia, vnde quicunque dicit ꝙ ille qui est obligatus voto vel iuro ad intrandum religionem, potest absq; peccato in sæculo remanere, est manifestè hæreticus, si tamen in hoc pertinaciter perseueret.

¶ Ad primum ergo dicendum, ꝙ necessitas voti, vel iuramenti, non excludit voluntatem, vt supra dictū est. Sicut.n. aliquis ex lege cōi obligatur ad obseruāda Dei præcepta, quæ tamen voluntariè seruat, vnde & Dominus dicit, Si vis ad vitam ingredi, serua mādata; sic ille qui emisit iuramentum, vel votum, obligatur ex quadam priuata obligatione, & tamen voluntariè implet iusm, vel votum, ita tamen ꝙ ante iusm, vel votum, licitum est ei facere, vel non facere, vnde & Dominus dixit, Si vis perfectus esse. & Paulus de virginitate consilium dat, sed post iuramentum vel votum, illicitum est non implere.

¶ Ad secundum dicendum. ꝙ illa ratio cōtinet hæresim damnatam, ſ. melius sit in sæculo remanere, & operib. pietatis vacare, quàm religionem intrare. Continetur.n. inter errores Vigilantij, contra quem Hier. scribens dicit, Ista venena perfidiæ catholicæ fidei sōciatæ conatur impugnare virginitatem, odisse pudicitiam, in conuiuio sæcularium contra sanctorū ieiunia declamare. Et postmodum contra singulos articulos à Vigilantio propositos disputans, venit ad istum art. dicē. Quod autem asserit eos melius facere qui vtuntur rebus suis, & paulatim fructus possessionum pauperibus diuidant, quàm illos qui possessionib. venundatis semel omnia largiuntur, non à me ei, sed à Deo respō debuit, Si vis esse perfectus, vade & vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & veni sequere me. Iste quem tu laudas, 2 aut 3 gradus est, quem & nos recipimus, dummodò sciamus prima secundis, & tertiis præferēda. Et ideò in li. de eccl. dogmatib. cum aliis erroribus etiam iste damnatur, cum dr. Bonum est facultates cū dispensatione pauperib. erogare, melius est pro intentione sequendi Deum, simul donare & absolutum solicitudine egere cum Christo. Nec solus status religionis præfertur eleemosynis, quas quis facit in sæculo, sed etiam virginitati in seculo obseruatæ, dicit.n. Aug. in li. de virginitate. Nemo, quantum puto, ausus fuit virginitatem præferre monasterio.

¶ Ad tertium dicendum, ꝙ idem opus factum ex voto laudabilius & magis meritorium est, quā si fiat sine voto, ꝙ ex hoc patet, quia omnis actus de se tārò est magis laudabilis & meritorius, quārò ex digniori virtute procedit. sicut opus iustitiæ si fiat ex charitate laudabilius erit. Manifestum est autem ꝙ cum aliquis ieiunat absque voto, facit actum virtutis, qui est abstinentia. Cum autem ieiunat implens votum, actū abstinētiæ facit ex latria, quæ cum ordinet nos ad Deum, est nobilior virtus quàm abstinentia, vel quæcunque alia virtus, quæ ordinat nos circa bona creata, propter quod Aug. dicit in lib. de virginitate. ꝙ nec virginitas, quia virginitas est, honoratur, sed quia est Deo dicata, quam vouet & seruat cōtinentia pietatis. Quod ergo Prosper. dicit: sic abstinere, vel ieiunare debemus, vt non nos ieiunandi, vel abstinendi necessitati subdamus, intelligendum est de necessitate coactionis, quæ voluntatē excludit. Vnde subdit. Nec iā nō deuoti, sed inuiti rem voluntariam faciamus. Necessitas aut voti & iuramenti, non excludit voluntatem, vt dictum est.

¶ Dicendum autem est vlteriùs, ꝙ si illi qui ieiunat ex voto non placet secundum se ieiunium, placet tamē sibi impletio voti: magis meretur cæteris paribus, quam ille ieiunans cui placet secundum se ieiunium, quia magis est meritorium delectari in actu latriæ, quàm in actu abstinentiæ.

¶ Ad quartum dicendum, ꝙ duplex est difficultas. Vna quæ est ex arduitate operis, sicut virginitate seruare, & huiusmodi, & talis difficultas facit ad augmētum virtutis. Alia difficultas est ex impedimentis, & periculis imminentibus. Et talis difficultas non facit ad augmentum virtutis, sed ad diminutionem ipsius. Non.n. vt esse prudens, nec multum amare bonū virtutis qui pericula nō cauet, & talis difficultas ad bene viuendum imminet in sæculo remanentibus.

¶ Ad quintū dicēdū ꝙ illa fuit ratio Vigilātij hæretici, vt patet per Hiero. qui dicit in li. contra Vigilātiū. Non sunt à studio suo monachi deterrendi, quàmuis à re linguę vipereæ morsus fœuissimos patiātur: quibus argumentans & dicis, si oēs se clauserint & fuerint in solitudine, quis celebrabit Ecclesias? quis sæculares homines lucrifaciet? quis peccantes ad virtutes poterit exhortari? Hoc.n. mō si oēs tecum fatui sint, sapiēs esse quis poterit? & virginitas non erit approbanda. Si.n. ocs virgines fuerint nuptiæ non erunt, & interibit humanum genus. Rara est virtus, nec à plurib. appetitur. Securus est ergo hmōi timor, cum religionis bonū sit tam difficile & arduum, vt pauci religionem intrēt in comparatione multitudinis in sæculo remanētis, sicut si ꝙs timeret haurire aquam, ne flumen deficeret.

ARTICVLVS XIII.

Vtrùm qui in sæculo sunt peccatores, sint ad religionem attrahendi.

AD Tertium sic proceditur. Videtur ꝙ illi qui sunt in sæculo peccatores, nō sint ad religionem attrahendi. Oportet.n. prius exercitari in operib. præceptorum, quam intrare ad impletionem consiliorum, vt de minori perueniatur ad maius. Sed illi qui sunt peccatores in sæculo, non sunt exercitati in operibus præceptorum, ergo non sunt attrahēdi, vel recipiendi in religione: in qua oportet seruari consilia.

¶ Sed contra est, ꝙ Dominus Matthæum Publicanum ad statū perfectionis vocauit: vt habetur Matt. 9. Omnis autem Christi actio nostra est instructio: ergo etiam & nos debemus peccatores, qui sunt in sæculo ad religionem aduocare & suscipere.

¶ Respondeo dicendum, ꝙ maximè vtile est peccatoribus, vt ad religionem transeant. Peccatorib.n. duo sunt necessaria ad salutem. Primò quidē, vt de peccatis præteritis pniam agat. Secundò, vt de cætero à peccatis abstineant. Ad vtrunque autem horum maximè operatur religio. Primò.n. status religionis est status perfectæ pniæ, & nulla satisfactio adæquari pōt pniæ religiosorum, qui & se & sua totaliter Deo dāt; vnde pro nullo peccato imponi potest homini pro pnia, vt religionem introeat, in commutatione satisfactionis, quantūcunq; grauis, consuluitur tamen religionis ingressus: vt patet 33. q. 2. c. admonere: vbi Stephanus Papa quendam qui vxorem interfecerat induxit, vt ingrediatur monasterium, & humiliatus sub manu Abbatis cuncta obseruet quæ sibi fuerint imperata, alioquin iniungit ei grauissimā pniam, si eligit in sæculo remanere. Similiter & ad vitanda peccata plurimùm valet religionis status. Difficile.n. est ꝙ in sæculo cōmorantes à rebus mundi nō alliciantur: propter quod Mar. 19. secundùm

Chrysost. secundum expositionem Chryso. Dominus hoc dicit esse impossibile, ꝙ diues qui scilicet diuitijs inhæret per amorē, intret in regnū cœlorum: sed ꝙ diues qui habet diuitias intret, est valdè difficile, vnde & Eccl. 31. dicitur, beatus diues, qui inuentus est sine macula. Et huiusmodi difficultatem subdit dicens, quis est hic & laudabimus eum: propter quod, vt Gre. dicit, Sancti viri vt ab illicitis abstineant, etiam licita prætermittunt; vnde manifestum est ꝙ non peccant, sed laudandi sunt qui peccatores ad religionem trahunt. Nam et Dominus de seipso dicit. Non veni vocare iustos, sed peccatores ad pœnitentiam.

Ad contrium. ¶ Ad illud ergo quod in contrarium obijcitur, dicendum ꝙ illa ratio procedit & contra rationem doctrinæ Euangelicæ, & contra rationem philosophiæ. Contra doctrinam quidem Euangelicam, quia consilia Euangelica ad hoc dantur, vt per ea homo facilius salutem consequatur. Vnde status secularium periculosior esse dicitur, quam religionis status. Similum est autem dicere, ꝙ alicui qui debilior est propter peccata quæ commisit, non sit ad securiorem vitam fugiendū. Est etiam contra doctrinam philosophicam, quæ docet illos qui sunt ad vitia proni, incontrarium debere reflecti, sicut faciunt illiqui tortuosa lignorū dirigūt.

ARTICVLVS XIIII.

Vtrùm quis absque peccato possit aliquem iuramento adstringere, quòd religionem non intret.

CIRCA quartum sic proceditur. Videtur ꝙ aliquis absque peccato possit aliquem iuramento adstringere ad hoc ꝙ religionē nō intret. Quod enim licitum est fieri, licitum est iurare. Sed licitum est alicui seculari, ꝙ nunquā religionē intret, ergo licitè pōt hoc iurare. Qui ergo tali iuramēto aliquem adstringit non peccat: quia non facit eum iurare aliquid illicitū.

¶ Sed contra. Propositū intrandi religionē à spiritu sancto est, vt habetur 16. q. 1. c. Duc. Sed resistere instinctui spiritus sancti grane est peccatum: de quo Stephanus reprehendit Iudæos Act. 7. dicens. Vos sē per spiritui sancto resistitis; ergo ille qui aliquē iuro adstringit ad nō intrandum religionē grauiter peccat.

¶ Respondeo dicendum, ꝙ sicut supra dictū est in actibus humanis non est aliquid simpliciter indicandum licitum vel illicitum propter id quod accidit in aliquo particulari casu: sed propter id quod est vt in pluribus, sicut etiam in rebus naturalibus consideratur, quod in pluribus est. Contingit autem in aliquo casu, ꝙ absque peccato aliquis potest adstringere aliquem iuro ad hoc ꝙ religionem non intret, puta si esset matrimonio ligatus, & vellet absque consensu vxoris religionē intrare, vel in casibus similibus. Similiter autem loquendo inducere aliquem ad iurandum quod religionem non intret, grane est peccatum. Si enim aliquis vellet religionem intrare, & imminer er opportunitas temporis, & omnes circumstātiæ conuenirent, grauiter peccaret qui eum ab ingressu religionis prohiberet, vnde Dominus Matth. 23. comminatur Pharisæis, qui nec ipsi intrabant in regnum cœlorum, nec alios intrare sinebant. Cùm autem aliquis facit aliquem iurare, ꝙ religionem non intrabit, impedit eum quantum in se est ab ingressu religionis secūdum quodcunque tempus, & secundum quamcunque circumstantiam opportunā: quia in vniuersali includitur omnia particularia. Vnde manifestum est ꝙ grauiter peccat.

Ad contrarium. ¶ Ad id verò ꝙ obijcitur in contrariū dicendū, ꝙ quamuis licitum sit ab aliquo bono opere abstinere, tamen illicitum est vel sibi, vel alii impedimentū opponere, quo minus in illud bonum opus procedere possit; sicut licitum est non dare eleemosynā huic pauperi, illicitum tamē est se vel alium iuramento adstringere ad hoc ꝙ alicui eleemosyna non detur, cuius ratio est, quia prætermittere actū virtutis potest aliquis absque peccato, eò ꝙ præcepta affirmatiua, quæ sunt de actibus virtutum, non obligant ad semper. Sed impedimentum boni operis directè virtuti contrariatur, & ideo cadit sub prohibitione precepti negatiui, quod obligat ad semper. Vnde omnia talia iura sunt illicita, nec sunt obseruanda, & illi qui hoc iurant, iurādo peccant, quia iuramentum hominē obligare non pōt contra charitatē Dei & proximi, vnde quamuis licitū sit alicui religionē non intrare, illicitū tamen est impedimentum iuri apponere sibi vel alii. Est enim contra perfectionem vitæ, & contra consilium Christi.

QVAESTIO VI.

DEinde quæsita sunt tria de his quæ competunt in religione existentibus.

¶ Primò, Vtrùm religiosus qui nihil debet habere in proprio, vel communi possit eleemosynam facere de his quæ sibi ab aliis in eleemosynam dantur.

¶ Secundò, vtrum aliquis in religione existens sciens patrem suum graui necessitate opprimi possit exire absque licentia prælati sui, vt subueniat patri.

¶ Tertiò, vtrum status religionis sit perfectior quàm status sacerdotum parochialiū, & archidyaconorū.

ARTICVLVS XV.

Vtrùm religiosi qui nihil habent in proprio, vel communi, possint eleemosynam facere.

CIRCA primum sic proceditur. Videtur ꝙ religiosi qui nihil habent in proprio, vel communi non possunt eleemosynā facere, quæ eis proficiat: nō enim proficit eleemosyna facienti, nisi debito modo fiat. Sed tales religiosi non possunt eleemosynam debito modo facere, debet enim eleemosyna de proprio fieri, secundum illud Thobiæ quarto. Si multum tibi fuerit, abundanter tribue: si autem modicum, id ipsum libenter impertiri stude: ergo tales religiosi qui nihil suum habent, nec in proprio, nec in communi, non possunt eleemosynam facere, quæ eis proficiat. Sed si quam eleemosynam de eleemosynis sibi factis faciūt, eis proficit à quibus eleemosynam perceperunt.

¶ Sed contra. Inter alia opera, eleemosynarum largitio plurimum inuenitur esse fructuosa. Dicitur enim Dani. 5. Peccata tua eleemosynis redime. Si ergo religiosi eleemosynas facere non possunt, quę eis proficiant, videntur esse peioris conditionis quàm alii etiam in spiritualibus bonis.

¶ Respondeo dicendum, quòd religiosi, quamuis proprium habere non possint, possunt tamē aliquarum rerum dispensationem habere, siue de fructibus possessionum communium, siue etiam de eleemosynis particulariter eis collatis, nec refert, quātum ad propositum pertinet, vtrùm huiusmodi dispensationem habeant auctoritate sui ordinis, vel auctoritate alicuius superioris prælati. His ergo, quibus dispensatio commissa est, possunt meritorie eleemosynam facere de bonis, quæ eorum dispensationi committuntur, secundum quòd eis committitur, & huiusmodi eleemosyna meritoria est, & eis qui minimè ministerium exequuntur, & illis quorum huiusmodi res deputātur. Si verò aliquis religiosus sit, cui non sit huiusmodi rerum dispensatio commissa, ei non licet eleemosynam facere.

¶ Et per hoc patet responsio ad obiecta.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ARTICVLVS XVI.

Vtrùm religiosus possit egredi claustrum absq; licentia sui prælati, vt patri subueniat in necessitate existenti.

2ª.203.c.& 22.q.101. art.4.o.& q.183. art. 6.o.

AD Secundum sic proceditur. Videtur q̃ religiosus si videat patrem suum esse in necessitate, etiã absque prælati sui licentia, possit claustrum exire ad subueniendum patri. Non enim prætermittendum est mandatum Dei, propter hominum traditiones. Vnde Dominus Matthæi 15. contra quosdam dicit, Irritum fecistis mandatum Dei, propter traditiones vestras. Sed ad subueniendum parentibus, homo astringitur per præceptum diuinum. Honora patrem tuum & matrem tuam, in quo quidem honora, intelligitur necessariorum subuentio; ergo videtur quòd non obstantibus religionis obseruantiis, quæ sunt hominum statuta, debeat aliquis religiosus exire claustrum ad subueniendum parentibus secundum præceptum Dei.

¶ SED CONTRA. Spiritualia semper præferẽda sunt carnalibus. Sed religiosi se obligauerunt ad obsequium spiritualis patris, scilicet Dei, cui magis tenemur, secundum illud ad Hebræos duodecimo. Quã to magis obtemperabimus patri spirituali & viuemus. Non ergo debent dimittere sui ordinis obseruantias, vt parentibus carnalibus ministrent.

¶ RESPONDEO dicendum, q̃ aliter est dicendum de illo qui nondum religionem intrauit, & aliter de illo qui iam in religione est professus. Ille enim qui nondum religionem intrauit, si videat patrem suũ in magna necessitate, cui per alium subueniri non possit, non debet religionem intrare, sed tenetur ministrare parentibus, maximè si absque periculo peccati possit in sæculo remanere. Si vero per alium possit eius parentibus ministrari, potest si vult religionem intrare, vnde Chrysostomus exponens illud, Dimitte mortuos sepelire mortuos suos, dicit q̃ malum est abducere hominem à spiritualibus, & maximè cùm fuerint, quimi nisterium parentum compleant. Erant enim alii qui complere possent illius funeris sepulturam. Postquam verò aliquis est iã in religione professus, est mortuus mundo. Vnde per spiritualem mortem deobligatur à cura impendenda parentibus, sicut etiam deobligaretur per mortem corporalem, & ideo non peccat nec contra præceptum Dei agit, si in claustro remaneat sub precepto prælati sui, parentum ministratione prætermissa. Est enim factus impotens ad reddendum debitum ministerium absque propria culpa. Debet tamen quantum potest saluo ordinis obedientia satagere, vt per se, vel per alium suis parentibus subueniatur, si in necessitate fuerint constituti.

¶ Ad illud vero quod in contrarium obiicitur, dicẽdum q̃ religiosus tenetur ad implendum id quod ad religionem pertinet, non solum ex traditione humana sed etiam ex præcepto diuino. Obligatur enim ex voto emisso, ad obediendum prælatis suis. Impletio autẽ voti cadit sub præcepto diuino.

ARTICVLVS XVII.

Vtrùm presbiteri parochiales sint maioris perfectionis, quàm religiosi.

22.q.184. artt.8.o.& 2ª.14.ad 2. huius.

AD Tertium sic proceditur. Videtur q̃ presbyteri parochiales, & archidyaconi, sint maioris perfectionis quàm religiosi. Dicit enim Chrysostomus in suo dialogo. Si talem mihi aliquem adducas monachum, qualis, vt secundum exaggerationem dicam, Helias fuit, nõ tamen illi comparandus est, qui traditus populis, & multorum peccata ferre compulsus, immobilis perseuerauit & fortis. Et paru post dicit. Si quis mihi proponeret optionem, vbi mallem placere, in officio sacerdotali, an in solitudine monachorum, sine comparatione eligerẽ illud quod prius dixi, nec cessabam laudans & beatos pronuncians eos qui officium ecclesiæ bene administrare potuissent, & quod laudabam tanto studio, & beatum pronunciabam non vtique defugerem, si idoneum me ad huiusmodi gubernationem viderem. Et in sequenti e. post modum dicit. Bene inquam admonuisti dulcissime. Istorum n. sæcularium, nec recordari oportet, cum de sacerdotio sit quæstio. Verùm si quis in conuersationem multorum positus, potest imperturbatum illum nitorem plenæ sanctitatis, & continentiæ splendorem, & alia monachorum bona incorrupta & inconcussa seruare, omnibus est præferendus. Ex quib. omnib. videtur, q̃ presbyteri parochiales, & archydiaconi, si bene in ministerio ecclesiæ viuant, sint omnibus etiam religiosis præferendi.

Nota bene.

¶ Præterea, Chry. in eodem lib. dicit. Si quis administrato sacerdotio illius propositi. s. monachalis studo res conferat, tantum eos distare reperiet, quantum inter priuatum distat & regem; sed multò maius est bene exercere regis officium, quàm cuiuscunque personæ priuatæ; ergo multò maius est, q̃ sacerdos parochialis, vel archidiaconus bene se habeat in suo officio, quàm religiosus in suo.

2ª.14.ad 2.

¶ Præterea, Episcopi sunt in statu perfectiori quàm religiosi, alioquin non liceret de religione ad episcopatum trãsire. Sed presbyteri parochiales, & archidiaconi, similiores sunt episcopis quàm religiosi, quia sicut episcopus habet curam animarum in suo episcopatu, ita presbyteri in sua parochia, & archidyaconus in suo archidyaconatu; ergo archidyaconi, & plebani sunt magis in statu perfectionis quàm religiosi.

¶ Præterea, bonum publicum preferendum est bono priuato, & vita actiua est magis fructuosa quã contemplatiua, nullumq; sacrificium est à Deo acceptius, quam zelus animarum. Sed archidyaconi & plebani intenduntvtilitati communi multitudinis zelo salutis animarum in actiua vita fructificantes: ergo preferendi sunt religiosis, qui saluti propriæ studẽt in vita cõtemplatiua Deo seruientes.

¶ Præterea, cui amplius à Deo cõmissũ est, magis meretur si bene administret. Sed sacerdoti, vel archidyacono amplius comissũ vr: quia plus ab eo requireturin iudicio: ergo bene administrãdo amplius meretur.

¶ Sed contra est, quod dicitur 19.q.1.c. Dixæ. Si quis in ecclesia sua sub episcopo populum retinet, & sæculariter viuit, si afflatus. Spiritusancto in aliquo monasteno, vel regulari canonia saluare se voluerit, quia lege priuata ducitur, nulla ratio exigit vt publica constringatur. Sed lex priuata quæ est Spiritus sancti, vt ibidem subditur, nunquam ducit hominem de statu magis perfecto, ad statum minus perfectum, sed facit hominem ascensiones in corde suo disponere, vt in Psal. 83. dicitur: ergo status religiosorum est perfectior quàm status plebanorum.

2ª.93.ad 2. & 22.q.186.art.7. ad 3.& vrin.q.2.ar. 2.ad 5.

¶ Respondeo dicendum, q̃ perfectio spiritualis vitæ ex charitate pẽsanda est, qua qui caret spiritualiter nihil est, vt dicitur 1.ad Corin.13. Ab eius autem perfectione simpliciter aliquis dicitur esse perfectus. Vnde dicitur ad Col.3. Super omnia charitatem habete, quę est vinculum perfectionis. Amor autem vim transformatiuam habet, qua amans in amatum quodammodò transfertur. Vnde Diony. 4.c. de diu. nom. Est aũt extasim faciens diuinus amor, non sinens sui ipsorum amantes esse, sed amatorum. Quia ergo totũ & perfectum est idem, vt dr in 3. Phy. ille perfectè charitatem habet,

Augus. habet, qui totaliter in Deum per amorem transformatur, seipsum & sua omnino postponens propter Deũ, Vnde Aug. dicit in decimoquarto de ciuit. Dei, quod sicut ciuitatem Babylonis facit amor sui vsque ad cõtemptum Dei, ita Ciuitatem Dei facit amor Dei vsq; ad contemptum sui. Et in libro 83. quæst. q̃ perfectio charitatis est nulla cupiditas. Gregorius etiam super Ezech. dicit quòd cùm quis aliquid suum Deo vouet, & aliquid non vouet sacrificium est. Cum verò omne quod habet, omne quod viuit, omne quod sapit omnipotenti Deo vouet holocaustum est, quod latina lingua dicitur totum incensum. Cuiuscunque ergo mens sic est affecta interiùs, vt seipsum & omnia sua contemnat propter Deum, secundum illud Apostoli ad Philip. 3. quæ mihi aliquando fuerunt lucra, ea arbitratus sum vt stercora, vt Christum lucrifaciã, iste perfectus est, siue sit religiosus, siue sæcularis, siue clericus, siue laicus etiam matrimonio iunctus. Abraham enim matrimonio iunctus erat & diues, cui Dominus dicit Genes. 17. Ambula coram me, & esto perfectus. & Ecclesiastis. 31. dicitur. Beatus diues qui inuentus est sine macula, & post aurum non abiit. Et post pauca subditur. Qui probatus est in illo, & perfectus inuentus est. Sed aduertendum, q̃ aliud est esse perfectum, & aliud esse in statu perfectionis. Sunt enim aliqui in statu perfectionis, qui nondum sunt perfecti, sed interdum etiam peccatores; sunt etiam aliqui perfecti, qui in statu perfectionis non sunt. Et quamuis status multa significet, & rectitudinem & firmitatem, & si qua sunt alia huiusmodi, tamen cùm dicimus aliquos esse in statu perfectionis, accipitur pro conditione secundum quòd libertas, vel seruitus dicitur status, prout contigit dici quòd error personæ, aut conditionis, vel status impedit matrimonium, non autem error fortunæ aut qualitatis: & hoc modo accipitur status secunda quæstione sexta. Si quando in causa capitali, vel causa status interpellatum fuerit, non per exploratores, idest procuratores, sed per seipsos est agendum. Sic ergo accipiendo statum, illi propriè in statu perfectionis esse dicuntur, qui se seruituti subiiciunt ad opera perfectionis implenda. Manifestum est autem quòd seruitus libertati opponitur. Libertas autem faciendi quodlibet per votum tollitur: quia voluntatis est vouere, necessitatis est reddere, vt suprà dictum est. Vnde qui se ad aliquid voto obligat, inquantum necessitati se subiicit, quodammodò constituit se seruum, libertate se priuans. Si quidem ergo aliquis se voto obliget ad aliquod particulare opus implendum, constituit se quodammodò seruum non simpliciter, sed secundum quid, respectu scilicet illius ad quod se obligauit. Si verò simpliciter per votum totam vitam suam dedisset Deo ad implenda ea quæ sunt opera perfectionis, propter Deum simpliciter seipsum seruum constituit, & per hoc ponitur in statu perfectionis, vnde & totum se Deo vouendo holocaustum offerre dicitur, vt Gregorius dicit. Hoc autem modo obligant totam vitam suam ad ea quæ sunt perfectionis Episcopi in sua consecratione professionem quandam facientes, qua obligantur ad curam gregis suscepti, secundum illud primæ Timoth. vltimo. Bonum certamen fidei, apprehende vitam æternam, in qua vocatus es, & confessus bonam confessionem coram multis testibus, vel in ordinatione, vel in prædicationem, vt Gl. dicit. Religiosi etiã in sua professione totam vitam suam obligant Deo ad ea quę sunt perfectionis, vnde & vtrique serui dicuntur. Dicitur. n. 2. ad Corin. 4. Non. n. prædicamus nosmetipsos, sed Iesum Christũ, nos autem seruos vestros propter Iesũ, quod pertinet ad Episcopos; religiosi etiam serui, vel famuli nominantur, vt dicit Dion. 6.c. Eccle. Hierar. Et ideò tam religiosi quàm Episcopi sunt in statu perfectionis,

1.p.q.108. ar.1.c. fin. 2ª.18. huius. & 3.p.q. 64.ar.1.ad 1.& q.67. ar.1.ad 1. & 2.& vedi.q.9.artt. 3.o.

Episcopi & religiosi dicuntur omnia habere.

¶ ADPRIMVM ergo dicendum, quòd ad omnes illas Chrysostomi auctoritates breuiter respondeti potest, q̃ non loquitur de perfectione parochiali, sed de Episcopo, qui antonomasticè sacerdos dicitur quasi summus sacerdos, & hic modus loquendi est plurimũ cõsuetus, vt sacerdotes Episcopi nominentur. Et hæc responsio videtur congruere secundum intentionem operis, in quo Chrysostomus Basilium consolatur de sua promotione, vtrque enim erat in Episcopum electus. Vt tamẽ particulariter ad singula respõdeamus,

12.q.284. ar.6.ad 1

¶ AD PRIMVM dicendum, q̃ si quis consideret verborum circumstantiam nihil ad propositum faciunt: præmittit enim, si illi qui in secretis habitã multorum sermonibus non mouentur, digna quidem laude est patientia, non tamen idoneum argumentum virtutis; cum verò fuerit in mediis fluctibus & de tempestate nauem liberare potuerit, tunc meritò testimonium perfecti gubernatoris ab omnibus promeretur; & tunc concludit, Ita ergo & nunc mihi si talem aliquem adducas monachum, qualis, vt secundum exaggerationem dicam, Helias fuit, tamen quandiu solus est, si non perturbatur, neque grauiter peccat, quippè qui non habet quibus stimuletur atque exasperetur, non tamen illi comparandus est, qui traditus populis & multorum peccata ferre compulsus immobilis perseuerat & fortis, quia sicut in tranquilitate, ita in tempestate gubernauit semetipsum; vbi manifestum est q̃ non comparat statum statui, sed impeccabilitatem impeccabilitati, q̃ enim monachus in claustro habitans non peccet, non est ita euidens argumentum virtutis, sicut si presbyter, vel Episcopus, vel quicunque rector populi in mediis perturbationibus abstinet à peccato; sicut non est argumentum tantæ industriæ, si gubernator absque periculo nauiget in mari tranquillo, ac si nauigaret in mari tempestuoso, & tamen ad industriã nautæ pertinet, vt mare tempestuosum deuitet. Sic ergo ex præmissis verbis nihil aliud ostendi potest, nisi quòd periculosior est status habentis curam animarũ quàm monachi, & in maiori periculo innocentem seruare maioris virtutis est argumentum, vnde maior virtus requiritur ad hoc quòd aliquis conseruet se à peccato immunem inter populos, quàm in religione; sed maioris virtutis est vitare pericula religionem intrando, q̃ àm pericula non vitare. Quãdo enim aliquis magis amat suam salutem, tantò magis euitat suæ salutis pericula.

monachi maxima laus quæ sit.

¶ Et per hoc etiam patet responsio ad secundum. Non enim dicit quòd mallet esse in officio sacerdotali, quàm in solitudine monachorum, sed quòd mallet placere in hoc, quàm in illo. Quilibet enim sapiens

Universidad de Deusto
Biblioteca

magis vellet habere tãtam virtutem, per quam posset etiam inter pericula securus existere, quàm talem virtutem, qua posset extra pericula seruari: sed quia præsumptuosum est, vt aliquis talem virtutem se habere præsumat, per quam possit etiam inter pericula esse tutus virtuosius est quòd se extra pericula ponat. Vnde ipse subdit, Quod laudabam tanto studio & bonum pronunciaba, scilicet officium administrationis Ecclesiasticæ, non vtique defugerem, si idoneum ad eius gubernationem me viderem. Prudenter ergo refugiebar, quia tantam virtutem per quam idoneus esset nõ sibi superbè ascribebat.

¶ Et similiter respõsio patet ad tertiũ. Si quis enim in conuersatione multorum positus posset imperturbatum illum nitorem plenæ sanctitatis, & continentię splendorem, & alia monachorum bona incorrupta & inconcussa seruare, omnibus præferendus est. Maioris enim virtutis indicium est, vt puritatem perfectam aliquis conseruet etiam inter pericula puritatis, quàm si eam extra pericula conseruaret. Sed tamen parũ amare puritatem suam conuincitur, qui puritatis pericula non euitat, inter quæ difficillimum est & rarissimum omnimodam puritatem seruare, sicut maxima puritas fuit beatæ Agnetis, quæ etiam in lupanari posita, virginalem puritatem seruauit: & tamen quia puritatis amatrix erat, nunquam in lupanari hanc suam virtutẽ ostendere elegisset, sed quantò magis puram meatem habebat, tantò minus lupanar propria voluntate elegisset, & simile est in omnibus talibus.

¶ Ad quartum dicendum, quòd auctoritas illa nõ pertinet ad perfectionem vitæ, sed ad differentiam dignitatis. Sic enim priuatus distat à rege, sicut non habens prælationem ab habente, hoc autem in quæstione non vertitur, an sit maior dignitate prælationis quicunque habens curam animarum, religioso curam animarum non habente.

¶ Ad quintum dicendum, quòd alia ratio est de episcopis & plebanis. Nam episcopi principalem populi curam habent: plebani autem & archidyaconi sunt subministratores & coadiutores eorum. Vnde dicitur Canon. 16. q. 1. Omnibus presbiteris & dyaconibus, & reliquis clericis attendendum est, vt nihil alsque episcopi proprii licentia agant: non vtique missas sine suo iussu quisquam presbyterorum in sua parochia agat, non baptizet, nec quicquam absque eius permissu faciet, & primæ ad Corin. 12. dicitur in Glo. quòd opitulationes sunt, qui maioribus fuerunt opus; vt Titus Apostolo: B. Paulus. vel archidyaconi episcopis, gubernationes verò sunt minorum personarũ, vt sunt presbyteri, vnde si quis rectè consideret, hoc modo in regimine ecclesiæ comparantur archidyaconi & plebani ad episcopum, sicut in regimine temporali præpositi & baliui ad regem: Nota. autem præpositi vel baliui, ita etiam Episcopus in ecclesia; non autem archidyaconi vel plebani, & propter hoc episcopatus est ordo in comparatione ad corpus mysticum, non autem plebanatus, vel archidyaconatus, sed officium tantùm. Episcopis ergo similes sunt archidyaconi, & plebani sicut coadiutores & ministri; sed religiosi sunt episcopis similes in perpetua obligatione, quę facit statum perfectionis.

¶ Ad sextum dicendum, quòd aliqua duo opera vel in bono, vel in malo possunt multipliciter adinuicem comparari, vno modo secundùm suum genus, sicut dicimus continentiam virginalem præeminere in bono continentiæ viduali, in malo verò homicidium furto, & hoc modo vita actiua est fructuosior, quàm contemplatiua, sed contemplatiua merito maior est Gre. 22. q. 182. ar. 2. o. & q. 188. ar. 6. quàm actiua: vt Gregorius dicit in 7. morali. zelus etiam animarum est sacrificium Deo acceptissimum, si tamen ordinatè fiat, vt scilicet primò homo habeat curam salutis suæ, & postmodum aliorum, alioquin nihil prodest homini, si vniuersum mundum lucretur, animæ verò suæ detrimentum patiatur, vt dicitur Mathæi 16. Alio modo potest opus operi comparari in bono, vel in malo, non secundum se, sed in ordine ad aliũ actum, sicut abstinentia præfertur in bono sumptionũ cibi, tamen assumere cibum cum aliquo propter charitatem, præfertur abstinentiæ; et in malo, adulterium præfertur furto, tamen furari gladium ad occidendũ, est grauius quàm adulterium. Tertiò præfertur opus operi in bono, vel malo ex voluntate facientis. Quod enim promptiori voluntate fit, melius vel peius iudicatur. Si ergo comparemus opera plebani, vel archidyaconi, operibus religiosorum, tertio modo comparationis. vel secundum promptitudinem voluntatis, tũc incertum iudicium est, quia ille qui ex feruentiori charitate operatur, opera magis meritoria habet. Si verò comparentur secunda comparatione per ordinem ad aliquod aliud opus; sic opera religiosi sunt in comparabiliter eminentia operibus archidiaconi, vel plebanis: ea enim quæ religiosi agunt, ad illam radicem referuntur, qua totam vitam suam Deo deuouerunt, vnde non est pensandum quid faciant, sed magis quo ad quælibet facienda se deuouerunt, & sic quodammodò cõparantur ad eos qui aliquod singulare bonum opus faciunt; sicut infinitum ad finitum. Qui enim dat se alicui ad faciendum omnia quæ iubet, in infinitum magis se dat ei quàm ille qui dat se ei ad aliquod opus faciendum. Vnde supposito quòd religiosus secundum exigentiam suæ religionis faciat aliquod opus quod sit parũm secundum se, tamen recipit magnam intensionem ex ordine ad primam obligationem, qua se totũ Deo vouit. Si verò comparentur ipsa opera secundum se, secundum primum modum comparationis, sic aliqua particularia opera quæ plebani faciunt, vel Archidiaconi, sunt maiora aliquibus particularibus operibus, quæ religiosi faciunt: sicut maius est intendere saluti animarum, quàm iei unare, vel silentium tenere; vel aliqua huiusmodi. Si tamen omnia omnibus comparentur, multò maiora sunt opera religiosorum. Etsi enim procurare saluteni aliorum sit maius quam intẽdere sibi soli, loquendo in genere, tamen non quocũque modo intẽdere saluti aliorum præfertur ei, quod est quocunque modo intendere suæ saluti. Si enim aliquis totaliter & perfectè intendit suæ saluti, multò maius est quã si aliquis multa particularia opera agat ad salutem aliorum: si saluti propriæ & si sufficienter, non tamen perfectè intendat.

¶ Ad septimum dicendum, quòd bene administrare aliquid est plus & minus. Vnde si illius cui committitur est, tantò sit melior administratio, quantò magis est quod ei committitur, absque dubitatione plus meretur. Si verò ille cui minus committitur, multò plus facit quàm ille cui maius committitur, etiam si bene faciat, tamen alius plus meretur, quod etiam in rebus humanis apparet: qui minus beneficium percipit, si plus seruiat, magis debet esse acceptus. Quamuis autem habenti curam animarum sit plus commissum quantum ad dignitatem, quia tamen religiosus maiora opera facit, vt dictum est, magis meretur.

QVAESTIO VII.

DEinde quæritur de his quæ pertinent ad laicos. ¶ Et primò de matrimonio, vtrùm scilicet mulier quæ post votum continentiæ emissum contraxit matrimonium in facie ecclesiæ, possit absque peccato viro suo carnaliter commisceri.

¶ Secundò de vsura, vtrùm aliquis possit licitè retinere illud, quod acquiritur licitis mercimoniis de pecunia vsuraria.

ARTI-

ARTICVLVS XVIII.

Vtrùm mulier, quæ post votum cõtinentiæ emissum in facie ecclesiæ nupsit, possit absque peccato viro carnaliter commisceri.

4. di. 27. q. 2. ar. 3. & di. 28. q. 1. ar. 1. d. 38. q. 1. ar. 4. o. & ad 1

CIRCA primum sic proceditur. Videtur quòd mulier, quæ post votum continentiæ emissum in facie ecclesiæ contraxit cum aliquo, possit ei postmodũ absque peccato carnaliter commisceri. Quod enim sit auctoritate ecclesiæ, caret peccato, cum fiat auctoritate christi: secundum illud apostoli ad Cor. 2. Nam & ego quod donaui, si quid donaui propter vos in persona Christi. Sed prædicta mulier ex hoc ipso quòd in facie ecclesiæ contraxit matrimonium auctoritate ecclesiæ, potestatem accipit ad matrimonii actum, qui est carnalis copula: ergo non peccat si viro suo carnaliter commisceatur.

¶ SED CONTRA. Votum continentiæ est ex cellentius quàm votum abstinentiæ, quia non est digna ponderatio continentis animæ, vt dicitur Ecclesiastici vigesimo sexto. Sed qui facit contra votum abstinentiæ, peccat mortaliter, puta si aliquis frangeret ieiunium sextæ feriæ, qui semper se in sexta feria ieiunaturum vouisset: ergo multò magis semper peccat mortaliter persona quæ contra votum continentiæ emissum alteri personæ carnaliter commiscetur.

Votũ continẽtiæ est duplex.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd votum continẽtiæ est duplex, simplex scilicet, & solenne. Solenne autem votum continentiæ, impedit matrimonium contrahendum, & dirimit iam contractum, id est facit vt non sit matrimonium quod contrahitur post votum solenne. Vnde matrimonium post votum solenne non excusatur à peccato, etiam si quis matrimonium in facie ecclesiæ de facto contrahat & carnali copula vtatur. Votum verò simplex impedit quidem matrimonium contrahendum, sed non dirimit tam contractum. Non enim facit quòd matrimonium sequens sit nullum, sed solùm quòd matrimonium contrahens mortaliter peccat. Matrimonio autem existente, mulier non habet sui corporis potestatem, sed vir, & similiter ecõuerso, nullus autem potest alteri denegare, quod eius est, & ideò mulier matrimonio coniuncta, etiam si simplex votum præcesserit, non potest denegare viro sui corporis vsum, præcipuè postquam fuerit matrimonium per carnalem copulam consummatum, nemo autem faciens quod debet peccat. Vnde communiter ab omnibus dicitur, quòd mulier quæ post votum simplex continentię, matrimonium contractum carnali copula consummauit, tam non peccat reddendo debitum viro, sed an peccet exigendo debitum, dubium videtur, quibusdam dicentibus, quòd etiam absque peccato exigere potest, ne intolerabile sit sibi matrimonii onus, sed verius dici videtur, quòd non peccat reddendo: quia hoc necessitatis est, peccat autem exigendo, quia hoc est voluntatis, qua tenetur astricta per obligationem præcedentis voti. Huius autem diuersitatis ratio est: quia votum solenne habet promissionem cum quadam traditione, vnde votum continentiæ non solennizatur nisi per susceptionem ordinis sacri, per quem homo actualiter diuino cultui mancipatur: vel per confessionem ad certam regulam, & susceptionem habitus professorum: quia sic etiam homo actualiter mancipatur ad seruiendum Deo in religione. Votum autem simplex habet promissionem sine traditione. Manifestum est autem, quòd postquam aliquis rem quæ erat suæ potestatis alicui non solum promittit, sed etiam tradit, non potest eam vlterius alteri dare, puta equum, vel vestẽ, & similia, etiam si postmodum alteri donare voluerit, secunda donatio non valet. Vnde postquam aliquis per votum solenne continentiæ corpus suum Deo nõ solum promisit, sed etiam tradidit ad cælibem vitam agendam, non potest illud vlterius coniugi dare, vt sic ex necessitate reddere debitum teneatur. Qui verò promittit aliquid alicui, nondum tamen tradidit illud si postmodum alteri actualiter illud tradat, licèt promissionis fidem frangat, tamen secunda donatio valet, ita quòd ille cui datur potest re data vti vt vult. Sic ergo persona, que per simplex votum Deo corpus suum promisit ad cælibem vitam ducendam, si postmodum corporis sui potestatem tradat coniugi actualiter per matrimonium consummatum, peccat quidem frangens fidem voti, tamen donatio tenet, & coniunx habet in eius corpus potestatem: vnde non peccat debitum reddens, vnde oportet ad vtrumque respondere.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd mulier quæ emisit votum continentiæ, contrahens in facie Ecclesiæ non accipit ab Ecclesia auctoritatem, vt carnali copula vatur, quia si Ecclesiæ constaret de voto emisso matrimonium inhiberet. Si autem sciret & dispensaret in voto simplici continentiæ auctoritate Apostolica, post dispensationem non peccaret mulier, nequo exigendo, neque reddendo debitum.

¶ AD SECVNDVM quod est in contrarium, dicendum, quòd eadem ratio est & in voto continentiæ & in voto abstinentiæ. Sicut enim persona quæ post votum simplex continentiæ emissum sui ipsius potestatem coniugi tradit absque peccato carnali copula vitur debitum reddens: ita si post votum abstinentiæ sui ipsius potestatem alteri tradit religionem intrando absque peccato potest ieiunium soluere secundum obedientiam prælati ex obseruantia religionis: quia per votum solennizatum ab aliis votis absoluitur.

ARTICVLVS XIX.

Vtrum quis reddere teneatur quod ex vsura lucratus est.

22. q. 78. a. 3. o. & op. 73. c. 19. o.

AD Secundum sic proceditur. Videtur quòd quicquid aliquis de pecunia vsuraria lucratus fuerit, reddere teneatur. Dicit enim Apostolus ad Roma. 11. Si radix sancta & rami: ergo econuerso si radix infecta & rami. Sed radix huius lucri est infecta & vsuraria: ergo totum est infectum & vsuratum. Non ergo potest licitè huius lucrum retinere.

¶ SED CONTRA, quilibet potest licitè retinere id quod legitimè acquisiuit, sed quod acquiritur de pecunia vsuraria interdum legitimè acquiritur: ergo licitè potest retineri.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd huius quæstionis veritas poterit apparere, si consideretur ratio quare vsurã accipere sit peccatum, non enim est peccatum solum quia est prohibitum, sed quia est contra rationem naturalẽ: vt etiã Philosophus dicit in primo Politicorũ.

22. q. 105. a. 3. & 32. q. 78. a. 1. o.

¶ Ad cuius euidentiã considerandum quòd rerum in vsum hominis venientium quædam sunt quarum vsus non est ipsius rei consumptio: etsi contingat rem deteriorari vel consumi per vsum, hoc est per accidẽs, sicut domus, vestis, liber, equus, & huiusmodi, non enim vti libro est delere ipsum: neque vti domo est destruere ipsam, & in talibus aliud est dare vsum rei, & aliud est dare substantiam rei, & propter hoc quando per accommodationem vsus talis rei alteri conceditur, non propter hoc dominium rei transfertur, & propter hoc etiã pòt vendi vsus rei dominio rei remanente apud dominũ, sicut pater in eõductione & locatiõe qui sunt cõtractus liciti. Quedã verò res sunt quarũ vsus nihil est aliud quã cõsumptio ipsarũ rerũ, sicut pecunia qua utimur expendendo, vinum quo vtimur bibendo,

Universidad de Deusto
Biblioteca

bibendo,& sic de aliis huiusmodi,in quibus vti re nihil aliud est quàm consumere ipsam, & ideò in talibus quando conceditur vsus rei per mutuum transfertur etiam rei dominium. quia ergo vsus rei non est separabilis ab ipsa re,quicunque vendit vsum talium rerũ retinendo sibi obligationem ad sortem reddendam, manifestum est q̃ idem vendit bis, quod est contra naturalem iustitiam,& ideò exigere vsuram est secundum se iniustũ. Tenetur ergo aliquis id quod accipit vltra sortem restituere:quia iniustè accipit,& per consequens damna & interesse: sed cum ipsius pecuniæ vsurariæ non sit alius vsus, quàm ipsa eius substantia, rõne iam dicta,patet cõsequẽter q̃ ex quo pecuniam vsurariã reddit de vsu pecuniæ nihil reddere tenetur; teneretur autem reddere aliquis id quod lucratus esset de domo aliena,vel de equo,vel aliquo huiusmodi,etiam postquam res huiusmodi reddidisset,quia in talibus appreciatur res & vsus rei.

22.q.78. art.3 c. & ad tertiũ.

3.d.37.ar. 6.o.&M2. q.13.art.4. & opus 73 cap.

¶ Ad illud ergo quod in contrarium obiicitur dicendum,q̃ pecuniavsuraria non se habet per modũ radicis ad lucrum quod de ea fit,sed solùm per modũ materiæ: radix.n. aliqualiter habet virtutẽ causæ actiuæ inquantum ministrat alimentum toti plãtæ: vnde in humanis actibus voluntas, & intẽtio comparantur radici,quæ si peruersa fuerit opus erit peruersum,non autem hoc est necessarium in eo, quod est materiale. Potest enim aliquis interdum malo bene vti.

4.d.15.q.2 ar.4.q.2.3.

QVAESTIO VIII.

DEINDE quæritur de his quæ pertinent cõmuniter ad omnes homines.

¶Et primò quantùm ad animam.

¶Secundò quantùm ad corpus.

¶Tertiò quantùm ad actum hominis.

¶Circa animam quæ sita sunt tria.

¶Primò quantùm ad substantiam eius,vtrùm sit composita ex materia & forma.

¶Secundò quantùm ad cognitionem.

¶Tertiò quantùm ad pœnam ipsius.

ARTICVLVS. XX.

Vtrùm anima sit composita ex materia & forma.

AD Primum sic proceditur. Videtur q̃ anima sit composita ex materia & forma. Intellectus enim humanus comparatur ad substantias intellectuales superiores per recessum simplicitatis:sed omne quod recedit à simplici incidit in aliquam compositionẽ, prima autem compositio est ex materia & forma: ergo anima humana est composita ex materia & forma.

1 p. q. 75. art.5.o. & de anima, art.6.o.

¶ Sed contra est,quod Philoso.dicit in 3.de anima. (T.c.16.) q̃ species rerum materialium, prout sunt in ipsis rebus, non sunt intelligibiles actu: quia sunt in materia; sed prout sunt in anima intellectiua humana sunt intelligibiles actu: ergo non sunt in materia. Nõ ergo anima humana est composita ex materia & forma.

¶Respondeo dicẽdum,q̃ si materia dicatur omne illud quod est in potentia quocũque modo, & forma dicatur omnis actus, necesse est ponere q̃ anima humana, & quælibet substantia creata, sit composita ex materia & forma. Omnis enim substantia creata,est composita ex potentia & actu. Manifestum est enim q̃ solus Deus est suum esse quasi essentialiter existẽs: inquantum,scilicet suum esse est eius substantia,quod do nullo alio dici potest. Esse enim subsistens, non potest esse nisi vnum,sicut nec albedo subsistẽs nõ potest esse nisi vnum. Oportet ergo q̃ quælibet alia res sit ens participatiue,ita q̃ aliud sit in eo substantia participans esse, & aliud ipsum esse participatum. Omne autem participans se habet ad participatum, sicut potentia ad actum: vnde substantia cuiuslibet rei creatæ,se habet ad suum esse sicut potentia ad actum. Sic ergo omnis substantia creata est composita ex potẽtia & actu, ideſt ex eo quod est, & esse, vt Boet. dicit in lib.de hebdo. sicut album componitur ex eo quod est album,& albedine. Si verò materia propriè accipiatur pro illo quod est potentia tantùm, sic impossibile est q̃ anima humana sit composita ex materia & forma: & hoc potest manifestari dupliciter. Primò quidem ex eo quod est intellectualis substantia: manifestum est enim q̃ intellectus in actu est intellectum in actu. Intellectum autem in actu est aliquid inquantum est immateriale. Est enim aliquid perfectè cognoscibile inquantum est actu,non autem inquantum est in potentia,vt dicitur in 9.Metaphysicorum; vnde cum materia sit ens in potentia, forma in materia existens nõ potest esse perfectè cognita, vt intellecta in actu,vnde sequitur q̃ nulla substantia intellectiua,cuius perfectio est ipsum intellectum in actu sit materialis, eò q̃ oportet perfectionem proportionari perfectibili. Secundò apparet idem ex hoc quòd anima est forma. Cùm enim forma sit actus,& id quod est in potentia non possit esse actus,impossibile est q̃ aliquid compositum ex materia & forma secundum se totum sit forma. Si ergo anima,quæ ponitur componi ex materia & forma sit forma secundum aliquam sui partem, quæ est actus, cuius nulla pars est materia, sequitur q̃ animæ pars non sit materia, hoc enim dicimus animam quod est actus corporis animati.

1.p.q.3.ar. 4.o & art. 15.26. huius.

1.p.q.75.ar tic.3.ad 4.

¶Ad illud verò quod in contrarium obiicitur dicẽdum q̃ potentia & actus sunt prima principia in genere substantiæ:materia autem & forma sunt prima principia in genere substantiæ mobilis: vnde non oportet omnem compositionem in genere substantiæ esse ex materia & forma: sed hoc solùm necesse est in substantiis mobilibus.

1.p.q.5.ar ti.5.o.

QVAESTIO IX.

DEinde quæritur de anima quantùm ad eius cognitionem.

¶Et circa hoc quæsita sunt duo.

¶Primò, vtrùm anima separata à corpore cognoscat aliam animam separatam.

¶Secundò,vtrùm liceat ab aliquo moriente exigere, vt statum suum post mortem denunciet.

ARTICVLVS XXI.

Vtrùm anima separata cognoscat aliam animam separatam.

CIrca primum sic proceditur. Videtur quòd anima separata à corpore,non cognoscat aliam animam hominis, quam in hac vita cognouit. Omnis enim cognitio per aliquam fit similitudinem: sed in vna anima non fuit expressa alterius animæ similitudo in hac vita, quæ possit in ea post mortem remanere: ergo vna anima separata non potest aliam cognoscere.

1.p.q.89. artic.2. & anima ar. 17.& 18.o.

¶Præterea, Philosophus dicit in tertio de anima (T.c.20.) q̃ corrupto corpore anima nõ reminiscitur: non ergo recognoscit animam hominis,quam in hac vita cognouit.

¶Sed cõtra est,quod dicitur Luc.16.q̃ dives in inferno secundùm animam positus, recognouit Lazarum in sinu Abrahæ secundum animam existentem.

¶Respondeo

¶Respondeo dicendum, quòd cùm nulla substantia propria operatione destituatur, necesse est ponere cum anima intellectiua post mortem remanear, quòd aliquo modo intelligat:necesse est autem ei attribuere alterum trium modorum intelligendi, vt scilicet intelligat,vel abstrahendo species intelligibiles à rebus,sicut nunc intelligit corpori vnita, vel per species intelligibiles in corpore acquisitas, & in ea conseruatas post mortem, vel etiam per aliquas species concreatas, vel qualitercunque desuper influxas. Quidã ergo dicunt,q̃ animæ separatæ intelligunt abstrahendo species intelligibiles à rebus. Sed hoc esse non potest. Abstractio enim specierum intelligibium à reb. sensibilibus,fit mediante sensu & imaginatione,quorum operationes cùm sint per organa corporalia, animæ separatæ attribui non possunt: vnde alij hoc negantes dicunt vlteriùs, quòd nec etiam per species acquisitas à rebus sensibilibus dum esset in corpore anima separata intelligit. Ponunt enim Auicennam sequentes q̃ species intelligibiles non conseruantur in intellectu possibili,nisi dum actu intelligit:sed conseruantur species particulares rerum sensibilium solùm in imaginatiua & memoratiua: ad quas dum intellectus possibilis se conuertit, de nouo influunt in ipsum species intelligibiles ab intellectu agente. Cum ergo vis memoratiua & imaginatiua corrumpatur corpore corrupto, eo q̃ est virtus organi corporalis: sequitur quòd anima post mortem nullo modo intelligere possit per aliquas species à rebus sensibilibus acceptas,vnde relinquitur,secundum eos, q̃ anima separata intelligat per species concreatas: sicut & Angeli.

de anima ar.15.o.

Reprobatio.

1.p.q.79. art.6.c. & q.84. art. 4.c.

Sed hæc quidem positio irrationalis videtur quantum ad vtrumq; dictorum, q̃ enim species intelligibiles in intellectu possibili non conseruentur, est contra rationem. Quod enim in aliquo recipitur est in eo per modum recipientis. Vnde cum intellectus possibilis habeat esse stabile & immobile,oportet q̃ species intelligibiles in eo recipiantur stabiliter & immobiliter. Est etiam contra Aristot.qui dicit in 3.de anima.(T. c.8.) q̃ intellectus possibilis cum sciat singula:hoc est accipiens species singulorum, vt sciens,ideſt sicut contingit in scientia, vel in eo qui habet scientiam, tunc dicitur secundum actum,hoc autem confestim accidit cum possit operari per seipsum. Est quidem ergo & tunc potentia quodammodò, non tamen simpliciter, sicut antè addiscere,aut inuenire. Ex quibus verbis apparet q̃ species intelligibiles quandoq; sunt habitu in intellectu possibili,quamuis actu non operetur. Illud etiam quod dicunt animam humanam habere species intelligibiles concreatas, irrationabiliter dicitur. Si.n. potest eis vti dum est corpori vnita, sequitur q̃ possit homo intelligere ea quorum sensum non accepit, vt putà q̃ cæcus intelligat colores: quod patet esse falsum. Si autem per vnionem corporis totaliter impeditur anima humana, ut speciebus intelligibilibus concreatis vti non possit,sequitur q̃ vnio corporis & animæ non sit naturalis. Id enim quod est in natura rei nõ totaliter impedit per aliquid quod est rei naturale: alioquin natura faceret alterũ illorũ frustrà. Sic ergo dicẽdum est, q̃ anima separata intelligere potest quedam per species intelligibiles,quas per sensus à rebus acquisiuit,dum esset in corpore. Sed iste modus cognoscendi non sufficit:quia multa cognoscit anima separata quæ nos in hac vita non cognoscimus, maximè quia inconueniens videtur, quòd animæ illorum qui in maternis vteris moriuntur, quæ forte nullum intellectus vsum habuerunt, & per cõsequens,nec aliquas species intelligibiles acquisitas, nihil post mortem intelligant. Vnde oportet addere, q̃ anima in sui separatione à corpore recipit influxum specierum intelligibilium à natura superiori,scilicet diuina,secundum naturalem ordinem quo experimur, q̃ anima humana quantò magis à corporeis sensibus abstrahitur, tantò magis potest esse particeps superioris influxus,sicut patet in dormientibus & alienatis qui etiam quædam futura præuident. Sic ergo anima separata potest animã aliam cognoscere,tam per notitiam,quam de ea acquisiuit in hac vita per aliquam similitudinem effectus ipsius,qui est vita hominis: siue per aliquam similitudinem influxam à Deo naturali influxu.

veri.quæſt. 19.ar.1.o.

1.p.q.86. art.4.ad 2. 3.22.q.172 ar.1 ad 1. 2.3.Ad 12. tiones.

¶Et per hoc patet responsio Ad primum.

¶Ad secundum dicendum, q̃ Philosophus loquitur quantùm ad memorari & reminisci, quod est per actus cuiusdam potentiæ sensitiuæ vtentis organo corporali,quo corrupto,cessat actus talis potentiæ.

ARTICVLVS XXII.

Vtrùm liceat requirere ab aliquo moriente, vt statum suum post mortem reuelet.

CIrca secundum sic proceditur. Videtur quòd nõ liceat ab liquo moriente requirere quòd reuelet statum suum post mortem. Non enim licet inquirere quæ Deus vult esse absconditum illud Eccl.3. Altiora te ne quæsieris. Sed Deus vult esse absconditum statum animæ post mortem:quod patet ex hoc q̃ diuiti petenti,ut Lazarus mitteretur ad fratres suos viuentes,est hoc denegatum,sicut dicitur Lucæ 16.Non ergo licet hoc à morientibus inquirere.

art.85.c.

¶Sed contra est quod dicitur 2.Macha.12. Sancta & salubris est cogitatio pro defunctis exorare. Sed ad hoc homo prouocatur per hoc q̃ cognoscit necessitatem eorum,quam habent post mortem: ergo licitum est & sanctum,hoc à morientibus requirere.

12.q.71.ar. 2.o.

¶Respon. dicendum, q̃ cum peccatum sit contra naturam,vt patet per Damas.in 2.libro, requirere per impletionem naturalis desiderij non est peccatum:ni si aliqua inordinatio adiungatur, sicut patet in sumptione cibi & potus: homo autem naturaliter scire desiderat. Vnde si requiratur alicuius rei notitia,non est peccatum: nisi forte per accidens, hoc est per aliquam inordinationem adiunctam,putà si per studium & inquisitionem alicuius scientiæ, aliquis impediatur ab his quibus tenetur intendere,putà si prædicator impediatur ab officio debitæ prædicationis propter studiũ Geometriæ, aut etiam si aliquis inquirat aliquid cognoscere superbè & præsumptuosè de sua facultate confidens,vel si qua alia huiusmodi inordinatio circa hoc contingat. Nulla autem inordinatio in hac inquisitione videtur, si aliquis requirat à moriente cognoscere statum suum post mortem, submittendo tamen hoc diuino iudicio. Vnde nulla ratio videtur quare debeat dici hoc esse peccatum, nisi forte ex dubitatione fidei de futuro statu quali tentando inquirat.

1.p.q.89. art.8.o.

¶Ad illud verò quòd in cõtrarium obiicitur, dicendum quòd Deus vult multa nobis sic esse abscondita,quorum notitiam propriis viribus,aut merito acquirere non possumus, quæ tamen vult reuelari humiliter,& piè quærentibus:secundum illud Math.11. Abscondisti hæc à sapientibus & prudentibus, & reuelasti ea paruulis; vnde non est mirum si superbis fratribus superbi diuitis Deus aliqua noluit reuelari, quæ tamen vult reuelari fidelibus, piè & humiliter requirentibus.

Ad cõtrarium.

QVAESTIO X.

DEINDE quæritur de anima quantùm ad pœnam.

¶Et circa hoc quæsita sunt duo.

¶Primò vtrùm anima possit pati ab igne corporeo.

¶Secundò

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Secundò vtrùm damnati in inferno gaudeant de pœnis inimicorum suorum, quos vident secum puniri.

ARTICVLVS XXIII.

Vtrùm anima separata possit pati ab igne corporeo.

ar.35.& 4. di.44.q.3. ar.3.q.3.

CIrca primum sic proceditur. Videtur q̃ anima separata non possit pati ab igne corporeo. Actio enim agentis est proportionata passioni patientis. Sed actio ignis cùm sit corpus physicum, est actio naturalis quæ constituit in mouere: sed nihil patitur ab igne corporeo, nisi quod mouetur. Sed anima non mouetur cùm sit impartibilis. nihil autem impartibile mouetur, ut probatur in 6. Physic. (T.c.32.) ergo anima non patitur ab igne corporeo.

¶ Sed contra est quòd dives in inferno secundum animam existens dicit, Crucior in hac flamma, ut dicitur Luc.16.

1.p.q.64. ar.4.ad 1.

¶ Respon. dicendum, q̃ quòd anima patitur pœnam ab igne corporeo sicut fides catholica docet, q̃ autem ignis corporeus agat in animam separatam, hoc non habet ex natura sua, sed inquantùm est instrumentum diuinæ iustitiæ, ut dicitur communiter.

4.d.44.q. 3.ar.2.q.1. ad 3.

¶ Aduertendum tamen est, q̃ nullum instrumentum agit in virtute superioris agentis, nisi exercendo aliquam actionem sibi connaturalem: alioquin frustrà adhiberetur ad effectum, sicut serra inquantum est instrumentum artis, facit arcam secando, & aqua baptismalis abluit animam, ut instrumentum diuinæ misericordiæ corporaliter abluendo. Si ergo ignis corporeus agit in animam, ut est instrumentum diuinæ iustitiæ punientis, necesse est q̃ hoc fiat per aliquam actionem igni corporeo connaturalem. Non autem potest dici, q̃ ignis alteret animam calefaciendo, vel desiccando, aut igniendo ipsam. Vnde relinquitur modus quem Aug. ponit 1. de ciuitate Dei, ut scilicet anima separata, vel spiritus demonis patiatur pœnam per alligationem quandam ab igne corporeo. Videmus enim spiritum corpori alligari quandoq; eúdem naturaliter, sicut anima alligatur corpori: quandoq; autem quadam superiori virtute, sicut per virtutem superiorum dæmonum, inferiores dæmones alligantur arte necromantica, imaginibus, vel annulis, vel alijs huiusmodi rebus. Multò ergo magis virtute diuina dæmones, vel etiam animæ alligari possunt igni corporeo, vt ab eo assumant pœnam.

1.p.q.45. ar.5.c.

4.d.1.q.1. ar.4.q.1.c.

ar.35.c.

Ad rõnes.

¶ Vnde patet responsio ad illud quod in contrarium obiiciebatur, quod procedit de actione ignis quæ est per alterationem.

ARTICVLVS XXIIII.

Vtrùm damnati gaudeant de pœnis inimicorum.

AD secundum sic proceditur. Videtur q̃ damnati in inferno gaudeant & consolentur de pœnis inimicorum suorum, quos secum vident in inferno puniri: quia super illud Isa.14. Omnes principes terræ surrexerunt de soliis suis. dicit Glo. Hier. q̃ solatium est malis, inimicos suos socios habere pœnarum.

4.di.44.q. 3.art.3.q. 2.ad 5.& q.3.ad 5. qualiter gaudeant vel doleãt

¶ Sed contra. Omne gaudium diminuit dolorem, ut patet per Philosophum in 7. Ethi. Sed dolor damnatorum est finitus intensiuè: tantùm ergo possent multiplicari inimici alicuius damnati in infetno, quòd totaliter dolor eius deleretur, quod est contra diuinam iustitiam.

¶ Respon. dicendum, quòd nihil prohibet idem secundum diuersas rationes esse delectabile & tristabile: tamen simpliciter dicitur tale ab eo, quod præminet: ab eo verò quod est minus denominatur secundum quid. Dicendum est ergo q̃ pœna inimici considerata ab eo qui est in inferno habet quodammodo rationem delectabilis, & quodammodo rationem tristabilis. Rationem quidem delectabilis habet, inquantùm impletur voluntas damnati de malo inimici sui. Descendunt enim ad infernum damnati cum armis, id est, cum affectionibus pranis: ut dicitur Ezech.32. Sed ex alia parte habet rationem tristabilis propter duo. Primò quidem inquantum in pœna inimici impletur diuina iustitia, quam odiunt & blasphemant damnati in inferno, secũdum illud Apocal.16. Aestuauerunt homines æstu magno, & blasphemauerunt nomen Domini. Secundò, propter vermem conscientiæ. Sic enim in eis præuæ affectiones remanent, q̃ & tamen de eis dolent ad punitionem non ad purgationẽ, secundum illud Sap.5. Pœnitentiam agentes, & præ angustia spiritus gementes: vnde sicut pœnitentes in hac vita dolent, & de dolore gaudent, ita damnati in inferno gaudent de pœnis inimicorum suorum, & tamen de ipso gaudio magis dolent: & præcipuè si præsentierint eis damnationis causam.

1.p.q.64. ar.3.ad 1.& 3.p.q.84. ar.9.ad 3.cundum.

¶ Et per hoc patet responsio ad obiecta.

QVAESTIO XI.

ARTICVLVS XXV.

Vtrùm Adam non peccante tot fuissent nati mares quot fœminæ.

DEINDE quæritum est de homine quantùm ad corporis sexum: vtrùm scilicet si primus homo non peccasset, tot fuissent nati mares quot fœminæ: & videtur q̃ sic. In paradiso enim, vbi secundum Augu. fuisset torus immaculatus, & nuptiæ honorabiles, nullus continuisset: sed omnes matrimonio vsi fuissent, ut impleretur præceptum Domini primis hominibus datum. Crescite & multiplicamini & replete terram: ut habetur Gene.1. Sed in statu innocentiæ nullus masculus habuisset plures vxores, nec aliqua mulier plures viros, nec aliquis aut aliqua mortem sensisset: ergo sequitur quòd tot mares nascerentur quot fœminæ.

1.p.q.98. ar.2.& ad 3.

ar.101.6.

¶ Sed contra est quod dicit Greg.4. mora. super illud. Nunc enim dormiens suleret, dicit si parentem primum nulla putredo peccati corrumperet, nequaquam ex se filios gehennæ generaret: sed hi qui nunc per redemptionẽ saluãdi sunt, soli ab eo electi nascerentur. Sed qui nunc saluandi sunt, non sunt æqualiter mares & fœminæ. Ergo neq; in statu innocentiæ æquali per fuissent mares & fœminæ

ar.101.6.

¶ Respon. dicendum, q̃ si Adam non peccasset, nec aliquis de stirpe eius, satis probabiliter videtur concedendum, quòd tot nascerentur mares quot fœminæ, sicut ratio probat.

2.di.20.q. 12.ar.1.ad 2.

¶ Ad illud verò q̃ in contrarium obiicitur potest dici, q̃ cùm soli Deo sit certus numerus electorum, incertum est, vtrùm inæquales saluentur mares & fœminæ, vel æqualiter tot mares quot fœminæ: sed si supponitur q̃ non in æquali numero mares saluentur & fœminæ, potest dici q̃ cùm dicitur, hi qui nunc per redemptorem saluandi sunt &c. pronomen nõ facit personalem demonstrationem, sed simplicem, sicut cùm dicitur. Hæc herba crescit in horto meo, ut intelligatur nihil aliud significari, quàm q̃ soli saluandi ab eo nascerentur, quia nullus nascendo ab eo traheret damnationis causam. Non autem potest dici, q̃ ijdem homines numero nascerentur, qui nunc nascuntur. Manifestum

ar.101.6.

nifestum est enim q̃ non potest esse idem homo numero, si ab alio parte vel alia matre nascatur. Cùm autem multi sint qui ex pluribus vxoribus filios suscipiunt qui saluantur, si in statu innocentiæ pluralitas vxorum non fuisset, impossibile esset quòd ijdem homines numero tunc nascerentur, qui nunc saluantur.

QVAESTIO XII.

DEINDE quæritum est de actibus communibus omnibus hominibus.

¶ Et primò de conscientia.

¶ Secundò de pœnitentia.

¶ Circa primum quæsita sunt duo.

¶ Primò, vtrùm conscientia pò sit errare.

¶ Secundò, vtrùm conscientia erronea liget.

ARTICVLVS XXVI.

Vtrùm conscientia errare possit.

12.q.19.ar. 5. 2.dist. 2.q.2.ar1. 4.c.

AD primum sic proceditur. Videtur q̃ conscientia errare non possit: quia ad Rom.2. dicit Glo. q̃ conscientia est lex intellectus nostri, quæ est lex naturæ. Sed lex naturalis errare non põt: ergo nec conscientia.

¶ Præt. Basilius dicit, quòd conscientia est naturale iudicatorium: sed naturale iudicatorium non potest errare, vt patet in primis principijs indemonstrabilibus, de quibus homo naturaliter iudicat: ergo conscientia non potest errare.

¶ Sed contra est quod Dominus dicit Ioan. 16. discipulis loquens. Venit hora, vt omnis qui interfecerit vos, arbitretur se obsequium præstare Deo. Sed hoc non est nisi conscientia errante: ergo conscientia potest errare.

1.p.q.79. ar.13 & ue ri.q.17.ar. 2.o.

¶ Respon. dicendum, quòd conscientia (sicut ipsum nomen sonat) importat applicationem scientiæ vel notitiæ humanæ ad aliquem proprium actum. Omnem autem notitiã quam homo habet, potest ad suum actum applicare, siue memoriam: prout homo dicitur habere conscientiam testificantem q̃ fecerit aliquid vel non fecerit: siue etiam scientiam vniuersalem vel particularem, per quam homo potest cognoscere, vtrũ aliquid sit faciendum vel non faciendum: & secundũ

1.p.q.79. ar.13 ad 3.

hoc conscientia dicitur vrgere vel impedire. Manifestum est autem, quòd si accipiamus diuersas hominis cognitiones, in aliqua potest esse error, & in aliqua nõ.

art. 162. prin.

In primis. n. ptincipijs naturaliter cognitis, siue sint speculatiua siue sint operatiua, nullus potest errare: sicut in hoc est, omne totum est maius sua parte, vel nulli iniuriam esse faciendam. In aliis autem humanis cognitionibus magis particularibus, siue pertineant ad partem sensitiuam, siue ad rationem inferiorem, quæ considerat humana: siue ad rationem superiorem, quæ considerat diuina, potest multipliciter error accidere. Manifestum est autem, quòd in applicatione multarũ cognitionum ad actum prouenit error: quæcunq; cognitionum fuerit erronea; sicut patet quòd falsitas accidit in conclusione quæcunque præmissarum fuerit falsa. Sic ergo licèt in cognitione primorum principiorum iuris naturalis non sit error, tamen quia in alijs principijs iuris humani, vel diuini potest error accidere, ideo conscientia hominis errare potest, sicut patet quòd hereticus qui habet conscientiam nunquam iurandi, habet conscientiam erroneam, propter hoc q̃ credit omne iuramentum esse contra præceptum Dei, licèt in hoc non erret quòd æstimat nihil esse faciendum contra præceptum diuinum.

veri.q.17. art.2.o.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd principia particularia habent virtutem concludendi ex primis principijs vniuersalibus, vnde conclusio attribuitur principaliter primis principijs, sicut effectus causæ primæ, &

eadem ratione, quia virtus conscientiæ principaliter dependet ex principijs iuris naturalis, sicut ex primis & per se notis principaliter conscientia dicitur lex naturalis, vel etiam naturale iudicatorium:

veri.q.17. ar.2.ad 1.

¶ Vnde patet solutio Ad secundum.

ARTICVLVS XXVII.

Vtrùm conscientia erronea liget ad peccatum.

CIrca secundum sic proceditur. Videtur q̃ cõscientia erronea nõ liget ad peccatum. Vt enim Aug. dicit 22. contra Faustum. Omne peccatum est contra legem æternam, quæ est lex Dei. Sed quandoque conscientia errans prohibet id quod non est contra legẽ Dei, sicut patet in hæreticis, qui conscientia erronea prohibente, nolunt iurare nec comedere carnes, aut bibere vinum. Non ergo est eis peccatum, si contra conscientiam hoc faciant, & ita conscientia erronea non obligat ad peccatum.

12.q.19.ar. 5.6 o 2.d. 39.q.3.ar.

¶ Præterea. Conscientia erronea quandoq; dictat homini quòd faciat id quod est contra legem Dei, sicut hæretico sua conscientia erronea dictat, quòd præ dicet contra fidem catholicam, sed faciendo contra legem Dei peccat mortaliter, si ergo etiã faciendo contra conscientiam erroneam peccaret mortaliter, sequeretur quòd vtrobique esset peccatum, siue prædicaret contra legem Dei, siue non, & ita esset perplexus, quod videtur esse inconueniens, quia sequeretur quòd non pateret ei via salutis, cum tamen omnibus pateat per pœnitentiam in hac vita, non ergo conscientia erronea ligat.

& art.171. 173. 198 huius.

¶ Sed contra, est quod ad Roma.14. super illud, omne quod non est ex fide peccatum est, dicit Glo. q̃ qui facit contra conscientiam ædificat ad gehennam.

1.p.q.59. 2.2.ad 2.& ri.q.54.ar ti.1.ad 2.

¶ Respon. dicendum, q̃ cum actus recipiat speciem ab obiecto non recipit speciem ab eo secundum materiam obiecti, sed secundum rõnem obiecti: sicut visio lapidis nõ recipit speciem à lapide, sed à colorato, quod est per se obiectum visus. Omnis aũt actus humanus habet rationem peccati, vel meriti inquantum est voluntarius, obiectum aũt voluntatis secundũ propriam rõnem est bonum apprehensum, & ideo actus humanus iudicatur virtuosus, vel vitiosus secundũ bonum apprehensum, in quod per se voluntas fertur. & non secundum materiale obiectum actus, sicut si aliquis credens occidere patrem, occidat patrum, incurrit parricidij peccatum, & è contrario si quis venator putans occidere ceruum debita diligentia adhibita occidat casualiter patrem, immunis est à parricidij crimine. Si ergo aliquid quod secundum se non est contra legem Dei, vt leuare festucã de terra, vel iurare apprehendatur errante conscient a, vt contra legem Dei existens, & sic voluntas in ipsum feratur: manifestum est, q̃ voluntas fertur per se loquendo & formaliter in id quod est cõtra legem Dei. materialiter autem in id quod non est contra legẽ Dei: imò forte in id quod est secundùm legem Dei: & ideo manifestum est q̃ est ibi contemptus legis Dei: & ideo necesse est q̃ sit ibi peccatum. Et ideo dicendum est, q̃ omnis conscientia siue recta siue erronea, siue in per se malis, siue in indifferentibus est obligatoria: ita quòd qui contra conscientiam facit, peccat.

1.p.q.45.ar tic.4.ad 1. & 2.q.41. ar.1.ad 2.

12.p.q.8. ar.1.o.& q. 19.ar 1.ad 3.& ar.3. o.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd licèt hæreticus qui iurat conscientia erronea contradicente materialiter loquendo, non faciat contra legem Dei: tamẽ formaliter loquendo contra legem Dei facit, ut ostensum est.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ si alicui dictat conscientia, ut faciat illud quod est contra legem Dei, si nõ faciat peccat, & similiter si faciat peccat: quia ignorantia iuris non excusat à peccato, nisi forte sit ignorantia

ar.19 171. 173.

Universidad de Deusto
Biblioteca

22.q.74.ar 2.q.c.44.r. & q.76.ar 2.3.4.o.

rantia inuincibilis, sicut est in furiosis & amentibus, quæ omnino excusat; nec tamen sequitur ꝙ sit perplexus simpliciter, sed secundum quid: potest enim extra neam conscientiam deponere, & tunc faciens secundū legem Dei non peccat. Non est autem inconueniens, quòd aliquo posito aliquis homo sit perplexus, sicut sacerdos qui tenetur cantare, si sit in peccato peccat cantando & non cantando: nec tamen est simpliciter perplexus, quia potest pœnitentiam agere, & absque peccato cantare, sicut etiam in syllogisticis: vno quodã inconuenienti dato, alia contingunt, ut dicitur in primo Phylicorum. T.c.9.

QVAESTIO XIII.

DEINDE quæsitum est de pœnitentia.

¶ Et circa hoc quæsita sunt duo.

¶ Primò, vtrùm si aliquis sacerdos pœnitenti dicat quicquid boni feceris, sit tibi in remissionem peccatorum, sit satisfactio sacramentalis.

¶ Secundò, vtrùm ei qui præmisit diuinum officiū dicere, cùm tenetur ad ipsum, possit imponi alia pœnitentia pro tali omissione, vel sit ei imponendum quòd iteret, quod omisit.

ARTICVLVS XXVIII.

Vtrùm satisfactio vniuersaliter iniuncta à sacerdote sit sacramentalis.

4.di.15.ar. 4.o.de satisfactione.

AD primum sic proceditur. Videtur quòd prædicta satisfactio non sit sacramentalis. Sacramentalis. n. satisfactio ad aliquid ligat. Sed ille cui prædictus modus satisfactionis indicitur, ad nihil ligatur: ergo videtur quòd non sit sacramentalis satisfactio.

¶ Sed contra. Illa videtur esse sacramentalis satisfactio, qua perfecta ad nihil aliud homo tenetur. Sed pœnitens cui sic satisfactio iniungitur à sacerdote, nihil aliud tenetur implere, cùm nihil sit aliud sibi mandatum: ergo huiusmodi satisfactio est sacramentalis.

¶ Respon. dicendum, ꝙ hic est quadruplici distinctione vtendum. Primò enim considerandum est, ꝙ peccator est debitor alicuius satisfactionis dupliciter. Vno modo ex iniunctione sacerdotis. Alio modo ex peccato commisso, vnde si contingat ꝙ sacerdos minorem satisfactionem imponat pœnitēti quàm sit illa ad quàm obligantur ex quantitate sui peccati: subtracto eo quod remittitur virtute clauium, & contritionis præcedentis, nihilominus pœnitens ad aliquid vlteriùs obligatur, quod si in hac vita non perficiet, in purgatorio exoluet; & econuerso, si sacerdos imponat maiorem pœnitentiam quàm pœnitens facere teneatur pensata remissione, quæ est facta per vim clauium & contritione præcedente, nihilominus pœnitens tenetur facere quod sibi iniunctum est si adsit facultas. Secundò considerandum ꝙ opus quod quis facit ex iniunctione sacerdotis dupliciter valet pœnitenti, vno modo ex natura operis, alio modo ex vi clauium. Cùm enim satisfactio à sacerdote absoluente iniuncta, sit pars pœnitentiæ, manifestum est ꝙ in ea operatur vis clauium, ita ꝙ amplius valet ad expiandum peccatum, quàm si proprio arbitrio homo faceret idem opus. Tertiò considerandum est ꝙ satisfactio ad duo valet. Valet enim ad expiationem culpæ præteritæ, valet & ad cautelam culpæ futuræ, sicut cùm homo ieiunat per hoc præbetur ei remedium contra futuras concupiscentias carnis. Item quartò cõsiderandum est ꝙ sacerdos potest

3.p.q.84. ar 8.ad 1 & 4.d.14.q.1 arti.1.q.2. ad 4.

pœnitenti satisfactionem iniungere, vel ex proprio arbitrio, vel etiam ex consilio alieno. Est ergo dicendū ꝙ sicut potest sacerdos iniungere satisfactionem pœnitenti ex arbitrio alieno, ita & ex arbitrio ipsius pœnitentis: sicut si dicat, facias hoc si potes, & si non potes facias hoc; & simile videtur eũ sacerdos dicit, quicquid boni feceris, sit tibi in remissionem peccatorum; videtur autem satis conueniens ꝙ sacerdos non oneret pœnitentem graui pondere satisfactionis, quia sicut paruus ignis à multis lignis suppositis de facili extinguitur, ita posset contingere ꝙ paruus affectus contritionis in pœnitente nuper excitatus propter graue onus satisfactionis extingueret, peccatore totaliter desperante. Vnde melius est ꝙ sacerdos pœnitenti indicet quanta pœnitentia esset sibi pro peccatis iniungenda, & iniungat sibi nihilominus aliquid, quod pœnitens tolerabiliter ferat, ex cuius impletione assuefiat vt maiora impleat, quæ etiam sacerdos iniungere nó attentasset, & hæc quæ præter iniunctionẽ expressam facit, accipiunt maiorem vim expiationis culpæ præteritæ ex illa generali iniunctione qua sacerdos dicit, quicquid boni feceris sit tibi in remissionem peccatorum. Vnde laudabiliter confuetit hoc à multis sacerdotibus dici, licèt non habeant maiorem vim ad prębendum remedium contra culpam futuram, & quantum ad hoc talis satisfactio est sacramentalis in quantum virtute clauium est culpæ commissæ expiatiua.

¶ Et per hoc patet responsio ad obiecta.

4.d.18.q.1 ar.3.q.4.o.

ARTICVLVS XXIX.

Vtrùm ei qui omisit dicere diuinum officium, sit iniungendum ut iteratò dicat.

ar.121.c.ad 1.de tempore offi. cij.

AD secundum sic proceditur. Videtur ꝙ ei qui omisit dicere diuinum officium, sit iniungendum ꝙ iteratò dicat. Qui enim tenetur ad aliquod debitum speciale implendum, non potest liberari nisi debitum soluat. Si ergo aliquis tenebatur ad hoc debitum, vt scilicet diuinum officium diceret, videtur quòd non possit absolui, nisi hoc debitum soluat.

¶ Sed contra est ꝙ pœnitentiæ sunt arbitrariæ: ergo pro peccato talis omissionis quæcunque pœna secundum arbitrium sacerdotis potest imponi.

distinctio officiorū ab inuicē

¶ Respon. dicendum, ꝙ in omni diuino officio est hoc commune quod pertinet ad laudẽ Dei, & ad suffragium fidelium. Sed distinguitur vnum officium ab alio secundùm diuersitatem temporum & locorũ. Rationabiliter enim institutum est vt diuersimodè Deus laudetur secundùm congruentiam temporum & locorum: & ideò sicut in officiis diuinis exoluendis obseruanda est congruitas loci, ita etiam congruitas temporis, quæ quidem obseruari nõ posset, si oporteret iniungere omittẽti, ꝙ horas diceret quas omisit. Fortè enim in completorio diceret, Iam lucis orto sydere; & in tempore paschali diceret officium dominicæ passionis, quod esset absurdum: & ideò non videtur esse iniungendum ei, qui omisit diuinum officium, quòd horas easdem repetat: sed aliquid ad diuinam laudem pertinens: puta ut dicat septem psalmos: vel vnum psalterium, vel aliquid amplius secundùm quantitatem delicti.

¶ Ad illud verò quod in contrarium obijcitur dicendum quòd tempore debito officij prætereunte, iam est impotens ad soluendum debitum: & ideò quia hoc non potest facere iniungenda est ei alia pœnitentia.

QVAESTIO XIIII.

DEINDE quæsitum est de creatura purè corporali.

¶ Et circa hoc quæsita sunt duo.

¶ Primò, de arcu nubium, qui dicitur iris, vtrùm sit signum diluuij non futuri.

¶ Secundò

¶ Secundò vtrùm possit demonstratiuè probari, quòd mundus non sit æternus.

ARTICVLVS XXX.

Vtrùm arcus cœlestis sit signum diluuij non futuri.

vide bene ad 1.huius

CIrca primum sic proceditur. Videtur ꝙ arcus nubium non sit signum diluuij non futuri. Illud. n. quod fit ex necessitate naturæ non videtur esse institutum ad aliud significandum: sed arcus nubium prouenit ex necessitate naturæ propter oppositi nem. solis ad nubem roridam: ergo non videtur esse significatiuum diluuij non futuri.

¶ Præterea. Huiusmodi apparitiones aeris sicut iris & halo, id est, circulus continens solem & lunam, & alia huiusmodi, causantur præcipuè ex vaporibus humidis in aere existentibus, ex quibus sequuntur pluuiæ quæ diluuium faciunt: ergo apparitio iridis magis est signum diluuij futuri quàm diluuij non futuri.

¶ Præterea, Si est signum diluuij non futuri, aut est signum diluuij nunquam futuri, aut est signum diluuij non futuri vsque ad aliquod tempus. Si autem est signum diluuij nunquam futuri, non oportuisset ꝙ apparuisset nisi semel. Si autem diluuij non futuri vsque ad aliquod tempus, oporteret tempus esse determinatum, quod euidem determinari non potest nec auctoritate scripturæ, nec ratione humana: ergo frustrà huiusmodi signum datur.

¶ Sed contra est quod dicitur Gene. 8. Arcum meum ponam in nubibus, & erit signum fœderis inter me & inter terram, & postea subditur: & non erunt vltrà aquæ diluuij ad delendum vniuersam carnem.

¶ Respon. dicendum, quòd in his quæ in veteri testamento dicuntur, primò quidem obseruanda est veritas literalis. Sed quia vetus testamentum est figura noui, plerunque in veteri testamento sic aliqua proponuntur, ut ipse modus loquendi aliquid figuratè designet. Dicendum est ergo, ꝙ quia causæ rerum multis latent, effectus autem sunt manifestiores, proponuntur effectus in designatione causarum. Est autem considerandum, quòd pluuiarum causa efficiens quidem est sol; naturalis verò vapor humidus eleuatus ex terra & aquis per virtutem solis: hæc autem duo in ripli ci dispositione se possunt habere. Quandoque enim calor solis omnino superuincit vapores & exiccat eos: & tunc pluuiæ sequi non possunt. vnde in Aegypto & in terris multùm calidis non sunt pluuiæ. In æstate & propter propinquitatem solis, sunt pluuiæ rariores: in hyeme verò frequentiores. Quandoque verò ècontrario virtus solis ad hoc vsque valet, ꝙ vapores multiplicat, sed tamen non potest eos deficcare: & tunc superabundant pluuiæ, & est ratio diluuij aquarũ. Quandoque verò medio modo se habet, ut scilicet virtus solis non solùm operetur ad eleuationem vaporum, sed etiam habet victoriam super eos, vt non tantùm multiplicentur quòd diluuium inducere possint, neque etiam vapores omnino desiccentur vt pluuia non sequatur: & ex hac media dispositione, vel comparatione solis ad vapores causatur iris, quæ non apparet vaporibus omnino desiccatis: neque etiam eis omnino in aere superabundantibus: & ideò iris est signum diluuij non futuri, inquantùm procedit ex tali causa, quæ repugnat diluuio. Ideò autem scriptura tali modo loquendi vtitur, quia per iridem significatur Christus, per quem protegimur a spiritualibus diluuio.

3.p.q.66. ar.4.ad 5. Causalitas pluuiarũ, & multiplicationis eius.

Iris significat Chri.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd iris procedit naturaliter ex talibus causis quæ repugnant diluuio: & ideò conuenienter iris dicitur esse signum diluuij non futuri.

¶ Ad secundum dicendum, quòd iris potest significare pluuias, sed non superabundantes vsque ad hoc quòd faciant diluuium.

¶ Ad tertium dicendum, q iod iris semel apparens significat quòd tandiu non erit diluuium quandiu sol & vapores in eadem dispositione consistunt: & ideò non est superfluum, quòd frequenter apparet.

ARTICVLVS XXXI.

Vtrùm, mundum non esse æternum, possit demonstrari.

1.p.q.46 ar.1.2.o.& ad 8. & cõtra.2. c.31. vsq; ad 39 & opus 270.

AD secundum sic proceditur. Videtur ꝙ demonstratiuè probari possit mundum non esse æternum. Si enim mundus esset æternus, non posset computari numerus annorum ab initio mundi. Hic autem numerus ascribitur paschali cereo. Sic ergo non posset paschalis cereus in ecclesia benedici.

¶ Præterea, Epactæ computantur secundùm excrescentiam annorum lunarium super annos solares. Sed talis excrescentia, computari non posset, si mundus esset æternus. ergo mundus non est æternus: ergo demonstrari potest ꝙ mundus non sit æternus.

1.p.q.1.ar. 8.c.ad 1.& 31.ar.1.o.

¶ Sed contra, Id quod est fidei demonstrari non potest: quia fides est non apparentium, vt dicitur ad Hebræos vndecimo. Sed mundum ex quodam principio temporis esse creatum, est fidei articulus. Vnde & propheticè à Moyse dictum est. In principio creauit Deus cœlum & terram: vt Gregorius dicit in prima homel. Ezech. ergo mundum non esse æternum non potest demonstratiuè probari.

¶ Respon. dicendum, ꝙ ea quæ simplici voluntati diuinæ subsistunt, demonstratiuè probari nõ possunt: quia ut dicitur primæ ad Corinthios secundo. Quæ sunt Dei, nemo nouit nisi spiritus Dei. Creatio autem mundi non dependet ex alia causa, nisi ex sola Dei voluntate: vnde ea quæ ad principium mundi pertinent, demonstratiuè probari nõ possunt: sed sola fide tenent propheticè per spiritum sanctum reuelata: sicut apostolus post præmissa verba subiungit. Nobis autem reuelauit Deus per spiritum sanctum. Est autem valde cauendum, ne ad ea quæ fidei sunt, aliquas demonstrationes adducere præsumat propter dno. Primò, quidẽ quia in hoc derogat excellentiæ fidei, cuius veritas omnem rationem humanam excedit, secundum illud Ecclesiast. tertio. Plurima supra sensum hominis ostensa sunt tibi; quæ autem demonstratiuè probari possunt; rationi humanæ subduntur. Secundò, quia cùm plerunque tales rationes frinolæ sint, dant occasionem irrisionis infidelibus, dum putant quòd propter rationes huiusmodi, his quæ sunt fidei assentiamus: & hoc expresse apparet in rationibus hic inductis, quæ derisibiles sunt & nullius momenti.

ar.232. & 2.d.1.q.1. q.5 o. & po.93.ar. 17.

1.p.q.46. ar.1.c.& contra 1.c. 9.& opus 2.c.2.

¶ Quod. n. primò inducit de cereo paschali, non habet robur, nisi authoritatis: probare autem per authoritatem, non est demonstratiuè probare. sed fidem vel opinionem facere: & tamen multò esset validior authoritas sacræ scripturæ quàm benedictio paschalis cereí, præsertim cùm sine ascriptione annorum mundi, cereus pachalis benedici possit. Non enim est de necessitate paschalis cerei talis ascriptio. Vnde in multis terris nõ est consuetũ, quòd aliquid cereo ascribatur.

4 dist.43. ar.3.q.2.c.

¶ Quod etiam secundò opponitur, deridibile est, nõ enim excrescentiæ annorum lunarium ad solares computantur ab initio mundi, sed ab aliqua determinata radice, puta ab aliqua oppositione solis & lunæ, vel ab aliqua coniunctione, vel ab aliquo huiusmodi: sicut est in omnibus aliis computationibus astronomicis.

Incipit

Universidad de Deusto
Biblioteca

INCIPIT QUODLIBET QVARTVM.

QVAESTIO I.

QVAESITVM est de rebus diuinis & humanis.
¶ Circa res diuinas quæsitum est.
¶ Primò de essentialibus.
¶ Secundò de personalibus.
¶ Circa essentialia quæsitum est.
¶ Primò de scientia Dei.
¶ Secundò de eius potentia.

ARTICVLVS I.

Vtrùm in Deo sint plures ideæ.

1. p. q. 15. ar. 2. o. 3. CIrca scientiam quæsitum est vtrùm in Deo sint plures ideæ. Et videtur quòd sic, dicit enim Aug. lib. 83. q. quòd Deus singula proprijs rationibus creauit: & alia ratione hominem, & alia ratione equum. Sed rationes rerum in mente diuina dicuntur ideæ, vt patet per Aug. ibidem, ergo sunt plures ideæ.

¶ Præterea, secundum hoc sunt aliqua distincta, q̃ Deus eorum distinctionem cognoscit. Cognoscit autem eorum distinctionem in seipso, ergo distinctarum rerum sunt in Deo plures & distinctæ ideæ.

¶ Sed contra. Omne nomen quod in diuinis dicitur, aut est essentiale, vt Deus, aut personale, vt pater, aut notionale, vt generans. Sed hoc nomen idea nec est personale, neque notionale, quia non conueniret tribus personis: ergo est nomen essentiale, sed nullum essentiale multiplicatur in diuinis: ergo non possumus dicere quòd in Deo sint plures ideæ.

¶ Respondeo dicendum, quòd duplex est pluralitas. Vna quidem est pluralitas rerum, & secundum hoc non sunt plures ideæ in Deo. Nominat enim idea formam exemplarem. Est autem vna res quæ est omnium exemplar, scilicet diuina essentia, quam omnia imitantur, inquantum sunt & bona sunt. Alia verò pluralitas est secundum intelligentiæ rationem. Et secundum hoc sunt plures ideæ, licèt enim omnes res inquantum sunt diuinam essentiam imitentur, non tamen vno & eodem modo omnia imitantur ipsam, sed diuersimodè, & secundum diuersos gradus. Sic ergo diuina essentia secundum quòd est imitabilis hoc modo ab hac creatura est propria ratio, & idea huiusmodi creaturæ, & similiter de alijs: vnde secundum hoc sunt plures ideæ secundum quòd intelligitur diuina essentia secundum diuersos respectus quos res habent ad ipsam, eam diuersimodè imitantes: huiusmodi autem respectus non solùm intelliguntur ab intellectu creato, sed etiam ab intellectu increato ipsius Dei. Scit enim Deus & ab æterno scinit, quòd diuersæ creaturæ diuersimodè essent eius essentiam imitaturæ, & secundum hoc ab æterno fuerunt in mente diuina plures ideæ, sicut rationes propriæ rerum intellectæ in Deo. Hoc enim significat nomen ideæ, vt sit, scilicet, quædam forma intellecta ab agente, ad cuius similitudinem exterius opus producere intendit, sicut ædificator in mente sua præconcipit formam domus, quæ est quasi idea domus in materia fiendæ.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd Aug. intelligit esse aliam & aliam rationem secundum diuersitatem respectuum, ut dictum est.

¶ Ad secundum dicendum, quòd cùm dicitur secundum hoc res sunt distinctæ, prout Deus earum distinctionem cognoscit, hæc locutio est duplex: quod enim dicitur secundum quòd Deus cognoscit, potest referri ad cognitionem diuinam ex parte cogniti, vel ex parte cognoscentis. Si ex parte cogniti, sic vera est locutio: est enim sensus quòd hoc modo res sunt distinctæ, sicut Deus cognoscit eas esse distinctas. Si verò referatur ad cognitionem ex parte cognoscentis, sic locutio falsa est: esset enim sensus quòd res cognitæ illum modum distinctionis habent in intellectu diuino, quem habent in seipsis, quod falsum est: quia in seipsis res sunt diuisæ essentialiter, non autem in intellectu diuino, sicut etiam res in seipsis sunt materialiter: in intellectu autem diuino immaterialiter: & in hoc vltimo sensu procedebat obiectio.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ ratio illa procedit de pluralitate reali: talis enim pluralitas in nominibus essentialibus non inuenitur, sed solùm pluralitas quæ est secundum intelligentiæ rationem.

QVAESTIO II.

DEINDE quæritur de pertinentibus ad potentiam Dei.
¶ Et primò vtrùm in Deo sit virtus.
¶ Secundò, de quodam effectu diuinæ virtutis, vtrùm scilicet aquæ sint super cælos.
¶ Tertiò, ad quid virtus diuina se extendere possit.

ARTICVLVS II.

Vtrùm in Deo sit virtus.

1. p. q. 25. ar. 1. & contra. 1. 68. q. 4. AD primum sic proceditur. Videtur quòd in Deo non sit virtus: quia, vt philosophus dicit in primo de cælo. (T. c. 116.) Virtus est vltimum potentiæ, sed diuina potentia non habet vltimum, cùm sit infinita: ergo in Deo non est virtus.

¶ Sed contra, Omne immediatum operationis principium, virtus est. Operatio enim omnis à virtute aliqua procedit, sed in Deo est aliquod immediatum operationis principium, quia Deus immediatè aliqua operatur: ergo in Deo est virtus.

¶ Respondeo dicendum, quòd virtus qualitercunque accipiatur, significat potentiæ complementum. Et inde est quòd virtus vnicuiusque rei est quæ bonum facit habentem, & opus eius bonum reddit: vt dicitur in 2. Ethic. tunc enim ostenditur potentia esse completa, quando & agens est perfectum & actio perfecta. Cum ergo potentia Dei sit maximè completa, potissimè in Deo virtus inuenitur: vnde dicitur Sap. 12. Virtutem ostendis tu quibus non crederis in virtute consummatus, & in Psalm. 146. Magnus dominus & magna virtus eius.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd quandoque virtutes notificantur non per aliquod quod de virtute essentialiter prædicetur, sed per id ad quod virtus ordinatur. Ab eo enim speciem habet, sicut Augustinus dicit, quòd fides est credere quod non vides. Credere enim non est ipsa fides, sed actus ad quem fides ordinatur. Et hoc modo philosophus diffinit virtutem cùm dicit, quòd virtus est vltimum potentiæ: quia scilicet virtus rei attenditur in ordine ad hoc, in quod vltimò potest: sicut virtus eius qui potest ferre centum libras, ut ipse ibidem dicit, non consistit in hoc vt ferat decem, sed in hoc quòd ferat illud vltimum, in quod vltimò potest, scilicet centum. Sic ergo virtus cuiuslibet rei non attenditur in respectu eorum quæ potest, sed respectu totius quod potest. Virtus ergo diuina non potest attendi secundum aliquod vnum opus ipsius, quia nullum opus eius est quod adæquet eius virtutem, vt Deus amplius facere non posit,

posit, sed virtus eius attenditur secundum totum in quod potest, hoc autem est infinitum, quia scilicet Deus infinita facere potest, vnde & virtus Dei est infinita, & hoc est vltimum ei infinita posse, sicut virtuti finitæ est vltimum aliqua determinata posse.

1. p. q. 25. ar. 2. & 3. & q. 77. ar. 7. c.

ARTICVLVS III.

Vtrùm aquæ sint super cælos.

ad. 140. & 1. p. q. 68. ar. 2. o. AD secundum sic proceditur. Videtur q̃ aquæ habentes veram speciem aquæ elementaris super cælos existant. Homo enim dicitur minor mundus propter similitudinem quam habet cum mundo maiori. Sed videmus quòd in corpore humano superponitur cerebro, quod habet naturam aquæ: cordi, quod habet proprietatem ignis, inquantum est fons naturalis caloris: ergo etiam in mundo maiori aqua superponitur alijs elementis. Et hæc ratio videtur Aug. in 11. de ciui. Dei, vbi dicitur de quibusdam, quòd ponderibus elementorum mouentur, & ideo non putant aquarũ fluidam grauemque naturam in superioribus mundi locis potuisse constitui, qui secundum rationes suas si ipsi hominem facere possent, non ei pituitam, quod græcè flegma dicitur, & tanquam in elementis corporis nostri aquarum vicem obtinet, in capite ponerent.

¶ Sed contra partes mundi sunt optimè & ordinatissimè dispositæ secundum suam naturam. Sed id quod habet speciem aquæ, naturaliter est ponderosum, & ita naturaliter subsidet corporibus lenibus aeri & igni. Non ergo aliquid habens veram speciem aquæ super cælos existit.

¶ Respondeo dicendum, q̃ in sacra scriptura quæ mentiri non potest expresse dicitur aquas esse supra cælum. Dicitur enim Gen. 1. Quòd diuisit aquas quæ sunt sub firmamento ab aquis quæ sunt supra firmamentum. Et in Psal. 148. dicitur. Aquæ quæ super cælos sunt, laudent nomen Domini, & ideo sicut Aug. dicit in 2. super Gen. ad literam. Quoquo modo, vel qualescunq; aquæ ibi sint, esse ibi eas minimè dubitemus. Maior quippe est scripturæ huius auctoritas, quam omnis humani ingenij capacitas. Sed sicut Augustinus primo eiusdem libri dicit. Turpe est nimis & ridiculosum atque maximè cauendum, vt Christianus de his rebus, scilicet naturalibus, quasi secundum christianas literas loquentem ita delirare quilibet infidelis audiat, ut quemadmodum dicitur toto cælo errare conspiciens risum tenere vix possit, & non tam molestum est q̃ errans homo derideretur, sed quòd auctores nostri ab eis qui foris sunt talia sensisse creduntur & cum magno eorum exitio de quorum salute satagimus, tanquam indocti reprehenduntur atque respuuntur: & ideo sicut ipse subiungit, multiplices expositiones ipse posuit in verbis Geneseos, ut sic accipiatur vna expositio, quòd alteri expositioni non præiudicetur, quæ forte melior est. Sic ergo quod dicitur de aquis supra cælos existentibus, multipliciter intelligi potest. Vno modo ut per firmamentum, vel per cælos non intelligamus firmamentum vel cælum, in quo sunt sydera: sed aerem in quo aues volare dicuntur: supra quem aerem aquæ vaporabiliter eleuantur: & exinde pluuiæ generantur. Et de hac expositione dicit Augustinus in secundo super Gene. ad literam. Hanc considerationem dignissimam iudico. Quod enim dicitur, neque contra fidem est, & in promptu posito documento credi potest. Si autẽ per firmamentum vel cælos intelligatur firmamentum ubi sunt sydera posita: sic sciendum est q̃ de hoc firmamento diuersæ opiniones fuerunt. Quidam enim posuerunt firmamentum illud ex quatuor elementis compositum, quæ videtur esse positio Empedoclis: & secundum hoc nihil prohibet dicere supra hoc cælum sydereum esse aquas elementares tanquam simpliciores, & super eas etiam ignem, à quo vocetur cælum empyreum. Aliorum autem q̃ sitio est, q̃ cælum vel sit ignea natura, sicut posuit Plato, vel non sit de natura quatuor elementorum, sed habens altiorem naturam, sicut posuit Arist. Vtroq; istorum su posito inconueniens videtur supra firmamentum illud aquam elementarem materialiter esse dispositam. Nunc enim sicut Aug. dicit in secundo super Gene. Quemadmodum Deus instituerit naturas rerum nos conuenit quærere, nunquid in eis vel ex eis miraculum potentiæ suę velit operari. Sed tamen aliquales aquas supra huiusmodi firmamentum ponere possumus: vno modo vt per aquas intelligamus totam materiam corporalem: sicut accipitur in principio Gene. secundum expositionem Aug. Et ideo secundum hunc intellectũ, non est aliud dicere quã aliquid de materia corporali super hos cælos existere: & hoc etiam á dictis philosophorum modernorum non discordat: qui ponunt supra octauam sphæram, in qua sunt stellæ, aliam sphæram in qua nulla est stella: & hanc expositionem ponit Augu. super Gene. contra Manichæos. Alio modo potest dici, q̃ sicut cælum empyreum dicitur igneum, nõ quia habeat speciem ignis: sed propter splendorem, ita etiam aquę super cælos dicuntur: non quia habeant speciẽ aquæ, sed quia habent dyaphanitatem ad modum aquæ. vt sic supremum cælum secundum q̃ empyreum dicitur, sit totum splendidum: secundum autem q̃ aqueum dicitur, sit totum dyaphanum. Tertium autem cælum quod dicitur sydereũ, sit partim lucidum, partim, dyaphanum. Sic ergo secundum quamcunq; opinionem potest veritas sacræ scripturæ saluari diuersimodè. Vnde non est coarctandus sensus sacræ scripturæ ad aliquid horum.

Plato. Opinio Arist. Opinio Augustí. Aquæ esse supereos los qualiter sit intelligendum. Opinio Empedoclis.

1. p. q. 91. ar. 1. c. & q. 96. ar. 2.

¶ Ad primum ergo dicendum, q̃ homo assimilatur maiori mundo quantùm ad aliquid, inquantum constat ex corporali & spirituali natura, sicut & totum vniuersum, non tamen quantùm ad omnia assimilatur vniuerso. Ordo enim partium in homine, non est secundùm q̃ exigit earum natura, sed prout exigit rario finis. Ponitur enim cor in medio, vt ex eo diffundantur operationes vitæ de facili per totum corpus. Cerebrum autem ponitur in supremo, vt operationes animales quæ ibi quodammodo perficiuntur, non impediantur per diuersas corporis transmutationes, sicut etiam ordo cognitionis humanæ nõ est secundum ordinem naturalem cognoscibilium, sed quòd ad nos. Aug. autem non inducit hoc asserendo, sed obuiando his qui scripturam prauè interpretantur.

2. di. 14. ar. ad 2.

QVAESTIO III.

DEINDE considerandum est de his, ad quæ diuina potentia se extendere potest.
¶ Et circa hoc quæruntur duo.
¶ Primò, vtrùm Deus possit aliquid in nihilum redigere.
¶ Secundò, si aliquid esset in nihilum redactum, vtrùm Deus possit illud reparare idem numero.

ARTICVLVS IIII.

Vtrùm Deus possit aliquid in nihilum redigere.

1. p. q. 9. ar. 2. c. & q. 104. art. 3. & 4. o. ad 1. art. 22. AD primum sic procedebatur. Videtur q̃ Deus possit aliquid in nihilum redigere. Aequalis enim est distantia non entis ad ens, & entis ad non ens. Sed Deus potest ex nihilo aliquid facere: ergo Deus potest ex aliquo facere nihil.

¶ Sed contra, Deus non potest esse causa defectua.

Universidad de Deusto
Biblioteca

na. Sed causa quæ facit tendere in non esse, est causa defectiua: ergo Deus non potest redigere aliquid in nihilum.

1.p.q.25.ar ti.5.ad 1.& pot.q.1.ar. 5.ad 5. & q.3.ar.3.4. 6.veri.q.5. ar.2.ad sex tum.

¶Respon.dicendum, ꝙ de potentia Dei dupliciter loqui possumus. Vno modo absolutè considerando eius potentiam. Alio modo considerando ipsam in ordine ad sapientiam, vel præscientiam suam. Loquēdo ergo absolutè de Dei potentia, sic Deus potest vniuersam creaturam redigere in nihilum. Cuius ratio est, quia creatura non solum producitur in esse Deo agente, sed etiam per actionem Dei conseruatur in esse, secundum illud ad Hebr.1. Portans omnia verbo virtutis suæ. Vnde Aug. dicit 4. super Gene.ad literam, ꝙ virtus Dei si aliquando ab eis quæ creata sunt regendis cessaret, simul & illorum cessaret species, omnisq; natura concideret. Si autem Deus propria voluntate agit & non ex necessitate naturæ ad rerum productionem, ita etiam ad earum conseruationem: & ideo potest subtrahere suam actionem à rebus conseruandis, & hoc ipso omnia in nihilum decciderent. Si verò loquimur de potentia Dei in ordine ad eius sapientiam, & præscientiam, sic non potest fieri ꝙ res in nihilum redigatur, quia non habet hoc diuina sapientia Creauit enim Deus vt essent omnia, vt dicitur Sap.1. non vt in nihilum cederent.

¶Primum ergo concedimus, secundum quòd procedit de potentia absoluta.

¶Ad secundum dicendum, ꝙ causa defectus alicuius, potest esse aliquid dupliciter. Vno modo ex propria intentione, sicut cùm aliquid subtrahendo lumen causat tenebras: & hoc modo non oportet ꝙ sit causa defectiua illud quod causat defectum. Sic autē Deus

2. p. q. 23. ar. 3. ad 2. & 12.q.76. ar.3.o.

potest esse alicuius defectus causa, uel excecationis, vel obdurationis, vel etiam annihilationis si vellet. Alio modo aliquid potest esse causa defectus præter intentionem, & sic semper oportet quòd causa defectus sit defectiua, quia ex defectu agentis contingit quòd non inducat perfectionem in suo effectu: & sic Deus nullo modo potest esse causa defectus vel tendendi in non esse.

22.q.24.ar ti.10.c.

ARTICVLVS V.

Vtrùm Deus possit reparare idem numero, quod in nihilum est redactum.

art. 96. & 3.p.q.13.ar. 2. & opus. 9.c.82.

CIrca secundum sic proceditur. Videtur ꝙ Deus non possit id quod in nihilum redactum est idē numero reparare. Dicit enim Philosophus in 2.de generatione. (T.c.70.) ꝙ ea quorum substant ia corrumpitur non reiterantur eadem numero. sed eorum quæ in nihilum rediguntur, substantia corrumpitur: ergo eadem numero iterari non possunt.

¶Sed contra est quod Aug. dicit 4. de ci. Dei, Si caro humana omnibus periisset modis, nec vlla eius materies sin vllis latebris remansisset: vnde, si vellet, eam repararet omnipotens. Sed nulla materia remanente de corrupta, quod corrumpitur in nihilum redigitur: ergo Deus id quod in nihilum est redactum potest idem numero reparare.

¶Præterea, Differentia est causa numeri, sicut Dam. dicit. Sed nihilum non facit aliquam differentiam: quia non entis non sunt species & differentiæ secundum philosophum: ergo id quod reparatur à Deo, potest esse vnum & idem numero, quamuis in nihilum fuerit redactum.

¶Respon. dicendum, ꝙ in his quæ in nihilum redigi possunt, est quædam differentia attendenda, quædam.n. sunt, quorum vnitas in sui rōne habet durationis continuitatem, sicut patet in motu & tempore. & ideo interruptio talium indirectè contrariatur vnitati eorum secundum numerum. Ea verò quæ cōtradictio nem implicant, non cōtinentur sub numero Deo possibiliū: quia deficiunt à rōne entis: & ideò si hmōi in nihilum redigantur, Deus ea non pōt eadem numero reparare. Hoc.n. esset facere contradictoria simul esse vera: pura si motus interruptus esset vnus. Alia verò sunt quorum vnitas non habet in sui rōne continuitatem durationis, sicut vnitas rerum permanentiū nisi per accidens: inquantùm eorum esse subiectum est motui. Sic.n. & mensurantur huius tempore, & eorum esse est vnum & continuum secundum vnitatem & continuitatem temporis. & quia naturale agens nō potest ista producere sine motu, inde est ꝙ naturale agens non potest hmōi reparare eadem numero, si in nihilum redacta fuerint, vel si fuerint secundum substantiam corrupta: sed Deus potest reparare huiusmodi & sine motu, quia in eius potestate est ꝙ producat effectus sine causis mediis: & ideo potest, ea eadem numero reparare, etiam si in nihilum elapsa fuerint.

cōtra 4.c. 80.& 81.4. di.44.q.2. ar.2.q.2.

¶Vnde patet responsio Ad primum & secundum.

¶Ad tertium dicendum, quòd nihilum nō est differentia alicuius entis; si per hoc quòd aliquis reducatur in nihilum interrumpatur continuatio essendi, quæ pertinet ad vnitatem motus, & eorum quæ consequuntur ad motum.

QVARSTIO IIII.

DEINDE quæritum est de personalibus, quæ pertinent ad personam filij.

¶Primò quantùm ad naturam diuinam.

¶Secundò, quantùm ad naturam assumptam.

¶Circa primum quæsita sunt duo.

¶Primò, vtrùm pater eodē verbo dicat se, & creaturā.

¶Secundò, vtrùm filius sua filiatione distinguatur à spiritu sancto.

ARTICVLVS VI.

Vtrùm pater eodem verbo dicat se, & creaturā.

AD primum sic proceditur. Videtur ꝙ pater non eodem verbo dicat se, & creaturam. Dicere enim se soli patri conuenit, vt Augustinus dicit 7. de Tri. Sed dicere creaturam conuenit toti trinitati, ea enim quæ important respectum ad creaturam toti trinitati conueniunt, ut patet per Diony. 2. c. de di.no, ergo pater non eodem uerbo dicit se, & creaturam.

1.p.q.34 art.2.ad 3. & art.3.o. q.37. ar.2. c.ad 3.

¶Præterea. Creatura procedit à Deo per modum voluntatis. Filius autem qui est verbum quo pater dicit seipsum, procedit à Deo per modum naturæ, quia vt Hil. dicit in libro de synodis. Omnibus creaturis substantiam voluntas Dei attulit. Filio autem natura dedit natiuitas: ergo non est idem verbum quo pater dicit seipsum, & quo dicit creaturam.

¶Sed contra est quod Augustinus dicit 2. super Genes.ad literam. quia dixit & facta sunt, idest verbum genuit in quo erat vt fieret creatura. Sed verbum genuit dicens seipsum: ergo idem est verbum quo dicit seipsum, & quo creaturam.

¶Respon. dicendū, ꝙ sicut Aug. dicit 15. de Tri. Verbum Dei repræsentat aliqualiter per verbum nri intellectus, quod nihil est aliud q̄ quædā acceptio actualis nīæ notitiæ, cùm.n. id quod scimus actu cōsiderādo concipimus, hoc verbū nostri intellectus est. Et hoc est quod verbo exteriori significamus sed quia nos nō totum id quod habitu scimus actu mente cōcipimus, sed de vno intelligibili mouemur ad aliud, inde est, ꝙ in nobis non est vnū solum verbū mentale, sed multa, quorum nullum adæquat nostram scientiā Sed Deus quicquid scit actu intelligit. Et ideò in mente eius non succedit verbum verbo, & sicut eadem scientia scit se & omnia alia, ita etiam eodem verbo exprimit seipsum & omnia alia: nec esset eius verbum perfectum, ut Aug. in eodem lib. dicit, si aliquid minus esset in eius verbo q̄ in eius scientia, vnde quicquid pa-

† Aliter in scriptis.

1.p.q.27.ar ti.5. ad 2. & 14.q.93 art.2.ad 2

ter scit totum unico suo verbo dicit, & sic necesse est quòd idem verbum sit, quo dicit seipsum, & quo dicit creaturam.

¶Ad primum ergo dicendum, ꝙ dicere si propriè sumatur est producere verbum quod soli patri conuenit, & ideo si dicere in diuinis propriè sumatur, solus pater dicit: quia solus ipse genera t verbum. Hoc enim verbo exprimitur quicquid nota trinitas scit, q̄a triū personarum est vna scientia: & ex hac ratione verbū importat respectum ad creaturam inquantum est expressio quædam scientiæ, quam pater communiter habet cum aliis personis de creatura.

1.p.q.34.2. 3.o.& veri q.4.ar. 2.ad 4.

¶Ad secundum dicendum, ꝙ aliud est verbū, & id quod dr verbo: hoc.n. verbo qd est lapis, significatur res quæ non est verbum, sed corpus, vnde nihil prohibet creaturā procedere à Deo per modum voluntatis. Verbum autem quo dr creatura per modum naturæ.

ARTICVLVS VII.

Vtrùm filius distinguatur filiatione à spiritu sancto.

1.p.q.40. ar.2.& opus. 9.c.2. 64.

CIrca secundum sic proceditur. Videtur, quòd filius distinguatur filiatione à spiritu sancto. Eodem.n. modo aliquis constituitur, & ab alio distinguitur. Sed persona filii constituitur filiatione, quæ proprietas est personalis, i. constituens personam filii: ergo filiatione distinguitur à spiritu sancto.

¶Sed contra est, quòd Boetius dicit in lib. de Tri. ꝙ sola relatio in diuinis multiplicat trinitatē. Et Ans. dicit in lib. de processione spiritus sancti, ꝙ ibi solùm distinguuntur personæ diuinæ, vbi occurrit relationis oppositio. Sed filius non opponitur relatiuè spiritui sancto filiatione, sed solùm patri: ergo filius nō distinguitur filiatione à spiritu sancto, sed solū à patre.

¶Respondeo dicendum, quòd hoc modo se habēt proprietates personales in diuinis ad distinguēdum personas, sicut se habent in reb. naturalib. formę substantiales ad distinguendas species rerum, sic tamen quòd à creaturis exempla ad Deum assumpta nō omnino similia sunt. In reb. autem naturalib. distinguitur aliquid per formam suam ab alio dupliciter. Vno modo secundum directam oppositionem formæ ad formam: & hoc modo distinguitur vnaquæq; res naturalis ab omnibus speciebus sui generis, quæ habent formas oppositas, secundum ꝙ genus diuiditur oppositis differētiis, sicut saphirus distinguitur sua forma ab omnibus aliis speciebus lapidum. Alio modo distinguitur res naturalis per suam formam secundum habere, & non habere: & hoc modo quod hēt aliquam formam naturalem, distinguitur ab omnibus non habentibus formam illam, sicut sappirus per suam formam naturalem distinguitur nō solùm ab aliis generibus lapidum, sed à speciebus animalium & plantarum. Sic ergo dicendum, ꝙ filius sua filiatione distinguitur quidem à patre secundum oppositionem relatiuam filiationis ad paternitatem. sed à spiritu sancto distinguitur filiatione, per hoc quòd spiritus sanctus non habet filiationem, quam filius habet.

distinctio personā in reb. naturalib. fit dupliciter

filius qua liter à patre distin. guitur.

¶Et per hoc patet responsio ad obiecta.

QVAESTIO V.

ARTICVLVS VIII.

Vtrùm corpus Christi in cruce, & in sepulchro sit vnum numero.

DEinde quæsitum est de filio quantùm ad naturam assumptam. Et circa hoc quæsitum est, vtrùm sit vnū numero corpus Christi affixum cruci, & iacens in sepulchro. [Et videtur quòd non, quia quæcunque differunt specie, differunt numero: sed corpus Christi appensum in cruce & iacens in sepulchro, differt specie eo modo, quo mortuum & viuum differunt specie: ergo non est vnum & idem numero.

3.p.q.50.ar. 3.o.

¶Sed contra. Quæcunque sunt unum & idem supposito vel hypostasi, sunt vnum & idem numero. Sed corpus Christi iacens in sepulchro & appensum cruci, est vnum & idem suppposito siue hypostasi, quia hypostasis verbi Dei nunquam separata est ab eius corpore. Ergo corpus Christi est vnum & idem numero appensum cruci & iacens in sepulchro.

¶Respondeo dicendum, quòd circa hoc cauendæ sunt duæ damnatæ hæreses, quarum vna est Arrianorum, qui cum ponerent Christum animam nō habuisse, sed verbum fuisse corpori loco animæ, per consequens posuerunt quòd verbum separatum est in morte, & corpore, sicut manifestè patet in quodam sermone Arrianorum, contra quem Augustinus disputat. Alia verò est hæresis Galanicarum, quæ fuit in sexta synodo damnata. Qui cum ponerent unam naturam compositam ex diuinitate & humanitate, posuerunt illam naturam simpliciter incorruptibilem. & ita posuerunt corpus Christi simpliciter incorruptum non solùm corruptione putrefactionis quod fides catholica tenet, secundum illud Psal. 15. Non dabis sanctum tuum videre corruptionem, sed etiam corruptione quæ pertinet ad rationem mortis, quod est impium, vt patet per Dama. in 3. lib. Sic ergo ad excludendam primam hæresim oportet nos ponere identitatem secundum suppositum in corpore Christi appenso cruci, & posito in sepulchro. Ad excludendum verò secundam hæresim, oportet nos ponere veram differentiam mortis & vitæ. Sed quia prima vnitas maior est quàm secunda differentia, dicendum est, quòd est idem numero corpus Christi appensum cruci, & iacens in sepulchro.

arti. 23. 42. ad 1. 2. p.q. 5. ar. 3.o. & contra 4.c. 32.

Opus 9. ca. 38.

ar.42.c.fin.

¶Ad primum ergo dicendum, quòd ratio illa non tenet in corpore Christi propter vnitatem hypostasis.

QVAESTIO VI.

DEinde quæritum est de rebus humanis.

¶Et primò de gratia.

¶Secundò de sacramentis.

¶Tertiò de actibus humanis.

ARTICVLVS IX.

Vtrùm Deus semper faciat nouam gratiam.

CIrca primum quærebatur, vtrùm Deus semper faciat nouam gratiam. Et vi ꝙ sic Aug.n. super Gen. ad literam comparat infusionem gratiæ illuminationi. Sicut, inquit, aer præsente lumine non factus est lucidus, sed fit, quia si factus esset, non fieret, sed; et absente lumine lucidus maneret: sic homo Deo præsente, si luminatur, absente autem continuè tenebratur, à quo non locorum interuallis, sed voluntatis auersione discēditur. Sed sol semper facit nouum lumen in aere: ergo Deus semper facit nouam gratiam in anima.

¶Sed contra. Nobilioris creaturæ nobilius est esse, sed gratia est nobilissima creatura, quia est perfectio naturæ rōnalis creatæ, ergo eius esse est nobilissimum, non ergo durat solū in momento, & ita non semper Deus facit nouam gratiam.

¶Respondeo dicendum, ꝙ duplex est actio. Quædam quæ fit cum motu: & talis actio semper est cū aliqua innouatione, quia semper in motu aliquid fit, &

2.dist.17.

Universidad de Deusto
Biblioteca

aliquid desinit esse: inquantùm acceditur ad terminum,& receditur à termino:& propter hoc philosophus dicit in 8. Physi. (T.cō.56.) quòd in omni motu est quodammodo fieri & corrumpi. Alia autem actio est quæ est sine motu per simplicem communicationē formæ,inquantum scilicet agens suam similitudinem imprimit recipienti disposito:& talis actio in principio quidem est cum innouatione, secundum quod de nouo acquiritur forma in subiecto. Sed continuatio ipsius actionis,sicut nullum habet motum adiunctū, sed simplicem influxum siue communicationem, ita etiam nullam habet innouationem:& hoc modo causatur gratia à Deo in anima.

¶Vnde dicendum ꝙ quandiu durat gratia in anima,Deus in anima operatur causans eam: non tamē ita ꝙ faciat semper nouam gratiam, & quòd singulis momentis existens corrumpatur:sed quia eādem gratiam quam primò infudit,semper operatur in anima conseruans ipsam:quod quidem difficile est ad intelligendum non valentibus abstrahere considerationē suam ab actionibus, quæ sunt cum motu:in quibus semper aliquid innouatur,vt dictum est.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd lumen semper fit in aere, quia semper actione solis illuminantis conseruatur, non quòd semper fiat aliud & aliud lumen.

QVÆSTIO VII.

2.di.15.q.3. ar.1. ad 4.

DEINDE quæritur de sacramentis gratiæ.

¶Et primò de sacramento pœnitentiæ,vtrū per absolutionem sacerdotis remittatur culpa.

¶Secundò de sacramēto matrimonii,vtrum vir possit accipere crucem, si timeatur de incontinentia vxoris non valentis virum sequi.

ARTICVLVS X.

Vtrùm per absolutionem sacerdotis culpa remittatur.

AD primum sic procedebatur. Videtur, quòd per absolutionem sacerdotis,culpa remittatur. Dicit enim Hugo de sancto victore in libro de sacramētis,quòd sententiam Petri sequitur sententia cœli. Sed sententia cœli est de remissione culpæ:ergo remissio culpæ sequitur per sententiam Petri,quæ est sacerdotis absoluentis.

ar.38. ad 2. 4. & 4. dist. 18.q.1.ar.3 q.1.o. & q. 3.c.& 3.p.q. 84. ar.3.ad 5.

¶Præterea,Sacramenta sunt medicinæ contra peccata,sed per medicinam sanantur vulnera, vel ægritudines:ergo ægritudo, vel vulnus peccati sanatur per sacramentum pœnitentiæ. Sed sacramentum pœnitentię consummatur in hoc ꝙ dicit: Ego te absoluo, sicut sacramentum baptismi in hoc quòd dicit: Ego te baptizo:ergo per absolutionem sacardotis dimittitur culpa.

¶ Sed contra est, quòd per solam contritionem dimittitur peccatum,secundum illud Psalm 31. Dixi confitebor aduersum me iniustitias meas Domino, & tu remisisti impietatem peccati mei. Sed contritio præcedit absolutionem sacerdotis: quia sacerdos nō debet aliquem absoluere nisi æstimet eum cōtritum: ergo remissio culpæ præcedit absolutionem sacerdotis. Non ergo per absolutionem sacerdotis culpa remittitur.

4.di.17.q.2 ar.5.q.o.

¶Respondeo dicendum,quòd sacramenta duplici ter operantur. Vno modo secundum ꝙ exhibenturin actu:alio modo secundum quòd habentur in voto: & hoc ideo quia sacramenta operantur ut instrumenta diuinæ misericordiæ iustificantis, Dei autē est respicere ad hominis cor,secundum illud 1.Reg.16. Homines vident ea quę patent: Deus autem intuetur cor:& ideo quamuis res naturales non agant nisi prætentialiter adhibitæ,sacramenta tamen agunt etiam secundum ꝙ sunt in voto,sed plenius sacramentalem effectum inducunt,quando actu exhibentur, sicut in baptismo. Nam cathecumenus si sit adultus & habeat baptismum in voto, iam consecutus est effectum baptismi quantum ad emundationem à peccato,& consecutionem gratiæ quæ est proprius effectus Dei. Sed quando actu baptismum suscipit,cōsequitur plenius quoſdam sacramētales effectus:quia suscipit characterem & remissionem totius pœnæ. Si quis tamen esset qui non prius haberet baptismum in voto quàm actu baptizaretur:sicut præcipuè patet in pueris, simul recipit per baptismum gratiam remittentem culpam & omnem alium sacramenti effectum:& hoc ēt contingeret in adulto.si simul cum baptizaretur,votum baptismi habere inciperet:& idem est etiam in sacramēto pœnitentiæ, quod consummatur in dispensatione ministri absoluentis. Cum enim aliquis actu absoluitur, consequitur plenariè sacri effectum: sed si antę absoluatur habeat hoc sacrm in uoto: quando s. proponit se subiicere clauibus ecclesiæ,tam uirtus clauiū operatur in ipso, & consequitur remissionem culpæ. Si quis tamen in ipsa absolutione incipit conteri, & claues ecclesiæ hre in uoto, in ipsa absolutione sacerdotis culpa ei dimittitur per gratiam quę infundi tur in hoc sacro sicut & aliis sacris nouæ legis. vnde quandoque contingit ꝙ aliqui non perfecte contriti virtute clauium gratiam contritionis consequuntur: dummodo non ponant obicē spiritui sancto:& idē est in aliis sacris nouæ legis,in quib.gratia confertur. Vt tamen esse dria inter baptismum & pœnitentiam pp hoc,ꝙ sacrm pœnitentiæ semper exhibetur adultis,in quibus vt plurimum contritio prcedit tempore confessionem & absolutionem,baptismus autem multotiens confertur pueris, in quibus votum baptismi non præcedit: omnino autem simile appareret, si etiam baptismus exhiberetur adultis.

4.di.18.q. 1.ar.3.q.2 c.& ad 4.

ar.239.ad 3. q.105.ar. 2.o.& 2.

q.100.ar. 2.& 3.c.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd verbum Hugonis non est sic intelligendum, quasi sententia Petri in sacerdote absoluente precedat tempore sententia cœli,i,Dei remittentis culpam,sed quia sententia Petri approbat sententiam Dei.

3.p.q.68. ar.8. q.o. & 4.di.4. q.3 ar.1. q.1.

¶ Ad secundum sic dicendū,ꝙ medicina sacramentalis operatur non solum actu adhibita, sed etiam in proposito existens:& ideo quandoque sanatio vulneris præcedit sacramentalem absolutionem.

4.di.17.q. 2.ar.1.q. 1. c.ad 6.

¶Ad tertium dicendū, quòd nunquā pōt esse vera contritio sine voto clauium ecclesiæ,quantumcunque sit dolor de peccato præterito,& propositum abstinēdi in futurum:& ideo in cōtritione culpa remittitur.

ARTICVLVS XI.

Vtrùm vir possit accipere crucem vxore nolente,si de eius incontinentia timeatur.

4.di.3.ar. 1.ad 1.

AD secundum sic proceditur. Videtur,ꝙ vir possit accipere crucem ad transfretandum vltra mare nolente vxore,si de eius incontinentia timeatur. Non debet enim homo prętermittere propriam salutē pro salute aliena. Sed homo procurat salutem propriam per hoc quòd cruce signatur, consequens plenam remissionem peccatorum: ergo non debet hoc prętermittere,vt prouideat saluti uxoris.

¶ Sed contra est, quod Augusti.dicit. Si abstines sine vxoris voluntate tribuis ei fornificationis licentiam:& peccatum illius tuę imputabitur abstinentię, sed

sed accipiendo crucem impeditur à redditione debiti: ergo videtur quòd peccatum vxoris si contingat viro imputetur.

¶Respondeo dicendum,quòd ea quæ sunt necessitatis, non sunt prætermittenda propter ea quæ sunt propriæ voluntatis. Vnde etiam Dominus Matth. 15. reprehendit pharisæos qui docebant prætermittere mandatum de honoratione parentum, vt aliquæ voluntariæ oblationes Deo offerrentur. Ex necessitate autem viro imminet, vt gerat curam vxoris. quia caput mulieris est vir,vt dicitur 1. ad Cor. 11. Sed quod accipiat crucem ad transfretādum, subiacet propriæ voluntati. Vnde si vxor sit talis quæ sequi non possit propter aliquod legitimum impedimentū. & de eius incontinentia timeatur,non est ei consulendum vt accipiat crucem & dimittat vxorem: secus autem est si vxor continere voluntariè proponat,vel velit, & possit sequi virum suum.

B.Paulus.

¶ Ad primum ergo dicendum,quòd etiam ad salutem propriam viri pertinet vt gerat curam de salute vxoris,quæ viri regimini committitur.

QVÆSTIO VIII.

DEinde quæritur de actibus humanis.

¶Et primò de actibus pertinentibus ad prælatos.

¶Secundò de actibus quæ possunt pertinere ad omnes. Pertinet autem ad prælatos præcipere,dispensare in præcepto,excommunicare rebellantes præceptis,& beneficia ecclesiastica conferre.

¶Vnde circa primum quæruntur quatuor.

¶Primò de obedientia ad præcepta prælatorum: vtrùm scilicet religiosus teneatur obedire prælato suo præcipienti ei in virtute obedientiæ, quòd reuelet ei crimen fratris occultum.

¶Secundò circa dispensationem, vtrùm Papa possit dispensare in bigamia.

¶Tertiò circa excommunicationem,vtrùm aliquis teneatur vitare excommunicatos illos,de quorum excommunicatione etiam inter peritos est diuersa sententia,quibusdam dicentibus eos excommunicatos esse,& aliis non esse.

¶Quartò circa collationem beneficiorum,vtrùm prælatus ecclesiæ licitè possit dare beneficium consanguineo suo idoneo existenti,si æqua facultate *occurrat ei alius magis idoneus.

*Al. facilitate.

ARTICVLVS XII.

Vtrùm subditus teneatur reuelare prælato præcipienti crimen occultum fratris,

AD primū sic proceditur. Videtur ꝙ subditus non teneatur obedire prælato præcipienti reuelationem criminis occulti. Nullus enim tenetur obedire alicui in hoc quòd non subditur eius iudicio. Sed occulta non subduntur iudicio humano, sed soli iudicio diuino:ergo circa eorum reuelationem nullus tenetur obedire prælato præcipienti,

..15.& 4. di.21.q.3.ar. 1.qō. 1 ad 2.Ma.qō. 25 ar.1.ad 5.

¶ Sed contra est quòd prælatus in capitulo religiosorum potest præcipere id de quo iudex Secularis,vel ecclesiasticus potest exigere iuramentū. Sed quandoque iudex secularis,vel ecclesiasticus exigit iuramentum ab aliquo, vt reuelet id quod scit de aliquo occulto,vt dicit quædam decretalis de purgationib. ergo pari ratione ipse prælatus in capitulo potest etiam religiosis præcipere in virtute ipsius obedientiæ,vt dicant ei si quid sciunt de aliquo crimine occulto.

¶Respondeo dicendum,ꝙ peccatum dupliciter potest esse occultum. Vno modo simpliciter:ita s. quòd ad multorum notitiam nullo modo peruenit: & tale peccatum occultum nocet soli facienti & ideo qui tale peccatum occultum fratris scit solum hoc debet intendere vt fratris peccantis salutem procuret, vnde institutus est à domino ordo correctionis fraternæ: vt primò quidē corripiat aliquis fratrem occultè peccātem inter se,& ipsum solum postmodum adhibeat duos vel tres testes,& tunc tandem si non corrigatur dicat Ecclesiæ,contra quem ordinem si prælatus præcipiat,vt peccatum fratris occultum ei dicatur,nō est obediendum:& ipse peccat præcipiendo, quia oportet Deo magis quàm hominibus obedire. Si autē peccatum fratris non sit adeò occultum, quin p aliquas suspitiones in multitudinis notitiā veniat,vnde multorum scandalum oriatur. iam peccatum non solum nocet illi,sed multis:& quia bonum multitudinis prefertur bono vnius,ideo prælatus debet disquirere veritatem de facto,vt scandalum multitudinis cesset,vel per pœnam peccantis,vel per eius excusationem. Et ideo in tali casu potest præcipere scienti crimen fratris,ꝙ manifestet:& ille cui præcipitur tenetur prælato obedire. Sic enim cum non sit omnino occultū crimen pertinet ad iudicium prelati,& in hoc casu loquitur decretalis,non autem in primo.

22.qō.70. ar.2.o.

veri.q.3.ar. 2.ad 13.

¶Vnde patet responsio ad obiecta.

ARTICVLVS XIII.

Vtrùm Papa possit dispensare super bigamia.

AD secundum sic proceditur. Videtur ꝙ Papa nō possit dispensare in bigamiæ irregularitate,non enim potest ab homine dispensari in his quæ sunt diuinitus instituta,vt Ber.dicit in lib.de dispensatione & præcepto. Sed doctrina Apostoli in qua continetur ꝙ bigamus non promoueatur,vt patet 1. ad Tim.3. & ad Titum.1. est diuinitus promulgata,secundum illud Apostoli 2.ad Timo. vlti. An experimentum quæritis eius qui in me loquitur Christus: ergo Papa non potest cum bigamis dispensare.

4.d.27.q.3. ar.3.o.

¶Sed contra est,quod in decretis dist.5.dicitur, ꝙ Papa cum quodam bigamo dispensauit.

¶Respondeo dicendum,quòd Papa habet plenitudinem potestatis in Ecclesia, ita scilicet ꝙ quæcunque sunt instituta per Ecclesiam, vel Ecclesiæ prælatos sunt dispensabilia à Papa. Hæc enim sunt quæ dicuntur esse iuris humani:vel iuris positiui. Circa ea verò quæ sunt iuris diuini,vel iuris naturalis dispensare non potest,quia ista habent efficaciam ex institutione diuina. Ius autem diuinum est quod pertinetad legem nouam:vel veterem. Sed hæc differentia est inter legem vtramque,quia lex vetus determinabat multa tam in præceptis cęremonialibus pertinentib. ad cultum Dei,quàm etiam in præceptis iudicialib. pertinentibus ad iustitiam inter homines conseruandā: sed lex noua quæ est lex libertatis,huiusmodi determinationes non habet,sed est contenta præceptis moralibus naturalis legis & articulis fidei & sacramentis gratiæ,vnde & dicitur lex fidei & lex gratiæ, propter determinationem articulorū fidei & efficaciam sacramentorum. Cætera verò quę pertinent ad determinationem humanorū iudiciorū, vel ad determinationē diuini cultus libere permisit Christus, qui est nouę legis lator. prælatis Ecclesiæ & principib. Christiani populi determinanda,vnde hmōi determinationes pertinēt ad ius humanū,in quo Papa pōt dispensare. In solis verò his ꝙ sūt de lege naturæ & in articulis fidei,&

ar.192 c.fi. 22.qō.108. ar.4.ad 2.& q.89.art.9. ad 3.4.di.17 q.3.arr.1.q. 5.o. & dist. 33.q.1.art.1. q.1.o.

ar.30.c.12. q.80. ar.2 o.& 3. ad 3.

12.q.97.arc. 3 ad 1.& ar. 4.ad 3 & q. 100.ar.8.o.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sacramentis nouę legis dispensare non potest. Hoc m non esset posse pro veritate, sed contra veritatem. Manifestum est autem q̃ bigamum non promoueri, neq; est de lege naturæ, neque pertinet ad articulos fidei, neque circa necessitatem sacramenti: quod patet ex hoc q̃ si bigamus ordinetur, recipit ordinis sacramentu, sed hoc pertinet ad quandam determinationem diuini cultus. Vnde circa hoc potest Papa dispensare, licet dispensare non debeat: nisi ex magna & euidenti causa, sicut etiam posset dispensare circa hoc quòd aliquis sacerdos non indutus vestibus sacris consecraret corpus Christi: eadem ratio est de omnibus aliis huiusmodi, quæ ex institutione humana processerunt.

¶ Ad primum ergo dicendum, q̃ Apostolus dupliciter in doctrina sua aliqua proposuit quę tam quàm sicut promulgans ius diuinum, sicut illud quod habetur ad Gal. 5. Scio enim dominum Christus vobis nihil proderit, & multa alia huiusmodi, & in hoc papa nõ potest dispensare, quasi de iure vero sicut propria auctoritate aliqua statuens. Nam ipse dicit. 1. ad Cor. 11. Cætera cum venero disponam, & infra 16. mandaui, et collecta quæ fiunt in sanctos per vnam sabbati fiant, quod non pertinet ad ius diuinum. Et similiter etiam quod dicitur de bigamo non promouendo, non est iuris diuini, sed instituto auctoritatis humanæ diuinitus homini concessæ.

ARTICVLVS XVIII.

Vtrùm debeant vitari illi excommunicati, de quorum excommunicatione est apud peritos diuersa sententia.

AD tertiũm sic proceditur. Videtur, quòd non debeant vitari illi excommunicati, circa quorum excommunicationẽ sapiens contraria opinatur. Quia secundum iura Episcopus non potest auferre beneficium, quod clerico concessit sine culpa. Sed non minus debetur communio fidelium cuilibet fideli, quã beneficium clerico sibi ab Episcopo collatum: ergo nec communio fidelium est alicui subtrahenda sine culpa. Sed quando dubitatur, an causa subsit, promptior debet esse animus boni viri ad interpretandũ in mitiorẽ partẽ, ergo ex quo dubitatur de excõicatione aliquorũ, magis debet aliquis per hoc stare, q̃ non sint excommunicati. Et ita non debet eos vitare.

¶ Sed contra est, quòd si aliquis percutiens in bello noctu iuratur si ignoretur quis cũ percusserit propter dubium quilibet qui in bello interfuit irregularis habetur secundum iura: ergo a simili videtur quòd ex quo dubium est de aliquibus an sint excommunicati, quòd propter maiorem cautelam sint vitandi.

¶ Respondeo dicendum, quòd dubitatio de excõmunicatione aliquorum, aut præcedit sententiam iudicum, aut sequitur. Si præcedit puta cum nondum est declaratum per iudicum consensum aliquos esse excommunicatos, non sunt vitandi quousque certo iudicio terminetur. In hoc enim casu certum est quòd in mitiorem partem interpretari debemus. Vnde & Deuteron. 17. dicitur. Si difficile & ambiguum apud te iudicium esse perspexeris, & iudicum intra portas tuas videris verba variari, venies ad sacerdotes & ad iudicem quæ; que ab eis, & facies quodcunque dixerint. Sed si ambiguum oriatur post concordem iudicum determinationem magis standum est sententiæ iudicum duplici ratione. Primò quidem, quia iudices solicitius discutientes negotium, plenius possunt percipere veritatem, etiam si sint minus periti quam alii qui perfunctorie constituuntur & extraordinarii. Secundò quia hoc esset magnum hocumentum vsilitatis communis status hominum, si differentia non staretur, sed quilibet pro suo libitu vellet sententiam ea summam negere, quia sic iustitia esset interminabilis. Videtur autem in tali casu magis esse standum sententiæ iudicum, nisi forte sit per appellationem suspensa.

¶ Exper hoc patet responsio ad obiectu.

ARTICVLVS XV.

Vtrùm prælatus possit committere curam eccle si.e suo consanguineo idoneo.

CIrca quartum sic proceditur. Videtur, q̃ prælatus Ecclesiæ non possit Ecclesiæ curam committere suo consanguineo quamuis idoneo, post posito meliori. Pater enim suæ filiæ quærit sponsum, quam magis potest idoneum, & sponsus suæ sponsæ quærit fidelissimum custodem pro se: Sed maior prælatus ad Ecclesiam sibi subiectam comparatur, vel sicut pater ad filiam, vel sicut sponsus ad sponsum: ergo debet ei de persona idonea prouidere, quantum ad melius potest.

¶ Præt. Ioannes Euãgelista maxime fuit idoneus, & tamen quia consanguineus Christi erat secundum carnem, prætulit ei Petrum in regimine Ecclesiæ, ergo etiam prælatus si habeat consanguineũ æque idoneum non debet ei prouidere in Ecclesia magis quã alii æque idoneo. Multò ergo minus si sit minus idoneus.

¶ Sed contra est, quòd secundum ordinem rectum charitatis homo plus debet diligere sibi magis coniunctos. Sed his quos magis ex charitate diligimus, et magis debemus prouidere, vnde eorum meritum quærat. Cum ergo ex bona dispensatione ecclesiæ creleat meritum bene administrantis, videtur quòd prælatus magis debeat suis quam extraneis prouidere, etiam si sint minus idonei.

¶ Respondeo dicẽdum, quòd aliter est dicendum de consanguineo prælatæ; æque idoneo, & aliter de minus idoneo. Si enim sit æque idoneus, potest prælatus suum consanguineum præferre, nisi forte ex hoc scandalum oriatur, vel aliqui exinde malum exemplum accipiant, vt probabiliter præsumi possit, quòd alii prælati hoc exemplo inducantur ad dandum suis consanguineis etiam minus dignis, & hoc ideo, quia ex quo nihil deperit vtilitati ecclesiæ cum æque idoneo prouideatur, licet circa huiusmodi prouisionem etiam amori naturali satisfacere, qui non est contrarius charitati, sed magis charitate informatur. Et hoc significatur Genes. 48. Vbi Pharao dixit ad Ioseph de fratribus suis: Si nosti in eis viros industrios, constitue eos magistros pecorum meorum. Si verò sit minus idoneus consanguineus prælati, non debet eum præficere ad curam ecclesiæ postposito meliori, duplici ratione. Primò quidem quia hoc videtur esse contra fidelitatem, quam in bono dispensatore Dominus requirit. Non enim faceret fideliter negocium alicuius domini qui poset rem eius meliorare, si hoc prætermitteret ut suis consanguineis satisfaceret. Secundò quia hoc videtur ad personarum acceptionem pertinere, quæ consistit in hoc quòd aliquis accipit pro causa conditionem personæ quæ non facit ad negocium, sicut si aliquis daret sententiam pro aliquo, quia dives est, & non quia iustitiam habet, quæ est conditio faciens ad negocium. Esse autem consanguineum non est aliqua conditio pertinens ad curam ecclesiæ, quæ non obtinetur iure sanguinis; sed diuino munere. Esset autem conditio faciens ad negocium circa dispensationem patrimonialium bonorum,

bonorum, vnde si episcopus de patrimonialib. bonis magis prouideat suo consanguineo minùs idoneo, non est acceptio personarum. Sed si ratione consanguinitatis ei prouideat in patrimonio crucifixi, non caret vitio personarum acceptionis, quam Aug. dicit in ecclesiasticis gradibus dispensandis, exponens illud quod habetur Iacob. 2. Nolite in personarũ acceptione habere fidem Domini nostri Iesu Christi. Hiero. etiam dicit, & habetur 8. q. 1. Extraneus ex alia tribu à Moyse eligitur, vt signaret principatum in populo non sanguini deferendum esse, sed vitæ, ac nunc cernimus plurimos hanc rem beneficio facere, vt nõ quærant eos in ecclesia columnas eligere, quos plus cognoscant ecclesię prodesse, sed quos uel ipsi amant, vel quorum sunt obsequiis deliniti.

QVÆSTIO IX.

DEINDE quæsitum est de actibus, qui possunt ad omnes homines pertinere.

¶ Et primò de actibus pertinentibus ad vim intellectiuam.

¶ Secundò de actibus pertinentibus ad vim appetitiuam.

¶ Circa primum quæsita sunt tria.

¶ Primò, vtrùm possit aliquis sine peccato appetere scire scientias magicas.

¶ Secundò, vtrùm enunciabile quod semel est verum semper sit verum.

¶ Tertiò, vtrùm magister determinando quæstiones theologicas magis debeat vti rõne, vel auctoritate.

ARTICVLVS XVI.

Vtrùm homo sine peccato possit appetere scire scientias magicas.

AD primũ sic procedebatur. Videtur, quòd homo sine peccato possit appetere scire scientias magicas. Non enim est peccatum appetere illud per quod ponitur intellectus hominis in optimo. Sed per quam libet scientiam ponitur intellectus hominis in optimo, quia verum est bonum intellectus, vt dicitur in sexto Ethico. Scientia autem verorum est. ergo hoc potest licitè appetere scire quamcunque scientiam, & ita sine peccato potest homo appetere scire scientias magicas.

¶ Sed contra. Prohibitio non est nisi de illicito. Sed scientiæ magicę sunt prohibitæ: ergo illicitum est appetere eas scire.

¶ Respondeo dicendum, q̃ actus humanus *potest dici dupliciter. Vno modo ex genere. Alio modo ex circumstantia. Ex genere quidem dicitur esse actus bonus ex eo quòd actus cadit supra debitam materiam. debita autem materia appetitus est bonum, vnde appetere quodcunque bonum est bonum in genere, omnis autem scientia siue quæcunque cognitio bonum aliquid est alioquin Deus cui nihil mali inest, non haberet omnem scientiam tam bonorum q̃ malorum, vnde appetere quamcunque scientiam vel notitiam, quarumcunque rerum siue bonarum siue malarũ, est bonum in genere. Sed tamen secundum diuersas circunstantias additas potest esse bonum vel malum, & præcipuè hæc diuersificantur secundum intẽtionem finis. Nam si aliquis appetat scire scientias magicas vt eis etiam vtatur, est malum. Si autem appetat eas scire vt eas confutet & reprobet, sic est bonum & licitum. Similiter ẽt ex conditione personæ potest hoc diuersificari, vel etiam ex modo appetendi. Si enim sic aliquis appetat scire hmõi scientias ut earum notitiã præferat aliis vtiliorib. rebus, inordinatus est appetitus, & similiter si sit talis persona ad quam non pertineat hoc scire, inordinatè hoc appetit.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd omnis scientia ponit intellectum in aliquo sui bono, quia omne verum est quoddam bonum intellectus, sed non omnis scientia ponit intellectum in sui optimo, sed illa sola quæ est circa primam veritatem, nec etiam verũ est quòd magicæ artes sint scientiæ, sed potiùs sunt quædam fallaciæ dęmonum.

¶ Ad secundum dicẽdum, q̃ huiusmodi artes sunt prohibitæ quantum ad suum vsum. Si verò prohibere tur alicui etiam earum studium propter periculum vtendi tunc esset malum quia prohibitum.

ARTICVLVS XVII.

Vtrùm enunciabile semel verum, sit semper verum.

AD secundum sic proceditur. Videtur, q̃ non oporteat enunciabile quod semel est verum semper futurum esse verum. Si enim hoc esset verum in aliis enunciabilibus, pari ratione hoc esset verum in enunciabilibus de futuro. Sed in istis hoc non est verum, quia vt dicit Philoso. in 2. de generatione. (T. c. 64.) Futurus quis incedere non incedet: ergo non oportet enunciabile quod semel est verum, semper esse futurum verum.

¶ Præt. si partes sunt eædem, & totum est idẽ. Sed partes enunciabiis sunt prædicatum & subiectum & compositio, ergo idem est enunciabile existente eodẽ prædicato & subiecto & compositione, sed taliter existente eodem enunciabili contingit quòd sit quando que verum, & quandoque falsum, sicut hoc enunciabile sor. sedere est verum eo sedente, & falsum eo non sedente, secundum illud Philosophi in prædicamẽtis. Ex eo quòd res est, vel non est, oratio est vera vel falsa: ergo enunciabile quod semel est verum, non propter hoc semper est verum.

¶ Sed contra ista enunciabilia. Sortem currere & sortem cucurrisse, & sortem forte cursurum non differunt nisi secundum diuersam consignificationem temporis. Sed diuersa significatio non tollit identitatem nominis. Idem enim nomen dicitur esse per omnes casus & in singulari & in plurali numero: ergo etiã prædicta tria enunciabilia sunt idem enunciabile. Sed si unum horum semel sit verum semper oportet, quòd aliquod eorum sit verum, quia si semel est verum quòd sortes currit, priùs erat verum quòd sortes curret, & postea erit, verum quòd sortes cucurrit: ergo si enunciabile aliquod semel est verum, semper erit verum.

¶ Respondeo dicendum, quòd huius dubitationis vis, in hoc consistit vt sciatur vtrùm sit idem enunciabile quod est de præsenti præterito, & futuro. Si enim hoc verum sit, cõsequens erit quòd enunciabile quod semel est verum semper erit verum, licèt forte hoc dubitationem aliquam habere possit circa enunciabilia de futuro contingenti, sed hoc est altioris inquisitionis. Si verò sint diuersa enunciabilia de præsenti præterito & futuro, est autem idem enũciabile quod est de præsenti qualitercunque res se habeat, manifestum est q̃ idem enunciabile quandoque est verum, quandoque falsum, secundum q̃ Philosophus dicit in prædicamentis. Quod eadem oratio & opinio quandoque est vera quandoque falsa. Ad cuius euidentiã, sciendum est q̃ secundum Philosophum in 1. Perihermenias, tria quædam per ordinem inueniuntur. Nam voces sunt signa intellectus, intellectus autẽ sunt rerũ

Universidad de Deusto
Biblioteca

similitudines, manifestum est autem quod vnitas vocis significatiuæ, vel diuersitas non dependet ex vnitate vel diuersitate rei significatæ, alioquin non esset ali quod nomen æquiuocum secundum hoc enim si sint diuersæ res essent diuersa nomina & non idem nomẽ. Dependet ergo vnitas, vel diuersitas vocis significatiuæ siue complexè siue incomplexè ex vnitate vel diuersitate vocis, vel intellectus, quorum vnum, s. vox est signum & non signatum tantum: intellectus autem signum & signatum, sicut & res. Potest ergo nomen vel enunciabile esse aliud & aliud vel propter diuersitatem vocis tantum: sicut est in synonimis, in quib. est diuersa vox, sed idem significatum omninò vel etiam cũ diuersitate vocis potest esse diuersitas intellectuũ, siue propter diuersitatem modi intelligendi: & hoc contingit quãdocunque est diuersitas consignificationis, quæ consequitur diuersum modum intelligendi vnam & eandẽ rẽ, & præcipuè hoc apparet in tempore, quod per se commiscetur operationi intellectus humani componentis & diuidentis, vt dicitur in 3. de anima. Et ideo dicendum est, q̃ non est idem enunciabile Sortem sedere & sortem sedisse: vel sessurum esse: sed Sortem sedere est idem enunciabile, quia est eadem vox & idẽ modus significandi: & ideo patet q̃ idem enunciabile potest quandoque esse verum quandoque falsum.

¶ Vnde duo prima concedimus.

¶ Ad tertium dicendum, quòd diuersitas consignificationis tollit nominis identitatem, in tantum q̃ obliqui, secundum Philosophum, non sunt nomina, sunt tamen vnum nomen non simpliciter, sed inquantum conueniunt in vno ordine declinationis.

1.di.41 ar1. 5 ad 3.

1.p.q.13 ar. 4 ad 1 po. p.9.ar.7.ad 13.

veri.q.1.ar. 6.c.ad 1. Ad rõnes.

ARTICVLVS XVIII.

Vtrùm determinationes theologicæ debeant fieri authoritate, vel ratione.

CIrca tertium sic proceditur. Videtur quòd magister determinans quæstiones theologicas magis debeat vti auctoritatibus, quam rõnib. quia in qualibet scientia quæsti nes optime determinantur per prima principia illius scientiæ. Sed prima principia scientiæ theologicæ sunt articuli fidei, qui nobis per auctoritates innotescunt: ergo maximæ quæstiones theologicæ sunt determinandæ per auctoritates.

Cõtra gentiles lib 1.c. 2.8. & 9.

¶ Sed contra est quod dicitur ad Titum. 1. vt sit potens exhortari in doctrina sana, & contradicentes reuincere. Sed contradicentes melius reuincuntur rationibus quam auctoritatibus: ergo magis oportet determinare quæstiones per rationes, quam per auctoritates.

¶ Respondeo dicendum quòd quilibet actus exequendus est secundum quòd conuenit ad suum finẽ, disputatio autem ad duplicem finem potest ordinari. Quædam enim disputatio ordinatur ad remouendum dubitationem an ita sit, & in tali disputatione theologica maximè vtendum est auctoritatibus quas recipiunt illi cum quibus disputatur, putà si cum Iudæis disputetur, oportet inducere auctoritates veteris Testamenti. Si cum Manichæis, qui vetus testamentum respuunt, oportet uti solùm auctoritatibus noui Testamenti. Si autem cum schismaticis qui recipiunt vetus & nouum testamentum, non autem doctrinam sanctorum nostrorum, sicut sunt Græci, oportet cum eis disputare ex auctoritatibus noui vel veteris Testamenti, & illorum doctorum, quos ipsi recipiunt. Si autem nullam auctoritatem recipiunt, oportet ad eos conuincendos ad rationes naturales confugere. Quædam verò disputatio est magistralis in scholis non ad remouendum errorem, sed ad instruendum auditores, vt inducantur ad intellectũ veritatis quam intendit, & tunc oportet rationibus inniti inuestigantib. veritatis radicem & facientibus scire quomodo sit verum quod dicitur, alioquin si nudis auctoritatib. magister quæstionem determinet certificabitur quidem auditor quòd ita est, sed nihil scientiæ, vel intellectus acquiret, sed vacuus abscedet.

¶ Et per hæc patet responsio ad obiecta.

8.dist.1.q.1. ar.1.c. & potẽ q.3.ar.6. c.

QVÆSTIO X.

DEINDE quæritur de rebus pertinentib. ad vim appetitiuam.

¶ Et primo de bonis.

¶ Secundò, de malis.

Circa primum quæruntur duo de martyrio.

¶ Primò, vtrùm aliquis absque perfecta charitate possit se ad martyrium offerre.

¶ Secundò, vtrum sustinere martyrium pro Christo sit in præcepto.

ARTICVLVS XIX.

Vtrùm aliquis absque perfecta charitate se possit martyrio offerre.

AD primum sic proceditur. Videtur, quòd aliquis absque perfecta charitate possit se martyrio offerre, quia super illud Psal. 13. ideo dilexi mandata tua super aurum & topation. dicit Gl. quòd minima charitas plùs diligit Dei legem, quam milliaria auri & argenti: & eadem ratione quam omnia temporalia. Sed id quod minus diligimus exponimus pro eo, quod magis diligimus: ergo & omnia temporalia, & etiam propriam uitam potest exponere pro Christo, qui habet minimam charitatem.

4.di.49 q. 3.ar. 3. & 2.ad 3. & 22.q.124. 6.de mar tyrio.

¶ Sed contra. Si aliquis absque perfecta charitate potest se offerre martyrio, ergo pari ratione poterit martyrium sustinere absque charitate perfecta. Sed hoc videtur esse falsum secundum illud Io. 3. Maiorẽ charitatem nemo habet quàm vt animam suam ponat quis pro amicis suis: ergo aliquis absque charitate perfecta non potest se ad martyrium offerre.

¶ Respon. dicendum in operib. virtutũ duo sunt attendenda. s. id qđ fit. & modus faciendi. Cõtingit aũt idẽ factum, quod fit secundum aliquã perfectã virtutẽ, fieri ẽt non solum ab habente paruã virtutẽ: sed ẽt à non habente virtutẽ, sicut aliquis non habens iustitiã põt facere aliqđ opus iustum. Sed si attendamus ad modum faciendi, ille qui non habet virtutẽ nõ potest operari, sicut ille qui habet: nec ille qui habet paruam, sicut ille qui habet magnã, qui operatur faciliter & prõptè & delectabiliter, quod non ita facit ille qui caret virtute, vel qui paruam habet. Sic ergo dicẽdum est, q̃ hoc opus qđ est offerre se martyrio, vel ẽt martyrium sufferre põt facere nõ solùm charitas pfecta, sed ẽt imperfecta, & qđ plus est ẽt ille qui caret charitate. secundum illud Apostoli 1. ad Cor. 13. Si tradidero corpus meũ ita ut ardeã, charitatẽ aũtẽ nõ habeã, &c. Sed charitas perfecta hoc facit prõptè, & delectabiliter, sicut patet de Laurẽtio & Vincẽtio, qui in tormẽtis hilaritatẽ ostenderunt. hoc autem non potest facere charitas imperfecta, vel ẽt ille qui charitate caret.

2.q.2.ar. 2.c. 4.q.5. & 8.c.

¶ Et per hoc patet responsio ad obiecta.

ARTICVLVS XX.

Vtrùm pati martyrium propter Christum sit in præcepto.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur, q̃ pati martyriũ propter Christũ nõ sit in præcepto. Minus

enim videtur quòd homo det sua, quàm quòd proprium corpus ponat, vt dicit Grego. in illa homi. Ego sum pastor bonus. Sed dimittere omnia sua propter Christum non cadit sub præcepto, sed sub consilio: ergo etiam exponere corpus suum martyrio non cadit sub præcepto.

22.q.124. art.1.ad 3. & ar.3.ad 1.& 4.dist. 49 q.5.ar. 3.q.2.

¶ Sed contra est, quod Aug. dicit 13. de ciui. Dei, cũ dictum est homini morieris si peccaueris, non dicitur martyri morere ne pecces. Sed illud quod oportet nos facere ne peccemus, cadit sub præcepto: ergo mors martyrum cadit sub præcepto.

¶ Respondeo dicendum, quòd aliquid cadit sub præcepto dupliciter. Vno modo absolutè. Alio modo secundum animi præparationem, quia enim præceptum importat rationem debiti, illud absolutè cadit sub præcepto, quod est debitum propter aliquod præexistens. sicut præceptum de honoratione parentum: vel de amando Deum. Sed quandoque contingit, q̃d quod facit aliquid esse debitum, nondũ præcesit sed potest occurrere. Vnde hoc cadit sub præcepto nõ absolutè, sed secundum præparationem animi. ita s. vt homo habeat animum paratum ad faciendum illud, quod debitum redditur ex aliqua causa occurrente, & hoc modo exponit Aug. illa Domini præcepta quæ ponuntur Matth. 5. Si quis percusserit te in vn. m maxillam, præbe ei & alia: quia si opus esset, & hoc exigeret salus aliorum, homo debet esse paratus ad hoc faciendum, & per hunc modum sustinere martyrium propter Christum cadit sub præcepto, quia homo debet habere animum paratum vt prius permitteret se occidi, quam Christum negaret vel mortaliter peccaret: & sic etiã relinquere bona propria cadit sub præcepto, quia debet esse paratus animus Christiani magis sustinere rapinam bonorum suorum quam Christum negare, vel mortaliter peccare.

ar.1.2.c.& 12.q.99 ar 1.2.5.c.& po. q. 10. ar.4.ad 8.

Matth.

22. vbi supra.

¶ Et per hoc patet responsio ad obiecta.

QVAESTIO XI.

DEINDE quæritur de actibus malis, scilicet de primis motibus.

¶ Circa quos quæsita sunt duo.

¶ Primò, vtrum primi motus semper sint peccata.

¶ Secundò, vtrùm in infidelib. sint peccata mortalia.

ARTICVLVS XXI.

Vtrùm primi motus semper sint peccata.

AD PRIMVM sic procedebatur. Videt̃ q̃ primus motus semper sit peccatum, dicit. n. Magister 21. dist. secundi libri Sententiarum quòd tentatio à carne non potest esse sine peccato. Sed quandocũque est primus motus est tentatio à carne: ergo primus motus non potest esse sine peccato.

¶ Sed contra est, quod ad Rom. 6. super illud. Non ergo regnet peccatum in vestro mortali corpore. dicit Glo. Non prohibet concupiscentiam quæ vitari non potest: sed illud quod non potest vitari non est peccatum, ergo concupiscentia quæ est primus motus non est peccatum.

¶ Respondeo dicendum, quòd motus importat inclinationem quandam ad terminum, quæ quidem inclinatio pertinet ad appetitum in humanis actib. Est autem in homine triplex appetitus vnus quidem naturalis, secũdum quòd vis appetitiua pertinet ad animam vegetabilem, sicut & vis digestiua & expulsiua & retentiua. Secundus appetitus est sensualitatis, qui monetur secundum apprehensionem sensus. Tertius

1.p.q.19. ar.9.

appetitus est voluntatis, qui mouetur secundum iudicium rationis. Peccatum quod habet rationem culpæ, de quo nunc loquimur, non potest esse nisi in actu voluntario, qui s. est aliqualiter in potestate peccantis, actus autem appetitus naturalis non subiacet imperio rationis, sicut nec actus aliarum potentiarum vegetabilis animæ, & ideo in actu talis appetitus nõ potest consistere culpa, sicut q̃ homo esuriat vel sitiat absque culpa est, & idem dicendum est in aliis hmõi. Sed actus appetitus sensitiui subiacet imperio rationis, quia ratio præueniens ipsum potest eũ imperare vel etiam impedire. & ideo talis motus potest iam habere rationem culpæ: & si sequatur iudicium rationis, poterit ẽt esse peccatum mortale: sicut & motus exteriorum membrorum imperati a ratione. Si autem præueniat iudicium rationis, est quidem peccatum: si tendat in aliquid illicitum quia in potestate hominis fuit ipsum cohibere, est tamen veniale peccatum & leuissimum, vt patet per Aug. 12. de Trin. & hoc dicitur primus motus peccati: motus autem superioris appetitus, ideſt voluntatis consequens iudicium rationis, iã potest esse peccatum mortale.

12.q.148. art. 1.ad 3. 1.par.q.103. art.4. & 96. 106.art.2. 12.q.71.ar. 5.6.c.& ad 2.

12.q.17.ar. 8.& 9.o. 2.di.22.q.1. ar. 3. ad 5. & dist.

24.q.3.ar.1. o. 12.q.17. ar. 7. o.

¶ Primum ergo concedimus.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ concupiscentia non potest vitari sic, quòd nullus concupiscentiæ motus surgat: quia dum resistitur vni, insurgit alius. possunt tamen vitari singuli, & ex hoc quilibet habet aliquid de ratione peccati, licèt non habeat rationem perfecti peccati: quod est peccatum mortale.

2.di.24.q.2. ar.2.o. Ad rõnes.

12.q.74.ar. 3.ad 2.

ARTICVLVS XXII.

Vtrùm primi motus in infidelibus sint peccata mortalia.

CIrca secundum sic proceditur. Videtur, quòd primi motus in infidelibus sint peccata mortalia. Quia sicut Anſel. dicit in lib. de gratia & lib. arb. Eos qui non sunt in Christo Iesu, sequitur damnatio si sentiunt concupiscentiam: etiam si non consentiant: sed sentire concupiscentiam est habere primum concupiscentiæ motum: ergo fideles qui non sunt in Christo IESV peccant mortaliter, secundum primos motus, quia damnatio non debetur nisi peccato mortali.

12.q.80.ar. 3 ad 5. Ma.q.7.ar. 8.o.& 12.q. 89 ar. 5.o.

¶ Præt. quilibet homo debet habere originalem iustitiam, secundum quam concupiscentia reprimebatur: sed contra hoc debitum est quilibet concupiscentiæ motus: ergo quilibet concupiscentiæ motus est peccatum mortale. Omne. n. quod est contra debitum, habet peccati mortalis rationem.

¶ Sed contra. Quantò est gradus altior, tantò est casus grauior. Sed altior est gradus fidelis, quam infidelis. Cum ergo primi motus fidelium non sint peccata mortalia, multo minùs primi motus infidelium.

¶ Respondeo dicendum, quòd primus motus. sicut dictum est, est motus sensualitatis præueniens de liberationem rationis: eadem autem natura sensualitatis est & rationis in fidelibus & in infidelibus. Ad naturam autem sensualitatis & rationis pertinet quòd motus sensualitatis, quæ est absque deliberatione rationis nõ possit esse peccatum mortale, quia peccatum mortale est quod consistit in auersione à Deo, ad quem conuerti non potest homo nisi per rationem: & per consequens auersio à Deo qui constituit peccatum mortale, non potest esse nisi in ratione, vt patet per August. 12. de Trini. & ideo dicendum est quòd primi motus in infidelium non sunt peccata mortalia, sed venialia.

2.ar.9o.

12.q.15.ar. 1.& 4. 22.q.6. 158. art. 2.ad 3. & verit.q. 26.ar.6.ad 16.

¶ Ad primum ergo dicendum, q̃ dictum Anselmi

Universidad de Deusto
Biblioteca

dependet ex verbo Apostoli,qui concludit ad Ro. 8. quòd nihil est damnationis his qui sunt in Christo Iesu,qui non secundum carnem ambulant. Videtur ergo quòd his qui non sunt in Christo Iesu sit aliquid damnationis.etiam si non secundum carnem ambulent moribus carnis consentientes: alioquin nihil plus haberent hi qui sunt in Christo Iesu quam alii. Est ergo aliquid damnationis his qui non sunt in Christo Iesu,si sentiant motus carnis, quamuis non consentiant:quod quidem qualiter sit intelligendum,ex processu apostoli apparet:præmiserat enim reparationē gratiæ inchoatam esse in his qui sunt in Christo Iesu quantum ad mentem,licet non quantum ad carnem. Præmiserat enim,Ego ipse mente quidem seruio legi Dei,carne autem legi peccati.s.propter legem fomitis:qui adhuc manet in corporis membris. Ne ergo hi qui sunt in Christo Iesu viderentur adhuc pristing damnationi subiacere propter fomitis motus,concludit apostolus quòd nihil est damnationis his qui sunt in Christo Iesu:si non secundum carnem ambulant: quia damnatio originalis peccati soluta est per gratiam Christi,quamuis actu remaneat fomes peccati: damnationem verò actualis peccati non incurrunt: quia non ambulant secundum carnem. In infidelibus verò manet peccatum originale non solum actu, sed etreatu.ideo est in eis aliquid damnationis ex parte originalis peccati.non aut ex parte actualis,si concupiscentiis non consentiant.Ex hoc ergo non sequitur q in infidelibus primus motus inducat damnationē peccati mortalis:sed sequitur q habeat annexam dānationem originalis peccati.

12.q.74.ar. 3.ad 2. & q. 81. ar. 3. ad 2.

¶ Ad secundum dicendum, q debitum originalis iustitiæ pertinet ad ipsam personam infidelem rationē humanę naturæ,quam à primo parente traxit, cui collata est originalis iustitia:& ideo id quod pertinet ad defectum originalis iustitiæ pertinet ad peccatum naturæ,s.ad peccatum originale,non autem ad peccatum actuale,quale est peccatum mortale.

QVÆSTIO XII.

ARTICVLVS XXIII.

Vtrùm pueri non exercitati in præceptis debeant recipi in religione.

27. q. 189. ar. 10. & 2. 9. & q. 100. arti. 3. ad 4. & ad 17. huius.

QVæstio est, vtrùm pueri non exercitati in præceptis,sint recipiendi vel obligandi voto vel iuramento,vel beneficiis alliciendi ad ingressum religionis:Et videtur q non.Perfectio enim consiliorum,ad quam ordinatur religiones,à Christo exordium sumpsit.Sed Christus primò consilium perfectionis dedit adolescenti qui præcepta seruauerat:vt patet Mat.19. ergo soli illi qui sunt exercitati in præceptis,sunt ad religionem obligandi vel recipiendi.

¶2 Præt.Greg.dicit super Ezech.Nemo repentè fit summus.Sed in bona conuersatione à minimis quis inchoat,vt ad magna perueniat.Sed magna sunt cōsilia quæ pertinent ad perfectionem vitæ: minora autē sunt præcepta quæ pertinent ad omnem iustitiam: ergo prius debent pueri exercitari in præceptis, quàm ad consilia inducantur.

¶3 Præt.Exo.21.dicitur.Si quis aperuerit cisternā, decideritque bos vel asinus in eam, dominus cisternæ reddet precium iumentorum. Sed ille qui aliquē puerum nondum in præceptis exercitatum ad religionem inducit quodammodo aperit ei cisternā:quia plerique tales religionem ingredientes egrediuntur, & in desperationem incidunt quasi in quandam spiritualem cisternam:ergo videtur quòd illi qui eum inducit hoc imputetur ad peccatum.

¶4 Præt.illud quod est expediens communi vtilitati non est tollendum.Sed expedit communi utilitati, quòd homines propria libertate vtantur ad bonum faciendum:ergo non est aliquibus auferenda talis libertas per obligationem voti,vel iuramenti.

¶5 Præt. Beatus Benedictus monachorum institutor almificus in sua regula statuit quòd venientib. ad religionem, non sit facilis præbendus ingressus, sed probandum sit an spiritus a Deo sit, ergo multo minùs sunt aliqui muneribus vel beneficiis alliciendi.

¶6 Præt. Greg.dicit & habetur in decretis distinctione 48.Scimus quòd ædificati parietes non priùs tignorum pondus accipiunt, nisi natiuitatis suæ humore sic centur,ne si ante pondera quàm solidentur accipiant cunctam simul ad terram fabricam deponant.Sed pueri qui nondum sunt exercitati in præceptis,sunt quasi parietes nondum deficcati: ergo non sunt eis imponenda tigna,id est grauia religionis instituta.

¶7 Præt.status religionis,est status pœnitentię.Sed pueri excipiuntur ab omni pœnitentiæ coertione: vt habetur in decretis de pœnitentia.dis.4. ergo non sunt ad religionem inducendi.

¶8 Præt.sicut dicitur.20 q.1.Quod quis non optat nec eligit profectò non diligit:quod autem non diligit facilè contemnit.Sed pueri antequam sint exercitati,non habent firmam electionem:ergo nec firmam dilectionem:facilè ergo religionem contemnent si in tali ætate ad religionem inducantur.

¶9 Præt.Prouer.14.dicitur,Substantia festinata minuetur:sed videtur esse nimia festinantia q aliquis ad consilia conuolet nondum in præceptis exercitatus: ergo videtur quòd bonorum spiritualium substantia de facili minuatur: ergo non sunt ad religionem inducendi.

¶10 Præt.non minor cura est adhibenda in ingressu religionis,quàm in susceptione ordinis.Sed in ordinibus prohibentur ad maiores accedere, qui minores non acceperunt:ergo etiam nec debet aliquis ad obseruantiam consiliorum religionem transire: nisi priùs præceptis obseruatis.

¶11 Præt.Duo sunt homini necessaria, s.intelligere verum & operari bonum:sed intelligendo verum stultus reputaretur,qui priùs ad difficiliora se transferret,quàm leuiora intelligeret:ergo stultum est in comparatione boni,quòd aliquis priùs transeat ad consilia,quàm in præceptis exercitetur.

¶12 Præt. Cuilibet in religione existēti cōuenit curā agere aliorū vel salté suiipsius:sed in his qui eligunt ad aliquam curam Ecclesiasticā, oportet eligere meliores:ergo oportet eos qui ad religionem assumūtur eligere meliores,hi aūt sunt qui sunt exercitati in præceptis:ergo tales sunt ad religionem inducendi.

¶13 Præt.Illud quod est in se bonum, si ex eo sumatur peccati occasio,est abiiciendū:sicut serpens æneus quem Moyses fecerat ex mandato Domini ad sanandum filios Israel,vt habetur Numeri.21. Ezechias cōbussit,quia ex eo sumebatur idolatriæ occasio:similiter etiam quamuis benedictio sit secundum se bona, tamen reprehenditur si minor præsente maiore benedicit,cum ergo aliqui inexercitati in præceptis sumāt occasionem peccati ex ingressu religionis ab ea recedentes,quamuis religio sit secundum se bona: tamen videtur quòd inexercitatos ad religionem inducere sit vitandum.

¶14 Præt.Greg.dicit,& habetur in decretis distinctione 48. Casum appetit, qui ad summi loci fastigia postpositis gradib. per abrupta quærit ascensum:sed procedere ad consilia non obseruatis præceptis est postponere gradum:ergo videtur quòd hoc sit casum quærere,

qui rere,& ita ad hoc non sunt aliqui inducendi.

¶15 Præterea. Damas.dicit in 2. lib. quòd non est inutile inexpertum existentem & improbatum incorruptione frui,vt non in superbiam incidat & iudiciū diaboli: ergo pari ratione non est inutile improbatos & inexpertos in præceptis ad statum contemplationis assumi,ad quem religio ordinatur.

¶16 Præterea.Greg.dicit in 6.Moral. post Lyæ amplexus, ad Rachelem Iacob peruenit: quia perfectus quisque antè actiuæ vitæ ad fœcunditatem iūgitur:& post cōtemplatiuæ ad requiem copulatur. Sed actiua vita consistit in obseruantia præceptorum: status autem religionis pertinet ad vitam contemplatiuam. ergo non sunt aliqui ad religionem inducendi,antequā sint in præceptis exercitati.

¶17 Præterea.Nulla promissio est facienda, cuius solutio non est licita.Sed soluere aliquid alicui pro ingressu religionis non est licitum,vnde dicitur.1.q.2.c. quampio.Nunquam legimus Domini discipulos, vel eorum ministerio conuersos quempiam ad Dei cultū aliquo muneris interuentu prouocasse: ergo non sunt aliqui promissionibus ad religionem alliciendi.

¶18 Præterea.Nullus qui non est exercitatus in armis,secundum leges est admittēdus ad militiam corporalem. Sed religio est status militiæ spiritualis: ergo non sunt aliqui recipiēdi ad religionem:nisi priùs exercitati in præceptis quasi in quibusdam spiritualibus armis.

¶19 Præterea.Qui non potest se obligare ad minus, non potest se obligare ad maius nisi sit necessarium. Sed puer ante decimumquartum annum non potest se obligare ad matrimonium quod minus est:ergo multò minus ad religionem.

¶20 Præterea,legitur Marci 5.quòd Dominus demoniacum curatum non permisit secum intrare nauim: quæ significat crucem & religionem, per dæmoniacū autem curatum signantur homines à peccatis conuersi:ergo non sunt ad religionem accipiendi peccatores statim conuersi antequàm in præceptis exercitentur.

¶21 Præterea,bonorum operum fructus habere debemus,quando de Aegypto eximus, vt dicit quædam Gl.Exo. 12. Sed exire de Aegypto, est exire de mundo religionem intrando, ergo illi qui volunt religionem intrare debent priùs fructum bonorum operum habere per obseruantiam præceptorum.

¶22 Præterea,Aug.dicit in lib.de sermone Domini in monte,quòd omnis præsumptio est coerceuda, sed magna præsumptio videtur esse q aliquis velit ascendere ad arcem consiliorum, nondum obseruatis præceptis,ergo tales sunt coerceudi, & non alliciendi ad religionis ingressum.

23 Præterea. Aug.dicit in eodem lib.q maiora maioribus:& minora minoribus sunt exibenda. Sed consilia sunt maiora:ergo non sunt pueris inexercitatis exhibenda, & ita pueri nondum exercitati in præceptis non sunt ad religionem trahendi.

¶Sed contra est quod dicitur 20. q. 2. Si in qualibet & infra. Parentibus sanè filios suos ad religionem tradere non amplius quàm vltra decimumquartum annū ætatis suæ licētia esse poterit. Postea verò aut cum voluntate parentum eorum: aut si suæ deuotionis fit solitarium votum:erit filiis licitum religionis assumere cultum.Sed post quartumdecimum annum non statim sunt homines in præceptis exercitati:ergo possunt religionem ingredi pueri antequam sint in præceptis exercitati.

¶2 Præterea.maius est quòd aliquis assumatur ad regimen sui & aliorum,quàm quod recipiatur in religione in qua sub regimine alterius viuit.Sed Salomon ad huc puer existens assumptus est ad regnum sui & aliorū.Vnde dicitur 1.Paralip.29. Locutus est Dauid Rex ad omnem Ecclesiam. Salomonem filium meum elegit Deus adhuc puerum & tenellum: ergo multò magis possunt pueri non exercitati in præceptis ad religionem recipi,vel induci. Salomone puer id regnū est assumptus

¶3 Præterea. Illud votum non est illicitum, ex quo non redduntur aliqui rei si soluant,sed sicut dicit Ambrosius illæ quæ in puerilibus annis continentiam vouerunt, non constituuntur reæ si votum exoluant:ergo quod aliqui voto astringantur ad religionē in puerilibus annis non est illicitum. Ambro.

¶4 Præterea, nihil est illicitum per quod aliquis à bono non retrahitur. Sed qui prouocatur ad meliora non retrahitur à bono: ergo cum status religionis sit melior quo obseruantur consilia,quàm status vitæ secularis in quo simpliciter obseruantur præcepta:videtur quòd non sit illicitum inducere pueros ad religionem voto,vel iuramento:aut etiam beneficio antequā in præceptis sint exercitati.

¶5 Præterea,10.q.1.dicitur.Firma tunc erit virginitis professio, ex quo adulta iam ætas esse cœperit, & quæ solet apta nuptiis deputari: sed non statim in hac ætate viri vel mulieres sunt in præceptis exercitati,ergo antequàm aliqui in præceptis exercitentur, licitè possunt religioni astringi voto,vel iuramento. Caron.

¶6 Præterea.si talis obligatio esset illicita, scilicet qua pueri non exercitati in præceptis voto vel iuramēto ad religionem obligantur, aut hoc esset quia est secundum se mala:aut quia est prohibita: sed non est secundum se mala: quia sic executio sine adimplerio promissionis esset peior & perseuerantia pessima. Cuius contrarium videmus:quia adimplentes ea quæ promiserant in puerilibus annis,& in promissis perseuerantes maximè commendantur.Similiter etiam non est illicita talis obligatio,quia prohibita. Non enim prohibetur lege veteri.Dicitur enim Numeri trigesimo.Mulier si quippiam vouerit & se constrinxerit iuramēto, quæ in domo patris sui & in ætate adhuc puellari: si cognouerit pater votum quod pollicita est,& iuramētum quo obligauit animam suam, & tacuerit, voti rea erit,& quicquid pollicita est,& iurauit, opere complebit:finautem vt audierit contradixerit pater, & vota & iuramenta eius irrita erunt,nec obnoxia tenebitur sponsioni.eo quod contradixerit pater. Similiter etiā non est prohibitum in iure canonico: quia in decreto Leonis Papæ,hæc eadem auctoritas inducitur.Similiter etiam non est prohibitum lege Euangelij quæ maximè inducit homines à recedendo à mundo,& ad sequendum perfectionis opera: ergo licitum est obligare voto, vel iuramento pueros nondum exercitatos in præceptis ad religionem. Numc. 30 Léo Papa

¶Respondeo dicendum, qnòd hoc quod pro quæstione hic inducitur dubitationem non habet: nisi q quidam contentioni studentes veritatem obnubilare conantur.Vnde hic locum habent verba quæ Augusti nus dicit in secundo de ciuitate Dei.Quoniam ille est maior & deterior insipientium morbus animarū,quo instabiles † motus suos etiam post rationē plenè reditam.siue nimia cęcitate: qua nec aperta cernuntur, siue obstinatissima peruicacia: qua & ea quæ cernuntur non ferunt, tanquam ipsam rationem veritatemque defendunt sit necessitas copiosiùs dicendi plerūque res claras velut eas non solùm spectantibus intuē das:sed quodammodò tangendo palpantibus offeramus:& tamen quis disceptandi finis erit si respondendum esse ipsis respondentibus nos æstimemus. Nam qui vel nō possunt intelligere quòd vel tam duri sunt peruersitate mentis, vt etiam si intellexerint non obediant & respondentes loquuntur iniquitatem atque infatigabiliter vani sunt: quorum dicta contraria, si totiens velimus refellere quotiens obnixa fronte statuerint, non cogitare quid dicant: dum quocunque modo Augu. † Alias irritationabiles.

† Alias,regimen.

Universidad de Deusto
Biblioteca

modò nostris disputationibus contradicant quàm sit inhonestum & grauinosum & infructuosum vides. Erit ergo hic modus seruandus, vt veritas manifestè & quasi palpabiliter ostendatur, & si qua in contrarium dicta fuerint quæ aliud pondus non habeant contemnantur: ne semper opporteat inutiliter eadem replicare. Sed si quis cótrarium dicere voluerit, scribat quod dicit: vt alij intelligentes diiudicare possint an doceat veritatem.

¶ Primò ergo circa propositam quæstionem vt singula discutianus, considerandum est pueros etiam infra annos pubertatis in religionem recipi non est secundum se malum: imò est expediens & fructuosum: quia illud quod a pueritia assueximus, semper perfectius & firmius tenemus, secund m illud Prouer. 22. Adolescens iuxta viam suam graditur, & etiam cum senuerit non recedet ab ea: & ideò Apostoli instituerunt: vt pueri etiam infantes ad Christianam religionem reciperentur: vt in ea nutriti, firmius & perfectius ei inhærerent. Et hoc est quod Dio. dicit in vltimo. capit. ecclesia. Hierar. Secùndum legem sanctam confirmati infantes ad habitum sanctum habebunt consuetudinem ab omni remoti errore & immundæ vitæ expertes, hoc diuinis nostris ducibus, idest Apostolis ad mentem venit, & visum est suscipere infantes. Multò autem magis excedit Christiana infidelium vitã, quàm vita religiosorum vitam secularium, præsertim cùm in primitiua ecclesia omnium christianorum erat perfectissimus religionis status, secundum illud Actuum quarto. Multitudinis credentium erat cor vnum & anima vna: nec quisquam eorum quæ possidebat aliquid suum esse dicebat, sed erant illis omnia communia, ad cuius vitæ exemplar, omnes religiones sunt institutæ. Et ideò religionum institutores ex eadé causa qua Apostoli moti sunt ad recipiendum infantes in religione, vt patet de beato Benedicto, qui vt in 2. dialogorum legitur, recipit nutriendum in religione Maurum duodennẽ, & Placidum septennem. Est tamen quædam differentia circa hoc attendenda. Nam pueri ante annos pubertatis ex naturali iure sunt sub cura parentum propter hoc quod patiuntur discretionis defectum, secundum quem possint bene regere seipsos, ideò in hac ætate possunt quidem religioni tradi, si à parentibus offeratur, & erit rata traditio. præcipue si cum ad annos pubertatis peruenerint ratam habuerint paternã oblationem, vnde Gregorius dicit & habetur 20. q. 1. addidisti. Si pater vel mater filiũ filiamve intrã septa monasterij, in infantiæ annis sub regulari tradiderint disciplina, vtrum liceat eis postquam pubertatis impleuerint annos, egredi, & matrimonio copulari, hoc omnino deuitamus. quia nefas est vt oblatis à parentibus Deo filiis voluntatis frena relaxentur. Si autem in hac ætate propria sponte se religioni tradiderint, potest hoc per assensum vel dissimulationem parentum ratum esse, vnde dicitur 20. q. 2. Si in qualibet minori ætate vel religionis tonsuram, vel religioni vestem debitam, in vtroque sexu filiis, aut vnus aut ambo parentes dederint aut forte vel nolentibus vel nescientibus, scilicet parentibus à se susceptam, non mox visam in filiis abdicauerint, sed vel coram se, vel Episcopo palàm quę in conuẽtu eodem filios talia habere permiserint: ad sæcularem reuerti habitum filiis ipsis quandoque penitus nõ licebit. Si verò pueri annos pubertatis trãscenderint, possunt etiam inuitis parentibus ad religionem transire, nec sunt repellendi, imò magis aduocandi. Vt enim Gregorius dicit in quadam homilia. Ad vitam bonam alius in pueritia, alius in adolescentia, alius in iuuentute, alius in senectute, alius in decrepita ætate perducitur. Et cùm in nulla ætate sint repellendi minus tamen sunt repellendi in pueritia. Dicit enim Chrysostomus super Matthæum. Quis meretur appropinquare Christo, si repelleretur ab eo simplex infantia? nam si sancti futuri sunt, quid vetatis filios ad patrem venire? Si autem peccatores futuri sunt, vt quid sententiam condemnationis profertis, antequàm culpam videatis. quam quidem damnationis sententiam proferunt aliqui, cùm dicunt, non sunt recipiendi pueri ad religionem, quia exibunt & peiores efficientur. Sed quòd addunt quidam, quòd oportet pueros priùs exercitari in præceptis & postea transire ad consilia obseruanda in religione, ex falso intellectu procedit. Arbitrantur enim quòd præcepta præparent viã ad consilia. Non est autem sic, imò potius consilia parant viam ad præcepta seruanda, quia per consilia remouetur homo à rebus seculi, circa quas occupatus, difficile est quòd innocentiam seruet. Vnde Hylarius dicit super Matthæum. Graue onus innocentia subit incrementis opum occupata. Rem enim solius famulatus Dei non fina seculi vitiis assequetur. Et ideò Dominus dicit Matthæi decimonono. Quòd difficile est qui pecunias habent intrare in regnum cęlorum, quia difficile est quòd homo præcepta seruet, quibus intratur in regnum, nisi sequens consilia diuitias relinquat: & ideò pueri ad hoc quòd innocentiam seruare possint in obseruantia mandatorum sunt præparandi. & quodammodò præmuniendi in exercitio consiliorũ, nec sunt repellendi, quamuis ineruditi videantur in præceptis. Dicit enim Origenes super Matthæum. Quidam puerilem sermonem habentes offerunt saluatori pueros & infantes. Qui autem videntur perfectiores, priusquam discant ad rationem iustitiæ, reprehendũt eos qui pueros & infantes adhuc minus eruditos offerũt Christo. Dominus autem hortatur discipulos suos condescendere vtilitatibus puerorum, Hoc ergo debemus attendere, ne æstimatione sapientiæ excellentioris contemnamus, quasi magni pusillos ecclesiæ prohibẽtes pueros venire ad Iesum. Sed quod vlterius quæritur an ante religionis ingressum, sint voto vel iuramento ad religionem obligãdi, manifestè patet quòd sic. Sicut enim in malo quantò voluntas est magis affirmata ad malum, tantò peior est, sicut in obstinatis patet, & qui ex malitia peccant, ita etiam in bonis tantò voluntas maior est, quantò est magis firmata & astricta ad bonum. Cùm ergo bonum sit quòd pueri ad religionem veniant, multò melius est quòd eorum voluntas sit ad hoc firmata, quod fit voto vel iuramento, vnde & Dauid dicebat. Iuraui. & statui custodire iudicia iustitiæ tuæ. & Augustinus dicit in epistola ad Paulinam & Armentarium. Fœlix necessitas, quæ ad melióra compellit. Vltimò autem considerandum restat, an sint beneficiis alliciendi, & si quidem conuentione vel pacto precium alicui detur, vel quodcunque terrenũ beneficium vt religionem intret, hoc est illicitu. Si autem aliquis ei aliqua beneficia temporalia conferat, vt auferat impedimenta, quib. impeditur à religionis ingressu vel etiam vt eum nutriat vel doceri faciat, ad hoc quòd sit religioni aptus, hoc non est illicitum, sed est laudabile. Similiter si beneficiis temporalibus aliquis aliquem alliciat, vt eum fauorabilem sibi reddat, non intendens gloriam propriam, sed gloriam Dei, & proximi salutem, laudabile est, sicut & Apostolus de se ipso dicit primæ Corinthiorum decimo. Per omnia omnibus placeo. Deus etiam aliquos temporalibus beneficiis allicit ad bene agendum. In ecclesiis etiam quibusdam temporalium distributionibus alliciuntur aliqui ad ecclesiæ deseruiendum, non quòd præmium accipiant, sed sunt quædam secundariò allecta ad seruiendum Deo, sicut & Dominus dicit Matthæi. sexto. Primò quærite regnum Dei, & iustitiam eius, & hæc omnia, scilicet necessaria vitæ, adiicientur vobis.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd sicut Christus ad co-

ad consilia inuitauit adolescentem in præceptis exercitatum, ita etiam vocauit Matthæum publicanum non exercitatum in præceptis. sed peccatis implicatũ, ex quo accipere possumus, quòd ad consilia obseruanda in religione aduocandi sunt non solùm exercitati in præceptis, sed etiam non exercitati.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ diuersitas graduum dupliciter attendi potest. Vno modo in diuersis statibus seu conditionibus, & sic non oportet qui tendit ad maiorem statum vel conditionem, quòd prius exercitetur in minori statu vel conditione, sicut videmus quòd illi qui volunt fieri milites, non priùs exercitantur in lanificio, sed à pueritia exercentur in militia. Si militer qui volunt fieri clerici, non prius exercẽtur in vita laicali, sed à pueritia instruuntur in vita clericali, & hoc modo qui volunt religiosi fieri, non oportet quòd priùs exerceantur in vita seculari, sed optimum est eis si à pueritia exerceantur in vita religionis, quia magis poterunt in ea proficere. Vnde dicitur Trenorum tertio. Bonũ est viro cùm portauerit iugum Domini ab adolescẽtia sua. Alio modo possunt accipi diuersi gradus in eodem statu, vel conditione, & hoc modo dicit Gregorius, quòd in qualibet bona conuersatione incipiendum est à minoribus, vt ad maiora perueniatur. Sicut enim milites à rudimentis militiæ, & clerici à rudimentis clericaturæ, ita etiam & religiosi incipiunt à rudimentis religionis: vt proficiant vsque ad summum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd duplex est occasio, scilicet data & sumpta. Tunc quidem dat aliquis occasionem alicui ruendi, vel in cisternam cadendi, quã do facit aliquid, vel dicit minus rectum, ex quo datur proximo occasio ruinæ, & tunc ruina proximi imputatur danti occasionem. Aliquando autem non est occasio data, sed sumpta, puta cum aliquis inducit aliquẽ ad bonum: & ipse ex hoc fit deterior: non est relinquẽda monitio bona, propter hoc quòd ille sumit inde occasionem ruinæ. Vnde & Dominus non dimisit prædicationem veritatis, propter scandalum Pharisæorum, vt habetur Matthæi decimoquinto. Et Augustinus dicit in Epistola ad Bonifacium: & habetur vige simater tia quæstione quarta. Ipsa pietas. & infra. Quod si plurimi essent in domo ruitura, & inde saltem vnus liberari posset: atque id quia facere conaremur, alij semet ipsos præcipitio necarent, doleremus de cæteris, verũ de vnius saltem salute consolaremur.

¶ Ad quartum dicendum, quòd libertas necessitati coactionis opponitur: quę est necessitas absoluta: & talis necessitas est cohibenda. Sed necessitas quæ est ex suppositione finis nõ opponitur libertati: & tali necessitate expedit vti ad communem vtilitatem, alioqn nec pacta promissionibus firmata, nec iuramenta in rebus humanis fieri deberent. Multò autem magis per huiusmodi expedit homines obligari ad diuina, quæ sunt meliora.

¶ Ad quintum dicendum, quòd difficultas ingressus obseruatur in religionibus, per hoc quòd datur intrantibus annus probationis: in quo difficultates religionis experiuntur.

¶ Ad sextum dicendum, quòd parieti nondum deficcato non est onus tignorum imponendum, tamen non prohibetur quin sit paries deficcandus. Deficcatur autem paries à prauo humore seculari affectus per religionem, & ideò contingit quòd priùs exercitẽtur aliqui in religione, quàm eis onus prælationis aut facrorum ordinum imponatur, & de hoc onere loquitur Gregorius, vt patet per ea quæ præcedunt in illo capitulo. & in secunda homilia in Ezech.

¶ Ad septimum dicendum, quòd status religionis est status pœnitentiæ. & est exercitium siue schola perfectionis, vnde ad religionem recipiendi sunt peccato res propter pœnitentiam: & recipiendi sunt pueri innocentes quasi in schola quadam perfectionis: vt perfectius innocentiam conseruent.

¶ Ad octauum dicendum, quòd si omninò inuiti pueri in religionem inducerentur: timendum esset de casu futuro, sed ex quo propria voluntate se obligant ac religionem ingrediuntur, non habet locum ratio inducta.

¶ Ad nonum dicẽdum, quòd sicut magnum & paruum multum & paucum, secundum Philosophum, dicuntur relatiuè. ita & festinarum siue velox & tardum Nam festinatum siue velox est quod in paruo tempore multùm mouetur. Illa ergo substãtia minuitur quæ est festinata in respectu ad debitum modum, putà si aliquis aliquem statum aggressus statim à principio cõtemptis rudimentis illius status ea quæ sunt perfectorum in statu illo attentare vellet. Non est autem substãtia festinata, si exercitium perfectionis, & quasi quandam scholam, quæ est religio, à pueritia aliquis aggrediatur. Tãtum est enim culmen perfectionis, vt etiam si à pueritia quis huiusmodi perfectionem aggrediatur, semper habet vbi proficiat, sicut & Augustinus dicit ad Volusianum de doctrina Christiana. Tanta est in quit Christianorũ profunditas litetarum, vt in eis quo tidiè proficerem, si eas solas ab ineunte pueritia vsque ad decrepitam senectutem summo studio meliore ingenio conarer addiscere.

¶ Ad decimum dicendum, quòd diuersi ordines sunt quasi diuersi gradus vnius clericalis vitæ, & ideò oportet vt à minoribus incipiat qui ad maiores tendit. Non autem oportet quòd qui tendit ad sacros ordines, quòd exercitetur in his quæ pertinent ad inferiorem statum laicalis scilicet vitæ, & similiter in vita religionis oportet quòd à rudimentis eius incipiat. religionẽ qui ingreditur, vt ad summũ apicem religionis pertingere possit: non tamen oportet eum prius esse exercitatum in seculari vita.

¶ Ad vndecimum dicendum, quòd in intelligibilibus etiam oportet quòd aliquis à minoribus in eadẽ scientia incipiat, vt ad maiora perueniat: non tamen oportet quòd quicunque vult addiscere aliquam scientiam maiorem, quòd exercitetur in qualibet minori, sicut qui volũt addiscere liberales artes, non oportet quòd priùs exercitentur in mechanicis: sed solùm hoc oportet quando minor scientia parat viam ad maiorem. Vita autem secularis nõ parat viam ad religionem: sed magis ab ea abducit, vnde Gregorius dicit in principio Moralium. Cùm adhuc me cogeret animus præsenti mundo quasi specie tenus deseruire cœperũt multa ex eiusdem mundi cura succrescere, vt in eorũ iam non specie, sed quod est grauius mente retinerer. Conuerso autem obseruantia consiliorum parat viã ad tutius & perfectiùs præcepta diuina obseruanda: quæ necesse est in seculari vita obseruari.

¶ Ad duodecimum dicendũ, quòd ratio illa in multis deficit, primò quidem quia ille qui religionem intrat, non ad hoc eligitur, vt sui vel alterius curam gerat magis quàm antè: sed magis vt sit sub cura & obedientia alterius. Secũdò, quia hoc non conceditur ab omnib. quòd necesse sit eligere meliorem ad regimen prælationis: sed secundùm quosdã sufficit eligere bonum. Tertiò, quia si oportet eligere meliorem ad prælationem non quidem oportet similiter meliorem eligere: sed meliorem, idest magis idoneum ad hoc. pueri autem etiam non sint meliores simpliciter quã adulti: sunt tamen magis idonei ad hoc, vt in religione nutriantur, vnde Anselmus in libro de similitudinibus comparat eos qui à pueritia nutriuntur in religione Angelis, alios autem hominibus: quia Angeli à principio, homines processu temporis ad vitam æternã perueniunt. Quartò, quia ad Episcopatum non eligitur nisi

Universidad de Deusto
Biblioteca

nisi vnus: & ideò maior necessitas est quod melior assumatur, quàm de intrantibus religionem, qui plures accipi possunt.

¶ Ad decimumtertium dicendum, quòd non solùm illud quod est peccatum præbet occasionem ruinæ: sed etiam illud quod habet speciem mali. Vnde & Apostolus dicit primæ ad Thessalonicenses vltimo. Ab omni specie mala abstinete vos: & quia serpens æneus etsi secundum se esset bonus ex sui institutione, tamen speciem habebat mali propter similitudinem idolatriæ, ideò apud eos qui erant ad idolatriam proni non erat dimittendus: sed laudabiliter fuit subtractus.

Benedictio quando sit laudabilis.

¶ Introitus autem religionis, nec est secundum se malum, nec habet speciem mali. Benedictio autem & si sit de genere suo bona. tamen ad hoc quòd sit actus virtutis, exigitur quòd sit vestita debitis circunstantiis, vt sit conueniens & personæ. & loco, & tempori. Non est autem conueniens personæ quando minor præsente maiore bene dicit, quia sicut dicitur ad Hebræos septimo. Sine vlla contradictione, quod minus est à maiore benedicitur.

¶ Ad decimumquartum dicendum, quòd ille qui accedit ad consilia non quærit assensum per abrupta posti positis gradibus: sed magis resecat quæ possunt hominem impedire ab obseruatione præceptorum, sicut dictum est.

¶ Ad decimumquintum dicendum, quod secundù dictum Damasce. magis esset contrarium concludendum, ideo enim Deus hominibus etiam post regenerationem incorruptibilitatem non statim addit, quia hoc non esset eis vtile, sed superbiendi occasio. Abundantia enim temporalium & corporalium bonorum est materia superbiæ, & ideò vtile est homini ad superbiam vitandam, vt ad consilia transeat. temporalium bonorum superabundantiam derelinquens.

Abundantia corporalium est materia superbiæ.

¶ Ad decimumsextum dicendum, quòd amplexus Rachelis significat quietem contemplationis: ad quã etiam consilia sequentes non statim à principio peruenire possunt: sed post longum exercitium bonorum operum, facilius tamen ad prædictam quietem peruenitur per obseruantiam consiliorum, quàm per exercitium mandatorum in vita seculari.

¶ Ad decimumseptimum dicendum, quòd si beneficiis temporalibus aliqui alliciantur ad religionem cum pacto: sicut patet in emptione & venditione, est illicita solutio. Si autem aliquis alicui prouideat sine pacto non est illicita solutio, vnde post præmissa verba in eodem capite subiungitur. Nisi forte de pauperum alimento quis inconcinne proponat. Et iterum subdit. Dum tamen absit pactio, & omnis esset conuentio.

¶ Ad decimumoctauum dicendum, quòd status religionis quantum ad eos qui in eo profecerint, est spiritualis militia, quantum verò ad eos qui de nouo intrant, est quasi cuiusdam tyrocinij exercitium, & oportet ad maiorem profectum, quòd à principio aliquis huiusmodi exercitium subeat, sicut & de exercitio militiæ temporalis Vegetius docet in libro de re militari.

¶ Ad decimumnonum dicendum, quòd obligatio perficiens matrimonium corporale, non potest fieri ante annos pubertatis, cui obligationi similis est professio quæ fit in religione ad perpetuò remanendum in ea, sed ante annos pubertatis, pòt fieri aliqua sponsio futuri matrimonij, sicut est in sponsalibus. cui assimilatur obligatio quæ fit ad religionem.

23. q. 189. art. 5. c. & ad 1. & 3. & q. 88. art. 5. o. 1. ad 27. 93. ar. 8. o.

¶ Ad vigesimum dicendum, quòd sicut Gl. ibidem exponit, per hoc quòd dæmoniacus curatus volebat esse in naui cum Christo, significatur desiderium eorum qui sunt à peccato mundati, in quo cupiunt dissolui & esse cum Christo, hoc non statim eis conceditur, sed oportet quòd prius in hac vita laborent, annunciando verbum Dei. Vnde patet quòd non est ad propositum.

¶ Ad vigesimum primum dicendum, quòd quantò aliquis magis exercitatus in bono ex Aegypto, id est ex sæculo ad religionem transit, tantò facilius in ea proficere potest, sed quia in sæculari vita imminent multa pericula, quibus huiusmodi exercitium virtutis impeditur, tutius est quòd à principio impedimenta diripat per obseruantiam consiliorum.

¶ Ad vigesimumsecundum dicendum, quòd difficilius est obseruare præcepta in vita sæculari, quàm in vita religiosa. Magna enim virtus requiritur ad hoc quòd aliquis in sæculo viuens, se immaculatum à vitiis sæculi conseruet. Vnde dicitur Ecclesiastici trigesimoprimò, Beatus dives qui inuentus est sine macula, Et postea subditur. Quis est hic & laudabimus eum? Fecit enim miracula in vita sua. Et ideò maioris præsumptionis esse videtur, si tamen sit præsumptio, q̃ aliquis in sæculo viuens considerat se immaculatum, quàm quòd tantæ virtutis se non existimans ad religionem transeat. vt facilius à peccati macula conseruetur ad modum Zachæi, qui cùm statura pusillus esset, ad hoc quòd Christum videret, ascendit arborem sicomorum, id est, ficum fatuam, per quam religio designatur.

in cor. art. ibidem.

Religio. p arbo. nem morum in telligitur.

¶ Ad vigesimumtertium dicendum, quòd in vnoquoque statu maiora maioribus sunt attribuenda, & tamen qui ad maiorem statum proficere vult, oportet quòd dum minor est, primordia illius status accipiat, secundum illud Ecclesiastic. vigesimoquinto. Quæ in iuuentute tua non congregasti, in senectute quomodo metes? Et ideo ad hoc quòd aliquis perueniat ad perfectionem religionis, oportet quòd à principio etatis suæ ad huiusmodi assuescat.

Eccles. 25.

ARTICVLVS XXIIII.

Vtrùm consilia ordinentur ad præcepta.

SEcundo quæritur vtrùm consilia ordinentur ad præcepta. Et videtur quòd non. Illud enim ad quod ordinatur aliud posterius est, quia finis est prior in intentione, & posterior in executione. Sed obseruationem præceptorum cõstat esse priorem in executione quàm implentionem cõsiliorum, vt patet Matthæi decimonono de adolescente qui dixerat se seruasse legis præcepta à iuuentute sua, cui datur cõsilium perfectionis, ergo videtur quòd consilia non ordinentur ad præcepta sicut ad finem, sed potiùs econuerso.

art. 91. c. & ar. 2. ad 2. q. 189.

Matth. 19

¶ 2 Præterea, finis est perfectior his quæ sunt ad finem. Sed consilia sunt perfectiora præceptis, quia cõsilia pertinent ad perfectionis statum, præcepta autẽ pertinent ad communem iustitiam, vnde & consilia præceptis superadduntur, vt patet per hoc quòd Matthæi decimonono Dominus dicit adolescenti qui præcepta seruauerat. Adhuc vnum tibi deest, si vis perfectus esse, &c. ergo consilia non ordinantur ad præcepta, sed potiùs econuerso.

Matth. 19

¶ 3 Præterea, secundum philosophum. To. cap. 80.) Sicut se habent principia ad conclusiones, ita se habẽt fines ad ea quę sunt ad finẽ sed talis est habitudo principiorum ad conclusiones quòd positis principiis ponuntur conclusiones, non autem econuerso. quia contingit ex falsis sylogizare verum. Ergo talis est habitudo finium ad ea quæ sunt ad fines. Sed positis præceptis non ponuntur consilia, Multi enim obseruant præcepta

Philosophus.

præcepta qui non obseruant consilia, ergo consilia nõ ordinantur ad præcepta sicut ad finem.

Augustin.

¶ 4 Præterea, Augustinus dicit in libro de sancta virginitate. Mirabiliter desipiunt qui propter præsens seculum virginitatem esse solum obseruãdam sentiunt. Sed obseruatio præceptorum pertinet ad præsens seculum. Ergo consilium virginitatis non est implendum propter præcepta, & eadem ratio est de aliis cõsiliis.

¶ 5 Præterea, præcepta pertinere videntur ad vitã actiuam, consilia autem ad vitam contemplatiõã. Vnde Matthæi decimonono, vbi enumerantur præcepta legis, dicit Glosa. Ecce vita actiua: vbi autem postea subditur. Si vis perfectus esse, &c. dixit. Ecce vita contemplatiua. Sed vita actiua ordinatur ad contemplatiuam, & non econuerso, ergo præcepta ordinantur ad consilia, & non econuerso.

¶ 6 Præterea, Dominus bis miraculose legitur turbas refecisse. Primò quidem quando satiauit quinque milia hominum, ex quinque panibus & duobus piscibus, vt legitur Matthæi 14. Secundò quando de septem panibus & paucis piscibus, satiauit quatuor milia hominum, vt habetur Matthæi 16. & sic dicit glo. Matthæi, Quinque milia pro quibus quinque sensibus corporis? ita sunt qui in seculari habitu exterioribus rectè vti nouerunt. Hi quinque panibus, id est legalibus præceptis, adhuc necesse est vt instruantur. Nam qui mundo intègre renunciant, quatuor milia sunt, & septem panibus, id est, euangelicæ perfectioni sunt similes: & spirituali gratia reficiuntur, sed primò pauit Dominus quinque milia hominum ex quinque panibus quàm quatuor milia ex septem, ergo præcepta sunt præmia consiliis, & non econuerso.

Matth. 16 14. 5000. & 4000. quos panes quid designẽt.

¶ 7 Præterea, dispositiones præcedunt perfectionem & ordinantur ad ipsam. Sed præcepta sunt dispositiones ad consilia, dicit enim Glo. Hiero. in principio Marci. Quatuor sunt qualitates, de quibus sancta euangelica contexuntur præcepta, maridata, testimonia, exempla. In præceptis iustitia. In mandatis charitas. In testimoniis fides. In exemplis perfectio, ad quã pertinent consilia, & non econuerso.

¶ 8 Præterea, primo non est aliquid prius. Sed sicut dicit quædam Glo. super Psal. Charitas primò mouet pedem ad reditum vitæ, de actu autem charitatis dantur præcepta, ergo nihil est prius in vita spirituali quã præcepta. Non ergo consilia ordinantur ad præcepta, sed potiùs econuerso.

¶ 9 Præterea, super illud Psal. sicut ablactatus super matrem suam &c. dicit Glos. sicut quinque tempora notantur in procreatione carnali, ita & in spirituali. Primum ergo tempus est conceptionis, Secundum est in vtero alitionis, tertium emissionis, quartum portationis & lactationis, 5. ablactationis, ita & in vtero matris ecclesiæ, primo concipitur dum fidei rudimentis instruimur. Inde quasi in vtero aluntur in eisdẽ primordiis proficientes. Deinde manibus ecclesiæ portamur & lacte nutrimur, donec iam grandiusculi à lacte matris accedamus ad mensam patris, & postea subditur, Multi verò hunc ordinem pertendunt, vt hæretici & schismatici se ante tempus à lacte separantes, vnde extinguuntur. Sed separari à lacte, est facilioribus dimissis ad difficiliora transire. Cum ergo consilia sunt difficiliora quam præcepta, videtur quòd periculo extinctionis se exponant, qui ad consilia accedunt, nisi prius educati in præceptis. Præcepta ergo ordinantur ad consilia, & non econuerso.

Psal. 130.

¶ 10 Præterea, Gregorius dicit super Ezech. quod est ex præcepto bonum facere inchoandum est. Sed id quod est incipientium ordinatur ad id quod perfectionis est & non econuerso. ergo præcepta ordinantur ad consilia, & non econuerso.

Gregori.

¶ 11 Præterea, virtus imitatur naturam. Sed natura operatur prius in corpore animalis ea quæ pertinent ad esse, sicut membra principalia, quàm ea quæ sunt de bene esse. ergo in processu virtutis priora sunt præcepta quæ sunt de esse virtutis, quàm consilia quę sunt de bene esse ipsius: & sic idem quod prius.

¶ 12 Præterea, sicut est ordo in addiscendo, ita etiam operando. Sed in addiscendo, portet incipere à facilioribus vt ad difficiliora perueniatur: ergo in operando oportet prius implere præcepta quę sunt faciliora, & sic transire ad consilia.

¶ 13 Præterea, Matth. 5. dicitur in Gloss. quòd sermo diuinus est nobis in via qua currimus. Sed sermo diuinus præordinat præceptaconsiliis, vt patet Matth. 5. vbi primò ponitur id quod præceptum est antiquis, & postea superadditur a Domino id quod perfectionis est: ergo videtur quòd obseruantia præceptorum sit præordinanda obseruationi consiliorum.

¶ 14 Præterea, Illud quod est minimum in aliquo genere, ordinatur addd quod est maximum in genere illo. Sed nihil est minus in vita Christiana, quàm obseruantia præceptorum, nihil autem maius quàm obseruantia consiliorum: ergo præcepta ordinantur ad consilia.

¶ 15 Præterea, Hiero. dicit super Matth. Qui præcepta legis implere negligit perfectiora implere non poterit: ergo oportet: quòd prius aliquis impleat præcepta quàm consilia. & sic præcepta ordinantur ad consilia.

¶ 16 Præterea, Prius est à quo non conuertitur consequentia essendi, sed à præceptis non conuertitur consequentia essendi ad consilia. Non enim sequitur. Si aliquis seruat præcepta, quòd seruet consilia ergo obseruatio præceptorum naturaliter præcedit, & ordinator ad obseruantiam consiliorum.

¶ Sed contra est quod Augustinus dicit in Ench. Quæcunque mandat Deus, ex quibus vnum est. Non mœchaberis. & quæcunque non iubentur, sed spirituali consilio monentur: ex quibus vnum est. Bonum est homini mulierem non tangere: tunc rectè fiunt cùm referuntur ad diligendum Deum & proximum propter Deũ: sed hæc duo dicuntur sub præcepto: vt patet Matth. 22. ergo consilia ordinantur ad præcepta.

Augustinus

¶ 2 Præterea, Illud quod est electionis, ordinatur ad id quod est necessitatis: quia electio est eorum quę sunt ad finem: sed consilia sunt electionis, præcepta autem necessitatis: ergo consilia ordinantur ad præcepta.

¶ 3 Præterea, Illud per quod aliquid plenius perficitur, ordinatur ad illud, sed per consilia plenius, & tutius conseruantur præcepta: ergo consilia ordinantur ad præcepta.

¶ Respondeo dicendum, quòd præcepta dantur de actibus virtutum. Duplex autem est virtutis actus, scilicet interior & exterior, & vterque actus sub legis præcepto cadit: vnde Augusti. dicit contra Faustum quòd quia Iudæi non intelligebant homicidium nisi per interemptionem corporis humani, aperuit Dominus omnem iniquum motum ad nocendum fratri in homicidij genere depurari. Similiter etiam tantummodò corporalem cum fœmina illicitam cohabitationem vocari mœchiam, quæ erat in lege prohibita: sed Dominus demonstrauit etiam interiorem concupiscentiã ad hoc pertinere. Vnde manifestũ est q̃ & interiores actus virtutũ sub præcepto cadunt. Consilia ergo ordinantur ad præcepta. Et secũdum quòd sunt de interioribus virtutum actib. & secundum quòd sunt de exterioribus actib. sed diuersimodè. Nã ad interiores actus virtutium ordinant sicut in finẽ. Omnes omni interiores actus virtutũ moralium pertinent ad nitis puritatẽ, vt dictum est. mens hominis à passionib. inordinatis

12. q. 91. art. 4. c. & q. 98. art. 1. c. & 3. dist. 40. ar. 1. c.

21. q. 100. ar. 2. 9c.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ordinatis, & ab exteriorum rerum cupiditate sit libera. Et vlterius omnes virtutes tã morales quàm theologicæ ordinantur ad dilectionem Dei & proximi. Et hæc duo omnia consilia ordinantur, sicut ad finem, scilicet ad charitatem Dei & proximi, & ad mentis puritatem: vnde dicitur in collationibus patrum. Quicquid nos ad virtutem cordis potest dirigere, tota virtute sectandum est: quicquid autem ab hac retrahit vt pernicioſum & vitium deuitandum est. Pro hac enim vniuersa agimus atque toleramus, pro hac patria parentes dignitates diuitiæ delitiæ mundi huius, & voluptas vniuersa contemnitur: vt scilicet puritas cordis perpetua retineatur. Et postea subdit. pro hac ieiuniorum inediam, vigilias, labores, corporis nuditatem, lectionem, cæteráſque virtutes debere nos ſuſcipere non uerimus: vt per illas ab vniuerſis paſſionibus noxiis illeſas præparet cor noſtrũ, & ſeruare poſsimus, & ad pfectionẽ charitatis iſtis gradib. imitãdo cõſcendere. Et hoc idem Auguſti. dicit de moribus eccleſiæ. Non reiiciendis inquit generibus ciborum quaſi pollutis, ſed concupiſcentiæ perdomandæ, & dilectioni fratrũ retinendæ inuigilat omnis intentio. Et ibidem dicitur, charitas præcipuè cuſtoditur, ſi charitati virtus, charitati ſermo, charitati habitus, charitati vultus aptatur: vnde & apoſtolus: primæ ad Corin. ſeptimo, virginitatis conſilium ad hoc ordinandum docet, vt mulier innupta cogitet quæ sũt Dei, quomodò placeat Deo. Et Dominus Matth. 19. paupertatis conſilium ad hoc ordinat vt homo Deum ſequatur, quod fit per rectitudinem & puritatem interioris affectus. Sic ergo conſilia ordinantur ſicut in finem ad præcepta ſecundum quod ſunt de interioribus actibus virtutum. Sed ſecundum quòd ſunt de actibus exterioribus, puta nõ occidens, non furtum facies, &c. ordinantur conſilia ad præcepta non ſicut ad finem. Non enim propter hoc homo virginitatem ſeruat, vt ab adulterio abſtineat: neque hoc ſine aliquis ſuis abtenunciat, vt non furetur aliena, cùm exteriora opera conſiliorum ſint maiora quàm exteriora opera præceptorum. Ordinãtur tamẽ ad ea inquantum faciunt ea tutiùs & firmiùs conſeruari. Qui enim ſua dimittit, multò magis abſtinet à rapiendis alienis. Vnde & Auguſtinus dicit in 19. libro contra Fauſtum. Omnia ex Hebræorum lege commemorata Dominus commendauit, vt quicquid ex perſona ſua inſuper loquereretur, vel ad expoſitionem commendandam valeret ſi quid illa obſcurum poſuiſſet, vel ad tutiùs conſeruandum quòd illa voluiſſet. Et in libro de ſermone Domini in monte dicit. Quod dum fiunt illa quæ adduntur ad perfectionem, multò magis fiunt illa quæ præmiſſa ſunt ad inchoationem. Sic ergo patet quòd conſilia ordinantur ſicut ad finem ad præcepta, prout ſunt de interioribus actibus virtutum. Sed ad præcepta ſecundum quod ſunt de exterioribus actibus ordinantur conſilia ad hoc, quòd tutiùs & firmiùs conſeruentur per modum remouentis prohibens, & primum horum eſt cauſa ſecũdi: firma enim exteriorum actuum obſeruatio cauſatur ex interiori effectione mentis bene diſpoſitæ.

¶ Ad primum ergo dicendum quòd ſecundũ quoſdam, dies ille mentitus eſt, dicens ſe præcepta obſeruaſſe: & præcipuè quantũ ad vnum præceptum quod ibidẽ commemoratur, pertinens ad interioré actum: ſcilicet: Diliges proximũ tuũ ſicut teipſum. Vnde Origenes dicit ſuper Matthæum. Scriptum eſt in euangelio ſecundum Hebræos, quod cũ Dominus dixiſſet ei, vade & vende omnia quæ habes, cœpit dies ſcalpere caput ſuum, & non placuit ei: & dixit ad eum Dominus. Quomodo dicis, feci legem & ꝓphetas: ſcriptum eſt. n. in lege, diliges proximũ tuũ ſicut teipſum: & ecce multi frarres tui filij Abrahæ amicti ſunt ſtercore morientes præ fame, & domus tua plena eſt multis bonis, & non egreditur ex ea omninò aliquid ad eos: impoſsibile enim eſt implere prædictum mandatũ & eſſe diuitem, & maximè habere tantas poſſeſsiones. Et hoc idẽ confirmatur per Hieron. qui dicit ſuper Matth. Métitur adoleſcens. Si enim quod poſitum eſt in mandatis, diliges proximum tuum ſicut teipſum, opere compleſſet, quomodò poſtea audiés, vende omnia quæ habes, & da pauperibus, triſtis abiiſſet? Sed quia Chryſoſtomus & alij expoſitores dicunt adoleſcentem illum non fuiſſe mentitum, vtrũque ſaluari poteſt. Nã hoc præceptum, Diliges proximum tuum ſicut teipſum, dupliciter poteſt obſeruari. Vno modo imperfectè: vt ſcilicet aliquis non faciat contra proximum quod nõ vult ſibi fieri, & vt ſine detrimẽto proximo ſubueniat. Alio modo, vt ſcilicet ad ſubueniendum neceſsitatib. proximorum corporalibus, ita ſe habeat ſicut ad ſubueniendum neceſsitatibus propriis: hoc enim modo non implet ad præceptum, qui cùm multas diuitias habeat ſibi eas reſeruat permittens proximũ egere. Conſilia autem ad hoc ordinantur, vt præcepta perfectiùs cuſtodiantur. Et ideò Dominus obſeruanti præcepta imperfectè ſuperaddit conſilia, per quæ præcepta perfectiùs obſeruentur.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd perfectio vitæ in præceptis ſecundum quod ſunt de interioribus virtutum actibus, cõſiſtit eſſentialiter. Nam charitas eſt vinculum perfectionis, ſicut apoſtolus dicit ad Col. tertio. Et ideò cum Dominus præcepta charitatis poſuiſſet Matthæi quinto, ſubiungit, Eſtote ergo perfecti. Sed in conſiliis quæ ſunt de quibuſdam exterioribus actib. conſiſtit perfectio inſtrumentaliter: quia ſcilicet huiſmodi conſilia ſunt quaſi quædam inſtrumẽta per quæ faciliùs ad perfectionem peruenitur. Vnde in collationibus patrum dicitur. Ieiunia, vigiliæ, meditatio ſcripturarum, nuditas, ac priuatio omnium facultatũ non perfectio, ſed perfectionis inſtrumenta ſunt, quia non in ipſis conſiſtit diſciplinæ illius finis, ſed per illa peruenitur ad finem. Et Aug dicit in lib. de perfectione iuſtitiæ. Sic audiamus præcepta perfectionis ne cur rere negligamus ad perfectionem charitatis. Et Hieronymus ſuper Matthæũ dicit exponens illud, Ecce nos reliquimus omnia & ſecuti ſumus te, Quia inquit, nõ ſufficit tantum relinquere, iungit quod perfectum eſt: & ſecuti ſumus te, quid ergo erit nobis? quaſi diceret ſecimus quod iuſſiſti, quid ergo dabis præmij? Præcepta ergo imperfectè obſeruata pertinent ad communem iuſtitiam. Sed perfectio vitę conſiſtit in ipſa plena obſeruantia præceptorum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd aliquid ad finẽ ordinatur dupliciter. Vno modo vt neceſſarium ad finem, ſine quo finis eſſe non poteſt: ſicut cibus ad vitam corporis obſeruandam. Alio modo ſicut neceſſariũ ad finem ſine quo ad finem non ita bene perueniri poteſt: ſicut equus ordinatur ad iter. Non quia ſine equo aliquis ire non poſsit, ſed quia in equo meliùs vadit. Similiter & conſilia ordinantur ad præcepta, non quia ſine conſiliis præcepta obſeruari non poſsint, & quantum ad interiores actus, & quãtum ad exteriores: nã Abraham qui & coniugio & diuitiis vtebatur, fuit coram Deo perfectus ſecũdum illud Geneſ. decimoſeptimo. Ambula coram me, & eſto perfectus, ſed quia per conſilia faciliùs & expeditiùs ad perfectam præceptorum obſeruantiam peruenitur.

¶ Ad quartum dicendum, quòd Auguſtinus in verbis illis intendit excludere quorundam dictum, qui credebant virginitatem eſſe neceſſariam ſolùm ad carendum tribulatione corporis, quæ in matrimonio ſuſtinetur, obſeruatio autem præceptorum etſi in hoc ſeculo fiat, non tamen pertinet ad hoc ſęculum, ſed futuro ſeculo coniungit. †

¶ Ad quintum dicendum, quòd præcepta pertinẽt & ad

† Aliàs cõuenit.

Articulo iſto ad 2.

& ad actiuam, & contemplatiuam vitam. Conſilia verò ſunt inſtrumenta contemplatiuę vitæ: ſed ibi præceſsit mentio de præceptis ordinantibus ad proximũ: quæ pertinent ad vitam actiuam.

Ad ſextum dicẽdum, q etiam in ipſo exercitio præceptorum cõtingit inueniri differentiam perfectionis. Vnde nõ poteſt dici quòd numerus quinque milium pertineat ad præcepta, & numerus quatuor milium ad conſilia. Sed primum pertinet ad imperfectam obſeruantiam præceptorum: qualis etiam in ſęcularivita interdum habetur. Secundum verò pertinet ad perfectam obſeruantiam præceptorum, ad quam ordinant conſilia. Nec tamen quia primò Dominus pauit quinque milia, quàm quatuor milia, oportet quòd aliquis prius exerceatur in vita ſæculari quàm tranſeat ad religionem: quia etiam religionem intrantes, nõ ſtatim perfectionem adipiſcuntur, ſed ad perfectionem aſſequendam ſe exercitant, ſicut & intrantes ſcholas logicæ, non ſtatim efficiuntur logici, ſed ad hoc ſe exercitant. Vnde & religio quædam perfectionis ſchola eſt.

¶ Ad ſeptimum dicendum, quòd exempla quæ traduntur in euangelio, ſunt exempla Chriſti, quæ pertinent non ſolum ad conſilia, ſed etiam ad perfectã obſeruantiam præceptorum: vnde & ibidem ſubdit exẽpla vt hic. Diſcite à me, quia mitis ſum, & humilis corde.

arti. 92. ad 7.

¶ Ad octauum dicendum, quòd charitas hẽt multos gradus. Nam primò eſt charitas incipiẽs, & poſtea perficiens, & vltimò perfecta: vnde charitas in ſpirituali vita, eſt principium & finis.

¶ Ad nonum dicendum, quòd obſeruantia cõſiliorum eſt difficilior quàm obſeruatio præceptorũ, quantùm ad exteriores actus: tamen obſeruatio præceptorum perfecta quantùm ad interiores actus eſt longè difficilior. Difficilius. n. eſt deponere animi cupiditates quàm poſſeſsiones: & tamen difficilius eſt obſeruare exteriores actus præceptorum ſine conſiliis, quàm cum conſiliis. ſicut ex præmiſsis patet.

22. q. 24. ar 12. 10. 9. & q. 183. ar. 4. 10.

¶ Ad decimum dicendum, quòd incipientes ſunt ſine ordine inſtituendorum ad aliis: & ideò præcepto mouentur ad aliquid faciendum tam in vita ſæculari, quàm in religione; ſed quando iam perficiuntur, operantur ab interiori habitu, quaſi ex ſeipſis non ſolum conſilia, ſed etiam præcepta.

¶ Ad vndecimum eſt dicendum, quòd ſicut dictum eſt, charitas & eſt principium ſpiritualis vitæ & finis: & ideò & ipſa præcedit inchoata tanquam de eſſe exiſtens ſpiritualis vitæ: & ipſa ſequitur tanquã pertinens ad perfectum eſſe ſpiritualis vitæ: & tamen ea q̃ ſunt de bene eſſe, ordinantur ad conſeruationẽ eorũ, quæ ſunt de eſſe rei.

¶ Ad duodecimum eſt dicendum, q̃od etiã in diſciplinis prius addiſcuntur ea per quæ alia perfectiùs intelliguntur, quãuis illa facilius ſit intelligere, vel habere ſecundum communem modum, ſicut facilius eſt ſcire argumentari eo modo quo etiam idiotæ vtuntur dialectica quadam, quàm ſcire regulas logicæ: & tamen primò addiſcuntur regulæ logicæ, ad hoc quòd aliquis perfectiùs argumẽtari valeat, quàm communiter idiotæ argumentantur; & ſimiliter facilius eſt obſeruare præcepta ſecundum imperfectum modum, quàm obſeruare conſilia, & tamen qui tendunt ad perfectam præceptorum obſeruationẽ, oportet quod incipiant à conſiliis, ſicut à quibuſdam inſtrumentis.

¶ Ad decimumtertium eſt dicendum, quòd illa quę ibi Dominus ſuperaddit non ſunt conſilia, ſed præcepta, vt patet ex ipſis verbis Domini quæ ibi ponũtur. Tum etiam ex expoſitione Auguſtini in lib. de ſermone domini in monte.

¶ Ad decimumquartum dicendum, quòd obſeruãtia præceptorum ſecundum imperfectum modum eſt minimum in vita ſpirituali, ſed eſt maximum ſi obſeruentur perfectè.

¶ Ad decimumquintum dicendum eſt, quòd perfectiora euangelij non ſolùm ſunt conſilia, ſed etiã præcepta, vt ex dictis patet.

¶ Ad decimumſextum eſt dicendum, quòd illud à quo conuertitur conſequentia eſſendi, etſi ſit prius natura quodammodò, non tamen oportet quòd ſemper ſit prius tempore. Non enim in angelis viuere præcedit intelligere, quãuis non omne viuens ſit intelligẽs; quia ſtatim a principio angeli vitam perfectam hẽnt, quæ eſt intellectualis. Et ſimiliter qui volunt plenius præcepta cuſtodire, ſtatim à principio conſilia aſſumere debent: licèt non omnes obſeruantes præcepta, obſeruent conſilia.

INCIPIT QVODLIBET QVINTVM.

QVAESTIO I.

QVAESITVM eſt de Deo, & Angelis, & hominibus. De Deo quęſitum eſt, & quantùm ad naturam diuinam, & quantum ad naturam aſſumptam: & quantùm ad naturam diuinam, quæſitum eſt de ſcientia, & de potentia.

¶ Circa ſcientiam Dei quæſita ſunt duo.

¶ Primò, Vtrùm Deus ſciat primum inſtans, in quo potuit creare mundum.

¶ Secundò, Vtrum præſciti à Deo, poſsint demereri.

ARTICVLVS I.

Vtrùm Deus ſciat primum inſtans, in quo potuit mundum creare.

AD Primum ſic procedebatur. Videtur quòd Deus ſciat primum inſtans, in quo potuit mundũ creare, Deus enim potuit creare mundum antequam creauerit, nõ autem potuit creare ipſum in infinitum ante, quia ſic eſſet ei cœternus, ergo eſt dare aliquod inſtans, in quo primò potuit creare mundum, ſed Deus ſua ſcientia totum comprehendit: ergo Deus ſcit primum inſtans in quo potuit creare mundum.

¶ Sed contra. Deus nihil ſcit quod eius omnipotentiæ præiudicet, præiudicaret autem eius omnipotentiæ, ſi eſſet aliquod inſtãs in quo primò potuit creare mundum, quia ſic eius potentia ad illud inſtans limitaretur: ergo Deus neſcit primum inſtans in quo potuit creare mundum.

¶ Reſpondeo dicendum, quòd dupliciter dicitur aliquid fieri in aliqua menſura loci, vel temporis. Vno modo præſuppoſita ipſa menſura, & ſic particulares effectus producuntur à Deo, vel ab aliis agentibus in loco vel tempore. Alio modo vt ſimul cum eo quòd fit producatur menſura loci, vel temporis: Et hoc modo mundus à Deo in eſſe producitur, non quidem quaſi in aliquo loco, vel tempore præexiſtente: ſed quia ſimul cum mundo, & locus & tempus producitur. Vnde aliter eſt intelligendum, cùm dicitur, quòd Deus potuit facere aliquem particularem effectum, puta equum vel hominem antequam fecerit, vel etiam alibi quàm fecerit: & aliter cum hoc de mundo dicitur. Nam cum de homine, vel equo hoc dicitur, ſignatur

1. p. q. 46. art 3. ad j. & 2. di. 1. q. 1. art. 6. ad tertium.

Universidad de Deusto
Biblioteca

gnatur aliquod tempus, vel locus aliquis esse, in quo homo à Deo fieri potuerit. Sed cum de hoc mundo dicitur, non signatur quòd sit aliquod tempus ante mũdum, nec aliquis locus extra ipsum. sed significatur, q̃ Deus potuit mensuram loci aut temporis mundi facere maiorem. Si ergo quæratur vtrùm potuerit mundum facere in infinitum antequam fecerit. Si hoc quidem referatur ad potentiam facientis, manifestũ est quòd in infinitum antè facere potuit. Dei enim potẽtia est æterna cui nihil accrescere potuit, ut inciperet quandoque facere mundum, cum priùs non potuerit. Si verò referatur ad ipsum mundum, sic non potuit fieri, vt esset semper suppositа catholicæ fidei veritate, quæ habet mundum quandoque nõ fuisse. Sicut enim Deus non potest facere vt quod fuit non fuerit, vt infra dicetur: ita non potest facere, vt quod fuit quandoque nunquam non * fuerit. Secundum hunc ergo sensum dicitur quòd Deus non potuit mundum facere in infinitum antequam faceret. Sed adhuc intelligendum est quod infinitum dicitur dupliciter. Vno modo in actu, & sic dicitur secundum modum prædictum, quòd Deus non potuit facere mundum in infinitum ante quàm fecerit, i. q̃ duratio mundi in infinitum ante præcesserit. Alio modo dicitur infinitum secundum potentiam: & sic potuit Deus in infinitum mundum facere antequam fecerit, quia quantùmcunque antè detur eum fecisse, adhuc potuit eum priùs facere. Et sic non est dare primum instans, in quo Deus potuit facere mundum. Est autem dare * primum instans in quo fecerit, sicut etiam est dare supremum vbi vsque quo Deus mundum fecerit, non tamen est dare supremum, vltra quod facere non potuerit. Et sic patet quòd quæstio cessat.

1.p.q.9.ar. 2.c. & q6. 46.ar.1.ad 3.& 2.di.1 q.1.ar.5.ad 4.ar.96.& 196. ad 1.

ar.198.ad 2.& 227.0

* Al.deest hæc negatio.

D.744.

ARTICVLVS II.

Vtrùm præsciti à Deo possint demereri.

AD secundum sic proceditur. Videtur quòd præsciti à Deo, non possint demereri. Sicut enim aliqui sunt electi à Deo ab æterno ad gratiã habẽdã, ita ẽt aliqui sunt præsciti à Deo, ad hoc q̃ suæ naturæ relinquantur. Sed naturalibus non meremur neque demeremur: ergo præsciti à Deo non demerentur.

¶ Sed contra, Nullus damnatur à Deo, nisi propter demeritum, cum Deus sit iudex iustus. Sed præsciti damnantur à Deo: ergo demerentur.

¶ Respondeo dicendum, q̃ scientia Dei comparatur ad res creatas, sicut ars ad artificiata. Vnde sicut ars non solum est cognoscitiua, sed factiua eorũ quæ secundum artem fiunt. Eorum verò quę ab artis regulis deuiantur, est cognoscitiua: ita etiam scientia Dei est factiua & cognoscitiua omnium bonorum, malorum verò siue peccatorum quæ sunt deuiationes quædam ab æterna lege ipsius scientia Dei est cognoscitiua, non autem causatiua. Et sic patet q̃ boni qui per gratiam iustificantur, non solum sunt à Deo ab ęterno præcogniti, sed etiam electi ad gratiam habendam: peccatores autem qui non iustificantur per gratiam, non sunt electi vel præordinati à Deo ad culpã: sed solum præsciti quòd non sint per gratiam habituri. sed suæ naturæ sint relinquendi. Quia verò omne agens potest in id quod est infra se, non autem in id quod est supra se: natura sibi relicta non potest in actum meritorium qui est supra facultatem naturæ. Potest autem in actũ peccati qui est demeritorius, sicut in aliquid infra naturam humanam existens: homo n. peccando descendit à dignitate suæ naturæ. Et sic patet quòd præsciti possunt demereri.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd hoc quod dicitur, quòd naturalibus non meretur neque demeretur, potest intelligi dupliciter. Vno modo sic quòd naturalia ipsa non sunt merita, vel demerita: & sic verum est, quòd merita sunt supra naturam, & demerita sunt contra naturam. Alio modo potest intelligi sic, quòd naturalia non sint principia merendi, vel demerendi: & sic falsum est. Naturalia enim adiuta per gratiam, sunt principia merendi, sibi autem relicta possunt esse principia demerendi, vt dictum est.

2.p.q.14. ar.2.o. & 9.ad 3.& 16.ad 1.

1.p.q6.23. ar.5.ad 2. ar.2 13.hu ius. 1.p.q. 14.ar.10.o &ar.15.ad 2.1.di.40. q.4.ar.1.ar ti.7.huius ar.1 a 7.ad 1.

12.q.51.ar. 2.ad 3.

4.di.17.q. 2.

QVAESTIO II.

DEINDE circa potentiam quæsita sunt duo.

¶ Primò, vtrùm Deus possit virginem corruptam reparare.

¶ Secundò, vtrùm Deus possit peccare si vult.

ar.2.q3.o

ARTICVLVS III.

Vtrùm Deus possit virginem corruptam reparare.

AD Primum sic proceditur. Videtur quòd Deus possit virginem reparare. Ad omnipotentiã enim Dei pertinet, quòd non sit impossibile apud eum omne verbum: vt dicitur Lucæ 1. Sed hoc est quoddam verbum, virginem reparare post lapsum: ergo Deus potest virginem reparare post lapsum.

ar 73.179. c & 22 q. 152. art. 3. ad 2.3. & 3 p.q 89.ar. 3 ad 2.

¶ Sed contra est, quòd Hieron. dicit. Cùm Deus cætera possit, non potest reparare virginem post ruinam, vt habetur in Decreto. 32.q.5.

¶ Respondeo dicendum, quòd in virginitate duo possumus considerare, quorum vnum est ipsa integritas mentis & corporis. Et sic Deus virginem potest reparare post ruinam. Potest enim mentem reintegrare per gratiam, & corpus consolidare per miraculum. Alia autem est causa integritatis prædictæ, quia scilicet mulier virgo non fuisset cognita à viro. Et quãtùm ad hoc Deus non potest virginem post ruinam reparare. Non n. põt facere vt iã ea quæ est cognita à viro, no fuerit cognita, sicut nec de aliquo qđ factũ est, pot facere q̃ factũ non fuerit. Potentia n. Dei se extendit ad totum ens. Vnde solùm id à Dei potentia excluditur, quod repugnat rationi entis. Et hoc est simul esse & non esse. Et eiusdem rationis est, quod fuit non fuisse. Vnde Aug. dicit 26. contra Faustum. Quisquis dicit si omnipotens est Deus, faciat vt ea quæ facta sunt, facta non fuerint, non videt se hoc dicere, faciat vt ea quæ vera sunt, eo ipso, quo vera sunt, falsa sint.

20.185 ad 1.ar. 39.& 226.0.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd cùm verbum sit conceptus mentis, nihil quod contradictionem implicat, verbum dici potest: quia non cadit in conceptu mentis, vt probatur in 4. Metaph.

ARTICVLVS IIII.

Vtrùm hæc sit falsa, Deus potest peccare, si vult.

AD Secundum sic proceditur. Videtur quòd hæc sit falsa: Deus potest peccare si vult. De quocunque enim possum dicere quòd homo potest facere si vult: potest etiam dici simpliciter quòd homo potest facere illud. Si ergo hæc propositio est vera: Deus potest peccare si vult, sequitur quòd hęc sit vera. Deus potest peccare: sed hoc est erroneum: ergo & primum,

pot q.12. 6.o. & vi ri.q.14.ar. 7.c.ad 2. & Ma 10. q.3.ar.1.o & 1.p.q. 93.ar.1.c & 22.q.6. ar.2.ad 2.

¶ Sed contra, Quicunque vult peccare, peccat. Sed sequitur si Deus peccat, potest peccare: ergo sequitur si vult potest peccare.

¶ Respondeo

¶ Respondeo dicendum, quòd hæc coniunctio si, ordinem quendam importat, potest autem in propositio duplicem ordinem importare. Vno quidem modo ordinem causæ siue principij, & hoc modo propositio falsa est: voluntas enim Dei est principiũ & causa respectu creaturarum, non autem respectu eorum quæ pertinent ad diuinam naturam: vnde non dicimus, quòd pater genuerit filium voluntate, sed naturaliter: vt patet per Hylarium in libro de syno. Potentia autem Dei ad ipsam naturam diuinam pertinet. Vnde hoc ipsum quod est posse peccare, nõ est subiectum diuinæ voluntati: alioquin voluntas Dei esset principium immutationis diuinæ naturæ, quod est impossibile. Alio modo potest importare ordinem consequentiæ: & sic hęc locutio est vera. Si Deus vult peccare, potest peccare. Sequitur enim sine conditione, si argumentamur ex impossibili posito, Deus vult peccare: ergo potest peccare. Omnia enim quæ vult potest, sed non econuerso.

1.p.q.19. ar.4.o.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd cum dicitur, Si homo vult currere, potest currere, antecedens est possibile: & ideò consequens est simpliciter possibile. Sed cum dicitur sic. Si Deus vult peccare, potest peccare, antecedens est impossibile: vnde nihil prohibet conditionalem esse veram, consequente existente impossibili.

1.p.q.25. ar. tic.3. ad 2. & q.44.ar. 1. ad 2. & pot.q.1.ar 1.o.6. ad 3.

QVAESTIO III.

DEINDE quantùm ad naturam assumptam, quæritur duo.

¶ Primo, vtrùm totus sanguis quem Christus in sua passione effudit, in resurrectione ad corpus eius redierit.

¶ Secundò in quo Christus nobis maius signum dilectionis exhibuerit: vtrùm in hoc quòd Christus passus est pro nobis: vel in hoc quòd corpus suum dedit nobis sub sacramento in cibum.

ARTICVLVS V.

Vtrùm totus sanguis Christi, qui in passione eius est effusus, ad corpus eius in resurrectione redierit.

CIrca primum sic proceditur. Videtur quòd totus sanguis Christi, qui est in passione eius effusus ad corpus eius in resurrectione redierit. Resurrectio enim nostra conformis erit resurrectioni Christi, secundùm illud ad Philip. tertio. Reformabit corpus humilitatis nostræ cõfiguratum corpori claritatis suæ. Sed ad corpus nostrum in resurrectione redibit totũ quod fuit de veritate humanæ naturæ. Sanguis autẽ Christi in passione effusus fuit de veritate humanæ naturæ, & sacer dicitur, secundum illud. Quem sacer cruor perũxit fusus agni corpore; ergo videtur quòd ille sanguis Christi in passione effusus in resurrectione ad corpus eius redierit.

3.p.q.54.37 tic.3.ad 1. & 4.d 44. q.1.ar.2.q. 2.

¶ Præt. Verbum Dei nunquam deposuit, quod in nostra natura assumpsit: partibus humanæ naturæ ab inuicem in passione separatis: sed verbum Dei assumpsit in natura nostra non solùm corpus, sed etiam sanguinem: ergo sanguis ille nunquam fuit à verbo depositus, reduit ergo ad ipsum in resurrectione.

¶ Sed contra est, quòd in aliquibus Ecclesiis sanguis Christi vsque hodie dicitur seruari.

ar.1di.c.& 4. d.44 q. 1.ar. 2 o.

1.p.q.119. art. 1. & 4. di 44 q.1. ar 2.q.2.c.

¶ Respon. dicendum, q̃ in resurrectione tam Christi, quàm nostra, totum quod fuit de veritate humanæ naturæ reparabitur, non autem illa quæ de veritate humanæ naturæ non fuerunt, & quamuis circa ea quæ sunt de veritate humanæ naturæ sit diuersa diuersorum opinio, secundùm quam liber opinionem non totus sanguis nutrimentalis, idest qui ex cibis generatur pertinet ad veritatem humanæ naturæ. Cùm ergo Christus ante passionem comederit & biberit, nihil prohibet in eo fuisse aliquem sanguinem nutrimentalem, qui ad veritatem humanæ naturæ nõ pertinet, & quem oporteret ad corpus eius in resurrectione redire. Sed quia specialiter sit quæstio de sanguine in passione effuso pro redemptione humani generis, de hoc magis dicendum videtur, quòd totus in resurrectione ad corpus Christi redierit tripliciter. Quarum prima accipi potest ex ætate Christi patientis. Passus est enim in perfectissima ætate: in qua maximè ea quæ in homine inueniuntur, ad veritatem humanæ naturæ pertinere videntur tanquam ad maximam perfectionem adducta. Secunda sumitur ex merito passionis. Si enim sanctorum martyrum illæ partes in quibus passionẽ pro Christo sustinuerint, quendam priuilegiatum fulgorem in resurrectione habẽt, vt Augustinus dicit vigesimoprimo de Ciuitate Dei, ergo multò magis sanguis Christi quem pro salute humani generis effudit, ad gloriosam resurrectionem reparatus est. Tertia ratio potest sumi ex ipsa virtute passionis. Sanguis enim ille in passione effusus humanum genus sanctificabit, secundum illud ad Hebræos vltimo, Iesus vt sanctificaret per sanguinem suum populum extra portam passus est. Humanitas autem Christi saluti feram virtutem habuit ex virtute verbi sibi vniti, vt Damascenus dicit in tertio libro. Vnde manifestum est quòd sanguis in passione effusus qui maximè fuit salubris, fuit diuinitati vnitus. Et ideò oportuit quòd in resurrectione inueretur aliis humanitatis partibus. Sanguis autem Christi, qui in quibusdam ecclesiis ostenditur, dicitur ex quadam imagine Christi percussa miraculosè fluxisse. vel etiã aliàs ex corpore Christi.

3.p.q.54. ar.4 c.& 4 di.44.q.2. ar.1.q.1 ad quintum.

3.p.q.48. ar.1.ad 3.

p.q.52 ar. 3. ad 1.

3.p.q.52.ar tic.3.ad 1. & 3.p.q.54. ad 3.

¶ Et per hoc patet responsio ad obiecta.

ARTICVLVS VI.

Vtrùm Christus maius dilectionis signum ostẽdit tradendo corpus suum in cibum, quàm patiendo pro nobis.

AD secundum sic proceditur. Videtur quòd Christus maius dilectionis signum nobis ostendit tradendo corpus suum in cibum, quàm patiendo pro nobis. Charitas enim patriæ perfectior est, quàm charitas viæ. Sed beneficium illud quod nobis Christus contulit, corpus suum dans nobis in cibum magis assimilatur charitati patriæ, in qua plenè fruemur Deo. Passio autem quam pro nobis subiit, magis assimilatur charitati viæ, in qua nobis pro Christo imminet patiendum. Ergo maius est dilectionis signum quòd Christus corpus suum tradidit nobis in cibum, quàm quòd Christus passus est pro nobis.

ar. speciali ter.

¶ Sed contra est, quod dicitur Io. 15. Maiorem charitatem nemo habet, quàm ut animam suam ponat quis pro amicis suis.

¶ Respondeo dicendum quòd illud quod est potissimum in unoquoque genere, est mensura omnium eorum quæ sunt illius generis: ut patet per philosophum in 10. Methaphy. potissimum autem in genere amoris hominum est amor quo quis amat seipsum. Et ideò ex hoc amore necesse est mẽsuram accipere omnis amoris, quo quis aliũm amat. Vnde & in 9. Ethic. philosophus dicit. Quòd amicabilia quæ sunt ad alterũ, ueniũt ex amicabilib. quæ sunt ad seipsum. Pertinet autẽ ad amorẽ quo quis amat seipsum, ut uelit sibi bonũ: unde tantò aliquis aliũ magis amare potest

Universidad de Deusto
Biblioteca

batur, quantò magis bonum quod sibi vult propter amicum prætermittit, secundum illud Prouer. 12. Qui negligit damnum propter amicum iustus est. Vult autem homo sibi triplex bonum particulare, quæ sunt anima, corpus, & res exteriores. Est ergo aliquod signum amoris, quòd aliquis in rebus exterioribus propter alium detrimentum patiatur, maius autem amoris signum, si etiam corporis proprij detrimentum patiatur, vel labores, vel verba pro amico sumendo maximum autem dilectionis signum, si etiam animam suam deponere velit pro amico moriendo. Quod ergo Christus pro nobis patiendo animam suam posuit, maximum fuit dilectionis signum: ꝙ autem corpus suum dedit in cibum sub sacramento, ad nullum detrimentum ipsius pertinet: vnde pater, ꝙ primum est matus dilectionis signum: vnde hoc sacramentum est memoriale quoddam & figura passionis Christi. Veritas autem præeminet figuræ, & res memoriali.

¶ Ad primum ergo dicendum, ꝙ exhibitio corporis Christi in sacramento habet quidem figuram quãdam charitatis qua diligit nos Deus in patria, sed passio eius pertinet ad ipsam Dei dilectionem, nos à perditione ad patriam reuocantem dilectio autem Dei non est maior in patria, quàm sit in præsenti.

2. q. 84. art. 4. ca. & 22. q. 73. art. 3. & q. 83. ad 2. ver. 4. 3. ar. 8. 1. c.

& in or. 200.

1. p. q. 63. ar. 7. & 9. ad 3. de eorum superioritate. Opp. 390.

QVAESTIO IIII.

ARTICVLVS VII.

Vtrum Lucifer sit subiectum æui.

DEinde circa angelos quæsitum est vnum, scilicet vtrùm lucifer sit subiectum æui. Et videtur quòd sic. Sicut subiectum temporis est primum temporale simplicissimum ita subiectum æui videtur esse simplicissimum æiternum hoc autem est lucifer, qui inter angelos supremus fuit secundum suam naturam creatus. Æuum autem non respondet gratiæ sed naturæ: alioquin corpora cœlestia quæ no sunt susceptiua gratiæ æuo mensurari non possent. Cum ergo dona naturalia integra remanserint in dæmonibus post peccatum, sicut Dio. dicit quarto capite de di. no. videtur, ꝙ æuum sit in lucifero licit in subiecto.

Opus 36.

¶ Sed contra, æuum est quædam æternitatis participatio. Sed angeli beati magis sunt in participatione æternitatis quàm Lucifer, qui est beatitudinis expers. Ergo lucifer non est subiectum æui: sed magis supremus beatorum angelorum.

2. d. 19. q. 1 art. 1. ad 1, & 2. d 2. q. 2. ar. 1. c. fi. & ar. 2. ad 5.

¶ Respondeo dicendum, ꝙ ex ignorantia linguæ græcæ prouenit, quòd communiter apud multos æuũ ab æternitate distinguitur: ac si distingueretur anthropos ab homine: quod enim in greco dicitur æuum, in latino æternitas. Et sic etiam Dio. io. ca. de di. no. pro eodem vtitur æternitate & æuo: sed quia nominibus vtendum est vt plures, si vtrunque distinguamus ab inuicem æuum nihil aliud erit quàm æternitatis participatio: vt scilicet essentialis æternitas ipsi Deo attribuatur, enum autem quasi participata æternitas substantijs spiritualibus quæ sunt supra tempus, quia verò id quod per essentiam dicitur, semper est mensura ipsius quod dicitur per participationem, potest dici ꝙ prima mensura omnium æuiternorum, est ipsa Dei æternitas: sicut etiam substantia Dei est mensura omnis substãtiæ, vt dicit commentator in x. Metaphy. Si quis tamen velit accipere mensuram homogeneam: id est eiusdem generis, dicunt quidam quòd non est vna mensura communis: sed quodlibet æuiternum habet suum æuum. Sed hi propriam vocem ignorant. Sic enim esset verum quod dicũt, si omnia æuiterna essent æqualia. Sic enim vnum eorum non esset mensura alterius: hoc autem non est uerum, quia in angelis est accipere primum, medium, & ultimum non solum secundum diuersas hierarchias, & ordines, sed etiam secundum diuersos angelos in eodem ordine: vt patet per Dionysium decimo capite cœlestis Hierarchiæ, Et quia semper illud quod est simplicissimum, est mensura in quodlibet genere: sicut dicitur in decimo Metaphysicorum. (Topicorum capite secundo.) Ideò necesse est vt duratio simplicissimi æuiterni sit æuum omnium æuiternorum, & ita simplicissimum æuiternum est subiectum æui. Sed attendendum quòd substantiæ spirituales mensurantur æuo, non solùm quantum ad earum substantiam, sed etiam quantùm ad earum propriam operationem. Vnde in lib. de causis dicitur ꝙ sunt in momento æternitatis secundum substantiam & operationem, & sic oportet, ꝙ ille angelus qui est subiectum æui, sit simplicissimus, non solùm quantùm ad essentiam, sed etiam quantum ad operationem. Talis autem est supremus omnium angelorũ bonorum, cuius operatio maximè est in vno, quod est Deus, vnita. Vnde supremus omnium angelorum est subiectum æui. Non autem lucifer.

1. p. q. 10. ar. tic. 5. & 2. ad 2. q. 8. ar. 2.

1. p. q. 10. ar. ti. 5. ad 1. & ar. 6. c. & 2. di. 2. q. 1. ar. ti. 1. ad 4.

¶ Ad primum ergo dicendum, ꝙ aliqui posuerũt luciferum non fuisse supremum angelorum. Sed sicut Dama. dicit fuit primus eorum qui præerant ordini terrestri. Si verò concedamus secundum Gregorium, ꝙ fuerit supremus omnium: tunc dicẽdum est, ꝙ sua operatio auersa est ab vno primo, & conuersa ad multitudinem inferiorum rerum, quarum primatum appetijt. Et secundum hoc dæmones decidunt à summa simplicitate æui vnde Dio. dicit 4. c. de diui. no. quòd dæmones dicuntur mali, propter hoc quòd infirmantur circa operationem naturalem.

2. di. 2. q. 1. ar. 2. ad 5.

1. p. q. 63. ar. tic. 6. ad 3. m. 2. q. 16. ar. 1. ad 12.

QVAESTIO V.

DEinde quæsitum est de hominibus.

¶ Et primò quantùm ad ea quæ possunt omnibus esse communia.

¶ Secundò quantùm ad ea quæ pertinent ad quosdã horum status.

¶ Circa cõia verò quæsitum est quadrupliciter.

¶ Primò quidem de his, quæ pertinent ad naturam hominis.

¶ Secundò, de his quæ pertinent ad sacramenta.

¶ Tertiò, de his quæ pertinent ad virtutes.

¶ Quartò, de his quæ pertinent ad præcepta.

¶ Circa primum quæsita sunt tria.

¶ Primò, quantum ad personas hominum: vtrùm scilicet si Adam non peccasset, ijdem homines numero saluarentur, qui nunc saluantur.

¶ Secundò, quantùm ad intellectum, vtrùm scilicet verbum cordis sit species intelligibilis.

¶ Tertiò, quantùm ad voluntatem, vtrùm scilicet ea quæ per timorem fiunt, sint voluntaria.

ARTICVLVS VIII.

Vtrùm si Adam non peccasset, ijdem homines numero saluarentur, qui nunc saluantur.

AD primum sic proceditur. Videtur quòd si Adã non peccasset, non ijdem homines numero saluarentur qui nunc saluantur. Si enim Adam non peccasset, soli electi nascerentur: ergo non fuissent nati illi peccatores qui finaliter sunt reprobati: & per consequens nec eorũ filij, quia si non sunt ijdem patres, cõsequens est neq; filios esse eosdem: multi autem nunc saluantur ex reprobis parentibus nati. Ergo si Adam non

ar. 63. sed contra, & ad 2.

non peccasset, non ijdẽ saluarentur, qui nunc saluatur.

¶ Præterea, Secundùm philosophum semen est superfluum alimenti, sed aliis cibi homo vsus fuisset in paradiso, si non peccasset ab his quibus nunc vtitur: ergo aliud fuisset semen, & per consequens alij filij.

¶ Sed contra est, quòd Greg. dicit 4. Moral. Si primum parentem nulla putredo peccati corrumperet, nequaquam ex se filios gehennæ generaret: sed hi qui nunc per redemptorem saluandi sunt, soli ab eo electi nascerentur.

¶ Respondeo dicendum, quòd cùm in generatione hominis sicut & aliorum animalium semen patris sit agens materia verò à matre ministrata sit sicut patiens: ex quo corpus humanum formatur: impossibile est eundem filium nasci, siue sit alius pater, siue sit alia mater, sicut etiam non est idem numero sigillum: siue sit alia cera, siue sit aliud corpus sigilli: ex cuius impressione cera sigillatur. Et quamuis superfluum alimenti sit semen secundum philosophum: diuersitas tamen alimentorum non sufficeret ad diuersificandũ filios qui ex semine nascuntur: quia ex illis cibis non sumitur nisi semen, nisi quatenus aliqualiter in substãtiam parentum conuertuntur. Dicunt quidam sequentes Anſel. quòd si homo non peccasset in illa primata tione, statim confirmatus fuisset & ipse & omnes qui ab eo nascerentur: ita ꝙ omnes qui nascerentur fuissent electi. Vnde cum nunc multi qui saluantur ex ex peccatoribus nascantur, sicut in obiiciendo tangebatur, consequens est ꝙ essent alij parentes saluandorum, & per consequens alij filij. Sed hæc positio non videtur esse vera, quia secundum Aug. 14. de ciu. Dei Status corporis in homine proportionaliter respondet statui animæ: quamdiu ergo homo habuit corpus animale potens mori & non mori indigens alimentis, tãdiu habuit animam potentem peccare, & non peccare habuit autem corpus animale quandiu fuit in statu generandi: quod etiam fuisset, si post illam primam tẽtationem non peccasset. Et ideo possibile fuisset, si primus homo tunc non peccasset, quòd etiam ipse, vel eius posteri postmodum peccarent: vt Hugo. de sanct. Vict. dicit. Vnde ex hoc non sequitur parentum diuersitas, quòd nunc sunt aliqui peccatores, tunc autem non essent, sed alind: unde necesse est ponere diuersitatem parentum: quia in primo statu vnus homo non habuisset plures vxores: nec etiam aliqui ex fornicatione vel adulterio nascerentur, quod nunc cõtingit etiam in his qui saluantur: multi enim filij vnius parentis ex pluribus vxoribus nati saluantur, sicut patet de filijs Iacob. Multi etiam ex fornicatione, vel adulterio nati, alioquin eis frustra sacramenta salutis adhiberentur. Vnde relinquitur, quòd aliqui nunc saluantur, qui si primus homo non peccasset, non nascerentur, & per consequens non saluarentur, nec tamen Dei prædestinatio falleretur: quia Deus prædestinauit homines habens scientiam futuri euentus. Quod verò Grego. dicit, quòd si primus homo non peccasset, nequaquam ex se filios gehennæ generaret, indubitanter verum est. Non enim in filios transfunderet peccatum originale, secundùm quòd homines filij iræ nascuntur, quod autem subdit quòd hi soli qui nunc saluandi sunt nascerentur, intelligendum est quòd pronomen facit simplicem demonstrationẽ: quia scilicet soli electi nascerentur, quantũ m est ex ratione originis, non autem demonstrationem personalem, quia aliæ personæ essent hominum qui saluarent.

84 ar. 4. c. aq 1. q. 85. art. 2. opus 53. c.

1. p. q 27 ar. 1. c. ma. & q. 28. ar. 4. ad 1. ver. q. 14. ar. 1. c. principio & spirito ar. 9. ad 6 & ar. vl. ad 7. & 1. di. 19. q. 5 ar. 1 ad 7.

pot. q. 9. ar. 5. c.

Opinio Anſel.

Probatio opi. Augu.

2. p. q. 100. art. 2. & 2. di. 20. q. 1. art. 3. ad 5. & 7. ma. q. 5. ar. 4 ad 8 ar. 63. ad 1. fi. & 4. di. 33. q. 1. ar. 1 ad 5.

Gregorij. No. bene.

¶ Et per hoc patet responsio ad obiecta.

ARTICVLVS IX.

Vtrùm verbum cordis sit species intelligibilis.

AD secundum sic procedebatur. Videtur quòd verbum cordis sit species intelligibilis: verbũ enim cordis est quo intellectus videt: hoc autem est species intelligibilis: ergo verbum cordis est species intelligibilis.

1. p. q. 34. ar. 1. & q.

¶ Præterea, Cognitio intellectiua à sensu oritur. Sed illud quod à sensu sentit, est species intelligibilis: ergo verbum cordis, quo intellectus intelligit, est species intelligibilis.

¶ Sed contra, Verbum cordis interius est quod exteriori verbo significatur. Sed verbum exterius non significat speciem intelligibilem: ergo verbum interius non est ipsa species intelligibilis.

¶ Respondeo dicendum, quòd secundum Aug. 15. de Trini. Verbum cordis importat quoddam procedens à mente siue ab intellectu. procedit autem aliquid ab intellectu, inquantùm est constitutum per operationem ipsius. Est autem duplex operatio intellectus, secundum philosophum in tertio de anima. (T. c. 21.) Vna quidem quæ vocatur indiuisibilium intelligentia: per quã intellectus format in seipso diffinitionem, vel conceptum alicuius incomplexi. Alia autem operatio est intellectus componentis & diuidentis, secundum quam format enunciationem. Et vtrunq; istorum per operationem intellectus constitutorum vocatur verbum cordis, quorum primum significatur per terminum incomplexum: secundum verò significatur per ọrationem: manifestum est autem, ꝙ omnis operatio intellectus procedit ab eo, secundum ꝙ est factus in actu per speciem intelligibilem: quia nihil operatur, nisi secundum ꝙ est actu. Vnde necesse est ꝙ species intelligibilis, quæ est principium operationis intellectualis differat à verbo cordis, quod est per operationem intellectus formati, quamuis ipsum verbum possit dici forma vel species intelligibilis, sicut per intellectum constituta: prout forma artis quã intellectus adinuenit, dicitur quædam species intelligibilis.

¶ Ad primum ergo dicendum, ꝙ intellectus intelligit aliquid dupliciter. Vno modo formaliter, & sic intelligit specie intelligibili qua fit in actu. Alio modo sicut instrumento quo vtitur ad aliud intelligendũ & hoc modo intellectus verbo intelligit, quia format verbum ad hoc ꝙ intelligat tem.

art. 161. & 1 p. q. 85. ar. 2. ad 3.

¶ Ad secundum dicendum, ꝙ cognitio sensus exterioris perficitur per solam immutationem sensus à sensibili. Vnde per formam quæ sibi à sensibili imprimitur, sentit, non autem ipse sensus exterior format sibi aliquam formam sensibilem, hoc autem facit vis imaginatiua, cuius formæ quodãmodò simile est verbum intellectus.

ARTICVLVS X.

Vtrùm ea, quæ fiunt ex timore sint voluntaria.

CIrca tertium sic proceditur. Videtur ꝙ ea quæ fiunt ex timore non sint voluntaria. Necessitas enim voluntati contrariatur, vt dicitur in 5. Metaphy. (T. c. 6.) Sed ea quæ fiunt ex timore dicuntur ex necessitate fieri: non ergo sunt voluntaria.

12. q. 6. art. 8. 6. & 7. ad 1. & 2. & 22. q. 110. ar. 3. ad 3. & 4 d. 29. ar. 2. 12. q. 8. ar. 1. o. & q. 60. ar. 1. ad primum.

¶ Sed cõtra, Omne quod quis operatur propter finem est voluntarium, sed ea quæ quis operatur ex timore operatur propter finem, scilicet ad vitandũ malum quod timet, sicut qui proijcit merces in mare vitat submersionem nauis: ergo huiusmodi sunt voluntaria.

¶ Respondeo dicendum, ꝙ cũ bonũ sit voluntatis obiectũ hoc mõ se habet aliquid ad hoc ꝙ sit voluntarium, quo modo se habet ad hoc ꝙ sit bonũ. Contingit autũ aliquid in vniuersali considerarũ esse bonũ, quod tamen secundum aliquas particulares circunstantias

art. 85. c. & 2 d. 40. o. arti. 2. c. & ad 3. artic. 193.

Universidad de Deusto
Biblioteca

redditur malum, sicut generare filios est bonum, sed generare filios ex non sua vxore est malum, & similiter contingit aliquid in vniuersali consideratum esse malum, quod tamen secundùm aliquas particulares circunstantias sit bonum sicut occidere secundum se est malum, sed occidere hominem perniciosum multitudini, est bonum, & quia actiones circa singularia inducuntur bonæ, vel malæ, & per consequens voluntariæ, vel inuoluntariæ, simpliciter quidem consideratis singularibus circunstantiis, secundum quid autem secundum q̃ in vniuersali cõsiderantur: ea verò quæ ex timore fiunt in uniuersali quidem considerata, sunt mala & inuoluntaria: sed si considerentur secundùm singularia quæ circunstant, sic sunt bona: & uoluntaria, sicut proijcere merces in mare secundùm se consideratum est malum & non voluntarium sed in tali casu est bonum & voluntarium, vnde & Philosophus dicit in 3. Ethicor. quod huiusmodi mixta sunt ex voluntario, & inuoluntario: simpliciter autem sunt voluntaria, secundum quid autem inuoluntaria & ex necessitate facti.

22. q.125. ar.4 22.q. 108.arti.4. ad 4. & 4. dist.19.q.1 ar.2.

¶ Et per hoc patet responsio ad obiecta.

QVAESTIO VI.

DEinde circa sacramenta quæritur est.
¶ Primò de sacramento eucharistiæ.
¶ Secundò, de sacramento pœnitentiæ.
¶ Tertiò, de sacramento matrimonij.

¶ Circa eucharistiam quæsita sunt duo.
¶ Primò, vtrùm forma panis annihiletur.
¶ Secundò, vtrùm sacerdos dare debeat hostiam non consecratam peccatori hoc petenti.

ARTICVLVS XI.

Vtrùm forma panis in sacramento Eucharistiæ annihiletur.

AD primum sic proceditur. Videtur q̃ forma panis in sacramẽto eucharistiæ annihiletur. Illud nim annihilari videtur, quod desinit esse & in nihil cõuertitur. Sed forma panis facta consecratione desinit esse, nec est dare in quod conuertatur. Non enim conuertitur in materiam corporis Christi: nec etiam in formam eius, quæ est anima, alioquin anima esset ibi ex vi sacramenti: ergo forma panis annihilatur,

3.p.q.75. ar. 1.4.ad 3.c. & ad 3

¶ Præterea. Aug. dicit super illud Ioan. 17. Clarifica me pater, &c. Si humana natura conuertitur in verbum: si diligentiùs cogitamus, homo periret in Deo. Sed illud annihilari dicitur quod perit: ergo si panis conuertitur in corpus Christi, videtur quòd annihiletur.

¶ Sed contra est, quia sicut Aug. dicit libr. 83. q. Deus non est actor rendendi in non esse. Est autem actor sacramenti eucharistiæ; ergo in illo sacramento nihil annihilatur.

¶ Respondeo dicendum, quòd annihilatio quendam motum importat. Omnis autem motus denominatur à termino ad quem. Vnde terminus annihilationis est nihil. Consecratio autem panis in sacramento eucharistiæ, non terminatur ad nihil, sed ad Corpus Christi: alioquin non esset dare quomodo corpus Christi incipiat esse sub sacramento. Non enim incipit ibi esse per motum localem: alioquin desineret esse in cœlo. Relinquitur ergo, quòd in consecratione panis non est aliqua annihilatio, sed transubstantiatio in corpus Christi.

4.di.11.q.1 ar.2.o. 3.p.q.75. arti.2 & 4. & 4.dist.10 ar.2.ad 4. 883.ad 3.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd sicut in generatione naturali, neque forma, neque materia generatur aut corrumpitur, sed totum compositum: ita etiam in sacramento altaris non est quærendum seorsum de forma aut materia in quid conuertatur: sed totus panis conuertitur in totum corpus Christi, in quantum est corpus: quia si in triduo mortis Christi fuisset consecratio facta, non fuisset ibi anima, sed corpus exanime, sicut in sepulchro iacebat.

3.p.q.76 ar.6.ad 2 & 4.di.12. q.1.ar.1.q1 3.ad 2.

¶ Ad secundum dicendum, quòd perire diceretur natura humana, si conuerteretur in verbum quantùm esse desineret, quod pertinet ad terminum à quo: non autem si annihiletur quantùm ad terminum ad quem.

3.q82.ar4 2.4.105.

ARTICVLVS XII.

Vtrum sacerdos debeat dare hostiam non consecratam peccatori occulto hoc petenti.

CIrca secundum sic procedebatur. Videtur quòd sacerdos non debeat dare hostiam non consecratam peccatori occulto hoc petenti. Non enim debet sacerdos peccatum occultum publicare. Publicaret autem si ei daret hostiam non consecratam, cùm alijs socijs daret consecratam: ergo sacerdos non debet dare hostiam non consecratam peccatori occulto hoc petenti.

¶ Præt. Hostia consecrata à sacerdote alicui fideli porrecta à circunstantibus adoratur. Si ergo exhibet hostiam non consecratã, loco consecratæ, quantũ est in se facit populũ idololatrare, quod est graue peccatum: non ergo sacerdos debet peccatori occulto petẽti dare hostiam non consecratam.

¶ Sed contra est, quia sacerdos est medicus animarum. Sapiens autem medicus vitat quantum potest periculum infirmi quem accepit in cura. Peccatori autẽ cuius curam habet imminet magnum periculum, si in conscientia mortalis peccati corpus Christi accipiat, quia qui manducat & bibit indignè, iudicium sibi manducat & bibit: vt dicitur primæ Corinthiorum 11. ergo sacerdos benefacit, si eius periculum cuitet porrigens ei hostiam non consecratam.

¶ Respondeo dicendum, q̃ veritati non est aliqua fictio adiungenda: quia nulla est conuentio lucis ad tenebras: ut apostolus dicit 2. ad Corinth. 6. & propter hoc Aug. probat in lib. 83. q. quòd corpus Christi non fuit phantasticum, quia veritas, quæ est Christus non potuit fallere: & ideo in sacramentis ecclesiæ nihil est per fictionem agendum, & præcipuè in sacramento altaris, in quo totus Christus continetur. Esset autem quædam fictio, si hostia non consecrata loco consecratæ daretur. Et cum etiam sacerdos quantum in se est, populo faceret idololatrandi occasio, qui quamuis peccatum idolatriæ non incurreret, æstimans probabiliter hostiam esse consecratam, tamen sacerdos in hoc ipso, quòd hostiam non consecratam populo exhiberet adorandam, idolatriæ crimen incurreret. Vnde hoc in nullo asu est faciendum, vt hostia non consecrata exhibeatur vni vel pluribus tanquam consecrata. Debet ergo sacerdos peccatorem occultum primò quidem monere, vt pœnitentiam agat, & sic ad sacramentum accedat, quòd si pœnitere noluerit, debet ei occultè inhibere, ne aliis communicantibus in dublico se immisceat, quòd si se immiscuerit, debet ei dare hostiam consecratam.

3 q80.arti. 6. & q. 81. arti. 2. c. & ad 2. & 4. d. 9. ar1.5. q.10.

¶ Vnde prima duo concedimus.

¶ Ad tertium dicendum, quòd stultus esset medicus qui cum maiori suo periculo minus periculum insumi vellet impedire, putà si vellet ipse venenũ bibere, ne infirmus biberet vinum. Multò autẽ magis peccat sacerdos fictionem faciens in sacramento Christi, quàm peccator indignè sumens. Vnde stultus esset sacerdos

sacerdos, si vt viraret peccatum subditi, ipse grauiùs peccaret, fictionem faciens in sacramento veritatis.

QVAESTIO VII.

DEinde circa sacramentum pœnitentiæ quæsita sunt duo.
¶ Primò vtrùm prælatus debeat subditum suum ab administratione remouere, propter aliquid quod ab eo in confessione audiuit.
¶ Secundò, vtrùm in meliori statu moriatur ille, qui moritur via eundi vltra mare, quàm ille qui moritur in redeundo.

ARTICVLVS XIII.

Vtrum prælatus possit subditum suum ab administratione remouere ob audita in confessione

4.d.21. q. 3 ar.1.q.2. ad 3.

CIrca primum sic proceditur. Videtur q̃ prælatus possit subditum suum ab administratione remouere, propter aliquid quod ab eo in confessione audiuit, quia quod institutum est pro charitate, contra charitatem non militat. Sed sigillum confessionis institutum est pro charitate. Non ergo militat contra charitatem ex qua tenetur prælatus saluti subditorum prouidere. Est autem quandoque contra salutem subditi, si ei administratio dimittatur, vt putà si habeat occasionem recidiuandi in peccatum: ergo non obstante sigillo confessionis, prælatus debet eum ab administratione remouere.

ar.15.& 4

¶ Sed contra est quia nihil est faciendum in præiudicium confessionis. Esset autem præiudicium confessionis, si subditus ab administratione remoueretur, propter crimen quod suo prælato confessus est: quia per hoc alij retraherentur à confitendo. Non ergo debet prælatus subditum ab administratione remouere, propter peccatum quod ei confessus est.

¶ Respondeo dicendum, q̃ id quod per confessionem auditur, nullo modo est manifestandum, nec verbo, nec signo, nec nutu: nec etiam aliquid est faciendum, vnde in suspitionem peccati aliquis possit deuenire. Si ergo amotio subditi ad administratione possit inducere ad manifestandum peccatum in confessione auditum, vel ad aliquam probabilem suspitionem habendam de ipso, nullo modo prælatus deberet subditum ab administratione remouere: putà si in aliquo monasterio esset consuetum, q̃ priores non amouerentur de suis prioratibus nisi propter culpam: manifesta retur autem peccatum confitentis per remotionem ab administratione. Vnde si abbas hoc faceret, grauiter peccaret tanquam confessionem reuelans. Posset tamẽ eum secretò charitatiuè admonere, vt cum instantia peteret cessionem, si hoc videret saluti eius expedire. Si verò per amotionem ab administratione peccatũ nullatenus manifestaretur: putà si in aliquo monasterio esset consuetum quòd abbas pro suo libitu de facili aliquos ab administratione remoueret: tunc alia occasione accepta posset subditum sibi confessum ab administratione remouere, & deberet hoc facere, cũ debita tamen cautela, si talis administratio esset subdito periculosa in posterum: quamuis etiam & in hoc casu melius esset quòd eum induceret ad cessionem petendam. Si verò periculum in posterum non timeretur, non oportet, quòd pro peccato præterito pœnitentiã deleto eum ad administratione remoueret, sicut etiam August. dicit in li. de adulterinis coniugijs. Cur adhuc deputamus adulteros quos credimus pœnitentia esse sanatos: quandoque enim pœnitentes innocentibus meliores sunt.

¶ Et per hoc patet responsio ad obiecta.

ARTICVLVS XIIII.

Vtrum melius moriatur cruce signatus qui moritur in via eundi vltra mare, quàm qui moritur redeundo.

AD secundum sic procedebatur. Videtur q̃ melius moriatur cruce signatus q̃ moritur in via eundi vltra mare, quàm ille qui moritur redeundo. Qui enim moritur in eundo quasi prosequendo votum suum, vt se exonat morti pro Christo: & ita moritur tanquam martyr: qui autem moritur redeundo, non moritur in proposito se exponendo in Christo, & ita moritur quasi confessor. Sed maior est status martyrum quam confessorum: ergo in meliori statu moritur, qui moritur in eundo, quàm qui moritur in redeundo.

ar.38 & 4. dist.20.q.1. arti.3.q.3. ad 2.

¶ Sed contra, Qui moritur in redeundo, iam consummauit votum suum: qui autem moritur in eundo nondum consummauit, sed est quasi in principio. Perfectum autem melius est imperfecto, & finis principio: ergo melius moritur in redeundo, quàm qui moritur in eundo.

¶ Respondeo dicendum, q̃ quantò aliquis cũ pluribus meritis moritur, tantò melius moritur: merita autem manent homini nõ solùm illa quæ actu agit, sed etiam illa quæ iam fecit, quasi apud Deum deposita: secundum illud 2. ad Tim. 2. Scio cui credidi, & certus sum, quia potens est depositum meum seruare. Manifestum est autem, q̃ ille qui moritur in redeundo de vltra mare cæteris paribus cum pluribus meritis moritur, quàm ille qui moritur in eũdo. Habet enim meritum ex assumptione itineris: & vlteriùs ex prosecutione, in qua fortè multa grauia est passus: & ideo cæteris paribus melius moritur ille qui moritur redeundo: quàmuis ire sit magis meritorium, quàm redire, genus operis considerando.

4.di.14.q. 2.arti.3.q. 3 o.

¶ Ad primum ergo dicendum, q̃ illud propositum exponendi se morti propter Christum, habuit etiam iste in eundo; nec hoc meritum perdidit, si se à peccato immunem custodiuit.

QVAESTIO VIII.

DEinde circa matrimonium quæsita sunt duo.
¶ Primò si aliquis desponsat aliquam per verba de futuro, & postea carnaliter cognoscat: nõ quidem quasi consentiens in matrimonium, sed solùmodò volens fraudulenter surripere copulam carnalẽm, si postmodùm contrahat cum alia per uerba de præsenti, vtrùm secunda sit uxor eius.
¶ Secundò, si vir accuset vxorem de adulterio occulto, vtrùm mulier teneatur in iudicio suum peccatum confiteri.

ARTICVLVS XV.

Vtrùm ille qui cum fraude cognouit carnaliter quam desponderat, possit habere vxorem illam cum qua postea contrahit per verba de præsenti.

4.di.27.ar. 2. & q.2.3 c.4. di.28 arti.2.3.o. de celebrato matrimonij.

CIrca primu sic procedebatur. Videtur q̃ ille qui cognouit carnaliter quam desponderat per verba de futuro, non possit habere vxorem illam cum qua postea contrahit per uerba de præsenti. Iudicio enim ecclesiæ compellitur stare cum prima, quam carnaliter cognouit: sed ecclesia potest facere personas illegitimas ad contrahendum: ergo videtur

Universidad de Deusto
Biblioteca

quòd talis non possit cum alia muliere habere matrimonium: & ita illa cum qua secùdò contraxit per verba de præsenti non erit vxor sua.

4 di.16.q. 2.ar.4.

¶ Sed contra est, quòd error hominis non præiudicat veritati matrimonii. Sed ex errore hominis præsumentis esse consensum vbi fuit carnaliter copula, contingit quòd per iudicium ecclesiæ compellitur aliquis illam habere, quam cognouit carnaliter post contractum per verba de futuro: ergo non præiudicat veritati secundi matrimonii, quod est rite contractum per verba de præsenti.

¶ Respondeo dicendum, quòd sicut Leo Papa dicit. Causa matrimonii est consensus per verba de præsenti expressus: sine quo cætera etiam cum coitu subsecuta frustrantur. Remota autem causa, remouetur effectus: vnde cùm in primo matrimonio ponatur non fuisse consensus, manifestum est quòd non fuit matrimonium. Et quia posita causa ponitur effectus: consequens est vt secundum fuerit matrimonium in quo ponitur fuisse mutuus consensus per verba de præsenti expressus inter personas à matrimonio solutas.

22.q.64. ar.6. ad 3. & q.67.ar. 2.o. & 4. di.26.q.1. art.2.q.4. 3.ad 1.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd ecclesia in his quæ ad matrimonium pertinent, tripliciter se habet. Vno quidem modo per modum iudicātis: & quia homines vident ea, quæ apparent: secundum quòd dicitur 1. Regum 16. Oportet quòd iudex ecclesiasticus iudicet secundùm ea quæ sibi apparent per confessiones partium, & per idoneos testes, & per alia legitima documenta, quibus in omnibus adhibitis contingit quãdoque veritatem latere: & præcipuè in his quæ pertinent ad interiora cordis, quæ humano testimonio probari non possunt: etsi per aliqua signa exteriora de his possit aliqua coniectura haberi: & ideò iudicium ecclesiæ circa ea quæ ad matrimonium pertinent, si veritas lateat, non impedit sequens matrimonium contrahendum, nec dirimit iam contractum. Alio modo se habet per modum prohibentis vel punientis: & hoc quidem impedit matrimonium contrahendũ, sed non dirimit iam contractum: putà vxoricidæ pœnam imponit ecclesia, vt vlteriùs à matrimonio abstineat. Si tamen contraxerit matrimonium non dirimitur. Tertio modo se habet per modum statuentis, quod sit solùm authoritate summi pontificis: & secundum hoc personæ aliquæ redduntur illegitimæ ad contrahendum, ita quòd si etiam contrahant, matrimonium dirimit: vt patet in quibusdam gradibus consanguinitatis & affinitatis, vel etiam de adultera, cum quis dedit ei fidem de contrahendo, vel cùm machinatus est in mortẽ vxoris.

ARTICVLVS XVI.

Vtrùm mulier accusata de adulterio occulto teneatur suum peccatum in iudicio confiteri.

4.di.37.q. 2.arti.2.o & dist.41. art.4.q.3. ad 2.

AD secundum sic proceditur. Videtur q̃ mulier accusata de adulterio, non teneatur suum peccatum in iudicio confiteri. Nullus enim tenetur suum peccatum occultum publicare. Sed adulterium mulieris est occultum. Si autem in iudicio confiteretur ipsum, veniret in publicum: ergo non tenetur mulier accusata de adulterio suum peccatum in iudicio confiteri.

109. 4.di.19.q. 2.art.3.ad 4.& 5.

¶ Sed contra est, quia debet præstare iuramentum de veritate dicenda, sed nullo modo debet deierare: ergo debet veritatem confiteri de suo peccato.

B.Paulus.

¶ Respondeo dicendum, q̃ circa hoc est distinguẽdum. Si enim adulterium sit omnino occultum, nõ debet peccatum suum in iudicio confiteri: nec debet ab ea exigi iuramentum de veritate dicenda, quia occulta soli diuino iudicio reseruantur, secundum illud 1.ad Cor.4. Nolite ante tempus iudicare, quousque veniat dominus qui illuminabit abscondita tenebrarum. Sed quãdo ex adulterio procedit infamia vel aliqua signa euidentia apparent quæ vehementem suspitionem facere possunt, vel quando est semiplena probatum: tũc debet ab ea exigi iuramentum de veritate dicenda, & ipsa tenetur confiteri veritatem.

¶ Et per hoc patet responsio ad obiecta.

QVAESTIO IX.

22.q.69.4 ti.1.o. q. diſt.17.q. 3.ar.1.q.2. ad 1.2.

DEinde circa virtutes quæsita sunt duo.

¶ Primò circa iustitiam, scilicet si aliquis incidens in latrones, promittat eis pecuniam pro sua liberatione, si mutuò eam accipiat ab aliquo suo amico. vtrùm restituere teneatur.

¶ Secundò circa abstinentiam, vtrùm aliquis peccare possit nimis ieiunando, vel vigilando.

ARTICVLVS XVII.

Vtrum ille qui pecuniam accepit mutuò, vt redimeret se à latronibus, teneatur eam restituere.

AD primum sic procedebatur. Videtur quòd ille qui pecuniam accepit mutuò, vt redimeret se à latronibus, non teneatur eam restituere: quia vt Augustinus dicit. Tempore necessitatis omnia sunt communia. Sed nullus debet quasi proprium petere id quod est commune: vt ambro. dicit, & habetur in decretis. dist.4. Cùm ergo ille qui in latrones incidit fuerit maxima necessitate constitutus, vtpotè in periculo mortis existẽs, videtur q̃ factum sit sibi commune aliquid quod erat alterius, & ita nõ teneatur ei restituere, qui mutuauit acsi esset proprium eius. Ambros

¶ Præterea, Nullus tenetur facere recompensationem alicui pro eo quod ille facere tenebatur. Sed ille qui mutuauit pecuniam tenebatur proximum suum à mortis periculo liberare, secundum illud Prouerb. 24. Erue eos qui ducuntur ad mortem. ergo videtur quòd ille qui est liberatus, non teneatur ei restituere pecuniam mutuatam.

¶ Sed cõtra est quod Dominus Matth.7. dicit. Omnia quæ vultis, vt faciant vobis homines, & vos facite illis. Sed ille qui liberatus est à latronibus veller sibi restitui si quid mutuasset: ergo etiam ipse debet restituere quod mutuò accepit.

¶ Respondeo dicendum, q̃ iustitiæ actus est vnicuique reddere quod sibi debetur. Vnde cum ratione contractus bonæ fidei qui fuit inter mutuãtem, & mutuò accipientem restitutio debeatur ex iustitiæ præcepto, tenetur ille qui mutuò accepit pecuniam eam reddere creditori, & tanto magis quantò in maiori necessitate creditor sibi subuenit.

¶ Ad primum ergo dicendum, q̃ tunc in necessitate fiunt omnia communia, cùm homo non possit sibi de suo subuenire, ridiculum enim esset si quis famem patiens nollet accipere panem quem haberet in arca, & diceret se accipere panem alienum quasi communem: quæ autem per amicos possumus per nos aliquatenus possumus, vt dicit Philosophus in tertio Ethicorum. Iste autem qui in latrones incidit potest se per amicos liberare mutuum accipiendo. Et ideo non fit ei omnia communia.

¶ Ad secundum dicendum, quòd vnusquisque tenetur ad liberandum proximum à morte secundum suam conditionem & modum, & hoc quidem conuenienter impleuit ille, qui pecuniam mutuauit: non autem tenebatur eam donare in casu, quo ille poterat per mutuum liberari.

ARTI-

ARTICVLVS XVIII.

Vtrùm homo possit peccare nimis ieiunando, vel vigilando.

21.q.83.ar tic.2.ad 3. & q. 147. art.1.ad 1.

CIRCA secundum sic proceditur. Videtur, q̃ homo non possit peccare nimis ieiunando, vel vigilando. Deus enim nõ potest nimis ab homine diligi. Sed probatio dilectionis est exhibitio operis, vt Gregorius dicit in homil. quadam: ergo videtur, q̃ non possit aliquis peccare nimis ieiunando, vel vigilãdo propter Deum.

¶ Sed contra est, quòd Bernar. confitetur se peccasse de hoc quòd nimis corpus suum ieiunio & vigiliis debilitauit.

¶ Respondeo dicendum, quòd secundum Philosophum in primo Politi. Aliter est iudicandum de fine, aliter de his quæ sunt ad finem. Illud enim quod quæritur tanquam finis, absque mensura quærendũ est. In his autem, quæ sunt ad finem est adhibenda mensura secundùm proportionem ad finem: sicut medicus sanitatem quæ est finis eius, facit quantumcunque potest maiorem, sed adhibet medicinam, secundũ quòd conuenit ad sanitatem faciendam. Est ergo confidetandum quòd in spirituali vita, dilectio Dei est finis. Ieiunia autem & vigiliæ, & alia exercitia corporalia, non quæruntur tanquam finis. Quia sicut dicitur ad Rom.14. non est regnum Dei esca & potus: sed adhibentur tanquam necessaria ad finem, id est ad domandas concupiscentias carnis, secundum illud apostoli 1.ad Corinth.9. Castigo corpus meum & in seruitutem redigo &c. Et ideo huiusmodi sunt adhibenda cum quadam mensura rationis, vt scilicet concupiscẽtia deuitetur, & natura non extinguatur, secundùm illud ad Ro.12. Exhib. beatis corpora vestra hostiam viuentem, & postea subdit, Rationabile obsequium vestrum. Si verò aliquis intantum virtutem naturæ debiliter per ieiunia & vigilias, & alia huiusmodi, quòd nõ sufficiat debita opera exequi: putà prædicator prædicare, doctor docere, cantor cantare, & sic de aliis, absque dubio peccat, sicut & peccaret vir quem nimia abstinentia se impotentem redderet ad debitum vxori reddendum. Vnde Hiero. dicit. De rapina holocaustũ offert, qui vel ciborum nimia egestate, vel somni penuria immoderatè corpus affligit. Et iterum rationalis hominis dignitatem amittit, qui ieiunium charitati, vigilias sensus integritati præfert. art.14.ad 2.& 3.ad 1.2.& 3. Be.Paulus 4.di.11.q. 3.ar.1.q.2. ad 3.& dist. 17.q.2.ar. 3.q.2.c. 82.q.1.4. ar.6.o.& q.147.ar.1. ad 2.& 3.

¶ Et per hoc patet responsio ad obiecta.

QVAESTIO X.

DEinde circa præcepta quæsita sunt duo.

¶ Primò, vtrùm præcepta ordine naturæ præcedant consilia.

¶ Secundò, vtrùm peccata quæ fiunt contra præcepta secundæ tabulæ, sint grauiora peccatis, quæ fiunt cõtra præcepta primæ tabulæ.

ARTICVLVS XIX.

Vtrum præcepta ordine naturæ præcedant consilia.

CIrca primum sic proceditur. Videtur quòd præcepta ordine naturæ præcedant consilia. Illud enim est prius ordine naturæ, ad quod natura primò instigat. Sed præcepta sunt de primo instinctu naturæ, quia sunt de dictamine rationis naturalis non autem consilia: ergo præcepta sunt priora ordine naturæ, quàm consilia. 2.93.

¶ Sed contra est, quia prius natura dicitur aliquid esse tripliciter. Vno modo secundum perfectum est prius perfecto. Et hoc modo præcepta non sunt priora consiliis: quia in præceptis charitatis præcipuè cõsistit perfectio. Secundò, per modum causæ tempore præcedentis effectum, & sic etiam non sunt priora: quia non est necessarium q̃ aliquis prius impleat præcepta quàm consilia. Tertiò per modum originis, quando principium est simul tẽpore, sicut & lux solis & radius. Sed nec hoc modo præcepta sunt priora: quia non est necesse quòd quicunque seruat præcepta, seruet consilia: ergo nullo modo præcepta ordine naturæ præcedunt consilia.

¶ Respondeo dicendum, quòd circa hoc necesse est considerare: primò quid sit esse prius ordine naturæ: secundò quid sit præceptum & quid consilium. Quibus manifestatis, euidenter apparebit quod quæritur. De primo ergo sciendum est, q̃ secundùm Philosophum in 5. Me. (T.c.16.) Prius & posterius dicuntur in quolibet ordine per comparationem ad principium illius ordinis, sicut in loco per comparationem ad principium loci, in disciplinis per comparationem ad principia disciplinæ. Sic ergo & in ordine naturæ dicitur aliquid esse prius per comparationem ad naturę principia. Quæ quidem sunt quatuor causæ. Vnde secundum unumquodque genus causæ, prius in ordine naturæ est quod propinquius est causæ. Quãuis autem causæ sint quatuor, tres tamen earum scilicet efficiens, formalis & finalis, concurrunt in idem, vnde relinquitur quòd ordo naturæ sit duplex. Vnus quidem secundùm rationem causæ materialis, secundum quòd imperfectum est prius perfecto, & potentia actu. Alius autem ordine naturæ est secundum rationem aliarum trium causarum, secundùm quam perfectum est prius imperfecto, & actus potentia. Vnde & Philosophus dicit in 5. Meta. (T.c.16.) q̃ alia sunt potestate priora, alia perfectione & quia forma est magis natura quàm materia, vt probatur in 2. Phy. (T.c.12.) Conuenientiùs dicitur esse prius natura actus, qui est prior substãtia & specie, vt dicitur in 11. Meta. (T.c.13.) quàm potentia, quæ in vno, & eodem est prior generatione & tempore. Vnde & Philosophus dicit in 2. Perhiermenias, quòd ī his quæ cõtingit esse actu & potestate, ea quę sunt actu, sunt natura priora & posteriora. veri. q.4. ar.3.1.q.21 ar.1.c.5.q.42 ar.3.c.& 2 d.20.ar.3. 1.p.q.85. ar.3.ad 1. & 12.q.68. ar.8.ad 2. 3.q.1.ar.5. ad 3.& ar. 6.& veri. q.4.ar.3. 1.p.q.3.ar. 18.c.q.77. ar.3.ad 1.

¶ Circa secundum verò, s. circa rationem consilii & præcepti, considerandum est, q̃ præceptum importat rationem debiti, debitum autem aliquod est dupliciter. Vno modo secundùm se, & hoc modo finis est debitus in vnoquoque negocio. Medicus. n. propter se debet quærere sanitatẽ. Alio modo est aliquod debitum propter aliud, s. id sine quo non potest peruenire ad finẽ, sicut medicus debet dicere dietam infirmo, sine qua non potest sanari. Illud verò quod ordinatur in finem, vt meliùs aut facilius ad finem consequatur, si sine hoc aliqualiter possit haberi finis, non habet rationem debiti. Finis autem spiritualis, qui lege diuina ordinatur, est duplex. Vnus quidem principalis, scilicet adhærere Deo per charitatem. Vnde dicitur 1. ad Thi.1. Finis præcepti, charitas est. Alius autem est finis secundarius quasi dispositiuus, scilicet puritas, & rectitudo cordis, quæ consistit in interioribus actibus aliarum virtutum. Vnde Apostolus dicit ad Ro.6. habetis fructum vestrum in sanctificatione. Sicut etiam in generatione naturali finis est & ipsa forma substantialis & vltima dispositio ad formam. Vnde manifestũ est q̃ principalia præcepta diuina sunt quidem de dilectione Dei, & proximi, ut patet Matth. 22. Secunda verò de interiori sanctificatione, secundum illud 1.ad The.4. Hæc est voluntas Dei sanctificatio vestra. Omnia verò alia, quæ sunt spiritualis vitæ, ordinantur 21.89 c.& 22.q.56. ar.1.ad 1. & 2.22.q. 44.ar.1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ad prædicta sicut in finem, sed dupliciter. Quædam enim sunt talia, sine quibus prædicti fines esse non possunt: & hæc cadunt sub præcepto sicut non habebis Deos alienos. Non furtum facies, &c. Quædam autē sunt sine quibus ad prædictos fines peruenīri potest, vnde non cadunt sub præcepto. Sed quia per huiusmodi faciliùs, & meliùs peruenitur ad fines prædictos dantur de eis consilia: sicut patet de paupertate, virginitate, & alijs huiusmodi, & est simile si aliquis deberet ex præcepto esse Romæ certo die, teneretur etiam ex debito præcepti Romam ire: non autem teneretur ex præcepto ire eques: quia sine hoc posset Romam peruenire: tamen caderet hoc sub consilio, inquantum equitando faciliùs, & meliùs peruenīret ad finem.

22.q.108. 1 arti. 4.o. & 27.92.hui⁹ 27.14.ad 2. & 2.55. c. & 41.93.ad 1.

12.q.108. artic.4.

¶ His ergo visis, patet de facili id quod quærebatur. Si enim comparemus consilia ad præcepta finalia: quæ sunt de dilectione Dei, & proximi, de interiori cordis puritate, manifestum est, quòd præcepta sunt priora consilijs naturaliter ordine perfectionis: sicut naturaliter prior est potentia, & finis his quæ sunt ad finem: sed consilia erant priora naturaliter ordine generationis & temporis inquantum scilicet per consilia ad puritatem perfectam cordis, & perfectam dilectionem Dei & proximi peruenimus. Si autem comparemus consilia ad alia præcepta, quæ ordinantur ex necessitate in prædictos fines, sic erit duplex consideratio. Nam in consilijs necesse est vt includantur præcepta. Qui enim omnia dimittit non rapit aliena: & qui virginitatem seruat non mœchatur: sicut etiam, qui equitat vadit: sed non conuertitur. Erit ergo vna comparatio consiliorum ad præcepta absolutè considerata, & sic hoc modo præcepta erunt ordine naturæ priora consilijs: sicut genus est naturaliter prius specie, consilia autem è conuerso priora naturaliter præceptis: sicut species sunt priores secundùm naturam, quàm genera, vt patet per Philosophū in primo Physicor. (Topic. capite quinto.) comparatur enim genus ad speciem, sicut potentia ad actum. Præcepta autem absolutè sumpta se habent per modum generis ad obseruantiam præceptorum eum consilijs & sine consiliis: sicut non mœchari ad non mœchari cum virginitate & ad non mœchari cum matrimonio, & ire cōmune est ad ire equitem & ad ire peditem. Alia verò comparatio est consiliorum ad præcepta sine consiliis obseruata: sicut si comparemus euntem in equo, ad eum qui vadit pedibus. Similis enim est comparatio virginis seu continentis ad matrimoniū: & paueris propter Christum ad eum qui in seculo suis contētus est. Et ita si impliciter ordine naturæ consilia sunt priora præceptis tanquam perfecta imperfectis: nec oportet quòd præcepta sic accepta præcedant naturaliter ordine generationis & temporis consilia. Nō enim oportet quòd ille qui vult continentiam, vel virginitatem seruare prius matrimonio iungatur: neque etiam oportet, quòd ille, qui vult esse pauper propter Christum, prius secularem vitam agat: in qua suis diuitijs sit contentus: sicut etiam non oportet, quòd ille qui vult ire eques Romam prius vadat pedes: & posteà eques: sed melius est si à principio eques vadat.

¶ Et per hoc patet responsio ad obiecta.

ARTICVLVS XX.

Vtrùm peccata contra præcepta secundæ tabulæ sint grauiora peccatis, quæ sunt contra præcepta primæ tabulæ.

AD secundum sic proceditur. Videtur quòd peccata quæ sunt contra præcepta secundæ tabulæ sint grauiora peccatis, quæ sunt contra præcepta primæ tabulæ. Peccatum enim contra præcepta secundæ tabulæ est contemptus boni incommutabilis boni adhærere: sicut patet in furto & adulterio, & aliis huiusmodi. Sed contemptus incommutabilis boni est peccatum cōtra præcepta primæ tabulæ, quibus ordinamur ad adhibendā reuerētiam Deo: ergo peccata quæ sunt contra præcepta secundæ tabulæ includunt peccata, quæ sunt contra præcepta primæ tabulæ, & aliquid addunt: ergo sunt graviora.

ar.18.argu mēto 2. & 12.q. 119. art.6.c.

¶ Præt. Simonia est maximum peccatum. Sed simonia cum sit species auaritiæ est contra præcepta secundæ tabulæ, ergo peccata quæ sunt contra præcepta secundæ tabulæ sunt grauiora.

¶ Sed contra est quòd peccata contra præcepta primæ tabulæ sunt infidelitas: desperatio: & alia huiusmodi, quæ sunt grauissima peccata: ergo peccata, quæ sunt contra præcepta primæ tabulæ sunt grauiora.

12.q.73.ar. 3.ad 2.& ar ti.5.c.& 22 q.20. arti. 3.c.

¶ Respondeo dicendum, quòd formalis ratio peccati mortalis consistit in auersione à Deo. Si enim esset inordinata conuersio ad bonum commutabile sine auersione à Deo, non esset peccatum mortale: præcepta autem primæ tabulæ secundùm se ordinant dire ctè hominem in Deum. Vnde dicuntur ad dilectionem Dei pertinere. Et ideo peccata quæ sunt contra præcepta primæ tabulæ, directè & secundùm se important auersionem à Deo, peccata autem quæ sunt contra præcepta secundæ tabulæ per se quidem deordinant nos principaliter circa bona commutabilia, circa quæ ordinamur per præcepta secundæ tabulæ, ex consequenti autem deordinant nos à Deo. In vnoquoque autem genere potissimum est id quod est per se. Vnde peccata quæ sunt contra præcepta primæ tabulæ, secundùm suum genus sunt grauissima in genere peccatorum.

22.q.34.ar ti.2.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd contemptus Dei per se intentus est in peccatis quæ sunt contra præcepta primæ tabulæ: sic autem non ex necessitate includitur in peccatis quæ sunt contra præcepta secundæ tabulæ, non enim ille, qui fornicatur intendit hoc agere in contemptum Dei. Sed intendit principaliter delectari: ad quod consequitur quòd Deum contemnat præter principalē intentionem, mandata eius transgrediens.

¶ Ad secundum dicendum, quòd simonia non est maximum peccatum simpliciter: sed maximum inter illa quæ committunt circa contractus pecuniarios, & hoc etiam est ex hoc, q̄ irreuerenter se habet homo ad res sacras, in quo attingit peccata quæ sunt contra præcepta primæ tabulæ.

22.q.100. de simo. & 4.di.24.q. 3.arti.6.

QVAESTIO XI.

DEinde quæsitum est de his, quę pertinent speciliter ad quosdam hominum status.

¶ Et primò de his quæ pertinent ad prælatos.

¶ Secundò, de his quæ pertinent ad doctores.

¶ Tertiò, de his quæ pertinent ad religiosos.

¶ Quartò, de pertinentibus ad clericos.

¶ Circa primum quæsita sunt tria.

¶ Primò, vtrùm Beatus Matthæus vocatus sit statim à theloneo ad statum Apostolatus, & perfectionis.

& in ordi. 11.4.

¶ Secundò, vtrùm ille qui eligitur canonicè in Episcopum, meliùs faciat consentiendo electioni de se factæ, vel eam recusando.

¶ Tertiò, vtrùm prælatus, qui dat beneficium Ecclesiasticum alicui suo consanguineo sperans per hoc suum genus exaltari, & ditari, committit simoniam.

ARTI-

ARTICVLVS XXI.

Vtrum B. Matthæus vocatus sit statim de Theloneo ad statum Apostolatus, & perfectionis.

ar. 31. 32. tuitur.

AD primum sic proceditur. Videtur quòd beatus Matthæus non fuit vocatus statim de Theloneo ad statum Apostolatus & perfectionis. Dicit enim Gregorius super Ezechielem. Nemo repentè fit summus. Sed status Apostolatus & perfectionis Euangelicæ est summus status humanæ vitæ: ergo Matthæus non fuit statim vocatus ad statum perfectionis & Apostolatus.

¶ Sed contra est, quod Hieronymus dicit super Matthæum, quòd de Publicano repentè fit Apostolus. Et Beda dicit super Lucam, quòd de Publicano in Apostolum, de Theloneo in Euangelistam mutatus est. Et quædam gl. dicit Lucæ 5. Quòd nullam prorsus cogitationē, vel respectum huius vitæ sibi reseruauit: quod est perfectionis Euangelicæ: ergo statim vocatus est ad statum Apostolatus, & perfectionis.

Testimonium Euangelistæ cū de beato Matth.

¶ Respondeo dicendum, quòd quæstio ista ex verbis Euangelij determinari potest. Si enim loquamur de Apostolatu, manifestum est secūdum narrationem Matthæi, Marci & Lucæ, quòd dominus post vocationem Matthæi aliquanto spacio temporis interiecto, ex suis discipulis duodecim Apostolos elegit, inter quos fuit Matthæus. Et sic patet quòd statim à principio vocatus fuit Matthæus. Et sic patet quòd statim à principio non autem ad Apostolatum nisi secundum præordinationē Christi, qui eum in Apostolum sumendum disponebat, & secundum hoc intelligenda sunt verba Hieronymi & Bedæ. Si autem loquamur de perfectione Euangelica: sic manifestum est quòd statim à principio vocatus est ad statum perfectionis. Dicitur enim Lucæ quinto, quòd surgens relictis omnibus secutus est eum, q̄ etiam ad discipulatum Christi pertinebat, secundum illud quod dicitur Lucæ decimoquarto. Nisi quis renunciauerit omnibus his quæ possidet, non potest esse discipulus meus.

Intellectū Hieroni. & Bedæ.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd summum in vita humana potest accipi dupliciter: vno modo secundum comparationem status ad statum, secundum quòd in humana vita vnus status est maior alio, & aliquis est summus, & sic nihil prohibet aliquem fieri repentè summum: idest attingere ad statum summum. Et hoc apparet tam in spiritualibus quàm in secularibus. Inueniuntur enim aliqui statim à pueritia ad statum religionis qui est perfectissimus complexum, vel proprio arbitrio, sicut beatus Ioan. Baptista, & beatus Benedictus, vel etiam deuotione parentum, sicut illi qui monasterijs traduntur à parentibus. Sic non oportet vt aliquis sæcularis vita exerceatur antequam ad religionē transeat, sicut non oportet quòd aliquis exerceatur, in laicali vita antequam clericus fiat. Similiter etiam aliqui repentè assumuntur ad regnum, vel ab ipsa pueritia, sicut Salomon & Iosias reges Iuda, vel etiam in vltimo statu, sicut Saul. & Eccle. 6. dicitur quòd de carcere cathenę interdum quis ad regnum progreditur. Alio modo potest accipi summum per comparationem graduum qui sunt perfectio vnius hominis, & sic intelligit Grego. quòd nemo repentè fit summus. Dicit enim Augustinus super canonicam Ioan. quòd charitas non mox vt nascitur perfecta est. Nam vt perficiatur nascitur, cum fuerit nata nutritur, cum fuerit nutrita roboratur, cum fuerit roborata perficitur. Contingit tamen quandoque quòd vnus homo repentè incipit ab altiori gradu sanctitatis quàm sit summum ad quod pertingit perfectio alterius hominis, vt patet de beato Benedicto, de quo Grego. dicit in 2. Dyal. quòd præsentes & secuturi omnes agnoscant, Benedictum puerum conuersationis gratiam à perfectione cœpisse.

22.92 ad 2

22. q. 186. art. 1. o. opus 17. c. 13 & 49. c. & 50. c.

A pueritia Salomon & Iosias ad regēū sūe assumpti. August.

ARTICVLVS XXII.

Vtrùm melius faciat, qui consentit electioni canonicæ de se factæ, quàm qui eam recusat.

AD secundum sic proceditur. Videtur q̄ meliùs faciat qui cōsentit electioni canonicæ de se factę, quàm qui eam recusat. Dicit enim Greg. 12. moral. potestas cum percipitur non ex libidine amanda est, sed quando aliquis per canonicam electionem episcopalem dignitatem adipiscitur, non percipit eam ex libidine; ergo debet eam amare. Non ergo debet eam recusare.

22.q.18.ar ti.1. ad 1. & art.2 o. 2 4.d. 25. ar.4. ad 4.

¶ Sed contra est, quod Grego. dicit 28. moralium q̄ prælatio per meliorem intentionem fugienda est.

opus 18.c. 22.

¶ Respondeo dicendum, quod in eo qui electioni canonicæ de se factæ consentit, considerari præcipuè debet quid intendit. Si enim intendit aliquid temporale: putà honorem, diuitias, excutere se à iugo religionis, aut aliquid huiusmodi, manifestum est, quòd est praua intentio. Vnde meliùs faceret si non assentiret. Si autem intendit profectum ecclesiæ, sic planum est q̄ boni est intentio. Vnde Augu. dicit 19. de ciui. Dei. In actione non amandus est honor in hac vita, siue potentia, sed opus ipsum si rectè atque viriliter fit, id est, vt valeat ad salut. in tribulationum. Et inducit illud Apostoli quod habetur 1. ad Tim. 3. Si quis episcopatū desiderat bonum opus desiderat. Sed tamen sciendū est, q̄ ad hoc opus maxima requiritur idoneitas, quia vt Gregor. dicit in pastora. Tantūm actionem populi debet actio transcendere præsulis, quantūm distare solet à grege pastoris vita ad q̄ humana fragilitas secūdum proprias vires sufficiens non est, secundum illud Apostoli 3. ad Cor. Et ad hæc quis tam idoneus? sed tamen ex auxilio gratiæ diuinæ homines idonei & sufficientes reddūtur, sicut ipse postmodum subdit. Idoneos nos fecit ministros noui testamenti. Potest ergo aliquis laudabiliter considerans proprium defectum ex humilitate officium prælationis recusare: Sicut Iere. dicit. Nescio loqui quia puer ego sum, potest etiam laudabiliter consentire ex charitate fraterna vt salutē proximorum procuret, sicut Isaias qui dicit. Ecce ego, mitte me. Sed sicut Grego. dicit in pasto. In vtroque est subtiliter intuendum, quia & is qui recusauit plenè non restitit, & is qui mitti voluit antè se per altaris calculum purgatum vidit, ne aut non purgatus adire quisque sacra ministeria audeat. Aut quem superna gratia eligit sub humilitatis specie supernæ dispositioni contradicat. Quia ergo valde difficile est purgatū se quemliber posse agnoscere, prælationis officium tutiùs declinatur, non tamen pertinaciter, cùm ad suscipiendum hoc superna voluntas agnoscitur.

Ieremias. Isaias. Gregorij.

3.d.39. ar. 3.q.1. ad 3.

¶ Ad primum ergo dicendum, q̄ illud verbum Gre. non debet sic intelligi: Potestas cùm ex libidine percipitur, amāda est, sed ita: Potestas cum percipitur non est amanda ex libidine, subdit enim, sed ex longanimitate toleranda.

70

¶ Ad secundum dicendum, quòd melior est intentio prælationem fugientium secundum proprium desiderium, dummodo non adsit necessitas ex parte imponentis hoc onus. Vnde Augu. dicit 19. de ciui. Dei. Superior locus sine quo populus regi non potest, etsi ita teneatur vt decet, tamen inde center appetitur. Ocium enim sanctum quærit charitas veritatis, negocium iustum suscipit necessitas charitatis.

August. & in or. 116

Arti-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ARTICVLVS XXIII.

Utrum prælatus qui dat beneficium alicui consanguineo, vt exaltentur Alij, simoniam committat.

4.d.25.q.3 ar.2. Quot modis simonia cõmittatur.

CIRCA tertium sic proceditur. Videtur quòd prelatus, qui dat beneficium ecclesiasticum alicui suo consanguineo vel amico, vt alij eius cõsanguinei exaltentur simoniam committat. Est enim simonia studiosa voluntas emendi vel vendendi aliquid spirituale, aut spirituali annexum. Sed in casu prædicto videtur esse emptio, & venditio, in quibus est liberalitas. Hic autem hoc seperatur, vt liberaliter recompenser: ergo est ibi simonia.

22.q.100. art.5.o. 3.ad 2.

¶SED contra est, quod Isa. 33. super illud, Beatus qui excutit manus suas ab omni munere. Dicit glossa, quòd triplex est munus, à manu, à lingua, ab obsequio, quorum nullum est in proposito casu, ergo non est ibi simonia.

4.d.25.q.3. ar.2.

¶Respondeo dicendum, q̃ cum simonia circa emptionem & venditionem consistat, hic distinguendũ videtur, quia si prælatus intẽdit obligare eum cui dat beneficium ecclesiasticum ad aliquam recompensationem faciendam sibi vel suis consanguineis, intentio simoniaca est. Intendit enim quandam taciram venditionem. Si verò non intendat eum obligare, sed intendat quòd ille sibi, vel sua propria sponte temporaliter recompenser, est quidem praua intentio & carnalis, sed non simoniaca.

22.q.117. ar.3.4.o. 22.q.100

¶AD primum ergo dicendum, q̃ secundum philosophum in 4. Ethic. liberalitas non est circa quẽlibet vsum pecuniæ, sed est circa dationes & sumptus, simonia autem est circa emptionem & venditionem.

QVAESTIO XII.

DEINDE circa doctores quæsita sunt duo.

¶Primò si doctor semper prædicauit aut docuit principaliter propter inanem gloriam, vtrum habeat aureolam, si in morte pœniteat.

¶Secundò vtrùm, si ex doctrina alicuius doctoris aliqui reuocentur à meliori bono, ille doctor teneatur illam doctrinam reuocare.

ARTICVLVS XXIIII.

Vtrùm ille qui semper propter inanem gloriam docuit, per pœnitentiam aureolam recuperet.

& in ordine 117. 4.d.33.q.3.ar.3.ad 3. d.49.q.5. de aureol.

AD primum sic proceditur. Videtur quòd ille qui semper propter inanem gloriam docuit per pœnitiam aureolam recuperet. Aureola enim doctrinæ debetur fructui, scilicet conuersioni fidelium, secundum illud ad Philip.4. Gaudium meum & corona mea. Sed potuit contingere, q̃ ex prædicatione eius qui propter inanem gloriam principaliter prædicauit secutus est fructus conuersionis fidelium, ergo si pœniteat debetur ei aureola.

¶Præterea, sicut virginitati debetur aureola, ita & doctrinæ. Sed si illa quæ cum virgo sit carne, mente tamen est corrupta, pœnitentiam agit, recuperat aureolam. Ergo pari ratione & doctor qui propter inanem gloriam prædicauit.

¶SED contra est, quòd opera mortua per pœnitentiam nõ reuiuiscunt. Sed opera istius doctoris propter inanem gloriam prædicantis fuerant mortua, id est, cum peccato facta. Ergo non reuiuiscũt per pœnitentiam ad præmium consequendum.

¶Respondeo dicẽdum, quòd cum aureola importet quandam singularem excellentiam præmij, necesse est quòd præsupponat auream, sicut comparatiuus præsupponit positiuum, & hoc figuratur Exodi. 25. vbi dicitur. Facias super coronam auream alteram aureolam. Et ideo qui non meretur auream, id est, præmiũ essentiale, non meretur aureolam, qui autem propter inanem gloriam operantur, non merentur præmium essentiale, quia receperunt mercedem suam, vt dicitur Matth.6. vnde nec merentur aureolam: pœnitentia autem restituit homini præmia priùs habita, non autem confert ei ea quæ non habuit nisi inquantum ipse motus pœnitentiæ est meritorium, vnde talis non meretur aureolam.

4.d.49.q.5. ar.1.o.ad 3. Matth.25.

¶AD primum ergo dicendum, quòd conuersioni fidelium debetur aureola iam præsupposito merito essentialis præmij in eo qui prædicauit, alioquin locum habet quod dicitur Matth.16. Quid prodest homini si vniuersum mundum lucretur, animæ verò detrimentum patiatur?

¶AD secundum dicendum, quòd aureola virginitatis debetur integritati carnis quæ manet post pœnitentiam, & ideò debetur virgini pœnitẽti aureola. Sed aureola doctrinæ debetur actui doctoris qui transiit, & ideo post pœnitentiam non debetur aureola doctori nisi actus reiteretur.

ARTICVLVS XXV.

Utrum si per doctrinam alicuius aliqui retrahuntur à meliori bono, ille teneatur suam doctrinam reuocare.

CIRCA secundum sic proceditur. Videtur quòd si per doctrinam alicuius aliqui retrahãtur à meliori bono quòd ille teneatur suam doctrinam reuocare. Talis enim doctor in sua doctrina facit scandalum actiuum, quia doctor informat intellectum, intellectus autem informat affectum, & per cõsequens actũ. Sed scandalum actiuum tenetur quilibet remouere: ergo talis doctor tenetur suam doctrinam reuocare.

¶Præterea. Spiritualia sunt temporalibus potiora. Sed in temporalibus, vt Augustin. dicit, non dimittitur peccatum, nisi restituatur ablatum, ergo multò magis doctori, qui facit damnum in spiritualibus, non dimittitur peccatum nisi restituatur ablatum: quod fit per reuocationem doctrinæ. Augustin.

¶SED contra est, quod Gre. dicit, veritas non est dimittenda propter scandalum.

¶Respondeo dicendum, q̃ hic distinguendum videtur. Si enim doctor doceat falsam doctrinam tenetur eam modis omnibus reuocare. Et maximè si ex ea spirituale damnum sequatur. Si verò doceat veram doctrinam, potest ex ea sequi detrimentum spirituale in auditoribus dupliciter. Vno modo ex defectu ipsius, qui docet, vno modo quia doctrinam subtilem & altam proponeret rudibus, qui non essent illius doctrinæ capaces: qui ex hoc detrimentum salutis incurrerent contra exemplum Apostoli: qui dicit primæ ad Corinth. tertio. Tanquam paruulis in Christo lac potum dedi vobis non escam. Alio modo quia confusè & inordinatè præferens † maiora minoribus cõtra id quod Gregorius dicit in Pastorali. Sic laudanda sunt bona summa, ne despiciantur vltima, sic nutrienda sunt bona vltima ne dum sufficere creduntur, nequaquam tendatur ad summa. Et in his casibus tenetur doctor ex cuius doctrina damnum spirituale accidit, contra hoc damnum remedium ponere inquantum potest, exponendo saltem doctrinam suam. Alio modo potest contingere ex defectu aliorum, putà si aliqui dicẽdo aliqua erronea inducerent homines ad aliquam religionem. Vt potè si diceret, quòd quicunque intrat talem

Distinctio notanda.

B. Paul.

† Alias qa confuse, & inordinatẽ, nõ præcerens.

religionem statim erit æqualis meriti sicut beatus Petrus. Et in hoc casu non tenetur cessare à sua doctrina. Intrare enim religionem propter errorem non est bonum. Vnde sic non retrahit homines à meliori bono talis doctor: & hoc est quod Gregorius dicit in Pastorali. Sicut incauta locutio in errorem protrahit: ita indiscretum silentium eos qui eruditi poterant in errorem derelinquit.

B. Petrus. Gregor.

¶Et per hoc patet responsio ad obiecta.

QVAESTIO XIII.

DEINDE circa religiosos quæsita sunt duo.

¶Primò, vtrùm religiosi teneantur patienter tolerare iniurias sibi factas.

¶Secundò, vtrùm ille qui iurat se non intraturum religionem possit licitè religionem intrare.

ARTICVLVS XXVI.

Utrùm religiosi debeant tolerare suos impugnatores.

22.q.108. art.1.ad 2. & 4.& q. 188.ar.3.ad 2.& opus. 19.c.17.

CIRCA primum sic proceditur. Videtur q̃ religiosi non debeant tolerare suos impugnatores. In impugnatione enim perfectorum virorum Deus impugnatur, vnde Dominus Saulo persequenti discipulos Christi dixit Actuum nono. Saule Saule quid me persequeris? Sed perfecti viri non debent impugnatores Dei tolerare: ergo neque impugnatores proprios.

¶Præterea. Quilibet perfectus debet obuiare his quæ statui perfectionis præiudicant, vnde Apostolus dicit secundæ ad Corinth. sexto. Vt non vituperetur ministerium nostrum. Sed per hoc quòd perfecti impugnantur, statui perfectionis derogatur, ergo perfecti viri non debent tolerare suos impugnatores.

Beat' Paulus.

¶SED contra est, q̃ Gre. dicit. Non sumus perfecti si aliorum inordinationes ferre non possumus.

¶Respondeo dicendum, q̃ perfecti viri dupliciter impugnari possunt. Vno quidem modo quantum ad personas proprias: vtpotè cùm inferuntur eis iniuriæ personales. Alio modo possunt impugnari quantum ad statum eorum: vtputa cùm aliquis verbis, vel factis perfectionis statui derogat. Et hæc duo tanguntur Iaco. secundo. Nonne diuites opprimunt vos per potentiam? quod pertinet ad personales iniurias. Nonne ipsi blasphemant bonum nomen quod inuocatum est super vos? quod pertinet ad religionem, vel statum. In iniurijs ergo personalibus decet perfectos viros esse maximè patientes: vt sint etiam parati plura sufferre: secundum illud Matthæi quinto. Si quis percusserit in dextera maxilla, præbe ei alteram. Statum verò suum impugnari non debent pati quantum resistere possunt, hoc enim vergeret in iniuriam Dei. vnde contra quosdam dicitur, Ezech. decimoquarto. Non ascendistis ex aduerso: nec opposuistis vos murum pro domo Israel. Et ideo Dominus iniurias, quæ contra humanitatem eius inferebantur patienter tolerauit: sicut cùm Iudæi dicebant. Ecce homo vorax, & potator vini: vt habetur Matthæi sexto, & sicut diabolus dixit ei. Mitte te deorsum, quod videbatur ad propriam iniuriam pertinere. Sed iniurias Dei non tolerabat: vnde Pharisæos durè redarguit Matthæi 12. Quia dicebant quòd in Belzebub ejiceret dæmonia, quod pertinebat ad iniurias Spiritussancti. Et similiter cùm diabolus ei dixit. Hæc omnia tibi dabo si cadens adoraueris me, quod ad iniuriam Dei pertinebat. Statim enim eũ repulit dicens, Vade sathana, vt habetur Matthæi quarto, vbi dicit Chrysostomus. Illius discamus exemplo nostras quidem iniurias magnanimiter sustinere: Dei autem iniurias nec vsq; ad auditum sufferre: quoniam in proprijs iniurijs esse quemlibet patientem laudabile est. Iniurias autem Dei dissimulare nimis est impium.

2.ar.207.& 22.q.72. art.3.o.& Opus.19.c. 29.& 22.

Matth.6.

Matth.12. Chrysost.

Nota bene.

¶Et per hoc patet responsio ad obiecta.

ARTICVLVS XXVII.

Utrùm qui iurauit se non intraturum religionem possit licitè intrare.

AD secundum sic proceditur. Videtur quòd ille qui iurauit se non intraturum religionem non possit licitè intrare. Omnis enim obligatio licita est adimplenda. Sed licitum erat ei non intrare religionẽ: ergo cum ad hoc iuramento se obligauit, videtur q̃ teneatur non intrare.

¶SED contra est, quia nullum impedimentum spiritualis profectus est ex Deo. Sed iuramentum est ex Deo: ergo per iuramentum non impeditur spiritualis profectus intrandi religionem.

¶Respondeo dicendum, quòd obligatio iramenti tripliciter se potest habere. Quandoque enim est illi cita obligatio & de re illicita: puta cùm aliquis iurat se fornicaturum, & tale iuramentum non tenetur homo adimplere: nec etiam est licitum impleri. Quandoque verò est obligatio licita, & de re licita, puta cùm aliquis iurat se eleemosynam daturum, & tale iuramentũ præterire non licet. Quandoque vero est obligatio illicita: sed de re licita, puta cùm aliquis iurat se non facturum aliquid maius bonum: quod tamen facere nõ tenetur, puta non ieiunare, vel non dare aliquam eleemosynam: vel rel gionem non intrare. Tunc enim id ad quod se iuramento obligat licitum est, sed tamen obligatio est illicita: quia per hoc homo quantum in se est obfirmat se contra gratiam Spiritus sancti, quæ facit hominem in suo corde ascensiones disponere, vn de tale iuramentum licitè potest homo implere: abstinendo ab illo bono quod facere non tenetur, non tamen cogitur ex illo iuramento ad hoc, quòd impleat quod iurauit: quia iuramentum ad hoc quòd sit obligatorium debet habere tres comites, iudicium, iustitiam, & veritatem, vt habetur Iere. 4. Huic autem iuramento deest iudicium discretionis, quia vergit in deteriorem exitum, retrahendo à meliori bono.

22.q.89.ar tic.7.c. & ad 2.& ar. 9. ad 3. & q.98.ar.1. ad 1.& ar. 2.ad 1.& 2. 22. q. 89. ar 3. o. & 7.c.& q 98 ar.1. ad 1. 121.

¶Et per hoc patet responsio ad obiecta.

ARTICVLVS XXVIII.

Vtrum liceat clerico, qui tenetur ad horas canonicas, dicere matutinas sequentis diei de sero.

3.ar.67.3.p. q.80.ar.8. ad 5.

DEINDE circa clericos quæritur est vnum, vtrũ scilicet liceat clerico, qui tenetur ad horas canonicas, dicere matutinas sequentis diei de sero. Et videtur quòd non. Dicitur enim Ecclesi. Lasciuus & imprudens non seruabit tempus. Sed iste in dicendo tutinas non obseruat tempus. Cùm enim dies incipiat à media nocte: videtur quòd matutinas sequentis diei dicat in die præcedenti, ergo videtur quòd hoc ad scientiam & imprudentiam pertineat, & ita videtur peccatum.

¶SED contra. Deus clementior est quolibet homine. Sed homo non imputat debitori in culpam, si debitum sibi reddat ante tẽpus, ergo multò minus Deus.

¶Respondeo dicendum, quòd hic considerandum est intentio eius qui præuenit tempus in matutinis dicendis: vel in quibuscunque horis canonicis. Si enim hoc facit propter lasciuiam, vt scilicet quietiùs somnolen-

Universidad de Deusto
Biblioteca

nolentiæ & voluptati vacet: non est absque peccato. Si verò hoc faciat propter necessitatem licitarum honestarum occupationum, putà si clericus aut magister debet videre lectiones suas de nocte: vel propter aliquid aliud huiusmodi licitè potest de sero dicere matutinas: & in alijs horis canonicis tempus præuenire, sicut etiam hoc in solemnibus Ecclesijs fit: quia melius est Deo vtrumque reddere, scilicet & debitas laudes & alia honesta officia, quàm quòd per vnum aliud impediatur.

2.d.11.q.2. art.2.q.3. ad 2. ¶Ad primum ergo dicendum, quòd quantum ad contractus, & alia huiusmodi dies incipit à media nocte, sed quantum ad ecclesiasticum officium & solemnitatum celebritates incipit dies à vesperis, vnde si aliquis post dictas vesperas & completorium dicat matutinas iam hoc pertinet ad diem sequentem.

INCIPIT QVODLIBET SEXTVM.

QVAESTIO PRIMA.

ARTICVLVS I.

Vtrum vnitas essentiæ ponat in numerum cum vnitate personæ.

QVAESITVM est de Deo, angelo, de homine, & de creaturis purè corporalibus.

¶Circa Deum quæsitum est vnum, vtrùm scilicet vnitas essentiæ ponat in numerũ cũ vnitate personæ. Et videtur quòd non. Sunt enim tres personæ diuinæ. Si ergo vnitas essentiæ poneret in numerum cum vnitate personæ sequeretur quòd in Deo esset quaternitas, quod est hæreticum. Non ergo vnitas essentiæ ponit in numerum cum vnitate personæ.

¶Sed contra, Si vnitas essentiæ sit penitus idẽ cum vnitate personæ non ponens cum ea in numerũ, sequeretur quòd de quocunque prædicatur vna prædicatur & reliquum. Sed vnitas essentiæ prædicatur de tribus personis. Dicimus enim quòd pater & filius & Spiritus sanctus sunt vnum: ergo vnitas personalis prædicabitur de eis, vt dicatur quod pater & filius, & Spiritus sanctus sunt vnus, quod patet esse falsum.

1.p.q.30. art.3.& q. 31. veri. q.1. ar.1. & 21. ar.1.& 2. Meta. 4. le. ¶Respondeo dicendum, quòd vnumquodque inquantum est vnum, intantum est ens, vnde ens & vnũ conuertuntur. Est autem vnumquodque ens per suam formam, vnde & vnumquodque per suam formam habet vnitatem, & inde est quòd quæ est comparatio formæ ad formam eadem est comparatio vnitatis ad vnitatem. Deus autem est formaliter Deus per suam essentiam, proprietas autem personalis est quasi forma constituens personam, quæ quidem realiter distinguitur ab alia persona propter oppositionem relatiuam, sed proprietas personalis non distinguitur realiter ab essentia, alioquin sequeretur quòd in Deo esset compositio, & quòd aliquid adueniret ei per modum accidentis. Nam omne quod est extra essentiam rei accidentaliter aduenit; differt tamen proprietas personalis ab essentia secundum modum intelligendi & significandi. Nam essentia dicitur absolutè, proprietas verò personalis importat relationem, vnde patet quòd vnitas personæ non ponit numerum cum vnitate essentiæ, quasi realiter ab ea differens, sed solùm secundum modum intelligendi.

3.q.28.art. 2.c.q.40. ar.1.1.p.q. 28.ar.2.o. ad rationes. ¶Et per hoc patet responsio ad obiecta: nam primum procedebat secundùm differentiã rei, quæ quia non est in diuinis inter vnitatem essentiæ & personæ, 2.p.q.32. ar.2. ad 4. ideo non potest poni quaternitas in Deo. Secundum verò procedebat secundum differentiam, quæ est ex modo intelligendi & significandi, ex qua prouenit q̃ dicimus quòd pater & filius & Spiritus sanctus dicuntur unum, sed non vnus.

QVAESTIO II.

Ma.q.18. art.1.ad 1. ad 14.15. DEINDE circa angelos quærebantur duo.

¶Primò de actione ipsorum, vtrùm scilicet quicquid agunt agant per imperium voluntatis.

¶Secundò de loco ipsorum, vtrùm scilicet possint esse in conuexo cœli empyrei, quod etiam quærebatur circa corpora gloriosa.

ARTICVLVS II.

Vtrùm quicquid agit Angelus, agat per imperium voluntatis.

CIRCA secundum sic proceditur. Videtur quòd non quicquid agit angelus agat per imperium voluntatis: voluntas enim æqualiter se habet ad propinqua & remota. Si ergo angelus ageret per solum imperium voluntatis, sequeretur q̃ non differret ab hoc q̃ an̄ eius aliquid ageret, q̃ esset propinquum vel remotum illud in quod agit & sic nunquam oporteret quòd de cœlo ad terram descenderet ad aliquid hic agendum, quod est contra traditionem sacræ scripturæ.

¶Præterea, quantum ad voluntatem non differt vnitas & multitudo. Sicut enim aliquis potest velle mouere vnam rem, ita potest velle mouere plures res, vel etiam totum vniuersum. Si ergo angelus ageret solum per imperium voluntatis, sequeretur, quòd posset mouere totum vniuersum, quod est impossibile, cum ipse sit pars vniuersi. Non ergo angelus agit solo imperio voluntatis.

¶Sed contra. Omnis actio est ab aliqua virtute. Sed in angelo non est alia virtus quàm intellectus & voluntas, intellectus autem non agit nisi per voluntatem: ergo omnis actio angeli est per imperium voluntatis.

¶Respondeo dicendum, q̃ omnis actio cuiuscunque rei est per formam naturæ illius rei. Nam & si sint aliquæ formæ accidentales principia actionum alicuius rei: oportet quòd huiusmodi actiones reducantur sicut in primum ptincipium in formam specificam illius rei agentis, sicut actio coloris ignis reducitur sicut in primum principium in formam substãtialem ipsius quæ est etiam principium omnium accidentium propriorum ignis: & ideo oportet se aliter habere in actionibus alicuius rei habentis naturam simplicem quàm in actionibus rei habentis naturam compositam. Si enim fuerit aliquid habens naturam simplicem: omnis actio eius erit secundum proprietatem & modum illius naturæ, quod non contingit si habeat naturã compositam. Omnis enim actio ignis est secundùm proprietatem naturæ ignis: in cultello autẽ igneo est quædam actio non pertinens ad proprietatem ignis, scilicet incisio. Et hoc etiam considerandum est in substantijs spiritualibus. Anima enim humana non est totaliter intellectus, sed participat intellectualitatem: vnde est in ea aliqua virtus & actio quæ non pertinet ad intellectualem naturam, sicut præcipuè patet in his quæ pertinent ad animam vegetabilem: sed angelus est totaliter intellectualis naturæ: & ideo oportet q̃ omnis eius actio sit secundum intellectum: vnde beat. Dyo. dicit 4.c.de di.no. q̃ angeli habent substantias & virtutes & operationes intellectuales: intellectus autẽ non agit nisi mediãte voluntate, quia motus voluntatis est inclinatio sequens formam intellectam. Vnde oportet

Ar.16q. ar.6. ad 3. b 1.p.q.67 art.1. ad 3. ad 3.& ar. 1.& Ma 10 q.4.ar.1. 4.ad 3. 22.q.83 ar 11.10.ad 2 & 3.quæstu. art. 1.

tet q̃ quicquid angelus agit agat per imperium voluntatis. Sed tamen considerandum est q̃ cùm virtus sit media inter essentiam & operationẽ: oportet q̃ virtus & operatio cuiusliber rei proportionetur essentiæ eius: vnde superioris angeli cuius est essentia nobilior est etiam virtus efficacior, sicut ad intelligendum, ita etiam ad agendum in res exteriores: & secundum hoc actio angeli limitatur ad aliquem effectum: quia nec virtutem nec essentiam habet infinitam.

2.d.37.q.3. art.2.& 2. di.43.q.1. ar.2.c. art.188.ad 2. ¶Ad primum ergo dicendum, q̃ actio voluntatis angelicæ radicatur in essentia eius à qua procedit eius virtus & operatio: oportet autem mouens esse simul cum mobili, quod ab eo mouetur: vt habetur in 7.phy.(T.c.12.) & ideo oportet substantiam angeli aliqualiter coniungi in rebus quas mouet.

¶Ad secundum dicendum, quòd quia actio voluntatis limitatur secundum modum essentiæ non oportet quòd angelus possit agere omnia quæ potest velle.

ARTICVLVS III.

Vtrùm Angelus possit esse in conuexo cœli empyrei.

27.q.c.& 1. p.q.61.art. 4. ad 1.q. 102.art.2. ad 2.q.102 art.1.ad 2. AD secundum sic proceditur. Videtur q̃ Angelus non possit esse in conuexo cœli empirei. Dicit enim Ansel. In nihilo nihil esse potest. Sed extra cœlũ empyreum nihil est: ergo Angelus non potest esse in conuexo cœli empyrei: sic enim esset extra cœlum empyreum.

¶Item videtur, q̃ nec corpus glorioſum ibi possit esse. Omne enim corpus necesse est in loco esse. Sed extra cœlum empireum non est aliquis locus: ergo nõ potest esse corpus gloriosum extra cœlum empireum.

¶Sed contra, Si non potest ibi esse, aut Angelus, aut corpus gloriosum, aut hoc est quia non potest ibi ascendere, aut quia non potest penetrare profunditatem cœli empirei: aut quia indiget loco continente, aut quia indiget conseruante. Sed omnia hæc sunt remota à perfectione corporis glorioſi, multò magis à eõditione Angelorum: ergo corpus gloriosum & Angelus possunt esse in conuexo cœli empirei.

3.d.37.q.3. ar.1. ¶Respondeo dicendum ad euidentiam huius quæstionis q̃ apud antiquos de loco fuerunt duæ opiniones maximè probabiles, quarum vna fuit q̃ locus sit quoddam spacium sine dimensiones per se exeuntes, quæ quidem opinio si vera esset corpori deberetur locus ex hoc ipso q̃ corpus est dimensiones habens, ad quas necesse est aliquas dimensiones occupare. Sed hæc opinio de loco est à Philosopho in 4.phy. reproba ta. Vnde alia opinio est eius, q̃ locus sit superficies corporis continentis, non quidem inquantum est huiusmodi corporis, quod immediatè continet: alioquin sequeretur q̃ corpus quiescens non semper esset in eo dẽ loco putà si homo staret in fluuio, per cuius decursum semper renouarentur diuersæ superficies quæ circa ipsum, sed superficies corporis immediatè continentis habet q̃ sit locus ex ordine ad primum continens, vnde accipitur idem locus secundum eundem situm ad primum continens, & propter hoc locus est immobilis; secundum ergo hanc opinionem quæ vera est, necessitas exeundi in loco conuenit corpori ex hoc, q̃ dependet à primo continente, & propter hoc primum continens non est in loco nisi per accidens & secundũ partes, vt dicitur in 4 Physi. T.(c.45.) Angelus autem non dependet à primo continente: nec etiam corpus gloriosum: quod perficitur per animam ex diuina fruitione beatificatam, & ideo nulla necessitas est q̃ corpus glorificatum, aut Angelus ab aliquo locali corpore ambiatur: & propter hoc nihil prohibet corpus glorificatum, vel etiam Angeli in conuexo cœli empirei esse.

2.d.3.q.2. art.1.ad 4. & ar.3 ad 3. 1.p.q.112 art.1.ad 2 & 3.q.57 ar.4.ad 1. 2. ¶Ad primum ergo dicendũ, q̃ verbum illud Ansel. intelligendum est in vi affirmationis, non. n. possibile est q̃ aliquid sit in nihilo tanquam in continente, sed iste intellectus non facit ad propositum.

¶Ad secundum dicẽdum, q̃ ratio ista procedit de corpore dependente a primo continente.

QVAESTIO III.

DEinde quæsitum est de his quæ pertinent ad hominem.

¶Et primò de spiritualibus.

¶Secundò de corporalibus.

¶Circa spiritualia quæsitum est.

¶Primò de sacramentis.

¶Secundò, de virtutibus.

¶Tertiò, de peccatis.

¶Circa sacramenta quæsita sunt duo de baptismo

¶Primò, de necessitate baptismi, vtrũ. s. puer qui nascitur in deserto, vbi non pôt aqua haberi moriens sine baptismo saluari possit in fide matris fidelis.

¶Secundò de impedimento matrimonij, quod prouenit ex baptismo. Vtrum si Christianus qui baptizat Iudæam cui primò dederat fidem de contrahẽdo si baptizaretur: cognoscens eam postea carnaliter consummet matrimonium.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum puer in deserto natus possit absque baptismo saluari in fide parentum.

3.p.q.68. art.2.o.& q.72.ar.6. ad 1. CIRCA primum sic proceditur. Videtur q̃ puer illo in deserto natus possit absque baptismo saluari in fide parentum. Non enim est minoris efficaciæ fides tempore gratiæ quam tempore legis naturæ. Sed tempore legis naturæ saluabantur pueri in fide parentum, vt Greg. dicit, ergo etiam nunc tempore gratiæ.

Ioan.10. ¶Præterea. Per Christũ non est arctata hominibus via salutis: cùm ipse dicat Ioan.10. Ego veni vt vitam habeant & abundantiùs habeant. Sed ante Christi aduentum saluabantur aliqui pueri in fide parentum; ergo multò magis nunc post Christi aduentum.

3.p.q.49. ar.2. ad 2. & q.52.ar. 7.ad 2. ¶Sed contra est, quod Dominus dicit Ioan.3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto, nõ potest intrare in regnum cœlorum.

¶Respondeo dicendum, q̃ ab illa damnatione quã humanum genus incurrit propter peccatum primi parentis, nullus pôt liberari, nisi per Christum, qui solus ab illa dãnatione immunis inuenitur: ita. s. vt ei incorporetur sicut capiti membrũ, hoc autẽ tripliciter fieri pôt. Primò quidem per susceptionem baptismi, secundum illud ad Gal.3. Oẽs qui in Christo baptizati estis Christum induistis. Secundò per sanguinis effusionem propter Christum: quia per hoc ẽt aliquis passioni Christi conformatur: à qua efficaciam sortitur baptismus. Vnde dicitur de martyribus Apocal.7. quod lauerunt stolas suas in sanguine agni. Tertio mõ per fidem & dilectionem: secũdum illud Prou.15. Per misericordiã & fidem purgantur peccata. & Act.15. dicitur fide purificans corda eorum. Et per fidem Christus habitat in cordibus nostris: vt habetur ad Ephe.3. Vnde & ipse baptismus dicitur fidei sacramentum, & secundũ hoc dicitur esse triplex baptismus. s. aquæ spiritus, & sanguinis: quia alia duo supplent vicem baptismi aquæ, si tamen adsit propositum suscipiendi talem baptismũ: ita. s. q̃ articulus necessitatis, non autẽ contemptus religionis sacramentum excludat: manifestum est autẽ q̃ in

4.q.3.ar.1. q.1.ad 3. pueris

Universidad de Deusto
Biblioteca

pueris nondum habentibus vsum rationis non potest esse motus fidei & dilectionis, aut propositum suscipiendi baptismum: & ideò nō possunt saluari nisi per baptismum aquæ: vel per baptismū sanguinis: si propter Christum occidantur: ex quo non solū Christiani, sed etiam martyres fiunt: vt Aug. dicit de innocentibus. Et sic patet ꝙ puer ille in deserto moriens sine baptismo salutem non consequitur.

¶Ad primum ergo dicendum, quòd secundum quosdam tempore legis naturæ non sufficiebat ad salutem paruulorum solus motus fidei in parentibus: sed requirebatur aliqua exterior protestatio fidei per aliquod sensibile signum. Et secundum hoc nihil differebat id quod tunc requirebatur ab eo quod nunc requiritur ad salutem: nisi ꝙ nunc illud signum sensibile est determinatum: tūc erat indeterminatum, & pro voto abhibebatur. Aliorū opinio est ꝙ solus interior motus fidei relatus ad salutem pueri sufficiebat ad salutem pueri, nec tamen nunc diminuta est fidei virtus: sed augmentatur gradus salutis: quia nunc qui saluantur per Christum statim introducuntur in regnum cœlorum: quod tunc non erat: vnde non est inconueniēs si ad hoc amplius aliquid requiratur, s. baptismus, vt dicitur Ioan. 37.

¶Ad secundum dicendum, ꝙ per Christum in hoc ipso est ampliata hominibus via salutis, ꝙ nunc per eū aperta est eis ianua vitæ æternæ, quæ antè clausa erat per peccatum primi parentis.

ar.29 c.fi. 3.p.q.70. ar.4. ad 2.

ARTICVLVS V.

Vtrùm possit esse matrimonium inter Christianum, & Iudæam baptizatam ab eo, quam &c.

4.d.42.q.1 ar.1.c.

AD secundum sic proceditur. Videtur quòd non possit esse matrimonium inter Christianum & Iudæam baptizatam ab eo, quā carnaliter cognouit post fidem de contrahendo datam. Dicitur.n.in decretis. 30. q.1. ꝙ filius sacerdotis non potest ducere in vxorē puellam, quam paret eius baptizauit, ergo multò minus, si ipsemet baptizasset eam, non posset eam habere in vxorem. Si ergo iste Christianus baptizauit Iudæā non potest eam in vxorem accipere.

¶Sed contra est, quia secundum iura quādo post fidem datā de cōtrahendo per verba de futuro sequitur copula carnalis: est matrimonium præsumptum præsumptione iuris, contra quam non admittitur probatio. Sed ita est in proposito: ergo est verum matrimonium.

¶Respondeo dicendum, quòd spiritualis cognatio impedit matrimonium contrahendum & dirimit iam contractum, manifestum est autē ꝙ ex hoc quòd Christianus baptizauit Iudæam, contrahitur inter eos spiritualis cognatio: quia illa fit filia eius spiritualis, vnde nullum est matrimonium sequens: etiam si expressè contrahat per verba de præsenti: & etiam subsequatur carnalis copula.

¶Et per hoc patet responsio ad obiecta. Nā quod dictum est de præsumptione iuris intelligendum est quando non interuenit aliquod impedimentum matrimonij.

QVAESTIO IIII.

DEINDE quæritur de virtutibus.

¶Et primò quantum ad fidem, vtrùm. s. certitudo adhæsionis, quæ est in hæretico, vel malo catholico sit actus ipsius fidei virtutis.

¶Secundò de quibusdam pertinentibus ad religionē siue ad latriam.

¶Tertiò, de quibusdam pertinentibus ad charitatē.

ARTICVLVS VI.

Vtrùm certitudo adhæsionis in hæretico, vel malo catholico sit actus fidei virtutis.

veri.q.14. art.6.& 7. & 22.q.4. ar.7.

AD primum sic proceditur. Videtur ꝙ certitudo adhæsionis in hæretico, vel malo catholico sit actus fidei virtutis: quia secundum Philosophum in 2. Ethi. Tria sunt in anima, potentia, passio & habitus: sed illa certitudo adhæsionis non potest attribui potē tiæ, quia est meritoria, vel demeritoria, potentijs autē non meremur neque demeremur. Similiter non pōt pertinere ad passiones: quia passiones pertinent ad appetitum sensitiuum, qui non potest extendi ad hoc ꝙ inhæreat veritati diuinæ: ergo relinquitur quòd pertineat ad aliquem habitum. Sed habitus: ad quem pertinet certitudo adhæsionis est virtus fidei: ergo certitudo adhæsionis in hæretico, vel malo catholico est actus ipsius fidei.

¶Præterea. Omne quod agit ad similitudinē alicuius videtur agere in virtute illius. Sed hæreticus per certitudinem adhærens his quæ credit, agit secundū similitudinem fidei, quia intātum certitudinaliter inhæret inquantum æstimat se rectū fidem habere: ergo operatur in virtute fidei: & ita videtur ꝙ illa certitudo adhæsionis sit actus virtutis fidei.

¶Præterea. Tota firmitas spiritualis ædificij est à fide secundum illud Matth. 7. Venerunt flumina: flauerunt venti. & non potuerunt mouere eam. Fundata enim erat supra firmam petram. s. supra fidem. Sed certitudo adhæsionis ad firmitatem spiritualem pertinet: ergo est actus virtutis fidei. Matthæus

¶Sed contra. Quod non est non potest agere. Sed in hæretico, vel malo catholico non est virtus fidei: ergo certitudo adhæsionis non potest in eis esse actus virtutis fidei.

¶Respondeo dicendum, quòd si aliquis id quod est commune multis accipiat, vt proprium vni necesse est ꝙ decipiatur. Certitudo autem adhæsionis non est propria virtutis fidei. Primò quidem: quia cōuenit virtutibus intellectualibus, puta sapientiæ, scientiæ, & intellectui. Secundò, quia conuenit non solū fidei veræ, sed etiam falsæ. Sicut. n. est opinio vera & falsa: ita & fides: nec minùs firmiter inhæret aliquis veritati quàm falsitati, vt Philosophus dicit in 7. Eth. Tertiò, quia certitudo inhæsionis non semper prouenit ex aliquo habitu, sed ex proprio arbitrio aliquis potest assensum suum firmare ad aliquid verum, vel falsum antequam habeat habitum. Quartò, quia certitudo inhæsionis non solum competit fidei formatæ, quæ est virtus. sed etiam fidei informi, quæ non est virtus. veri.q. ar.6.a.

¶Dicendum est ergo ꝙ in hæretico certitudo inhæsionis est actus falsæ fidei. In malo autem catholico est actus fidei informis, & sic in neutro est actus virtutis fidei.

¶Ad primum ergo dicendum, ꝙ diuisio illa datur de his quæ sunt in anima per modum principij actus. Nam omnis operatio animæ aut est ex aliqua passione, aut ex aliquo habitu, aut ex pura potentia, hmōi autem certitudo inhæsionis non pōt esse ex passione. In malo aūt catholico est ex habitu fidei informis. Sed in hæretico est vel ex habitu peruersō fidei, vel ex pura potentia, sicut in principio antequam habitum acquisierit, non.n. pōt dici ꝙ peruersa fides sit habitus infusus. Quod autem de potentijs non meremur neque demeremur, si sic intelligatur, ꝙ non meremur neque demeremur, hoc ipso ꝙ habemus potentias, verum est. Si autem sic intelligatur ꝙ pura potentia nō possit esse principium merendi, neque demerendi, verum est ar.95. ad 2.

quantum

quantum ad meritum, quod non potest esse sine gratia. Non est autem verum quantum ad demeritū, alioquin ille qui à principio peccat, antequam acquirat habitum vitiosum non demeretur.

¶Ad secundum dicendum, ꝙ aliquid pōt agere secundum similitudinē alicuius dupliciter. Vno mō secundum similitudinem verā, & sic verè agit aliqualiter in virtute illius. Alio mō secundum similitudinē apparentem, & sic agit in apparentia virtutis illius, & ita est in proposito, vnde in hæretico certitudo adhæsionis est actus fidei apparentis, non autem fidei veræ.

¶Ad tertium dicendum, ꝙ sicut ex fide vera dependet firmitas spiritualis ædificij, ita etiam ex fide falsa procedit firmitas diabolici ædificij.

QVAESTIO V.

DEINDE quantum ad actus latriæ, siue religionis quæsita sunt quatuor.

¶Primò de celebratione festorum, vtrum. s. liceat celebrare festum conceptionis Dominæ nostræ.

¶Secundò de solutione officiorum, vtrùm. s. clericus habens beneficium cū cura, vel sine cura existens in scholis teneatur dicere officium mortuorum.

¶Tertiò de collatione beneficiorum, vtrùm. s. episcopus teneatur dare beneficium meliori.

¶Quartò de solutione decimarum, vtrùm. s. aliquis pauper teneatur decimas dare diuiti sacerdoti.

ARTICVLVS VII.

Vtrùm liceat celebrare conceptionem Dominæ nostræ.

AD primum sic proceditur. Vī ꝙ liceat celebrare cō ceptionem Dominæ nostrę. Si.n.non licet, hoc nó est, nisi quia fuit concepta in originali peccato. Sed nó fuit concepta in originali peccato, vt vī, quia beata Virgo facta est, vt speciali mō esset habitaculum Dei, ergo debuit ad hoc specialiter præparari, non autem præparata est specialiter secundum corpus, quod conceptum est ex sexuum commixtione, nec ét quantum ad animā, quia alij etiam leguntur sanctificati in vtero, & ita relinquitur ꝙ fuerit specialiter præparata per immunitatem ab originali peccato, & sic licet eius cōceptionem celebrare.

¶Sed contra est, quod hoc priuilegium solius Christi dicitur esse ꝙ sine originali peccato est conceptus. Non ergo competit beatæ virgini, & ita eius conceptio non est celebranda.

¶Respondeo dicendū, ꝙ hic indueuntur duæ quæstiones, vna principalis & altera accessoria. s. an beata Virgo fuerit concepta cum originali, quod oportet primò determinari. Est ergo considerandum ꝙ vnusquisq; peccatum originale contrahit ex hoc ꝙ fuit in Adam secundum seminalem rationem: vt Aug. dicit super Gene. ad literam. Omnes autem illi in Adam fuerunt secundum seminalem rationem, qui non solū ab eo carnem acceperunt, sed etiam secundum naturalem modum originis ab eo sunt propagati, & sic autem processit ab Adam beata Virgo, quia nata fuit per commixtionem sexuum sicut & cæteri, & ideò concepta fuit in originali peccato, & includitur in vniuersitate illorum, de qua Apostolus dicit ad Ro. 5. In quo omnes peccauerunt, à qua vniuersitate solus Christus excipitur, qui in Adam non fuit secundum seminalē rationem, alioquin si hoc alteri non conueniret quàm Christo non indigeret Christi redemptione, & ideò non tantum debemus dare matri ꝙ subtrahat aliquid honori filij, qui est saluator omnium hominum, vt dicit Apostolus 1. ad Tim. 4. Quamuis autem beata Virgo in originali concepta fuerit, creditur tamen in vtero fuisse sanctificata antequam nata. Et ideò circa celebrationem conceptionis eius diuersa consuetudo ecclesiarum inoleuit. Nam Romana ecclesia & plurimę aliæ considerantes conceptionem virginis in originali peccato fuisse, festum conceptionis non celebrant. aliqui verò considerantes sanctificationem eius in vtero, cuius tempus ignoratur, celebrāt conceptionē, creditur.n. ꝙ circò post conceptionem & animæ infusionem fuerit sanctificata. Vnde illa celebritas non est referenda ad conceptionem ratione conceptionis: sed potiùs ratione sanctificationis. Sic ergo non est ideò celebranda conceptio prædicta, quia fuerit sine peccato originali concepta. Non.n.per hoc tollitur quin fuerit specialiùs cæteris præparata: eò ꝙ in ipsa sanctificatione copiosiùs cæteris munus gratiæ acceperit: non solum vt purgaretur à peccato originali: sed vt tota eius vita redderetur immunis ab omni peccato tā mortali quàm veniali, vt dicit Anselmus. 3.p.q.27. ar.4.a.2.3.

ARTICVLVS VIII.

Vtrùm clericus beneficiatus teneatur, in scholis existens, dicere officium mortuorum.

CIRca secundum sic proceditur. Vī ꝙ clericus beneficiatus teneatur in scholis existens dicere officiū mortuorum. Ille.n.qui recipit bona tēporalia alicuius tenetur ei in spiritualibus recompensare. Sed iste clericus accipit bona quæ fuerunt defunctorum: ergo tenetur pro eis dicere officium mortuorum. art. specialis.

¶Sed contra. Ille qui minus recipit minùs tenetur. Sed clericus qui in scholis moratur minus recipit quàm alii, qui in Ecclesia residentiam faciunt qui recipiunt quotidianas distributiones: ergo non tenetur dicere officium mortuorum sicut illi.

¶Respondeo dicendum, ꝙ clericus ex hoc ipso ꝙ est clericus, & præcipuè in sacris ordinibus cōstitutus tenetur dicere horas canonicas. Videntur.n. tales specialiter esse assumpti ad laudem diuinam: secundum illud Esa. 42. O mnem qui inuocat nomen meū in laudem meam creaui illum. Sed inquantum est clericus beneficiatus in hac Ecclesia tenetur dicere officium secundum modum illius Ecclesiæ. Est ergo considerādum ꝙ officium mortuorum quandoque in Ecclesia dicitur, sicut ordinariè pertinens ad Ecclesiæ officiū, sicut in tota Ecclesia in die animarum dicitur officiū pro mortuis & in qualibet Ecclesia est aliqua super hoc specialis consuetudo, putà vt dicatur ordinarie officium mortuorum semel in septimana: vel qualitercunque aliter secundum certum tempus. Et ad huiusmodi officium mortuorum tenetur clericus beneficiatus in aliqua Ecclesia, etiam in scholis existens, & per hoc satisfacit mortuis, quorum recipit bona. Aliquando verò dicitur officium mortuorum in Ecclesia extraordinariè, propter aliquā causam specialiter emergentem, putà ad preces alicuius personæ: vel propter aliquid huiusmodi. 4.d.45.q.4 ar.1.q.3.ō diuersum est officiū mortuorū. ad quod officiū mortuorum tenetur clericus beneficiatus etiam in scholis existens.

¶Et per hoc patet responsio ad obiecta.

2.d.44.ar. 3.ad 3.oppositum, ideo hoc est problema in doctore. B. Paulus.

ARTICVLVS IX.

Vtrùm episcopus peccet dans beneficium bono, si prætermittat meliorem.

AD tertium sic proceditur. Videtur quòd Episcopus peccet dans beneficium bono, si prætermittat meliorem: quia qui facit contra cōscientiā ædificat ad gehen- ar.84.& 22 q.185.ar.3

Universidad de Deusto
Biblioteca

gehennam. Sed iste Episcopus prætermittens melioré videtur facere contra conscientiam: ergo peccat mortaliter ædificans ad gehennam.

¶ Sed contra est, quod etiam secundum iura sufficit dare bono: si sit idoneus ad seruiendum in Ecclesia.

¶ Respondeo dicendum, q̃ aliquis potest dici melior dupliciter. Vno modo simpliciter qui est sanctior plus habens de charitate. Alio modo dicitur aliquis melior quò ad aliquid. Contingit autem quandoque aliquem esse meliorem simpliciter, tamen non est melior quantum ad hoc q̃ beneficium percipiat, quia alius fortè potest ecclesiam magis iuuare, vel per consiliũ sapientiæ, vel per auxilium potentiæ, vel quia fructuit in ecclesia. Non ergo episcopus tenetur semper dare meliori simpliciter, sed tenetur dare meliori quò ad hoc, non n. pôt esse q̃ vnum præferat alteri: propter aliquam causam, quæ si quidem pertineat ad honorem Dei, & vtilitatem ecclesiæ, iam quantum ad hoc iste est melior. Si autem illa cã ad hoc vñ pertineat erit acceptio personarum, quæ tantò est grauior, quantò in rebus diuinis committitur. Vnde super illud Iac. 2. Tu sede hic bene &c. Dicit gl. Aug. si hanc distãtiam sedendi & standi ad honores ecclesiasticos referamus non est putandum leue esse peccatum in acceptione personarum habere fidem Domini gloriæ. Quis n. ferat eligi diuitem ad sedem honoris ecclesiæ contẽpto paupere sanctiore & instructiore?

¶ Et per hoc patet responsio ad obiecta.

art. 164. & arti. 92. ad 2. & 22. q. 63. art. 2. art. 116. & ar. 84.

ARTICVLVS X.

Vtrum pauper teneatur decimas soluere diuiti sacerdoti.

ar. 2. q. 87 ar. 1.

AD quartum sic proceditur. Videtur quòd pauper non teneatur decimas soluere diuiti sacerdoti. Ideò instituitum est, vt decimæ soluantur ad sustentationem ministrorum ecclesiæ. Sed sacerdos diues habet aliãs vnde sustentetur, ergo non sunt ei decimæ soluendæ: & præcipuè à paupere.

¶ Præterea, In multis terris decimæ non soluuntur, quod tamen prælati corrigerent, si homines ex necessitate iuris diuini decimas soluere tenerentur. Non ergo vr q̃ præsertim pauperes tenẽatur soluere decimas diuitibus sacerdotibus.

¶ Sed contra est, q̃ Dominus Matth 23. dicit, Hęc oportuit facere, scilicet iudicium, & veritatem, & illa non omittere, scilicet ea quæ pertinet ad decimarum solutionem.

¶ Præterea. Luc. 18. Pharisæus dicit. Decimas do omnium quæ possideo.

¶ Respondeo dicendum, quòd sicut Philosophus docet in 5. Ethic. Medium iustitiæ accipitur nõ solum quòd ad nos (sicut in cæteris virtutibus) sed etiam secundum rem, quia. s. in aliis virtutibus attenduntur diuersæ conditiones personarum, secundum quas mediũ diuersificatur, sicut circa cibos: quod est multum vni, est parum alteri, vel moderatum: sed in iustitia non variatur medium secundum diuersas personæ conditiones, sed attenditur solum ad quantitatem rei. Qui enim emit rem aliquam debet tantum soluere quantũ valet: siue à paupere, siue à diuite emat: reddere autẽ debitum est actus iustitiæ: & ideò ad hoc q̃ alicui reddatur q̃ ei debetur, non refert vtrũ sit diues, vel pauper. Decimæ autem sacerdotib. debentur in communi quidem secundum ius naturale. Naturalis autẽ ratio dictat, vt illi qui pro populo in spiritualib. laborant à populo stipendia suæ sustẽrationis accipiant. Et secundum hoc etiam in nouo testamẽto est iure diuino sancitum. Nam vt dicitur 1. ad Cor. 9. Dominus ordinauit his qui Euangelium annunciant, vt de Euangelio viuant: sed in lege veteri iudiciali præcepto taxata est quantitas eius, quod ministris Dei est populo soluendum. s. decima: & hoc etiam Ecclesia statuit in populo Christiano soluendum: vnde cum sacerdotib. decimæ debeantur, tum de iure naturali, tum de iure diuino, tum etiam ex statuto Ecclesiæ, quamuis sacerdos sit diues nihilominus pauper tenetur ei decimas soluere.

¶ Ad primum ergo oportet respondere dupliciter. Vno modo, vt dicatur q̃ decimarum solutio instituta est non solum ad sustẽtationem ministrorum Ecclesiæ: sed etiam ad sustẽtationem pauperum, quib. debet de domo Dei prouideri, vnde dicitur Mal. 3. Inferte omnem decimationẽ, vt sit cibus in domo mea: & sic sacerdoti, qui non solum sibi, sed pauperib. prouidere debet, quantùmcunque diuiti sunt decimæ necessariæ. Alio modo potest dici quòd necessitas sustẽtationis ministrorum fuit ratio Ecclesiasticæ institutionis de decimarum solutione. Sed ex quo officium est alicui debitum per statutum Ecclesiæ, nihilominùs ei debetur, quamuis sit diues.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sicut Paulus laudabiliter non exigebat sumptus qui sibi propter prædicationem Euangelij debebantur, ne quod impedimẽtum fieret Euangelio: aut scandalum fidelib. Christi, nõ tamen illi peccabant non ministrantes sumptus quos Apostolus sibi debitos remittebat: ita etiam prælati Ecclesiæ laudabiliter faciunt nõ exigendo decimas in terris illis, in quib. propter disuetudinem timent scãdalũ generari: nec peccant illi qui non soluunt decimas in terris illis, in quib. non est consuetum: peccarent autẽ si obstinatè exigentibus dare recusarent, & ideò vt huic peccato obuient sacerdotes in terris illis non exigunt decimas.

Malachi 3.

22. q. 87 art. 1. ad 4. & ar. 3. ad 1. & ar. 4. ad 4.

ar. 30. c. fi.

QVAESTIO VI.

DEinde quæsitum est de actibus charitatis.

¶ Et primò, de Obedientia, vtrũm sit magis meritorium obedire prælato: vel facere aliquid ad dictum fratris.

¶ Secundò, de eleemosyna.

ARTICVLVS XI.

Vtrùm magis sit meritum obedire prælato, quã facere aliquid ad dictum fratris.

CIrca primum sic proceditur. Videtur q̃ magis sit meritorium obedire prælato, quã facere aliquid ad dictum fratris. Maiori. n. merito maius detrimentũ opponitur. Sed magis demeretur ille qui est inobediens prælato, quàm ille qui non assentit dicto fratris: ergo & magis meretur aliquis obediẽdo prælato, quã assentiens dicto fratris.

¶ Sed contra. Vbi est maior humilitas ibi videtur esse maius meritum: quia humilibus dat Deus gratiã, vt dicitur Iaco. 4. Sed maioris humilitatis vr esse q̃ aliquis æquali se subijciat faciẽs aliquid ad dictum eius q̃ q̃ aliquis subijciat se superiori obediens prælato: ergo magis vr esse meritorium, q̃ aliquis faciat ad dictũ fratris, quàm q̃ obediat prælato.

¶ Respondeo dicendum, q̃ aliquis actus potest dici magis meritorius dupliciter. Vno modo ex genere operis, & sic ille actus est magis meritorius qui est excellentioris virtutis. Manifestum est autem quòd latria, per quam aliquis seruit Deo est excellentior virtus, quàm beneficentia: qua quis satisfacit proximo, sicut & diligere Deum est magis meritorium, quàm diligere proximum. Quòd autem aliquid fiat ad dictũ fratris pertinet ad amicitiam, vel beneficentiam, quã quis diligit proximum, q̃ autem obediatur prælato,

32. q. 104. arti. 3. de obedientia extra.

Iacobus

lato inquantũ est Dei minister, pertinet ad religionẽ qua quis colit & diligit Deũ, & ió magis est meritoriũ quòd aliquis faciat aliquid obediens prælato, vel seruans vorum: quàm si aliquid faciat ad dictum fratris. Alio modo potest dici aliquis actus magis meritorius ex eo quòd procedit ex maiori charitate, licèt sit minor ex suo genere: & sic nihil prohibet magis mereri illum qui facit aliquid ad dictum fratris.

22. q. 17. ar ti. 8. o. & q. 182. ar. 2. c. & 3. di. 30. art. 4. o.

Ad rationes.

¶ Primum ergo concedimus.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ille qui facit aliquid ad dictum fratris facit propria sponte, vnde minoris humilitatis esse videtur, quàm q̃ aliquis obediat prælato tanquam superiori.

QVAESTIO VIII.

DEinde quæsitum est de eleemosyna.

¶ Et primò de eleemosyna clericorum.

¶ Secundò, de eleemosynis quæ fiunt pro mortuis.

ARTICVLVS XII.

Vtrùm clerici peccent mortaliter, si ea, quæ eis superfluunt, in eleemosynas non largiantur.

CIrca primum sic proceditur. Videtur quòd clerici peccent mortaliter, si ea quæ eis superfluunt in eleemosynas non largiantur, quia super illud Lucæ tertio. Qui habet duas tunicas det vnam non habenti, dicit Glos. De duabus tunicis diuidendis datur præceptum, quia si vna diuidatur, nemo vestitur in dimidia tunica & nudus remanet: qui accipit: & qui dedit: sed per largitionem vnius tunicæ intelligitur largitio eorum quæ superfluunt ad necessitatem vitæ, vt patet per ea quæ in eadem Glos. præmittuntur; ergo dare superflua est in præcepto, sed qui transgreditur præceptum peccat mortaliter, ergo ille qui non dat superflua pauperibus peccat mortaliter.

¶ Præterea. Præceptum plus obligat, quàm consilium. Sed dare omnia quæ quis possidet est consiliũ, & tamen ad hoc homo obligatur in casu extremæ necessitatis: ergo etiam extra casum extremæ necessitatis tenetur aliquis superflua dare pauperibus, cùm hoc sit in præcepto, & ita qui non largitur peccat mortaliter.

¶ Præter. Quicunque consumit quod est alterius tenetur ad restitutionem. Sed bona clericorũ sunt pauperum, vt patet per Glo. Hieronymi super illud Isaiæ secundo. Rapina pauperum in domo vestra: ergo si clerici inutiliter bona Ecclesiastica consumunt tenẽtur restituere pauperibus aliunde si habuerint.

Hierony.

¶ Præte. Quicunque facit se imporentem ad id q̃ tenetur facere peccat mortaliter, sed clerici faciendo superfluas expensas faciunt se impotentes ad subueniendum pauperibus ad quod tenentur, ergo videtur quòd peccent mortaliter.

¶ Sed incontrarium videtur esse consuetudo, quæ apud multos præualuit.

¶ Respondeo dicendum, quòd aliter videtur se habere circa bona patrimonialia & circa bona. Ecclesiastica. Nam bonorum patrimonialium, vel licitè ac quisitorum homo verè est dominus, vnde quantum pertinet ad conditionem ipsius rei potest re sua vti, vt vult, & ex hac parte non accidit peccatum: potest tamen peccatum accidere ex inordinato modo vtendi: vel per superabundantiam, dum scilicet inutiliter consumit bona propria in ea in quæ non oportet, vel secundum defectum, inquantum scilicet non erogat ea in quæ oportet. Vtroque enim modo corrumpitur virtus vt dicitur in secundo Ethicor. Bonorum verò Ecclesiasticorum clerici non sunt verè domini, sed dispensatores, secundum illud primæ ad Corint. 7. Dispensatio autem mihi credita est. Pertinet autem ad dispensatorem, vt fideliter distribuat ea quæ eius dispensationi committuntur, secundum illud primæ ad Corin. 4. Hic iam quæritur inter dispensatores vt fidelis quis inueniatur. In his ergo potest dupliciter peccatum contingere, vno modo ex conditione ipsius rei, dum scilicet vsurpat sibi quasi rem propriam, & in vsus suos conuertit id quod esset aliis erogandum. Alio modo ex inordinato vsu eorum, quæ in partem suam cedunt, sicut etiã de aliis dictum est. Verùm quia horum dispensatio fidei dispensatoris committitur, vt dictum est, si quis bona fide dispenset Ecclesiastica bona inde accipiẽs quod sibi conuenit, secundum conditionem status & personæ, & aliis largitur, secundum quòd sibi videtur bona fide expedire, non peccat mortaliter: etiam si fortè aliquid plus in suos vsus conuertat, quàm oporteat. Talia enim quia in singularibus est eorum iudicium, non possunt per omnimodam certitudinẽ diffiniri. Vnde si non sit multus excessus potest compari bonam fidem dispensatoris, si verò multus excessus fiat, non potest latere, & ita non potest cum bona fide dispensatoris hoc agi: si autem non conseruet bonam fidem in dispensando, peccat mortaliter.

ad 4. hu ius & 4. di. 31. q. 2. ar. 2. ad 3. 22. q. 63. ar. 1. c. & ar. 2. ad 3. & q. 119. ar. 3. ad 1. & q. 185. ar. 1. c & ad 1.

Arist. post. 1. auctorum rem.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd sicut Augu. dicit in lib. de sermone Domini in monte. Illa præcepta quæ Dominus tradidit Matth. 5. Qui percusserit te in vnam maxillam præbe ei & aliam, & quæ ibi sequuntur, sunt intelligenda secundum præparationem animi, vt scilicet homo sit paratus hoc facere quando necessitas hoc requirit. Vnde non semper est peccatum mortale, quando homo hoc non facit, sed quando videt necessitatem imminere, si non faciat, tunc peccat mortaliter, & eadem ratio est de hoc præcepto, qui habet duas tunicas det non habenti, & de omnibus similibus. Vnde non semper peccat mortaliter quotiescunque non dat pauperi qui superfluũ habet, sed quando necessitas imminet. Quando autẽ sit talis necessitas, quòd obliget ad peccatum mortale, non potest ratione determinari, sed committitur prudentiæ & fidei dispensantis, vnde si bona fide det, quãdo sibi videtur expedire, immunis est à peccato, alioquin mortaliter peccat.

Augusti.

4. d. 15. q. 2. ar. 1. q 4. & 3. q. 2. ad 1.

¶ Ad secundum dicendum, quòd illa eadem quę sunt consilia cadunt sub præcepto secundum animi præparationem: nullum enim consilium est perfectius, quàm q̃ homo tradat animam suam pro fratribus suis, & tamen hoc cadit sub præcepto secundum animi præparationem, secnndum illud 1. Io. 3. Et nos debemus pro fratribus animam ponere: & similiter dare omnia sua pauperibus, cadit sub præcepto secũdum animi præparationem, vt scilicet homo sit paratus hoc facere si necessitas imminear. Minor tamen necessitas requiritur ad superflua eroganda quàm ad omnia exhibenda, tamen hoc totum ratione vniuersali determinari non potest, sed committitur prudentiæ vt dictum est.

Ioannes

¶ Ad tertium dicendum, quòd bona ecclesiastica non solum sunt dispensanda pauperibus, sed etiam ecclesiæ ministris: vnde secundũ canones debẽt diuidi hoc modo vt aliqua pars cedat in vsus pauperũ, & aliqua pars in vsus ministrorũ, & in cultum ecclesiæ.

¶ Aliter ergo dicendum est de illis ecclesiasticis bonis, quæ principaliter sunt attribuenda necessitatibus pauperum, & ex consequenti necessitatibus ministrorũ. si cui sunt bona hospitaliũ & aliorũ huiusmodi. Et aliter de illis bonis quæ sunt principaliter attributa usibus ministrorũ. sicut sunt præbendæ clericorum, & alia huiusmodi. Nã in primis bonis peccatũ cõmittitur, nõ solũm ex abusu, sed etiam ex ipsa rerũ

Universidad de Deusto
Biblioteca

conditione dum aliquis in suos vsus assumit quod est alterius. Et ideò tenetur ad restitutionem tanquam de fraudator rei alienæ. In secundis verò bonis non committitur peccatum nisi per abusum, sicut & de bonis patrimonialibus dictum est, vnde nó tenetur quis ad restitutionem, sed solũ ad pœnitentiam peragendam.

¶Ad quartum dicendum, q̃ neq; moderatus vsus diuitiarum, neque bona fides dispensatorum saluari videtur in eo qui scienter superfluas expensas facit in voluptuosis conuiuiis, & alius huiusmodi superfluitatibus, & sic non est dubium q̃ in talibus peccat mortaliter. Vnde dicitur Matth. 24. Si dixerit malus seruus ille in corde suo, moram facit dominus meus venire, & cœperit percutere conseruos suos, quod pertinet ad superbum & crudele dominium, manducet autem & bibat cum ebriosis quod pertinet ad superfluas & voluptuosas conuiuia, veniet dominus serui illius in die qua non sperat, & hora qua ignorat, & diuidet scilicet à societate sanctorum, partemque eius ponet cũ hypocritis, scilicet in inferno. Vnde ibi subditur. Ibi erit fletus & stridor dentium. Si autem aliquis non multùm in talibus excedat potest bona fide fieri ab aliquo, qui vult secundum decentiam sui status morem gerere his quibus conuiuit.

6 & 4. dis. 33 q. 1. ar. 3. q. 1. ad 4

QVAESTIO VIII.

DEINDE quæritur de eleemosynis quę fiunt pro mortuis.

¶Et circa hoc quæsita sunt duo.

¶Primò vtrùm mortuus patiatur aliquod detrimentum, si executor eius differat dare eleemosynas, quas ipse in testamento dari mandauit.

& in 4. dis. 134.

¶Secundò vtrùm executor licitè possit differre distributionem eleemosynarum ad hoc quòd res defuncti meliùs vendantur in posterum.

ARTICVLVS. XIII.

Vtrùm mortuus aliquod detrimentum sentiat ex hoc, quòd eleemosynæ, quas mandauit dari, retardantur.

4. d. 45. q. 2. ar. 2. q. 2. ad 4.

CIrca primum sic proceditur. Videtur quòd mortuus nullum detrimentum sentiat ex hoc quòd eleemosynæ, quas mandauit dari retardantur. Huiusmodi enim retardatio prouenit ex negligentia executoris. Sed negligentia vnius non imputatur alteri, ergo nullum detrimentum mortuus patitur ex huiusmodi tarditate.

¶Sed contra est, q̃ propter huiusmodi tarditatem retardantur orationes & sacrificia, quæ fierent pro anima defuncti, ex quibus plurimùm iuuaretur; ergo ex huiusmodi tarditate patitur detrimentum.

¶Respon. dicendum, q̃ hic est opus duplici distinctione. Primò quidem ex parte ipsius detrimenti. Distinguendum est enim duplex detrimentum. Nam quoddam detrimentum est, quod pertinet ad tolerantiam pœnæ, secundum illud primæ Corinthiorũ tertio. Si cuius opus arserit detrimẽtum patietur. Aliud autem quod pertinet ad subtractionẽ remedii. Secundò etiam distinguendũ est ex parte eleemosynæ. Circa quã potest considerari etiam detrimẽtũ ipsius eleemosynæ, & effectus ipsius. Quantũ ergo ad meritum eleemosynæ nullum detrimentum patitur defunctus ex prædicta tarditate, maximè si quantum in ipso fuit curam adhibuit, vt huiusmodi eleemosynæ citò darẽtur, quia meritũ principaliter ex voluntate & intentione dependet. Sed quantũ ad effectũ eleemosynæ patitur detrimentũ, non quidẽ vt pro huiusmodi tarditate puniatur, sed quia remedium ei non adhibetur, dum suffragia differuntur, ex quibus plurimum iuuaretur.

Apo. Pan lus.

& in arti. 335.

¶Ad primum ergo dicendũ, q̃ negligentia vnius non imputatur alteri ad pœnam, potest tamen redundare in alterum quantum ad defectum remedii secundum quòd vnus homo ab alio iuuari potest.

4. d. 45. q. 2. & 22. 2. q. 2. ad 4

ARTICVLVS XIIII.

Vtrùm executor debeat tardare distributionẽ eleemosynarum ad hoc, quòd res defuncti meliùs vendantur.

CIrca secũdum sic proceditur. Videtur quòd executor debet tardare distributionem eleemosynarum ad hoc q̃ res defuncti meliùs vendantur. Quia ex hoc sequitur quòd plures eleemosynas poterit facere pro defuncto, ex quibus defunctus magis iuuabitur: ergo si differat, videtur quòd laudabiliter, & fideliter hoc faciat.

¶Sed contra est, quia ex tarditate eleemosynarũ sequitur retardatio remedii quo fortè defunctus indiget, ergo videtur quòd huiusmodi retardatione grauetur defunctus potiùs quàm iuuetur.

Tardare distributionem testamenti quando est licitum.

¶Respon. dicendum. In mora modici temporis non videtur esse magnum periculum. Vnde si executor per modicum tempus eleemosynam dare differat, vt rebus defuncti meliùs venditis ampliores eleemosynas dare possit, laudabiliter hoc facit. Si verò econuerso per multum tempus differat eleemosynas distribuere, vt non multò ampliores eleemosynas faciat, non videtur esse absque culpa, quia fortè defunctus à purgatorio liberaretur in quo existenti remedium suffragiorum maximè necessarium erat, hoc autem requirit prudentis executoris examen, vt scilicet consideratis dilatione temporis & conditione personæ quæ creditur citiùs vel tardiùs liberanda, & etiã quantitate augmenti eleemosynarum, faciat, quod videbitur expedire defuncto.

QVAESTIO IX.

DEINDE quæritur de peccatis.

¶Et circa hoc quæsita sunt tria.

¶Primò de peccato originali, vtrùm scilicet ille qui baptizatus est, transmittat peccatum originale in prolem.

¶Secundò de peccato actuali in generali, quid scilicet sit prius, vtrùm auersio à Deo: vel cõuersio ad commutabile bonum.

¶Tertiò spiritualiter de mendacio: quod mendaciũ sit grauius, vtrùm illud quod fit verbo, vel illud quod fit facto.

ARTICVLVS XV.

Vtrùm ille qui est baptizatus transmittat peccatum originale in prolem.

& in 2. dist. 30. de ma. q. 4. ar. 1. & 8. & 12. q. 81. ar. 3. & 4.

CIrca primum sic proceditur. Videtur quòd ille qui est baptizatus non transmittat peccatum originale in prolẽ. In eo enim qui nascitur tria possunt considerari, scilicet corpus, anima, & vnio utriusque, sed non contrahit peccatum originale, secundum corpus quod contrahit à parentibus, quia parentes erant totaliter à peccato originali mundati, similiter etiam nec secundum animam quã habet ex creatione Dei, in quem peccatum non cadit, & per consequens neque etiam secundum unionem utriusq; ergo ille qui nascitur ex baptizatis nullo modo contrahit peccatum originale.

¶Sed contra est, quia remedium non adhibetur nisi vulneri. Sed baptismus qui est medicinale remediũ contra vulnus originalis peccati adhibetur paruulis bapti-

Rom.

baptizatorũ filijs secundum communem ecclesiæ cõsuetudinem: ergo paruuli baptizatorum filij cum originali peccato nascuntur.

¶Respon. dicendum, quia peccatum quod ex trãsgressione primorum parentum in omnes posteros originaliter derivatur, non aboletur nisi per gratiã Christi, qui de peccato damnauit peccatum in carne, vt dicit apostolus. ad Romanos 8. sed hoc quodam ordine peragitur. Nã primò in statu præsentis vitæ per sacramenta gratiæ Christi remouetur peccatum originale quantum ad inquinationem animæ, vt scilicet non imputetur homini ad culpam. Remanet tamen interim quantum ad corruptionẽ fomitis in carne: vnde Apostolus ad apostolus. Romanos 7. Ego ipse mente seruio legi Dei, carne autem legi peccati, inquantum scilicet cõcupiscit aduersus peccatum: vnde homo baptizatus secundum mentem viuit in nouitate spiritus, sed secundum carnem adhuc retinet vetustatem Ade. Et ideò sicut per spiritualem generationem, quę scilicet per euangelium alios producit filios in Christo absque peccato, ita etiam secundum generationem carnalem producit filios in vetustatem Ade cum peccato originali.

ar. 113 c. & 22. q. 20. ar. 3. c. & 3. q. 86. ar. 4. ad 1.

¶Et per hoc patet responsio ad obiecta.

ARTICVLVS XVI.

Vtrùm in peccato actuali priùs sit auersio, quàm conuersio.

AD secundum sic proceditur. Videtur quòd in peccato actuali priùs sit auersio quã conuersio. Auersio enim importat recessum à termino: conuersio autem accessum ad terminum. Sed in motu corporali priùs est recessus à termino, quàm accessus ad terminum: ergo & in spirituali motu priùs est auersio quàm conuersio.

¶Sed contra est, quod Dion. dicit 4. cap. de di. no. Nemo intendens ad malum operatur: sed intendens ad bonum: ergo priùs animus peccantis conuertitur per appetitum ad bonum commutabile, quàm auertatur à Deo.

¶Respon. dicendum, q̃ peccatum principaliter in voluntate consistit: vt Aug. dicit. Quantum autem ad voluntatem illud est priùs, quod principaliter intenditur: & ideò in peccatis in quibus principaliter intenditur fruitio boni commutabilis sicut in luxuria, auaritia, & similibus: prius est naturaliter conuersio quàm auersio, quæ non est principaliter intenta, sed præter intentionem consequitur ex inordinata consideratione. In peccatis autem in quibus directè intenditur auersio à Deo, sicut est infidelitas, desperatio, & alia huiusmodi: priùs est auersio ab incommutabili bono, & postea est conuersio ad commutabile bonum, sicut patet in illis qui desperantes seipsos tradunt impudicitiæ, vt dicitur ad Ephe. 4.

15. q. 73. ar. 1. ad 2. 12. q. 77. ar. 6. ad 1. & art. 8. ad 2. & 22. q. 46. arti. 2. ad 2. 22. q. 20. art. 1. ad 1.

¶Ad primum ergo dicendum, q̃ quamuis in motibus operabilibus recessus à termino prior sit in executione: accessus tamen ad terminum prior est in intentione, in qua principaliter consistit peccatum.

ARTICVLVS XVII.

Vtrùm maius peccatum sit, cum aliquis mentitur facto, quàm cum aliquis mentitur verbo.

ADvertium sic proceditur. Videtur quòd maius peccatum sit cùm aliquis mentitur facto, quàm cum aliquis mentitur verbo. Maius enim peccatum esse videtur cùm aliquis mentiendo abutitur eo cui magis creditur. Sed sicut Ansel. dicit in lib. de veritate. Magis creditur factis quàm verbis: ergo grauius peccat qui mentitur factis quàm verbis.

¶Sed contra est, quod Aug. dicit in lib. de doctrina Christiana. Inter omnia signa præcipuum locum tenent verba: his autem abutitur ille qui verbo mentitur: ergo videtur quòd grauius peccat ille qui mentitur verbo quàm ille qui mentitur facto.

¶Respon. dicendum, q̃ sicut Ambr. dicit in quodam sermone. Non solùm in falsis verbis, sed etiam in simulatis operibus mendacium est. Peccatum autẽ mendacij principaliter quidem consistit in intentione fallendi: vnde ille qui dicit falsum, quod putat esse verum non mentitur. Magis autem est reus mendacij ille qui dicit verum, quod putat esse falsum; vt patet per Aug. in li. de mendacio. Vnde cum eadem intentio fallendi sit in eo qui mentitur verbo, & in eo qui mentitur facto: vterq; æqualiter peccat, verbum enim & factum assumuntur vt instrumenta fallendi: vnde non refert quantùm ad peccatum mendacij, vtrùm aliquis verbo vel scripto vel nutu, vel quocunq; facto mentiatur: sicut non refert quantùm ad peccatum homicidij, vtrùm quis gladio vel securi interficiat hominem.

22. q. 110. art. 96. & 22. q. 152. art.

¶Et per hoc patet responsio ad obiecta.

QVAESTIO III.

ARTICVLVS XVIII.

Vtrùm aliquis possit esse naturaliter, vel miraculosè simul virgo, & pater.

DEINDE quæritur circa corpora hominis, vtrũ scilicet aliquis possit esse naturaliter, vel miraculosè simul virgo & pater: & videtur q̃ hoc possit esse miraculosè, quia pater & mater simul sunt generationis principia. Sed aliqua mulier miraculosè fit simul virgo & mater: ergo pari ratione aliquis vir miraculosè potest simul esse virgo & pater.

¶Item videtur q̃ hoc possit esse absq; miraculo: quia demon incubus potest furari semen viri virginis in somnis polluti & transfundere in matricem mulieris: ex quo quidem semine potest concipi proles, cuius pater non est demon incubus, sed ille ex cuius semine generatur, quod agit in virtute eius à quo est resolutum: ergo videtur, q̃ etiam absque miraculo possit aliquis simul esse virgo & pater.

¶Sed contra, Mulier absque miraculo non potest simul esse virgo & mater; ergo pari ratione nec vir absq; miraculo potest simul esse virgo & pater.

¶Item videtur q̃ nec per miraculum, quia si filius Dei qui est natus miraculosè de virgine ex aliqua parte corporis virginalis carnem assumpsisset quàm ex illa, vnde mulier naturaliter concipit, putà de manu aut pede, non diceretur filius virginis, sicut nec Eua dicta est filia Adæ quamuis sit formata de costa ipsius: sed non posset contingere salua virginitate viri, q̃ ex eadem parte corporis & in eodem loco prolem generaret, sicut naturaliter generatur: ergo nec etiam miraculosè fieri posset q̃ aliquis simul esset virgo & mater.

Eua non fuit filia adæ.

¶Respon. dicendum, q̃ ad huius euidentiam videre oportet quid ad virginitatem requiratur. Requiritur autem tria ad eius perfectionem, quorum primum est principale & formale, scilicet electio siue intentio voluntatis, sicut & in omnibus moribus: vnde ista ex necessitate ad virginitatem requiruntur, q̃ adsit alicui assidua voluntas nunquam experiẽdi delectationem venereã. Secundum autem est materiale, scilicet passio appetitus sensitiui, scilicet delectatio q̃ quis experitur in actu venereo, cuius priuatio requiritur ad perfectam virginitatem materialiter. Nam passiones sensitiuæ sunt materia virtutum moralium. Si tamen præter

Ad perfectionẽ virginitatis 3. requiruntur. 2. 2. q. 152. art. 4. & 5.

Universidad de Deusto
Biblioteca

electionem propriæ voluntatis hoc contingat, putà cũ quis in somno polluitur, vel cum mulier per violentiã ab hoste opprimitur, non perit virtus virginitatis: ut patet per Aug. in primo de Ciui. Dei. Tertiũ aũt est qua si per accidens & concomitanter se habens ad virginitatem, sc. corporalis integritas. Vnde si claustra pudoris aliter corrumpantur quàm per venereum actum: putà si obstetrix, vel medicus ferro incidat ad sanandum nihil virginitati de perit: sicut Aug. dicit in primo de Ciui. Dei. Sic ergo si virginitas accipiatur secundum per fectum suum esse prout ad virginitatem tria prædicta concurrunt: mulier quidem salua virginitate non põt esse mater: ita quod concipiat & pariat nisi miraculosè: quia proles egredi non po est cum hoc, q̃ permaneant claustra pudoris inuiolata, nisi per miraculum: sicut accidit in matre Dei. Posset tamen fortè absq; miraculo mulier salua omnimoda virginitate concipere: sicut dr accidisse de quadam puella pubescente, quam p opter pudoris custodiam in lecto suo pater habebat, qui dum somno polluereturi, semen ad matricem descendi, & puella concepit. Vir autem absq; omni semi nis resolutione non potest esse pater, neque naturaliter, neq; miraculosè: quia si de corpore eius proles aliter miraculosè formaretur, non posset dici pater. Si verò virginitas largiùs accipiatur, prout solùm requirit interiorem electionem mentis: sic patet de muliere quidem q̃ naturaliter potest esse mater virginitate tali manente, sicut si aliqua per violentiam opprimeretur ab hoste, & inde conciperet: & multò magis hoc posset miraculosè fieri. Vir autem salua tali virginitate posset esse pater naturaliter propter pollutionem nocturnam, quæ quocunque casu ad matricem mulieris perueniret. Non autem ita congrueret quòd miraculosè vir fieret pater sicut q̃ virgo fieret mater: tum quia virgo miraculosè facta est mater, spiritu sancto formante corpus prolis ex purissimis sanguinibus eius: vt Damas. dicit. Resolutio autem seminis sine qua vir pater esse non posset non congruit operationi spiritus sancti: tum quia vir in generatione est sicut agens, mulier sicut patiens. Deo autem competit agere & non pati: vnde magis congruit vt Deus miraculosè suppleat id quod deest ex parte viri, quàm id quod deest ex parte mulieris.

3.p.q.28 ar.2.ad 2. Virgo potest concipere etiã naturaliter.

Vir nõ potest esse virgo & pater et miraculosè.

¶ Et per hoc patet responsio ad obiecta.

QVAESTIO II.

ARTICVLVS XIX.

Vtrùm cœlum empyreum habeat influentiam super alia corpora.

DEINDE vltimò quæritur de creatura purè corporali, vtrùm scilicet cœlum empyreũ habeat influentiam super alia corpora. Et videtur quòd non, quia omne corpus quod naturaliter influit in alia corpora prius influit in propinqua quàm in remota. Si ergo cœlum empyreum influeret in corpora inferiora, per prius influeret in cœlum aqueum, quod est sibi propinquius quàm in cœlum sydereum, sed hoc videtur esse inconueniens: quia cœlum sydereum humilius est cœlo empyreo, cum neutrum sit de natura quatuor elementorum, quàm cœlum aqueum quod est de natura quatuor elementorum: quia illæ aquæ dicuntur ibi poni ad refrigerandũ calorem prouenientem ex motu cœli; ratione cuius Saturnus qui est altior inter planetas dicitur habere frigiditatem. Non ergo cœlum empyreum influit in corpora inferiora.

1.p.q.66 art.3.ad 2 philosophi. phi.4.lec. 7 & 8 & 1.d. 3 q.3.art. 3.o.

¶ Sed contra est, quod in lib. de intelligentijs dicitur, q̃ omne quod influit in alia est lux vel lucem habens, & in commento dicitur, quòd omnis influentia est per virtutem lucis, sed cœlum empyreum maximè habet lucem inter alia corpora: ergo in alia corpora influit.

¶ Respon. dicendum, q̃ quidam ponunt cœlum empyreum non habere influentiam in reliqua corpora, quia non est institutum ad effectus naturales, sed ad hoc q̃ sit locus beatorum. Et hoc quidem mihi aliquando visum est, sed diligentiùs considerans magis vẽ dicendum, q̃ influat in corpora inferiorum, quia totum vniuersum est vnum vnitate ordinis: vt patet per Philosophum 12. meta. (T.c.52.) Hæc autem vnitas ordinis attenditur secundum q̃ quodam ordine reguntur corporalia per spiritualia, & inferiora corpora per superiora: ut Aug. dicit in 3. de trini. Vnde si cœlum non empyreum influeret in corpora inferiora cœlum empyreum non contineret sub vnitate vniuersi, quod est inconueniens. Vt autem proprius effectus eius esse perpetuitas & permansio in inferioribus corporibus. Nam secundum philosophum in xj. Meta. (T.c.43.) In cœlo sunt principaliter duo motus, quorum vnus est ab Oriente in Occidentem, qui vocatur diurnus: & est super polos æquinoctialis, & quia iste est vnifor mis causat perpetuitatẽ in inferioribus motibus. Alius autem motus est ab Occidente in Orientẽ, quo mouetur sol & alij planetæ, qui est super polos zodiaci, per quem planetæ accedunt & recedũt à nobis: vnde iste motus propriè causat differentiam generationis & corruptionis & cæterorum motuum in istis inferioribus: & sic continuatur generatio & corruptio horum inferiorum quousque Deus vult, quæ quidem quantum ad continuitatem causatur à primo motu, quantum autem ad contrarietatem à secundo. Sicut autem vniformitas motus præcedit difformitatem, ita etiam vnitas quietis præcedit vniformitatem motus, quia moueri est se aliter habere nunc quam priùs: quiescere autem est eo modo se habere nunc vt priùs, & sic quies habet puram vnitatem: vniformitas autem motus habet vnitatem cum diuersitate, & ideò primum cœlum, scilicet empyreum singulariter per suam quietem influit. Secundum autem cœlum est quod dicitur aqueũ scilicet sydereum per suum motum vniformem. Tertium autem cœlum est proprium huic corpori, q̃ influat absq; motu inquantum est supremum attingens quodammodò ordinem substantiarum spiritualium, prout Diony. dicit 2.c.de di.no. q̃ diuina sapientia coniungit principia secundorum finibus primorum.

2.d.2.q.2 3.& dist.13 ar.4.ad 1.

1.p.q.105 art.6.& q. 115.ar.3.o. & vers.q.5 art.8.c.& 9.o.

Dionysius

¶ Ad primum ergo dicendum, q̃ cœlum empyreũ magis influit in cœlum aqueum quàm in inferiora corpora, inquantum scilicet cœlum aqueum plus recipit de influẽtia cœli empyrei, vt vniformitas motus ostendit, vnde etiam magis conuenit cum cœlo empyreo ratione suę vniformitatis quàm cœlum sydereum. Est autem de cœlestibus corporalibus duplex opinio. Vna scilicet quòd sint de natura elementorum secundum quam cœlum empyreum esset de natura ignis cœlum aqueum de natura aquæ vel aeris, cœlum autem sydereum est compositum ex vtraq; natura, quia in parte est lucidum in parte dyaphanum. Et ad hanc opinionẽ pertinet q̃ dicitur aquam esse ibi ad infrigidandum. Alia autem est opinio q̃ corpora cœlestia non sunt de natura quatuor elementorum, sed quinta essentia, secundum quã & cœlum aqueum non est de natura quatuor elementorum, sed dr aqueum propter dyaphanietatem, sicut dr cœlum empyreum, id est igneum, propter lumen. Contrarium concedimus, quamuis liber de intelligentijs non sit auctoritatis alicuius, nec etiã verum sit q̃ òd omnis influxus sit ratione lucis, nisi lux metaphoricè accipiatur pro omni actu, prout omne agens agit inquantum est ens actu, vel hoc potest esse

21.72.

Ad contrarium.

1.p.q.2.ar. 3.c.q.4.ar. 1.c.1.p.q. 67.ar.1.c.

esse verum in solis corporalibus, in quibus propriè dicitur lux, inquantum scilicet lux corporalis est forma primi corporis agentis, scilicet cœli cuius virtute omnia corpora inferiora agunt. Et hæc ad præsens dicta sufficiant.

INCIPIT QVODLIBET SEPTIMVM.

QVAESTIO I.

QVALSITVM est de tribus.

¶ Primò quædam pertinentia ad substantias spirituales.

¶ Secundò quædam pertinentia ad sacramentum altaris.

¶ Tertiò quædam pertinentia ad corpora damnatorum.

1.p.q.12.ar 2 o.& ar.4 ad 3.2. vers. 9.& 4 d.49 q.2. art.1 & 22 q.175.ar.3.

¶ Circa substantias spirituales quærebatur.

¶ Primò de cognitione earum.

¶ Secundò de fruitione animæ Christi tempore passionis.

¶ Tertiò de pluralitate in substantijs spiritualibus inuenta.

¶ Circa primum quærebantur quatuor.

¶ Primò, vtrùm aliquis intellectus creatus possit diuinam essentiam videre immediatè.

¶ Secundò, vtrùm intellectus creatus possit simul plura intelligere.

¶ Tertiò, vtrùm intellectus angelicus possit intelligere singularia.

¶ Quartò, vtrùm notitia quam Augustinus dicit prolementis, sit accidens, vel non.

ARTICVLVS I.

Vtrùm aliquis intellectus creatus possit diuinam essentiam immediatè videre.

AD primum sic proceditur. Videtur q̃ nullus intellectus creatus possit diuinam essentiam immediatè videre. Intellectus enim creatus cum indifferenter se habeat ad omnia intelligibilia, non potest cognoscere determinatè aliquid nisi per obiectum suum determinetur, sed diuina essentia non est obiectum quod possit intellectum determinare, quia est summum in entibus & maximè generalitatis & nullo modo determinatum: ergo intellectus creatus ipsam videre non potest.

¶ Præterea, ad hoc q̃ intellectus cognoscat aliquid oportet q̃ fiat in actu. Nihil enim operatur secundùm q̃ est in potentia, sed secundum q̃ est actu. Intellectus autem non fit in actu nisi secundum q̃ intelligibili informatur. Cum ergo essentia diuina non possit per seipsam informare intellectum vt formaliter faciat ipsum esse in actu, oportet si debet per intellectum cognosci, q̃ per aliquam sui similitudinem intellectum informet ad hoc, q̃ cognoscatur, & ita non poterit immediatè nisi per similitudinem videri.

¶ Præterea, ad hoc q̃ intellectus creatus essentiam diuinam videat, oportet q̃ per lumen gloriæ perficiatur, sed lumen gloriæ est medium distans, & ab ipso intellectu & ab ipsa essentia diuina, quæ est beatitudo increata, cum lumen prædictum dicatur creaturæ; ergo intellectus creatus non potest videre diuinam essentiam immediatè.

¶ Præterea. Secundum philosophum in 3. de anima. (T.c.3.) Sicut sensus se habet ad sensibile, ita se habet intellectus ad intelligibile, sed ad hoc q̃ sensus visus suum obiectum percipiat duplici medio indiget, scilicet lumine & specie quæ est similitudo rei visæ, ergo hoc idem est necessarium intellectui in visione diuinæ essentiæ, & sic non immediatè eam videbit.

¶ SED CONTRA est quod dicit 1. Io. 3. Videbimus eum, sicuti est.

¶ Præterea, ad hoc q̃ intellectus intelligat nihil aliud videtur requiri nisi quod intelligibile fiat in actu, & q̃ intellectui coniungatur, sed essentia diuina per seipsam est intelligibilis in actu, cum sit immaterialis, intellectui etiam præsens est, quia vt dicit Aug. Deus vnicuique rei est vicinior, quàm ipsa res sibi; ergo intellectus creatus essentiam diuinam poterit immediatè videre.

Augustinus.

¶ RESPONDEO dicendum, q̃ absque dubio tenendum est, q̃ diuina essentia in patria immediatè ab intellectu glorificato videatur. Ad cuius euidentiã sciendum est quòd in visione intellectiua triplex medium contingit esse. Vnum sub quo intellectus videt, quod dispònit eum ad videndum: & hoc est in nobis lumen intellectus agentis: quod se habet ad intellectum possibilem nostrum, sicut lumen solis ad oculum. Aliud medium est quo videt: & hoc est species intelligibilis quæ intellectum possibilem determinat, & habet se ad intellectum possibilem, sicut species lapidis ad oculum. Tertium medium est in quo aliquid videtur: & hoc est res aliqua per quam in cognitionem alterius deuenimus, sicut in effectu videmus ea ipsam, & in vno similium vel contrariorum videtur aliud: & hoc medium se habet ad intellectum sicut speculum ad visum corporalẽ, in quo oculus aliquam rem videt. Primum ergo medium & secundum non faciunt mediatam visionem: immediatè. n. dr aliquis videre lapidem, quàmuis eum per speciem eius in oculo recepram & per lumen videat, quia visus nõ fertur in hæc media tanquam inuisibilis: sed per hæc media fertur in vnum visibile, quod est extra oculum. Sed tertium medium facit visionem mediatam: visus enim fertur priùs in speculũ sicut in visibile, quo mediante accipit speciem rei visæ in specie vel speculo: similiter intellectus cognoscens causam causato, fertur in ipsum causatum sicut in quoddam intelligibile, ex quo transit in cognitionem causæ. Et quia essentia diuina in statu, vel in effectibus suis cognoscitur non videmus eam immediatè. Vnde in patria vbi immediatè videbitur, tale medium penitus subtrahetur. Similiter & non est ibi medium secundum, aliqua species essentiæ diuinæ intellectum informans: quia quando aliquid videt immediatè per speciem suam, oportet q̃ species illa repræsentet rem illam secundum complerũ esse suę speciei: aliàs non diceretur res illa immediatè videri, sed quædam vmbra eius, sicut si similitudo lucis in oculo fieret per modũ coloris, qui est lux obumbrata. Cùm autem omne quod recipitur in aliquo recipiatur in eo per modum recipientis: impossibile est in intellectu creato similitudinem diuinæ essentiæ recipi, qui eam perfectè secundum totam suam rationẽ repræsentet. Vnde si per aliquam similitudinem talem essentia diuina à nobis videretur immediatè non videremus essentiam diuinam, sed quãdam vmbram eius. Restat ergo quòd solùm primum medium erit in illa visione, scilicet lumen gloriæ quo intellectus perficitur ad videndum essentiam diuinam, de quo in psalm. 35. In lumine tuo videbimus lumen. Hoc autem lumẽ non est necessarium ad hoc quòd faciat intelligibile in potentia esse intelligibile in actu: ad quod est nobis necessarium lumen intellectus agentis, quia ipsa diuina essentia cum sit à materia separata est per se actu intelligibilis. Sed erit necessariũ tantùm ad perficiendum intellectum: ad quod etiam nunc lumen intellectus agentis valet: prædictum autem lumen gloriæ sufficienter perficiet intellectum ad videndum diuinam essentiam eo q̃ ipsa essentia diuina totaliter lux intel-

ar.27. & 1 p.q.12. ar. 2.c.1.q.12. ar.5.o.

ar.1.c.& 3 p.q.12.art. 4.o. 1 p.q.12 ar. 1.o.& 11 o. & 22.q.175 art.4.

Lumen gloriæ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ad quid sit necessarium.

ligibilis est. Vnde lumen gloriæ ab ea in intellectum descendens facit hoc respectu diuinæ essentiæ in intellectu, quod facit respectu aliorum intelligibiliũ, quæ non sunt lux tantùm, sed species rei intellectæ simul & lumen, sicut si lux sensibilis per se existeret ad eius visionem sufficeret lumen oculum perficiens sine aliqua similitudine.

¶ Ad primum ergo dicendum, ꝙ aliquid dicitur determinatum dupliciter. Primò ratione limitationis, Ar.146. Alio modo ratione distinctionis. Essentia autem diuina non est quid determinatum primo modo, sed secundo modo: quia forma non limitatur nisi ex hoc ꝙ in alio recipitur, cui materia commensuratur. In essentia autem diuina nõ est aliquid in alio receptum, eo ꝙ esse eius est ipsa diuina natura subsistens, quod in nulla re alia contingit. Nam quælibet res alia habet esse receptum & sic limitat. 1.p.q.3.ar. 2. ad 3. & art.4.ad 1. & q.7.art. 2. ad 3. & veri.q.21. ar. 4.ad 9. : & inde est ꝙ essentia diuina ab omnibus distinguitur per hoc ꝙ est in alio non recipi, sicut si esset aliqua albedo existens nõ in subiecto: ex hoc ipso distingueretur à qualibet albedine in subiecto existente, quamuis in ratione albedinis non esset recepta, & sic nec limitata. Patet ergo quòd essentia diuina non est quid generale in essend, cum sit ab omnibus aliis distincta, sed solum in causando: quia id quod est per se est causa eorum quæ per se nõ sunt. Vnde esse per se subsistens est causa omnis esse in alio recepti: & ita essentia diuina est intelligibile, quod potest determinare intellectum.

¶ Ad secundum dicendum, ꝙ intellectus creatus fit actu ad videndum diuinam essentiam per lumen gloriæ: & hoc sufficit vt dictum est.

¶ Ad tertium dicendum, quòd illud lumen gloriæ quamuis & ab essentia diuina & ab intellectu sit differens per essentiam, non tamen facit mediatam visionem, vt ex dictis patet.

¶ Ad quartum dicendum, ꝙ visibilia nõ sunt lux tantum: & ideò oportet ad hoc ꝙ visus determinetur ad ea, quòd nõ solum sit ibi lumen, sed etiam species rei visæ. Essentia autem diuina est purè lux: & ideò non requirit aliquam aliam speciem quàm ipsum lumen vt videatur sicut ex dictis patet.

ARTICVLVS II.

Vtrùm intellectus creatus possit simul plura intelligere.

AD secundum sic proceditur. Videtur ꝙ intellectus creatus possit simul plura intelligere. Potentia enim sensitiua cum sit materialis est inferior & magis contracta quàm intellectiua, sed sensus potest simul plura sentire, sicut sensus communis simul sentit album & dulce, dum eorum differentiam cognoscit: ergo intellectus multò fortiùs potest simul plura intelligere. 2.p.11.art. 10.& q.18 art 2.& q. 85.ar.4.q.

¶ Præt. Plura intelligibilia possunt simul cognosci inquantum sunt vnum. Sed omnia intelligibilia sunt vnum inquantum sunt intelligibilia: ergo omnia intelligibilia possunt simul cognosci.

¶ Præt. Sicut se habet intellectus in habitu ad intelligibile in habitu: ita se habet intellectus in actu ad intelligibile in actu: Sed intellectus in habitu simul plura intelligibilia cognoscit in habitu: ergo intellectus in actu simul plura intelligit in actu.

¶ Præt. Ad cognitionem intellectus sufficit species rei intelligibilis in intellectu existens. Sed species intelligibiles non se impediunt, quin simul sint in intellectu, cum non sint contrariæ, eo ꝙ sunt à materia separatæ: ergo intellectus non impeditur quin possit simul plura intelligere.

¶ Prærerea, Capacitas intellectus est maior quàm cuiuscunque corporis. Sed aliquod corpus est in quo simul possunt plures species etiam contrariorum fieri, sicut patet quòd in vna puncto aeris in quo se intersecant duæ lineæ directæ à duobus visibilibus ad duos videntes, est species vtriusque visibilis: ergo multò fortiùs plures species actu possunt simul esse in intellectu, & ita intellectus potest simul plura intelligere.

¶ Sed contra est quod dicit philosophus in 2. Topico. Contingit plura scire, intelligere verò vnum solum.

¶ Respondeo dicendum, quòd intellectus dupliciter aliquid intelligit, scilicet primò & ex consequenti. Ex consequenti quidem contingit plura simul intelligere inquantum habent ordinem ad vnum intelligibile primum, & hoc contingit dupliciter. Vno modo ex vnitate eius quo intelligitur, sicut quando plura intelligibilia per vnam speciem intelliguntur, sicut intellectus diuinus omnia simul videt per vnam essentiam suam: & eodem modo intellectus creatus videns essentiam diuinam potest simul omnia videre quæ per essentiam diuinam videt. Alio modo ex vnitate eius quod intelligitur, scilicet quando plura intelliguntur vt vnum: totum enim vnum est primò intellectum, & illa plura sunt intellecta ex consequenti in illo, sicut cùm intellectus intelligit lineam, simul intelligit partes lineæ: vt dicitur in 3. de anima. (T.c. 23.) Et similiter cùm intelligit propositionem, intelligit simul subiectum & prædicatum, & cùm intelligit similitudinem vel differentiam aliquorum simul intelligit ea quorum est similitudo vel differentia. Sed quòd intellectus simul intelligat plura intelligibilia primò & principaliter est impossibile. Cuius ratio est, quia intellectus secundum actum est omninò, idest perfectè res intellecta: vt dicitur in 3. de anima. (T.c. 36.) Quod quidem intelligendum est nõ quòd essentia intellectus fiat res intellecta vel species eius; sed quia completè informatur per speciem rei intellectæ, dum eam actu intelligit. Vnde intellectum simul plura actu intelligere primò idem est ac si res vna simul esset plura. In rebus enim materialibus videmus ꝙ vna res numero non potest esse simul plura in actu, sed plura in potentia: vel secundum dispositionẽ potest esse vnum & idem. Idem enim aer est simul potentia aqua & ignis & possunt etiam simul dispositiones ad vtrunque quantum ad aliquid inesse eidem, sicut si aer ex vna parte calefieret, & ex alia inspissaretur, sed quòd aer simul actu sit ignis & aqua, est impossibile: & similiter etiam quòd aliquid sit simul actu lapis & ferrum, quæ non videntur contraria, sed disparata. Intellectus autem ex ipsa ratione suæ potentiæ est simul potentia omnia intelligibilia: sicut & sensus omnia sensibilia. Potentia autem sensitiua per similitudines sensibilium reducitur in actum dupliciter. Vno modo incompletè per modum dispositionis, quando scilicet species sensibiles sunt in ea vt dispositiones, quod appellat Auicenna esse, vt in thesauro. Alio modo perfectè quando species sensibiles actu informant potentiam sensitiuam: & hoc vocat Auicenna apprehensionem sensus, distinguens potentias sensitiuas apprehendentes ab illis in quibus sunt formæ sensibiles, vt in thesauro: & similiter in intellectu in habitu sunt similitudines intelligibilium, vt dispositiones; sed quando sunt actu in intellectæ, sunt in eo vt formæ perficientes: & tunc intellectus fit omninò res intellecta: & hoc contingit per intentionem quæ conjungit intellectum intelligibili, & sensum sensibili, vt dicit Augustinus. Vnde patet quòd sicut vna res materialis non potest esse simul plura actu, ita vnus intellectus non potest simul plura intelligere primò. Et hoc est quòd Alga. dicit, quòd sicut vnum corpus non pôt simul figurari pluribus figuris: ita vnus intellectus

ar.160. & art.213 ad 4.& 1.p.q. 14.art.7.1. p.q.14.ar. 10.o.

Idem aer est simul potentia aqua & ignis.

Potentia sensitiua reducitur in actum dupliciter & similitudinem sensibilium.

vnus intellectus pot plura primò intelligere.

1.p.q. 84 ar.4.c.ve. ri.q.8 art. 1.c.

lectus non potest simul plura intelligere. Nec potest dici ꝙ intellectus informetur perfectè simul pluribus speciebus intelligibilibus, sicut vnum corpus simul informatur figura & colore: quia figura & color nõ sunt formæ vnius generis, nec in eodem ordine accipiuntur, quia non ordinantur ad perficiendum inesse vnius rationis: sed omnes formæ intelligibiles inquantum huiusmodi sunt vnius generis, & in eodem ordine se habent ad intellectum, inquantum perficiunt intellectum in hoc quod est esse intellectum. Vnde plures species intelligibiles se habent sicut figuræ plures: vel plures colores, qui simul in actu in eodem esse non possunt secundum idem.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd similiter dicendum est de potentia sensitiua, idest ꝙ non potest plura simul sentire, sed ex consequenti, inquãtum plura accipiuntur vt vnum: sicut plura sensibilia vniuntur in vna differentia: & plura sensibilia quæ sunt partes vniuntur in vno toto. Vnde quando sentitur totum sentiuntur simul plures partes ex consequenti: & tunc intentio sensus non fertur ad aliquam partium principaliter, sed ad totum: quia si ad aliquam partium ferretur, vt ad sensibile principale, non simul sentiretur alia: & iterum sensus communis, quamuis sit vna potentia secundum essentiam, tamen aliquo modo multiplicatur secundum esse, inquantum coniungitur diuersis sensibus propriis: sicut vnum centrum coniungitur pluribus lineis. vnde immutationes omnium sensibilium simul terminantur ad sensum communem, sicut motus qui esset per omnes lineas posset simul terminari ad centrum, sed intellectus nõ multiplicatur modo prædicto in plures potentias. Et ideò non est simile.

Potentia sensitiua ex generali plura sentire dicitur.

¶ Ad secundum dicendum, ꝙ cognoscibilia quæ simul cognoscuntur oportet ꝙ accipiantur, vt cognoscibile vnum numero, omnia autem intelligibilia inquantum huiusmodi sunt vnum genere non numero, & ideò ratio non sequitur.

¶ Ad tertium dicendum, ꝙ iam patet ex prædictis ꝙ non eodem modo se habet intellectus in habitu ad intelligibilia in habitu quæ sunt in ipso vt dispositiones, & intellectus in actu ad intelligibilia in actu, quæ sunt in ipso vt vltimæ perfectiones.

¶ Ad quartum dicendum, ꝙ non solùm prohibetur res aliqua, esse plura cõtraria actu simul, sed etiam plura esse disparata vt patet ex dictis. vnde quãuis formæ intelligibiles in intellectu non sint contrariæ, nihilominus tamen intellectus prohibetur simul plura intelligere, vt ex dictis patet.

¶ Ad quintum dicendum, ꝙ species sensibiles quæ sunt in medio deferente sunt ibi per modum dispositionis, & non per modum vltimæ perfectionis, quia sunt ibi sicut in quodam fluxu, & ideò non est simile.

ARTICVLVS III.

Vtrùm intellectus angelicus possit cognoscere singularia.

1.p.q.57.ar. 2.o. & veri.q.8.art. 11.o. & q. 10.ar.5.

AD tertium sic proceditur. Videtur ꝙ intellectus angelicus non possit cognoscere singularia. Sinon cognoscit aut cognoscit per speciem acquisitam, aut per concreatam, non per acquisitam quia vel illa esset particularis, & per consequens materialis, & ita in intellectu angeli immateriali esse non posset; vel esset vniuersalis, & sic per eam singulare cognosci non posset. Similiter nec per concreatam, quia species cõcreata angelo à principio suæ creationis fuit in ipso, ad cognitionem autem alicuius sufficit ꝙ species eius sit in intellectu, & ita si per speciem concreatam posset aliquod particulare cognosci dum est præsens, à principio creationis suæ illud cognouisset, quando adhuc erat futurum, quod non potest esse, quia futura cognoscere solius Dei est. Isa. 41. Annunciate quæ ventura sunt in futurum, & sciemus quoniam dij estis vos: ergo angelus singularia cognoscere non potest.

¶ Si dicatur quòd species illæ concreatæ faciunt cognitionem præsentium non autẽ futurorum. Contra. Non potest aliqua cognitio noua fieri nisi fiat aliqua innouatio in cognoscente, sed per hoc quòd particulare quod erat futurum fit præsens, non fit aliqua innouatio in intellectu angelico, cum nihil recipiat à re extra: ergo si prius dum erat futurum non cognoscebat, nec dum fit præsens cognoscere poterit. 1.p.q.55.ar tic.2.

¶ Si dicatur quòd quãmuis nihil recipiat, tamen formam quam apud se habebat priùs applicat ad particulare quod de nouo fit. Contra. Intellectus non potest aliquid ad aliud applicare nisi præcognoscat, & quod applicat & cui applicatur, quia prius est cognoscere duo secundum se, quàm comparationem vnius ad alterum; ergo applicatio prædicta sequeretur cognitionem singularium, & sic non posset esse causa eius.

¶ Præterea, si angelus cognoscit singularia, aut cognoscit vna specie, aut pluribus, sed non pluribus, quia sic oporteret quòd infinitas species apud se haberet, cum infinita sint particularia ad minus in potentia; similiter nec vna, quia sic intellectus angelicus æquaretur intellectui diuino, qui vno, scilicet essentia diuina plura intelligit; ergo intellectus angelicus singularia cognoscere non potest.

¶ Si dicatur ꝙ non cognoscit per vnam speciem omnia, sed per vnam speciem omnia individua vnius speciei & non alia. Contra, Illa vna species non se habet magis ad vnum individuum quàm ad aliud, sed oportet ꝙ per speciem intelligibilem intellectus determinetur ad determinatum cognoscibile: ergo per speciem illam non poterit cognoscere hoc particulare determinatè.

¶ Sed contra est, quod dicitur ad Hebræos primo. Omnes sunt administratorij spiritus & cætera: quod non posset esse nisi cognoscerent singulares homines. 1.p.q.3.ar. 2. ad 3. & veri. q. 2. art. 5. & 6.

¶ Respondeo dicendum, quòd angelus absque dubio singularia cognoscit. Vt autem videamus modum quo hoc possibile sit, sciendum est quòd ad hoc quòd singulare aliquod cognoscatur oportet quòd in potentia cognoscitiua sit similitudo eius inquantum particulare est. Omnis autem forma de se communis est. Vnde additio formæ ad formam non potest esse causa individuationis, quia quotcunque formæ simul aggregentur, vt album, bicubitum, crispum, & huiusmodi non constituunt particulare: quia hæc omnia simul sunt in vno, & ita in pluribus potentijs est possibile inueniri. Sed individuatio formæ est ex materia per quam forma contrahitur ad hoc determinatum, vnde ad hoc ꝙ particulare cognoscatur, oportet ꝙ in cognoscente non solùm sit similitudo formæ, sed aliqualiter materiæ. Similitudo autem rei cognitæ dupliciter est in cognoscente. Vno modo sicut causata à re, sicut in his quæ cognoscũtur per speciem abstractam à rebus. Alio modo sicut causa rei, vt patet in artifice qui cognoscit artificiatum per illam formam, per quam ipsum facit. Species autem quæ est in sensu causata à re sensibili inquantum nõ est omninò à cõditionib. materialibus depurata est similitudo formæ secundum ꝙ est in materia, & ideò per eam cognoscitur particulare. Sed quia secundum ꝙ in intellectu nostro recipitur species rei sensibilis, est omninò iam à materialibus conditionibus depurata, non pôt intellectus noster per eam directè particulare cognoscere, ar.160. ar.236.o.3 1.q.56.art. 1. ad 2. & q.86. ar. 2. o.

Universidad de Deusto
Biblioteca

scere, sed per quandam reflexionem intellectus, ad potentias sensitivas, à quibus species intelligibiles abstrahuntur. Per formam autem quæ est causa rei hoc modo cognoscitur res, secundum quòd forma illa est causa eius: & quia artifex homo per formam artis non producit materiam, sed materia præsupposita inducit formam artis, forma artis quæ est in mente artificis nō est similitudo artificiati nisi quò ad formam tantum. vnde per eam non cognoscit artificiatum in particulari nisi formam artificiati per sensum accipiat. Artifex autem increatus, scilicet Deus, non solum producit formam, sed etiam materiam. Vnde rationes ideales in mente ipsius exeuntes non solum sunt efficaces ad cognitionem vniuersalium, sed etiam ad singularia cognoscenda à Deo. Sicut autem ille rationes ideales effluūt in res producendas in esse suo naturali, in quo particulariter vnumquodq; subsistit in forma & materia: ita procedunt in mentes angelicas vt sint in eis principium cognoscendi res secundum suum totum esse in quo subsistunt, & sic per species influxas, sibi ab arte diuina angeli non solùm vniuersalia, sed etiam particularia cognoscunt, sicut & Deus. est tamē differentia in duobus. Primò, quia ideæ quæ sunt in mēte diuina, sunt formæ factiuæ rerum, & non solum principia cognoscendi, sed species quæ recipiuntur in mente angelica, sunt solum principia cognoscendi & non sunt factiuæ, sed exemplatæ à factinis. Secundò, quia intellectus quantò est altior & perspicacior tantò ex vno potest plura cognoscere. Et quia intellectus diuinus est altissimus per vnam simplicem essentiam tuā omnia cognoscit: nec est ibi aliqua pluralitas formarum idealium, nisi secundum diuersos respectus diuinæ essentiæ ad res cognitas, sed in intellectu creato multiplicatur secundum rem quod est vnum secundū rem in mente diuina, vt non possit omnia per vnum cognoscere: ita tamen ꝙ quantò intellectus creatus est altior, tantò pauciores habet formas ad plura cognoscenda efficaces. Et hoc est qđ Dio. dicit 12. c. cœ. hier. ꝙ superiores ordines habent scientiam magis vniuersalem in inferioribus. Et in li. de causis dicitur, ꝙ intelligentiæ superiores habent formas magis vniuersales: hoc tamē obseruato, ꝙ in infimis angelis sunt formæ adhuc vniuersales intantum, ꝙ per vnam formam possunt cognoscere omnia individua vnius speciei: ita ꝙ illa species sit propria vniuscuiusq; particularium secundum diuersos respectus eius ad particularia, sicut essentia diuina efficitur propria similitudo singulorū secundum diuersos respectus: sed intellectus humanus qui est vltimus in ordine substantiarum intellectualium habet formas in tantum particulatas ꝙ non potest per vnam speciem nisi vnum quid cognoscere. Et ideo similitudo speciei existens in intellectu humano non sufficit ad cognoscenda plura singularia: & propter hoc intellectui adiuncti sunt sensus quibus singularia accipiat.

¶ Ad primum ergo dicendū, ꝙ angelus nullo modo cognoscit singularia per speciem acquisitam: quia nec per speciem acceptam a re. Sic enim res agerent in intellectum eius, quod est impossibile: neq; per aliquam speciem de nouo influxam à Deo reuelante ipsi angelo aliquid de nouo, quia species quas angelus habet apud se concreatas sufficiunt ad omnia cognoscibilia cognoscenda, sed secundum ꝙ per altius lumen intellectus angeli elenatur in altiores conceptiones ex illis speciebus prodire potest, sicut etiam ex eisdem phantasmatū speciebus intellectus prophetæ lumine prophetiæ adiutus aliquam cognitionem accipit, ad quam non sufficiebat naturale lumen intellectus agentis. Restat ergo vt angelus cognoscat singularia per species concreatas. Sicut autem per vnā speciem cōcreatam potest cognoscere diuersa individua; ita etiam multò amplius potest per vnam cognoscere quicquid est in vno individuo; vt non oporteat eum aliam speciem habere non qua cognoscit colorem & odorem vnius pomi: sed simul cognoscendo hoc pomum cognoscit quicquid est in pomo illo, & essentialiter & accidentaliter. Effectus autem non est in causa sua ut in ea possit cognosci, nisi sit causa determinata ad effectum illum, sicut patet in causis necessariis, quibus cognitis cognoscuntur effectus earum. Sed causa contingens non determinatur ad effectum suum, nisi quando actu producit ipsum: vnde in causa contingente non est effectus eius ut in ea possit cognosci, nisi quando iam actus productus est. Et ideo angelus per species concreatas cognoscens causas vniuersales omnium singularium contingentium non cognoscit naturali cognitione effectus earum antequam sint in actu sed statim cum actu sunt.

¶ Ad secundum dicendum, ꝙ quando aliquid incipit esse præsens angelus de nouo cognoscit illud nō facta aliqua innouatione in ipso angelo, sed in re cognoscibili, in qua est aliquid quod prius non fuit, quod sine ea cognita non cognoscitur.

¶ Ad tertium dicendum ꝙ applicatio illa est intelligenda per modum illum quo Deus ideas ad res cognoscendas applicat, non sicut medium cognoscibile ad aliud, sed sicut modus cognoscendi ad rem cognitam: aliàs nihil valeret ad propositum, sicut ostensum est in obiiciendo.

¶ Ad quartum dicendum ꝙ intellectus angeli neque vna specie cognoscit omnia, neque tot species habet quot sunt individua vt ex dictis patet.

¶ Ad quintum dicendum, quòd illa vna species est ratio cognoscendi quodliber individuum secundum respectum ad ipsum, ut ex dictis patet.

ARTICVLVS IIII.

Vtrùm notitia, quæ ab August. dicitur proles mentis, sit in mente, sicut accidens in subiecto.

Circa quartum sic proceditur. Videtur ꝙ notitia, quæ ab August. dicitur proles mentis, non sit in mente sicut accidens in subiecto. Nullum enim accidens excedit suum subiectū. Sed notitia excedit mentem, quia mens non solùm seipsam, sed & alia per notiam nouit: ergo notitia non est accidens mentis.

¶ Præterea. Nullum accidens est equale suo subiecto. Sed notitia est equalis menti, aliàs in notitia, mente, & amore non consisteret imago trinitatis: quod Aug. ponit: ergo notitia non est accidens mentis.

¶ Præterea, Hoc idem videtur ex verbis Aug. qui in 9. lib. de Trini. dicit, quòd notitia & amor in anima existunt substantialiter, vel ut ita dicam essentialiter, non tanquam accidens in subiecto ut color aut figura in corpore.

¶ Sed contra, Notitia mentis nihil aliud esse videtur quàm scientia. Sed scientia est accidens, cum sit in prima specie qualitatis: ergo & notitia.

¶ Respon. dicendum, ꝙ notitia quatuor modis accipi potest. Primò pro ipsa natura cognoscitiua: secundò, pro potentia cognitiua: tertiò, pro habitu cognoscitiuo: quartò, pro ipso cognitionis actu. Sicut etiam hoc nomen sensus quandoq; nominat naturam sensitiuam: prout scilicet est principium huius naturæ, ꝙ est sensibile. Quandoq; verò nominat ipsam potentiam, quandoq; verò actum. Loquēdo ergo de notitia primo mō accepta constat ꝙ non est in substātia mentis, sicut accidens in subiecto, sed substātialiter & essentialiter, sicut dicitur ꝙ rationale est in viuo, & viuum in ente. Si autē loquamur de notitia tribus aliis modis accepta, sic dupliciter pōt considerari, vel secundùm quòd

ꝙ comparatur ad cognoscentem: & sic inest cognoscenti sicut accidens in subiecto, & sic non excedit subiectum, quia nunquam inuenitur inesse alicui nisi menti. Vel secundum ꝙ comparatur ad cognoscibile: & ex hac parte non habet ꝙ insit, sed ꝙ ad aliud sit. Illud autem quod ad aliquid dicitur non habet rationem accidentis ex hoc ꝙ est ad aliquid, sed solùm ex hoc quòd inest: & inde est ꝙ sola relatio secundum rationem sui generis cum substantia remanet in diuinis, nec tamen ibi est accidens. Et propter hoc notitia secundum considerationem istam non est in anima, sicut in subiecto: & secundum comparationem excedit mentem inquantum alia à mente per notitiam cognoscuntur; secundum hanc etiam considerationem ponitur trinitatis imago: quia etiam personæ diuinæ distinguuntur secundum quòd ad alterum sunt: & secundum hoc etiam est quædam æqualitas notitiæ ad mentem inquantum se extendit ad omnia ad quæ potest se extendere mens.

¶ Et sic patet responsio ad obiecta.

QVAESTIO II.

ARTICVLVS V.

Vtrùm fuerit fruitio animæ Christi in passione.

Deinde quæritur de fruitione animæ Christi in passione. Et videtur ꝙ illa fruitio peruenerit vsque ad essentiam animæ. Anima enim Christi perfectè fruebatur, sed non esset perfecta fruitio si ad essentiam animæ non peruenit, sed consisteret tantum in vna potentia, scilicet in superiori ratione. Ergo peruenieba vsque ad essentiam animæ.

¶ Præte. anima Christi perfectiùs fruebatur quàm animæ sanctorum in patria. Sed fruitio sanctorum in patria pertingit vsque ad essentiam animæ: ergo multò fortiùs in Christo.

¶ Sed cōtra, nihil fruitur nisi quod cognoscit, quia secundum Aug. fruimur cognitis in quibus propter se voluntas delectata conquiescit. Sed cognoscere nō est essentiæ animæ, sed potentiæ: ergo fruitio ad essentiam animæ non peruenieba.

¶ Respondeo dicendum, ꝙ fruitio in actu quodā consistit, quo Deus videtur & amatur: actus autem nō est nisi rei subsistentis: vnde propriè loquendo neque potentia animæ fruitur, neque essentia: sed homo vel anima per se subsistens: sed tamen potētiæ animæ sunt principia operationū vitæ, sicut essentia animæ est principium esse viuentis: & secundum hoc oportet dicere quòd superior ratio cuius obiectū est res æterna, qua fruēdum est, est principium fruitionis, quo scilicet anima fruitur; ad alias autem vires, vel ad animæ essentiam fruitio pertinere non potest, nisi per quandam redundantiam, prout scilicet ex illa fruitione superioris rationis aliquis effectus in essentia animæ, vel in potētiis inferioribus relinquitur: & sic aliquo modo peruenieba fruitio ad essentiam animæ Christi in passione & aliquo modo non. Si enim consideretur essentia animæ in passione Christi, prout est actus corporis, sic fruitio ad eam non peruenieba, aliàs corpus eius gloriosum factum fuisset. Similiter nec ad essentiam secundum quòd est radix inferiorum virium: quia sic fruitionis gaudium dolorem passionis, qui erat in viribus inferioribus, totaliter euacuasset, peruenieba autem ad essentiam animæ, secundum quòd erat radix superioris rationis, & quia essentia animæ est simplex & est tota in qualibet sua potentia, ideò dicitur quod tota anima fruebatur in Christo, inquantum scilicet est radix superioris rationis: & tota patiebatur, inquantum scilicet est actus corporis, & radix inferiorum virium.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd non impeditur perfectio rei nisi per hoc quòd tollitur aliquid de essentialibus rei, gloria autem corporis & inferiorum virium pertinet ad gaudium accidētale beatitudinis. Et ideò quamuis in Christo fruitio non peruenerit ad essentiam animę secundum quòd est actus corporis, & secundum quòd est radix inferiorum virium: non sequitur quòd fruitio fuerit imperfecta in Christo, siue beatitudo.

¶ Ad secundum dicendum, quòd anima Christi perfectiùs fruebatur, quàm animæ sanctorum in patria, loquendo intensiuè, non autem loquendo extensiuè: quia in patria gaudium fruitionis ad inferiores vires & etiam ad corpus glorificatum peruenit, quod si in Christo fuisset viator non fuisset.

QVAESTIO III.

Deinde quæritur de pluralitate in substantiis spiritualibus inuenta.

Et quæruntur duo.

¶ Primò, vtrùm immensitas diuina excludat pluralitatem personarum.

¶ Secundò, vtrùm angelica simplicitas patiatur compositionem ex subiecto accidente.

ARTICVLVS VI.

Vtrum immensitas diuina excludat pluralitatem.

Ad Primum sic proceditur. Videtur quòd immensitas diuina excludat pluralitatem personarū. Omne. n. immensum cum sit indeterminatū, stat in vno. Sed quicquid est in diuinis est immensum. Cum ergo persona sit in diuinis stabit in vno, ita quòd non erunt ibi plures personæ.

¶ Si dicatur ꝙ personæ hoc modo in vno stant, ꝙ omnes sunt vna essentia. Contra. Sicut essentia est immensa, ita & persona. Sed immensitas essentiæ facit ꝙ sit vna essentia tantùm, ergo immēnitas personæ facit quòd sit vna persona tantùm.

¶ Si dicatur quòd persona non est immensa nisi immensitate essentiæ. Contra. Persona secundum intellectum addit aliquid supra essentiam. Sed quicquid intelligitur in diuinis intelligitur vt immensum. ergo præter immensitatem essentiæ est in Deo immensitas personæ, quæ faciet in diuinis vnam tantùm personā.

¶ Sed contra est, quod dicitur 1. Io. 4. Tres sunt qui testimonium dant in cœlo.

¶ Respondeo dicendum, quòd immensitas non excludit pluralitatem nisi secundum quòd tollit determinationem, quæ est pluralitatis principium primum. Sicut autem dictum est priùs, duplex est determinatio, s. limitationis & distinctionis. In diuinis autem nullo modo cadit determinatio limitationis, cadit autem ibi determinatio distinctionis dupliciter. Vno modo secundum quòd distinguitur per essentiam ab omnibus creatis, vt non limitatum à limitato. Alio modo secundū ꝙ persona distinguitur à persona per relationem originis: quæ quidem distinctio non est propter aliquam limitationem, sed ratione oppositionis, quæ est in relatione; vnde hanc distinctionem immensitas diuina non excludit; & per consequens nec pluralitatem personarum.

¶ Et per hoc patet responsio ad primum.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quamuis persona sit

Universidad de Deusto
Biblioteca

na sit immensa, tamen immensitas est essentiale non personale, sicut persona est bona bonitate essentiali: vnde non oportet ꝙ immensitas faciat distinctionem in personis, sed solum in esse naturæ.

Ad rones.

¶ Ad tertium dicendum, ꝙ persona non dicitur aliquid secundum intellectum addere supra essentiam, quasi intellectus debeat intelligere aliquid additum essentiæ, esset. n. intellectus falsus; sed quia intelligendo personam intelligo essentiam de necessitate, sed non ẽconuerso: vnde obiectio non procedit.

1. dist. 9. q. 1. ar. 1. ad 3.

ARTICVLVS VII.

Vtrùm in Angelis sit compositio accidentis, & subiecti.

CIrca secundum sic proceditur. Videtur ꝙ in Angelis non sit compositio accidentis & subiecti: quia esse accidentale causatur ab esse substantiali: ergo & compositio accidentalis à compositione substantiali. Sed in Angelis non est compositio substantialis, quia sunt substantiæ simplices: vt Diony. dicit: ergo nec compositio accidentalis.

2ª. 26. fi. & 1. p. q. 50. ar. 1. 6. o. 1. di. 8. q. 5. ar. 3.

¶ Prætereà, Boe. dicit in lib. de Trin. ꝙ forma simplex subiectum esse non potest. Sed Angeli sunt formæ simplices, secundum Dion. ergo non possunt esse subiectum accidentis.

¶ Sed contra est, ꝙ Aug. substantias spirituales ponit deficere à simplicitate diuina per hoc ꝙ est in eis compositio accidentis & subiecti.

¶ Respondeo dicendum, ꝙ ex hoc aliquid est susceptiuum formæ substantialis vel accidentalis, ꝙ aliquid habet possibilitatis: quia de ratione potentiæ est vt actui substernatur, qui forma dicitur. De Angelis autem diuersi diuersa sentiunt. Quidam enim dicunt ꝙ sunt ex materia & forma compositi. Alij dicunt ꝙ sunt compositi ex esse & ꝙ est, vt Boetius dicit. Et vtroque modo oportet ponere potentialitatem in Angelo. De primo. n. modo patet, similiter patere potest de secundo: quia omne quod non est tuum esse, oportet ꝙ habeat esse receptum ab alio, quod est sibi causa essendi. Et ita in se consideratum est in potentia respectu illius esse quod recipit ab alio, & hoc modo adminus potentialitatem ponere oportet in angelo, quia angelus non est suum esse, hoc. n. solius Dei est. Et ita relinquitur quòd angelus possit esse subiectum accidentalis formæ.

1. p. q. 50. ar. 2. o.

artis. 84. c. arnic. 58. & 364. ac 5.

¶ Ad primum ergo dicendum, ꝙ substantialis simplicitas in angelis excludit compositionem materiæ & formæ, nõ autem compositionem ex esse & quod est, quam compositionem ad minus accidentalis compositio in angelis præsupponit: & iterum non oportet ꝙ si esse accidẽtale causatur à substantiali ꝙ compositio accidẽtalis à compositione substantiali causetur: quia substãtia aliquo modo simplex potest esse subiectum accidentis, vt dictum est.

¶ Ad secundum dicendum, ꝙ Boetius loquitur de illa forma simplici, quæ est actus, cui nihil potentialitatis admiscetur, & talis est solus Deus.

art. huius.

QVAESTIO IIII.

DEINDE quæritur de sacramento altaris.

¶ Et circa hoc quæruntur tria.

¶ Primò, vtrùm corpus Christi secundum totam suã quantitatem contineatur sub speciebus panis.

¶ Secundò, vtrùm in eodem instanti sit panis & corpus Christi.

¶ Tertiò, Vtrùm Deus possit facere ꝙ albedo, & aliæ qualitates sint sine quantitate, sicut facit ꝙ quantitas in sacramento altaris sit sine subiecto.

& in ordi. 418.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum possit totum corpus Christi sub speciebus panis contineri.

CIrca primum sic proceditur. Videtur quòd non possit totum corpus Christi sub illis specieb. panis contineri. Non. n. potest etiam per miraculum fieri vt duo contradictoria sint simul vera, vt Augustꝰ dicit contra Faustum. Hoc autem sequeretur, si totum corpus Christi subesset illis speciebus, si. n. est sub illis speciebus totum, non est maius illis speciebus, cum non excedat eas, & tamen secundum rei veritatem est maius, cum sit bicubitum, vel amplius, & sic erit eodem maius, & non maius. Ergo non potest etiam per miraculum fieri, quòd sub illis specieb. contineatur totum.

3ª. p. q. 76. ar. 1. 2. o. & q. 79. artic. 1. ad 3.

¶ Sed contra. vbicunque est pars alicuius corporis, etiam totum corpus, nisi corpus sit diuisum; sed corpus Christi non est diuisum cum sit impassibile, ergo cum aliquid corporis Christi sit sub illis specieb. vt dicitur Matth. 26. Hoc est corpus meum: oportet ꝙ sub illis speciebus totum corpus Christi contineatur.

¶ Respondeo dicendum, ꝙ sub illis specieb. absq; dubio continetur totum corpus Christi, & tota quantitas eius. Ad cuius euidentiam sciendum est ꝙ in sacramento altaris dupliciter aliquid continetur. Vno modo ex vi sacramenti, alio modo ex naturali concomitantia; verbi gratia. Sub speciebus panis continetur & corpus & sanguis Christi: sed corpus ex vi sacramenti, sanguis ex concomitantia naturali, quia corpus Christi non est sine sanguine, sub specieb. autem vini est ẽconuerso. Illud autem continetur sub sacramento ex vi sacramenti quod est transubstantiationis terminus, & propter hoc anima & diuinitas non continentur in sacramento ex vi sacramenti, cum panis & vinum in ea non conuertantur, sed ex naturali concomitantia, qua anima inseparabiliter vnitur illi corpori, & diuinitas humanitati. Cum autem ex parte panis substantia transeat, & quantitas maneat cum reliquis accidentibus, patet ꝙ directè transubstantiationis terminus est substantia corporis Christi, & sic ipsa substãtia corporis Christi est ibi ex vi sacramenti: sed quantitas ex naturali concomitantia. Vnde patet ꝙ substantia corporis Christi immediate habet ordinem ad dimensiones panis remanentes: quantitas autem corporis Christi quasi ex consequenti. E conuersò autem est in ordine locati ad locum: quia substantia locati ordinatur ad locum mediantib. dimensionib. propriis: & inde est ꝙ oportet dimensiones locati commensurari dimensionibus loci continentis, non autem dimensionem corporis Christi commensurari dimensionib. specierum: & ideò sub cuiuscunque panis dimensionib. panis potest esse totum corpus Christi, sicut tota natura substãtiæ alicuius corporis situatur in qualibet parte illius corporis.

4. di. 10. ar. 1. 2.

3. p. q. 76. arti. 1. o. & 2. 3. 4. c. & q. 78. art. 6. ad 1. & q. 81. ar. 4. ad 2, & 3.

¶ Ad primum ergo dicendum, ꝙ non sequitur ex hoc corpus Christi non esse maius illis specieb. quia non continetur sub eis quasi cõmensuretur, & sic non sequitur contradictoria esse simul.

ARTICVLVS IX.

Vtrum in eodem instanti sub speciebus illis sit substantia panis & corpus Christi.

CIrca secundum sic proceditur. Videtur ꝙ in eodem instanti sub speciebus illis sit substantia panis & corpus Christi: accipiatur. n. vltimum instãs in quo est panis: & primum instans in quo est corpus Christi. Aut ergo sunt duo instantia, aut vnum, sed nõ duo: quia cum inter quælibet duo instantia sit tempus medium, esset aliquod tempus dare in quo non esset

1. p. q. 53. ar. 3. c. 2. 3. p. q. 75. art. 7. o. & ad 2. & 4. dis. 12. q. 1. ar. 3. q. 2. ad 2.

ibi

ibi, nec corpus Christi, nec substãtia panis: ergo oportet ꝙ sit vnum instans, & sic in eodem instanti ibi est panis & corpus Christi. Si dicatur quòd non est dare vltimum instans in quo est panis. Contra. Esse panis mensuratur quodam tempore. Sed mensura propria æquatur mensurato: ergo in quolibet instanti illius temporis est ibi panis, & sic in vltimo instanti.

¶ Prætereà, Sicut se habet tempus ad motum continuum, ita se habet instans ad mutationem instantaneam. Sed tempus includit vtrunque terminorum motus continui: ergo & vnum transubstantiationis, quæ est mutatio instãtanea. Eius autem termini sunt panis & corpus Christi: ergo in eodem instanti est panis & corpus Christi.

¶ Prætereà, In qualibet mutatione instantanea simul est verum dicere, quod fit, & factum est, quia in instanti non est accipere prius & posterius: ergo cùm transubstantatio sit mutatio instantanea, simul verum est dicere ꝙ fit ibi corpus Christi & factum est. Ergo corpus Christi simul est ibi & non est. Sed quando nõ est ibi corpus Christi, est ibi substantia panis. Ergo simul in eodem instanti est ibi corpus Christi & substantia panis.

¶ Sed contra, Duæ formæ substantiales disparatæ non possunt in eodem instanti eidem inesse. Sed forma panis & corpus Christi sunt huiusmodi: ergo non possunt simul eidem inesse, & in eodem instanti.

¶ Respondeo dicendum, ꝙ nullo modo in eodem instanti est ibi corpus Christi & substantia panis: nec est assignare vltimum instans, in quo est ibi panis: sed vltimum tempus, quod cõtinuatur ad instans illud in quo primò est ibi corpus Christi. Ad cuius euidentiã sciẽdum est ꝙ in rebus naturalibus mutationes instantaneæ sunt termini motus semper, cuius ratio est: quia huiusmodi mutationes habent pro terminis formam & priuationem, sicut generatio ignis ignẽ & nõ ignẽ. Inter formam autem & priuationem non potest esse aliquod medium nisi per accidens: inquantum scilicet illud quod priuatur forma magis & minus approprinquat ad formam ratione alicuius dispositionis ad formam quæ intenditur vel remittitur per motũ continuum. Et ideò oportet præexistere motum alteratio nis, qui terminetur ad generationem: & sic alteratio habet duos terminos: vnum sui generis, s. vltimam dispositionem quæ est necessitas ad formam, quia alteratio est motus in qualitate: & alium alterius generis, s. formam substantialem. Et eodem modo illuminatio est terminus motus localis solis, qui est mutatio instãtanea existens inter formam luminis, & priuationem eius, s. tenebras. Cuiuslibet autem motus qui mensuratur aliquo tempore, oportet ꝙ vltimus terminus sit in vltimo instanti temporis. Vnde cum forma substãtialis sit quidam terminus alterationis: oportet ꝙ in vltimo instanti illius tẽporis introducatur forma substantialis: corruptio autem & generatio simul currũt, quia generatio vnius est corruptio alterius: oportet ergo ꝙ in vltimo instanti illius temporis sit terminus corruptionis vnius, vt aëris, & terminus generationis alterius, vt ignis. Terminus autem corruptionis est nõ esse. Oportet ergo ꝙ in vltimo instanti illius temporis sit primò non aër, & primò non ignis, sed ante vltimum instans alicuius temporis non potest accipi penultimum, quia inter quælibet duo instantia est tempus medium secundum Philosophum: & sic non est accipere vltimum instans in quo sit aër, sed in toto tempore mensurante motum alterationis erat aër, & in vltimo instanti eius est primò non aër, & primò ignis; & similiter transubstantiatio est terminus cuiusdam motus, qui consistit in prolatione verborum: vnde in vltimo instanti temporis mensurantis illam prolationẽ est primò nõ panis, & primò corpus Christi: & sic nõ

arti. 104. & 183. ad 3. & 4. di. 11. q. 2. ar. 1. q. 1. o.

ar. 215

2. di. 17. q. 2. ar. 1. ad 5. & 2. di. 24. q. 3. ar. 6. ad 6 arti. 187. & 215. c. fi.

est vltimum instans in quo est panis, sed vltimum tẽpus. Inter tempus autem & instans non oportet ꝙ aliquid cadat medium sicut nec inter lineam & punctũ: & sic non oportet ꝙ aliquando neque sit panis, neq; corpus Christi.

arti. 187. c. principio, & 1. p. q. 53. 2. 3 c. & q. 63. ar. 6. ad 4. & 3. p. q. 75. ar. 7. ad 1. 3. p. q. 75. ar. 7. ad 3 & 4. d. 8. q. 2. ar. 3. ad 6. & 7 ad rationes.

¶ Et ita patet solutio ad primum.

¶ Ad secundum dicendum, quòd punctũ additum, vel subtractum lineæ non facit maius, vel minus: & similiter est de instanti apposito tempori vel subtracto ab eo. Vnde quamuis in vltimo instanti tẽporis mensurantis esse panis, non sit panis: tamen non sequitur, ꝙ tempus illud sit maius quam durante esse panis: & sic ꝙ mensura non equetur mensurato.

¶ Ad tertium dicendum, quòd instans dicitur mensurare mutationem aliquam instantaneam inquantũ mẽsurat terminum eius ad quem: quia terminus eius à quo iungitur cum toto motu præcedenti: & ita mensuratur tempore mensurante motum præcedentẽ: sed tempus mensurat motum ratione vtriusque termini: et ideò non est simile.

¶ Ad quartum dicendum, ꝙ fieri dicitur dupliciter. vno modo moueri ad esse illud quod generatur in toto tempore alterationis præcedentis dicitur fieri: & hoc modo loquitur philosophus de fieri in 6. phy. vbi ostendit ꝙ omne factum esse præcedit fieri, & omne fieri præcedit factum esse: & sic non est verum ꝙ aliquid fiat & factum sit: sed sic est verum ꝙ illud quod fit non est. Alio modo dicitur fieri res quando introducitur forma, & sic fieri non est moueri, sed terminari motum: vnde sicut simul motus terminatur & terminatus est, ita simul aliquid fit & factum est: sed hoc mõ illud quod fit est, quia terminus factionis est esse: in quo ponitur esse illud esse, ꝙ dicit hoc modo moueri.

ARTICVLVS X.

Vtrùm Deus possit facere quòd albedo, aut aliqua qualitas corporalis sit sine quantitate.

AD Tertium sic proceditur. Videtur ꝙ Deus nõ possit facere ꝙ albedo, aut aliqua qualitas corporalis sit sine quantitate: quia quãtitas est prima dispositio corporis ex eo ꝙ immediatè adhæret substantiæ, vt dicit Boetius. Sed primum in quolibet genere est cã eorum quæ sunt post: vt dicitur in 2. Meta. (T. c. 3.) ergo à quantitate habent omnia alia accidentia ꝙ sint dispositiones corporales: ergo remota quantitate nulla qualitas corporalis remaneret.

perihermeias lec. 10 principio.

¶ Prætereà, Qualitas spiritualis vt scientia, vel virtus est nobilior quàm qualitas corporalis. Sed qualitas spiritualis etiam miraculosè non posset esse sine subiecto, vt videtur: ergo multò minus ꝙ alitas corporis posset esse sine subiecto ad minus cui est quãtitas.

¶ Prætereà, Magis est remotum à natura, ꝙ qualitas corporalis sit omninò sine obiecto quam ꝙ sit in subiecto spirituali: quia esse in subiecto spirituali est qualitas spiritualis, quæ est in prædicamento eodem cum qualitate corporali, sed esse omnino sine subiecto est substantiæ, quæ est aliud prædicamentum. Sed nõ posset miraculosè fieri ꝙ qualitas corporalis esset in subiecto spirituali, vt albedo in angelo: ergo multò minus potest fieri, ꝙ qualitas corporalis non habeat subiectum, ad minus quantitatem.

¶ Prætereà, Magis dependet qualitas à substantia, quam econuersò. Sed Deus non posset facere aliquã substantiam creatam absq; omni accidẽte: quia ad minus oporter, ꝙ creaturæ insit relatio ad suum creatorem: ergo multò minùs potest fieri ꝙ qualitas sit absq; omni subiecto.

¶ Sed contra. Propter hoc põt fieri, ꝙ in sacramento altaris quantitas sit sine substãtia, quia quãtitas per

Universidad de Deusto
Biblioteca

tas per essentiã à subſtantia differt. Sed ſimiliter qualitas differt per eſſentiam à quantitate: ergo eadem ratione fieri poſſet vt qualitas eſſet ſine quantitate.

¶ Reſpondeo dicendum, q̃ diuina potentiæ nõ ſuæ immenſitatis attribuendum eſt quicquid in deſectum non ſonat: tamen aliqua ſunt quæ natura creata nõ patitur vt fiãt propter aliquam repugnantiam, quã important ratione contradictionis implicitè: & de talibus conſueuit à quibuſdam dici, q̃ Deus poteſt ea facere quamuis fieri non poſſint. Vt ergo videamus vtrũm fieri poſſit à Deo, q̃ albedo ſit ſine quantitate, ſciẽdum eſt, q̃ in ordine & qualibet alia qualitate corporali eſt duo cõſiderare, ſ. ipſum naturam albedinis, per quam ſpeciem ſortitur, & individuationem eius ſecundum q̃ eſt hæc albedo ſenſibilis ab alia albedine ſenſibili diſtincta. Poſſet ergo fieri miraculo vt natura albedinis ſubſiſteret abſque omni quantitate: tamen illa albedo non eſſet, ſicut hæc albedo ſenſibilis: ſed eſſet quædam forma intelligibilis ad modum formarum ſeparatarum, quas Plato poſuit; ſed q̃ hæc albedo ſenſibilis individuata eſſet ſine quantitate fieri non poſſet, quãuis fieri poſſit q̃ quantitas individuata ſit ſine ſubſtantia: quia quantitas non individuatur ſolum ex ſubiecto, ſicut alia accidentia: ſed etiam ex ſitu qui eſt de rõne ipſius quantitatis dimenſiuæ: quæ eſt quantitas poſitionem habens. Et ideò poſſibile eſt imaginari duas lineas ſeparatas eiuſdẽ ſpeciei numero diuerſas ſecundum diuerſum ſitum, aliàs linea nõ eſſet diuiſibilis ex ipſa ratione ſui generis. Non.n. diuiditur linea niſi in lineas. Plures autem albedines eiuſdem ſpeciei ſine ſubiecto imaginari eſt impoſsibile, & ſic patet quòd albedo non individuatur niſi ex ſubiecto, & propter hoc non poſſet eſſe individua niſi eſſet in aliquo ſubiecto ad minus in quantitate, ſed quantitas habet vnde individuetur etiam abſq; ſubiecto. Et ideò poteſt per miraculum eſſe hæc quantitas ſenſibilis etiam abſque ſubiecto, ſicut patet in corpore Chriſti.

¶ Ad primum ergo dicendũ, q̃ albedo ſi ſine quantitate eſſet iam non eſſet corporalis qualitas, ſed ſpiritualis, vt ex dictis patet.

¶ Ad ſecundum dicendum, q̃ de qualitate ſpirituali omninò idem dicendum videtur, quod de qualitate corporali dictum eſt.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ cum ſubſtantia ſpiritualis quantitate careat, non poteſt fieri q̃ qualitas corporalis ſit in ſubſtantia ſpirituali, niſi per modum illum quo poteſt eſſe ſine quantitate, vt dictum eſt.

¶ Ad quartum dicendum, q̃ ex hoc ipſo q̃ ſubſtantia creata comparatur ad Deũ, conſequitur ipſam aliquod accidens, ſicut ipſa relatio creationis, aut ſeruitutis, aut alia ſimilis ratio, vnde ſicut Deus non poteſt facere quòd creatura non dependeat ab ipſo, ita non poſſet facere quòd eſſet abſq; huiuſmodi accidentibus, poſſet autem facere q̃ eſſet abſque aliis accidentib. Accidens autem non habet ſubiectum ex hoc q̃ cõparatur ad Deum, & ideò nihil prohiber quin Deus facere poſſit aliquod accidens eſſe ſine ſubiecto.

¶ Ad quintum quod obiicitur contra, patet q̃ non eſt eadem ratio de quantitate & qualitate, vt ex dictis patet.

arti. 39. & 96. 185.

2. di. 17. ar. 4. c. ma. & cõ. 12 4. c. 155.

1. p. q. 29. ar. 1. c. & q. 39. ar. 3 2. q 24. ar. 5. ad 1. & 3 & 4. di 12. q. 1. ar. 1 3. ad tert. u.

ad rõnem

pot. q. 5 ar 11. 2. o. art. 179. principio & 1. p. q. 14. art. 1. ad 2. & 2. ad 1.

4. d 10. ar. 2. q. 3 & ar. 183 ad 3.

QVAESTIO V.

DEinde quæritur de corporibus damnatorum.

¶ Et circa hoc quæruntur tria.

¶ Primò, vtrũm corpora damnatorum ſint incorruptibilia.

¶ Secundò, vtrũm reſurgent cum ſuis deformitatib.

¶ Tertiò, vtrũm punientur in inferno verme, & fletu corporali.

ARTIC. XI.

ARTICVLVS XI.

Vtrùm corpora damnatorum erunt incorruptibilia.

AD primum ſic proceditur. Videtur quòd corpora damnatorum non erunt incorruptibilia. Corpus enim non poteſt eſſe incorruptibile niſi per naturam, vt cœleſte: vel per gratiam innocentiæ, vt corpus hominis in primo ſtatu; vel per gloriam, ſicut corpus Chriſti in reſurrectione. Sed nullum iſtorum competit corporibus damnatorum: ergo corpora damnatorum non erunt incorruptibilia.

¶ Si dicatur q̃ erunt incorruptibilia ex decreto diuinæ iuſtitiæ vt perpetuò puniantur. Contra, culpæ non debetur pœna perpetua niſi ſecũdum q̃ habet aliquid perpetuitatis: ſed perpetuitas culpæ non eſt ex parte corporis, ſed ex parte voluntatis quæ eligit perpetuò in peccato manere: ergo diuina iuſtitia non requirit q̃ corpus æternaliter puniatur.

¶ Præterea, Corpus nõ punitur pro peccato animæ niſi inquantum eſt organum animæ operãtis peccatũ. Sed in aliquibus actib. is poteſt eſſe peccatum mortale, in quibus corpus non communicat, ſicut patet in peccatis ſpiritualibus: ergo ſi aliquis pro eis ſolũ damnetur, corpori eius non debetur pœna perpetua.

¶ Præterea, Sicut aliquis damnatur propter peccati tranſgreſſionis, ita damnatur propter peccatũ omiſſionis. Sed in omiſsione nihil cooperatur corpus: ergo non debetur ſibi pœna perpetua, ſi propter peccatum omiſsionis aliquis damnetur: & ſic diuina iuſtitia non requirit corpora damnatorum eſſe incorruptibilia.

¶ Sed contra, Remota cauſa remouetur & effectus. Sed poſt reſurrectionem ceſſabit motus cœli, qui eſt cauſa corruptionis in corporibus: ergo ceſſabit corruptio, & ſic corpora damnatorũ erũt incorruptibilia.

¶ Reſpondeo dicendum, q̃ corpora damnatorum erunt incorruptibilia, quamuis ſint paſsibilia. Incorruptibilitatis autem prima cauſa & principalis eſt iuſtitia diuina, quæ conſeruabit corpora damnatorum in perpetuis pœnis. Sed cauſa ſecundaria, & quaſi coadiuuãs erit quies motus cœli, quo quieſcente nulla actio, vel paſsio poterit eſſe in corporibus pertinens ad tranſmutationem naturæ. Vnde & corpora damnatorum non patiuntur ab illa paſsione naturæ, qua natura corporis humani tranſmutetur à natura ſua, ſed patientur paſsione animæ, ſicut organum ſenſus à ſenſibili ſuſcipiendo ſimilitudinem qualitatis ſenſibilis.

¶ Ad primum ergo dicẽdum, q̃ ratio illa procedit ex inſufficienti diuiſione. Eſt enim hic alia cauſa incorruptionis à rebus quæ tanguntur in obiectione, ſ. decretũ diuinæ iuſtitiæ; quãuis poſsit dici aliquo modo, q̃ etiam per naturam erunt incorruptibilia, in quãtùm ſ. remouetur naturale corruptionis principium, ſ. motus cœli.

¶ Ad ſecundum dicendum q̃ peccatum & rõnem culpæ, & perpetuitatis habet ex anima, non ex corpore. Vnde ſicut corpus punitur ex peccato, inquantum eſt inſtrumentum peccati rationem culpæ habẽtis ab anima: ita perpetuò puniri debet inquantum eſt inſtrumentum peccati quod habet perpetuitatem ex voluntate.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ hæc non eſt ratio principaliter quare corpus punit pro peccato animæ, quia eſt inſtrumentum animæ operantis peccatum, ſed magis quia eſt pars eſſentialis hominis quæ operatur; propriè enim loquendo homo eſt qui peccat per animam, & ideò ſi puniretur anima tantùm, non puniretur qui peccauit, ſ. homo. Nec tamen eſt verum q̃ aliquis actus ſit hominis in vita præſenti in quo corpus non communicet, quia quamuis in actibus intellectiuæ

4. di. 44. q. 3. ar. 3. q. 2. o. & cõtra 4. c. 89. o. & opus. 10. c. 25 & opus 11. c. 19. & 20.

3. p q 97. ar ticu. 3. c. & pot. q 5 ar. 10. c. art. 176. ad 1. pot. q 5 art. 7. & o. & 2 dif. 11 artic. 6. ad 3.

partis non communicet corpus ſicut inſtrumentum actus, communicat tamen ſicut repræſentans obiectũ, quia obiectum intellectus eſt phantaſma, & ſicut color viſus, vt dicitur 3. de anima. (T. c. 30.) phãtaſma autem non eſt ſine organo corporali, & ſic patet q̃ ét intelligendo, & in alijs actibus animæ vtimur aliquo modo corpore.

¶ Ad quartum dicendum, q̃ pro peccato omiſſionis non damnat aliquis, quia aliquid agatur, ſed quia omittitur illud quod eſt debitum fieri ab anima & à corpore, inquantum corpus communicat actibus animæ, & ita eodem modo peccatum tranſgreſſionis, & omiſsionis pertinet ad corpus & animam.

12. q. 50 ar. 4. ad 1. & veri. q. 10. ar. 2. ad 7. ar. 200. ad 1

ARTICVLVS XII.

Vtrùm corpora damnatorum reſurgent ſine deformitatibus.

AD Secundum ſic proceditur. Videtur q̃ corpora damnatorum reſurgent ſine deformitatibus. Reſurrectio enim fiet diuina virtute, quæ eſt perfectiſſima. Sed virtutis perfectæ perfecta eſt operatio & effectus: ergo corpora reſurgentium erunt perfecta, & ita corpora damnatorum reſurgent ſine deformitatibus.

¶ Sed contra eſt ſapientiæ 11. Per quæ peccat quis per hæc & torquetur. Sed damnati peccauerunt per corpora deformitatem habentia ergo reſurgent cum deformitatibus.

¶ Reſpondeo dicendum, q̃ deformitas in corpore poteſt eſſe duobus modis, vno modo ex defectu alicuius membri, & talis deformitas, vt communiter dicitur in corporibus damnatorũ non erit, quia omnes reſurgent incorrupti, id eſt ſine defectu alicuius membri, vt ſic totum corpus puniatur in reprobis, & præmietur in electis. Alio modo poteſt eſſe deformitas vel defectus corporis ex indebita proportione partium, ſicut febris accidit ex indebita proportione humorum, & ſicut gibbus accidit ex ſuperabundantia carnis in aliqua parte, de tali deformitate vel defectu eſt duplex opinio. Quidam enim attendentes dãnationem reproborum vt nihil eis mali deeſſet, dixerunt q̃ talibus deformitatibus non carebunt. Alii verò attendentes virtutem reſuſcitantis, qui ſicut naturã condidit in opere creationis ita naturam in reſurrectione reparabit, dicunt q̃ omnes defectus qui ex vitio naturæ acciderunt, author naturæ amouebit, vt febrem & huiuſmodi. Sed defectus qui ex praua voluntate proceſſerunt in reprobis remanebunt, ſicut ſunt maculæ, & reatus peccatorum. Quid autem horum verius ſit Aug. in Ench. ſub dubio relinquit dicens, q̃ nulla debet eſſe quæſtio de pulchritudine illorum, quorum eſt certa damnatio.

¶ His viſis facilè patet ſolutio ad obiecta.

4. d 44. q. 3 ar. 1. q. 1. o. & cõtra 4. c. 88

4. d. 44 q. 1 ar. 2. q. 1. o & q. 2. ad 2

2 opinio de qualitate reproborum 12 gentiũ cõtra 4. c. 88. c.

Auguſt.

ARTICVLVS XIII.

Vtrum corpora damnatorum punientur vermibus & fletu corporalibus.

ADTertium ſic proceditur. Videtur q̃ corpora damnatorum punientur vermibus & fletu corporalib. Dicitur enim Iudith vltimo. Dabit ignem & vermes in carnes eorum. Sed vermis ſpiritualis non datur in carnem: ſed magis in animam: ergo vermis quo reprobi punientur, non eſt tantùm ſpiritualis, ſed etiam corporalis.

¶ Item Lucæ 13. dicit quædam Gloſ. Quod per fletum qué Dominus reprobis comminatur poteſt probari vera corporum reſurrectio, quod non eſſet ſi fletus ille eſſet tantùm ſpiritualis, ergo, &c.

arti. 176. & 4. di. 50. q. 2. ar. 3. q. 3. o. & opus. 20. c. 40. & 42. & 42.

¶ Sed contra eſt quòd vermis quo punientur reprobi eſt immortalis. Iſaiæ vltimo. Vermis eorum nõ morietur. Sed nullum animal habet ordinem ad immortalitatem, niſi homo: ergo vermis ille non erit materialis.

¶ Præt. in fletu corporali fit quædam reſolutio lachrymarum. Sed omne corpus finitum à quo aliquid continuè reſoluitur, niſi fiat aliqua reſtauratio, tandẽ conſumitur. Cùm ergo in corporibus damnatorum nulla reſtauratio fiat deperditi, videt̃ q̃ fletus qui erit in eis pẽpetuus non erit materialis.

¶ Reſpondeo dicendum, q̃ circa hoc Auguſtinus libr. 20. de ciuitate Dei, ponit diuerſas opiniones, ſic dicens: In pœnis malorum & inextinguibilis ignis & vinaciſſimus vermis ab alijs atque alijs aliter atque aliter eſt expoſitus. Alij quippè vtrumque ad animam retulerunt, alij vtrumque ad corpus, alij ad corpus ignem, ad animam tropicè vermem, quod eſſe credibilius videtur. Vnde ſequentes Auguſtinum dicimus q̃ vermis ille erit ſpiritualis, vt ipſe remorſus conſcientiæ interiùs animam corrodens vermis dicatur: & ſimiliter fletus erit ſpiritualis, vt ipſe dolor fletus dicatur. Aliquo tamen modo poſſet dici corporalis fletus etiam ſine lachrymarum emiſsione, vt fletus dicatur nõ ſolum dolor animæ, ſed diſpoſitio qua corpus diſponitur anima dolente.

Auguſt.

4. di. 44. q. 2. arti 3. q. 1. o. & pot. q. 5 arti. 9. ad 13.

¶ Ad primum ergo dicendum, q̃ loquitio illa tropica eſt, & ſic poſſumus per carnes exponere animas impiorum qui carnales fuerunt.

4. di. 44. q. 3. ar. 3. q. 3. o. & cõtra 4 c. 89. c. fi. ad ſecũdum.

¶ Ad ſecundum dicendum, q̃ fletus corporalis modo prædicto ſine lachrymarum emiſsione ſufficit ad veritatem reſurrectionis inſinuandam, ſi tamen ſuſtineretur q̃ vermis & fletus eſſent corporales poſſet dici q̃ diuina virtute & vermis ille ſuſtentaretur & lachrymarum deperditio reſtauraretur.

QVAESTIO VI.

DEinde quæritur de ſenſibus ſacræ ſcripturæ.

¶ Et circa hoc quæruntur tria.

¶ Primò, Vtrùm præter ſenſus literales in verbis ſacræ ſcripturæ alij ſenſus lateant.

¶ Secundò de numero ſenſuum ſacræ ſcripturæ.

¶ Tertiò, vtrũ iſti ſenſus inueniant in alijs ſcripturis.

ARTICVLVS XIIII.

Vtrùm in eiſdem verbis ſacræ ſcripturæ lateant plures ſenſus.

AD Primum ſic proceditur. Videtur q̃ in eiſdem verbis ſacræ ſcripturæ non lateant plures ſenſus: quia dictionibus ſemel ſumptis non eſt vtendũ aliquoc̃, vel multipliciter. Sed pluralitas ſenſuũ facit multiplicem locutionem: ergo in eadem locutione ſacræ ſcripturæ non poſſunt plures ſenſus latere.

1. p. q. 1. ar. 9. ad 2. & ar. 10. ad 1. & q. 102. ar tic. 1. c.

¶ Præt. Sacra ſcriptura ordinata eſt ad intellectum, ſecundum illud Pſalmi. 118. Declaratio ſermonum tuorum dat intellectum. Sed multiplicitas ſenſuum obnubilat intellectum: ergo non debent in ſacra ſcriptura multi ſenſus eſſe.

¶ Præt. Id quod poteſt eſſe occaſio erroris debet in ſacra ſcriptura vitari, Sed ponere alios ſenſus præter literalem in ſcriptura poteſt eſſe occaſio erroris: quia quilibet poſſet exponere ſacram ſcripturam ſecũdum quod ipſe vellet ad confirmationem opinionis ſuæ, ergo nõ debẽt eſſe plures ſẽſus in ſacra ſcriptura.

¶ Præterea, Auguſtinus dicit ſecundo ſuper Gen. ad literam. Quòd maior eſt ſacræ ſcripturæ auctoritas quã omnis humani ingenii perſpicacitas; ergo ille ſenſus qui non habet auctoritatem ad aliquid confirmãdum non eſt conueniens ſenſus ſacræ ſcripturæ. Sed

nullus

Universidad de Deusto
Biblioteca

nullius sensus prꝛter literalem habet robur ad aliquid confirmandum, vt patet per Dionysium in Epist. ad Titum. Dicit. n. qꝛ symbolica Theologia, idest quæ ex similib. procedit, non est argumentativa; ergo sacra scriptura alios sensus prꝛter literalem non habet.

¶ Prꝛtereà. Quicunq; sensus ex verbis alicuius scripturæ trahitur, quem auctor non intendit, non est sensus proprius, quia auctor per vnam scripturam nō potest intelligere nisi vnum, quia non contingit plura simul intelligere: secundum Philosophum: ergo non possunt esse plures sensus propriꝛj sacræ scripturæ.

¶ Sed contra est, quod dicitur Dan. 12. pertransibũt plurimi & multiplex erit scientia.

¶ Prꝛtereà. Hieronymus dicit in prologo Bibliæ loquens de Apocalypsi. In verbis singulis multiplices latent intelligentiæ.

¶ Respondeo dicendum', qꝛ sacra scriptura ad hoc diuinitùs est ordinata, vt per eam nobis veritas manifestetur necessaria ad salutem, manifestatio autem vel expressio alicuius veritatis potest fieri de aliquo rebus & verbis, inquantum s. verba significant res, & vna res potest esse figura alterius. Auctor autem rerũ non solũ potest verba accommodare ad aliquid significandum: sed etiam res potest disponere in figura alterius, & secũdum hoc in sacra scriptura manifestatur veritas dupliciter. Vno modo secundum qꝛ res significantur per verba: & in hoc consistit sensus literalis. Alio modo secundum qꝛ res sunt figuræ aliarum rerũ, & in hoc consistit sensus spiritualis, & sic sacrę scripturæ plures sensus competunt.

1.p.q.1.art. 10. ad 1. & 3. ¶ Ad primum ergo dicendum, qꝛ varietas sensuũ, quorum vnus ab alio non procedit, facit multiplicitatem locutionis: sed sensus spiritualis semper fundatur super literalẽ, & procedit ex eo. Vnde ex hoc qꝛ sacra scriptura exponitur literaliter & spititualiter, nõ est in ipsa aliqua multiplicitas.

Augusti. ¶ Ad secundum dicendum, qꝛ secundum qꝛ Augu. dicit in lib. de doctrina Christiana. Vtiliter est à Deo dispositum, vt veritas in sacra scriptura cum aliqua difficultate manifesteretur. Est. n. hoc vtile ad tollendum fastidium, quia ad ea quæ sunt difficilia maior surgit attentio: quæ tedium tollit. Similiter ex hoc tollitur superbiendi occasio: dum homo difficulter veritatem sacræ scripturę capere potest. Similiter per hoc veritas fidei ab irrisione infidelium defenditur. Vnde Dominus Matthæi 7. Nolite, inquit, sanctum dare canibus. Matthæ. Dionysius Et Dionysius Timotheum monebat, vt sancta ab im mundis incontaminata seruaret. Et ita patet qꝛ expedit veritatem fidei sub diuersis sensibus in sacra scriptura tradi.

Augusti. ¶ Ad tertium dicendum, qꝛ sicut dicit Aug. in lib. de doctrina Christiana. Nihil est quod occultè in aliquo loco sacræ scripturæ tradatur, quod non alibi manifestè exponatur. Vnde spiritualis expositio semper debet habere fulcimentum ab aliqua literali expositione sacræ scripturæ: & ita vitatur omnis erroris occasio.

1.p.q.1.ar. 9.ad 2. ad 1.huius veri.q.12. art.11.ad 8. & ma.q.13 ar.4.ad 16. ¶ Ad quartum dicendum, qꝛ non est propter defectum auctoritatis, qꝛ ex sensu spirituali nõ potest trahi efficax argumentum, sed ex ipsa natura similitudinis, in qua fundatur spiritualis sensus. Vna enim res pluribus simul esse potest, vnde non potest ab illa, quãdo in scriptura sacra proponitur, procedi ad aliquam illarum determinatè, sed est fallacia consequentis. Verbi, gratia, loo propter aliquam similitudinem significat Christum & diabolum. Vnde per hoc qꝛ aliquid de leone dicitur in sacra scriptura: ad neutrum potest fieri processus in sacra scriptura argumentando.

¶ Ad quintum dicendũ, qꝛ auctor principalis sacræ scripturæ est Spiritussanctus: qui in vno verbo sacræ scripturę intellexit multò plura quàm per expositores sacræ scripturæ exponantur, vel discernantur: nec est etiam inconueniẽs, qꝛ homo qui fuit auctor instrumẽtalis sacræ scripturæ in vno verbo plura intelligeret, quia Prophetæ, vt Hieronymus dicit super Osea, Ita loquebantur de factis præsentibus, quòd etiam intenderunt futura significare. Vnde non est impossibile simul plura intelligere, inquantum vna est figura alterius. Hierony. ar.142.155.

ARTICVLVS XV.

Vtrùm debeant distingui quatuor sensus sacræ scripturæ.

1.p.q.1.ar. 10.o.& po. q.4.ar.1.c. AD secundum sic proceditur. Videtur quòd non debeant distingui quatuor sensus sacræ scripturæ, s. historialis, vel literalis: allegoricus, moralis, & anagogicus. Sicut enim in sacra scriptura aliqua figuratè dicuntur de Christo: ita etiam figuratè dicuntur de multis aliis hominibus, sicut Daniel. 8. per hircum caprarum significatur Rex Græcorum. Sed huiusmodi figurariuæ locutiones non faciunt aliquem sensum prꝛter literalem in sacra scriptura: ergo nec sensus allegoricus, per quem exponuntur de Christo ea quæ in figura ipsius prꝛcesserunt, debet alius sensus ab historico poni.

Prꝛtereà, vna est Ecclesia capitis & membrorum. Sed sensus allegoricus videtur pertinere ad caput ecclesiæ, s. Christum: sensus moralis videtur pertinere ad membra eius, s. fideles: ergo sensus moralis nõ debet ab allegorico distingui.

¶ Prꝛtereà, Moralis sensus est qui ad morum instructionem pertinet. Sed sacra scriptura in pluribus locis secundum literalem sensum mores instruit: ergo moralis sensus non debet distingui à literali.

¶ Prꝛtereà, sicut Christus est caput ecclesiæ militantis, ita est caput triũphantis, nec est alius & alius Christus: ergo nec sensus anagogicus, per quem aliqua exponuntur de Ecclesia triumphante debet esse alius ab allegorico, quo aliqua exponuntur de Christo, & Ecclesia militante.

¶ Prꝛtereà, Si isti quatuor sensus essent de necessitate sacræ scripturæ, quælibet pars sacræ scripturæ deberet hos quatuor sensus habere, sed hoc falsum est. Vt enim Augu. dicit super Genes. ad literam. In quibusdam sensus literalis quærendus est solus: ergo hi quatuor sensus non sunt de necessitate expositionis sacræ scripturæ.

¶ Sed contra est, quod Aug. dicit in 2. super Gen. ad literam. In omnibus libris sanctis oportet intueri quę ibi æterna intuentur, quæ ibi facta narrantur, quæ futura prænunciantur, quę agenda præcipiuntur. Primũ autem pertinet ad sensum anagogicum. Secundum ad historicum. Tertium ad allegoricũ. Quartum ad moralem: ergo quatuor sunt sensus sacræ scripturæ.

¶ Prꝛtereà, Beda super Gen. in prin. dicit. Quatuor sunt sensus sacræ scripturæ, historia, quæ res gestas loquitur, allegoria, in qua aliud ex alio intelligitur, tropologia, id est moralis locutio, in qua de moribus ordinandis tractatur, anagogia, per quam de summis & cœlestib. tractaturi ad superiora reducimur.

¶ Respondeo dicendum, qꝛ distinctio istorum quatuor sensuum hoc modo accipi debet. Sicut enim dictum est, sacra scriptura veritatem quam tradit dupliciter manifestat per verba, & per rerum figuras. Manifestatio autem quæ est per verba, facit sensum historicum siue literalem, vnde totum id ad sensum literalẽ pertinet, quod ex ipsa verborum significatione rectè accipitur. Sed sensus spiritualis, vt dictum est, accipitur, vel consistit in hoc quòd quædam res per figuram aliarum rerum exponuntur, quia visibilia solent esse figurę ar.154.c. ar.154.c.ii.

figuræ inuisibilium: vt Dionys. dicit. Inde est qꝛ sensus iste qui ex figuris accipitur spiritualis vocatur; veritas autem quam sacra scriptura per figuras rerum tradit, ad duo ordinatur, s. ad rectè credendum, & ad rectè operandum: si ad rectè credendum, sic est sensus moralis qui alio nomine tropologicus dicitur. Si autem ad rectè credendum, oportet distinguere secũdũ ordinem credibilium, vt enim Dionysius dicit 4. cap. cęl. Hier. Status ecclesię medius est inter statum synagogæ, & statum Ecclesiæ triumphantis. Vetus ergo testamentum figura fuit noui, vetus simul & nouum figura sunt ecclestium. Sensus ergo spiritualis ordinatus ad rectè credendum potest fundari in illo modo figurationis, quo vetus testamentum figurat nouum, & sic est allegoricus sensus, vel typicus, secundum qꝛ ea quæ in veteri testamento contingerunt exponũtur de Christo & Ecclesia: vel potest fundari in illo modo figurationis, quo nouum simul & vetus significant Ecclesiam triumphantẽ, & sic est sensus anagogicus. 12.q.101. ar.2.c.2.& q.106.ar. 4.ad 1. & 3.p.q.61. arti.4.ad primum'.

¶ Ad primum ergo dicendum, qꝛ hircus, vel alia huiusmodi per quæ aliæ personæ à Christo in scripturis designantur, non siterunt res aliquæ, sed similitudines imaginariæ ad hoc solum ostensæ vt illæ personæ significarentur. Vnde illa significatio, qua per illas similitudines personæ illæ aut regna designantur, non pertinet nisi ad historicum sensum. Sed ad Christum designandum etiã illa quę in rei veritate contigerunt ordinantur sicut vmbra ad veritatem, & ideò talis significatio, qua per huiusmodi res Christus, aut eius membra significantur, facit aliu m sensum prꝛter historicum, s. allegoricum. Si alicubi verò inueniatur, qꝛ Christus significatur per huiusmodi imaginarias similitudines, talis significatio non excedit sensum literalem, sicut Christus significatur per lapidem qui excisus est de monte sine manib. Dan. 2.

¶ Ad secundum dicendum, qꝛ sensus allegoricus non solum pertinet ad Christũ ratione capitis, sed etiã ratione membrorum, sicut qꝛ per duodecim lapides electos de Iordane, Iosuæ septimo, significantur duodecim Apostoli. Sed moralis sensus pertinet ad membra Christi quantum ad proprios eorum actus, & nõ secundum qꝛ considerantur vt membra.

¶ Ad tertium dicendum, qꝛ moralis sensus non dicitur omnis sensus, per quem mores instruuntur, sed per quem instructio morum sumitur ex similitudine aliquarum rerum gestarum. Sic enim moralis sensus est pars spiritualis: ita qꝛ nunquam est idem sensus moralis & literalis.

¶ Ad quartum dicendum, qꝛ sicut sensus allegoricus pertinet ad Chꝛm secundum qꝛ est caput Ecclesię militantis iustificans eam & gratiam infundens, ita & sensus anagogicus pertinet ad eum secundum qꝛ est caput Ecclesiæ triumphantis glorificans eam.

Nõ quęlibet pars scripturæ sacræ 4. sensus habet. ¶ Ad quintum dicendum, qꝛ quatuor isti sensus nõ attribuuntur sacræ scripturæ vt in qualibet eius parte sit istis quatuor sensibus exponenda, sed quandoque quandoque vno tantum. In sacra enim scriptura præcipuè ex prioribus posteriora significantur, & ideò quandoq; in sacra scriptura secundum sensum literalem dicitur aliquid de priori quod potest spiritualiter de posteriorib. exponi, sed non conuertitur. Inter omnia autem quæ in sacra scriptura narrantur, prima sũt illa quæ ad vetus testamentum pertinent, & ideò quę secundum literalem sensum ad facta veteris testamenti spectant, possunt quatuor sensibus exponi. Secunda verò sunt illa, quæ pertinent ad statum prꝛsentis Ecclesiæ, in quibus illa sunt priora quæ ad caput pertinent respectu eorum quæ pertinent ad membra, quia ipsum corpus verum Christi, & ea quæ in ipso sunt gesta, sunt figura corporis Christi mystici, & eorum quæ in ipso geruntur, vt in ipso s. Christo exemplum vtendi sumere debeamus. In Christo etiam futura gloria nobis prꝛmõstrata est, vnde ea quæ ad literam de ipso Christo capite dicuntur, possunt exponi & allegoricè referendo ad corpus eius mysticum, & moraliter referendo ad actus nostros qui secundum ipsum debent reformari; & anagogicè, inquãtum in Christo est nobis iter gloriæ demonstratum. Sed quãdo secundum literalem sensum dicitur aliquid de ecclesia, non potest exponi allegoricè, nisi forte ea quę dicuntur de primitiua Ecclesia exponantur quantum ad futurũ statum Ecclesiæ prꝛsentis, possunt tamen exponi moraliter & anagogicè. Ea verò quæ moraliter dicuntur secundum sensum literalem non consueuerunt exponi nisi allegoricè. Illa verò quæ secundum sensum literalem pertinent ad statum gloriæ nullo alio sensu consueuerunt exponi, eo qꝛ ipsa non sunt figura aliorum, sed ab omnibus aliis figurata. 7

ARTICVLVS XVI.

Vtrum in aliis scripturis prædicti sensus distingui debeant.

Ar. speciales po. q.4 ar.1.c.c AD tertium sic proceditur. Videtur qꝛ in aliis scripturis prædicti sensus distingui debeant. Sensus enim spirituales in sacra scriptura accipiuntur ex quibusdam similitudinibus, sed in aliis scientiis procedit etiam ex quibusdã similitudinibus: ergo in scripturis aliarum scientiarum possunt sensus plures inueniri.

¶ Prꝛtereà, Poëticæ artis est veritatem rerũ aliquib. similitudinib. fictis designare: ergo videtur qꝛ & in dictis poëtarum sensus spirituales inueniantur, & non solum in sacra scriptura.

¶ Prꝛtereà, Philos. dicit, qꝛ qui dicit vnum quodãmodò multa dicit: ergo videtur qꝛ in aliis scientiis in vno sensu possunt designari plures: & sic non solum sacra scriptura hos sensus spirituales habet.

¶ Sed contra est, quod dicit Greg. 22. Moralium. Sacra scriptura omnes scientias, atque doctrinas ipso etiam locutionis suæ more transcendit: quia vno eodemque sermone dum narrat gestum, prodit mysterium.

¶ Respondeo dicendum, qꝛ spiritualis sensus sacræ scripturę accipitur ex hoc qꝛ res cursum suum peragentes significant aliquid aliud quod per spiritualem sensum accipitur. Sic autem ordinantur res in cursu suo, vt ex eis talis sensus possit accipi, quod eius solius est qui sua prouidentia res gubernat, qui solus Deus est. Sicut enim homo potest adhibere ad aliquid significãdum aliquas voces, vel aliquas similitudines fictas, ita Deus adhibet ad significationem aliquorum ipsũ cursum rerum suæ prouidentiæ subiectarum. Significare autem aliquid per verba, vel per similitudines fictas ad significandum tantum ordinatas, non facit nisi sensum literalem, vt ex dictis patet. Vnde in nulla scientia humana industria inuentæ propriè loquẽdo potest inueniri nisi literalis sẽsus: sed solũm in ista scriptura, cuius Spiritussanctus est auctor, homo verò instrumẽtum, secundum illud Psalmi. Lingua mea calamus scribæ, &c. ar.155.po q.4 arti.1 Psal.4 ÷

Pluralitas sensuũ sacræ scripturæ dilucidè declarat. ¶ Ad primum ergo dicendum, quòd in aliis scientiis proceditur ex similibus argumentando, non quòd ex verbis, quibus vna res significatur, significetur & alias res.

¶ Ad secundum dicendum, qꝛ fictiones poëticæ nõ sunt ad aliud ordinatæ nisi ad significandum, vnde talis significatio non supergreditur modum literalis sensus.

¶ Ad tertium dicendum, qꝛ qui dicit vnum quodãmodò dicit multa, scilicet in potentia, secundum quòd

Universidad de Deusto
Biblioteca

quòd conclusiones sunt potentia in principijs. Ex vno enim principio multæ conclusiones sequuntur, non ꝙ in alijs scientijs per modum significationis quod dicitur de vna re simul de alijs intelligatur vt significatū, licèt indetrahi possit per argumentationem, &c.

QVAESTIO VII.

QVÆSTIO est de opere manuali, circa quod quæruntur duo.

¶ Primò, Vtrùm operari manibus sit in præcepto.

¶ Secundò, vtrùm ab hoc præcepto excusentur illi, qui spiritualibus operibus vacant.

ARTICVLVS XVII.

Vtrùm operari manibus sit in præcepto.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur ꝙ operari manibus sit in præcepto. Secundæ ad Thessalonicenses tertio. Si quis non vult operari non manducet. Audiuimus enim, & cætera. Glo. Quod ideò præcipio quia audiuimus: ergo, &c.

¶ Præt. Augustinus in libro de opere monachorū. Audiant ergo quibus hoc præcepit Apostolus, qui nō habent hanc potestatem.

¶ Præt. Nullus debet excōmunicari, vt iura dicunt, nisi pro mortali. Sed nullus peccat mortaliter nisi contra præceptum faciēs. Cùm ergo ille qui cessat ab opere manuali iure possit excommunicari, vt patet per illud quod dicitur secundæ ad Thessalonicenses tertio. Si quis non obedierit verbo nostro per Epistolam, hunc notate, & ne commisceamini cum illo vt confundatur: videtur ergo quòd operari manibus sit in præcepto.

¶ Præt. Ille qui peccauit tenetur pœnam debitam pro peccato subire ex necessitate præcepti. Sed omnes in Adam peccauerunt. ad Romanos quinto. Pœna autem peccati Adæ est labor manualis. Genes. tertio. In sudore vultus tui vesceris pane tuo: ergo omnibus est præceptum manibus laborare.

¶ Præt. ad Ephesios quarto. Qui furabatur iam nō furetur, magis autem laboret operando manibus suis. Glo. Laboret operando non solum per seruos, sed etiā manibus. Illud autem quod ad omnes pertinet est præceptum non consilium: ergo, &c.

¶ Præterea. Labor manualis necessarius est ad sustētationem vitæ corporalis: sicut actus virtutum sunt necessarij ad sustentationem vitæ spiritualis, Sed actus virtutum sunt in præcepto: ergo & laborare manibus.

¶ Præt. Illud ad quod sequitur peccatum mortale non potest sine peccato mortali fieri. Sed ad non laborare sequitur non māducare: quod quandóque est peccatum mortale, secundæ ad Thessalonicenses tertio. Qui non operatur non manducet: ergo non operari manibus est peccatum mortale: ergo eius oppositum est in præcepto.

¶ Sed contra. Non est contrarium præcepto, vel cōsilio nus, vel præcipiendo, vel consulendo dicit Matthæi sexto. Nolite soliciti esse animæ vestræ, &c. Huic autē contrariatur labor manuum, quia qui laborant manibus soliciti sunt de necessarijs corporis: ergo labor manuum non est in præcepto.

¶ Præt. Lex vetus quantum ad præcepta moralia sufficienter continebat quæ necessaria sunt ad salutem. Vnde Dominus Matthæi decimooctauo. Si vis ad vitā ingredi serua māndata, & loquit de mandatis decalogi, Vnde subdit. Nō homicidiū facies: nō furaberis, sed in præceptis veteris legis nihil continet de labore manuum: ergo labor manuum non est in præcepto.

¶ Præt. rea. Ad præcepta seruanda omnes tenentur. Sed ad labores manuum non oēs tenentur, aliàs qui sunt diuites & manibus non laborant mortaliter peccarent: ergo labor manuum non est in præcepto.

¶ Præterea. Ad præcepta non magis tenentur religiosi quàm sæculares. Sed ad laborandum manibus videntur magis teneri religiosi quàm seculares. Vnde Augustinus in lib. de operibus monachorum, monachos reprænhendit: quia non laborant: non autem alios: ergo, &c. ac.137.ads

¶ Præterea. Vsus liberalium artiū nobilior est quā mechanicarum, qui in opere manuali consistit. Sed vsus liberalium artium non est in præcepto: ergo multò minùs labor manuum.

¶ Respondeo dicendum, ꝙ iudicium de vnaquaque re sumendum est secundum finem, ad quem ordinatur. Labor autem manuum ad tria esse vtilis inuenitur. Primò ad otium tollendum. Vnde Hieronymus ad Rusticum monachum. Semper aliquid operis facito, vt te Diabolus inueniat occupatum; & quòd intelligat de opere manuali patet per illud quod subiungit. Vel fiscellam texe iunco, & postea subdit, in deliciis est omnis otiosus. Secundò ad corpus domandum, vnde secundæ ad Corinthios sexto. Aliis carnis macerationibus coniungit, vbi dicitur, in laboribus, scilicet operum: quia manibus suis operabatur. Et subiungit. In vigiliis & ieiuniis & cætera. Tertiò, ordinatur ad quærendum victum. Actuum secundo. Ad ea, quæ mihi opus erant, & his qui mecum erant ministrauerunt manus istæ. Si ergo consideretur labor manuum secundum ꝙ ordinatur ad tollendum otium, vel corpus domandum, sic idem iudicium est de labore manuum; & de aliis exercitiis ad eadem ordinatis. Non enim est in præcepto ꝙ tollatur otium tali, aut tali occupatione, sed sufficit ad otium tollendum quæcunque licita occupatione ab otio quis desistat, & sic occupatio laboris manuum non est in præcepto, considerato hoc fine. Et similis est ratio de labore manuum secundum ꝙ ordinatur ad corpus domandū: quia multis exercitiis corpus domari potest, sicut vigiliis, ieiunijs, & multis huiusmodi. Vnde nullum eorum inquātum ordinatur ad talem finem est in præcepto in spetiali, quamuis in generali sit in præcepto corpus domare qualicunque exercitio, quo mortifercę concupiscētiæ reprimantur. Secundum autem quòd ordinatur ad victum quærendum sic videtur esse in præcepto. Vnde dicitur primæ ad Thessalonicenses quarto. Operemini manibus vestris sicut præcepimus vobis; nec solum in præcepto iuris positiui, sed etiam iuris naturalis. Illa enim sunt de lege naturali, ad quæ homo ex suis naturalibus inclinatur. Sicut autem ex ipsa dispositione corporis patet, homo naturalem ordinationem habet ad opus manuale. propter quod dicitur Iob quinto. Homo ad laborem nascitur, & auis ad volandum. Cùm autem aliis animalibus natura sufficienter prouiderit in his quæ ad sustentationem suę vitæ pertinent in cibis & armis & tegumentis, homini in his nō prouidit: quia ipse est præditus ratione, per quam sibi potest prouidere in omnibus suprædictis, vnde & erit sibi loco omnium prædictorum manus conueniens ad diuersa opera, quibus conceptiones rationis diuersis artificiis exequatur, vt dicitur decimoquarto de animalibus. Sciendum tamen est quòd duplex est præceptum legis naturę, quoddam quod ordinatur ad tollēdum defectum vnius singularis personę: vel spirituale sicut de actibus virtutum, vel corporale sicut præceptū quod Dominus dedit homini. Genes. secundo. De omni ligno quod est in paradiso comede, & cætera. Aliud verò est quod ordinatur ad tollendum defectū totius speciei,

B.Paulus

Apostolus

Matthæus

B.Paulus.

Hieron.

Apostolus Paulus.

Lucas.

Labor manualis qua liter cadit sub præce pto.

B.Paulus.

1.p.q.91. ar 3 ad 3. 2.p.q.76. ar.5. ad 4. & 22. q.4. ad 1. & vo. q.22. ar.7. c.22. q.155. ar 2. ad 1. & 4. d.26. q.1. art.2. c. & cōtra. 3.c.136. ad primum.

Genesis. speciei, sicut hoc quod dicitur Genes. primo. Crescite & multiplicamini, & replete terram. In hoc enim præcipitur actus generationis, quo natura saluatur, et multiplicatur. Hoc autem interest inter hæc duo genera præceptorum, quia primum præceptum legis naturæ quilibet tenetur singulariter obseruare: sed ad secundum præceptum non tenetur quilibet singulariter. In his enim quæ pertinent ad speciem omnes homines computandi sunt, quasi vnus homo, participatione enim speciei plures homines sunt unus homo, vt dicit Porphirius. Sicut autem homo vnus habet diuersa membra quibus occupatur in diuersis officijs ordinatis ad tollendum proprium defectum, quæ non possunt omnia per vnum membrum exerceri, sicut oculus videt totum corpus, & pes totum corpus portat: ita oportet esse in his quæ ad totam speciem pertinent. Non sufficeret vnus homo ad exercenda omnia, quibus humana societas indiget. Et ideò diuersis officijs

diuersis officijs oportet diuersos occupari. Apostolus.

præceptū de labore manuū vitandę per timere ad prædicta duo præcepta legis naturæ de quibus supra Arist.

oportet diuersos, vt dicitur ad Romanos duodecimo. Sicut in vno corpore multa membra habemus, &c. Hæc autem diuersificatio hominum in diuersis officijs contingit. Primò ex diuina prouidentia quæ in hominum statu distribuit, vt nihil vnquam deesse inueniatur de necessarijs ad vitam. Secundò etiam ex causis naturalibus, ex quibus contingit ꝙ in diuersis hominibus sunt diuersæ inclinationes ad diuersa officia, vel ad diuersos modos viuendi. Quia ergo labore manuum aliquis potest subuenire & proprio defectui & alieno, cum non possit vnus homo in omnibus sibi sufficere, sed indiget alieno auxilio: patet ꝙ præceptum de labore manuum quodammodò sub vtroque genere prædictorum præceptorum continetur. Inquantum enim labore manuum vnius subuenitur necessitatibus aliorum sic pertinet ad secundum genus naturalium præceptorum. Inquantum autem aliquis per hoc suis necessitatibus subuenit, pertinet ad primum genus, sicut præceptum de cōmedendo. Præceptum autem quod ordinatur ad tollendum defectum corporalem non obligat nisi defectu existente, vnde si esset aliquis qui posset viuere sine cibo, nō obligaretur præcepto de comedendo. Sic ergo præceptum de labore manuum non obligat aliquem singulariter secundum ꝙ ordinatur ad tollendum defectū communem aliquo modo, neque secundum ꝙ ordinatur ad tollendum proprium nisi defectu existente, & ideò ille qui habet vnde licitè viuere possit: non tenetur manibus operari, qui autē non habet, vnde alias viuat, vel nisi aliquo illicito negocio victum acquirat tenetur manibus laborare. Et hoc patet per Apostolum in tribus locis, vbi de manuum operatione præceptum dat. Primò ad Ephesi. quarto, vbi prohibēdo furtum iniungit manuum operationem. Qui furabatur iam non furetur, magis autem laboret manibus suis. Secundò, primo ad Thessaloni. quarto, vbi præcepit laborem manuum prohibens concupiscentiam rerum alienarum. Operemini, inquit, manibus vestris, sicut præcipimus vobis, vt honestè ambuletis ad eos qui foris sunt, & nullius aliquid desideretis. Tertiò, 2. ad Thessalonicenses tertio, vbi præcipit operationem manuum prohibens turpia negocia, quibus aliqui victū quærebant. Audiuimus inquit inter vos quosdam ambulare in quiete nihil operantes, sed curiosè agentes. Glossa, Qui fœda cura sibi necessaria prouidēt, & subiungit. His autem qui huiusmodi sunt denunciamus & obsecramus in Domino Iesu Christo, vt cum silentio operantes panem suum manducent. Sciendum ēt est ꝙ sicut visus est principalior inter alios sensus, ratione cuius omnes alii sensus nomen visus sortiuntur vt Augustinus dicit, ita manus quia ad plurima opera necessaria est, dicitur organum organorum in tertio de anima. (Topicorum capite trigesimooctauo.) Et ideò per operationem manualem intelligitur non solum quod manibus fit sed quocunque officium homo agit, de quo licitè possit victum acquirere sub labore manuum comprehenditur. Non enim videmur rationabile ꝙ magistri artis mechanicę possint viuere de arte sua, & magistri artiū liberalium nō possint viuere de arte sua. Similiter & aduocati possunt viuere de patrocinio qđ præstant in causis, & similiter est de omnibus alijs licitis occupationibus. Quia ergo præceptū est, sed non omnes obligat, ideò ad vtrasque rationes respondendum est. ad 1. & 2.

1.p.q.67. ar.1.c.& 12 q.77.ar.2. ad 3. & 22 q.167.ar.2 ar.1.

¶ Ad primum ergo & ad secundum patet solutio ex dictis, quia concedimus laborem manuum esse in præcepto, non tamē oēs ad hoc singulariter obligari.

¶ Ad tertium dicendum, ꝙ sicut ex dictis patet, Apostolus loquitur in casu illo, quando prætermisso labore manuum de fœdis negotiis sibi victum acquirebant, in quo casu obligabantur ad præceptum seruandum, & ideò digni erant excommunicari.

¶ Ad quartum dicendum, ꝙ verba illa Dei magis sunt prænunciantis pœnam, quàm præcipientis satisfactionem. Vnde præmisit. Maledicta terra in opere tuo spinas & tribulos germinabit tibi, & similiter mulieri dixit. In dolore paries filios. Et ideò non sequitur ꝙ ad laborandum quilibet homo teneatur ex necessitate præcepti, alias sequeretur q ꝺ quilibet teneretur ad agriculturam, de qua Dominus ibi facit mentionem.

¶ Ad quintum dicendum, ꝙ vita spiritualis à nullo potest conseruari nisi per actus virtutum, & ideò quilibet obligatur ad seruanda præcepta, quæ sunt de actibus virtutum; sed vita spiritualis à multis potest conseruari sine hoc ꝙ manibus operentur, & ideò quāuis sit generaliter in præcepto, non tamen quilibet ad ob er uationem eius tenetur.

¶ Ad sextum dicendum, ꝙ non manducare non est peccatum mortale, nisi quando sine manducatione vita seruati non potest, tunc enim aliquis non manducā dò seipsum occideret; & similiter non oportet quòd aliquis peccet non laborandò manibus, nisi quando aliàs viram seruare non posset nisi illicitis curis; & ideò cum illicite curæ sint modis omnibus fugiendæ, sub eadem distinctione potest Apostolus non manducare & non operari dicens. Qui non vult operari non māducet.

¶ Ad primum autem eorum quæ in contrarium obijciuntur dicendum, ꝙ non prohibet dominus Apostolis omnem solicitudinem, scilicet de his quæ pertinent ad victum corporis, alias ipse loculos nō habuisset, sed prohibet solicitudinem suffocantem, qua mens suffocatur dupliciter. Vno modo vt in rebus temporalibus finem ponat rectæ operationis, & hoc Deus prohibet. Vnde Augustinus dicit in libro de operibus monachorum exponens illud. Nolite soliciti esse, &c. Non vt ista non procurent quantum necessitatis est, quod honestè poterunt, sed vt ista non intueantur, & propter ista faciant quicquid in prædicatione Euangelij facere iubentur, & habetur in glossa, primæ ad Thessalonicenses quarto. Secundò suffocatur mens prædicta solicitudine quando fiduciam de Deo amittit, & hoc Dominus prohibere intendit. Vnde dicit Glossa super illud Matthæi sexto. Hoc exemplo non prohibet prouidentiam, & laborem, scilicet de auibus & lilijs. Sed solicitudinem vt tota fiducia nostra sit in Deo, per quam & aues sine cura viuunt.

ad contra 12 ad 1. in oc. 7 22. q.55. 2. 6.o. & cō tra 3.c 135

¶ Ad secundum dicendum, ꝙ nō omnia quæ sunt in præcepto continentur explicitè in præceptis decalogi, sed ad ea possunt reduci cum implicitè in eis cōtineantur. Et sic præceptum de labore manuum, per

ad 2. in or. 8 12.q.100 ar.3.o.& 3. d.37.art.2. q.1.& q.3. o.

Universidad de Deusto
Biblioteca

quem vita corporalis conseruatur,& reducitur ad hoc præceptum. Non occides, sicut etiam præceptum de manducando,vel ad hoc preceptum. Non furtum facies, quo omne illicitum lucrum, quod per laborem manuum euitatur,prohibetur.

ad 3 f.or.9

¶ Ad tertium dicendum, quòd in quolibet præcepto duo, sunt consideranda, scilicet finis præcepti, & possibilitas obseruandi,quia omnia præcepta cuiuslibet legis sunt ordinata ad aliquod bonum inducendũ vel malum tollendum,nec aliquid impossibile præcipi potest. Vnde dicit Hieronymus. Qui dicit Deum aliquid precepisse impossibile anathema sit. Si ergo sit

12.q.13.ar. & ad 3.

tale præceptum quod nullo modo reddi possit impossibile obseruandũ, & sine eo finis intentus haberi non possit,obligatio illius præcepti semper manet;sicut est in præceptis de actibus virtutum: quia ad minus actus interiores semper sunt in hominis potestate,& sine eis vita spiritualis conseruari non potest, vt dictum est. Duobus ergo modis præceptum de operatione manuũ obligationem amittit. Vno modo quando aliquis redditur impotens ad laborandum propter corporis

ad 4.in or. 10.

imbecillitatem. Alio modo quando finem huius præcepti,scilicet conseruationem corporalis vitæ consequi potest sine labore manuum,vt ex dictis patet.

¶ Ad quartum dicendum, quòd ad laborem manuum per se loquendo æqualiter religiosi & seculares tenentur, quod patet ex duobus. Primò ex verbo Apli secundæ ad Thessalonicenses tertio,vbi ponit de opere manuum præceptum,dicens: Subtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinatè, & cætera. Fratres enim omnes Christianos vocat. Non enim tunc temporis aliqui religiosi determinati erãt. Secundo patet ex hoc q religiosi non tenentur ad alia quàm seculares, nisi ad ea quibus se ex voto obligauerunt,sed per accidens contingit q hoc præceptum magis tangit religiosos quã alios & hoc dupliciter. Primo quia

ar.14 ad 2 & ar.204. sed cõtra,& 22 q 10.a. 4.ad 5.&q. 187.a.3.o.

religiosi in paupertate viuunt, vnde faciliùs potest eis accidere q non habeant,vnde viuant,quàm aliis secularibus. Secundo ex statuto regulæ in aliquibus ordinibus. Vnde dicit Hieronymus in Epistola ad Rusticũ monachum. Aegyptiorum monasteria hunc tenent morem, vt nullum absque opere & labore suscipiant, non tam propter victus necessaria, quàm propter animæ salutem,ne vagentur pernicioſis cogitationibus, sicut etiam ad vigilias, & alia quibus domatur corpus tenentur quandoque religiosi ex statuto suis ad quæ seculares non tenentur.

¶ Ad quintum dicendum, q quamuis vsus liberalium artium sit nobilior,non tamen ita est necessarius ad vitam corporis sustentandam.

& ibor.158

¶ Et præterea sub operatione manuum comprehenditur,sicut ex dictis patet,&c.

ARTICVLVS XVIII.

Vtrùm illi, qui spiritualibus operibus vacant,excusentur à labore manuum.

CIRCA secundum sic proceditur. Videtur q illi qui spiritualibus operibus vacant non excusentur à labore manuum,primæ enim ad Thessalonicenses tertio super illud. Si quis non vult operari non manducet,dicit Gloss. Augustini. Dicunt quidam de operibus spiritualibus hoc Apostolum præcepisse,& postea

22.q. 187. ar.3.o.

subdit. Sed superflue conantur & sibi & cæteris caligi nem obducere,vt quod charitas vtiliter monet non solum facere nolint,sed nec intelligere; & ita videtur per spiritualia opera à labore manuum non excusentur.

Præt. Inter omnia spiritualia maxima sunt oratio,lectio,& prædicatio. Sed per ista opera non excusantur aliqui à labore manuali: ergo,& cætera. Probatio mediæ. Augustinus dicit in libro de operibus monachorũ Quid agant qui operari corporaliter nolunt,scire desidero,& cætera,vacant orationibus,inquiunt,& lectionibus,& verbo Dei; & postea subdit,sed si ab his amouendi non sumus,nec manducandum est,nec est præparandum. Si autem ab ista vacare seruos Dei certis interuallis temporum infirmitatis necessitas cogit,cur etiam non præceptis Apostolicis obseruandis aliquas partes temporum deputamus? Aug. orat. vacãte 6.

¶ Et quantum ad orãtes dicit. Citiùs exauditur vna obedientis oratio quàm decem milia contemnentis. Quantum vero ad psallentes;subdit. Cantica diuina cãtare etiam manibus operantes facilè possunt,& ipsum laborem diuino tanquam celeumate consolari. Quantum vero ad legentes subdit. Qui autem dicunt se lectioni vacare, nonne illic inueniunt quod præcepit Apostolus? Quæ est ergo ista peruersitas, lectioni nolle obtemperare,dum vult ei vacare? Quis enim nesciat tanto citiùs quemcunque proficere cum bona legit, quantò citiùs facit quod legit? Quantum vero ad prædicantes subiungit. Si autem alicui sermo est erogandus,& ita se occupat vt manibus operari non vacet,nũquid omnes possunt in monasterio venientibus ad se vel diuinas lectiones exponere,vel de aliquibus disputationibus salubriter disputare? Quando ergo nõ omnes possunt, cur sub hoc obtentu omnes vacare volunt? Quanquam etsi omnes possent vicissitudinem facere deberent,& nõ solùm vt cæteri à necessariis actibus occuparentur,sed quia sufficit vt pluribus audientibus vnus loquatur. Orantes. Legentes. Prædicantes

¶ Præterea. Clerici maximè operibus spiritualibus occupantur,sed ipsi tenentur ad laborem manuum,ergo & cætera. Probatio mediæ. Distinctione octuagesima prima dicitur. Clericus victum aut vestitum sibi artificio,vel agricultura absque officii sui duntaxat detrimento præparet. Item in alio capitul. Clericus qui verbo Dei eruditus est,artificio victum quærat. Idem,omnes clerici qui ad operandum validi sunt & artificialia & literas discant.

¶ Præt. Religiosi qui omnia reliquerunt maximè operibus spiritualibus vacant. Sed tales tenentur ad manuum laborem, ergo & cætera. Probatio mediæ. Lucæ duodecimo. Vendite quæ possidetis. Glo. Non tantum cibos vestros communicate pauperibus,sed & vendite possessiones vestras, vt omnibus vestris simul pro domino spretis,postea labore manuum operemini: vnde viuaris& elemosynam faciatis.

¶ Præt. Decretum dicit distinctione vigesimasecunda,q ille est hæreticus qui facit contra statutum Ecclesiæ Romanæ. Sed illi qui mendicant non laborantes propriis manibus faciunt contra statutum Calixti Papæ duodecima quæstione prima. Videntes summi sacerdotes,& cætera: vbi dicitur q Ecclesia statuit q inter eos qui communi vita degere volunt nullus egens inueniatur: ergo religiosi propter opera spiritualia nõ excusantur à labore manuum: imo si mendicant sunt hæretici. Canon. Canon.

¶ Præterea, Ille qui exponit se periculo mortis peccat quasi tentans Deum,sicut si aliquis videret virum venientem in furia & deponeret arma,quibus posset se defendere tentaret Deum. Sed ille qui relinquit omnia & non laborat manibus rabiciet à se necessaria victus quibus resistitur consumptioni quæ fit in corpore per calorem naturalem: ergo talis peccat quasi tentans Deum.

¶ Præ.

¶ Præterea. ad Philippenses tertio dicit Apostolus. Imitatores mei estote fratres. Sed ipse quamuis prædicaret & operibus spiritualib. vacaret, nihilominùs opere manuum victum quærebat. secundæ ad Thessalonicenses tertio. Ipsi scitis quemadmodum & vos oporteat imitari nos,quoniam non inquieti fuimus apud vos. neque gratis panem manducauimus ab aliquo, sed in labore & fatigatione nocte ac die operantes. ne quem vestrum grauaremus,ergo,&c.

¶ Præterea. Genesis vigesimotertio super illud. Cõfirmatus est ager & cætera. dicit Glossa quòd perfectus prædicator animam suam abscondit sub bonis operationis & contemplationis regimine,ita & illi qui operibus spiritualibus insistunt per contemplationẽ debent etiam operibus exterioribus vacare per actionem,& sic opera spiritualia non excusant à labore manuum.

¶ Sed contra. Lucæ nono. Sine vt mortui sepeliant mortuos suos, dicit Glossa. Dominus docet minora bona pro maioribus esse dimittenda, sed opera spiritualia sunt maiora bona quàm opera manualia: ergo debet hęc prætermittere propter illa.

¶ Præterea. Opera pietatis sunt potiora quàm exercitia corporalia, primæ ad Timotheum quarto. Corporalis exercitatio ad modicum vtilis est, pietas autẽ ad omnia valet. Sed opa misericordiæ & pietatis sunt dimittenda, vt vacetur prædicationi. Actuum sexto. Non est æquum nos relinquere verbum ei, & cætera,Lucæ nono. Sine mortuos sepelire mortuos suos: tu autem vade & annuncia regnum Dei: ergo multò fortiùs propter prædicationem & alia opera spiritualia est dimittendum opus manuale,& alia quæ ad exercitationem pertinent corporalem.

¶ Præterea. Secundæ ad Timotheum secundo Nemo militans Deo implicat se negotiis secularib. Glo. Illa sunt secularia negotia, quibus animus occupatur colligendæ pecuniæ cura. Sed qui operantur manibus habent curam de colligenda pecunia: ergo implicantur negotiis secularibus. Et ita illi qui militant Deo in spiritualibus operibus, non debent operibus manuum occupari.

¶ Respondeo dicendum, quòd veritas huius quæstionis apparet ex his quæ in superiori quæstione sunt dicta. dictum est enim suprà,quòd illi tantum obligantur ad conseruationem huius præcepti, scilicet de opere manuum,qui non habent alias vnde licitè viuere possint, & ideò qui spiritualia opera exercent,& possunt aliàs licitè viuere quàm de labore manuum, non tenentur manibus laborare. Vnde distinguendũ videtur de operibus spiritualibus. Sunt enim quædã bona spiritualia quæ in bonum commune cedũt.quędam verò quæ ad singularem profectum facientis pertinent. Eis autem qui spiritualibus operibus occupantur ad vtilitatem communem pertinentib. debet prouideri ab his,quorum vtilitati deseruiunt, quod patet per auctoritatem primæ ad Corinthios nono. Si nos vobis spiritualia seminatus,non est magnum si carnalia vestra metamus. Hoc etiam patet per rationẽ: quia vtilitas spiritualis præfertur corporali.

ar.157.c. & ad 9. & 10.

¶ Eis autem qui vtilitati communi deseruiunt in temporalibus debetur sustentatio ex proprio labore, quo vtilitati communi deseruiunt: sicut patet de militibus qui pro pace Reipublicæ militant. Vnde primæ Corinthi. nono. Quis militat suis stipendiis vnquam? Vnde multò magis qui in spiritualibus bonum promouent, in tali ministerio sustentari possunt, & sic non tenentur manibus laborare. Sunt autem quatuor opera spiritualia, quibus communis vtilitas promouetur, & ex hoc eis stipendia debentur. Primum est occupatio in iudiciis ecclesiasticis exequendis. Dicitur enim ad Romanos decimotertio. De potestate sæculari quæ iudicium sæculare exercet. Ideò & tributa præstatis,scilicet iudicibus,ministri enim Dei sunt in hoc ipsum seruientes vobis. Et propter hoc Aug. dicit in libro de operibus monachorum, quòd debent manuum operibus insistere illi duntaxat qui ab ecclesiasticis occupationibus vacant, vnde & se excusat a labore manuum propter iudicia ecclesiastica quibus occupabatur, dicens: Quanquam dicere possumus quis militat suis stipendiis vnquam. & cætera. tamen Dominum nostrum Iesum Christum testem inuoco super animam meam, quoniam quantum ad meum attinet commodum,multo malle per singulos dies certis horis quantum in bene moderatis monasteriis constitutum est,aliquid perari manibus & certas horas habere ad orandum & legendum,aut aliquid de diuinis literis agendum libros,quàm tumultuosissimas perplexitates aliarum causarum pati de negociis secularib. vel iudicando dirimendis,vel interueniendo præcipiendis. Secundum opus spirituale quod in bonum commune redundat est opus prædicationis, quo fructus animarum in populo procreatur. Et ideò vt dicitur primæ ad Corinthios nono. Dominus ordinauit his qui euangelium annunciant de euangelio viuere: nec debet hoc referri tantùm ad illos qui habent authoritatem prædicãdi,sicut sunt prælati, sed etiam ad eos qui qualitercunque licitè prædicant ex commissione prælatorum: quia stipendia non debentur potestati, sed operi & labori, vt dicitur secundę ad Timotheum secundo. Laborantem agricolam oportet primum de fructibus percipere. Glossa,scilicet prædicatorem qui in agro ecclesiæ lectione verbi excolit corda audito rum, nec tantùm illi qui prædicant possunt de euangelio viuere,sed etiam illi qui eis ministrant ad hoc officium cooperantes quod patet ad Romanos decimoquinto. Si spiritualium participes facti sunt gentiles, debent etiam in carnalibus ministrare eis. Glossa,eorum scilicet iudeorum, qui miserunt prædicatores ab Hierosolymis. Vnde etiam illi qui prædicatores mittunt,possunt de fructu euangelij viuere. Tertium opus spirituale quod cedit in bonum commune sunt orationes, quæ sunt in horis canonicis ad salutem ecclesiæ, vt auertatur ira Dei à populo. Ezechielis decimotertio. Non oppositis vos murum pro domo Israel, vt staretis in prelio in die Domini,Glossa. precibus diuinis cantes, & diuinæ sententiæ resistentes, & ideò dicitur primæ ad Corint. 9. quod qui altari deseruiunt cum altari participantur. Et de his duobus operibus dicit Augustinus in libro de operibus monachorum. Si euangelistæ sunt fateor habent potestatem, scilicet viuendi de sumptibus fidelium, quia de hoc loquitur. Si ministri altaris dispensatores sacramentorum sunt. Vnde sibi istam non arrogant, sed vendicant potestatem. Quartum opus spirituale quod redundat in bonum commune est elucidatio sacræ scripturæ. Qui enim elucidationi sacrę scripturæ vacant ad alios instruendum,possunt de hoc opere spirituali viuere. primæ ad Timotheum quinto. Qui bene præsunt presbyteri duplici honore digni habeãtur,maxime autem qui laborant in verbo & doctrina. glossa. Vt eis spiritualiter obediant & exteriora ministrent. Qui laborant in verbo. Glossa. in exhortatione scientium & doctrinæ nescientium. Et hoc etiam planiùs dicit Hieronymus ad Vigilantium. Hæc in iudęa vsque hodie perseuerat consuetudo, non solùm apud nos sed etiam apud Hebreos, vt qui in lege Domini meditantur die ac nocte, & partem non habent in terra nisi solum Deum synagogarũ totius orbis foueantur ministeriis. Patet ergo q illi qui prædictis operibus spiritualibus vacant,non tenentur manibus laborare. De his autẽ qui vacant spiritualib. quæ non directè in bonum commune redundant, sed in bonũ

ar.30.art. 131.

4. dist. 18. q.2. arc.1. q.2. ad 2.

22. q. 83. artic.7.

Universidad de Deusto
Biblioteca

facientis, sicut sunt orationes priuatæ, ieiunia, & huiusmodi, distinguendum est, quia aut illi qui in religione istis operibus occupantur habent in sæculo vnde viuerent sine labore manuum, aut nō. Si sic, tales cum ad religionem veniunt, non tenentur manibus laborare: Vnde Augustinus in libro de operibus monachorum. Si habebant aliquid in hoc sæculo, quo facile sine opificio sustentarent vitam suam, quòd conuersi ad Deum indigentibus dispartiti sunt, & credenda eorum infirmitas & ferēda. Solent enim tales languidiùs educati laborem corporalem sustinere non posse. Si autem in sæculo opifices fuerunt de labore manuum viuentes, tunc ex duplici causa venientes ad religionē possunt laborem manuum intermittere, vno modo ex pigritia operandi volentes in ocio viuere, & tales peccant. Et hoc est quod dicit Augustinus in prædicto libro. Plerùmque veniunt ad professionem seruitutis Dei & ex professione seruili & vita rusticana, & ex opificum exercitatione & plebeio labore, & postea subdit. Tales ergo secundum quòd minus operantur de infirmitate corporis excusati non possunt. Præteritæ quippe vitę consuetudine, conuincuntur, & interponit. Nō enim apparet vtrum ex proposito seruitutis Dei venerint, an vitam inopem & laboriosam fugientes. Alio modo intermittit aliquis opus manuale ex intentione diuini amoris, quo ad opus contemplationis quasi continuè eleuatur, tales cum spiritu Dei aguntur non peccant, quia vbi spiritus Domini ibi libertas. Vnde Gregorius dicit super Ezechielem. Contemplatiua vita est charitatem Dei & proximi toto corde retinere, ab exteriori actione quiescere, soli desiderio conditoris inhærere, vt nihil iam agere libeat. Et hoc idem habetur in quadam Glossa. Genesis vigesimotertio. Confirmatus est ager, & cætera. Contemplatiua vita à cunctis actionibus funditus diuidit. Et hoc est quod habetur Matthæi sexto, in glosia super illud Considerate volatilia cœli, & cætera. Sancti viri auibus comparantur, quia cœlum petunt, & quidem ita remoti sunt à mundo vt iam in terris nihil agant, nihil laborēt, sed sola contemplatione iam in cœlo degunt.

Genesis. Matth 6.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd glossa illa sumitur ab Augustino in libro de operibus monachorū, qui librum illum scripsit contra quosdam monachos qui dicebant quòd non licebat seruis Dei manibus laborare. Et hoc quod dicit Apostolus qui non vult operari non manducet, exponebant de opere spirituali, quam expositionem Augustinus in libro illo multipliciter improbat. Vnde dicendum est quòd illud Apostoli. Qui non vult operari non manducet, & cætera, de opere manuali intelligitur, non tamen sequitur quòd ad huiusmodi impletionem præcepti omnes teneātur, ipse enim non tenebatur; vnde præmisit, non quasi non habuerimus potestatem, scilicet sumptus accipiendi & viuendi sine labore manuum. Vnde patet quòd Glossa illa non est ad propositum.

Augusti

¶ Ad secundum dicendum, quòd in omnibus operibus quæ tangit obiectio distinguendum est, quia vel possunt esse quasi publica opera, vel priuata. Loquitur autem Augustinus de illis operibus spiritualibus secūdum quòd sunt opera priuata. Intelligit enim de orationibus & canticis priuatis, non de his quæ in ecclesia solenniter celebrantur, quod patet ex hoc quòd dicit possunt simul qui manibus operantur diuina cantica cantare, quod non esset conueniens si de horis canonicis intelligeretur. Similiter quod dicit de lectionibus loquitur de illis, qui vacant lectioni ad consolationem propriam tantum, sicut in monasteriis monachi faciunt. non autem de illis quorum vita studio scripturarū deputatur ad suam & aliorum instructionē. Non est enim dubium quod per laborem manuū studium impediretur. Similiter quod dicit de prædicatione intelligendum est de illis qui non publicè prædicant, sed aliqua verba ędificatoria hominibus ad se venientibus loquuntur, sicut sancti patres in heremo facere consueuerunt. Et hoc patet ex ipsis verbis supra inductis, vnde etiam dicit. Si sermo erogandus est, & cætera: quia vt dicit Glossa primæ Corinthiorum secundo super illud. Sermo meus & prædicatio mea, sermo est qui priuatim fiebat, sed prædicatio quæ fiebat in communi.

¶ Ad tertium dicendum, quòd decretum loquitur de illis clericis quibus non sufficiunt oblationes & eleemosynę, quæ eis à fidelibus fiunt, vel Ecclesiæ facultates. Eadem enim ratio est de illis qui viuunt de facultatibus Ecclesiæ, & de illis qui viuunt particulariter de eleemosynis, quia facultates Ecclesiæ eleemosinæ sunt, & ad sustentationem pauperum dantur. Vnde dicit Gloss. super Illud Isaiæ tertio. Et rapina pauperis in domo vestra. In domibus principum rapina pauperum est, dum Ecclesiæ opes sibi thesaurizant & in delitiis abuntur, quæ ad sustentationem pauperum dantur. Et de hoc habetur duodecima quæstione prima, propter qđ ét dicitur, tertia quęstione secunda. Sacerdos. Quòd sacerdos cui dispensationis cura commissa est, cum laude pietatis accipit à populo & dispensanda, & finaliter dispensat accepta, quia omnia sua aut reliquit parentibus, aut distribuit pauperibus: aut Ecclesiæ reb. adiunxit: & se in numero pauperum paupertatis amore constituit: vt vnde pauperibus subministrat inde & ipse tanquam pauper voluntarius viuat. Et sic patet quòd clerici qui de Ecclesiæ rebus viuunt eundem rationem vtendi eis habent, sicut illi qui facultatibus cadentes de eleemosynis sibi datis viunt.

Glo super Isaiam. Canon.

¶ Ad quartum dicendum, quòd Glossa illa non imponit necessitatem his qui sua relinquunt, vt manib. operentur: sed ostendit quoddam bonum quod facere possunt qui sua relinquūt, vt scilicet ex manuum labore acquirant, vnde sibi prouideant & eleemosynas aliis faciant, nec tamē per hoc excluditur quin etiam bene faciant si manibus non laborantes spiritualibus eleemosynis vacent quæ sunt corporalibus potiores.

¶ Ad quintum dicendum, quòd illius rationis prima falsa est. Non enim qui facit contra statutum Papę est hæreticus: nisi fortè credat Papæ non esse obediendum, vnde in capitul. inducto dicitur. Qui Romanæ Ecclesiæ priuilegium ab ipso summo omnium Ecclesiarum capite traditum auferre conantur, proculdubiò in hęresim labuntur, priuilegium autem prædictū consistit in hoc quòd ei debet ab omnib. Christianis obediri. similiter etiam minor est falsa. Non enim est contra statutum Ecclesiæ quòd aliquis mendicet: vel se in statu egestatis ponat: sed hoc est contra statutum Ecclesię, si ab eis qui facultates Ecclesiæ possident eorum necessitatibus nō prouideatur. Vnde in capitulo inducti, ex quib. crebus Ecclesiæ Epi & dispēsatores earū omnib. communi vita degere volentibus ministrare cuncta necessaria debēt, prout melius poterunt: vt nemo in eis egens inueniatur.

12. q. 287. ar. 5. o. 83. P. 4. q. 40. ar. 3. ad 1. obiec. 2. 3. c. 133. 135. & o. pus. 17. c. 14. 15. & 16.

¶ Ad sextum dicendum, quòd illi qui relinquunt omnia nihil sibi reseruantes, nec manib. operantes nō pp hoc discrimini se exponunt, quia deuotio fidelium tanta, pbabiliter æstimatur & experimento dicitur, q eis in necessariis prouidet. Nec ēt tentat Deum, quia ipse promisit mouēdo corda aliorum eis in necessitatibus prouidere, vt patet Matthęi sexto. Et quędam Gloss. dicit Lucę octauo. Tanta prędicatori debet esse fiducia in Deo, vt presentis vitę sumptus & si non prouideat, sibi tamen non defutura certissimè sciat: nedum occupatur mens ad temporalia, minùs prædicet eterna. Similiter si aliquis esset inter armatos q defenderent & aliqua causa arma deponeret, non tentaret.

Deum

Deum. Si autem esset solus videretur tentare Deum, nisi forte interiori inspirati ne securus esset de diuino auxilio, sicut beatus Martinus dixit. Ego signo crucis non clypeo protectus, aut galea hostium cuneos penetrabo securus. Similiter videretur esse Dei tentatio, si aliquis inter fideles vel homines inhospitales de necessariis victus sibi non prouideret. Vnde dicit glo. Lucæ vigesimosecundo super illud. Qui habet sacculum tollat, & cætera. In hoc nobis datur exemplum, vt nonnunquam causa instante quædam de nostri propositi rigore sine culpa intermittere possimus: verbi gratia si per inhospitales regiones iter agimus plura viatica licet portare quam domi habeamus, & tamen in deserto aliqui sine labore manuum sustentati sunt pane diuinitùs misso, vt in vitis patrum legitur. Sed priuilegia paucorum non faciunt legem communem.

¶ Ad septimum dicendum, quòd hoc quòd Apostolus laborauit cùm posset de Euangelio viuere, fuit supererogationis, vt patet primæ ad Corinthios nono. Et ideò alij prædicatores non tenētur eum in hoc imitari. Sciendum tamen quòd prædicator aliquando benè faceret non accipiendo sumptus ab his quib. prædicat, sed de labore manuum viuendo: in casibus scilicet illis in quibus Apostolus laborabat, scilicet ne scādalizaret eos quibus prædicabat, qui propter auaritiam dare sumptus grauabantur: & hanc causam ponit secundæ ad Thessalonicenses tertio. Nocte ac die laborantes ne quem vestrum grauaremus. item vt suo exemplo alij ab ocio retraherentur, vnde ibidem subdit non quasi nos non habuerimus potestatem, sed vt nosmetipsos formam daremus vobis ad imitandum nos. Item ad reprimendum rapacitatem pseudo Apostolorū. Vnde dicit. primæ ad Corinthios vndecimo. Quod autem facio, vt faciam, vt amputem occasionē eorum qui volunt occasionem vt in quo gloriantur tales inueniantur sicut & nos. Aliquando autem malefacerent prædicatores si laboribus manuum se implicarent, si scilicet per laborem à prædicatione retraherētur. Vnde dicit Glossa Lucæ decimooctauo. Cauendū est prædicatori, ne dum occupantur mens ad temporalia minus prędicet eterna. Ideò dicit Augustinus in supra dicto libro. Quòd Apostolus dum eēt Athenis, vbi oportebat eum quotidie prædicare, non operabatur manibus, quod postea fecit veniens Corinthum, vbi Iudæis prædicabat solo die sabbati. Prædicatoribus enim non solùm necessarium est vt habeant tempus liberum ab occupationibus in quo prædicent, sed etiam in quo studeant. cùm non habeant scientiam ex infusione sicut Apostoli, sed continuo studio. Vnde dicit Gregorius in Pastorali exponens illud Exodi vigesimoquinto. Vectes semper erunt in circulis, & cætera. Vectes inquit semper erunt in circulis, quia nimirum necesse est vt qui ad officium prædicationis excubant, à sacræ lectionis studio non recedant.

Nō bene

¶ Ad octauum dicendum, quòd per actionem intelligitur ibi non solùm opus naturale, sed omnia quæ ad actiuam vitam pertinent. Solicitudo autem quæ exhibetur à prædicatorib. circa eos qui prędicant ad actiuam vitam pertinet.

¶ Rationes in contrarium concedo, tamen vltima inducitur præter intentionem. Glossa enim dicit secularis negotia esse quæ fiunt causa pecunię colligendæ sine opere manuali, vt per mercationem & huiusmodi, à quibus se debent serui Dei penitus abstinere.

¶ Finit quodlibet septimum.

ARTIC I.

INCIPIT QUODLIBET OCTAVVM SANCTI THOMAE.

QVAESTIO I.

QVAESTIO nostra circa tria versatur.
¶ Primò circa ea quæ pertinent ad naturā.
¶ Secundo, circa ea quæ pertinent ad culpā & gratiam.
¶ Tertio, circa ea quæ pertinent ad pœnam vel gloriā.
¶ Circa primam quærebatur.
¶ Primò de pertinentibus ad naturam creatam.
¶ Secundò de pertinentibus ad naturam increatam.
¶ Circa naturam increatam duo quærebantur.
¶ Primò, an senarius numerus, secundum quem omnes creaturæ dicuntur esse perfectæ, sit creator vel creatura.
¶ Secundò de rationibus idealibus, quæ sunt in mente diuina: vtrum per prius respiciunt exemplata, scilicet creaturas ratione suæ singularitatis: vel ratione naturæ specificæ.

ARTICVL. I.

Vtrum senarius prædictus sit creator.

AD primum sic proceditur. Videtur quòd senarius prædictus sit creator. Remota enim omni creatura perfectio non remanet nisi in creatore: sed remota omni creatura facta in operibus sex dierum remanet perfectio in numero senario. Vnde dicit Augustinus quarto super Genesim ad literam. Itaque si ista non essent, scilicet opera sex dierum, perfectus ille esset, scilicet senarius. Nisi autem ille perfectus esset, ista secūdum eum perfecta non fierent: ergo senarius numerus est creator.

1. p. q. 44. ar. 3. o. vi. dear. 70. & 1. p. q. 15. ar. 1. ad 3.

¶ Sed dicebat quòd Augustinus loquitur de senario quantum ad ideam senarij, quæ est in mente diuina. Contra. Sicut remotis omnibus creaturis remanet perfectio in idea senarij numeri, ita remanet idea lapidis in mente diuina: ergo in hoc non haberet senarius numerus aliquam præeminentiam ad lapidem, quod tamen videtur esse contra intentionem Augustini.

¶ Præterea. Illud quod est permanētius omni creatura non est creatum, sed creator. Senarius autem numerus est permanentior cælo & terra, quę tamen videntur esse permanentissimæ creaturæ, vnde Augustinus dicit, quarto super genes. ad literam. Facilius est cœlum & tertam transire quæ secundum senarium numerum fabricata sunt, quam effici posse vt senarius numerus non suis partibus compleatur: ergo senarius numerus non est creator, sed creatura.

¶ Sed contra. Creatoris perfectio non consistit ex partibus: nec est in eo aliquid habens partes. Sed sicut dicit Augu. in eodem libro. Inuenimus senarium numerum esse perfectum ea ratione, quòd suis partibus compleatur: ergo senarius numerus non est creator, sed creatura.

¶ Respondeo dicendum, quòd secundum Auicennam in sua Methaphysica triplex est alicuius naturæ consideratio. Vna prout consideratur secundum esse quod habet in singularib. sicut natura lapidis in hoc lapide, & illo lapide. Alia verò est cōsideratio alicuius naturæ secundum esse suum intelligibile: sicut natura lapidis consideratur prout est in intellectu. Tertia

Potē. q. 5. ar. 9. ad 16 & opus 55

Universidad de Deusto
Biblioteca

Natura multipliciter consideratur & ad secundū eē vniuer. prius quā secundū eē particulare &c.

verò est consideratio naturæ absoluta prout abstrahit ab vtroque esse: secundum quam considerationē consideratur natura lapidis vel cuiuscunq; alterius, quantum ad ea tantùm quæ per se competunt tali naturæ. Harum quidem trium considerationū duæ semper vniformiter eundem ordinem seruāt. Prior enim est consideratio alicuius naturæ absoluta, quam consideratio eius secundum esse quod habet in singularib. Sed tertia consideratio naturæ quæ est secundum esse, quod habet in intellectu, non semper habet eundem ordinem ad alias considerationes. Cōsideratio enim naturæ secundum esse quod habet in intellectu, qui accipit à rebus sequitur vtranque aliarum considerationum. Hoc enim ordine scibile præcedit scientiam, & sensibile sensum sicut & mouens motum, & causa causatum. Sed consideratio naturæ secundum esse quod habet in intellectu causante rem præcedit alias duas considerationes. Cùm enim intellectus artificis adinuenit aliquam formam artificiati ipsa natura seu forma artificiati in se considerata est posterior intellectu artificis, & per consequens ét arca sensibilis quæ talē formam vel per speciem habet. Sicut autem se habet intellectus artificis ad artificiata, ita habet intellectus diuinus ad omnes creaturas. Vnde vniuscuiusq; nāæ causātæ prima consideratio est secundum q̄ est in intellectu diuino. Secunda verò consideratio est ipsius naturæ absolute. Tertia secundum q̄ habet esse in rebus ipsis, vel in mente angelica. Quarta secundum esse quod habet in intellectu nostro. Et ideò Dionysius dicit duodecimo capite de diui nomi. hunc ordinem assignans, q̄ primo inter omnia est ipse substantificator rerum Deus, postea verò ipsa dona Dei quę creaturis exhibentur, & vniuersaliter & particulariter considerata, vt per se pulchritudinem, per se vitam, quam dicit esse donum ex Deo prouenientes, id est ipsam naturam vitæ, deinde ipsa participantia vniuersaliter & particulariter considerata, quæ sunt res in quibus natura esse habet. In his ergo illud quod est prius semp est rō posterioris, & remoto posteriori remanet prius, non autem è conuerso. Et inde est q̄ hoc quod competit naturæ secundum absolutam considerationem est ratio quare competat naturæ alicui secūdū esse quod habet in singulari, & non è conuerso. Ideò enim sortes est rationalis quia homo est rationalis, & non è conuerso. Vnde dato quòd sortes & Plato non essent, adhuc humanæ naturæ rationalitas competeret. Similiter ét intellectus diuinus est ratio naturæ absolute considerate & in singularibus, & ipsa natura absolute considerata & in singularib. est rō intellectus humani & quodammodo mensura ipsius. Possunt ergo verba Augustini intelligi de senario dupliciter. Vno modo vt per senariū numerū intelligat ipsa natura senarij absolutè, cui primo & per se competit perfectio, quæ quidem est ratio perfectionis eorum quæ senarium participant. Vnde remotis omnibus quæ senario perficiuntur, adhuc perfectio naturæ senarij competit, & hoc modo senarius nominat naturam creatam. Alio modo potest intelligi senarius secundum esse quod habet in intellectu diuino, & sic eius perfectio est ratio perfectionis in creaturis inuentæ, quæ secundum senarium sunt cōditæ quibus etiam remotis in prædicto senario perfectio remaneret. Sic autem senarius non erit creatura, sed ratio creaturæ in creatore, quæ est Idea senarij, & est idem secundum rem quod diuina essentia ratione tantum differens.

Sorte vel Platone nō existēte, homo adhuc est rōnalis.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd remotis omnibus creaturis quæ sunt factę in senario dierum non dicitur quod perfectio remaneat in senario numero quasi senarius numerus aliquod esse habeat in rerum natura, nulla creatura existente. Sed quia remoto omni esse creato remanet absoluta consideratio naturę senarij, prout abstrahit à quolibet esse, & sic attribuitur sibi perfectio, sicut remotis omnibus singularibus hominibus adhuc remaneret rationalitas attribuibilis humanæ naturæ.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sicut in reb. creatis quædam sunt magis communes, & quædam magis contractæ. Ita etiam rationes rerum in Deo magis cōmunium ad plura se extendunt, minus verò communium ad pauciora. Et qā vnitas & multitudo sunt omnibus rebus creatis communia, ideò etiam ratio idealis numeri ad omnes creaturas se extendit. Vnde dicit Boetius in principio Arithmeticæ. Omnia quęcunque à primæua rerum natura constituta sunt numero rum specie videntur esse formata. Hoc enim fuit principale in animo conditoris. Exemplar autem lapidis, aut idea non se extendit ad omnes creaturas, & ideò si senarius accipiatur pro idea senarij quātum adhoc adhuc senarius erit eminentior lapide, idest, quā idea lapidis, prout scilicet ad plura se extendit, & iterum perfectio competit senario secundum naturam senarij non autem lapidis.

¶ Ad tertium dicendum, quòd non est intentio Augustini dicere, quòd si cœlum & terra transeant, & cętera creaturæ quod senarius remaneret secundum aliquod esse creatum, sed quia si omnes creaturæ ab esse deficerent, remaneret adhuc natura senarij prout abstrahit à quolibet esse huiusmodi, quod eius perfectioni competit, sicut etiam natura humana manebit talis quod ei competeret rationalitas.

¶ Ad illud verò quod in contrarium obiicitur dicendum quòd quamuis in Deo non ponsit esse aliquid habens partes, tamen potest esse in eo ratio rei habentis partes, & sic est in eo ratio senarij ex partibus constituti, & ratio suarum partium.

ARTICVLVS II.

Vtrùm ideæ, quæ sunt in mente diuina per prius respiciant res quantum ad naturam singularem, quàm quantum ad naturam speciei.

CIrca secundum sic proceditur. Videtur quòd ideæ quæ sunt in mente diuina per prius respiciant res quantum ad naturam singularem, quàm quantum ad naturam speciei: quia vt Aug. dicit in lib. 83. q. Ideæ sunt quædam formæ vel rationes rerum stabiles, quæ in diuina intelligentia continentur, & cum ipsæ neque oriantur neque intereant, secundum eas tamen formari dicitur omne quod oriri vel interire potest, & omne quod oritur vel interit solùm singulare est, id est, quod generatur & corrumpitur: ergo ideę per prius respiciunt singulare. veri. q. 3. ar. 8. c.

¶ Sed contra. Cùm ideæ sint formæ exemplares requiritur ad rationem ideæ assimilatio ideati ad ipsam. Sed ideatum, id est, res creata magis assimilatur diuino exemplari secundum formam à qua est ratio speciei, quàm secundum materiam, quæ est individuationis principium: ergo idea per prius respicit naturam speciei, quam singularitatem individui. veri. q. 3. ar. 1. o.

¶ Respondeo dicendum, quòd cum in mente diuina sint omnium creaturarum formæ exemplares, quæ ideæ dicuntur, sicut in mente artificis formæ artificiatorum, hoc tñ interest inter formas exēplares, q̄ sunt in mente diuina & in mente artificis creati, q̄ creatus artifex agit ex præsuppositā materia. Vnde formę exēplares quæ sunt in mente eius, non sunt factiuæ materiæ quę est individuationis principium, sed solius formæ, à qua species est artificiati, & iō huius formę exēplares ar. 70. 82. d. 18. ar. 9. ar. 143. c.

plares non respiciunt directè artificiatum quantum ad individuum, sed quantum ad speciē solum: formæ autem exemplares intellectus diuini sunt factiuæ totius rei, & quantum ad formam & quantum ad materiam, & ideò respiciunt creaturam, non solum quantum ad naturam speciei, sed etiam quantum ad singularitatem individui, per prius tamen quantum ad naturam speciei. quod ex hoc patet. Exemplar enim est ad cuius imitationem fit aliquid. Vnde ad rationem exemplaris requiritur quòd ipsa assimilatio operis ad exemplar sit intenta ab agente alias talis assimilatio casu accideret: & non secundum viam exemplaritatis. Sic ergo in ratione exemplaris includitur intentatis. Sic ergo in ratione exemplaris includitur intentio agētis. Ad hoc ergo per prius exemplar respicit q̄ agens primò intendit in opere. Agens autem quilibet principaliter intendit in opere id quod perfectius est. natura aūt speciei est perfectissimum in vnoquòq; individuo: per ipsam. n. duplex imperfectio perficitur, imperfectio. s. mæ quæ est singularitatis principium, quæ cum sit in potentia ad formam speciei perficitur, quando naturam speciei consequitur: & iterum imperfectio formæ generalis, quæ se habet ad differentias specificas in potentia, vt materia ad formam: vnde species specialissima est primò in intentione naturæ: vt patet per Auic. in principio suæ metaph. Non. n. natura intendit principaliter generare. Sortē, alias de structo sorte ordo & intentio naturæ periret. Intēdit autem in sorte generare hominem. Similiter nō intēdit principaliter gnare asal: alioquin gesceret eius actio, quando ad naturam asialis perduxisset: cum tamen in individuo generato prius compleatur natura animalis quam hominis, vt patet in 16. de animalib. Non autem prius est homo quam hic homo. Vnde exemplar quod est in mente diuina primò naturam speciei respicit in qualibet creatura. 1. p. q. 85. ar. 3. ad 1. & 4. & q. 98. art. 2. c. & veri. q. 3. art. 8. c. & po. q. 10. arti. 2. ad 12. anima. ti. 28. artic. 143.

¶ Ad primum ergo dicēdum, quòd id quod est primum in intentione est vltimum in executione. Vnde quamuis natura primò intendat generare hominem: per prius tamen generatur hic homo. Non. n. homo generatur nisi per hoc q̄ hic homo generatur: & propter hoc etiam in diffinitione ideæ dicitur, quòd secundum eas oritur omne quod oritur quantum ad viam executionis, in qua singularia sunt primum.

¶ Secūdum quòd in contrarium obiicitur conceditur.

QVAESTIO II.

DEinde quæritur de his quæ pertinēt ad naturam creatam.

¶ Et primò de his quæ pertinent ad animā humanā.

¶ Secundò de his quæ pertinent ad corpus.

¶ Circa primum quæruntur duo.

¶ Primò, vtrùm anima accipiat species quibus cognoscit à rebus quæ sunt extra eam.

¶ Secundò quomodo charitas, vel quilibet alius habitus à non habente cognoscatur.

ARTICVLVS III.

Vtrùm anima accipiat species à rebus, quæ sunt extra eam.

AD primum sic proceditur. Videtur quòd anima non accipiat species à rebus, quæ sunt extra eam. Dicit enim Aug. 12. super Gene. Imaginem corporis non corpus in spiritu, sed ipse spiritus in seipso fecit non corpus in spiritu, sed ipse spiritus in seipso fecit scleritate mirabili: non autem eam in seipso faceret si à rebus exterioribus eam acciperet: ergo anima non accipit à rebus species, quibus cognoscit. 1. p. q. 84. ar. 3. & 4. c. vero q. 10. ar. 6. 1. dist. 3. q. 1. arti. 1. ca. & ad 2.

¶ Præterea, Eius solius est dimensionem à re dimensionata abstrahere, cuius est dimensionem corporib. dare, quòd est solius creatoris. Sed ad hoc quòd species à rebus accipiatur in anima, oportet quod ab ipsa specie dimensiones separentur: quia in reb. extra animam habent esse dimensionale, nō autem in anima, maximè quantùm ad intellectum. Ergo anima nō potest accipere species à rebus sensibilibus.

¶ In contrarium videtur esse tota philosophorum doctrina quæ sensum à sensibilibus, imaginationem à sensu, intellectum à phantasmatibus accipere fatetur.

¶ Respondeo dicendum, quòd anima humana similitudines rerum quibus cognoscit accipit à rebus illo modo accipiendi, quo patiens accipit ab agente, quod non est intelligendum quasi agens influat in patiens eandem numero speciem quam habet in seipso: sed generat sui similem educendo de potēria in actū: & per hunc modum dicitur species coloris deferri à corpore colorato ad visum. Sed in agentib. & patientibus distinguendum est. Est enim quoddam agēs quod de se sufficiens est ad inducendum formam suā in patiens, sicut ignis de se sufficit ad calefaciēdum. Quoddam verò agens est quod non sufficit de se ad inducendam formam suam in patiens, nisi superueniat aliud agens, sicut calor ignis non sufficit ad complendum actionem nutritionis, nisi per virtutem animæ nutritiuæ: vnde virtus animæ nutritiuæ est principaliter agens, calor verò igneus instrumentaliter. Similiter etiam est diuersitas ex parte patientium. Quoddā enim est patiens, quod in nullo cooperatur agenti, sicut lapis cum sursum proiicitur, vel lignum cum ex eo fit scamnum. Quoddam verò patiens est quod cooperatur agenti, sicut lapis cùm deorsum proiicitur: & corpus hominis cùm sanatur per artem: & secundum hoc res quæ sunt extra animam tripliciter se habent ad diuersas animæ potentias: ad sensus enim exteriores se habent, sicut agentia sufficientia, quib. patiētia non cooperantur, sed recipiunt tantùm: q̄ autem color per se non possit mouere visum nisi lux superueniat, non est contra hoc quod dictum est quia tam color quàm lux inter ea quæ sunt extra animam computantur. Sensus autem exteriores suscipiunt tantùm à rebus per modum patiendi, sine hoc quòd aliquid cooperentur ad sui formationem: quamuis iam formati habeant propriam operationem, quæ est iudicium de propriis obiectis, sed ad imaginationem res quæ sunt extra animam comparantur vt agentia sufficientia. Actio enim rei sensibilis non sistit in sensu, sed viterius pertingit vsque ad phantasiam siue imaginationem: tamen imaginatio est patiens quod cooperatur agenti. Ipsa enim imaginatio format sibi aliquarum rerum similitudines, quas nunquam sensu percipit: his tamen quæ sensu recipiuntur componendo ea & diuidendo, sicut imaginamur montes aureos, quos nūquam vidimus ex hoc quòd vidimus aurum & montes. Sed ad intellectū possibilem comparantur res sicut agentia insufficientia. Actio enim ipsarum rerum sensibilium nec etiam in imaginatione sistit, sed phantasmata viterius mouent intellectum possibilem, non autem ad hoc quòd ex seipsis sufficiant, cum sint in potentia intelligibilia: intellectus autē non mouetur nisi ab intelligibili in actu. Vnde oportet quòd superueniat actio intellectus agētis, cuius illustratione phantasmata fiunt intelligibilia in actu sicut illustratione lucis corporalis fiunt colores visibiles actu. & sic patet q̄ intellectus agens est principale agens quod agit rerū similitudines in intellectu possibili: phantasmata aūt quæ à reb. exterioribus accipiuntur sunt quasi agentia instrumentalia intellectus. n. possibilis cōparatur ad res, quarū notitiā recipit, sicut patiens quod coopératur agēti. Multò. n. magis potest intellectus formare quidditatē rei quę nō cecidit sub sensu, q̄ imaginatio. 1. p. 115. ar. 1. ad 5. & q. 118. ar. 1. ad 3. & pot. q. 3 ar. 8. ad 13 & ar. 9. ad 5. & 2 ad nonum. 1. p. q. 78. ar. 4. ad 2. ad 1. hu. ius & art 102. a d 2 1 p. q 78 ar. 4. c & q. 84 ar. 6 ad 2 & ve ri. q. 8. ar. 5 & 9. c. Intellectus agēs ad quid est neces. farius.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd si verbum Augustini

Universidad de Deusto
Biblioteca

gustini referatur ad intellectum, sic planum est quòd res non faciunt sui similitudinem in intellectu possibili principaliter,sed intellectus agens. Si autem referatur ad imaginationem faciunt quidem, sed non solùm quia ipsa imaginatio cooperatur, vt dictum est. In sensu autem facit corpus sui similitudinem sufficiè ter & solùm:sed de hoc nõ loquitur Augustinus, quia sensum cõtra spi[illegible] diuidit,siue corporalem visionem contra spiritualem.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ratio ista procedit ac si illa eadem species numero quę est in rebus, vel in imaginatione postmodum fieret in intellectu: sic enim oportet quòd auferrentur ab ea dimensiones. Et hoc patet esse falsum.

ARTICVL. IIII.

Vtrùm habens charitatem eam cognoscat per speciem.

& in ord. 26. 1. dist. 17. q. 1. art. 4. o. & 3. di. 23. q. 1. ar. 1. o. & ad 1.

CIrca secundum sic proceditur. Videtur quòd nõ habeus charitatem eam cognoscat per speciem. Omne enim quod cognoscitur,cognoscitur vel per essentiam. vel per sui similitudinem. Sed charitas à non habente non cognoscitur per sui essentiam, quia non est essentialiter in eo:ergo si cognoscitur à non habente,cognoscitur per sui similitudinem.

¶ Præterea, Aliquis habeus charitatem aliquo modo cognoscit eam se habere ad minus per cõiecturas: vel per reuelationem: & similiter postquàm eam amiserit potest recordari se eam habuisse, quod esse non potest nisi per eius speciem in memoria reseruatam: ergo charitas à non habẽte qui prius eam habuit per sui similitudinem cognoscitur:& eadẽ ratione à quolibet alio non habente.

¶ Præterea, Dicit Augustinus decimo confessionum.Hoc modo se habet memoria ad intelligentiam sicut venter animalis ruminantis ad os, quia sicut id quod est in ventre animalis reducitur ad os.ita quod est in memoria reducitur ad intelligentiam. Si ergo in memoria conseruatur charitas per sui similitudinẽ & ab intelligentia capietur per similitudinem.

¶ Sed contra est,quod Augustinus dicit secundo super Genesim, & habetur in Glosa secunda ad Corinthios duodecimo. Quod intellectualis visio est earum rerum quæ non habent species sibi similes quæ non sunt quod ipsæ,& inter huiusmodi ponit charitatem:ergo charitas non potest cognosci per sui similitudinem,sed solum per essentiam.

Apostolus.

¶ Respondeo dicendum, quòd duplex est cognitio charitatis. Vna qua cognoscitur q̃d est charitas, Alia qua charitas percipitur: vt cum aliquis cognoscit se habere charitatem,quod pertinet ad cognitionem anest. Prima quidem cognitio charitatis eodem modo competit habenti & non habenti. Nam intellectus humanus natus est rerum quidditatem comprehendere, in quibus cognoscendit naturaliter præcedit,sicut in cognoscendis conclusionibus complexis. Insunt enim nobis naturaliter quædam principia prima complexa ab omnibus nota, ex quibus ratio procedit ad cognoscendum in actu conclusiones. quæ in prædictis principiis potentialiter continentur siue per inuentionem propriam,siue per doctrinam alienã, siue per

2r. 64. c. & 22. q. 5. ar. 4. ad 3. & q. 8. artic. 2. ad 1. 2. di 24. q. & ar. 4. ad 3. veri. q. 16

reuelationem diuinam,in quibus omnibus modis cognoscendi homo iuuatur ex principiis naturaliter cognitis. Vel ita quòd ipsa principia cognita ad cognitionem acquirendam sufficiant adminiculãtibus sensu & imaginatione: sicut cùm aliquam cognitionẽ acquirimus per inuentionẽ,vel doctrinã. Vel ita q̃ principia prædicta ad cognitionem acquirendam non sufficiant:nihilominus tamen in huiusmodi cognoscẽdis principia dirigunt inquantũ inueniuntur non repugnare principiis naturaliter cognitis,quod si esset, intellectus nullo modo eis assentiret: sicut non potest dissentire principiis. Et similiter in intellectu insunt nobis etiam naturaliter quædam cõceptiones ab omnibus notæ:vt entis,vnius,boni, & huiusmodi:à quib. eodem modo procedit intellectus ad cognoscendum quidditatem vnuscuiusq; rei, per quẽ procedit à principiis per se notis ad cognoscendas conclusiones, & hoc vel per ea quæ quis sensu percipit:sicut cũ per sensibiles ꝓprietates alicuius rei concipio illius rei quid ditatem,vel per ea quæ ab aliis quis audit vt cum laicus qui nescit quæ sit musica, cum audit aliquam artem esse per quam discit canere, vel psallere, concipit quidditatem musicæ:cum ipse præsciat quid sit ars,& quid sit canere: aut etiam per ea quæ ex reuelatione habenturivt est in his quę fidei sunt Cùm.n.credimus aliquid esse in nobis diuinitùs datũ, quo affectus noster Deo vnitur,cõcipimus charitatis quidditatem,intelligẽtes charitatem esse donũ Dei quo affectus Deo vnitur:præcognoscentes tamen quid sit donũ,& quid affectus,& quid vnio. De quibus ét quid sint scire non possumus,nisi resoluendo in aliqua prius nota, & sic quousque perueniamus vsque ad primas conceptiones humani intellectus, quæ sunt omnib. naturaliter notæ. Et quia naturaliter cognitio est quædam similitudo diuinæ veritatis menti nostræ impressa:secundũ illud Psal. Signatũ est super nos lumen vultus tui Dne. Ideò dicit Aug. decimo de trinitate,quòd huiusmodi habitus cognoscuntur in prima veritate. Ipsa aũt conceptio charitatis, quam intellectus format modo præ dicto, nõ est solum similitudo charitatis sicut species rerum in sensu,vel imaginatione: quia sensus & imaginatio nunquam pertingunt ad cognoscendum naturam rei, sed solummodo accidentia quæ circunstant rẽ.& ideò species quæ sunt in sensu, vel imaginatione non representant naturã rei, sed accidentia eius tantùm:sicut status representat hominem quantum ad accidentia. Sed intellectus cognoscit ipsam naturam & substantiam rei. Vnde species intelligibilis est similitudo ipsius essentiæ rei,& est quodammodo ipsa quidditas & natura rei secundum esse intelligibile non secundũ esse naturale, prout est in rebus, & ideo omnia quæ non cadunt sub sensu & imaginatione, sed sub solo intellectu cognoscuntur per hoc quòd essentiæ, vel quidditates eorum sunt aliquo modo in intellectu. Et hic est modus, quo charitas cognoscitur cognitione quidem tam ab habente charitatem quàm à non habente. Sed secundum aliam modum cognoscendi charitatem neque charitas, neque aliquis habitus siue potentia percipitur à nostro intellectu nisi per hoc quod actus percipiuntur,vt per Philosophum decimo Ethicorum. Actus autem charitatis, vel alterius habitus eliciunt ab ipsa charitate,vel ab alio habitu per propriam essentiam charitatis,vel alterius habitus, & per hunc modum dicitur aliquis se cognoscere habere charitatem, vel alium habitũ per ipsam essentiam habitus secundum esse naturale. quod habet in rerũ natura,& non solum in intellectu. Sicut autem nullus potest cognoscere charitatem nisi charitatẽ habens. quia actus charitatis & aliarũ virtutũ præcipuè cõsistunt in motib. interiorib. qui nõ possunt esse cogniti nisi operãti,nisi quatenus manifestãtur ex actib. exterioribus.& sic per quandã coniecturã aliquis nõ habens charitatem pòt percipere alium charitatẽ habere. Hoc aũt dico supponendo q̃ aliquis possit scire se habere charitatẽ,quod tamen nõ puto eé verum:quia in actibus ipsius charitatis nõ possumus sufficiẽter p̃cipere,quòd sint à charitate eliciti propter similitudinem dilectionis naturalis cum dilectione gratuita.

1. p. q. 57. ar. 1 ad 2. & 83 p. q. 76 art. 7. & 4. dist. 49. q. 2 art. 7. ad 6. 22. q. 7. ar. 1. c. veri q. 1 art. 12. & q 10. ar. 4. ad 2. & 2. q. 12. artic. 12. ad 12.

qualiter quis cognoscat se charitatẽ habere.

¶ Ad primum ergo dicendum,quòd in non habẽte charitatem non secundum esse naturę,sed secundũ esse intelligibile est essentia charitatis.

¶ Ad secundum dicendum,quòd postquã aliquis desinit habere charitatem secundũ esse naturale charitatis,ad huc charitas in ipso manet secundum esse intelligibile.& sic potest sciri quid sit charitas. Manent etiam in memoria eius actus charitatis, quos etiam facit in memoria sensibili propter actus sensibiles charitatis qui vtique manent secundum sui similitudinẽ, sicut & cætera sensibilia:& ex his aliquis memoratur se habuisse charitatem.

¶ Ad tertium dicendum,quòd illud quod est in memoria redit ad intelligentiam: non ita.quòd eadem species numero quæ est in memoria, postmodum fiat in intellectu:sed per illum modum loquendi.quo phãtasmata dicuntur fieri in intellectu,vt dictum est.

QVÆSTIO III.

ARTICVLVS V.

Vtrùm alimentum conuertatur in ueritatem humanæ naturæ.

4. di. 44. q. 1. ar. 2. q. 4 o. & 2. di. 30. q. 1. ar. 2. o.

DEinde quæritur de his quæ pertinent ad corpus humanum:vtrùm alimentum conuertatur in veritatem humanæ naturæ. Et videtur quòd non: quia in corpore humano id quod est de veritate humanæ naturæ est caro, vel os secundum speciem. Sed alimentum non conuertitur in id quod est spẽi, sed in id quod est secundum materiam:vt videtur dicere philosophus in primo de generatione.(Topic.c. 35.)ergo alimentum non conuertitur in veritatem humanæ naturæ.

¶ Præterea, Id quod est de veritate humanæ naturæ oportet quòd semper in homine maneat,alias non remaneret homo idem numero. Sed illud quod generatur ex alimento non semper manet, imò fluit & resluit, vt patet ex primo de generatione ergo quod generatur ex alimento non est de veritate humanæ naturæ.

¶ Præt. Augu. dicit,quòd nos fuimus in Adam dupliciter,s.secundum seminalem rationem & secundũ corpulentam substantiam, Christus autem fuit in eo secundum corpulentam substantiam,& non secundũ seminalem rationem,id autem quod ex alimento generatur in nobis non fuit in Adam, ergo illud quod est de veritate corpulentæ substantiæ nostræ non est ex alimento generatum.

¶ Sed dicebat q̃ corpulenta nostra substantia fuit in Adam originaliter,& non essentialiter.Sed contra. Semen originem rei importat. Si ergo dicimur in Adam fuisse secundum corpulentam substantiam originaliter tantum, tunc idem erit esse secundum corpulentam substantiam & secundum seminalem rationem, quod est falsum:ergo idem quod prius.

¶ Sed contra est,quod dicitur in 2. de anima (Top. c. 45.) Alimẽtum est potentia tale quale est illud quod nutritur. Sed quod est potentia aliquale in illud conuerti potest,ergo alimentum conuerti potest in illud quod nutritur,sed illud quod nutritur est id quod est de veritate humanæ naturæ:ergo alimentũ conuertitur in id quod est de veritate humanæ naturæ.

¶ Præt. Semen ex quo fit generatio maximè videtur ad veritatẽ humanæ naturæ pertinere, sed semen secundũ philosophum in decimoquinto de animalib. est de superfluo alimenti. Ergo alimentum conuertitur in veritatem humanæ naturæ.

¶ Respondeo dicendum, q̃ ad huius quæstionis eui dentiam oportet primò videre quid sit veritas humanæ naturæ. Veritas autem vniuscuiusque rei, vt dicit Auicenna in sua Metaph. nihil est aliud quàm proprietas sui esse,quod stabilitũ est ei: sicut illud quod propriè habet esse auri attingens ad terminos stabilitos naturæ auri dicitur esse verè aurum. Vnumquodque autẽ propriè habet esse in aliqua natura, per hoc quod subsstat completæ formæ propriæ illius naturæ à qua est esse,& ratio speciei in natura illa: vnde illud pertinet ad veritatem vniuscuiusque rei,quod est cõpletiuum illius rei per formam,& pertinet directè & per se ad completionem illius rei:tam enim in naturalibus quàm in artificialibus inueniuntur quędam, in quibus consistit principaliter ratio rei: alia autem quæ sunt ordinata ad horum conseruationem,& melioration em, sicut stipes, & fructus per se pertinent ad complementum arboris,vnde sunt de veritate naturæ ipsius. Folia autem sunt quodammodo ordinata ad fructuum conseruationem, & quantùm ad hoc non videntur esse de veritate naturæ arboris principaliter. Similiter ratio gladii consistit in ferro & acumine eius:vagina autem est ad gladii conseruationẽ: vnde si gladius esset res naturalis,ferrum esset de veritate naturæ eius,non autẽ vagina. Sic autẽ de veritate humanæ naturæ esse dicimus illud,quod per se pertinet ad perfectionẽ humanæ naturæ cõplerę participans formã speciei. Illud autẽ non est de veritate humanæ naturæ in homine,quod est ordinatum quodãmodo ad hominis conseruationẽ, vel melioration em quamcunque. Sciendum est ergo,quòd natura humana potest dupliciter considerari,vel secundũ totã speciem humanã,vel secundum esse quod habet in hoc in diuiduo:secundum hoc inueniuntur in præsenti quæstione tres opiniones. Quidam.n.dicunt, quòd alimẽtum non conuertitur in veritatẽ humanæ naturæ,neque secundum speciẽ,neque secundum individuum. Dicunt n.quòd tota materia,quæ nata est esse sub specie humanæ naturæ fuit in corpore Adæ: nec aliqua alia materia potest fieri verè substans humanæ spẽi,& ex illa materia ex quà corpus primi hominis constabat fuerit aliquæ pars decisa,quæ quidẽ per multiplicationẽ quandã sine additione exterioris materiæ augmentata est in tantũ quòd peruenit vsque ad perfectã & cõplerã quantitatẽ in corpore Seth. Ex quo iterum aliquid decisum est in formationẽ corporis filii sui,& prædicto modo multiplicatum: & sic totum humanũ genus multiplicatũ est ex illa materia quæ fuit in corpore primi hominis sine alicuius extrinseci additione:illud autẽ quod ex alimento generatur est necessariũ nobis ad conseruationem illius humiditatis, quæ est de veritate humanæ naturæ: ut scilicet calor naturalis habens aliquid aliud quod consumat, s. humiditatẽ ex alimento generatã quasi accidentalẽ non consumat humiditatẽ quæ est de veritate humanæ naturæ.sicut aurifices apponunt plumbũ argento, vt videlicet in conflatorio consumatur plumbũ & argentũ non consumatur ab igne.vnde in resurrectione quando veritas humanæ naturæ erit inconsumptibilis, alimento nõ indigebimus,nec resurget in nobis aliquid quod ex alimento sit generatum,sed solũ id quod fuit in Adã. Sed inconueniens videtur huiusmodi positio propter duo. quarũ ad præsens pertinet:quia eiusdẽ rationis est formam aliquã nihil amittere de materia subiecta,& nihil de nouo acquirere:cuius substantiæ & naturæ nihil accrescit nec deperit. Constat aũt q̃ aliqua materia quæ erat substans humanæ naturę desinit esse humanæ naturæ subsstans: sicut patet in morte vniuscuiusque hominis. Vnde nisi aliqua materia de nouo adderetur humanæ naturæ,sequeretur q̃ minus esset modo id quod est de veritate naturæ humanę in actu,quam tempore Adæ:& sic natura speciei nõ perfectè

Auicenna vnde 2. di. 30. q. 1. arti. 2. o.

4. dist. 44. q. 1. artic. 2. q. 4. o. pr. ma opp.

Reprobatio opinionis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

fectè saluaretur per generationem. Secundò, quia ista mutatio, quam multiplicationem dicunt, nullo modo est secundum ellentiam ipsius materiæ. sed solummodo secundum quantitatem, vel dimensiones ei accidentes. Non enim dicunt q aliquid materiæ de nouo per essentiam creetur vel aliunde addatur: sed quòd illa eadem materia quæ prius erat minor, posteà fiat maior, nihil autem est aliud rarefieri & condensari q̃ mutari eandem materiam de magnis dimensionibus in paruas, & econuersò. Vnde sequeretur secundum prædictam positionem, quòd illud quod est de veritate humanæ naturæ semper rarefieret per continuam generationem & augmentationem: & tantùm quantùm sustinere non posset. Esset enim iam illud quod est de veritate humanæ naturæ, innumerabiliter magis rarum quàm ignis, quod patet esse falsum. Et ideo alia opinio dicit, quòd alimentum conuertitur in veritatem humanæ naturæ, primò & principaliter secùndum speciem: non autem secundum indiuiduum, nisi secundariò. Dicunt enim, quòd in vnoquoque indiuiduo humanæ speciei illud primò & principaliter est de veritate humanæ naturæ quod à parentib. traxit: & hoc vocatur à philosopho caro & os secundum speciem quæ semper manent: sed quia illud cum sit modicum non sufficeret ad perfectam quantitatem debitam humanæ naturæ sine additione, ideo adiungitur illud quod ex alimento generatur nó solùm ad ad hoc quòd conseruetur illud quod fuit à primis parentibus acceptum: vt dicebat prima opinio, sed ad hoc quòd compleatur ex huiusmodi addito perfecta quantitas: & sic illud quod ex alimento generatur nó est de veritate humanæ naturæ in hoc indiuiduo principaliter, sed tantum secundariò, in quantum est necessarium ad quantitatem debitam: & hoc nominat philosophus carnem & os secundum materiam quæ fluit & refluit. sed tamen ex hoc aliqua pars semialiter transit in prolem per generationem. & efficitur principaliter de veritate humanæ naturæ in ipso cum admixtione alicuius quod fuit principaliter de veritate humanę naturæ in patre, vt quidam volunt, vel sine admixtione eius, vt alii dicunt, quod est magis consonũ dictis philosophi in decimo quinto de animalib. qui vult sperma totaliter esse de superfluo alimenti: & sic illud quod generatur ex alimento non potest esse qđ sit principaliter de veritate humanæ naturæ principaliter in alio eiusdem speciei, s. in filio ipsius. Et secundum hanc opinionem dicunt, quòd illud quod est principaliter de veritate humanæ naturæ in vnoquoque totum in ipso resurget: non autem totum quòd ex alimento generatur, sed solùm quãtum sufficit ad completionem quantitatis, cum propter completionem quanticatis tantummodo ad veritatem humanæ naturæ aliqualiter pertineat, & hæc opinio consonat sententiæ Alexan. commen. qui exponit carnem secundum speciem quam philosophus dicit semper manere, esse illud quod à parentibus trahitur: carnem verò secundum materiam illud quod ex alimento generatur, quæ fluit & refluit. Sed hanc opinionem commentator Auerroys reprobat in tractatu, quem fecit super librum de generatione. Cum enim illud quod ex alimento generatur nutriat, inquantum est potentia caro, & augeat, inquantum est potentia quanta caro, vt dicitur in 2. de anima, illud quod generatur ex alimento postquam receperit speciem carnis, efficitur vnum cum illo quod prius inerat, quia in fine conuersum iam est simile: vnde non videtur esse aliqua ratio quare calor naturalis aliquid possit consumere de illa humiditate carnis, quæ ex alimento generatur, & non de humiditate quæ à parentibus trahitur, nec posset aliquo necessario modo illud probari. Et ideo tam illud quod est à parentibus acceptum, quã illud quod est ex alimento generatum æqualiter se habet ad hoc q̃ maneat vel consumatur per calorem naturalem, & ad hoc q̃ restauretur per nutrimẽtum quod est fluere & refluere: & sic æqualiter pertinet ad veritatem humanæ naturæ quod generatur ex alimento, & quod à parentibus trahitur. Et secundum hoc est tertia opinio, quòd alimentum conuertitur in id qđ est principaliter de veritate humanæ naturæ. & quantùm ad speciem, & quantùm ad indiuiduum. Ponit enim hæc opinio, q̃ vtroque, s. & quod ex alimento generatur, & quod à parentibus trahitur indifferenter & æqualiter forma humana perficitur, & vtrunq; indifferenter manet vel consumitur: manet quidem secundum speciem, consumitur autem & restauratur secundum materiam: sicut in aliqua republica diuersi homines numero ad communitatem pertinent quibusdam morientibus, & aliis in locum eorum succedentibus, & sic non manet vna respublica secundum materiam, quia sunt alii & alii homines: manet tamẽ vna numero quantum ad speciem siue formam propter ordinis unitatem in officiis distinctis: ita etiam in corpore humano manet caro & os, & vnaquæque partium eadem numero quantum ad speciem & formam quæ consideratur in determinato situ & virtute & figura: nõ autem manet quantum ad materiam: quia illa materia carnis in qua talis forma erat, prius consumpta est, & alia in locum ei successit, sicut patet de igne qui continuatur secundum eandem formam & modum, per hoc q̃ consumptis quibusdam lignis alia supponuntur quæ ignem sustinent. Et secundum hanc opinionem de vtroque prædictorum indifferenter, s. generato ex alimento, & à parentibus tracto tantùm resurget, quantum est necessarium ad speciem & quantitatem debitam humani corporis.

¶ Hæc opinio mihi videtur cæteris probabilior. Secundum ergo hanc opinionem ad primum dicendum, quòd distinctio Philosophi, qua distinguit carnem secundum speciem, & secundum materiam non est sic accipienda, quòd alia sit caro quę dicitur secundum speciem, quæ à parentibus tracta: & alia quæ sit secundum materiam ex alimento generata, sed vna & eadem caro signata potest considerari & secundum speciem, quam habet, & secundum materiam. Et q̃ hic sit intellectus Philosophi, patet ex hoc quòd ipse dicit ibidem, q̃ hoc modo distinguitur caro, secundum speciẽ & secundum materiam, sicut vnumquodque habentium speciem in materia. In aliis autem habẽtibus speciem in materia, sicut est lapis & ferrum, & huiusmodi non habet locum prima distinctio, sed secunda, vt per se patet. Et ideo dicendum est quòd alimentum conuertitur in carnem quę est secundum speciem, idest quæ habet speciem, non tamen ita quòd alimentum fiat species carnis, sed fit carnis materia, ratione cuius potest dici quòd conuertitur in carnem quantum ad materiam. & non quantum ad speciem.

¶ Ad secundum dicendum, quòd veritas humanæ naturę & cuiuslibet alterius rei est à specie, & ideo cum id quod est in homine maneat secundum speciẽ, quamuis non maneat secundum materiam: nihilominus veritas humanę naturæ manere dicitur nec desinit esse idem homo numero propter mutationẽ quę est secundum materiam, quia non tota materia similiter à forma abstrahitur, vt alia tota simul formam accipiat. Hęc n. generatio esset & corruptio: sicut si totus ignis vnus extingueretur, & alius totus accenderetur: sed aliqua pars materię consumitur, & alia in locum eius substituitur, quæ efficitur vna materia cum præexistenti, per hoc quòd ei adiungitur ad sustinendam eandem formam humani corporis, sicut si vnum lignum ignis consumat, & aliud loco eius apponatur.

Hæc opinio est conformis Alexandri dicitis. Hãc auerroys reprobat.

3. opinio. tenet. secũdũ quã respondet ad primũ

ponatur, erit idem ignis numero.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ad conceptionem humani corporis duo concurrunt, scilicet materia ex qua formatur conceptũ, & iterum vis formatiua quæ conceptum format, quorum primum Augustin. vocat corpulentam substantiã, secundum verò seminalem rationem. Dicimur ergo secundum vtrumque istorũ fuisse in Adã originaliter, inquantum scilicet materia concepti præparata est per virtutem generatiuam matris. Vis autem formatiua est in semine patris. Et vtrumque istorum reducitur in Adam sicut in primã originem, à qua humanam naturam traxerunt virtutes consequentes. Corpus autem Christi formatum fuit per virtutem spiritus sancti actiuam. Sed materiam ministrauit mater, quia ex purissimis sanguinibus virginis conceptus est, vt Damas. dicit. Et ideo non fuit in Adam secundum seminalem rationẽ: sed secundum corpulentam substantiam: non tamen ita quòd eadem numero quæ est in nobis, & fuit in Christo, fuerit in Adam.

¶ Et per hoc patet responsio ad consequens.

QVÆSTIO IIII.

DEinde quærebatur de his quæ pertinent ad culpam, vel gratiam.

¶ Et primò quærebatur de his quæ pertinent ad gratiam.

¶ Secundò, de his quæ pertinent ad culpam.

¶ Quantum ad pertinentia ad gratiam quærebatur.

¶ Primò, de his quæ pertinent ad prælatos tantùm.

¶ Secundò, de his quæ pertinent ad omnes communiter.

¶ Quantùm autem ad prælatos quærebãtur duo.

¶ Primò de electione prælatorum: vtrùm scilicet sit necesse semper eligere meliorem, vel sufficiat eligere bonum.

¶ Secundò de honore exhibendo prælatis, vtrùm scilicet mali prælati sint honorandi.

ARTICVLVS VI.

Vtrùm necesse sit semper eligere meliorem.

AD primum sic proceditur. Videtur quòd necesse sit semper eligere meliorem. Dicitur enim 4. Regum. Eligite meliorem. & cum ponite super solium patris sui: ergo multò fortiùs in spiritualib. officiis meliores præeligendi sunt.

¶ Præter. Primæ ad Tim. tertio super illud. Oportet episcopum irreprehensibilem esse, dicit gloss. Talis eligatur pontifex, cuius comparatione cæteri grex dicantur, ergo oportet in episcopatu semper eligere meliorem.

art. 92. ad 12 & 1. 10. 0 & arti. 84. Apostо.

¶ Præt. Leo Papa dicit. Ille qui melior est in presbyteris & diaconibus in episcopum eligatur.

¶ Præt. Ille qui est propinquior ad hæreditatẽ possidendam debet præferri. Sed Christo, cuius patrimonium possident clerici & prælati, est propinquior qui est melior: ergo ad prælationes & officia ecclesiastica semper sunt meliores eligendi.

¶ Præt. Si alicui commissum esset à domino suo vt ei fideliter, & idoneum ministrum quæreret, non ageret fideliter erga dominum suum, si præter misso magis idoneo minus idoneũ acciperet: ergo multò magis peccat ille cui commissum est eligere aliquem in ministerium Dei, si non eligat meliorem.

¶ Sed contra est, quod decretalis dicit, quòd sufficit eligere bonum, nec requiritur quòd melior eligatur.

¶ Respondeo dicendum, quòd aliquis homo potest dici bonus, vel melior altero dupliciter. Vno modo simpliciter, & sic melior est qui in charitate est perfectior. Alio modo secundum quid: & sic dicitur aliquis melior altero vel ad militiam, vel ad magisterium, vel ad prælationem, vel aliquid huiusmodi, qui non est melior simpliciter eo quod in singulis officiis tam spiritualibus quàm corporalib. requiruntur aliqua præter moralem bonitatem ad hoc, quòd aliquis sit idoneus ad illud officium exequendum. Dicendum est ergo quòd oportet eligere ad prælationem, vel ecclesiasticum officium aliquem qui sit bonus simpliciter, quia per quodlibet peccatum mortale aliquis redditur indignus ad quodlibet spirituale exequendũ. Vnde dicit Dion. in epistola ad Demophilũ monachum, loquens de sacerdote, qui non est gratia illuminatus. Non est iste sacerdos, sed inimicus dolosus, delusor fuiipsius, & lupus supra dominicum populum, pelle armatus ouina, non tamen oportet quòd semper eligatur ille qui est melior simpliciter. Fossibile est n. q̃ illi qui est in charitate perfectior deficiant multa, quę requiruntur ad hoc quòd aliquis sit prælatus idoneus, quæ in alio qui est minoris charitatis inueniuntur, vt sunt sciencia, industria, potentia, & alia huiusmodi. Vnde non oportet semper eligere meliorem simpliciter, sed eum qui sit melior ad hoc officium. Si autẽ eligat quis eum, quem reputat minus idoneum ad tale officium, peccat. Non. n. potest esse quòd de duobus vnus alteri præeligatur, nisi propter aliquod in ipso consideratum. Illud autẽ quod consideratur in eo qui est minus idoneus, ad hoc quòd magis idoneo præferatur est aliqua conditio indebite mouens, vel familiaritas, vel consanguinitas, vel aliquid huiusmodi. Non. n. potest esse aliqua conditio pertinens ad prælati idoneitatem, ex quo alter simpliciter magis idoneus reputatur, & sic indebitè mouet, & sic in tali electione erit ibi acceptio personarum, quę sine peccato non fit.

Bonus vel melior altero dicitur 2.

4. dist. 24. q. 2. arti. 3. q. 1. c. d. 16. in exposi. rex tus ad 6. & d. 17. q. 2. ar. 5. q. 1. ad 3.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd cum dicitur Eligite meliorem intelligitur de meliori ad talem dignitatem.

¶ Ad secundum dicendum, quòd in cõparatione prælati dicuntur esse cæteri quasi grex non considerata sola sanctitate morum, sed discretione, & strenuitate, & aliis huiusmodi, quę in pastore exiguntur ad regendum.

¶ Ad tertium dicendum sicut ad primum.

¶ Ad quartum dicendum, quòd ille qui eligitur in prælatum nõ eligitur quasi ad hęreditatẽ possidendã, quia hęreditas Christianorum non est in terra, sed est in cœlo, scilicet ipse Deus secundum illud Psal. 15. Dominus pars hęreditatis meę. Eligitur autem velut dispensator in familia domini alicuius, secundum illud 1. Corinthior. quarto. Sic nos existimet homo vt ministros Christi, & dispensatores, &c. Dispensator autẽ non semper eligitur qui est propinquior, sed qui est magis idoneus.

¶ Ad quintum dicendum, quòd similiter etiã contingeret in procuratione serui alicuius domini rẽporalis, quòd non oportet quęrere hominẽ meliorẽ simpliciter, sed meliorem ad seruiendum.

¶ Ad illud verò quod in contrarium obiicitur dicendum quod decretalis intelligenda est quantum ad hoc quòd non semper oportet eligere meliorẽ simpliciter, sed sufficit eligere bonum.

¶ Vel dicendum, q̃ non loquitur quantum ad forum conscientię, sed quantum ad forum contentio-

teii

Universidad de Deusto
Biblioteca

test aliquis alius magis idoneus inueniri, dummodo ille qui eligitur idoneus sit, alias omnis electio calumniam pateretur.

ARTICVLVS VII.

Vtrùm malis prælatis sit exhibendus honor.

22.q.63.ar. 3.o. & qð. 103.ar. 1 ad 2.& 3.di. 9. q.2.art.3.o.

AD secundum sic proceditur. Videtur quòd malis prælatis non sit exhibendus honor. Sicut.n. dicit Boetius in lib.de consolatione. Non possumus ob honores reuerendos iudicare, quos ipsis honoribus reputamus indignos. Sed mali prælati non sunt honoribus digni: ergo non possunt iudicari esse reuerendi à suis subditis.

¶Præt.Honor non debetur prælatis malis nisi ratione prælationis. Cùm ergo sunt prælatione indigni, sunt etiam per consequens indigni ad honores, & ad alia omnia quæ sunt prælationi propria.

¶ Sed contra est, quòd dicitur Exod.20.Honora patrem tuum. Gl i.prælatos. Cum ergo indefinitè loquatur, videtur quòd omnes prælati tam boni quàm mali sint honorandi.

¶Respondeo dicendum, quòd in prælato duo possumus considerare, scilicet personam propriam, & dignitatem secundum quam est quædam persona publica: si ergo prælatus sit malus ratione personæ suæ non est honorandus; quia cum honor sit reuerentia alicui exhibita in testimonium virtutis, falsum testimonium de eo proferret, si quis eum obtētu propriæ personæ honoraret, contra illud qđ dicitur Exod. 20. Non loquaris contra proximum tuum falsum testi-
21.q.63.ar. 3.o. monium. Sed inquantum est persona publica, sic gerit typum & locum non suiipsius, sed alterius, s. Christi in ecclesia, vel reipublicæ: vt dominus in sæcularibus dignitatibus: & sic valor eius non computatur secundum personam, sed secundū eum cuius loco præsidet, sicut est de lapillo qui in computationibus ponitur loco centum marcarum, cum in se nihil valeat: vt dicitur Prouerb. 26. Sicut qui mittit lapidem in aceruum Mercurii: ita qui tribuit insipienti honorem. Mercurius enim dicebatur Deus ratiocinii & mercationis: & ita est ei honor exhibendus. non propter se, sed propter eum cuius locum obtinet, sicut adoratio imaginis refertur prototypum; vt dicit Dama. Vnde & malus prælatus idolo comparatur. Zach. 11. O pastor & idolum derelinquens gregem.

¶Ad primum ergo dicendum, quòd intentio Boetij est dicere, quòd mali homines non iudicantur vt reuerendi in propriis personis, quamuis eis exhibeamus honores propter officia in quibus sunt constituti.

¶ Ad secundum dicendum, quòd malus prælatus & indignus est prælatione & honoribus qui prælato debentur: sed ille cuius vicem gerit dignus est, vt eius vicario talis honor exhibeatur: sicut beata virgo digna est, vt eius imaginem depictam in pariete reuereamur, quamuis tali reuerentia ipsa imago digna non sit.

QVAESTIO V.

DEINDE quæritur de pertinentibus ad gratiam quantùm ad omnes, & quæ cōuenit omni statui.

¶Et circa hoc quærebantur tria.

¶Primò de orationibus, vtrùm oratio tantùm valeat facta pro alio sicut facta pro se.

¶Secundò de suffragiis, vtrùm magis prosint pauperi magis digno, quam diuiti pro quo spāliter fiunt.

¶Tertiò de votis, vtrùm votum simplex dirimat matrimonium contractum.

ARTICVLVS VIII.

Vtrùm oratio plùs valeat pro se facta, quàm pro alio.

4.di.45.q. 2.ar.1.q.1

AD primum sic proceditur. Videtur q̄ oratio plùs valeat pro se facta, quàm pro alio. Ita enim dicitur in quadam glosa, q̄ speciales orationis plùs valet. Sed illa est maximè specialis qua quis pro se orat: ergo plus valet oratio pro se facta quàm pro alio.

¶Præt. vt dicitur in lib. de spiritu & anima. Oratio nihil aliud est quàm denotio mentis in Deū. Sed magis deuotè aliquis orat pro se quā pro alio: ergo plus valet oratio pro se facta quàm pro alio.

¶ Sed contra. Oratio tantò amplius valet quantò magis est deuota. Sed quandoque quis deuotius orat pro alio quàm pro seipso: ergo plus valet oratio pro alio quàm pro seipso.

Duplex valor orationis.

¶Respondeo dicendum, quòd duplex est valor orationis. Vnus qui est orationis proprius, secundū quē dicitur valere oratio ad impetrandum illud quod petitur: sicut oratio Petri valuit ad suscitationem Thabitæ. Alius valor est communis orationi & aliis operibus virtutum: secundum quòd oratio valere dicitur ad merendum aliquid ipsi oranti, prout charitate informatur: sicut oratio Petri qua suscitationem Thabitæ impetrauit fuit meritoria Petro vitæ æternæ, inquātum erat actus charitatis informatus. Loquēdo ergo de primo valore cæteris paribus plus valet oratio facta pro se quàm pro alio, quia efficacia orationis in impetrando potest amittere suum effectum, quando pro alio fit ex aliquo impedimento quod inueniatur in eo pro quo oratur. Vnde vna de conditionib. orationis quæ faciunt eam efficacem ad impetrandū, est vt aliquis pro se oret. Quantùm autem ad secundum valorem oratio magis valet quæ ex maiori charitate procedit, siue pro se, siue pro alio fiat. Si autem de iure tunc ista comparatio potest dupliciter intelligi, vno modo vt aliquis ita oret pro alio, q̄ etiam pro seipso: & tunc maioris meriti est pro alio orare & pro seipso, quàm pro se tantum. Maioris enim meriti est amicum benevolum & beneficium esse sibi & alii, quàm sibi tantùm. Alio modo potest intelligi vt aliquis oret pro alio & non pro se, & sic ostenderetur esse alteri benevolus magis quàm sibi, & ita peccaret in ordine charitatis magis alium quàm se diligens: & hoc modo intelligendo comparationem melius est orare pro se quàm pro alio.

Maior charitas est ratio meriti orationis, &c.

¶Ad primum ergo dicendum, quòd ratio illa non est ad propositum, quia specialis oratio dicitur in glosa illa pro quocunque specialiter fiat, siue pro se, siue pro alio.

¶Ad secundum dicēdum, q̄ licèt ut pluries homo pro seipso deuotiùs oret: tamen quandoque deuotiùs pro alio: & ita secundum hoc non potest sumi vniuersale iudicium, quæ oratio plus valeat.

¶Similiter dicendum ad tertium in contrarium.

ARTICVLVS IX.

Vtrùm suffragia pro sint pauperi magis digno, quam diuiti, pro quo specialiter fiunt.

4.di.45.q. 2.ar.1.

CIrca secundum sic proceditur. Videtur q̄ suffragia ecclesiæ specialiter facta pro aliquo diuite, æquali-

æqualiter valeant pauperi pro quo non fiunt, si sit æqualis meriti. Vt dicit enim Augustinus, huiusmodi suffragia tantùm valent vnicuique post mortem, quantum meruit viuens vt sibi prodessent. Sed prædicti duo æqualiter meruerunt: ergo æqualiter eis prædicta suffragia prosunt.

¶ Præterea, Passio Christi semper plùs prodest ei qui maioris est meriti. Sed missa quæ est præcipuum suffragiorum, est memoria passionis dominicæ: ergo æqualiter prosunt eis qui sunt æqualis meriti.

¶ Contra. Deus accipit huiusmodi suffragia secundum intentionem facientis. Sed faciens intendit quòd plùs prosint diuiti, pro quo facit: ergo eis plùs prosunt.

¶ Præterea, Non est dicendum quòd frustretur pia intentio eorum qui pro suis charis specialia suffragia faciunt. Frustraretur autem si eis specialiùs non prodessent: ergo magis prosunt eis quibus fiunt.

De valore suffragiorum.

¶Respondeo dicendum, quòd circa hoc est duplex opinio. Quidam enim dicunt q̄ suffragia ecclesiæ specialiter pro aliquo facta valent omnibus qui sunt in purgatorio, æqualiter quidem his qui sunt æqualis
Ar.36. meriti: plùs verò his qui sunt maioris meriti, minùs his qui sunt minoris, sicut candela accēsa pro aliquo diuite in aliqua domo, vbi sunt multi alii æqualiter prodest aliis qui sunt æqualis visus: plùs verò his qui sunt maioris, minùs his qui sunt minoris, quamuis sit diuiti magis ad quendam honorem præ aliis. Et sicut etiam lectio quæ legitur specialiter pro aliquo clerico multis simul audientibus æqualiter valet his qui sunt æqualis capacitatis, plùs his qui sunt maioris, minùs verò his qui minoris. Alii verò dicunt, quòd suffragia plùs valent his pro quibus specialiter fiunt.

Vtraq; opinio quòd ad aliquid est vera.

Vtraque autem opinio secundum aliquid vera est. Ad cuius euidentiam sciendum est, quòd opera vnius non valent alteri quantùm ad præmium essentiale: quia sic vnusquisque ex propriis actibus iudicatur, sed solùm quantùm ad aliquod accidentale gaudium, vel quantùm ad remissionem alicuius pœnæ temporalis. Et sic suffragia viuorum possunt prodesse defunctis. Huiusmodi autem communicatio operum contingit dupliciter. Vno modo ex vnione charitatis qua omnes Christi fideles efficiuntur vnum corpus: & sic actus vnius quodammodo redundat in iuuamentum alterius: sicut etiam in membris nostris corporalibus videmus: & sic iuua
4.di.45.q. 2.ar.3.q.1 2.o. & ar. 2. q. 2. & 4.o. tur aliquis ex actu alterius, inquantum quilibet existens in charitate gaudet de quolibet bono opere: & quantò est maioris charitatis, tantò ampliùs gaudet siue sit in purgatorio, siue in paradiso, siue etiam in mundo: & quantùm ad hoc est vera prima opinio. Alio modo actus vnius sit communis alteri per intentionem facientis: quia facit pro illo, vel vice illius. qđ valet præcipuè in debitis soluendis: & sic suffragia ecclesiæ valent defunctis, inquantum viuus soluit Deo satisfactionem, quam mortuus soluere tenebatur. Et sic valor suffragii sequitur intentionem facientis. Et quantùm ad hoc secunda opinio vera est.

Cōsecutio operū fit dupliciter.

¶Ad primum ergo dicēdum, quòd meritum illud de quo loquitur Augustinus, est meritum conditionatū: meretur enim aliquis viuēs, vt sibi suffragia post mortem valeant, si pro eo fiant, quæ quidem conditio extat in vno & non extat in alio, & ideo non æqualiter prosunt vtrique.

¶ Ad secundum dicendum, quòd passio Christi fuit exhibita pro omnibus, sacrificium autem missæ specialiter pro aliquibus offertur. Et ideo non est simile.

¶ Alia duo concedimus.

ARTICVLVS X.

Vtrùm votum simplex continentiæ dirimat matrimonium contractum.

AD tertium sic proceditur. Videtur quòd votum simplex continentiæ dirimat matrimonium contractum. Si enim aliquis det alicui quod prius alteri dederat, secūda datio nulla est. Sed ille qui emittit simplex votum continentiæ, dat corpus suum Deo: ergo cum postea contrahendo matrimonium det corpus suum vxori: contractus iste matrimonii nihil valere videtur, &c. ar.205.c.& 4.di.30.q. 2.ar.1.q.2. ad 1.

¶ Sed contra est, quod decretalis dicit quòd uotū simplex matrimonium impedit contrahendum, sed non dirimit contractum.

¶Respondeo dicendum, quòd votum simplex non dirimit matrimonium contractum: sed solum solemne, cuius ratio patet si differentia vtriusque voti inspiciatur. In voto enim simplici est sola promissio, qua quis promittit Deo se continentiam seruaturum. Ex sola autem promissione non transfertur dominium, vnde si aliquis promittat rem aliquam alicui, & postea det eandem alteri, huiusmodi donatio non potest rescindi per priorem promissionem, quamuis malefaciat dando. Et sic ille qui emisit votum simplex continentiæ potest postmodum corpus suum tradere vxori, & quamuis peccet hoc faciendo, tamen matrimonium non dirimetur propter votum præcedens. In voto autem solenni est simul promissio & collatio. Tunc enim est votum solenne quando simul aliquis cum voto consecratur Deo. & ponitur in aliquo statu sanctitatis, vel per susceptionem ordinis, vel per professionem certæ regulæ. & sic non potest vlteriùs corpus suum tradere vxori. & si tradit contractus nullus est, & sic matrimonium dirimitur per votum solenne, non autem per simplex. ar.205.votū simplex qualiter dirimatur à solenni. arti.205.c. m.22.q.88. ar.7.o.

¶Ratio autem in contrariū adducta falsum superponit, s. quòd per uotum simplex aliquis det corpus suum Deo: non enim dat, sed promittit. ad contrarium.

QVAESTIO VI.

DEinde quærebatur de his quæ pertinent ad culpam.

¶Et circa hoc quærebantur quinque.

¶Primò, vtrùm peccet qui ad Ecclesiam vadit propter distributiones, qui alias non iret, quamuis à principio præbendam acceperit vt Deo seruiret.

¶Secūdò, vtrùm aliquis habens de superfluo peccet si non det pauperi petenti.

¶Tertiò, quando sunt diuersæ opiniones de aliquo facto, vtrùm ille qui sequitur minùs tutam peccet, sicut de pluralitate præbendarum.

¶Quartò, vtrùm mendacium semper sit peccatum.

¶Quintò, vtrùm quantùm aliquis intendit peccare tantùm peccet.

ARTICVLVS XI.

Vtrùm ille qui vadit ad ecclesiam propter distributiones, alias non iturus, peccet.

4.di.15.q.3. ar.2.q.1.ad 4.& ar.92. c.fi.

AD primum sic proceditur. Videtur q̄ ille qui vadit ad ecclesiam propter distributiones, alias nō iturus peccet. Ipse enim videtur ponere obsequium diuinum, quod est impretiabile sub pretio rei temporalis: ergo committit simoniam, & ita videtur quòd mortaliter peccet.

¶Sed contra. Ille qui fecit uotum bona intentione, si

Universidad de Deusto
Biblioteca

ne,si postmodum in prosecutione voti mutetur voluntas eius vt inuitus faciat,quod volens promisit, non euacuatur meritum voti:vt videtur Anselmus dicere in libro de similitudinibus: ergo eadem ratione qui accipit præbendam vt Deo seruiat non peccabit,quãuis postea mutetur eius intentio.

22. q. 100. ar. 3.o.& 4. d.25.q3. ar. 3.q.2.o.

¶Respondeo dicendum,quòd ad euidentiam huius qõnis notandũ est,q aliquis actus dr esse spiritualis dupliciter.Vno modo ex parte principii, quando s.actus competit alicui personæ propter aliquid spirituale quod in ipso est.sicut episcopo consecrare basilicas & dyacono legere Euangelicum, & in talibus actib.committitur simonia.si aliquis intendat suum actum vendere. Alio modo est aliquis actus spũalis, non ex parte principii,sed ex parte finis tantũ, sicut docere liberales artes,quarum veritas spũalis est,sed hmõi doctrina non competit alicui propter aliquod spirituale officium,cum ẽt gentilibus liceat hmõi artes docere,& in his actib.committitur simonia si vẽdatur finis qui spiritualis est,s.ipsa veritas, non autẽ si aliquis sua opera locet. Celebrare ergo diuinum officium in ecclesia est actus spiritualis primo modo,cõpetit enim alicui ex hoc q est clericus, & ideo simoniam committit qui hmõi actum vendere intendit. In qualibet.n.venditione pretium accipitur quasi finis,& ideo in prædicto casu distinguendum est. Si.n. hmõi distributiones recipit quasi finem sui operis principaliter intentum, simoniam committit, & ita mortaliter peccat.Si autem habet principalem finem Deum in tali actu,ad hmõi autem distributiones respicit secundariò non quasi in finem, sed sicut in id qđ est necessarium ad suam sustentationem, cõstat q non vendit actum spiritualem, & ita simoniã non committit nec peccat.Sic.n.acceptio distributionum non erit cã quare ad ecclesiã vadat:sed proprie huiusmodi determinatio quare nunc vadat & non alia vice.

¶Et sic patet responsio ad primum: quia nõ ponit impretiabile sub pretio.

¶Ad illud verò quod contra obiicitur dicendũ q tunc in vouente non euacuatur meritum voti, quãdo intentio vouentis fertur super licitum, vt cũ aliquis vellet non facere illud quod vouit,si non vouisset. Si autem feratur directe super illicitum,tunc euacuatur meritum voti:vt cum aliquis vult absolute illud non facere quod vouit.Ille autem qui vult ire ad ecclesiã pro pecunia sicut prõ fine principali,habet voluntatem delatam super illicitum,& ideo peccat.

ARTICVLVS XII.

Vtrùm ille qui non dat pauperi petenti, si habeat de superfluo,peccet.

artic.133.& 22.q.32.ar. 5.o.& 6.

AD secundum sic proceditur. Videtur q ille qui non dat pauperi petenti,si habeat de superfluo, peccet.Facere.n.eleemosynã de superfluo est in præcepto.Luc.12.Verumtamen si quid superest date elee mosynam:ergo peccat si petenti non tribuat.

¶Præte. Aliquis tenetur inquirere de his quæ sunt necessaria ad salutem,vt aliquis subueniat existẽti in extrema necessitate:ergo tenetur quilibet inquirere vtrùm pauper sit in extrema necessitate,vel statim ei dare.

¶In contrarium est, quia sic videretur quòd omnes essent damnati.

¶Respondeo dicendum,q circa hoc distinguendũ est.Suppositõ.n.q aliquis habeat de superfluo, & respectu indiuidui, & respectu personæ, quòd tenetur pauperibus erogare,aut videt in paupere petẽte euidentia signa extremæ necessitatis, aut non. Si videt, certum est q tenetur dare,& peccat nõ dãdo. In hoc n.casu loquitur Ambr.Pasce fame morientẽ,si non pascris occidisti.Si verò nõ appareant,tunc nõ tenetur dare pauperi petẽti:quia quãuis teneatur dare superfluum pauperib.non tamen tenetur omnib.dare,nec huic dare,sed tenetur distribuere secundũ quòd sibi visum fuerit oportunum.nec tenetur inquirere, quia hoc esset nimis graue,q de omnib.pauperibus inquireret:& præcipuè cum ad eum qui necessitatem patitur,pertineat,vt necessitatem suam exponat.

¶Et per hoc patet responsio ad obiecta.

ARTICVLVS XIII.

Vtrùm ille, qui habet plures præbendas,peccet.

ar. spũalis.

CIrca tertiũ sic proceditur.Videtur, quòd ille qui habet plures præbẽdas peccet ex hoc ipso,quod opiniones magistrorum sunt in contrarium.Quicunque enim committit se discrimini in his quæ sunt ad salutem,peccat.Sed iste committit se discrimini,vt videtur,cum faciat contra multorum peritorum sententiam:ergo videtur quòd peccet.

¶Sed contra, Potest esse quòd in tali casu aliquis adhibet diligentiam inquirens an habere plures præbendas sit licitum,nec inuenit aliquid quod eum moueat ad hoc quòd sit illicitum:ergo videtur quòd sine peccato possit plures præbendas habere.

¶Respondeo dicendum,q duobus modis aliquis ad peccatum obligatur. Vno modo faciendo contra legem,vt cum aliquis fornicatur.Alio modo faciendo contra conscientiam,etsi non sit contra legẽ,ut si conscientia dictat alicui q leuare festucã de terra sit peccatum mortale.Ex conscientia aũt obligatur aliquis ad peccatũ,siue habeat certã fidem de contrario eius quod agit:siue ẽt habeat opinionẽ cum aliqua dubitatione. Illud aũt quod agitur contra legem semper est malum,nec excusatur per hoc q est secundum conscientiam,& similiter quod est contra conscientiã est malum,quamuis non sit contra legem, quod aũt nec contra conscientiam,nec contra legem est non potest esse peccatum.Dicendum est ergo q quãdo sunt duæ opiniones contrariæ de eodem, oportet esse alteram veram & alteram falsam. Aut ergo ille qui facit contra opinionem magistrorum vtpotè habendo plures præbendas facit contra veram opinionem, & sic cum faciat contra legem Dei nõ excusatur à peccato,quãuis non facit contra conscientiam,sic.n.contra legem Dei facit.Aut illa opinio non est vera,sed magis contraria quam ille sequitur,ita quod verè licet hĩe plures præbendas: & tunc distinguendum est,quia aut talis habet conscientiam de contrario,& sic iterũ peccat contra conscientiam faciens, quamuis non contra legem. Aut non habet conscientiam de cõtrario, sed certitudinem:sed tamen in quandam dubitationem inducitur ex contrarietate opinionum: & sic si manente tali dubitatione plures præbendas habet periculo se committit & sic proeni dubio peccato vtpotè magis amans beneficium temporale quam propriam salutem. Aut ex contrariis opinionibus in nullam dubitationem adducitur,& sic non committit se discrimini,nec peccat.

ar.65.& 4. di.9. ar.3. q. 2. ad 5 & manda. ar. ad 3.

& in ordin.172.3

¶Vnde patet solutio ad obiecta.

ARTICVLVS XIIII.

Vtrùm omne mendacium sit peccatum.

ar. 192. & 22. q. 69. ar 1. & 2. & q. 110. ar.3.o.

AD quartum sic proceditur.Videtur quòd nõ omne mendacium sit peccatum.Maius.n.peccatum est ho-

est homicidium quàm mendacium.Sed homicidium potest licitè fieri,vt cùm iudex occidit latronem:ergo & mendacium.

¶Præterea, In sacra scriptura quidam laudantur, qui tamen mentiri esse intelliguntur vt obstetrices Iacob & Iudith: ergo mendacium non semper est peccatum.

¶Sed contra est,quod Augst.determinat in li.de mendacio.

¶Respon.dicendum,q quãdocunq; aliquis actus habet aliquam inordinationem inseparabiliter annexam,nunquam potest bene fieri: quia ipsa ordinatio est aliquid superfluum vel diminutum: & ita non potest in tali actu medium accipi,in quo virtus consistit: vt patet per philosophum in 6.Ethi.Huiusmodi autẽ actus est mendacium. Ad hoc enim inuenta sunt verba vel voces, vt sint signa intellectuum, vt dicitur in primo periher.& ideò quando aliquis voce enunciat, quod non habet in mente,quod importatur in nomine mendaci;est ibi inordinatio per abusum vocis: & ideò concedimus quòd mendacium semper est peccatum.

22.q. 110. ar. 1. & 3. d. 38.q.1. art. 2.3.di. 38. ar. 30. art. 183 c. 111.

¶Ad primum ergo dicendum,q homicidium semper est peccatum,quia inordinationem habet inseparabiliter annexam: homicidium enim plus importat q occisio hominis. Composita enim nomina frequenter plus important quàm componentia. Importat enim homicidium occisionem hominis inde bitam: & ideò homicidium nunquam est licitum, quamuis occidere hominem aliquando liceat.

¶Ad secundum dicendum, q sicut Aug. dicit in lib.de mendacio: & habetur in glo.super illud psalm. Perdes omnes qui loquuntur mendacium. Dupliciter aliquis laudatur in scriptura. Quidam propter perfectum statum virtutis,& horum facta proponuntur omnibus in exemplum: & de talibus non legitur q mentiti sint,vel si aliqua dixerunt,quæ mendacia videntur secundum intentionẽ quam ex instinctu spiritus sancti conceperunt,mendacia nõ sunt. Quidam verò laudãtur propter virtutis indolẽ: & sic in aliquibus mendacium, fuisse legitur maximè officiosum, sicut patet de obstetricibus. Nõ enim commendantur quia mentitæ sunt,sed propter misericordiã ex qua in mendacium inciderunt,& sic apparet in eis quædam indoles, id est profectus virtutis,non autem perfectio.

Psal.5.

22.q. 110. art.3.ad 3. & q.8 art. 1.ad 1. & 2 & 3. 8. 38. art.3.ad 1. & 4 o

ARTICVLVS XV.

Vtrùm oportet,quòd si aliquis intendat peccare mortaliter,quòd peccet propter hoc mortaliter.

12.quæst. 114 ar 10. ad 2 & 22 4.q 21.o. art 3.ad 2 & 4.ad 3. & in ordi. 173.ar.65. 4.d.9.q.2. art.3.ad 2. d.21.q.1.

CIRCA quintum sic proceditur.Videtur q nõ oportet q si aliquis intendat peccare mortaliter, quòd peccet propter hoc mortaliter. Deus enim pronior est ad miserendum quã ad puniendum, vt habetur ex gloss. in primo Iere. Sed si aliquis intendat peccare venialiter,non sequitur q propter hoc peccet venialiter: ergo nec oportet q qui intendit peccare mortaliter,quòd propter hoc peccet mortaliter.

¶Sed contra, Quicunque intendit peccare mortaliter facit contra conscientiam. Sed omnis talis peccat mortaliter: ergo,&c.

¶Respon.dicẽdum,q impropriè dicitur,q aliquis intendat peccare mortaliter, aut venialiter. Malum enim est præter intentionem, & voluntatem, vt dicit Dio.4.c. de di.no. Sed q aliquis intendit facere aliquid quod credit esse mortale peccatum,ex hoc dicitur q intendit peccare mortaliter.Prædicta ergo quæstio nihil aliud quærit nisi quare aliquis credens esse peccatum mortale quod facit,peccat mortaliter. Non autem est necesse q sit veniale, si credat veniale esse: vt si fornicationem credat esse venitale peccatum cuius quæstionis de facili patet solutio: quia cum conscientia etiã erronea habet vim ligandi,ex hoc ipso,q contra conscientiam facit,mortaliter peccat. Error autem conscientiæ quandoque habet vim absoluendi si ue excusandi: quando scilicet procedit ex ignorantia eius quod quis scire non potest, vel scire non tenetur. Et in tali casu quamuis factum de se sit mortale: tamen intendens peccare venialiter,peccat venialiter: sicut si aliquis intenderet accedere ad vxorem suam causa delectationis, & ita intenderet peccare venialiter,si alia ei supponeret eo nesciente,nihilominus venialiter peccaret. Quando quo verò error conscientiæ non habet vim absoluendi vel excusandi, quando scilicet ipse error peccatum est, ut cum procedit ex ignorantia eius quod quis scire tenetur, & potest: sicut si crederet fornicationem simplicem esse peccatum veniale, & tunc quamuis crederet peccare venialiter, non tamen peccaret venialiter,sed mortaliter.

ver. q.17. artic.4.o. 12. q. 76 ar.4.& ar. 19 huius. 12. q 74. ar 8.ad 2.

12.q.76.ar.

¶Et sic patet responsio ad obiecta.

QVAESTIO VII.

DEINDE quærebatur de his quæ pertinent ad pœnam & gloriam.

¶Et primò de his quæ pertinent ad pœnam.

¶Secundò de his quæ pertinent ad gloriam.

¶Circa pœnam autem quærebatur.

¶Primò de pœna spirituali.

¶Secundò de pœna corporali damnatorum.

¶Circa primum duo quærebantur.

¶Primò vtrùm damnati videant gloriam sanctorum, & post diem iudicij.

¶Secundò vtrùm damnati vellent suos propinquos esse damnatos.

ARTICVLVS XVI.

Vtrùm damnati post diem iudicij videant sanctorum gloriam.

& in ordine 147. 4.ad 50.q. 2.ar. 2.q. 3.o.

Isaiæ.

AD primum sic proceditur. Videtur q damnati post diem iudicij videant gloriam sanctorum. Sicut.n.se habet gloria ad miseriam:ita miseria ad gloriam. Sed de perfectione gloriæ sanctorum est vt videant miseriam damnatorum, vt habetur Isaiæ vlt. Egredientur & videbunt cadauera impiorum: ergo & de perfectione miseriæ damnatorum est,vt videant gloriam sanctorum:& sic post diem iudicij quando in miseria perfecta erunt,videbunt gloriam sanctorum.

¶Præterea.Post diem iudicij nulla afflictio à damnatis subtrahetur. Sed nunc affligũtur damnati de hoc q vident gloriam sanctorum,secundum illud Isa. 46.Videant & confundantur zelantes populi:ergo & post diem iudicij gloriam sanctorum videbunt.

¶Sed contra. Omnis delectationis materia damnaris post diem iudicij subtrahetur.Sed videre sanctorum gloriã est quædã materia delectationis:ergo &c.

videre gloriam beatorum contingit.

¶Respon.dicendum, quòd videre gloriam beatorum dupliciter contingit. Vno modo vt capiatur quid sit ipsa gloria,& qualis, & quanta: & sic nullus potest videre gloriam, nisi qui est in gloria. Superat enim & desiderium & intellectum eorũ qui non sunt in ea. Hoc enim est manna absconditum, & nomen nouum scriptum in calculo,quod nemo nouit,nisi qui accipit.ut habetur Apoc.2. Alio modo contingit videre gloriam beatorum, vt videantur ipsi beati esse in quadam gloria inenarrabili & excedente intellectum. Et sic damnati ante diem iudicij vident gloriã sanctorum,

Apocalip.

4.d. 50.q. 2.ar. 2.q. 3.o.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sanctorum, non autem post diem iudicij, quia tunc erunt penitus à sanctorum cõsortio alienati, vt qui ad summum iam miseriæ peruenerunt; & ideò nec etiam sanctorum consortio digni habebuntur, nam videas aliquod consortium habere cum eo quod videt.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd videre miseriam damnatorum omnino erit sanctis ad gloriam: gaudebant enim de iustitia Dei & de sua euasione, secundum illud Psalm. 57. Lætabitur iustus cùm viderit vindictam. Sed videre sanctorum gloriam aliquid perfectionis importat, qua post diem iudicij damnati priuabuntur.

¶ Ad secundum dicendum, ꝙ damnati in inferno existentes post diem iudicij memores erunt gloriæ sanctorum, quam ante iudicium & in iudicio viderunt, & sic cognoscẽt nos esse in maxima gloria, quam uis non videant ipsos beatos, nec eorum gloriam, & ita inuidia torquebuntur, & sic afflictio quæ est in eis nunc ex tali visione manebit visione sublata, de quo etiam magis dolebunt videntes se etiam visione sanctorum indignos reputatos.

4 d.50.q.2 art.4.o. & in expo 1ex. ad 4. Psalm 58

¶ Ad illud quod contra obijcitur dicendum ꝙ videre sanctorum gloriam non est materia delectationis: nisi secundum primum modum visionis videatur, qualiter à damnatis nunquam videtur; secundo autem modo videre, & non habere, est magis afflictionis causa propter inuidiam.

ARTICVLVS XVII.

Utrùm damnati velint propinquos damnatos.

4.dist.50.q. 2.artic.2.q. 4.o.

AD secundum sic proceditur. Videtur ꝙ damnati non vellent suos propinquos esse damnatos: dicitur enim Luc. 16. ꝙ dives in inferno damnatus petebat Lazarum mitti ad fratres suos, vt testaretur illis ne venirent in locum tormentorum: petitio autem est voluntatis desiderio: ergo damnati non volunt suos propinquos damnari.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Isaiæ 14. super illud: Surrexerunt de solijs suis, dicit glossa. Solatium est damnatis socios habere suæ pœnæ: ergo ipsi vellent omnes esse damnatos.

¶ RESPONDEO dicendum quòd vitia spiritualia in damnatis consumantur: quod significatur Exech. 32. vbi dicitur de impijs, quòd cum armis suis ad infernum descendunt: & ideò in eis perfecta inuidia est, ad quã pertinet dolere de bono alterius quod ipse non habet, & sic etiam vellet omnes pati malum quod ipse patitur. Liberari enim à malo quoddam bonum est. Quæ quidem inuidia in aliquibus etiam in hac vita tantùm inualescit, vt suis propinquissimis etiam inuideant de bonis quæ non habet ipsi. Vnde multò amplius damnati inuidia stimulante vellent suos propinquos cum omnibus alijs esse damnatos, & dolebunt si sciant aliquos esse saluatos. Sed tamen si non omnes debent damnari, sed aliqui saluari, magis vellent suos propinquos quàm alios à damnatione liberari: quia in hoc etiam inuidia torquebuntur, si videant saluari alios & suos damnari: & per hunc modum dives damnatus nolebat suorum damnationem.

4.d.50.q. 2.ar.1.q.4. ad 1.176.

¶ Et sic patet solutio ad obiecta.

QVAESTIO VIII.
ARTICVLVS XVIII.

Utrùm in inferno sit tantùm pœna ignis, vel etiam pœna aquæ.

DEINDE quærebatur de pœna corporali damnatorum, vtrùm scilicet sit ibi tantùm pœna ignis, vel etiam pœna aquæ: & videtur quod sic per illud Iob 24. de impijs. Transibunt ab aquis nimium ad ealorem nimium.

¶ SED CONTRA, Omnis delectatio & refrigerium damnatis aufertur. Sed non pòt esse sine quodam refrigerio, quòd aliquis afflictus calore ad frigus aquæ transeat, vel è conuerso: ergo talis pœnarum alternatio non erit in damnatis.

4.d. 50.q. 2. ar.3.q.1. o.contra 2.3 c.145. & 1. p.q.10.ar. 3. ad 2. & 12.q 67.ar tic 4.ad 2.

¶ RESPONDEO dicendum, ꝙ sicut dicit Basilius exponens illud psalm. 28. Vox domini intercidentis &c. In fine mundi ignis diuidetur & alia elementa: & quicquid est in eis pulchrum & clarum remanebit superius ad gloriam beatorum: quod verò est in eis fœculentum & pœnosum descendet in infernum ad pœnam damnatorum: & ita sex totius creaturæ in infernum colligetur & erit damnatis in pœnam, & non solum patientur pœnam ignis. Iustum est enim vt qui creatorem offenderunt ab omni creatura puniantur. Vnde dicitur Sapientiæ 5. Quòd orbis terrarum pugnabit pro illo contra insensatos.

4.d.74.q. 2.ar.2 q.3 ad 3. & ar. 3.q.3.o.4. di.21.q.1. art. 1.q.2. ad 2.

¶ Ad illud autem quod in contrarium obijcitur dicendum, quòd ex huiusmodi varietate pœnarum nullum erit in damnatis refrigerium. Ignis enim & aqua & hõmi nõ agent in corpora damnatorum actione naturæ, ita quòd relinquant suas qualitates in corporibus damnatorum secundũ esse naturæ, sicut ignis relinquit calorem in lignis quæ facit esse calida: aliòquin cum contraria non possint esse simul in eodem, oporteret corpora damnatorum suas qualitates perdere: & sic transmutata natura organorum fieret pœna minùs sensibilis, sed agũt in corpora damnatorũ actione spirituali, imprimẽdo scilicet suas qualitates in corporibus damnatorum secũdum esse spirituale per modum quo species colorum est in aere, vel etiam in pupilla, non ita ꝙ fiant colorata. Vnde corpora damnatorum sentient afflictionem ignis, sine hoc ꝙ conuertantur in naturam ignis, & ideò varietas pœnarũ non faciet eis aliquod refrigerium. Refrigerium enim nunc ex alternatione pœnarum proueniens causatur ex transmutatione naturæ, inquantum per frigus aquæ superfluitas calefactionis remittitur. Et sic ad medium venitur, quod est delectabile.

Varietas pœnarum nõ refrigerabit damnatos.

QVAESTIO IX.

DEINDE quærebatur de gloria beatorum.

¶ Et circa hoc quæruntur duo.

¶ Primò vtrùm beatitudo sanctorum per prius consistat in intellectu, quàm in affectu, vel è conuerso.

¶ Secundò vtrùm per prius beati ferantur ad videndum humanitatem Christi, quàm eius diuinitatem.

ARTICVLVS XIX.

Utrùm beatitudo sanctorum præcipuè consistat in intellectu.

4.d.49.q.1 ar.1.q.2.o. & 2. q.3. ar.4.o.cõtra 3.c.2.6. o.

AD primum sic proceditur. Videtur ꝙ beatitudo sanctorum præcipuè consistat in intellectu. Sicut enim dicit Augustinus 10. confessi. Beatitudo est gaudium de veritate. Sed veritas pertinet principaliter ad intellectum: ergo & beatitudo.

¶ Præterea, Ioan. 17. dicitur. Hæc est vita æterna vt cognoscant te solum verum Deum, & quem misisti Iesum Christum. Cognitio autem ad intellectum pertinet: ergo & vita æterna siue beatitudo.

¶ Præterea, Aug. dicit 1. de trini. Quòd visio est tota merces. Merces autem est beatitudo: ergo pertinet principaliter ad visionem intellectus.

¶ Sed contra. Præmium respondet merito. Sed meritum

ritum principaliter consistit in voluntate: ergo & beatitudo quæ est præmium.

1 p. q. 26. ar.2. ad 2. & 12. q. 3. ar.4. ad 2. & q.11. ar. 1. ad 1.

¶ Respondeo dicendum, quòd fœlicitas siue beatitudo in operatione consistit & non in habitu, vt philosophus probat in 1 Ethi. Vnde beatitudo hominis potest comparari ad aliquam potentiam animæ dupliciter, Vno modo sicut obiectum potentiæ, & sic beatitudo præcipuè comparatur ad voluntatem. Nominat enim beatitudo vltimum finem hominis & summum bonũ ipsius. Finis autem & bonum sunt obiectum voluntatis. Alio modo sicut actus ad potentiam, & sic beatitudo originaliter & substantialiter consistit in actu intellectus. Formaliter autem & completiuè in actu voluntatis, quia impossibile est ipsum actum voluntatis ee vltimũ finẽ volũtatis. Vltimus enim finis hois est id qd est primò desideratũ. Nõ aũt pòt esse ꝙ primò volitũ sit actus voluntatis. Prius enim est potentia ferri aliquod obiectum, quàm quòd feratur super actum suũ. Prius enim intelligitur actus alicuius potentiæ quàm reflexio eius super actum illum. Actus enim terminatur ad obiectum: & ita quælibet potentia prius fertur in obiectum quàm in actum suum, sicut visus prius videt colorem quàm videat se videre colorem: & ita etiam voluntas prius vult aliquod bonum quàm velit se velle: & sic actus volũtatis non potest esse primò volitum, & per consequẽs nec vltimus finis, sed quotiescunque aliquod bonum exterius est desideratum quasi finis, ille actus noster est nobis quasi finis interior, quo primò perfectè attingimus ad ipsum. Sicut dicimus quod cometitio finis est beatitudo eius qui ponit cibum finem suum, & possessio eius qui finem suum ponit pecuniã. Finis aũt nostri desiderij Deus est. Vnde actus quo ei primò cõiungimur est originaliter & substantialiter nostra beatitudo. Primò aũt Deo coniungimur per actum intellectus, & ideò ipsa Dei visio ꝙ est actus intellectus est substãtialiter & originaliter nostra beatitudo. Sed quia hæc operatio pfectissima est & conuenientissimũ obiectũ, ideò cõsequit maxima delectatio. ꝙ quidẽ decorat operationẽ ipsam & perficit cã, sicut pulchritudo iuuentutẽ, vt dicitur decimo Ethicorũ, vnde ipsa delectatio ꝙ voluntatis est, est formaliter cõplẽs beatitudinẽ, & ita beatitudinis vltimæ origo est in visione complementum aũt in fruitione.

ar.185.& 1 p.q.26.ar. 1.a.& 12.q. 3.art.4.& 8.o.

¶ Tres ergo primæ rationes concedendæ sunt, quia ostendunt quòd beatitudo substantialiter consistat in actu intellectus.

1.p.q.26. ar.2.3.4.

¶ Ad illud autem quod contra obiicitur dicendũ, quòd meritum consistit in agendo: præmium autem in recipiendo. Actio autem primò pertinet ad voluntatem, quia ipsa mouet omnes alias vires, sed receptio primò pertinet ad intellectum quàm ad voluntatem, vnde præmium per prius attribuitur intellectui, meritum autem voluntati.

ad rõnes.

ARTICVLVS XX.

Utrùm beati in gloria prius ferantur ad contemplandum Christi diuinitatem, quam eius humanitatem.

ar.9.circalis.

CIRCA secundum sic proceditur. Videtur quòd beati in gloria prius ferantur ad contemplandam Christi diuinitatem quàm eius humanitatem. Altissimo enim statui altissimus actus primò & principaliter competit. Sed beati sunt in statu altissimo. Cum ergo actus intelligentiæ, quæ est potentia altissima, cuius est ferri in Deum sit actus altissimus, & nobilissimus videtur quòd hic actus primò beatis competat, vt Deum contemplentur.

¶ Præterea, hoc ad imperfectionem viæ pertinet ꝙ oportet nos ab inferioribus ad superiora contemplãda conscendere. Sed in beatis erit perfectio contraria imperfectioni viæ: ergo ipsi conuersio per prius superiora contemplabuntur: & sic primò Christi diuinitatem quam eius humanitatem.

¶ Sed cõtra. Ad extremum non peruenitur nisi per medium. Sed medium inter Deũ & homines est Christi humanitas primæ ad Thimo. secundo. Mediator Dei & hominum homo Christus Iesus. ergo sancti nõ peruenient ad contemplationem diuinitatis Christi: nisi prius contemplando eius humanitatem.

¶ Respondeo dicendum, quòd vnusquisque prius considerat illud quod est ratio alicuius, quam id cuius ratio est, sicut artifex prius considerat regulam operis quam secũdum regulam operetur. Beati autem adeò sunt Deo cõiuncti, vt ipse sit eis ratio cuiuslibet cognitionis & operis. Aliter enim actus beatitudinis per alias cognitiones & operationes sanctorum imperetur. Et ideò illud ad quod sancti primò attendunt est ipse Deus, & eum habent medium cuiuslibet cognitionis, & regulam cuiuslibet operationis: & sic per prius contemplantur diuinitatem Christi, quàm eius humanitatem. In utraque tamen contemplanda delectationem inueniunt, vnde dicitur Ioan. 10. Ingredientur, scilicet beati ad contemplandam diuinitatem Christi: & egredientur ad contemplandam eius humanitatem, & vtrobique pascua inuenient, id est delectationem, vt exponitur in lib. de spiritu & anima.

2.ar.185.c.fi.

¶ Duas ergo primas rationes concedimus.

¶ Ad illud quòd contra obiicitur dicendum, quòd ratio illa procedit quantum ad statum viæ, in qua nõ dum sumus Deo perfectè coniuncti, sed oportet nos ad Deum per Christum accedere, sed cum iam Deo in beatitudine coniuncti erimus per prius intendemus Christi diuinitati quam eius humanitati.

ad rõnes.

INCIPIT QVODLIBET
NONVM.
QVAESTIO I.

QVAESITVM est primò de capite Christi. Deinde de membris. De Christo quæritum est tripliciter.

¶ Primò quantum ad naturam diuinam.

¶ Secundò quantum ad vnionem humanæ naturæ ad diuinam.

¶ Tertiò, quantum ad species, sub quibus in sacramẽto altaris continetur.

ARTICVLVS I.

Utrùm Deus possit facere infinita esse actu.

1.p.q.25. ar.2.o.3.c.

CIRCA primum quærebatur vtrùm Deus possit facere infinita esse actu: & videtur quòd non. Deus enim potest facere aliquid maius omni eo quod facit, quia eius potentiam non adæquat opus: vt dicit Hug. de sancto Victo. Sed infinito in actu non potest esse aliquid maius: ergo non potest esse quòd Deus faciat infinitum in actu.

¶ Sed cõtra. Deus potest plus facere quã homo possit dicere, vel cogitare: secundũ illud Lucæ 1. Non erit impossibile apud Deum omne verbum. Sed homo potest dicere esse infinitum in actu & etiam cogitare, cũ quidam Philosophi hoc posuerint, vt patet in 3. Physi. ergo Deus potest facere infinitum in actu.

¶ Respondeo dicendum, quòd cum dicitur Deum nõ posse aliquid facere: hoc nõ est propter defectũ di

Universidad de Deusto
Biblioteca

art.229 & 1.p.q 26. arti.3 art.150.ad 4.

uium potentiæ, sed propter incompassibilitatem quæ importatur in facto. Quod quidem contingit duplici ter. Vno modo, quia repugnat facto inquantum est factum, sicut dicimus Deum non posse facere aliquam creaturam quæ se in esse conseruet: quia ex hoc ipso q̃ res aliqua ponitur habere superiorem ponitur etiam indigere conseruatore: cum idem sit causa essendi rẽ & conseruans rem in esse. Alio modo quia repugnat huic facto inquantum est hoc factum, sicut si dicamus Deum non posse facere equum rationalem esse. Esse n. rationale quamuis non repugnet facto inquantum est factum: tamen hoc factum, scilicet esse rationale repugnat omni equo inquantum est equus, in cuius diffinitione cadit irrationale. Quidã aũt dicunt q̃ Deus non pot facere esse infinitum in actu, quia esse infinitum repugnat facto inquantum est factum. Est enim contra rationem creaturæ, vt creatorem adæquet, quod oportet ponere si esset aliqua creatura infinita. Infinitum enim infinito maius non est. Sed illud non videtur rationabiliter dici. Nihil enim prohibet illud quod est infinitum per vnum modum superari ab eo quod est infinitum pluribus modis, sicut si esset aliquod corpus infinitum secundum longitudinem, finitum vero latitudine, esset minus corpore longitudine & latitudine infinito. Dato autem q̃ Deus faceret aliquod corpus infinitũ actu, corpus quidem hoc esset infinitum quãtitate dimensiua, sed de necessitate haberet nãm speciei terminatã & esset limitatũ ex hoc ipso q̃ esset res naturalis, vnde nõ esset æquale Deo: cuius esse & essentia est modis omnibus infinita. Alij verò dixerunt q̃ esse infinitum in actu secundum aliquem modum non repugnat facto, inquantum factum, neq; huic facto inquantum est hoc factum quod est ens in actu. Aliquo verò modo repugnat enti in actu esse infinitũ. Et hæc est opinio Algazelis. Distinguit enim duplex infinitũ, scilicet infinitum per se, & infinitum per accidens, cuius distinctionis intellectus hinc accipi potest, q̃ cum infinitum principaliter in quantitate inueniatur, vt dicitur in 1. Physi. (T.c.15.) si quantitas in qua infinitum consistit habeat talẽ multitudinẽ cuius vnaquæq; pars ab altera dependeat & certũ ordinẽ habeat: ita q̃ vnaquæq; pars illius multitudinis requiratur p se: tunc infinitũ in tali quantitate cõsistens dicetur infinitum per se: sicut patet in hoc q̃ baculus mouetur a manu: manus à lacertis & neruis: qui mouentur ab alia q̃ si in infinitum procedunt. vt s. anima ab alio moueatur, & sic deinceps in infinitũ: vel baculus aliquid aliud mouet: & sic deinceps in infinitũ, erit multitudo istorum mouentium & motorum per se infinita. Si verò quantitas in qua consistit infinitum resultet ex aliquibus pluribus, qui eundem ordinem seruent, & quorũ numerus non requiritur nisi per accidens, tunc erit infinitũ per accidẽs, sicut si aliquis faber cultellũ faciat, ad cuius cõstitutionẽ multis martellis indigeat: ex hoc q̃ vnus post aliũ frangitur: & vnus succedit in locũ alterius eiusdẽ ordinẽ tenens: si talis multitudo in infinitũ excresceret, dicetur infinitũ per accidens & nõ per se. Accidit. n. fabrili operi martellorũ infinita multitudo cũ per vnum martellũ si duraret, æqualiter posset expleri sicut per infinitos. Dicunt ergo q̃ infinitum per se repugnat ei quod est eẽ in actu, eo q̃ oportet in his quæ per se ordinem habent compleri postremum, nisi per comparationẽ quodammodò omnium priorum, & sic ad vnum constituendum requireretur infinitorum ordinata influentia, si esset aliquid infinitum per se, & ita nunquam posset compleri, cum infinita non sit transire. sed infinitum per accidens secundum eos non repugnat ei quod est esse in actu, cùm vna pars multitudinis ab altera non dependeat, vnde secundum hoc nihil prohibet esse infinitum in actu, sicut Alga dicit in sua Meta. animas rationales hominum defunctorũ esse infinitas in actu. eo q̃ ponit generationem hominũ ab æterno fuisse, & animas post mortem corporum remanere, secundum hanc opinionẽ Deus posset facere infinita vel infinitum in actu, etiam si non inueniatur in natura infinitũ in actu. Sed e contra Comen. 5. meta. (Com.6.) dicit q̃ in actu esse non potest, neque infinitum per se, neque infinitum per accidens. In potentia verò inuenitur infinitum per accidens, sed non infinitum per se, & sic secundum eum esse infinitum omnino repugnat ei quod est esse in actu & hoc verius esse videtur. Non enim potest esse actu, in rerum natura aliquid non specificatum ad diuersas species indifferenter se habens. Quamuis enim intellectus concipiat animal non specificatum rationali vel irrationali: nulli differentiã, non tamen potest esse actu animal, quod non sit rationale vel irrationale, vnde secundum philosophũ non est in genere quod non est in aliqua eius specie, vnaquæq; verò quantitas specificatur per certam terminationem quantitatis, sicut multitudinis species sunt duo & tria, & sic de aliis, & magnitudinis species sunt bicubitum & tricubitum, & huiusmodi, vel secundum aliquam determinatam mensuram: vnde impossibile est sic inueniri aliquam quantitatem in actu quæ non sit propriis terminis limitata, cum autem infinitũ congruat quantitati, & dicatur infinitum per termini remotionem, impossibile erit infinitum esse in actu, propter quod dicit philosophus in tertio Physico. (T.c.57.) quod infinitum est sicut materia nondum specificata. sed sub priuatione existens, & q̃ se habet magis in ratione partis & contenti quam totius & continentis, & ideò sicut Deus non potest facere equum rationalem ita non potest facere ens actu esse infinitum.

¶ Vnde primum concedimus, quia verum concludit quamuis non recte concludat, eo quòd si ponatur Deum facere aliquid infinitum secundum vnum modum, adhuc potest aliquid infinitum facere in alio ordine, sicut si posset facere infinitos leones, infinito enim non est aliquid maius in illo ordine quo est infinitum, sed secundum alium ordinem nihil prohibet aliquid esse aliud maius infinito, sicut numeri pares sunt infiniti: & tamen numeri pares & impares simul accepti sunt plures numeris paribus.

¶ Ad illud verò quod in contrarium obijcitur dicendum, quòd verbum intellectus non solum dicitur quod verbo profertur, sed quod mente concipitur. qd autem sibiipsi est repugnans mente concipi non potest, quia nullus potest intelligere contradictoria esse simul vera. et probatur in quarto Metaphy. vnde cùm esse infinitum repugnet ei quod est esse actu, hoc non est verbum, vnde non est infinitum in actu, & ideò nõ sequitur quòd sit Deo possibile. Philosophi autem qui posuerunt infinitum esse in actu propriam vocem ignorauerunt.

art.226

ar.94 c.& 198. ad 2. & ar.227.

art.41.&3. p 9.10.ar. 3 ad 2.& 3 p.q.1.arc. 2.ad 9.

arti 41. c.

Alg. 2el.

diff. infiniti per se.

diff. infiniti per accidens.

Alga ponit infinitas animas actu.

QVAESTIO II.

DEinde quærebatur de Christo quantum ad vnionẽ humanæ naturæ cum diuina.

¶ Et circa hoc quærebantur tria.

¶ Primò vtrùm in Christo sit vna hypostasis tantum.

¶ Secundò vtrum sit in eo vnum tantum esse.

¶ Tertiò vtrùm sit in eo vna tantum filiatio.

ARTICVL. II.

Vtrùm in Christo sint plures hypostases.

AD primum sic proceditur. Videtur quòd in Christo sint plures hypostases. Vnio enim animæ ad corpus præsupponitur ad assumptionẽ quia Xps humanitatem, siue humanam naturam assumpsit, quæ cũ sit forma totius dicit aliquid cõpositum ex anima & corpore, sed anima & corpus vnita faciunt hypostasim hominis: ergo hypostasis in humana natura præintelligitur assumptioni, sed omne quod præintelligitur assumptioni potest dici esse assumptum: ergo hypostasis verbi assumpsit hypostasim hominis, & sic sunt duæ hypostases in Christo.

¶ Præterea. Corpus quod præintelligitur assumptioni est assumptibile, sed corpus non est assumptibile nisi vt vnitum animæ rationali. nõ enim dicitur corpus inanimatum esse assumptibile: ergo vnio animæ & corporis præintelligitur ad assumptionem humanæ naturæ, & sic idem quod prius.

¶ Præterea. Medium vnionis præsupponitur ante vnionem, sed gratia est medium vnionis humanæ naturæ ad diuinam personã, vnde dr̃ gratia vnionis: ergo præsupponitur ad vnionem. gratia autem non potest intelligi nisi in anima: anima autem non intelligitur esse antequã corpori vniatur: quia creando infunditur & infundendo creatur, ergo oportet præintelligi vnionem animæ cum corpore ad vnionem humanæ naturæ cum diuina, & sic idem quod prius.

¶ Præterea. humanitas est quædã forma substantialis, ois aũt forma substantialis requirit aliquid quod per ipsam informetur: non autem potest dici, q̃ hypostasis, vel suppositum æternum informetur per aliquã formam creatam; ergo oportet in Christo ponere aliquod suppositum, vel hypostasim creatam quæ humanitate informetur, & sic in Christo erunt duæ hypostases, hypostasis scilicet verbi, & hypostasis hominis.

¶ Sed contra est, ea quæ sunt ad inuicem dispara ta non prædicantur de seinuicem nisi per hoc, q̃ conueniunt in vno suppposito: sicut dicimus, q̃ album est dulce propter vnitatem subiecti; sed diuina natura & humana sunt naturæ penitus disparatæ, prædicantur autem de seinuicem in cõcreto. Dicimus. n. Deus est homo & homo est Deus, ergo est ibi vnum suppositũ tantum & vna hypostasis. Si dicatur, q̃ prædicantur de seinuicem propter hoc, q̃ conueniunt in vna persona non per hoc q̃ conueniunt in vno suppposito, vel hypostasi vna, sicut dicimus album est dulce.

¶ Contra. persona non addit supra hypostasim, vel suppositum nisi aliquod accidens, scilicet proprietatem ad dignitatem pertinentem; si ergo in Christo esset vna persona & non vnum suppositum, vel hypostasis, diuina natura & humana essent in ipso vnitæ solùm in accidente, quod falsum est.

¶ Respon. dicendum, q̃ secundum opinionem secundam, quam magister in 6. dist. tertij libri sententiarum ponit, quæ est communis opinio modernorum, & alijs multò verior & securior, in Christo est vnum suppositum tantùm & vna tantùm hypostasis, sicut & persona vna. Oportet nãq; nos secundum doctrinam fidei ponere vnam rem subsistentem in duabus naturis, diuina scilicet, & humana, aliàs non posset dici, q̃ vnus esset Dominus Iesus Christus secundum istam Apostoli. 1. ad Cor. 8. Vnde & Nestorius fuit damnatus propter hoc, q̃ Christum præsumpsit dividere, duas introducens personas. Illud aũt, quod est subsistens in natura est aliquod individuum & singulare. Vnde vnitas Christi, in qua duæ naturæ vniuntur attribuenda est alicui nomini per quod singularitas designetur. Nominum aũt quæ singularitatem designant, quædam significant singulare in quolibet genere entis, sicut hoc nomen singulare & particulare & individuum: quia hæc albedo est quoddam singulare & particulare & individuum: nam vniuersale & particulare circumeunt omne genus. Quædam verò significant singulare solùm in genere substantiæ, sicut hoc nomen hypostasis, quod significat individuã substantiam: & hoc nomen persona, quod significat substantiam individuã rationalis naturæ, & similiter hoc nomen suppositum, vel res naturæ, quorum nullum de hac albedine potest prædicari, quamuis hæc albedo sit singularis eo q̃ vnumquodq; eorũ significat aliquid ut subsistens. Accidentia verò nõ subsistunt, partes verò substantiarum quamuis sint de natura subsistentiũ, non tamen per se subsistunt, sed in alio sunt, vnde & prædicta nomina de partibus substantiarum non dicuntur. Non enim dicimus, q̃ hæc manus sit hypostasis, vel persona, vel suppositum, vel res naturæ, quamuis potsit dici, q̃ sit quoddam individuum vel particulare, vel singulare, quæ nomina de accidentibus dicebantur, non autem potest dici, q̃ humana natura in Christo vel aliqua pars eius sit per se subsistens. Hoc enim vnioni repugnaret: nisi poneremus vnionem secundum quid & non simpliciter: sicut vniuntur lapides in aceruo: vel duo homines per effectum amoris: vel per aliquam imitationis similitudinem, quæ omnia dicimus esse vnum secundum quid & non simpliciter; quod enim est simpliciter vnum & per se subsistens, nihil continet actu per se subsistens, sed fortè in potentia vnde seruata veritate vnionis naturarum in Christo oportet ponere: sicut vnam personam, ita vnã hypostasim, & vnum suppositum, & vnam rem duarum naturarum; sed ipsam humanam naturam in Christo nihil prohibet dicere esse quoddam individuum, aut singulare, aut particulare, & similiter quaslibet partes humanæ naturæ, ut manus & pedes & ossa, quorum quodlibet est quoddam individuum, non tamen quod de toto prædicetur, quia nullum eorum est individuum per se subsistens, sed individuum per se subsistens, vel singulare, vel particulare, quod prædicatur de Christo est vnum tantùm. Vnde possumus dicere in Christo esse plura individua, vel singularia, vel particularia: nõ autem possumus dicere Christum esse plura individua, vel singularia, vel particularia: sed plures hypostases, vel suppositas non possumus dicere in Christo esse.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd ex vnione animæ & corporis constituitur & homo & humanitas, quæ quidem duo hoc modo differunt, quòd humanitas significatur per modum partis, eo quòd humanitas dicitur, qua homo est homo, & sic præcise significat essentialia principalia speciei: per quæ hoc individuum in tali specie collocatur, vnde se habet per modum partis, cum præter huiusmodi principia multa alia in rebus naturæ inueniantur. Sed homo significatur per modum totius. Homo enim dicitur habens humanitatem: vel subsistens in humanitate sine præcisione quorumcunq; aliorum superuenientiũ essentialibus principijs speciei: quia per hoc q̃ dico, habens humanitatẽ, non præciditur quin habeat colorẽ & quantitatem & alia huiusmodi. Secundũ ergo secundã opinionẽ prædictã vnioni humanæ naturæ ad diuinã præsupponitur vnio animæ & corporis secundũ q̃ cõstituit humanitatẽ, non secundum q̃ constituit hominem. Illud. n. quod in Christo est cõstitutũ ex anima & corpore tantum, quod vnione præsupponit, non est totũ quod per se subsistit, sed aliquid eius, & ideo non

Universidad de Deusto
Biblioteca

enim humanam naturã sumi multipliciter. 1. pro partibus eius, scilicet anima & corpore, cum dicamus humanam naturam assumptam à verbo, vt patet, quòd nec verè dicit: Christum esse hominem: nec verè ponit humanã naturam in Christo: & ideò est tanquam hæretica condemnata.

3.d.1.q.1. 2.q.3.q.30.

¶ Ad secundum dicendum, ꝙ corpus vnitum animæ præintelligitur assumptioni humanæ naturæ. Vnitum autem dico vnione constituente humanitatem, non autem vnione constituente hominem.

¶ Ad tertium dicendum ꝙ gratia habitualis nõ intelligitur, ut medium vnionis, quod secundum intellectum præcedit vnionem: nec est medium quod causet vnionem, vel vnibilitatem, sed medium quod facit ad congruitatem vnionis: sicut decora vestis facit ad congruitatem coniunctionis matrimonialis. Et similiter scientia & omnes aliæ perfectiones Christi possent dici medium vnionis, & pro tanto gratia habitualis Christi potest dici gratia vnionis: veriùs tamen puto, ꝙ gratia vnionis dicatur, vel ipsa gratuita Dei voluntas: quæ gratia nullis meritis præcedentibus vnionem fecit: vel potius ipsum donum gratis datum humanæ naturæ, quod est esse in diuina persona. Si ramen anima vnita corpori præintelligat ad assumptionem, soluendum est, ut prius.

3.d.13.q.3. art.1. & 2.

¶ Ad quartum dicendum, ꝙ humanitas nõ est forma partis quæ dicatur forma quia informet aliquam materiam, vel subiectum: sed dicitur forma totius, in qua suppositum naturæ subsistit: vnde non oportet ponere quòd hypostasis increata informetur humanitate, sed quòd subsistit in ea.

ARTICVLVS III.

Vtrùm in Christo sit vnum tantùm esse.

3.p.q.17. art.2.o & 2.d.6.q.2. art.2.o. & vnio. art. 1.4.o.

AD secundum sic proceditur. Videtur ꝙ in Christo non sit vnum tantũ esse. Viuere enim, secundum Philosophum in 2. de anima. (T.c.37.) viuentibus est esse. Sed in Christo non est tantum vnum viuere, eũ duplex sit in eo vita creata, scilicet vita qua viuit corpus per animam: quæ morte priuatur, & vita increata, qua viuit per seipsum: ergo nec in Christo est tantum vnum esse.

¶ Præterea, sicut esse est suppositi, ita & operatio. Sed vnitas suppositi nõ facit quin in Christo sint plures operationes: ergo nec faciet ꝙ in Christo sit tantum vnum esse.

¶ Præterea, generatio est mutatio ad esse. Sed in Christo est quedã generatio tẽporalis, de qua Matth. 1. Christi autem generatio sic erat, quæ non potest terminari ad esse æternum: ergo terminatur ad aliquid esse temporale & creatum. ergo in Christo est duplex esse: cum in ipso maximè sit esse increatum.

¶ Præterea, vnicuiq; est attribuendum esse de quo conuenienter quæri potest an est. Sed de humana natura potest quæri an est, ergo humana natura habet esse proprium in Christo, & sic est in eo duplex esse, cum etiam humana natura suum esse habeat.

¶ Sed contra. Quecunq; sunt distincta secundum esse, sunt in supposito distincta. Sed in Christo est vnum tantum suppositum, ergo & vnum tantum esse.

¶ Respon. dicendum, ꝙ esse dupliciter dicitur, vt patet per Philosophum in 5. Meta. (T.c.14.) & quandam glo. Orig. super principium Ioan. Vno modo secundũ ꝙ est copula verbalis significans cõpositionem cuiuslibet enunciationis, quam anima facit, vnde hoc esse non est aliquid in rerum natura: sed tantum in actu animæ componentis & diuidentis, et sic esse attribuitur omni ei de quo potest propositio formari, siue sit ens, siue priuatio entis. Dicimus. n. cæcitatẽ esse

3.p.q.3.ar. 2.ad 2. & 3.d.6.q.2. ar.2.o. & vnio.art. 1.4.o.

Alio modo esse dr actus entis inquantum est ens, id est quo denominatur aliquid ens actu in rerum natura et sic esse non attribuitur, nisi rebus ipsis que in decem generibus continentur, vnde ens à tali esse dictũ per decem genera diuidit. Sed hoc hoc esse attribuit alicui dupliciter. Vno modo, vt sicut ei quod propriè et verè habet esse, vel est, et sic attribuitur soli substantiæ per se subsistenti, vnde quod verè est dr substãtia in primo Physic. (T.c.27.) Omnia uerò quæ non per se subsistunt, sed in alio et cum alio, siue sint accidentia, siue formæ substantiales, aut quælibet partes non habent esse, ita vt ipsa uerè sint, sed attribuitur eis esse. Alio modo, idest ut quo aliquid est, sicut albedo dr esse, non quia ipsa in se subsistat, sed quia ea aliquid habet esse album. Esse ergo propriè et uerè non attribuitur, nisi rei per se subsistenti, huic aũt attribuit esse duplex; unum, f. esse resultans, ex his, ex quibus eius unitas integratur, quod propriũ est esse suppositi substantiale. Aliud esse est supposito attributum præter ea quæ integrãt ipsum, quod est esse superadditum, f. accidentale. esse album attribuitur Sorti, cum dr, Sortes est albus. Quia ergo in Christo ponimus unam rẽ subsistentem tantum, ad cuius integritatem concurrit ẽt humanitas, quia unum suppositum est utriusq; naturæ, ideò oportet dicere ꝙ esse substãtiale quod propriè attribuitur suppposito in Christo, est unum tantũ, habet aũt vnitatem ex ipso supposito et non ex natura. Si tamen ponatur humanitas à diuinitate separari, tunc humanitas suum esse habebit aliud ab esse diuinum. non. impedi bat quin proprium esse haberet, nisi hoc ꝙ non erat per se subsistens, sicut si arca esset quoddam individuum naturale ipsa tota non hãret ni si unum esse, quælibet tamen partium eius ab arca separata proprium esse habebit; et sic patet quòd secundum opinionem secundam oportet dicere, quòd in Christo est unum esse substantiale, secundum ꝙ esse est suppositi propriè quamuis sit in eo multiplex esse accidentale.

3.d.6.q.2. art.2.c.

¶ Ad primum ergo dicendum, ꝙ uiuere dicit esse quoddam specificatum per speciale effendi principium, et ideò diuersitas uitæ consequitur diuersitatẽ principiorum uiuendi: sed esse magis respicit ad suppositum subsistens.

¶ Ad secundum dicendum, ꝙ operatio suppositi non est de integritate unitatis eius, sed consequitur eius unitatem: unde unius suppositi inuenimus multas operationes, secundum diuersa operationum principia, quæ supposito insunt, sicut homo aliud operatur lingua et manu. Sed esse est id in quo fundatur unitas suppositi, unde esse multiplex præiudicat unitati essendi.

¶ Ad tertium dicendum, ꝙ generatio temporalis terminatur non ad esse suppositi æterni, ut simpliciter per eam esse incipiat, sed ꝙ incipiat esse suppositum habens illud esse suppositi humanæ naturæ.

¶ Ad quartum dicendum, quod obiectio illa procedit de esse quod in actu animæ consistit: quia an est etiam de cæcitate quæri potest.

ARTICVLVS IIII.

Vtrùm in Christo sit tantùm vna filiatio.

& in ordine 282.

AD tertium sic proceditur. Videtur quòd in Christo non sit tantum una filiatio. Multiplicata enim causa multiplicatur effectus. Sed natiuitas est causa filiationis: ergo cum in Christo sint duę natiuitates erunt etiam duę filiationes.

ar.2.o.& 3.p.q.35.ar. 5.o.

¶ Præterea, Impossibile est idem similiter manere &cor-

& corrũpi. Sed suppositio quòd beata Virgo ante Christi mortem mortua fuisset corrupta esset filiatio, qua filius matris diceb atur: Maneret autem filiatio æterna, qua diceretur filius patris: ergo alia filiatione dicitur Christus filius patris, & alia filius matris.

¶ Sed diceres, quòd est alius respectus, sed non alia filiatio. Contrà. Filius est relatiuum secundum esse, & non tantùm secundum dici. Sed huiusmodi relatiua secundum philosophum in prædicamẽtis sunt quorum esse est ad aliud se habere: ergo esse filiationis est esse respectus quo refertur ad aliud, & ita si sint plures respectus sunt plures filiationes.

¶ Præterea, In relatione nihil inuenitur nisi respectus & causa siue fundamentum respectus: sicut vnitas quantitatis est fundamentum relationis, quæ est æqualitas. Sed respectus sunt diuersi, quibus Christus refertur ad patrem & matrem. Fundamenta etiam horum respectuum siue causæ sunt diuersæ, scilicet ipsæ natiuitates. Nam filiatio est relatio originis: ergo sunt plures filiationes in Christo.

¶ Sed contra. Filiatio est relatio personalis. Sed in Christo est vna tantum persona: ergo vna tantum filiatio.

ar.2.c.veri.q.2.ar.5 ad 15. & 20.q.2 ar. 5.c. 1.p.q.28. arti.1.c.

ꝙ Respondeo dicendum, quòd in Christo est vna tantum filiatio secundum rem: quamuis sint plures respectus relatiui secundum rationem.

¶ Ad cuius euidentiam sciendum est, quòd in hoc differt ad aliquid ab aliis generibus, quòd alia genera ex propria sui ratione habent, quòd aliquid sint. sicut quantitas ex hoc ipso quòd est quantitas aliquid ponit. Et similiter est de aliis, sed ad aliquid ex propria sui generis ratione non habet quòd ponat aliquid, sed ad aliquid: vnde inueniuntur quædam ad aliquid, quæ nihil sunt in rerum natura, sed in ratione tantũ, quòd in aliis generibus non contingit, & quamuis ad aliquid ex ratione sui generis non habeat quòd ponat aliquid, non tamen etiam habet ex ipsa generis ratione quòd nihil ponat quia sic nulla relatio esset aliquid in rerum natura, vnde ad aliquid non esset vnum de decem generib. habet autem relatio quòd sit aliquid reale ex eo quòd relationem causat. Cum enim in alíquo inuenitur aliquid reale, per quod alterum dependeat & comparetur, tunc dicimus realiter comparari vel dependere vel referri, sicut æqualitas relatio realis ponitur ex virtute quantitatis, quæ æqualitatem causat. Quia verò ex eodem res habet esse & vnitatem: ideò realis vnitas relationis pensanda est ex ipso relationis fundamento, vel causa, vt quia vna est quantitas, per quam pluribus sum æqualis, in me non est, nisi vna relatio realis æqualitatis habens respectum ad plures. Similiter quia vna natiuitate ex patre & matre genitus fui, vna filiatione reali dicor filius vtriusque, quamuis multiplicentur respectus: sed in Christo non possumus dicere vnam causam esse filiationis, secundum quod refertur ad patrem & matrem, cum sint duæ natiuitates penitus disparatæ, vnde si esset aliquid quòd filiationem temporalem posset recipere quasi subiectum oporteret ponere in Christo plures filiationes. Nunc autem filiatio est talis relatio quæ non potest habere pro subiecto nisi ipsum suppositũ, in Christo autem non est nisi suppositum æternum, quod quidem non potest esse subiectum alicuius temporalis relationis. Quæcunque enim relationes tẽporales de aliquo æterno dicuntur, sunt relationes rationis & non rei, vnde filiatio qua Christus refertur ad matrem non est realis relatio, sed rationis tantum, sicut & cæteræ quæ dicuntur de Deo ad creaturas. Non enim potest dici quòd subiectum filiationis sit suppositum æternum ratione humanæ naturæ, vel alicuius partis eius, sicut dicitur suppositum mortis vel passionis, quia sic ipsa humana natura, vel pars eius esset pri

ar.2.3.ad 1 ar.2.c.j. & 1.p.q.6.& ar.1.ad.j.

ad 3. huius.

3.p.q.23. ar.4.o.

mum subiectum filiationis, & denominaretur per ipsas, sicut contingit & de aliis accidentibus, quæ attribuuntur Christo ratione humanæ naturæ, filiatio verò nunquam denominat nipsi suppositum, nec potest aliud pro subiecto habere. Nihil tamen prohibet aliquas reales relationes inesse Christo ad Virginem, sicut cùm dicimus: corpus Christi est originatũ ex Virgine. Sed ista relatio non habet rationem filiationis, ni si poneremus secundum primam opinionem, suppositum æternum esse aliud in Christo à creato.

¶ Ad primum ergo dicendum, quod ex natiuitate temporali non innascitur filiatio realis, sed rationis tantum, quamuis Christus realiter sit filius Virginis, sicut Deus realiter est dominus creaturæ, quamuis in eo dominium non sit relatio realis. Dicitur enim realiter dominus propter realem potestatem, & sic dicitur Christus realiter filius Virginis propter realem natiuitatem.

¶ Ad secundum dicendum, quòd respectus relationis dependet ex termino ad quem aliquid refertur, & ideò destructo termino respectus aufertur, sed tamen filiatio realis ad patrem remanet in Christo, etiã supposita morte matris.

¶ Ad tertium dicẽdũ, quòd in illa philosophi descriptione esse ponitur pro ratione essendi, secundum ꝙ diffinitio dicitur ratio † secundum genus, quod est esse: vnde non oportet quòd habeat esse relatio ex respectu, sed ex causa respectus, ex respectu verò habet propriam rationem generis vel speciei.

† Alias, realis.

¶ Ad quartum dicendum, quòd quamuis sit respectus filiationis diuersus, & causa filiationis diuersa, sed tamen filiationes non possunt esse duæ ratione iam dicta.

ar.2.c.& 3.d.8.ar.5 ad 2 arti. 225.183. 3.p.q.75. ar.5.o.& 4.d.13.q.3 ar.1.o.

QVEASTIO III.

ARTICVLVS V.

Vtrùm in Christo sint accidentia sine subiecto.

DEinde quæritur de Christo quantum ad species, sub quibus in sacramento altaris continetur, vtrùm scilicet sint ibi accidentia sine subiecto, & videtur quòd non. Deus enim non potest facere contradictoria esse simul vera. Hoc autem esset si ab aliquo remoueretur id quod est de sua diffinitione. Cùm ergo in diffinitione accidentis cadat esse in subiecto, quia accidentis esse est inesse, videtur quòd Deus non possit facere accidens sine subiecto.

¶ Præterea, De eodem prædicatur diffinitio & diffinitum. Sed ens per se est diffinitio, vel descriptio substantiæ, si ergo in sacramento altaris accidentia sunt per se non in subiecto, sequitur quòd sint substantiæ, quod est absurdum.

¶ Præterea, Ex accidentibus non potest generari substantia, sed videmus ex illis speciebus generari vermes & cineres, quæ constat non generari ex corpore Christi, ergo accidentia non sunt ibi sine subiecto.

¶ Sed diceres quòd generantur miraculosè.

¶ Sed contrà. Miracula ordinantur ad ædificationẽ fidei, sed magis est ad scandalum, quòd vermes exinde generentur: ergo non fit miraculosè.

¶ Præterea, In sacramento altaris nihil debet esse inordinatum, sed contra ordinem, quem Deus rebus imposuit est accidens esse sine subiecto.

¶ Sed contra. Sensus non decipitur in proprio sensibili, secundum philosophum in secundo de anima. (T. co. lexagesimotertio.) Sed sensus iudicat sibi esse co-

Universidad de Deusto
Biblioteca

lorem & saporem,& alia huiusmodi:ergo hęc accidentia sunt verè ibi, Non autem sunt in corpore Christi sicut in subiecto,nec iterum in aere, cum neutrum sit natum affici talibus accidentib. ergo accidentia sunt ibi sine subiecto.

3.p.q.22. ar.2. & q. 73. ar.1.& 2. arti 22. &74.

¶ Respondeo dicendum, quòd accidentia sunt ibi sine subiecto, quod qualiter esse possit hinc considerādum est,quia in omnibus causis ordinatis, secundum philosophum in libro de causis,prima causa vehementius imprimit in causatum causæ secundæ, quàm etiā causa secunda: vnde fit vt causa prima non retrahat operationem suam ab effectu etiam postquam causa secunda retraxit:vt dicitur ibidem in commento. Vniuersalis autem causa & prima omnium entium Deus est,non solùm substantiarum, sed etiam accidentium (Ipse enim est creator substantiæ & accidentis) sed etiam procedunt ex eo quodam ordine. Nam mediantibus substantiæ principiis accidentia producuntur: vnde secundum naturæ ordinem accidentia a principiis substantiæ dependent,vt sine subiecto esse nō possit,tamen per hoc non excluditur quin Deus quasi causa prima possit accidentia in esse seruare substantia remota,& per hunc modum accidentia miraculosè sunt in sacramento altaris sine subiecto,virtute scilicet diuina ea tenente in esse.

¶ Ad primum ergo dicendò, quòd cum dicitur,accidentis esse inesse; vel qualitercunque ponatur subiectum in diffinitione accidentis, intelligitur esse diffinitio per additionem,vt habetur in 7.Metaphy. (T. c. 17.) Et dicitur diffinitio per additionem quando in diffinitione ponitur aliquid quod est extra essentiam diffiniti sicut nasus ponitur in diffinitione simi,hoc autem est propter naturalem dependentiam accidentis à subiecto, sed hoc non impediente Deus potest accidentia sine subiecto conseruare: nec tamen sequitur contradictoria simul esse vera quia subiectum non est de substantia accidentis.

¶ Ad secundum dicendum,quòd secundum Auicē. in sua Metaphy.esse non potest poni in diffinitione alicuius generis & speciei: quia omnia particularia vniuntur in diffinitione generis: vel speciei, cum tamē genus: vel species non sint secundum vnum esse in omnibus, & ideò hæc non est vera diffinitio substantia est quod per se est:vel accidens est quod est in alio:sed est circumlocutio veræ descriptionis:quæ talis intelligitur:substantia est res cuius naturæ debetur esse non in alio: accidens verò est res cuius naturæ debetur esse in alio:vnde patet quòd quamuis accidens miraculosè sit non in subiecto, non tamen pertinet ad diffinitionem substantiæ: non enim per hoc eius naturæ debetur esse non in alio,nec egreditur diffinitionem accidentis, quia adhuc natura eius remanet talis, vt ei debeatur esse in alio.

articu.25.

1.p.q.3. ar 5 ad 1. 3.p. q.77. ar.1.ad 2.

¶ Ad tertium dicendum, quòd de his quæ generātur ex speciebus,vt vermibus,vel cinerībus,aut aliquibus huiusmodi duæ sunt opiniones magis probabiles. Quarum vna est quæ dicit q substantia panis redit ex qua possunt talia generari. Sed hæc opinio videtur im proprietatem continere propter duo, nisi debito modo intelligatur. Primò quia non potest esse quòd iterum sit ibi substantia panis. Aut enim poneretur ibi esse substantia panis iterato speciebus manentibus, & sic cum corpus Christi tandiu sit sub sacramento, quandiu species manet:sequitur q aliquando erit ibi simul corpus Christi & substantia panis, quod non sustinet ratio. Aut hoc erit destructis speciebus: & hoc iterum est inconueniens:vt substantia sit sine propriis accidentibus panis. Secundò apparet improprietas propter nomen reditus. Si enim aliquid est in alterum conuersum non potest dici redire, nisi illud reconuertatur in ipsum. Substantia autem panis non est annihilata,sed transubstantiata in corpus Christi. Vnde nō potest intelligi,quòd substantia panis redeat,nisi corpus Christi reuertatur in panem, quod est absurdum, vnde si debet ista opinio sustineri intelligenda est per substantiam panis materia panis, non quòd redeat quæ prius erat: sed quòd destructis speciebus aliqua materia à Deo ibi prouideatur, vel per creationem, vel quocunque alio modo, ex qua possint huiusmodi corpora generari Alia verò opinio est planior,vt dicatur quòd illis accidentibus sicut datum est per se subsistere diuina virtute, similiter datum est vt agant & ex eis fiat quicquid fieret ex substantia panis: vel quicquid ageret si maneret. & hac virtute nutriunt, & vermes,vel cineres exinde generantur.

3.p.q.75. art.6.& 4.d. 12.q. 1.a 1.q.3.a 3.

¶ Ad quartum dicendum, q hoc miraculum ordinatur ad fidem:ne fides scilicet depereat.

¶ Ad quintum dicendum, quòd nihil prohibet aliquid esse ordinatum considerato ordine communi, cuius contrarium est ordinatum pro aliqua causa speciali: & hoc modo quamuis secūm ordinē cōm rectè diuinitus ordinatum sit vt accidens in subiecto, nihil tamen prohibet etiam rectè ordinatum esse, vt in sacramento altaris accidens sit sine subiecto, vt scilicet fides habeat meritum per latentiam sacramenti.

QVAESTIO IIII.

DEinde quæritur de membris Christi.
¶ Et primò de Angelis.
¶ Secundò de hominibus.
¶ De Angelis quæruntur quinque.
¶ Primò quantum ad naturam ipsorum, vtrùm sint compositi ex materia & forma.
¶ Secundò quantum ad cognitionem, vtrùm simul in actu possint esse in cognitione matutina & vespertina, id est vtrùm simul cognoscant res in propria natura,& in verbo.
¶ Tertiò quantum ad meritum voluntatis,vtrùm scilicet potuerunt eodem actu charitatis mereri fruitionem,& frui.
¶ Quartò quantum ad motum,vtrùm moueantur in instanti.
¶ Quintò quantum ad effectum,vtrùm possint imprimere,vel aliquid facere in istis corporibus.

ARTICVL. VI.

Vtrùm Angelus sit compositus ex materia & forma.

AD primum sic proceditur. Videtur quòd Angelus sit compositus ex materia & forma. Augustinus enim dicit in libro de mirabilib. sacræ scripturæ. Omnipotens Deus ex materia informi, quam prius condidit corporalium & incorporalium, sensibilium & insensibilium intellectualium, & intellectu carentium multiformes species diuisit. Angeli autem sunt intellectuales & incorporei, ergo habent materiam de sui compositione.

1.p.q.50. art.2.o.& spiritu.ar 1.o.

¶ Præterea, Boetius dicit in lib. de vnitate & vno. Quoddam est vnum coniunctione simplicium, vt Angelus & anima:quorum vnumquodque est vnum coniunctione materiæ & formæ:& sic idem quod prius.

¶ Præterea. Omne quod est in genere habet genus & differētiā,genus autem secundū Auicen.in sua Metaphy.sumitur ex natura materiæ: differentia verò ex natura formæ:ergo omne quod est in genere est compositum ex materia & forma. Angelus aut est in genere substantiæ cum sit substantia hemens speciem limitatam: ergo Angelus est cōpositus ex materia & forma.

Sed di-

¶ Sed diceres,q differentia Angeli non sumitur ex forma,sed ex formali,quod est ipsum esse Angeli. Cōtra. Differentia cuiuslibet rei est de essentia, & intrat diffinitionē ipsius. Sed in omni creatura esse est aliud ab essentia eius,nec intrat diffinitionem eius, vt Auicenna dicit: ergo differentia Angeli non potest sumi ex esse ipsius.

¶ Præterea, Idem ostenditur, quia impossibile est esse plura summa bona: quia oportet ea in aliquo conuenire: cùm vtrunque sit summū bonum,& in aliquo differre,alias non essent plura: & sic essent composita: sed constat esse plures essentias: Angelicas: ergo oportet eas in aliquo conuenire,& in aliquo differre:& sic oportet eas esse compositas: sed partes esse sunt materia & forma,ergo Angeli componuntur ex materia & forma.

¶ Sed contra est,quod dicit Boet.in lib.de duab. naturis & vna persona Christi. Omnis natura in corpore substantiæ nullo materiæ innititur fundamento. Sed Angeli sunt incorporei: ergo non est in eis materia.

Spiritu. art. 1.c. v

Ró quare Angeli nō habēt materiam.

¶ Respondeo dicendū q quidam ponunt Angelos componi ex materia & forma. Sed hoc videtur repugnans naturæ eorum propter duo,quæ in eis inueniūtur. Primò quidem,quia intellectuales sunt. Si enim Angeli haberent materiam de sui compositione,oporteret omne quod in eis est,eis inesse per modum materiæ conuenientem,cum omne quod est in alio sit in eo per modum recipientis, vt habetur in libro de causis. Forma autem aliqua hoc modo est in materia,q in ea habet esse particulare & naturale. Vnde si Angeli essent ex materia cōpositi, oporteret q formę quibus intelligunt quæcunque sint essent in eis secundū esse naturale & particulare, & sic sequeretur hoc impossibile,q Angelus nunquam cognosceret, nisi particulare, quia forma particulariter in aliquo recepta non potest esse vniuersalis cognitionis principium,si cut patet in sensu; nec pōt obuiari per hoc q ponatur Angelus componi ex materia alterius naturę quàm hæc materia corporalis: quia quæcunque esset illa materia, constat q reciperet formam substātialem Angeli particulariter,aliàs Angelus non esset res particularis, & sic illa materia conueniret cum hac materia in hoc q formæ in ea reciperentur per modum particulare,vnde impossibile est Angelum,vel aliquam substātiam intellectualem ex materia componi, cum alterius modi sit receptio qua recipit intellectus formas,& qua recipit materia prima,vt dictum est. Vnde dicit Philosophus in 3.de anima.(Topicor.cap.4.)& Philosopho rum sententia est,q intellectualitas immunitatem habet à materia. Secundò repugnat eis per hoc q incorporales sunt: quęcunque enim ex materia componuntur oportet in materia conuenire,eo q quælibet materia secundum se accepta cùm formia careat,non habet in se aliquam dispositionis rationem,suppositā autem vnitate materiæ,impossibile est q vna materia cōtrarias & difparatas formas recipiat,nisi secundum diuersas partes; non enim potest eadem materia & secūdū idem accipere formam Angeli & formam lapidis; diuersitas autem partium non potest intelligi in materia non intellecta diuisione,nec diuisio non intellecta dimensione: quia subtracta quantitate substantia remanet indiuisibilis,vt dicitur in 1.Physicorum.(Topicorum cap.18.) Vnde oportet omnia quæ sunt composita ex materia dimensionata esse.& ideò nullum incorporeum potest esse ex materia compositum. Sed quia substantia Angeli non est suum esse, hoc enim soli Deo competit,cui esse debetur ex seipso, & non ab alio, inuenimus in Angelo & substantiam, siue quidditatem eius quæ subsistit: & esse eius,quo subsistit, quo scilicet actu essendi dicitur esse, sicut actu currendi dicimur currere,& sic dicimus Angelum esse compositum ex quo est,& quod est: vel secundum verbum Boetij,ex esse & quod est: & quia ipsa substantia Angeli in se considerata est in potentia ad esse cum habeat esse ab alio,& ipsum esse sit actus, ideò est in eo compositio actus & potentiæ,& sic posset in eo concedi materia & forma,si omnis actus debeat dici forma & omnis potentia materia.sed hoc non competit in proposito,quia esse non est actus, qui sit pars essentiæ, sicut forma ipsa quidditas Angeli, vel substantia est per se subsistens: quod materiæ non competit.

Boetius 1.p.q.4 ar.1.c.& 1.50. arti.2 ad 3.

1 p.q.50.ar ti.5.& q.54 art.2. ad 3

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd Augustinus super Genesim ad literam materiam informem, quàm Deus primo condidit dicit significari per cœlū & terram,cum dicitur,In principio creauit Deus cœlum & terram: vt per terram significetur materia informis visibilium rerum,per cœlum autem ipsa natura angelica nondum formata per conuersionem ad Deum: vt ipsa naturalia angelorum attribuantur eis quasi materia, & dona gratiæ vel gloriæ attribuantur eis quasi forma: vnde nō est ad propositum auctoritas inducta.

¶ Ad secundum dicendum,q liber ille nō est Boetij,vnde nō oportet quòd in auctoritatem recipiatur; sustinendo tamen ipsum potest dici quòd formam & materiam largè accipit pro actu & potentia, vt dictum est.

Spū. art.1. ad 21. C.ar.hui".

¶ Ad tertium dicendum, q ipsa substantia Angeli quodammodò se habet ad esse eius,vt materia ad formam,vt dictum est,materia autem si eius essentia diffiniretur,haberet pro differētia ipsum suum ordinem ad formam,& pro genere ipsam suam substantiam.& similiter in Angelis ex ipsa natura substantiæ ipsorum accipitur genus, ex proportione verò huiusmodi substantiæ ad esse accipitur specifica differentia, vnde secundum hoc Angeli differunt specie secundum q in substantia vnius est plus vel minus de potentia quàm in substantia alterius. Dictum autem Auicennæ intelligitur de compositis substantiis.

1.p.q.50. art.2.ad 1. & art.4.o. & q.56.ar ti.2.ad 1. ar.58. 185

¶ Ad quartum,concedimus:non enim ab ipso esse sumitur differētia,sed magis ex habitudine ipsius subsistentię ad esse.

¶ Ad quintum dicendum, q in summo vno nulla diuersitas esse potest, cum in eo sit idē esse & quod est. Vnde hoc sufficit ad eius pluralitatem remouēdā, sed compositio quæ in Angelo inuenitur sufficit ad eius pluralitatem,vt ex dictis patet.

ARTICVLVS VII.

Vtrùm Angelus possit cognoscere similiter res in verbo,& in propria natura.

AD secundum sic proceditur. Videtur q Angelus non possit cognoscere similiter res in verbo & in propria natura. Eadem enim potentia non potest simul geminum actum habere, vt q intellectus simul plura intelligat. Sed alius actus est quo intellectus Angeli videt res in verbo: & alius quo videt res in propria natura: ergo impossibile est vt simul videat res in verbo & in propria natura.

1.p.q.57. art.3.o.& q.92.ar.1. ad 3.

¶ Sed diceres quòd hoc modo videntur ab intellectu Angeli simul res in verbo, & in propria natura, sicut intellectus noster simul videt eclypsim, & causam eius. Contrà. Cum intellectus noster simul videt eclypsim & causam eius, accipit causam vt rationem intelligendi eclypsim: ergo accipit eclypsim & causā eius,vt vnum intelligibile,& sic erit vnus tantum actus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Præterea, Vnius non potest esse nisi vnus terminus vltimus, sicut vna linea non terminatur ex vna parte nisi ad vnum punctum. Sed vltimus terminus potentiæ est operatio: ergo non potest vna potentia simul habere plures actus. Et sic idem quòd prius.

¶ Præt. Sicut se habet potentia ad actum, ita actus ad obiectum. Sed vnus actus non potest terminari ad duo obiecta: ergo nec vna potentia potest simul habere plures actus. Et sic idem quod prius.

¶ Sed contra. Visio qua angeli vident res in verbo est visio beata, quæ quidem non est intercisa, sed continua. Si ergo non possunt simul videre res in propria natura, & in verbo, nunquam viderent res in propria natura, & præcipuè hoc videtur in anima Christi, quæ ab initio suæ creationis videt verbum & in verbo.

¶ Respondeo dicendum, quòd angelus, vel anima simul potest videre res in verbo & in propria natura, & hoc expressè potest haberi ab Augustino libro quarto super Genesim ad literam, vbi vult quòd dies illi & vespere & mane in eis non sunt ordinati secundum successionem, sed solùm ordine naturæ: vnde simul est primus dies cum secundo, & mane cum vespere, & ita simul visio rerum in verbo & in propria natura. Quod qualiter sic possibile sit videndum est. Operari siquidem non propriè attribuitur potentiæ, sed rei subsistenti, quæ per potentiam operatur, vt ipsa potentia intellectus non sit operans in intelligendo, sed magis operationis principium. Sicut autem potentia intellectiua est principium intelligendi ipsi substantiæ: ita species intelligibilis est principium intelligendi ipsi potentiæ. Vnde sicut vna substantia potest simul diuersos actus habere secundum diuersas potentias, vt anima simul vult & intelligit. Ita ex vna potentia intellectiua possunt simul prodire diuersi actus, si simul diuersis speciebus intelligibilibus vniatur. hanc enim causam Algazel assignat quare non est possibile simul multa intelligere, quia scilicet non est possibile simul multa informari multis speciebus in actu perfectè, sicut nec idem corpus figurari simul diuersis figuris. Visio autem qua angelus videt res in propria natura sit per speciem intelligibilem concreatam, vel infusam inhærentem. Visio autem rerum in verbo sit per ipsam speciem verbi, siue essentiam, quæ non est inhærens, sed ei intellectus vnitur sicut intelligibili. Species autem concreata inhærens non repugnat vnioni intellectus angelici ad verbum, cùm non sit vnius rationis, & ipsa species, & quicquid est perfectionis in intellectu angelico sit quasi materialis dispositio ad illam beatam vnionem, vnde simul ex intellectu angeli procedit operatio duplex, vna ratione vnionis ad verbum, qua scilicet videt res in verbo. Alia ratione speciei intelligibilis, qua informatur, qua videt res in propria natura, nec etiam in una harum operationum debilitatur per attentionem ad alteram, sed magis confortatur, cum una sit ratio alterius, sicut imago rei visæ confortatur dum videtur in actu occulto exteriori, actio enim beatitudinis in beatis est ratio cuiuslibet alterius actionis in eis inuentæ.

¶ Et per hoc patet responsio ad primum. Secundum concedimus, quia exemplum illud non est conueniens.

¶ Ad tertium dicendum, quòd potentia intellectiua angeli non terminatur ad duos actus secùndum idem, sed secundum diuersas species, quibus ad actũ ordinatur.

¶ AD QVARTVM dicendum, quòd inter actum & obiectum nihil cadit medium, sicut species cadit: media inter intellectum & eius actum. Vnde non est simile.

1.p.q.58. art.6. & 7. veri. q. 8. art. 4.5. & 6.

art. 178. c. Ad rationes. Ad 5.

ARTICVLVS VIII.

Vtrùm angelus meruerit suam beatitudinem.

CIrca tertium sic proceditur. Videtur quòd angelus non meruerit suam beatitudinem. Quod. n. est beatum perfectum est, quod autem meretur est adhuc imperfectum. Sed non potest idem esse simul perfectum & imperfectum: ergo non potest angelus mereri beatitudinem dum habet eam. 1.p.q.62. art.4.o. & 2.d.5.q.2. ar.3.

¶ Præt. Angelus beatus est comprehensor, nullus autem meretur nisi uiator.

¶ Si dicatur quòd in primo instanti quo beatus fuit angelus beatitudinem meruit. Contrà: ergo simul fuit uiator & comprehẽsor: quod falsum est, cùm hoc sit solius Christi.

¶ Præ. Beatitudo secundum philosophum in actu consistit, sed in actu perfecto, & similiter meritum in actu, sed imperfecto, non autem potuit esse ꝙ actus angeli simul esset pfectus: & imperfectus ergo nõ potuit esse ꝙ simul esset beatus, & beatitudinẽ meruerit.

¶ Sed contra, beatitudo à nulla pura creatura habetur sine merito, cum habeat præmii rationem. Sed angelus non potuit eem mereri nisi in primo instanti, quo beatus fuit: quia ante non habuit gratiam, ut quidam ponunt, & sic mereri non potuit: ergo in primo instanti suæ beatitudinis eam mernit, 1.d.4. artic. 1.o.

¶ Respondeo dicendum, quod de conditione angeli triplex est positio, quidam enim posuerunt quòd angelus in primo instanti suæ creationis fuit beatus, sed hoc uidetur inconueniens, quia pari ratione alii in primo instanti fuissent miseri, quod etiam quidam dicunt, sed absurdum est & condemnatum. Alii uerò dicunt quòd fuerunt conditi in gratia omnes: & in ea quidam perseuerantes beatitudinem meruerũt: alii uerò contra eam agentes facti sunt miseri, & hæc opinio nihil difficultatis habet, unde præcæteris mihi magis placet. Tertij uerò dicunt ꝙ fuerunt creati Angeli in puris naturalibus, & quibusdam conuersis ad uerbum simul collata est gratia & beatitudo, & hi diuiduntur in tres uias. Quidam enim dicunt, ꝙ nunquam beatitudinem meruerunt, sed hoc non uidetur competere nisi soli Christo, qui est filius naturalis, ut hæreditatem diuinæ fruitionis sine merito habeat. Alij uerò dicunt quòd merentur eam ex operibus, quæ circa nos agunt, & hoc etiam non uidetur conueniens, ut meritum sequatur præmium cum magis meritum sit dispositio ad præmium. Tertii uerò dicunt quòd in primo instanti beatitudinem meruerunt ex hoc ipso quòd ad uerbum conuersi sunt, & hæc opinio inter has tres probabilior est. Vnde ad eius euidentiam sciendum est quòd meritum se habet ad præmium, sicut motus ad terminum, & sicut fieri ad factum esse. In his autem quæ successiuè fiũt priùs est fieri quàm factum esse. In his uerò quæ fiũt subito simul est fieri & factum esse, sicut simul aer illuminatur & illuminatus est, & simul res creatur & creata est. Cuius ratio est: quia instans illud, in quo primò aliquid factum est, est terminus temporis præcedentis, in quo non erat, & sic aliquid de aliqua proprietate illius temporis retinet inquantum potest dici quòd ante hoc instans res ista non fuit. Et quamuis in his quæ per modum successiuum fiunt, fieri attribuatur tempori præcedenti, in momentaneis tamen factionibus fieri non potest attribui, nisi ipsi instanti primo quod diuidit inter esse & non esse rei. Vnde quamuis in omnibus aliis instantibus sequentibus possit dici quod hoc factum non est, non tamẽ potest dici ꝙ fiat & factum est, nisi in primo. Similiter, ad 3.1. ma. 9.62. art. 4 & 5.

ter dico, quòd in primo instanti, quo mens angelica conuersa est ad verbi fruitionem, & beata quidem erat ratione perfectæ fruitionis, quasi in facto esse existens, & beatitudinem merebatur in hoc, quòd conuertebatur ad verbum non præexistente beatitudinis perfectione, sed quasi existens in ipso fieri beatitudinis, sed postmodum mens Angeli est tantum beata, & non beatitudinem meretur. Similiter est de contritione, quia in eodem instanti est terminus præparationis ad gratiam, & gratiæ infusio.

¶ Ad primum ergo dicendum, ꝙ non oportet ponere idem simul esse perfectum & imperfectum: sed idem simul esse perfectum & terminum imperfectionis: vel nunc primò esse perfectum.

¶ Ad secundum dicendum, quòd Angelus meretur, vt viator: non quasi distans à termino, sed vt in termino viæ existens.

¶ Ad tertium dicendum, sicut ad primum.

ARTICVLVS IX.

Vtrùm angelus moueatur in instanti.

AD quartum sic proceditur. Videtur quòd Angelus moueatur in instanti. Sicut enim dicitur in lib. de intelligentijs; in motu Angeli magnitudo spacij distantiam non operatur. Sed propter distantiam, quam facit magnitudo spacij, contingit quòd aliquid non æquè citò perueniat ad propinquum, & distans, ergo Angelus æquè citò ad distãs, & propinquum peruenit: sed omne tale mouetur in instanti, ergo Angelus in instanti mouetur. ar.215.o.2 1.p.q.53. ar.3.o.2.1. 237.q.4. ar.3.o.

¶ Præt. sicut se habet mobile diuisibile ad motum diuisibilem successiuum: ita se habet mobile indiuisibile ad motum indiuisibilem & instantaneum. Sed corpus quod est mobile diuisibile mouetur successiuè in tempore diuisibili: ergo Angelus qui non est mobile diuisibile ex hoc quòd caret q̃ntitate, mouetur subitò, vel in instanti.

¶ Præterea, Aristotel. quarto Physicorum,) Topicorum capit. septuagesimoprimo) probat quòd si aliquid moueretur in vacuo, moueretur in instanti propter hoc, quòd medium mobili non resistit, sed sicut vacuum non resistit corpori in motu: ita nec aliquid plenum ipsi Angelo: ergo Angelus mouetur in instanti.

¶ Sed contra est, quod dicit Augustinus octauo super Genes. ad literam, quòd Deus mouet creaturam spiritualem per tempus, Angelus autem est creatura spiritualis: ergo mouetur per tempus, & non in instanti.

¶ Respondeo dicendum, quòd in omni motu oportet intelligere successionem & tempus per aliquẽ modum, eo quòd termini cuiusl bet motus sunt sibi oppositi inuicem, & incontingentes: ut patet in primo Physic. (Topicor. cap. sexagesimoquarto.) Vnde oportet, quòd mobile intelligatur esse primum in vno termino motus, & posterius in altero, & sic sequitur successio. Sed transire de vno termino ad alterum in motibus corporalibus contingit dupliciter. Vno modo sicut de instanti in instans, hoc autem esse non potest, nisi quando sunt tales termini motus inter quos est accipere aliquo modo medium: sicut inter duo instantia est tempus medium: vt patet in loci mutatione, & tia est tempus medium: vt patet in loci mutatione, & alteratione, augmento, aut diminutione: & hi motus dicuntur continui propter continuitatem eius super quod transit motus, cuius est plus & minus accipere. Alio modo transitur de uno termino motus in alium, sicut de tempore in instans, & hoc accidit in motibus, quorum termini sunt priuatio & forma: inter quæ cõ stat medium non esse, vnde non potest sic transiri de vno extremo in alterũ, vt quãdoq; in neutro extremo 3.p.q.57. ar.3. ad 3. 1.d.37.q.4. arti.3 c. & ad 5. a.149.c.5

ar. 215. 217. ar. 245.

ar.2 15.ove ri.q.2.ar.c. 12.ad 12.& veri q.28. ar.2.ad 30

1.p.q 63.ar ti.9. ad 4.

1.p.q.53.ar 1.3.c.6 & q.9.ar.1.2. ad 3. 1.d.8 q.3. ar.3 ad 4. ma. q. 26. ar.4.c.

opinio ve ra 1. p. q. 63.ar.5. ad 3.& 4.art. 6.c. & 3.p. q. 34.ar.3. ad 1. veri. q.29.ar.8 ad 2.

1.p.q.52. ar.2.o.

enim

ARTICVLVS X.

Vtrum angeli possint agere in hæc corpora inferiora.

CIrca quintum sic proceditur. Videtur ꝙ Angeli nõ possunt agere in hæc corpora inferiora. Actio

Universidad de Deusto
Biblioteca

enim non poteſt,niſi inter ea, quæ habent aliquam conuenientiam adinuicem. Sed Angelus non habet conuenientiam cum iſtis corporibus,cum corruptibilium,& incorruptibilium etiam genus non ſit vnum, vt dicitur in 10.Metap.(T.c.26.) Ergo Angeli in hęc corpora non poſſunt agere. 1.p.q.110. 2.3.0.2. ad 2.2.3.c.

¶ Præterea,ſi agunt Angeli in hæc corpora,aut agunt per imperium,aut per influxum. Si per imperiũ æqualiter agere poſſunt in propinqua,& in diſtantia, quod eſt contra Damaſ.qui dicit, quòd vbi operãtur ibi ſunt.Si verò per influxũ oportet quòd illud quod influunt per medium tranſeat. medium autem corporale non eſt receptiuum ſpiritualis impreſſionis:ergo nullo modo poſſunt angeli agere in hæc inferiora corpora,neque in animas noſtras.

¶ Præterea, Non poſſunt dici, agere, vel influere ſicut fons influit riuo, vt idem numero quod prius eſt in angelo,poſt modũ in his inferioribus fiat, quia ſic in agendo aliquid amitteret,nec iterũ illud quod in his inferioribus recipi dicitur per eorum influxum creando, quia angeli creatores non ſunt,nec iterum educendo de potentia in actum, quia ad hoc natura ſufficit: ergo angeli nullo modo in inferiora agunt.

¶ Sed contra eſt quod Aug.dicit in 3.de tri.quòd ea quæ diuinitus in corporalibus ſunt miniſterio angelorum fiunt.Greg.etiam dicit in 4.dial. quòd omnia corporalia per ſpirituales ſubſtantias adminiſtrantur.

¶ Reſpondeo dicendum,quòd de actione angelorum in hæc inferiora corpora duplex eſt opinio apud philoſophos. Commentator enim vult in 10.metap.q̃ ſubſtantiæ ſpirituales non poſſunt imprimere in hæc inferiora corpora,niſi mediantibus corporibus cœleſtibus,quæ à ſubſtantijs incorporeis mouentur, ſecũdum philoſophos. Auicen. verò vult in ſua metaph.& in 6.de naturalibus, quòd dupliciter imprimunt in hæc inferiora,vno modo per motum orbium, & alio modo per imperium immediatè, quia formæ intellectus eorum ſunt factiuæ ſecundum eum, & materia ſenſibilis obedit eorum conceptionibus pluſquam quibuſlibet qualitatibus actiuis & paſſiuis. Et exinde eſt ſecundum eum,quòd in iſtis inferioribus ſiunt aliquæ tranſmutationes quandoque ex conceptionibus ſuperiorum ſubſtantiarum præter totum ordinẽ cauſarum naturalium.Sed hæc opinio ſecunda repugnat dictis Augu.in 3.de tri.vbi dicitur quòd angelis non ſeruit ad nutum materia corporalis. Repugnat etiam rationi,quia quamuis quod eſt,potentia in materia ſit actu in ſubſtantijs,multo nobilius tamen materia corporalis non eſt proportionata potentia reſpectu talis actus,quo ſubſtantię ſpirituales in actu ſunt. oportet autem agens quod educit de potentia in actũ eſſe materiæ proportionatum, vnde non poteſt eſſe quòd virtus ſubſtantiæ ſpiritualis creatæ ſe extendat ad materiæ tranſmutationem immediatè,ſed mediante aliquo agente naturali. Quamuis enim ei non obediat corporalis materia ad formalem tranſmutationẽ, immediatè tamen obedit ei lo caliter ad motum locale,& per hanc virtutem poſſunt congregare & circumponere aliqua agentia naturalia ad aliquem effectum perficiendum.Ea verò ad quæ nulla virtus naturalis ſe extendit ſiunt ſola diuina virtute, quæ ſola poteſt naturalem ordinem immutare. Sed quia mentes noſtræ ſunt proportionatæ,& propinquæ ad recipiendum actionem angelorum,ideo in mentes noſtras agere poſſunt dupliciter.Vno modo confortando intellectum noſtrum ſi ut in corporalibus minus calidum confortatur per magis calidum. Alio modo per agẽs naturale ipſius intellectus,ſicut etiam agit in corpora, & hoc eſt inquantum lumine angelico illuſtrantur phantaſmata ad aliquas nobiliores conceptiones imprimendas, quàm lumine intellectus agentis exprimi poſſent. 1.p.q.105. art. 6 o.q. 106.ar.2. c. 1.p.q 3.o.et 2.dif.3.q.1. ar 3.ad 4. veri. q. 2. ar.3.o.

¶ Ad primum ergo dicendum, q̃ angeli habent conuenientiam cum iſtis inferioribus corporibus, quę eſt conuenientia mouentis ad motum, poſſunt enim mouere motu locali corpora, non ſolum illa cęleſtia immediatè,ſed etiam hæc inferiora,vt ſic ſententia noſtra de actione angelorum in corpora ſit media inter duas opiniones philoſophorum prædictas.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd angelus agit in hæc corpora mouendo ea localiter per imperium, ſed imperium non dicitur hic ſine virtute actiua, quam oportet aliquo modo contingere corpus motum, cum mouens & motum oporteat eſſe ſimul, vt probatur in 7.Phyſi. (T.c.12.) Actio verò qua influere dicitur in animam noſtram, confortando eam ad intelligendum,non oportet quòd tranſeat per medium corporale,quia hoc facit in ſpiritualibus ordo,quod in corporalibus ſitus ſecundum Augu. Animæ verò noſtræ ordine naturæ quaſi contiguantur ipſis angelis, ſicut & angelus inferior ſuperiori, vnde non oportet quòd interueniat medium corporale. Ar.123.ad 1 Ar.45.c. Ar.45.c4

¶ Ad tertium dicendum,quòd angeli neque in anima neque in natura corporali aliquid creant,ſed ſolum educunt de potentia in actum. Et quamuis naturale agens de potentia in actum educere poſſit,non tamen ita perfectè ſicut angelus.

QVAESTIO V.

DEinde quæritur de his quæ pertinent ad homines.

¶ Et primò quantum ad naturam.
¶ Secundò quantum ad gratiam.
¶ Tertiò quantum ad culpam.
¶ Quartò quantum ad gloriam.
¶ Quantum ad naturam quæruntur duo.
¶ Primo vtrum vegetabilis, & ſenſibilis anima ſit à creatione.
¶ Secundò vtrum imperare ſit actus uoluntatis, vel rationis.

ARTICVLVS XI.

Vtrùm anima uegetabilis,& ſenſibilis educantur in eſſe per creationem.

AD primum ſic proceditur. Videtur quòd anima vegetabilis, & ſenſibilis educantur in eſſe per creationem. Vt enim dicit Augu.in lib. de vera religione. Subſtantia viuens naturæ ordine præfertur ſubſtantiæ non viuenti,ſed anima ſenſibilis & uegetabilis ſunt ſubſtantiæ viuentes: ergo ſunt nobiliores omnibus ſubſtantijs non viuentibus. Aliquæ autem ſubſtantiæ non viuentes ſunt immediatè à Deo creatæ,vt elementa huius mundi: ergo & anima ſenſibilis & vegetabilis immediatè à Deo creantur,cum nobilitas ſacientis demonſtret nobilitatem facti. Ar.44.2.6 ad 2.& 4. & 1.p. q. 118.ar.1.o. & poſſ.q. 3.ar.2.o.

¶ Præterea, Omne cui propriè competit fieri, vel fit ex nihilo,vel ſit ex aliquo. Sed animæ uegetabili, vel ſenſibili competit propriè fieri: ergo cùm non fiat ex aliquo, quia non habent materiam partem ſui relinquitur quod fiant ex nihilo, & ſic exeunt in eſſe per creationem. Probatio mediæ. Omne quod propriè habet eſſe ſi non ſemper fuit, propriè dicitur fieri. Sed anima ſenſibilis propriè & uerè habet eſſe cum ſit ſubſtãtia operans,mouet enim corpus, nihil autem habet propriam operationem niſi quod habet proprium eſſet ergo cum anima ſenſibilis huius animalis non ſemper fuerit propriè competit ei fieri, & ſic reſtat quòd creetur. 1.p.q. 70. ar.11.6.ad 1.q.90.ar. tic.3.

¶ Sed

¶ Sed contra eſt, quod Philoſophus dicit in 2. de anima,q̃ ſenſitiui prima mutatio ſit à generante. Prima autem mutatio ſenſitiui eſt ſecũdum quam acquirit actum primum,qui eſt anima ſenſitiua:ergo ſit per generationem,& non per creationem.

¶ Præterea, Omne illud quod præcedit in ſemine hominis ante introductionem animæ rationalis eſt per generationem,& non per creationem. Sed anima vegetabilis & ſenſibilis præcedunt in ſemine hominis quia primum eſt viuum quàm animal, & animal,quã homo,ſecundum philoſophum 16.de animalibus: ergo etiam in homine eſt anima ſenſibilis & vegetabilis per generationem.

¶ Præterea,Cum Deus in inſtanti operetur, natura verò ſucceſſiuè:omne illud quod per actionem ſucceſſiuam exit in eſſe eſt ab aliquo agente naturali. Sed anima ſenſibilis & vegetabilis producuntur ſucceſſiue,quia determinato ſpacio temporis vitificatur conceptus,& ſenſificatur: ergo anima ſenſibilis, & vegetabilis ſunt à naturali agente: & non per creationem.

¶ Reſpondeo dicendum,q̃ circa hanc quæſtionem eſt duplex opinio. Quidam enim dicunt animam ſenſibilem & vegetabilem eſſe ex creatione. Alij verò ex traducę: & hæc diuerſitas apud philoſophos inuenitur non ſolum de iſtis animabus,ſed etiam de omnib.formis,ſubſtantialibus. Quidam enim,vt Plato & Auicẽna,poſuerũt omnes formas ab extrinſeco eſſe,qui percipiebãt ex duobus motibus mouebantur. Primò quidem,quia cũ formæ non haberent materiam partem ſui, nõ poſſunt fieri ex nihilo,vnde oportet q̃ à creante fiant. Secundò quia in rebus inferioribus non videbant principia actiua niſi qualitates actiuas & paſſiuas quas iudicabant inſufficientes ad productionem formarum ſubſtantialium, cum nihil agat vltra ſuam ſpeciem. Sed in hoc videntur fuiſſe decepti: quia attribuebãt fieri propriè iſtis formis:cum tamen fieri non ſit niſi cõpoſiti, cuius etiam propriè eſt eſſe. Formæ enim eſſe dicuntur non vt ſubſiſtentes,ſed vt quo cõpoſita ſunt: vnde & fieri dicuntur nõ propria factione,ſed per factionẽ ſuppoſitorum,quæ tranſmutatur trãſmutatione materię de potentia in actum,vnde ſicut cõpoſita fiunt per agentia naturalia,ita etiam formæ quæ non ſunt ſubſiſtentes. Qualitates autem actiuæ & paſſiuæ aguntad formas ſubſtantiales in virtute ſubſtantialium formarũ quarum ſunt inſtrumenta. Sicut calor ignis agit vt inſtrumẽtum animæ nutritiuæ, vt dicitur in ſecundo de anima.(Topicorũ capite quadrageſimoprimo.) Anima autem vegetabilis & ſenſibilis nõ ſunt formæ ſubſiſtentes,alias remanerent poſt corpora, vnde oportet q̃ fiant a generante per actionem cõpoſitorum, ſicut & cæteræ formæ materiales,ſola aũt anima intellectiua,quæ habet eſſe ſubſiſtens cum maneat poſt corpus, eſt ab extrinſeco per creationem:ſi autem ſenſibile,& vegetabile,& intellectiuũ in homine in diuerſis ſubſtantijs animæ radicantur:tunc & vegetabilis & ſenſibilis hominis in generante eſt,ſed quia hæc opinio repugnat dictis Philoſophorum, qui in vno animato vnam animam tantum poſuerunt,ad quam oẽs operationes animę pertinent,& etiam contra dicta ſanctorum improbantium pluralitatem animarum, vt patet in libro de eccleſiaſticis dogmatibus. Ideo approbato q̃ in homine ſit tantum vna ſubſtantia animæ, cuius potentiæ ſunt vegetatiuum ſenſitiuum, & intellectiuum,dicimus q̃ anima hominis, quæ omnes has potentias animæ ſuſtinet, a Deo creatur:quamuis per operationem naturalis agentis fiat,vt corpus organizatum ſit perficiatur per potentias,quæ ſunt corporalium partium actus. Ar. 133.c. & 161. Ar. 202. 1.p.q. 76. ar.11.6.ad 1.q.90.artic.3. Ar.216.ad 1 & 4. Po.q.3 artic 9.

¶ Ad primum ergo dicendum,q̃ anima vegetabilis & ſenſibilis non ſunt ſubſtantiæ viuentes,ſicut nec ſubſiſtentes, ſed ſunt principia viuendi & eſſendi:& ideo non oportet ſi quid minus nobile in à Deo immediatè,q̃ etiam quod eſt magis nobile,quia Deus cum non habeat limitatam virtutem nec agit neceſſitate naturæ,poterit facere & nobiliora & minus nobilia ſecundum ſuam voluntatem,ſicut immediatè produxit prima individua brutorũ animalium, quibus tamẽ hominęs,qui nunc generantur ex ſemine,nobiliores ſunt. Art 44.c. fi.1. q.75. ar.3.& 90. q.2 art.12. ad 18.

¶ Ad ſecundum dicendum,q̃ animæ ſenſitiuæ nõ cõuenit per ſe eſſe,nec fieri, nec operari: nulla enim eſt actio animæ in qua corpus nõ cõmunicet. Eſt enim duplex potentia motiua animæ ſenſitiuæ, vna quæ imperat,ſ.appetitiua,cuius actus cõſtat,quæ affixa muſculis & neruis eſt principiũ mobilitatis in eis,ſed ipſa diſtinctio partium corporalium facit q̃ vna pars animalis eſt mouęs & alia mota, & ita poſſunt moueri ex ſe. Ad contra ria.

¶ Alia, quæ ſunt in contrarium concedimus, niſi quantùm pertinet ad hominem,in cuius ſemine quãuis præcedat vegetatiua & ſenſitiua anima imperfectè,eis tamen abſentibus introducatur per creationem anima rationalis, quæ perfectè continet quod in eis erat imperfectionis:nam ſecundum Auicen. in generatione animalis ex ſemine interueniunt multæ generationes,& corruptiones.

Plato & Auicenna

ARTICVLVS XII.

Vtrùm imperare ſit actus rationis.

AD ſecundum ſic procedit. 1. Videtur q̃ imperare ſit actus rationis: quia Philoſophus dicit in 1. Eth. Ratio recte & ad optima deprecat & obedit ei quod eſt conuenientis: ergo imperare & deprecari & huiuſmodi videntur ad rationem pertinere. 1.1 q.17.ar 1.o.& 1.p.q.1.ar.5. ad 2.

¶ Sed contra. Imperare ad dominium pertinet Sed noſtrum dominum noſtrorum actuum per voluntatem:ergo imperare eſt actus voluntatis.

¶ Reſpondeo dicendum, q̃ in imperio duo concurrunt,quorum vnum eſt rationis,aliud voluntatis. Qui enim imperat aliquid inclinat ad faciendum quod voluntatis eſt: ipſius enim eſt mouere per modum agentis: & iterum ordinare eum cui imperat ad exequendũ illud quod imperatur, & hoc ad rationem pertinet,cuius eſt ordinare. Et ſi duorum horum ordo conſideretur, videtur primum eſſe inclinatio voluntatis in aliquid per electionem, & poſtea in principio executionis ordinatur per quos fieri debeat,quod electũ eſt: & ſic imperium erit immediatè actus rationis, ſed voluntatis quaſi primo mouentis.

¶ Et per hoc patet ſolutio ad obiecta.

QVAESTIO VI.

ARTICVLVS XIII.

Vtrùm charitas per ſuam eſſentiam augeatur.

DEINDE quæritur quærum ad gratiam pertinet, vtrum charitas ſecundum ſuã eſſentiam augeat. Et videtur q̃ non. Cum enim augmentum ſit quędã mutatio,vel variatio,quod ſecundum eſſentiam augetur ſecundum eſſentiam variatur vel mutatur: ſed quod mutatur vel variatur ſecundum eſſentiam, aut generatur aut corrumpitur: ergo ſi charitas ſecundum eſſentiam augetur,corrumpitur, non enim generatur, cum prius fuerit. 22. q.24 ar.6.& 5. & 1.d. 17. q.2. ar.2 o

¶ Præterea, Charitas non habet quantitatem niſi virtualem. Sed virtus charitatis eſt ipſa eſſentia eius: ergo quantitas charitatis eſt eſſentia eius: nõ ergo poteſt eſſe quòd varietur quantitas charitatis ſine variatione eſſentiæ eius, & ſic ſi augetur ſecundum ſuam

eſſentiam

Universidad de Deusto
Biblioteca

essentiam oportet, quod esse eius, vel generetur vel corrumpatur.

¶Sed contra. Præmium essentiale respondet ipsi essentiæ charitatis. Sed quidam proficiunt ad maius præmium essentiale: ergo in eis charitas secundum essentiam augetur.

Charitas augetur secúdum essentiam

¶Respondeo dicendum, q̃ charitas secundum suã essentiam augetur. Sed notandum est, q̃ hæc præpositio, secundum, varias habitudines importat, quandoque denotat subiectum, vt cum dicitur, iste est albus secundum pedem, quia pes est subiectum albedinis, quandoq; verò formam, vt cum dicitur, iste est colorat⁹ secundum albedinem. Cum ergo dicitur aliquid secúdum hoc moueri, pôt intelligi vel subiectum, vel forma. Cum n. dicitur, iste mouetur secundum manũ, notatur subiectum motus. Cum verò dicitur, iste mouetur secundũ locum, notatur id quod formaliter specificat motum. Sic ergo cum dicimus charitatem secundum essentiam augeri, denotatur subiectum augmenti, vt sit sensus. Ipsa essentia charitatis augetur, sicut cum dicimus, album augetur secundum essentiã suam, non aũt designatur forma specificans motũ, vt sit sensus, augetur secundum essentiã, id est augmentum eius est motus in esse, vel in essentia: & sic dicit augmentum esse secundum quantitatem, & quamuis quantitas charitatis, quæ est virtus, sit idẽ quod essentia charitatis, nõ tamen oportet, q̃ essentia charitatis tollatur, quia ẽt, in augmento corporali ipsa essentia quantitatis, nõ tollitur, cũ semper remaneat dimensio interminata sed secundũ diuersas terminationes quas recipit, sit muratio de paruo in magnũ. quæ est augmẽtum. ita etiam ipsa virtus charitatis non tollitur per essentiam suam, sed variatur terminatio eius. Omnis autem forma receptа in aliquo subiecto terminationem recipit secundum capacitatem recipientis. Vnde quando subiectum charitatis magis disponitur ad charitatem, scilicet ad congregationem sui ad Deum, tantò maiorem participat charitatem: & sic charitas secundum suam essentiam augeri dicitur.

12. q. 52. ar. 1. o. & q. 66. ar. 1. o. & 22. q. 24. art. 4. o. & 1. d. 17. q. 2. art. 1. c. & ad 2. oppositũ vi de 22. q. 24. ar. 4. ad 3. sol.

¶Et per hoc patet solutio ad obiecta.

QVAESTIO VII.

DEINDE quæritur de his quæ pertinent ad culpam. ¶Et quærũntur duo.

¶Primò vtrum Petrus negando Christum peccauerit mortaliter.

¶Secundò, vtrũm habere plures præbendas sine cura animarum absq; dispensatione sit peccatũ mortale.

ARTICVLVS XIIII.

Vtrùm Petrus negando Christum peccauerit mortaliter.

22. q. 34. ar. 2. ad 2. & veri q. 2. arti. 6. ad 2.

CIRCA primum sic proceditur. Videtur quòd Petrus negando Christum non peccauit mortaliter. Dicit enim quædam Glos. q̃ peccauit per surreptionem. Sed peccatum per surreptionem est veniale & non mortale: vnde primi motus qui per surreptionem fiunt, sunt peccata venialia: ergo peccauit tãtùm venialiter.

¶Præterea, Bernard. dicit in lib. de dile. Domini, q̃ in Petrò charitas fuit sopita non extincta. Sed per peccatum mortale charitas extinguitur: ergo Petrus non peccauit mortaliter.

¶Sed contra est quod Grego. dicit in moral. q̃ Petrus ab ipsis faucibus Diaboli eripitur. Sed in faucibus Diaboli non est aliquis nisi per peccatum mortale: ergo Petrus peccauit mortaliter.

¶Respondeo dicendum, q̃ absque dubio Petrus peccauit mortaliter negando Christum, q̃ quidem pater ex duobus. Primò, quia negauit fidem in loco vbi periclitabatur, & eius confessio requirebatur. Ore enim confessio fit ad salutem, vt dicitur ad Ro. 10. in quo videtur q̃ sit de necessitate salutis confessio fidei in casu prædicto: & præcipuè mendacium in his q̃ uæ fidei sunt est pernicios̃issimum, secundum Augustĩ. in libro de mendacio. Secundò, quia defectui confessionis & mendacio addidit periurium & blasphemiam: quia vt dicitur Matt. 26. cœpit detestari & iurare, quia non nouisset hominem: quæ constat esse grauia peccata. Vnde Glos. dicit ibidem. Tertiò cœpit detestari & iurare, quia non nouisset hominem, quia perseuerare in peccato dat incrementum scelerum, & qui mi nima spernit, cadit in maiora.

22, q. 3. ar tic. 2. o. & 4. di. 49. q. 5. ar 3. q. 2. ad 1. 22. q. 69. art. 2. o & q. 110. ar. 4. o. & 4. dist 16. q. 4. ar 1. q. 1. c.

ma. q. 7. ar. 5. ad 6.

¶Ad primum ergo dicendum, quod surreptio dupliciter accipitur: vno modo secundum quòd opponitur deliberationi: & sic primi motus dicuntur esse surreptiui: sic Petrus ex surreptione non peccauit. Alio modo secundum quòd opponitur electioni: & sic Petrus ex surreptione peccauit, quia non peccauit ex electione quasi ex certa malitia, sed ex passione timoris: talis autem surreptio non excusat à mortali, sicut patet in incontinente qui fornicatur motus concupiscentia, cùm tamen haberet propositum continendi.

¶Ad secundum dicendum q̃ Ber. impropriè loquitur, & eius verbum vt verificetur est intelligendũ de quadam dilectione familiaritatis, quam Petrus ad Christum conceperat, quæ in eo mansit etiam post negationem, vel si intelligatur de charitate gratuita, intelligendum est quòd non fuit extincta secundum prædestinationem diuinam, quæ eius pœnitentiam præparabat, quamuis esset in se extincta secundum actum.

ARTICVLVS XV.

Vtrùm habere plures præbendas sine cura animarum absque dispensatione sit peccatum mortale.

AD secundum sic proceditur. Videtur quòd habere plures præbendas sine cura animarum absque dispensatione sit peccatum mortale. Quicunque enim facit contra statutum concilij peccat mortaliter. Sed qui habet plures prabendas facit contra statutum cõcilij generalis: ergo peccat mortaliter. Probatio medię. distinctione septima dicitur in quodam decreto. Vrbani Papæ, quod incipit, Sanctorum canonum. Omninò aliquem in duabus Ecclesijs titulari non licẽat. Sed vnusquisque in qua titularus est in ea tantùm canonicus habeatur, licèt enim Episcopi dispensatione vnus diuersis præesse possit Ecclesijs. canonicus tamen præbẽdariùs, nisi vnius Ecclesiæ, in qua conscriptus est, esse non debet.

19q. ar. specialis.

¶Præterea, decimaquinta quæstione prima, dicit quoddam decretum septimæ synodi. Clericus ab instãti tempore in duabus non connumeretur Ecclesijs: negotiationis enim est hoc & turpis lucri commodum, & ab Ecclesiastica consuetudine penitus alienum, & sic idem quod priùs.

¶Præterea, Chrysostomus dicit. Quòd tenebra erubuit lumen erubescat: quòd figuræ nõ fuit concessum rei reor esse illicitum: figuræ autem non fuit concessum q̃ inter leuitas qui capiebat in Bethelem caperet in Hierusalem: ergo cum perfectiores esse debeamus, qui capit in Tyro, non capit in Damasco.

¶Præterea, Bernardus dicit. Qui non vnus, sed plures

plures est in beneficijs: nõ vnus sed plures erit in supplicijs. Sed qui habet plures prębendas, plures est in beneficijs: ergo plures erit in supplicijs, & sic grauissimè peccat.

¶Præterea. Quicunque committit se discrimini, & periculo peccati mortalis peccat mortaliter. Iste est huiusmodi, quia recipiendo plures præbendas iurat statuta vtriusque Ecclesiæ, in quibus præbendatur, quæ aliquando non possunt simul seruari, vtpotè si eodem tempore vocetur ad electionem in vtraq; Ecclesia vel ad aliqua Ecclesiæ negocia peragenda, & præcipuè si sit causa inter duas Ecclesias cum vtriq; teneatur: ergo videtur q̃ peccet mortaliter.

¶Sed contra est, quia illud quod vergit in commune periculum non est ab Ecclesia sustinendum. Sed Ecclesia sustinet, vt aliqui communiter habeant duas præbendas: ergo in hoc non est periculum peccati mortalis.

ma. q. 7. ar. 5. ad 6.

¶Præterea, licitum est alicui patrimonium habẽri prębendam accipere. Sed maior est conueniẽtia inter Ecclesiasticа beneficia, quàm inter patrimonium, & præbendam: ergo etiam licet habenti vnam prębendã accipere aliam.

¶Respondeo dicendum, q̃ omnis quæstio in qua de peccato mortali quæritur, nisi expresse veritas habeatur periculosè determinatur: quia error quo non creditur esse peccatum mortale, quod est peccatum mortale conscientiam non excusat à toto, licèt fortè à tanto. Error verò quo creditur esse mortale, quod non est mortale, ex conscientia ligat ad peccatum mortale. Præcipuè autem periculosum est vbi veritas ambigua est, quod in hac quæstione accidit. Cum enim

arti 65. o. ve q 17. ar. 3. ad 4.

hæc quæstio ad theologos pertineat, inquantum dependet ex iure diuino, vel ex iure naturali: & ad iuristas inquantum dependet ex iure positiuo, inueniuntur in ea theologi theologis, & iuristæ iuristis contraria sentire. In iure namque diuino non inueniuntur determinata expresse, cum in sacra scriptura expressa mẽtio de ea non fiat, quamuis ad eam argumenta ex aliquibus authoritatibus scripturæ fortè adduci possint: quæ tamen non lucidè veritatem ostendunt. Determinando verò eam secundum ius naturale, sic videtur ad præsens de ea dicendum, q̃ actionum humanarum multiplex est differentia. Quædam enim sunt quæ habent

ar. 172. ad 1. 22. q. 110. ar. 3. c. ma. d. 12. ar. 4. ad 2.

deformitatem inseparabiliter annexam: vt fornicatio, adulterium & alia huiusmodi, quæ nullo modo bene fieri possunt: de numero talium non est habere plures

Reproba tio.

præbendas, alias in nullo casu dispensationem recipere posset, quod nullus dicit. Quædam verò sunt actiones, quæ de se indifferenter sunt ad bonum vel malũ, vt leuare festucam de terra, vel aliquod huiusmodi: inter quarum numerum quidam competant habere plures præbendas, dicentes. Ita licitum est habere plures præbendas, sicut habere plura poma. Sed hoc non videtur esse verum, cum hoc quod est habere plures præbendas pluribus in se ordinationes contineat, vtpotè quia non est possibile aliquem in pluribus ecclesijs deseruire in quibus est præbendarius, cum præbendæ videantur esse ordinatæ quasi quædam stipendia Deo ibidem ministrantium. Sequitur etiam diminutio cultus diuini, dum vnus loco plurium instituitur. Sequitur etiam in aliquibus defraudatio voluntatum testatorum, qui ad hoc aliqua bona ecclesiis contulerunt, vt certus numerus Deo deseruientium ibi esset. Sequitur etiam inæqualitas, dum vnus pluribus beneficijs abundat, & alius nec vnum habere potest, & multa alia huiusmodi quæ de facili patent: vnde nõ potest continori inter indifferentes actiones, & multò minus inter eas quæ sunt secundum se bonæ, vt dare eleemosynam & huiusmodi. Sunt verò quędam actiones quę absolutè consideratæ deformitatem, vel inordinatio-

Ma. q 2. art 4. & 5.

nem quandam important, quæ tamen aliquibus circunstãtijs aduenientibus bonæ efficiuntur, sicut occidere hominem, vel percutere in se deformitatem quandam importat, sed si addatur occidere malefactorem propter iustitiam, vel percurere delinquentem causa disciplinæ: non erit peccatum, sed virtuosum. In numero harum actionum videtur esse habere plures præbendas. Quamuis enim aliquas inordinationes contineat, tamen aliæ circunstantiæ possunt superuenire ita honestantes actum, q̃ prædictæ inordinationes totaliter euacuantur: vtputa si sit necessitas in pluribus ecclesijs eius obsequio, & possit plus seruire ecclesiæ, vel tantundem absens quàm alius præsens, & si qua alia sunt huiusmodi, & tunc istis conditionibus superuenientibus cum recta intentione non erit peccatum nẽt nullæ dispensatione intetuenięte, si consideretur tantum secundum ius naturale, quia dispẽsatio ad ius naturale non pertinet, sed solum ad positiuum. Si verò aliquis hac intentione plura beneficia habeat, vt sit dicior, vt lautius viuat, & vt faciliùs ad episcopatum perueniat in aliqua ecclesiarum, vbi est præbendarius, non tollũtur prædictæ deformitates, sed augentur, quia cum tali intẽtione & vnum beneficium habere, quod nullam inordinationem importat, esset illicitum. Et sic quidem esset dicendum secundum ius naturale ẽt nullo iure positiuo superueniente. Nunc autem certũ est per antiqua iura hoc esse prohibitum, patet etiam huic prohibitioni consuetudinem esse contrariam, per quam quidam dicunt illa iura esse abrogata. Nam per contrariam consuetudinem iura humana abrogantur. Quidam verò dicunt per hanc cõsuetudinem antiqua iura non abrogari, eo quòd quædam Decretalis, &c. multa per patientiam tolerantur, quæ si in iudicio fuerint deducta, iustitia cogente cassarentur, & hæc controuersia iuristis est relinquenda, quamuis hoc videatur esse probabile, q̃ quantum ad hoc quòd iura illa antiqua continẽ ius naturale abrogari non possint per contrariam consuetudinem, vtpotè irrationalẽ. Quantum autem ad hoc q̃ solum de iure positiuo continent possunt esse abrogata, præcipuè si simulantes hanc cõtrariam consuetudinem, in quorum potestate est ius positiuum mutare, intendunt per talem dissimulationem antiqua iura mutare. Si ergo antiqua iura, quæ hoc prohibent in suo robore maneant contraria cõsuetudine non obstante, certum est nõ posse aliquem plures præbendas habere absque dispensatione, etiam illis circunstantijs superuenientibus, quæ secundum cõsiderationem iuris naturalis actum poterant honestare. Si autem antiqua iura sunt per consuetudinem abrogata, tunc prædictis circunstantijs superuenientibus etiam sine dispensatione licitum est plures præbendas habere, sine quibus circunstantijs licitum non est, quãtumcunque dispensatio intercueniat, eo q̃ dispensatio humana non aufert ligamen iuris naturalis, sed solum ligamen iuris positiui, quod per hominem statuitur, & per hominem dispensari potest.

¶Et ex his de facili potest patere responsio ad obiecta.

ARTICVLVS XVI.

Vtrùm omnes sancti, qui sunt per ecclesiam canonizati, sint in gloria, vel aliqui eorum in inferno.

4. r. specialis de canonizatione sanctorum.

DEINDE quæritur quantum ad gloriam pertinet, vtrum omnes sancti qui sunt per ecclesiam canonizati sint in gloria, vel aliqui eorum sint in inferno. Et videtur q̃ aliqui possint esse in inferno de his qui sunt in ecclesia canonizati. Nullus enim potest esse

ita

Universidad de Deusto
Biblioteca

ita certus de statu alicuius, sicut ipsemet de se, quia quæ sunt hominis nemo nouit, nisi spiritus hominis qui in ipso est, vt dicitur primæ Corinthiorum 2. Sed homo non potest esse certus de seipso, vtrum sit in statu salutis. Dicitur enim Eccles. 9. Nemo scit vtrùm sit dignus odio, vel amore: ergo multò minùs Papa scit. ergo potest in canonizando errare. Eccles.

¶ Præterea. Quicunque in iudicando innititur medio fallibili potest errare, sed ecclesia in canonizando sanctos innititur testimonio humano, cum inquirat per testes de vita & miraculis: ergo cum testimonium hominum sit fallibile: videtur quòd ecclesia in canonizãdo sanctos possit errare.

¶ Sed contra. In ecclesia non potest esse error damnabilis, sed hic esset error damnabilis, si veneraretur tanquam sanctus qui fuit peccator, quia aliqui scientes peccata eius crederent hoc esse falsum, & si ita contigerit possent ad errorem produci: ergo ecclesia in talibus errare non potest.

¶ Præterea, Augustinus dicit in epistola ad Hier. Quòd si in scriptura canonica aliquod mendacium admittatur mutabitur fides nostra, quę ex scriptura canonica dependet. Sed sicut tenentur credere illud quod est in sacra scriptura: ita illud quod est cõiter per ecclesiam determinatum, vnde hæreticus iudicatur qui sentit contra determinationem conciliorum: ergo cõe iudicium ecclesiæ erroneum esse non potest, & sic idẽ quod prius.

3.p.q. 64. ar. 2. ¶ Respondeo dicendum, quliquid põt iudicari possibile secundum se consideratum, quod relatum ad aliquid extrinsecum impossibile inuenitur. Dico ergo qꝺ iudicium eorum qui præsunt ecclesię põt errare in quibuslibet, si personæ eorum tantum respiciant. Si verò consideretur diuina prouidentia, quæ ecclesiam suam spiritu sancto dirigit, vt nõ erret, sicut ipse promisit Io. 14. qꝺ spiritus adueniens doceret omnem veritatem de necessariis: s. ad salutem: certum est quòd iudiciũ ecclesiæ vniuersalis errare in his quæ ad fidem pertinent impossibile est. Vnde magis est standum sñæ Papæ, ad quem pertinet determinare de fide quã in iudicio profert, quàm quorumlibet sapientum hoĩum in scripturis opinioni, cum Caiphas quamuis nequam, tamen quia pontifex, legatur ẽt inscius prophetasse. Ioan. 11. In aliis vero sententiis, quæ ad particularia facta pertinent, vt cum agitur de possessionibus, vel de criminibus, vel de hmõi, possibile est iudicium ecclesiæ errare propter falsos testes. Canonizatio verò sanctorum medium est inter hæc duo: quia tamen honor quẽ sanctis exhibemus, quædam professio fidei est, qua sanctorum gloriam credimus, piè credendum est, qꝺ nec etiam in his iudicium ecclesiæ errare possit.

1.p q 11. ar. 1. q. 30 ar. 3 o. ¶ Ad primum ergo dicendum, qꝺ pontifex, cuius est canonizare sanctos, potest certificari de statu alicuius per inquisitionem vitæ, & attestationem miraculorum, & præcipuè per instinctum spiritus sancti, qui omnia scrutatur, etiam profunda Dei.

9. q 6. art. 2. o. 1. d. 24 ar. 3. o. ¶ Ad secundum dicendum, qꝺ diuina prouidẽtia preseruat ecclesiam, ne in talibus per fallibile testimoniũ hominum fallatur.

INCIPIT QVODLIBET DECIMVM.

QVAESTIO PRIMA.

QVAESITVM est de Deo, Angelo, & anima.
¶ De Deo quæsita sunt tria.
¶ Primò, de eius vnitate.
¶ Secundò, de eius iudicio.
¶ Tertiò, de eius sacramento.

Vtrùm vnitas aliquid positiuè dicat in diuinis, & non remotionem tantùm.

AD primum sic proceditur. Videtur qꝺ vnitas aliquid positiuè dicat in diuinis, & non remotionẽ tantùm, secundum opinionem magistri. Ex priuationibus enim non constituitur res aliqua. Sed ex vnitatibus constituitur numerus qui est res, cum sit species quantitatis: ergo vnitas non dicitur secundum priuationem tantùm.

¶ Præterea. Numerus sequitur distinctionem. Si ergo vnitas & numerus in diuinis non dicerent rem aliquam, non esset in diuinis realis distinctio, quod est hæresis sabelliana.

¶ Præterea. Si vnitas & numerus in diuinis dicuntur solummodò remotiuè: per vnitatem autem nihil aliud vĩ remoueri quàm numerus, nec per numerum aliud quàm vnitas, sequitur quòd vtrunq; istorum in diuinis dicatur secundum negationem negationis, sed negatio negationis non est nisi secundum rationẽ tantum: ergo vnitas & numerus non essent realiter in diuinis, quod est inconueniens: & sic vnum & numerus aliquid positiuè dicunt in diuinis.

¶ Sed contra. Omne quod prædicatur de aliquo prædicatur de eo secundum propriam rationem. Sed ratio vnius in negatione consistit. Est enim vnũ quod non diuiditur secundũ philosophum, ergo de Deo prędicatur secundum remotionem tantùm.

¶ Præterea. Secundum philosophum in 10. metha. (T. c. 9.) vnum & multa opponuntur, sicut priuatio & habitus. Priuatio autem dr per remotionem tantùm: ergo vnum, quod inter prædicta duo tenet locum priuationis, dicitur per remotionem tantùm.

¶ Præterea. Vnum supra ens non addit aliquid secundum rem, quia sic res non esset vna per suam essentiam, addit ergo aliquid secundum rationem tantùm. Sed quod est secundum rationem tantum, vel est negatio vel relatio. Cum ergo vnum supra ens non addat aliquam relationem, quia ad aliquid non dr, videt quòd addat negationem.

1.p. q.11. ar. 1. ¶ Respondeo dicendum, quòd vnũ quod est principium numeri de necessitate aliquid positiuè dicit in eo cui attribuitur: quia cum ex vnitatibus numerus cõstituatur, nisi vnitas res aliqua esset, numerus res esse non posset, & sic non poss̃et poni in aliquo genere tanquam species. Si ergo vnum quod conuertitur cũ ente sit idem quod vnum quod est principiũ numeri, oportet qꝺ etiam vnum quod conuertitur cum ente, aliquid positiuè superaddat enti, & hoc concedit Auicenna. vnde vult quod vnum quod conuertitur cum ente addat supra ens aliquid quod ad genus mensuræ pertineat. Sed hoc non potest esse, quia cũ vnum quod conuertitur cum ente de qualibet re dicatur, oportet quod etiam illa res quam addit supra ens sit vna, & sic vel erit vna per aliquam vnitatem additam, & ita erit processus in infinitum: vel erit vna per essentiam suam, quod si est, standum est in primo, vt scilicet ens ipsum dicatur vnum per essentiam, non per aliquam rem additam. Sic ergo intelligendum est secundum opinionem Aristotelis & commentatoris eius, qꝺ vnũ quod conuertitur cum ente non superaddit enti rem aliquã, sed solùm negationem diuisionis, & sic huiusmodi vnum & ponit aliquid in quantum in suo intellectu includit ens, & dicitur remotiuè quantum ad id quod superaddit enti. Vnum verò quod est principium numeri, quod superaddit enti aliquid de genere mensuræ, & similiter numerus cuius est principium, inuenitur in rebus habentibus dimensionem: quia talis numerus

1.p. q.11. ar. 1. et 2. et q 3. o. 2. 3. o.

rus causatur ex diuisione continui & hic numerus, scilicet ex diuisione continui causatus, est subiectum Arithmeticæ, etiam secundum Auicennam. Nulla autem conditio propria rei corporalis potest dici de Deo, aut de aliqua substantia spirituali. Vnde secundum hoc vnum & numerus quæ continentur in genere quantitatis, non dicuntur de Deo & de aliis substantijs incorporeis: sed solùm vnum quod conuertitur cum ente, & multitudo ei opposita. & ideò vnitas in diuinis non dicitur nisi remotiue quantum ad id quod superaddit enti, quamuis ponat aliquid secũdum quod includit ens. Est enim vnum ens indiuisum.

3.d 24 ar 1. ad 2. 1.d.24.ar. 2.& 2.1.p. 1 q 30 ar. 3 ad 2. sꝺ 8 ad 15 Io. 1 q 2 3 ad 8. & 7. c. & 2. ad 3 q. 1. ar. 3.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd obiectio illa procedit de vno quod est principium numeri.

¶ Ad secundum dicendum, quòd obiectio illa procedit si nullo modo vnum & numerus aliquid ponerent in diuinis. ponunt autem ens & rem distinctã, realiter in diuinis. ponunt autem ens & rem distinctã, vel indistinctam quantum ad hoc, quòd ens includitur in ratione vnius, vt dictum est.

Quid sit vnũ aut diuisũ.

¶ Ad tertium dicendum, quòd in ratione multitudinis includitur negatio rei, sed in ratione vnius negatio negationis & rei simul, quod sic patet: vnum enim est quod nõ diuiditur: diuisio autem est quæ negatur per vnum quod couertitur cum ente: oportet autem quòd sit talis quod in omni diuisione saluetur: hæc autem est diuisio per affirmationem & negationem: & ideò diuisio per affirmationem & negationem: est enim diuisionis negatio constituit rationem vnius: est enim vnum quòd non diuiditur tali diuisione qꝺ sit accipere hoc & non hoc & sic vnum in quantum negat affirmationem & negationem simul, est negatio ei & negationis simul. prædicta vero diuisio includitur in ratione multitudinis: & sic includitur ibi negatio rei, quia multa sunt quæ sic diuiduntur, quod eorum vnum non est alterum.

Vtrùm Christus sit descensurus ad iudicium in terram.

4 d. 47 q. 1. art. 1. q. 1 o. AD secundum sic proceditur. Videtur quòd Christus non sit descesurus ad iudicium in terram: quia super illud psal. Dominus in templo sancto suo, & cedit glossa. Quòd Deus in cœlo sedens de bonis & malis iudicat: ergo iudicium non est futurum in terra, sed in cœlo.

¶ 2 Præterea, Ad dignitatem iudicis pertinet quòd iudicandi ad eum accedant, & non econuerso. Sed Christus est dignissimus iudex, cuius locus est cœlum: ergo homines ascendent illuc, vt ibi iudicentur, non autem ipse in terram descendet homines iudicaturus.

¶ 3 Præt. Si iudicium fit in terra futurum, præcipue videtur, quòd sit futurum in valle Iosaphat, vt habetur Ioel. tertio. Sed locus ille non posset tantam multitudinem hominum capere, & sic non est ibi futurum iudicium: ergo in illo loco terræ.

¶ Sed contra est, quòd dicitur 2. ad Thessalo. 2. qꝺ Christus in iussu, & in voce Archangeli, & in tuba dei descendet de cœlo; & ita videtur quòd iudicium in terra non in cœlo sit futurum.

¶ Præterea, in iudicio comparebunt non solum electi, sed etiam reprobi, qui habebunt corpora grossa & grauia, & sic non competit eis locus cœlestis, sed terrestris: ergo iudicium non est futurum in cœlo, sed in terra.

22. q. 60. ar. 1. ¶ Respon. dicendum, quòd iudicium ordinatur ad remunerationem præmiorum, vnde secundum duplex præmium, scilicet animæ & corporis est duplex iudicium Dei; vnum quo beatificat, vel damnat homines quo ad animam, & hoc iudicium per totum hoc tempus agitur, Aliud est iudicium, quo præmiabuntur, vel punientur homines, etiam quantum ad corpora, & hoc iudicium fiet post resurrectionem in fine temporis. Primum autem iudicium conuenit Christo ratione diuinitatis, sed secundũ rationem humanitatis: quia sicut dicit Aug. super Io. Verbum Dei viuificat animas, sed verbum carō factum viuificat corpora: vnde etiam Ioan. 5. dicitur. Potestatem dedit ei iudicium facere, quia filius hominis est. Sic ergo vltimum iudicium est futurum in loco qui Christo competit ratione suæ humanitatis, scilicet circa terram illam, vbi natus est & passus, & reliqua humanitatis compleuit officia, propter quod dicitur quòd in valle Iosaphat iudicium est futurum, quia vallis illa subiacet monti Oliueti, vnde Christus ascendit in cœlum, vt sic ostendatur idem esse qui ascendit regnaturus, & qui descendit iudicaturus secundũ illud Actuũ primo. Quemadmodum vidistis eum ascendentem in cœlum, ita veniet.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd Glo. illa loquitur de primo iudicio, quod competit Christo ratione diuinitatis, ratione cuius etiam cœlum ei pro loco assignatur: non quia diuinitas loco claudatur, sed quia in cœlo præcipue inter cęteras incorporeas creaturas appareat indicia maiestatis diuinę, vnde cœlum locus Dei dicitur & sanctorum qui Deo fruuntur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd accessus ad locum iudicis, idest ascesus in cœlum est præmium quod ex iudicio reportatur, vnde debet iudicium sequi non præcedere, non autem ita se habet ad iudicium humanum accessus ad locum iudicis, & ideò non est simile.

¶ Ad tertium dicendum, qꝺ in iudicio neque Christus neque electi erunt in terra: sed solum re robi: Christus enim & electi erunt in aere: secundum illud 1. ad Thes. 4. Rapiemur in nubibus obuiam Christo in aera; reprobi autem erunt non solùm in valle illa, sed in regione circumquaque. Vnde Christum & electos videre poterunt, tum ratione altitudinis, tum ratione claritatis.

Vtrùm species vini, quæ remanet in sacramento altaris post consecrationem, aly liquori commisceri possit.

3.p.q.77. ar. 8. o. & 4 d. 12 q. 1 a. 2. q. 6. o. AD tertium sic proceditur. Videtur quòd species vini, quæ remanet in sacramento altaris post consecrationem, alij liquori commisceri non possit: quia secundum philosophum in 1. de generatione. (T. c. 84.) miscibilia sunt in mixto potentia non actu. Si ergo illa species vini alteri liquori misceatur, post mixtionem non remanebit illa species in actu, sed deficiente specie deficit esse corpus, vel sanguis Christi. Sed hoc est inconueniens, quia secundum philosophum quæ sunt miscibilia, sunt etiam separabilia & sic illa species alicui liquori ad mixta poterit iterum separari, qua separatione facta erit ibi verum corpus Christi cum ea: vel sanguis, cum tandem corpus, vel sanguis Christi sit sub specie, quandiu species est. & sic sanguis Christi de nouo incipiet esse sub specie vini alio modo quam per consecrationem, quod etiam est inconueniens. ergo & illud ex quo sequitur. scilicet qꝺ species vini post consecrationem alteri liquori misceatur.

¶ Sed contra, Forma mixti est forma accidentalis. Sed accidens superueniens non corrumpit subiectum. ergo post mixtionem speciei cum aliquo liquore, adhuc remanet ipsa species, & sic non sequitur inconueniens prædictum.

ar. 18. & 3.p. q. 75. ar. 6 ad 3. & q. 77. art. 3 o & 4. 3 p. q. 77 ar. 8 & 4 d. 12 q. 1. a. 2. q. 4. o.

Respon. dicendum, quòd quidam dicunt illis speciebus posse admisceri nullo modo aliquem liquorem quin statim sub tali specie desinat esse sanguis Christi. & hoc ideò, quia mutatis speciebus non remanet ibi veritas sanguinis Christi. per additionem enim cuiuscunque liquoris fit alia quantitas, quæ subsistit in illo sacramento alijs accidentibus, sit enim maior quantitas

Universidad de Deusto
Biblioteca

quantitas, & sic non remanet ibi sanguis Christi. Sed hoc non videtur verum, quia species quæ in sacramẽto post consecrationem remanent, eodem modo corrumpuntur, & non aliter quàm accidisset de substantijs præexistentibus, quorum species manent, sicut ad sensum paret, q̃ interimantur & alijs modis transmutentur omninò sicut accidisset de substantia panis aut vini ante consecrationem. constat autem per admixtionem vnius guttæ aquæ non fuisse totum vinum destructum: vnde nec propter hoc tota species viui corrumpitur post consecrationem: nec oportet si augetur quantitas q̃ propter hoc sit ibi alia species. Nam ipsa additio nõ tollit esse artium dimensionis, sed variat terminationem eius, quæ quidem variatur non solũ per additionem, sed etiam per diuisionẽ: vnde si talis variatio sufficeret ad hoc, q̃ desineret esse sub speciebus corpus, vel sanguis Christi, sequeretur, q̃ per diuisionem specierum similiter esse desineret: quod patet esse falsum. Et ideo dicendum, q̃ aliqua admixtio alicuius liquoris facit vt totaliter desinat esse sãguis Christi sub speciebus: & aliqua non, sed solum sub parte specierum. Si enim esset substantia vini ibi, si alius liquor in magna quantitate admisceretur totaliter illud vinum cortumperetur & desineret esse vinum, si liquor admixtus esset alterius speciei, vel desineret esse hoc vinum si esset eiusdem speciei. Si autem alius liquor in parua quantitate admisceretur, non poset illius liquoris permixtio ad totum vinũ peruenire, sed ad aliquam partem eius quam variaret, vel secundũ speciem si esset alterius speciei, quam per mixtionem non totaliter amitterer, vel secundum numerum, si esset eiusdem speciei, vel speciem suam per mixtionem totaliter amitteret, sicut gutta aquæ proiecta in amphoram vini. Sic ergo, si speciei post consecrationem heret tanta permixtio extranei liquoris, quæ sufficeret ad totam substantiam vini corrumpendam, sic ibi desineret esse sanguis Christi sub totis speciebus; si autem non si tanta permixtio desinit esse sub parte. Nãdato q̃ille liquor permixtus in speciẽ vini mutetur, non tamen conuerteturin sanguinem Christi.

¶ Ad primum ergo dicendum, q̃ facta permixtione speciei cum alio liquore, non remaner species eadem, vel secundum speciem, vel secundum numerũ, vel secundum totum, vel secundum partem, & sic sub tote, vel sub parte nõ remanebit sanguis Christi, sed substantia vini; nec etiam facta separatione denuò erit ibi sanguis Christi, quia misscibilia quæ separantur à mixto non redeunt eadem numero, sed eadem specie.

¶ Ad secundum, q̃ in contrarium obijcitur, dicendũ q̃ forma mixtionis dupliciter potest intelligi. Vno modo forma per quam corpus mixtum in specie collocatur, & sic est forma substantialis, per hunc enim modum forma lapidis dicitur forma mixti. Alio modo dicitur forma mixti qualitas quædam media resultans ex simplicibus qualitatibus commixtis. Cùm ergo dicitur q̃ forma accidentalis substantiam non destruit, posset dici q̃ verum est, tamen destruit accidentia, & sic species sacramentales quæ sunt accidentia post commixtionem non manent; sed hæc solutio nõ est secundum veritatem. Nam forma mixtionis cum sit quædam qualitas media, non permutat nisi simplices qualitates, ex quibus componitur, species autem sacramentales non destruuntur quibuscunque qualitatibus variatis. Quia si odor vini, vel color mutaretur, non propter hoc desineret ibi esse sanguis Christi, nisi dimensiones quæ cæteris accidentib. subsunt, vicem substantię gerẽtes secũdum essentiam destruerentur, quod aliter accidere non potest quam accideret de substantia vini, si ibi esset. Et ideo aliter dicendum est, q̃ accidens nõ corrumpit subiectum effectiuè, sed dispositiuè. Posita enim qualitate, quæ est necessaria dispositio ad formam ignis, scilicet calore, in summo, remouetur forma aeris; similiter posita media qualitate, quæ est necessitas ad formam mixti, auferetur forma corporis simplicis.

Quãdo liquor additur ipsis speciebus eas corrũpit.

art. 183.

art. 183. ad 3. 12. q 85. ar. 1. ad 4 & q. 110. ar. 2. ad 1. q 111. ar. 2 ad 1. 198.

QVAESTIO II.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum duratio Angeli habeat prius, & posterius.

DEINDE quæritur de angelo, vtrum duratio Angeli habeat prius & posterius videtur, q̃ sic. In eo enim cuius duratio nõ habet prius & posterius idem est esse & fuisse. Si ergo in duratione Angeli non est prius & posterius, idem erit Angelum esse & fuisse. Sed hoc est impossibile, quia Deus potest facere q̃ Angelus non esset, cùm non possit facere, quod non fuerit: ergo inconueniens est dicere q̃ in duratione Angeli non sit prius & posterius.

2. d. 2. q. 1. c. & d. 37. q. 4. ar. 1.

Boetius.

¶ Præterea, Nullum creatum est infinitum in actu. Sed duratio Angeli est infinita ex parte post: ergo nõ est tota simul in actu, & ita est ibi prius & posterius.

¶ Præterea, mensura debet esse proportionata mẽsurate. Sed esse Angeli est finitum in actu: ergo esse, quod est eius mensura est finitum: & sic idem quod prius.

¶ Præterea, ratio æternitatis in hoc perficitur quod est tota simul: cuia secundum Boet. in 5. de consolatione, æternitas est interminabilis vitæ tota simul, ac perfecta possessio. Si ergo æuum quod est Angeli duratio, non habeat prius & posterius, non videtur ab æternitate differre.

¶ Sed contra. Secundum Philosophum in quarto Phi. (T.c.104.) propter prius & posterius in motu, est prius & posterius in tempore, quod mensurat motum. Sed in esse Angeli non est aliquis motus, nec illud esse aliquo modo motui subiacet: ergo in æuo quod est eius mensura non est prius & posterius.

¶ Præterea, tempus nihil aliud est quam numerus prioris & posterioris. Si ergo in æuo sit numerare prius & posterius: æuum nihil differt a tempore.

¶ Respondeo dicendum, q̃ de re aliqua possumus loqui dupliciter. Vno modo secundum quod est in rerum natura. Alio modo secundum quod est in considerationenostra. Primo modo accipitur substantia rei cum omnibus suis dispositionibus & operationibus: quia sine his substantia non inuenitur in rerum natura. Sed secundo nõ potest accipi substantia absq; suis dispositionibus: quia cõsideratio substantiæ non dependet a consideratione suarum dispositionum. Accipiendo ergo mensuram durationis secundum primum modum, sic soli Deo competit duratio, quæ sit tota simul, & non alicui creaturæ: eo q̃ solus Deus est immobilis quantum ad essentiam, & quãtum ad omnia quæ circa essentiam considerari possunt. Quælibet autem creatura est variabilis vel secundum substantiam, vel secundum aliquam dispositionem aut operationem. Et secundum hoc Auguſt. 21. q. ad Oro sium, ponit omnes creaturas esse in tempore, etiam Angelos. Sed accipiendo mensuram durationis Angeli secundo modo, pront consideratur eius substantia absolutè eius mensura est æuum, & non tempus, de quo quidem æuo est duplex opinio. Quidam enim dicunt, q̃ in æuo est prius & posterius, sed non sicut in tempore. In tempore namque est prius & posterius cũ innouatione, in æuo autem sine innouatione. Sed hoc nõ est intelligibile, impossibile est enim esse alicuius

1. p. q. 9. ar. 1. c. & 22. q. 10. ar. 2. 3. 4. 14. ad 15. † Alias immutabilis. 2. d. 2. q. 1. ar. 1. c.

Repugnatio 1. p. q. 10 ar. 5. c.

durationis

durationis duas partes simul, quartam vna alteram nõ includat, sicut mensis includit diem: vnde simul est aliquid in die, & in mense. Sed duo dies & duo menses simul esse non possunt. Vnde quandocunq; in aliqua duratione ponuntur duæ partes, quarum vna est prior, & altera posterior, oportet q̃ vna transeunte alia de nouo adueniat, & sic oportet in omni duratione, in qua est prius & posterius, q̃ fiat innouatio. Mensura autem durationis innouationem hẽ non põt, nisi illud quod per durationem mensuratæ innouationẽ recipere possit, esse autem angeli est absq; innouatione, quia ex quo cœpit esse immutabiliter perseuerat: nec in eo sit motus, nec sit aliquis motui subiectum, sicut esse rerũ corruptibilium est subiectum motui cœlesti. Sic ergo si attribuatur mensura angelo quantum ad substantiã tantùm illa non habet prius & posterius, sic.n. mensuratur eorum esse æuo; & similiter si attribuatur eis mensura durationis quantum ad essentialem operationem beatitudinis: sic enim sunt in participatione æternitatis. Si vero attribuatur eis mensura durationis ratione aliarum operationum, vel affectionum: sic eorum mensura habet prius & posterius, & ita etiam mensurantur tempore, secundum quod dicit Aug. li. 8. super Gene. ad literam, q̃ Deus mouet creaturam spiritualem per tempus.

art. 225. & 189.

2. d. 2. ar. 1. c. ad 4.

1. p. q. 10. ar. 5. ad 1 q. 12. arti. 10 ad 2. ad 1.

¶ Ad primum ergo dicendum, q̃ rei æternæ, vel cui æternæ aliquid põt attribui dupliciter. Vno mõ ratione suiipsius, & sic non attribuitur ei, neq; fuisse, neque futurum esse, sed solum esse: quia in præterito & futuro implicatur prius & posterius, non aũt in præsenti. Alio mõ ratione mensuræ adiacentis, vel subiacentis: ideſt ratione temporis. & sic attribuitur ei fuisse per cõcomitantiam ad tempus præteritum, & futurum esse per concomitantiam ad tempus futurum. Ipsum enim momentum æternitatis adest toti tempori: vnde dicit Auguſt. de Deo q̃ fuit, quia nũquam defuit. Erit, quia nunquam deerit. Sic ergo Deus non potest facere angelum non fuisse, quia nõ potest facere quin tempus præteritum simul cum esse angeli fuerit: potest autem facere angelum non esse quia põt facere, vt esse angeli non sit simul cum tempore, quod præsens est nunc, vel erit in futuro, & sic ista diuersitas magis dependet ex modo locutionis, quàm ex natura rei.

2. p. q. 10. ar. 2. ad 4. & q. 50. art. 2. ad 4. Cæ. hortus & ar. 200.

ar. 96 & 1. P. q. 25. ar. 4 & 22. q. 152 arti 3. ad 3. ad 2.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ infinitum dr dupliciter. Vno mõ priuatiuè, & sic non attribuitur nisi illis, quæ habent extensionem, vel quantitatem: hoc.n. solũ natum est habere finem, & ita æuum nullo modo hẽt infinitatem, neq; aliquam extensionem, nisi quatenus extensio in eo consideratur ex operatione mensuræ subiacentis. s. temporis, & ita nullum creatum est infinitũ in actu. Alio modo dicitur infinitum negatiuè, quia non habet finem, & sic indiuisibilia dicuntur infinita: vt punctus & vnitas: quia non sunt finita, & hoc modo æuum est infinitum: quia scilicet non fuitur. Sic autem aliquod creatum esse secundum aliquid infinitum actu nihil prohibet.

2. p. q. 10. art 1. 5 ad 4. & q. 50. art. 2. ad 4. Cæ. hortus & ar. 200.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ per eundem modum est infinitum esse angeli & æuum.

¶ Ad quartum dicendum, q̃ inter æternitatẽ & æuũ potest assignari triplex differentia. Quarum vna potest sumi ex prædictis: nã æternitas mensurat ipsam substãtiam æterni secundum quod est in rerum natura, ideſt cum omnibus quæ ei attribuuntur, non autem æuum vt dictum est. Alia sumitur ex hoc, quòd æternitas mẽsurat esse per se stans: vnde æternitas est idem cũ substantia æterni. Æuum autem mensurat esse creatum, quod non est per se stans, quia est aliud a substantia entis creati. Tertia põt sumi ex hoc, q̃ æuum, quamuis sit indeterminabile ex parte finis, nõ tamen ex parte principii: æternitas verò ex patte vtriusque.

QVAESTIO III.

DEINDE quæritur de anima.

¶ Et primò quantum ad naturam.

¶ Secundò quantum ad gratiam.

¶ Tertiò quantum ad culpam.

¶ Quartò quantum ad gloriam.

¶ Circa naturalia animæ quæritum est de eius substantia, & de eius operatione.

¶ Circa substantiam quæstica sunt duo.

¶ Primò vtrum anima sit suæ potentiæ.

¶ Secundò vtrum secundum suam substantiam sit incorruptibilis.

ARTICVLVS V.

Vtrùm Anima sit suæ potentiæ.

AD primum sic proceditur. Videtur q̃ anima sit suæ potentiæ, quia in lib. de spiritu & anima dicitur, q̃ anima est quædam sua. s. potentia: quædam verò sua non est, scilicet virtutes.

1. p. q. 77. ar. 1. o. Spiritu. ar. 10 q. & anima. ar. 12. o. 2. Sed contra dutione. 2.

¶ Præterea, Aug. dicit in lib. de Trini. q̃ memoria, intelligentia, & voluntas sunt vna mens, vna vita, vna essentia. Sed hęc tria, secundum magistrum 3. d. primi libri sententiarum, sunt tres animæ vires: ergo vires animæ sunt ipsa eius essentia.

¶ Sed contra est, quod Dio. 11. c. cœ. hie. distinguit superiores substantias. i. angelos in tria. i. substantiam, virtutem, & operationem. Sed angelus non est minoris simplicitatis quàm anima: ergo & in anima sua substãtia non est sua virtus, siue potentia.

¶ Præterea, eorum quæ sunt idem si vnum multiplicetur, & reliquum. Si ergo anima sit idem quod sua potentiæ: vt cum potentiæ sint multæ, q̃ essentia animæ vna esse non possit.

¶ Respondeo dicendum, q̃ de anima dupliciter loqui possumus. Vno modo secundum quod est quædam substantia, & sic impossibile est quòd anima sit suæ potentiæ duplici ratione. Quarum vna sumitur ex eo, quod est animæ proprium: quia scilicet impossibile est, vt idem secundum idem sit naturaliter principiũ plurium, & diuersorum numero, imò quæ oppositorum. Anima autem secundum diuersas potentias inuenitur esse principium actuum diuersorum secũdum species, & quasi oppositorum. Vnde impossibile est, quòd ipsa essentia animæ quæ est vna, sit immediatum horum principium, & ideò oportet ponere in anima præter eius substantiam potentias naturales, quæ sunt horum actuum immediata principia. Secunda ratio sumitur ex eo quod est commune animæ & omni substantiæ creatæ. In nulla enim substantia creata est idẽ esse & operatio: hoc enim solius Dei est. Essentia autẽ est essendi principium, potentia verò operationis: ergo cum ab vno naturaliter non sit, nisi vnum nulla substãtia, nisi diuina est sua potentia. Nec est instantia de potentia materiæ, etiam dato q̃ sit sua essentia: quia talis potentia non est ad operationem, sed ad esse. Alio modo possumus loqui de anima secundũ quod est quoddam totum potentiale, & sic diuersæ potentiæ sunt diuersæ partes eius, & ita anima prædicatur de potentiis, vel econuerso abusiua prædicatione, sicut totum integrale de suis partibus, vel econuerso: quamuis minor sit abusio in toto potentiali, quàm integrali, quia totũ potentiale secundum suam substantiam adest cuilibet parti, non autem integrale.

Nota bene.

1. p. q. 77. arti. 1. ad 5. & ar. 5.

¶ Et per hoc patet solutio ad obiecta.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ARTICVLVS VI.

Vtrùm anima rationalis sit corruptibilis.

ar. 6. & anima ar. 1. 4. o. & 12. q. 84. ar 6. c & 1. p q 76 ar. 3 ad 1.

AD secundum sic proceditur. Videtur q̃ anima rationalis sit corruptibilis: quia secundum Dama. Nulla substantia potest esse sine propria operatione: propria autem operatio animæ rationalis est intelligere, quæ indiget corpore, cum nõ sit intelligere sine phãtasmate, vt patet per Philosophũ 3. de anima. (T.c.30.) Ergo destructo corpore substantia animæ rationalis non maner.

¶ Præterea, illud quod habet virtutem, vt sit semper non inuenitur quandoque esse, & quandoq; non esse: omnis enim res est quandiu virtus rei exposcit: ergo quod inuenitur quandoque esse, & quandoque non esse non habet virtutem, vt sit semper. Sed omne quod incœpit esse inuenitur quandoq; esse, & quandoq; nõ esse: ergo nihil quod incœpit esse habet virtutem, vt sit semper, & ita nihil quod incœpit esse potest esse incorruptibile. Sed anima rationalis incœpit esse: ergo non potest esse incorruptibilis.

¶ Præterea, hominis compositi ex corpore & anima est quoddam esse, aut ergo præter hoc esse anima hẽt, aliud esse, aut non. Si habet aliud esse: ergo esse compositio aduenit animæ post esse completum: ergo imò compositio est animæ accidentalis, & sic homo nõ erit ens per se, sed ens per accidens, quod est inconueniens. Si autẽ non habet aliud esse anima præter esse compositi: ergo postquam deficit esse compositum, animam esse non potest. Sed in morte corporali deficit esse compositi: ergo anima post mortem corporis non remanet.

¶ Præterea, anima est forma corporis aut ergo per essentiam, aut per aliquod accidens. Si per accidens, sequitur q̃ compositio animæ & corporis sit accidentalis, sicut hominis ad indumentum. Si per essentiam: ergo cum forma inquantum est forma non possit esse sine materia, videtur q̃ anima post mortem corporis remanere non possit.

¶ Sed contra est, quod Philosophus dicit in 2. de anima. (T. cap. 11.) quod rationale separatur ab aliis, sicut perpetuum a corruptibili.

¶ Præterea. Philos. in 10. Ethic. ostendit fœlicitatem contemplatiuam præeminere ciuili, eo q̃ est diuturnior. Sed ciuilis durat vsque ad mortem, ergo contemplatiua est etiam post mortem, & sic etiã anima post mortem corporis manet.

de anima ar. 14. o. ¶ Respondeo dicendum, quòd necesse est ponere substantiam animæ rationalis esse incorruptibilem. Si enim corrumpitur: aut corrumpitur per se, aut per accidens. Per se quidem corrumpi non posset, nisi esset composita ex materia, & forma contrarietatem habente: quod esse non potest, nisi esset elementum, aut ex elementis; vt antiqui Philosophi posuerũt, quorum positione in 1. de anima reprobantur. Per accidens etiam corrumpi non potest, nisi poneretur quòd non haberet esse per se: sed solùm esse cum alio, sicut est de aliis formis materialibus, quæ propriè non habent esse subsistens, sed sunt per se compositorum subsistentium quorum sunt partes; & sic per accidens corrumpuntur compositis corruptis, hoc autem de anima rationali dici non potest. Nam quod non habet per se esse, impossibile est quòd per se operetur, vnde etiam aliæ formæ non operantur, sed composita per formas. Anima autem rationalis habet per se operationem, quã exercet nullo organo corporeo mediante, s. intelligere, vt probat Philosophus 3. de anima.

Anima per se nõ corrũpit, neq; per accidens.

(T.c.6.) Nõ enim posset omnium sensibilium formas cognoscere nisi ab omnibus formis sensibilibus esset actus omnium, cum nihil recipiat quod iam habet. Oportet ergo si anima per aliquod organum intelligeret, q̃ suum organum careret omni forma sensibili, cũ omnes formas sensibiles sit nata intelligere: sicut pupilla caret omni colore ad hoc q̃ visus possit omnes colores cognoscere. Impossibile est autem esse aliqd organum corporale carens omni forma sensibili: relinquitur ergo substantiam animæ intellectiuæ esse incorruptibilem. Vnde & philosophus dicit in 1. de anima, quòd intellectus videtur esse substantia quædam, & non corrumpi. Hunc autem incorruptibilem intellectum quidam ponunt extra homines esse ponentes animam quæ est pars hominis corruptibilem fore, cui ponunt cui intellectum separatum continuari dupliciter. Vno modo, per illustrationem secũdum eos qui ponunt intellectum agentem separatum & incorruptibilem. Intellectum verò possibilem coniunctum corruptibilem. Alio modo per continuationẽ intellectus ad phantasmata secundum eos qui ponunt ẽt intellectum possibilem esse separatũ & incorruptibilem. Sed primum horum esse non potest, quia si in nobis nõ est aliqua virtus nisi materialis, lumen intellectus agentis non poterit in nobis recipi nisi materialiter, cum receptum sit in recipiente per modum recipientis. & ita non recipietur modo intelligibili, & sic nos no poterimus esse intelligentes similiter secundum esse non potest, nam phantasmata sunt in nobis per nostram operationem, quæ sequitur esse substantiale, quia sic homo non haberet esse specificum ex hoc quod est rõnalis. cum non sit rationalis nisi ex hoc quod intellectui coniungitur. Restat ergo q̃ ipsa anima humana, quæ est forma corporis sit incorruptibilis.

1. par. q. 75. ar 2. & q. 76. a. 1. ad 1. ar. 8. c. & q. 77. ar 5.

1. par. q. 76. ar. 1. c. & q 88. a. 1. c. & ver. qõ. 18. ar. 5. ad 8. Spirit. ar. 9. & 10. & 1. par. q 79 ar. 4 & 5.

pot. q. 3. art. 9. ad 12. & 1 p. q 75. ar. 3 ad 3.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd anima indiget aliquo corporali ad suam operationẽ dupliciter. Vno modo sicut organo, per quod operatur, sicut indiget oculo ad videndum. & sic ad intelligendum non indiget aliquo organo, vt probatum est. Si autem sic indigeret organo ad intelligendum esset corruptibilis, vt pote non potens per se operari. Alio modo anima ad operandum indiget aliquo corporali sicut obiecto, sicut ad videndum indiget corpore colorato, & sic anima rationalis indiget ad intelligendum phantasmate: quia phãtasmata sunt ut sensibilia intellectiuæ animę vt dicitur 3. de anima. (T.c. 30.) Oratio autẽ quæ sic indiget aliquo corporali a principio non potest esse sine corporali illo, potest autem postea, sicut anima sensitiua nullam operationem habere potest nisi prius moueatur à sensibilibus quæ sunt extra animam. Sed præter ea remanet actus imaginationis etiam sensibilibus abeuntibus: similiter destructis phantasmatibus operatio intellectiua in anima remanere potest.

1 p. q 84. ar. 7. o.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ illa ratio est probatio Physi. in pri. cœ & mundi, qui ostendit quòd omne generatum est corruptibile, & habet locum in illis quæ fiunt & corrumpuntur, naturaliter, in quibus ex defectu virtutis est, q̃ non possunt nec semper fuisse nec semper fore, non autem habet locum in his quæ per creationem fiunt, quæ accipiunt à Deo virtutem, vt sint semper, per quam esse non possunt antequam eam accipiant.

¶ Ad tertium dicendum, quòd anima esse suum cõmunicat corpori, quod quidem ita acquiritur animæ in corpore, vt secundum ipsum subsistere possit, quòd non est de aliis formis, & sic ipsum esse animæ fit esse compositi, & tamen manet composito destructo.

1. p. q. 75. art. 1. & 2. 3.

¶ Ad quartum dicendum, quòd anima secundum suam essentiam est forma corporis, nec destructio corpore destruitur anima quantũ, id ad secundum quod est forma, sed solum desinit esse forma in actu.

ar. 42. c.

QVÆ-

QVAESTIO IIII.

DEINDE quæritur de operatione animæ.

¶ Et circa hoc quæruntur duo.

¶ Primò, vtrùm anima intellectiua omnia quæ cognoscit, cognoscat in prima veritate.

¶ Secundò, vtrùm anima separata à corpore habeat actus sensitiuarum potentiarum.

ARTICVLVS VII.

Vtrùm anima quicquid intelligit, intelligat in prima veritate.

1. p. q. 12. ar. 11. ad 3. q. 84 ar. 4 c. o. & q. 16. ar. 5. ad 1 & 2.

AD primum sic proceditur. Videtur quòd anima quicquid intelligit intelligat in prima veritate. Augustin. enim dicit in libro confessio. Si ambo videmus id verum esse quod dico, vbi quæso videmus. non ego in te, nec tu in me, sed ambo in ea quæ supra nos est incommutabili veritate: & sic omne verum quod anima cognoscit, in prima veritate videt.

¶ Præterea. Verum addit supra ens manifestationem: ergo prima veritas est per quam omnia manifestantur. Sed id, quo aliud manifestatur oportet esse maximè manifestum, sicut patet in principijs demonstrationis, & de lucę corporali, per quam visus corpora videt: ergo prima veritas est maximè omnibus mentibus manifestata, & sic non solùm per eam, sed in ea omnia cognoscuntur.

¶ Sed contra. Multi de conclusionibus demonstrationis veram cognitionem habent, qui de prima veritate nihil considerant: ergo non omne verum in prima veritate cognoscitur.

¶ Præterea, Augustin. dicit in lib. de Libe. Ar. q̃ nullus de prima veritate iudicat, & nullus sine ea rectè iudicat, & ita si de ea non iudicatur, non cognoscitur, nec alia in ea.

¶ Respon. dicendum, q̃ sicut dicit quædam glo. super illud Psal. 11. Diminutę sunt veritates &c. Ab vna prima veritate multæ veritates in mentib. hominum resultant, sicut ab vna facie hominis resultant multæ facies in speculo fracto; hæc autem resultatio veritatis est, quantùm ad duo, scilicet quantùm ad lumen intellectuale de quo in Psalm. 4. S. gnatum est super nos lumen vultus tui Domine. & quantùm ad prima principia naturaliter nota siue sint complexa, siue incomplexa. Nihil autem possumus veritatis cognoscere, nisi ex primis principijs, & ex lumine intellectuali, quæ veritatem manifestare non possunt, nisi secundum quòd sunt similitudo illius primæ veritatis: quia ex hoc etiam habent quandam immutabilitatem, & infallibilitatem. Sic ergo in prima veritate secundum suam essentiam non omnia uidentur à nobis in statu viæ, cum nec ipsa per suam essentiam à viatoribus videatur. Sed in ipsa ratione suæ imaginis, scilicet veritatis ad ea exemplatę omnis veritas à nobis cognoscitur. Et exinde est, quòd duo idem verum videnti inquantùm ab eadem prima veritate resultat exemplata veritas in mente vtriusque: & ita intelligendum est dictum Augustin.

art. 16. c. 22. q. 47. art. 6 c. & art 15 c. & q 49. ar. 2 ad 1. ar. 1. o

¶ Et sic patet solutio ad primum.

¶ Ad secundum dicendum, quòd operari aliqua, siue mouere dicitur dupliciter. Vno modo sicut principio formali operationis, vel motus: & sic oportet, q̃ motio mouentis, vel operatio operantis terminetur ad id, quod operatur. Non enim ignis calefacit calorem quo calefacit. Alio modo, sicut instrumento: & sic motio mouentis terminatur ad id quod mouet, sicut manus baculo mouet lapidem, & baculum mouet. Id ergo quo cognoscimus sicut instrumento, oportet esse nobis primò notum, & sic cognoscimus conclusiones per principia naturaliter nota, ad quæ comparatur intellectus agens sicut ad instrumenta, vt dicit commentator in 3. de anima: sed id quo cognoscimus sicut forma cognoscentis nõ oportet esse notum: quia nec oculus videt lucem, quæ est in oculi compositione, neque speciem per quam videt: & ita enim non est necessarium vt quicunque intelligit aliquid, intelligat intellectum suum quo intelligit lumen, vel intellectuale. Sic ergo veritas à prima veritate in mentibus nostris exemplata à nobis partim cognoscitur vt de necessitate ad hoc quòd alia in ea cognoscantur, scilicet quantùm ad ipsa principia; & partim non de necessitate cognosci, scilicet quantùm ad ipsum intellectuale lumen. Ipsa verò existens veritas à nobis per suam essentiam non videtur.

Ad rationes. Mouere aliquod 2. dicit. Commentator.

ARTICVLVS VIII.

Vtrùm anima separata possit habere actum sensitiuarum potentiarum.

q. de anima ar. 15. o.

AD secundum sic proceditur. Videtur quòd anima separata actum sensitiuum potentiarum habere possit. Cassio. enim dicit in lib. de anima. Quòd anima sine corpore videt & audit, & reliquis sensibus viget.

¶ Præterea, Lucæ 16. quædam dicuntur de diuite in infernum sepulto, quæ sine actu sensuum esse non possunt. Sed constat quòd ibi erat tantùm anima diuitis sine corpore: ergo anima sine corpore operationem sensum habere potest.

¶ Præterea, Frustra est potentia quæ non reducitur ad actum. Sed in anima post mortem remanent potentiæ sensitiuæ: ergo & actus sensuum.

¶ Sed contra, Sentire est operatio coniuncti: ergo destructo coniuncto in anima separata manere non possunt.

¶ Respon. dicendum, quòd impossibile est in anima separata alicuius potentiæ sensitiuæ actum esse, quod sic patet. Operatio namque potentiæ sensitiuæ eodem modo perficitur in homine & in bruto: eodem enim modo videt homo per oculũ, quo equus. Actus autem sensitiuæ potentiæ in bruto non est ipsius animæ sensitiuæ per se, sed mediante organo. Si enim per se haberet operationem, anima sensitiua in bruto per se haberet substantiam: & sic esset incorruptibilis, vt de anima rationali probatum est. Vnde cùm sit hoc inconueniens, impossibile est quòd in bruto, vel in homine potentia sensitiua habeat aliquem actum proprium: sed omnis actus eius est coniuncti: vnde in anima separata remanere non potest. Quidam tamen dicunt animam sensitiuam habere duos actus, vnum quem exercet organo mediante, qui post mortem non manet, alium quem per seipsam agit, & hic manet post mortem: hoc autem videtur attestari opinioni Platonis de anima, qui ponebat animam sensitiuam mouere seipsam, & sic mouet corpus. & sic illa operatio, qua mouebat seipsam erat sibi propria: alia verò qua mouebat corpus erat coniuncti: & propter hoc Plato ponebat animas etiam brutorum esse incorruptibiles. Hoc enim de necessitate sequitur, quod tamen isti non concedunt.

Art. 200. Ar. 189. c. Art. 189. c

¶ Ad primum ergo dicendum, q̃ sicut operationes voluntatis propter quandam similitudinem nominantur nominibus passionum, quæ sunt in appetitu sensitiuo: ita etiam intellectus operationes nominãtur ab operationibus sensuum propter similitudinem. Et sic loquitur Cassio.

1. p. q. 54 ar. 5. ad 1

¶ Ad secundum dicendum, q̃ illa verba quæ dicuntur de diuite oportet metaphoricè intelligi, vel secundum rerum similitudines, et non secundum res ipsas, vt Aug. dicit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Ad tertium dicendum, quòd secundum quosdam in anima separata nō manent potentiæ sensitiuæ actu, sed in radice tantùm. Si autem actu maneant non ideò frustrà erunt, quamuis actibus careant: manent enim ad naturæ integritatem, sicut membra generationis in resurgentibus corporibus.

QVAESTIO V.

4.d. 44.q. 2.ar.3. q.3. o.

DEINDE quæritur de his quæ pertinent ad gratiam.

¶ Et circa hoc quæruntur tria.

¶ Primò de præcepto honorationis parentum.

¶ Secundò, de consilio quantum ad votum obedientiæ.

¶ Tertiò, de voto continentiæ.

ARTICVLVS IX.

Vtrùm aliquis teneatur contrahere, vt dote sustentet patrem, si aliter non possit.

AD primum sic proceditur. Videtur quòd ille, cuius pater non potest sustentari à filio nisi contrahendo accipiat dotem, vnde patrem nutrire possit, non teneatur contrahere vt patrem sustentet. Cum enim charitas sit ordinata plus, aliquis tenetur sibi quàm patri. Sed laudabile esset si aliquis propter virginitatem seruandā se morti exponeret: ergo non tenetur aliquis pro seruanda patris vita matrimonium contrahere.

4.d. 38.q. 2.ar.4.q.2 ad 2.& ar. 5. huius.

¶ Præterea, Præceptum non contrariatur consilio. Sed de virginitate seruanda, est consilium: ut patet 1. ad Cor. 7. ergo per præceptum de honoratione parentum non obligatur aliquis ad hoc vnde virginitatem perdat.

Apostolus

¶ SED CONTRA, Præceptum affirmatiuum obligat pro loco & tempore. Sed tempus de honoratione parentum est quando parentes indigent: ergo tunc obligatur aliquis ex tali præcepto: & ita videtur quòd teneatur matrimonium contrahere, si aliàs patri subuenire non possit.

Opinio variè de cōtrahendo multa pro subleuare.

¶ RESPONDEO dicendum, q̄ casus propositus non videtur esse de facili possibilis. Vix enim contingere potest, quòd aliquis parentes sustentare non possit absque matrimonij contractu saltem manibus operando, vel mendicando. Si tamen hoc contingeret, esset idem iudicium de virginitate saluanda in isto articulo, & de alijs perfectionis operibus, sicut est introitus in religionem, de quo quidam variè opinantur. Dicunt enim aliqui, q̄ si aliquis habet patrem indigentem, debet ei dimittere si quod habet ad eius sustentationem: & sic potest licitè religionem intrare parentum curam patri cœlesti committens, qui etiam aues pascit. Sed quia hæc opinio nimis videtur aspera ideò melius videtur dicendum, q̄ aut iste qui habet propositum intrandi religionē videt in seculo non posse viuere sine peccato mortali, vel non de facili. Si timet sibi periculum peccati mortalis, cum magis teneatur saluti animæ suæ prouidere quàm corporali necessitati parentum non tenetur in sæculo remanere. Si aūt videt se posse in sæculo conuersari absq; peccato distinguendum videtur: quia si sine eius obsequio parentes nullo modo viuere possunt, sic tenetur eis seruire & alia opera perfectionis prætermittere, & peccaret eos dimittēs. Si verò sine eius obsequio possunt aliqualiter sustentari, non honorificè, non propter hoc tenetur opera perfectionis dimittere. secus autem est de illo qui iam religionem, intrauit, quia cū iam sit mortuus mūdo per professionē solutus est à lege qua in mundanis obsequiis parentibus tenebatur, secundum doctrinam apostoli ad Ro. 7. In aliis autem spiritualibus, putà orationibus, & huiusmodi eis tenetur seruire. Et hoc quod dictum est de introitu religionis potest etiam de obseruantia virginitatis & de alijs operibus perfectionis dici.

22. q. 189. art. 6. o. & q. 101. art. 4. ad 3. & 4.

¶ Ad primum ergo dicendum, q̄ si aliquis non esset virginitatem professus non deberet mori fame ante quàm matrimonium contraheret.

Ad rationes.

¶ Ad secundum dicendum, quod præceptum contrariari consilio nihil prohibet in casu.

ARTICVLVS X.

Vtrùm religiosus, qui emisit votum obedientiæ, teneatur in omnibus prælato obedire, etiam in indifferentibus.

CIrca secundum sic proceditur. Videtur, q̄ religiosus qui emisit votum obedientiæ, tenetur in omnibus prælato obedire, etiam in indifferentibus: quia per votum castitatis religiosus omni cōcupitui renunciat: ergo per votum obediētiæ abrenunciat propriæ voluntati quantùm ad omnia.

22. q. 110. art. 4. ad 4. & q. 187. ar ti 3. o. 2. d. 44. q. 2. ar. 3. o.

¶ Præterea, Beatus Benedictus dicit in regula, q̄ etiam si prælatus impossibile iubeat temporādum est: ergo multò magis in indifferentibus obedire tenetur.

¶ Præterea, Votum obedientiæ ad statum perfectionis pertinet: hoc autem non esset si non teneretur obedire nisi de his quę in regula cōtinentur: quia qui libet subditus etiam sęcularis, tenetur suo prelato obedire in aliquibus quæ pertinent ad ius suæ prælationis: ergo videtur quòd religiosus teneatur simpliciter in omnibus obedire.

¶ Sed contra. Religiosus non tenetur ad plura quàm sæcularis, nisi quatenus se per votum obligauit. Sed per votum professionis non se obligauit ad obediendum nisi secundum regulam: ergo in pluribus obedire non tenetur, quàm quæ sunt secundum regulam.

ar. 14. ad 2 & 157. ad 10.

¶ Præt. Bernar. dicicit in lib. de dispen. & præcepto. Nihil præcipiat mihi prælatus eorum quæ non promisi: nihil prohibeo eorum quæ promisi.

¶ Respon. dicendum, q̄ circa hoc partim conueniunt omnes, & partim ad inuicem dissentiunt. Quòd enim religiosus non teneatur prælato obedire in his quæ sunt contra Deum, uel contra regulam, vel quantùm ad ea in quibus prælatis dispensatio non committitur, omnes communiter dicunt, quòd etiam in his quæ sunt arctiora quàm regula, obedire non teneatur: sed sic obedire sit obedientiæ perfectæ, ut ab omnibus dicitur. Sed circa indifferentia, vel ea quæ sunt infra arctitudinem regulæ, aut æqualia regulæ, sunt duæ opiniones: quibusdam dicentibus quòd obedire in huiusmodi est de necessitate obedientiæ, alijs autem quòd non est de necessitate obdientiæ, sed de perfectione. Quæ quidem duæ opiniones & si multùm differre videantur quantùm ad vocem: tamen quantùm ad rem parum, uel nihil differre inueniuntur, nā ad regulam pertinere intelligenda sunt non solùm ea quæ sunt expressè in regula, sed etiam illa quæ quocunque modo ad regulam reducuntur, vtpotè quæ pertinent ad obsequium fraternæ societatis, & ad punitionem culparum, ad quæ duo ferè omnia huiusmodi indifferentia possunt reduci. Si tamen aliqua sunt quæ nullatenus ad regulam reducuntur, videtur esse verior opinio, quòd obedire in huiusmodi non sit de necessitate obedientiæ, sed de perfectione, ut Bernardus manifestè dicit in libro de præceptis & dispensationibus: & hoc ideò quia obedientia non se extendit vltra potestatem, vel ius prælationis: quæ quidem secundum regulam limitatur.

In quibus teneatur quis obedire suo prælato subditus.

¶ Ad primum ergo dicendum, q̄ votum continentiæ respicit speciale genus actus, sed votum obedientiæ

respicit generaliter omnes actus, vnde nisi determinaretur eius generalitas, esset religionum confusio, quia omnes ad idem tenerentur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd loquitur quantum ad perfectionem obedientiæ.

¶ Ad tertium dicendum, quòd per votum obedientiæ supponitur religiosus prælato suo quantum ad generalem dispositionem vitæ suæ, licèt non quantum ad omnes actus particulares: secularis aūt suo prælato obedire tenet quantū ad aliquos actus speciales, non quantum ad generalem dispositionem vitæ suæ.

22. q. 88. ar. 12. ad 2.

ARTICVLVS XI.

Vtrùm post votum simplex castitatis aliquis matrimonium contrahens nec reddere debitum, nec exigere possit.

AD tertium sic proceditur. Videtur quòd post votum simplex castitatis aliquis matrimonium contrahens nec reddere debitum, nec exigere possit: quia apud Deum non minus obligat votum simplex quàm solemne, vt canon dicit. Sed post votum solemne emissum aliquis nec petere debitum, nec reddere potest: ergo nec post emissionem simplicis voti.

ar. 56. ad 1. q. di. 30. q. 2. ar. 1. q. 2 ad 1. & di. 32. q. 1. ar. 1. & di. 38. q. 1. ar. 3. q. 3. ad 3.

¶ Præterea, Per peccatum nullus excusatur à peccato. Sed iste qui contrahit post votum simplex peccat quando primò debitum reddit: quia adhuc potest votum implere religionem intrando: ergo postquam semel reddidit adhuc peccat vel reddendo, vel exigendo.

¶ Sed contra, Ecclesia non cogit aliquos ad peccandum. Cogit autem reddere debitum etiam post votum simplex castitatis: ergo reddendo debitum non peccat.

¶ Respondeo dicendum, quòd quantùm ad redditionem debiti omnes conueniunt, quòd post simplex votum continentiæ tenetur reddere debitum: quia votum simplex matrimonium contractum non dirimit, & ex quo matrimonium est contractum, vir non habet potestatem corporis sui, sed mulier: vnde tenet mulieri debitum reddere. Sed circa petitionem debiti quidam dicunt, quòd cum quantùm ad hoc sit in sua libertate, tenetur adhuc votum implere, & ita peccat debitum petendo. Alij verò dicunt quòd si per signa appareat, quòd mulier velit sibi debitum reddi, quamuis ipsa petere erubescat quòd vir petere debet etiam post votum simplex, & præcipuè si timeat de vxoris lapsu, sed hoc in idem redit cum primo. Nam hæc est ex parte vxoris quædam interpretatiua petitio, & sic vir petendo reddit: vnde non efficitur ex parte vxoris granius matrimonium, quod esset si semper eam expressè petere oporteret.

art. 168. o. Reddēs debitum post votū simplex an peccet.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd vtriusque voti transgressio inducit reatum peccati mortalis ex hoc q̄ vtrumque æqualiter obligat apud Deum, sed quantùm ad impedimentum matrimonij non habet vtrumque æqualem efficaciam. Nam per votum solemne transfert se vouens quasi in corporale obsequium ipsius Dei per susceptionem ordinis, vel introitum religionis: quod autem aliquis semel vni dedit non potest postmodùm alteri dare: & ideò post votum solemne non potest aliquis se tradere in potestatē vxoris, matrimonium contrahendo: sed in voto simplici est sola promissio. Qui autem aliquid alicui promittit potest idem alteri dare, licèt fidem promissionis non seruet: & ideò ille qui simplex votum emittit, potest postmodum matrimonium contrahere, licèt peccet, quia priorem fidem irritam fecit.

22. q. 88. ar 11. 3. o. ar. 168. c. 22. q. 169. art. 2. ad 1. 4. di. 38. q. 1. ar. 2. q. 2 o. & art. 3. q. 1. ad 5. q. 2. ar. 3. o. 22. q. 189. ar. 8. ad 3.

¶ Ad secundum dicendum, quòd primus concubitus non excusat sequentes, quibus debitum reddit à peccato, inquantùm est peccatum, sed inquantùm est actus quidam matrimonij consummatiuus.

QVAESTIO VI.

DEINDE quæritur de his quæ pertinent ad culpam.

¶ Et primò quantum ad culpam, quæ contrariatur bonis moribus.

¶ Secundò quantùm ad culpam quæ contrariatur rectæ fidei.

¶ Circa primum quæruntur tria.

¶ Primò de acceptione personarum.

¶ Secundò de peccato infamiæ.

¶ Tertiò de pretiositate vestium.

ARTICVLVS XII.

Vtrùm qui honorat diuitem propter diuitias, peccet.

AD primum sic proceditur. Videtur q̄ qui honorat diuitem propter diuitias peccet. Ita enim dicit gl. Iacobi 2. Quod si introierit in conuentu vestro, &c. Mundus pauperem abijcit, diuitem colit: fides Christi econtrà docet facere, sed facere contra fidem Christi peccatum est: ergo honorare diuitem propter diuitias est peccatum.

22. q. 63. ar ti 3. o. fi.

¶ Præterea, Honor secundum philosophum in 1. Ethi. debetur rebus diuinis. Sed in diuite non est aliquod diuinum propter diuitias: ergo non debetur ei honor propter diuitias.

¶ Præterea ex verbis philosophi in 1. Ethi. colligitur q̄ honor est exhibitio reuerentiæ in testimonium virtutis. Sed aliquando diues non est virtuosus. Cùm ergo falsum testimonium dicatur esse peccatum, quod non debet fieri propter scandalum vitandum, videtur quòd nec etiam causa vitandi scandali, diues debeat propter diuitias honorari.

¶ Sed contra est glo. Aug. Iaco. 13. super illud si introierit &c. In quotidianis confessionibus qui præfert diuitem pauperi non in hoc peccat, nisi intus ita iudicet, vt quantò ditior tantò melior videatur, sed non semper aliquis huiusmodi exterioribus honoribus diuitem honorans, eum propter hoc iudicat meliorem: ergo non semper peccat.

art. 84. c. & ar. 130. 169 fi. & 22. q. 63. art. 1. o. & 2. 4. c.

¶ Respon. ergo dicendum, q̄ accipere personam differt cōtra accipere causam. Accipere enim causam est iudicium formare ex aliquo quod facit ad causam, quod laudabile est. Accipere verò personam est formare iudicium ex aliqua conditione personæ, quæ nō facit ad causam, quod vitium est. Vnde contingit q̄ ex eadem conditione personæ considerata quandoque fit iudicium iustum, quandoque est acceptio personarum, sicut si in aliqua controuersia detur sententia pro aliquo, quia est literator, erit acceptio personarum. Si autem ex hac consideratione in licentiando ad magisteriū alijs præferatur, non erit acceptio personarum. Si ergo aliquis honor diuiti exhibeat propter causas, ad quas diuitiæ aliquid faciunt, non erit acceptio personarū, erit aūt si ad hoc nihil diuitiæ operent. Est aūt duplex honor, vnus qui debetur alicui ratione suiipsius propter ipsam virtutē, sicut est cōmendatio, innitatio & hmōi, & ad hunc honorem diuitiæ nihil faciunt. Vnde si talis honor alicui propter diuitias exhibeatur, erit acceptio personarū, vnde dicit Valerius Maximus, q̄ honores qui virtuti debētur, sicut triumphi, & alia huiusmodi apud Romanos antiquos nulla pecunia emi poterant. Alius honor alicui debetur secundum statum, quem habet in Republica, sic enim in persona Republica honorat, & propter hoc reges, & principes & huiusmodi personæ honorantur, re-

Universidad de Deusto
Biblioteca

eundum illud 1.Petri 4. Regem honorificate. Et quia in terrena republica diuites statum obtinẽt altiorem: ideò cines cœlestis Hierusalem quasi in Babylonia peregrinantes, debent eis inter quos conuersantur, morem gerere, ut Aug. dicit in lib. de ciui. Dei, in his quę non sunt contra Deum: & sic etiam diuites honorare, illis duntaxat honoribus qui' ad exteriorem conuictum pertinent, licitum est.

¶ Ad primum ergo dicendum, q̃ in his quæ ad fidem Christi pertinent peccatum esset diuites pauperibus præferre, sicut sunt ministrationes sacramentorũ, & alia huiusmodi: sed in his quæ mundi conuictus requirit oportet inundo gerere morem.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ etiam diuitiæ inquantum sunt quoddam bonum, sunt aliquid diuinum: præcipuè inquantum præbent facultatem ad multa bene agenda.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ratio illa procedit de honore, qui exhibetur alicui ratione suiipsius.

ARTICVLVS XIII.

Utrùm aliquis peccet infamiam non repellendo.

ar.119.0.& opus.19.c. 26. & 22.

CIrca secundum sic proceditur. Videtur quòd aliquis peccet infamiam non repellendo. Crudelis enim esse dicitur qui famam suam negligit. Sed crudelitas peccatum est: ergo peccatum est infamiæ non resistere.

¶ Præterea, Eccle. 17. dicitur. Vnicuique mandauit Deus de proximo suo, vt scilicet ei prosit exemplo & verbo, sed hoc impeditur per infamiam: ergo quilibet tenetur repellere infamiam.

¶ SED CONTRA est, quod contemnere infamiam videtur esse actus humilitatis. Vnde in vitis patrum legitur de multis sanctis patribus, qui proprias infamias sustinebant eas non repellentes: ergo non est peccatum.

21.q.129. ar.1 ad 3. & q. 138. art.1.0.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd vtrumque, scilicet & contemptus fama & appetitus potest esse laudabile & vitiosum, fama enim non est necessaria homini propter seipsum, sed propter proximum ædificandum. Appetere ergo famam propter proximum charitatis est, appetere verò propter seipsum ad inanem gloriam pertinet. Econuerso contemptus famæ ratione suiipsius humanitatis est, ratione verò proximi ignauia & crudelitas. Illi ergo quibus incumbit ex officio, vel ex statu perfectionis aliorum saluti prouidere, peccant, nisi infamiam propriam iuxta posse repellant. Alij verò quibus magis custodia suæ propriæ salutis imminet, possunt suæ humilitati prouidentes famam, vel infamiam contemnere. Sed cum infamia dupliciter repellatur, scilicet occasionem subtrahendo, & linguas detrahentium compescendo: primo modo omnes tenentur infamiam vitare: aliàs sine scandalo actiuo transiri non posset, quod semper peccatum est: sed secundo modo non omnes tenentur, nisi quatenus debet aliquis saluti proximorum prouidere: & hoc est quod Gre. dicit 9. Homel. super Ezech. Linguas detrahentium, sicut nostro studio non debemus excitare, vt ipsi pereant ita per suã malitiam excitatas debemus æquanimiter tolerare, vt nobis meritum crescat: aliquando etiam compescere, ne dum de nobis mala disseminant, eorum qui nos ad bona audire poterant corda innocentium eorum pant: & infrà. Hi etenim, quorum vita in exemplum imitationis est posita, debent si possunt detrahentium sibi verba compescere: ne eorum prædicationem non audiant qui audire poterant: & in prauis moribus remanentes bene viuere contemnant.

¶ Ex his patet solutio ad obiecta.

ARTICVLVS XIIII.

Utrùm vti pretiosis vestibus semper sit peccatum.

22.q.169. ar.1.0.

AD tertium sic proceditur. Videtur quòd vti pretiosis vestibus semper sit peccatum. Omne enim quod sit propter vanam gloriam peccatum est. Sed pretiosa vestimenta non portantur, nisi ad inanem gloriam. Vnde Gre. in Homel. de diuite epulone. Nemo quippè vestimenta pretiosa nisi ad inanem gloriam quærit, videlicet vt honorabilior cæteris esse videatur. Nam quia pro sola inani gloria pretiosum vestimentum quæritur, ipsa res testatur, quòd nemo vult ibi pretiosis vestibus indui, vbi ab alijs non possit videri: ergo vsus pretiosarum vestium semper est peccatum.

¶ Præterea, 1. Thi. 6. Habentes alimenta, & quibus tegamur his contenti simus. Glo. Quod amplius est à malo est: sed pretiositas vestitum est amplius: ergo est peccatum.

¶ Sed contra est, quod Seneca dicit ad quandam reginam. Indue te delicate non propter te: sed ne dignitas regia uilescat.

¶ Præterea, 1. ad Thi. 2. Non in tortis crinibus: aut auro, aut margaritis, vel veste pretiosa. Glo. vltra modum suum. Et ita si aliquis pretiosis vestibus secundum modum suum vtatur: non peccat.

personæ eõis pũt & pretiosis & vilibus indumentis vti.

¶ Respondeo dicendum, quòd aliter est hic loquendum de persona publica, & de persona priuata: nam in persona publica consideratur & status dignitatis, & proprię personæ conditio: circa quæ duo ita se debet habere, ne dignitatis auctoritas veniat in contemptum, & ne ipse in superbiam efferatur. Vtrumque ergo potest esse laudabile, & quòd pretiosis vtatur ad reuerentiam auctoritatis inducendam, & quòd vilibus vtatur ratione propriæ humilitatis: ita tamen quòd neque ad auctoritatẽ conseruandum fiunt, in superbiam degenerent: & ne dum nimium seruatur humilitas, regendi frangatur auctoritas, sicut Augustin. dicit. Et hac ratione laudabiliter sacerdos in diuino officio pretiosis vtitur indumentis ad reuerentiam diuini cultus, & laudabiliter ab huiusmodi propter humilitatem in quibusdam religionibus abstinetur. In eo autem qui est priuata persona virtuosum est si propter propriam humilitatem obiectioribus indumentis vtatur, etiam quam status proprius requirat. Vnde Grego. dicit in Homel. prædicta. Si obiectio pretiosi indumenti virtus non esset, Euangelista de Ioanne vigilanter non diceret, Erat indutus pilis camelorum. Licitum est autem vt secundum modum propriæ personæ pretiosis vtatur: sed peccatum est si proprium modum excedat: & quia pretiosum dicitur relatiuè sicut & magnum, cum id quod est pretiosum vni, non sit alteri pretiosum: pretiositas vestium semper sonat in excessum proprij modi: & secundum hoc semper est peccatum pretiosis vestibus vti: & sic loquitur Gregorius.

22.q.169. ar.1.ad 2.

Io. baptista.

¶ Vnde patet solutio ad primum.

ad rõnes

¶ Ad secundum dicendum, quòd in alimento & tegumento intelliguntur omnia quæ nobis sunt necessaria, & conuenientia nostri status.

QVAESTIO VII.

DEINDE quæritur de culpa, quæ contrariatur rectæ fidei.

¶ Et circa hoc quæruntur duo.

¶ Primò, vtrùm hæreticis sit communicandum.

¶ Secundò, vtrùm redeuntes ad Ecclesiam sint recipiendi.

ARTI-

ARTICVLVS XV.

Utrùm hæreticis sit communicandum.

22.q. 11. ar.3.0.

AD primum sic proceditur. Videtur q̃ hæreticis sit communicandum. Dicitur enim Matth. 13. in Parabola de zizania, q̃ pater familias dixit messoribus. Sinite vtraque crescere vsque ad messem, messis autem est consummatio seculi, vt ibidẽ dicitur. Cùm ergo per zizaniam intelligantur hæretici, videtur q̃ hæretici non sint à communione fidelium separandi ante diem iudicij.

¶ Præterea, videntur contra hoc domini præcepta facere principes hæreticos interficientes.

¶ Sed contra est quod dicitur 2. ad Cor. 6. Exite de medio eorum & separamini: & loquitur de infidelibus, quod patet ex hoc quod præmiserat. Nolite ducere iugum cum infidelibus: ergo hæreticis non est communicandum.

22.q. 10. ar.9.c.b.

¶ Respon. dicendum, q̃ hæreticis communicandũ non est duplici ratione. Vna est, ratione excommunicationis. Nam cùm sint excommunicati, non est eis communicandum: sicut nec cum alijs excommunicatis. Alia est ratio hæresis. Primò propter periculum, ne eorum conuersatio alios corrumpat, secundum illud 1. ad Cor. 15. Corrumpunt bonos mores colloquia prava. Secundò etiam ne videamur eorum peruersæ doctrinæ aliquem assensum præstare. Vnde in 2. canonica Io. dicitur. Si quis veniat ad vos, & hanc doctrinam nõ habet, nolite eum in domum ducere, nec ave ei dixeritis, qui. n. dicit ei ave, communicat operibus eius malignis. Vbi dicit Glo. Secundum q̃ vox est instituta communionem esse ostẽdit cum illo: alioquin simulatio est, quæ in Christianis esse non debet. Tertiò ne ex nostra familiaritate alijs detur occasio erroris. Vnde ibidem dicit alia Glo. Et si vos forte decepti non estis, alij forsitan per talem vestram familiaritatem possent decipi: qui crederent illos placere vobis, & sic crederent illis. Vnde alia Glo. ibidem dicit. Tanta Apostoli arq; eorum discipuli in religione cautela vtebantur, vt nec verbi quidem communionem cum aliquo eorum, qui à veritate declinarent, habere paterentur. Hoc tamen intelligendum est, nisi cum aliquo loqueremur de eius salute.

art. 261.4. d.18. q.2. ar.2, q3.c.

¶ Ad primum ergo dicendum, q̃ in illo præcepto patris familias duplex conditio intelligitur. Vna est, vt expectetur præceptum de vniuersali separatione malorum à bonis: & hoc accipitur ex ipsa quæstione messorum, qui dicunt, Vis imus & colligimus ea, hoc. n. non erit vsque ad diem iudicij, Secunda cõditio est, vt intelligatur præceptum, quando mali sine periculo bonorum extirpari non possunt. Et hoc patet ex responsione patris familias, qui dixit, ne forte colligentes zizaniam eradicetis simul cum ea & triticum. Quod quidem tribus modis contingere posset, vno modo si aliquis præsenderetur antequàm de eius malitia constaret. Vnde dicit glo. quòd moner Dominus, ne ambigendo iudicemus. Secundò si non esset in malitia obstinatus. Vnde nullus excommunicatur nisi propter contumaciam. Vnde dicit glo. ibidem. Monemur non citò arripere, quia qui hodie errat, fortè cras defendet veritatem. Et Thi. vlt. dicitur. Hereticum hominem post primam & secundam correptionem deuita. Tertiò si simul boni cum malis inuoluantur, propter quod dicit ibi glo. Aug. Quòd multitudo nõ est excommunicanda: nec principes populi. Istis autem remotis debent mali præscindi, secundum illud 1. Cor. 6. Auferte malum ex vobis.

¶ Et per hoc patet solutio ad secundum.

ARTICVLVS XVI.

Utrùm hæretici redeuntes ad ecclesiam sint recipiendi.

22.q.11, ar. 4.0.

AD secundum sic proceditur. Videtur q̃ hæretici redeuntes ad ecclesiam non sint recipiendi, quia peccauerunt contra fidem, quæ est Ecclesiæ fundamentum. Et ideò in ædificatione ecclesiæ non debent super ædificari, ergo non debent ab ecclesia recipi.

¶ Sed contra est, q̃ ecclesia nulli debet claudere gremium, sicut Christus qui de se dicit. Eum qui venit ad me non ejiciam foras. Ioan. 6.

4.d.20.ar. 2.q 1.c. & veri q.13. ar.7.ad 6. 22.q.11.ar. 3. 4. ca. 22. q. 20. a. 2. ad 3. & 3.q.84. ar.10.c.

¶ Respon. dicen dum, q̃ quamdiu huius vitæ status durat homo non potest esse totaliter in peccato obstinatus. Hoc enim erit in damnatis post mortem. Et ideò quandiu in hac vita viuitur cuilibet relinquitur locus pœnitentiæ, & quilibet quantùmcunq; delinquerit, vel in fide, vel in moribus, est ab ecclesia recipiendus ad pœnitentiam, & contrarium dicere est hæresis Nouarianorũ; sed tamen non est necessarium, q̃ semper ad dignitatem recipiantur, nisi cum aliquibus misericorditer dispensaretur, præcipuè propter bonum pacis, vel propter fructum alium qui inde speretur.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd quamdiu fundamentum fidei non habet, ab ecclesia recipi non debet, sed postquam conuersus incipit habere, recipiendus est.

QVAESTIO VIII.

ARTICVLVS XVII.

Utrùm aliquis intellectus creatus possit videre Deum per essentiam.

DEINDE quæritur de hoc quod pertinet ad gloriam, scilicet de visione Dei in patria, scilicet utrum aliquis intellectus creatus possit videre Deum per essentiam. Et vt q̃ nõ. Intellectus ad intelligibile est aliqua proportio. Sed intellectus creati ad diuinã essentiam nulla est proportio, cum distent in infinitum: ergo intellectus creatus diuinam essentiam videre non potest.

ar.1 & 14. & 1 p q 12 art. 1. 0. & art 4 ad 3. veri. q 8. ar 1 0. & 4 d.49. q. 2. ar.1.0.

¶ Præt. Plus distat spiritus increatus ab intellectu creato quàm spiritus creatus à sensu. Sed sensus non potest cognoscere spiritum creatum: ergo nec intellectus creatus spiritum increatum.

¶ Sed contra est Exo. 33 Super illud. Non videbit me homo & viuet, dicit glo. Gregorij. Fuere nonnulli qui Deum dicerent etiam in illa regione diffimilitudinis in claritate sua conspici, sed in natura minimè videri, quos nimirum minor inquisitionis subtilitas fefellit. Neque enim illi simplici & incommutabili essentiæ aliud est claritas, aliud est natura, sed ipsa ei natura claritas ipsa claritas natura est, & ita essentia Dei videbitur à beatis.

22. 9.2. ar. 3 c. veri. q. 10. ar. 4 c. 3.p.q.7.ar. 8 c.& q.15 ar.10.0.

¶ Respon. dicendum q̃ necesse est ponere diuinã essentiam videri à beatis. Beatitudo enim est vltima perfectio rationalis naturæ, nihil aũt est finaliter perfectum, nisi attingat ad suum principium secundum modum suum, quod ideò dico, quia ad principium, q̃ est Deus, attingit aliquid dupliciter. Vno modo per similitudinem, quod est cõe omni creaturæ, quæ tantum habet de perfectione, quantũ consequitur de diuinã similitudine. Alio modo per operationẽ, ut præmissum est ille modus qui est Christo singularis, scilicet in vnitate personæ. Dico autem per operationẽ, inquantum rationalis creatura cognoscit & amat Deum: & qa anima immediatè facta est à Deo, ideò beata esse nõ poterit, nisi immediatè videat Deum absque medio, quod sit similitudo rei cognitæ, sicut species visibilis in papilla vel in speculo, non aũt absq; medio, quod est lumen

Universidad de Deusto
Biblioteca

lumen confortans intellectum, quod est lumen gloriæ, de quo in Psal. dicitur. In lumine tuo videbimus lumen. Hoc autem est per essentiam Deum videre. Vnde in hoc ponimus beatitudinem rationalis creaturæ, quòd Deum per essentiam videbit, sicut philosophi, qui posuerunt animas nostras fluere ab intelligentia agente, posuerunt vltimam fœlicitatem hominis in continuationem intellectus nostri ad ipsam.

¶ Ad primum ergo dicẽdum, q̃ proportio dupliciter dicitur. Vno modo propriè secundum q̃ importat quendam determinatum excessum, & sic proportio requitur inter intellectum & intelligibile ad hoc, q̃ sit cognitio cum comprehensione, qualiter diuina essentia nunquam uidebitur ab intellectu creato. Alio modo dicitur communiter pro qualibet habitudine, & sic infinitum potest habere proportionem ad finitum, si sit perfectio eius, vel aliquam huius habitudinem habeat ad ipsum, & talis proportio sufficit ad hoc q̃ intellectus noster videat diuinam essentia attingendo, non comprehendendo.

¶ Ad secundum dicendum, quòd obiectio illa procedit de distantia secundum proprietatem naturæ, non solum secundum rationem cognitionis. Nam spiritus creatus nõ est sensibilis, sed spiritus increatus est intelligibilis.

INCIPIT QVODLIBET VNDECIMVM.

QVAESTIO I.

ARTICVLVS I.

Vtrùm solius Dei sit proprium esse vbiquè.

QVAE SITVM fuit de Deo, de angelis, & hominibus. De Deo verò quæritũ fuit de immensitate ipsius de cognitione eius & de prædestinatione. Circa immensitatem verò Dei quæritum fuit, vtrùm solius Dei sit proprium esse vbique. Ostendebatur quòd non. Numerus enim est in rebus numeratis. Sed constat q̃ omnes partes vniuersi sunt numeratæ: ergo numerus est in omnibus partibus vniuersi: & sic videtur quòd sit vbique. Non est, ergo solius Dei proprium esse vbique.

¶ Præterea. Vniuersale est quod est ubique & semper. Sed vniuersale non est hoc quod Deus: ergo non est proprium solius Dei esse vbique, & semper.

¶ Præterea, substantia spiritualis excedit corporalem Sed hoc quod dicitur esse vbiq; pertinet ad substantiam corporalem, quia in solis corporalibus est propriè assignare locum: ergo multo magis esse vbique pertinet ad substantias spirituales: & sic videtur quòd non sit solius Dei proprium.

¶ Præterea, Ad commendationem terreni regis pertinet q̃ possit gubernare, etiam in absentia sua regnũ. Sed Deus est commendabilior omni rege: ergo videtur quòd etiam competat sibi ad suam commendationem quòd gubernet totum mundum, uel aliquas partes in absentia sua per prouidentiam, & sic non videtur quòd sit Dei proprium esse vbique.

¶ Præterea, Constat q̃ quædam dicuntur Deo esse propinqua, & quædam remota, & quanto magis sunt remota, tanto magis sunt corruptibilia. Non autem possent dici aliqua propinqua, & aliqua remota si Deus esset vbique: ergo videtur quòd Deus non sit vbique.

¶ Præterea, Dato q̃ tota machina mundialis esset vnum corpus continuum, constat q̃ illud corpus esset vbiq;. Non ergo est solius Dei proprium esse vbiquè.

¶ Contrà. Amb. probat spiritum sanctum esse Deũ, quia est vbiq;. Sed si esse vbiq; non esset solius Dei proprium ratio sua non valeret. Cùm ergo ratio huiusmodi valeat, videtur quòd sit solius Dei proprium esse vbique.

¶ Respon. dicendum, q̃ spiritualia dicuntur esse in loco, non quidem per cõtactum magnitudinis, sed uirtutis; & ideò secũdum rationem virtutis cuiuslibet rei spiritualis oportet nos loqui de loco in quo, est virtus aũt Dei est infinita, quæ quidã infinitas apparet quantum ad duo. Primò, quia non solum excedit creaturas, quæ sunt fuerunt & erunt, sed etiam omnes quæ possunt imgnari. Ergo Deus non solũ est in illis quæ sunt fuerunt & erunt, sed etiam in illis quæ possunt imaginari esse. Secundo, quia virtus Dei simũl & semel in omnibus operatur, & in singulis secundum propriũ modum rerum, & ideò esse vbiq; propriè acceptum soli Deo competit. Alijs aũt rebus competit esse vbique propriè. Vnde distinguitur modus quo Deus est vbiq;, & quo aliæ res quibus aliquo modo competit esse vbiq;. Nam huiusmodi dicuntur esse vbiq;, quia sunt tantum in his quæ sunt & præsentia sunt, Deus autem non, solum in his quæ sunt, sed etiam in imaginaris & in præteritis & futuris.

¶ Item, aliæ res non sunt vbiq; sicut in loco vno, sed sicut in diuersis locus, sed Deus ita est vbiq; q̃ est in quolibet & in toto, quia eius virtus habet efficaciã non solum in id quod est commune vniuerso, sed etiã in id quod est propriè vniuersi; rei particulari. Et ideò est in omnibus, sicut in vno loco, & sicut in pluribus, quod est propriè esse vbiq;. Vnde cum hoc modo solus Deus sit vbique, solius Dei est propriũ esse vbiq;.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd numerus non est in rebus numeratis sicut in loco: sed sicut accidens in subiecto.

¶ Præterea, Vnus numerus, licèt sit in omnibus numeratis sicut vnica essentia: non tamen est in quãlibet parte, quia non quælibet pars numeratur eodem numero. Item, numerus nõ est omnino vnus, sed multitudo quædam. Deus autem est in rebus per virtutem suam, & in singulis operatur, ut dictum est.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ vniuersale dr esse vbiq; & semper magis per remotionẽ, quam per positionem. Nõ. n. dr vbiq; esse & semper eo q̃ sit in omni loco, & in omni tempore: sed quia abstrahit ab his quæ determinant locum, & tempus determinatum: & præterea vniuersalia non sunt subsistentia.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ substantia spiritualis excedit corporalem exceſsum dignitatis naturæ, sed non in virtute agendi: imò videmus q̃ multæ substantiæ spirituales habent determinata corpora, in quibus agant, sicut anima rationalis corpus humanum.

¶ Ad quartum dicendum, q̃ sic Rex non est vbique per totum regnum est ex defectu Regis terreni propter circunscriptionem suæ substantiæ. Deus autẽ cum sit in circunscriptus est ubique, & tamen si non esset vbiquè, nihilominus gubernaret omnia prouidentia sua. Vnde in Rege terreno nõ esse præsens est ad defectum: sed q̃ gubernet in absentia est ad commendationem. Deus autem & vbique est & omnia gubernat.

¶ Ad quintum dicendum, q̃ huiusmodi distãtia & propinquitas creaturarum ad Deum non est secundũ locum, sed secundum similitudinem, & dissimilitudinem. Nam illa quæ magis assimilantur Deo dicimus esse sibi propinquiora, quæ verò magis recedunt à similitudinem ipsius dicimus esse sibi remotiora.

¶ Ad sextum dicendum, quòd dato quòd tota machina mundialis esset vnum corpus continuum, non tamẽ propter hoc posset imaginari quòd esset vbiq;, sed in

sed in vno loco tantùm: quia totum illud in quo esset acciperetur pro vno loco: & sic non attingeret quodlibet particulare, quod esse vbique complectitur in sua ratione.

QVAEST. II.

ARTICVLVS II.

Vtrùm Deus cognoscat malum per bonum.

CIrca cognitionem verò Dei quærebatur, vtrum Deus cognoscat malum per bonum: & videtur quòd non: quia cognoscere vnum per aliud pertinet ad defectũ cognitionis, sed in diuina cognitione nullus potest esse defectus: ergo videtur q̃ Deus non cognoscat malum per bonum.

¶ Præt. cognoscere vnum per aliud est in cognoscendo discurrere. Sed in diuina cognitione non est discursus: ergo cum cognoscere malum per bonũ sit cognoscere vnum per aliud videtur, q̃ Deus non cognoscat malum per bonum.

¶ Præt. quicquid Deus cognoscit, cognoscit per essentiam suam. Sed malum nec est effectus diuinæ essentiæ, neque est ei oppositum, vt dicit Augustin. ergo videtur, quòd Deus non cognoscat malum per bonum.

¶ Præt. Philosophus dicit in 3. de anima. (T. c. 20.) Quod intellectus qui semper est in actu non cognoscit priuationem. Sed intellectus diuinus est semper in actu, ergo &c.

¶ Præt. Omne quod cognoscitur, cognoscitur per aliquam similitudinem in ipso cognoscente existentem. Sed malum non habet aliquam similitudinem in Deo: ergo Deus nõ cognoscit malum per aliquod bonum, quod in eo existat.

¶ Sed contra est, quod Augu. dicit quòd malum cognoscitur, secundum, quòd ab ipso bono discordat.

¶ Respondeo dicendum, quòd propria cognitio vniuscuiusque rei est secundum, quòd cognoscitur per propriam rationem. In cognoscibilibus autẽ quædam sunt quæ habent rationem propriam absolutã, vt homo, & lapis, quorum propria ratio non depẽdet ex alio. Quædam verò sunt quæ non habent propriã rationem absolutam: sed ex alio dependentem, sicut est in relatiuis & priuatiuis, & in negatiuis: quorum ratio dependet ex ordine quem habent ad alia, nam ratio cæcitatis non est absoluta, sed dependens inquãtum habet ordinem ad visum, cuius est priuatiua. Cũ ergo Deus animam cognoscat, secundum proprias rationes, dico q̃ illa quorum ratio est absoluta, cognoscit absolutè & non per aliquod aliud. Illa verò quorum ratio est dependens, & in ordine ad alia cognoscit, secundum ordinem ad illa ex quibus dependẽt. Cum ergo ratio mali non sit absoluta, sed dependens: inquantum, scilicet discordat à bono creato, cognoscit malum secundum ordinem ad bonum, secundum q̃ discordat ab ipso bono.

¶ Ad primum ergo dicendum, q̃ in illis quæ habent rationem absolutam est ad defectum cognitionis cognoscere vnum per aliud: sed non in illis, quorum ratio est ad aliud, vt dictum est.

¶ Ad secundum dicendum, quòd cognitio discursiua est cognoscere vnum cognitum per aliud cognitum absolutè. Sed cognoscere vnum incognitum per aliud cognitum, ad quod ordinatur, non est discurrere cognoscendo, & hoc modo cognoscitur malum.

Ad tertium dicendum, quòd licèt malum non sit oppositum diuinæ essentiæ, tamen est oppositum effectui diuinæ essentiæ, nam bonum increatum non habet malum oppositum, sed bonis effectibus, qui causantur à bono increato opponitur malum: & inquantum discordat ab eis effectibus cognoscitur.

¶ Ad quartum dicendum, quòd illud habet locum in illo intellectu qui cognoscit res per adæquationem, & species suas: & iste modus cognoscendi non est in Deo, qui cognoscit omnia per essentiam suam.

¶ Ad quintum dicendum, q̃ licèt malum non habeat aliquam similitudinem in Deo: tamen oppositum mali, id est bonum creatum habet similitudinẽ in Deo: sicut in causa sua, & ita bonum cognoscitur per seipsum: malum verò per bonum.

QVAEST. III.

ARTICVLVS III.

Vtrùm prædestinatio imponat necessitatem.

CIrca prædestinationem quærebatur, vtrùm prædestinatio imponat necessitatem. Et ostendebatur q̃ sic. Cõstat enim q̃ prædestinatus omninò saluatur. Sed hoc non est, nisi necessarium esset prædestinatum saluari; videtur ergo quòd prædestinatio necessitatem imponat.

¶ Præterea, Ad Ro. 9. dicit Apostolus. Non est volentis, neque currentis, sed miserentis Dei: ergo videtur quòd quicquid est de salute, sit ex sola prædestinatione diuina & ex nullo alio. Et sic videtur necessitatem imponere.

¶ Sed contra, Aug. dicit. Qui creauit te sine te, nõ iustificabit te sine te.

¶ Respondeo dicendum, quòd prædestinatio certitudinem habet, & tamen necessitatem non imponit. In prædestinatione enim tria sunt consideranda: quorum duo præsupponit ipsa prædestinatio, s. præsentiã Dei & dilectionem, id est voluntatem, qua vult prædestinatum saluare, & tertium est ipsa prædestinatio, quæ nihil aliud est quam directio in finem, quem vult Deus rei dilectæ. Quodlibet autem horum triũ certitudinem habet: & tamen necessitatem non imponit. Et q̃ præsentia diuina certitudinem habeat, patet: Deus enim cognoscit res probabiliori modo, q̃ nos cognoscamus. Nam cognitio nostra est in tempore, & ideo intuitus noster respicit res secundum rationem temporis, scilicet præsentis, præteriti, & futuri: vt scilicet cognoscat præterita, vt præterita, præsentia, vt præsentia, futura vt futura & certitudinaliter. Cognitio verò diuina est supra tempus, & mensuratur æternitatem solum, & ideò non cognoscit prout sunt in tẽpore, sed prout sunt in æternitate, s. prout sunt præsentia, & hoc tam necessaria, quàm contingentia, vnde omnia cognoscit tanquam præsentia in sua præsentialitate. Cum ergo etiam intellectus noster certitudinaliter cognoscat præsentia, multò magis Deus omnia sibi præsentia certitudinaliter cognoscit, ex quo nulla necessitas rebus cognitis inducitur, sicut videmus, q̃ aliquis existens in loco eminenti videt certitudinaliter ordinem venientium aliquorum, & euntium per vias, & alius in plano existens non videt nisi quæ sunt sibi præsentia, & tamen hominibus istis ex hoc nulla necessitas imponitur. Nam hoc non est nisi ex hoc, q̃ in alto existens intuetur omnia, vt præsentia, quæ eunti in plano sunt præterita, scilicet illa quæ retro sunt, præsentia illa scilicet, quæ sunt iuxta se, & futura illa

scilicet

Universidad de Deusto
Biblioteca

scilicet quæ anteriora sunt. Quod autem voluntas diuina certitudinem habeat, & tamen necessitatem non imponat, sic patet. Voluntas enim Dei est efficax, & perfecta causa omnium rerum: quia omnia quæcunque voluit Dominus fecit. Cuius perfectio & efficacia apparet ex hoc, quòd non solum mouet, & causat res, sed etiam dat eis talem modum causandi, inquantum cuilibet rei determinatum modum contulit, quo suos effectus produceret. Vnde quia ipse voluit quædam esse in vniuerso necessaria, quædam contingentia, constituit quasdam causas, quibus contulit, vt contingenter causarent, & quasdam quibus contulit, vt necessario causarent, effectus. Vnde voluit istum, vel illum effectum non solum esse, sed etiam tali modo esse: scilicet vel contingenter vel necessariò, sicut quòd voluit Petrum non solum currere, sed etiam contingenter currere, & similiter voluit istum, vel illum hominem saluare, sed eo modo vt arbitrij libertatem non perderet; & sic quòd Petrus, vel Martinus saluetur, habet duas causas, vnam scilicet voluntatem diuinam, & hæc habet certitudinem. Aliam libertum arbitrium, & hæc habet contingentiam. Et sic est in alijs rebus, quia si sint contingentia prouenit eis ex causa proxima. Quod verò sint certa, & necessaria prouenit eis ex causa prima. Vnde prima causa rerum, scilicet diuina voluntas etiam de contingentibus certitudinem habet, ex qua quidem certitudine non imponitur ipsis rebus aliqua necessitas, quia non solum vult ea esse, sed tali modo esse, scilicet necessariò, vel contingenter, vt dictum est. Quod verò prædestinatio certitudinem habeat, & necessitatem non imponat, similiter patet. Motus enim vel directio, vel propositū dirigendi in finem, quod est ipsa prædestinatio, est secundum constitutionem, & ordinem causarum à Deo constitutarum. Constat autem, q̄ quandoq; sunt duæ causæ ordinatæ, quarum vna est necessaria, & alia contingēs effectus sp̄ē cōtingens. In p̄destinatione cā sunt duæ cāe. Quarum una est necessaria, scilicet Deus, & alia est cō̄ingens, scilicet liberum arbitriū, & ideo oportet effectum prædestinationis contingentem esse. Vnde quia Deus scit & vult istum vel illum cōsequi talem finem prædestinatio certitudinem habet, quia verò Deus vult vt secundum libertatem arbitrij in talem finem dirigantur; ideo huiusmodi certitudo nullā prædestinato necessitatem imponit.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd hic prædestinatus omninò saluatur ex certitudine diuinæ prædestinationis, non tamen est ibi necessitas absoluta, sed conditionalis; quia si talis est prædestinatus necessariò saluatur, non autem est necessarium simpliciter.

¶ Ad secundum dicendum, quòd verbum Apostoli non est sic intelligendum quin sit necessarium velle, & currere ex parte nostra, sed quia principium primum in bene operandi non est à nobis, sed ex misericordia diuina infundente gratiam: nihilominus tamen oportet, quòd ex parte nostra sit aliquod principium.

ar. 97.1.p. 9.19 ar.6. & 20 ar.2.ad 2. & 4.6.ad quintum.

ar. isto. & ad 1. & 2. pater. 3.d.7.9 3. ar.2.q.1.c. & veri. q. 6.ar.1.c.

1. p. q 23. ar.8.ad 3.

ARTICVLVS IIII.

Vtrùm motus angeli sit in instanti.

CIrca angelos quæsitum fuit de motu angeli, scilicet vtrùm motus eius sit in instanti. Videtur q̄ sic. Constat enim quòd mutatio angeli simplicior est omni mutatione corporali. Sed inuenitur aliqua mutatio corporalis in instanti, sicut illuminatio, & huiusmodi: ergo multò magis motus angeli est in instanti.

¶ Præterea, Nobilissimæ creaturæ competit nobilissimus motus, nobilissimus autem motus est ille qui fit in instanti. ergo competit nobilissimæ creaturæ, scilicet angelo.

¶ Contra, Omnis motus habet prius, & posterius. Prius autem & posterius in motu est numerus tempo ristergo in omni motu est tempus: ergo nullus motus etiam angeli est in instanti.

¶ Respondeo dicendum, quod omnis mutatio habet duos terminos, quos non contingit simul esse. Vnde impossibile est quòd aliquis motus, vel mutatio sit in instanti hoc modo, q̄ idem instans ambos terminos complectatur. Vnde sciendum, q̄ in rebus corporalibus duo termini motus, vel mutationis dupliciter possunt se habere. Vno modo q̄ sit assignare instās in quo terminus ad quem primo est. Et aliud instans in quo terminus à quo vltimo est; & sic eū inter quælibet duo instantia sit tempus medium, sequitur q̄ de vno termino motus in alium fiat transitus per tēpus, & sic talis mutatio est in tempore, & non in instanti. Hoc autem contingit quādo inter duos terminos motus est aliquod medium accipere, sicut inter album, & nigrū, & inter esse hic & ibi. Sed aliqui termini mutationis sunt, inter quos non est accipere medium, sicut inter album, & non album, inter ignem, & non ignem, inter tenebrosum & luminosum, quia affirmatio, & negatio sunt secundum se immediata. & similiter priuatio & forma in subiecto determinato, & in talibus licèt fit accipere instans in quo primo est terminus ad quem, non tamen est accipere instans, in quo vltimo est terminus à q̄. Cùm enim inter quælibet duo instantia sit tempus medium, sequeretur, q̄ in illo tempore medio in neutro extremorum esset, quod est impossibile, cùm sint extrema omninò immediata. Oportet ergo dicere, q̄ cum illud instans, in quo primo est terminus ad quem, sit terminus alicuius temporis, q̄ in toto tempore præcedenti duret terminus à quo, & sic cum inter tempus & instans, quod est terminus temporis, non sit tempus medium, non fit transitus de vna extremitate in aliam in tempore, sed in instāti, primo enim desinit esse terminus à quo, & incipit terminus ad quem, & huiusmodi mutationes dicuntur esse instantaneæ, sicut illuminatio, generatio & corruptio. Sed oportet q̄ istæ mutationes sint termini motuum continuorum, & in tempore existētium, quia tempus in quo est vltimo terminus à quo mensurat aliquem motum secundum q̄ subiectum accedit ad terminum ad quem, sicut per alterationē materia disponit ad formam, et per motum localem corpus lumino sum accedit ad situm, in quo illuminat, et secundum hoc dicitur q̄ generatio, et corruptio sunt termini alterationis, et illuminatio motus localis. Sic ergo duæ sunt mutationes corporalium, sed neutra harum potest esse in motu angeli. Cum enim motus angeli attendatur secundum diuersos contractus virtuales angeli ad diuersa loca, qui quidem contractus non sunt continui, sequitur q̄ motus angeli non sit continuus, et ita tempus quod propriè mensurat motum angeli non est continuum, cum continuitas temporis sit ex continuitate motus, vt dicitur in 4. Phy. (T.c.104.) Non enim potest dici, q̄ motus angeli mēsuretur tempore continuo, quod est numerus motus cœli, quia motus angeli non dependet ex motu cœli, et sic sequitur q̄ motus angeli mensuretur quodam tempore in quo sunt instantia sibi succedentia sine cō tinuatione, quia tempus ex hoc, quod est numerus nō est continuum, sed ex hoc q̄ est numerus motus continui. Sic ergo in motu angeli duo extrema motus nō sunt in duobus instantibus, inter quæ sit tempus medium, neque iterum vnum extremorum est in tempore, et aliud in instanti, quod terminat tempus, sed duo extrema sunt in duobus instantibus, inter quæ nō est tempus medium, et sic oportet dicere quòd motus angeli sit

ar. 149.c. ar. 149.c. fi. & 4.d. 17.q.1. ar. 3.q.2. ad 2. & d. 17. q.1. ar. 3. q.3. ad 3.

11.q.118.ar 7.ad 4. 1.p.q.63. ar.6.ad 4.

Ar. 187.c. atti. 2748 ar. 187. Ar.270.

geli sit in tempore, licèt alio modo, quàm motus corporales sunt in tempore.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd mutatio angeli secundum prædicta ostenditur esse simplicior, q̄ aliqua mutatio corporalis. Est.n. simplicior quā illa mutatio, cuius duo extrema sunt in duobus ītātibus int r quæ cadit tempus medium, tamen inter duo instantia motus angeli non cadit tempus medium. Similiter etiam simplicior est quàm illa, cui vnum extremum est in toto tempore continuo, cum vnum extremum sit in instanti indiuisibile, et tamen non intercidit tēpus medium, sicut nec ibi; et quia est simplicior, ideo etiam sequitur quòd sit nobilior.

¶ Vnde patet solutio ad secundum.

1. p. q 53. ar.3. ad 3.

QVAEST. V.

DEinde quæsitum est de homine.

¶ Et circa hoc quæsitum est de partibus naturæ humanæ. De sacramentis gratiæ. Et de conuersatione humanæ vitæ.

¶ Circa primum quærebantur duo.

¶ Primò de anima.

¶ Secundò de corpore.

ARTICVLVS V.

Vtrùm sint eiusdem, substantiæ anima sensitiua, & intellectiua.

de anima ar. 10. o.

DE anima autem quæsitum est, vtrùm sint eiusdē substantiæ anima sensitiua & intellectiua; & ostendebatur, quòd non. Nam prima sensitiua educitur de potentia materiæ, intellectiua verò est per creationem. Non est ergo eadem substantia vtriusque.

¶ Præt. In nulla substantia quę sit vna, & eadem est eodem tempore motus ad oppositа. Sed sensus & ratio eodem tempore mouentur ad oppositа, sicut dicit Apostolus ad Roma. 7. Video aliam legem in membris meis repugnantem &c. ergo sensitiua & rationalis non sunt vnius substantiæ.

¶ Præt. Corruptibile, & incorruptibile non sunt eiusdem generis: ergo nec idem numero. Sed anima sensitiua est corruptibilis, intellectiua verò incorruptibilis: ergo sensitiua, & intellectiua non sunt eædem numero, & sic nec eiusdem substantiæ.

¶ Præterea, Anima sensitiua est communis nobis & brutis. Sed in brutis educitur de potentia materiæ: ergo & in nobis: non est ergo eadem cum intellectiua, quæ est per creationem.

¶ Contra. Vnius perfectibilis vna est perfectio. Sed corpus humanam est perfectibile: ergo anima quæ est eius perfectio est vna.

¶ Respondeo dicendum, q̄ circa ordinem formarum est duplex opinio. Vna est Auicebron, & quorūdam sequacium eius, qui dicunt q̄ secundum ordinē generum, & specierum sunt diuersæ formæ substantiales sibi inuicem aduenientes, sicut est substantia, est corpus, est animatum, & est animal. Dicunt ergo, quòd quædam forma substantialis est per quam est substantia tantum: & postea est quædam alia per quā est corpus, deinde est & alia per quam est animatum: & alia per quam est animal, et alia per quam est homo, et sic dicunt de aliis formis substantialibus rerū. Sed hæc positio stare non potest, quia cum forma substantialis sit quæ facit hoc aliquid, et dat esse substantiale rei, tunc sola prima forma esset substantialis, cum ipsa sola daret esse substantiale rei, & facere hoc aliquid, omnes autem post primam essent accidentales aduenientes, nec darent esse rei simpliciter: sed esse tale, & sic in amissione, vel acquisitione ipsarum non esset generatio & corruptio, sed tantum alteratio vnde patet hoc non esse verum. Simile etiam esset in potentijs animæ, nam sola prima; s. vegetabilis esset forma substantialis, & faceret hoc aliquid, aliæ uero essent accidentales, quod omnino est falsum. Et ideò dicendum est, quòd huiusmodi formæ differunt secūdum perfectum & imperfectum. Est enim aliqua forma quæ non erat nisi esse corpus tantum. Aliqua est magis perfecta, quæ etiam dat esse & viuere quocunque modo viuēdi. Aliqua quæ cum his dat etiam sensum: vnde patet quod semper vltima est perfectior primis, & habet se ad priores, sicut perfectissima ad imperfectissimam, & ideo quicquid continetur in ipsis totum est virtute in vltima. Vnde dicendum est, q̄ vna & eadem essentia est animæ sensitiuæ & intellectiuæ, sed intellectiua habet se ad sensitiuam, sicut perfectum ad imperfectum. Quod autem specialiter anima sensitiua, & intellectiua sint vnius essentiæ signum est, quia nisi vires animæ radicarentur in vna essentia, nunquam vna impediretur ab alia, nec etiā virtus vnius redundaret in aliam. Item cùm intellectus non habeat determinatum organum in corpore quo mediante exerceat operationes suas, ad quid vniretur corpori, nisi esset eiusdem essentiæ cum anima sensitiuaꝫ Sic ergo patet quod vna essentia est animæ sensitiuæ, et intellectiuæ, sed differunt secūdum perfectum, et imperfectum, vt dictum est.

ar. 149.c.

ar.6.42.c. 12.q.37.ar. 1.o.veri.q. 13.ar. 3. c. & q.20 æ. 3.

¶ Ad primum ergo dicendum, quod anima sensitiua educitur de potentia materiæ in brutis: in nobis vero non, sed est per creationem: cùm eius essentia sit essentia animæ rationalis, quæ est per creationem.

pot q.3.ar 11. 9. ad 9. & 10.

¶ Ad secundum dicendum, quod non est inconueniens aliquid idem existens secundum diuersas vires, vel partes moueri ad oppositа, et ideo licèt substantia animæ humanæ sit eadem sensitiuæ, et intellectiuæ, tamen potest secundum diuersas partes, et vires moueri ad oppositum, vt scilicet sensus moueatur ad ea quæ sunt sibi propria, et ratio ad ea ad quæ ordinatur.

ar.44.c.fi.

¶ Ad tertium dicendum, quod licèt incorruptibile non sit idem cum corruptibili: tamen inuenitur aliquid incorruptibile, quod habeat aliquā proprietatem communem corruptibili: et sic est in anima rationali. Nam ipsa substantia animæ est incorruptibilis, nihilominus, tamen habet aliquid in se, s. sensitiuū quod est commune etiam corruptibili.

¶ Ad quartum dicendum, quod licèt anima sensitiua sit communis in nobis, et brutis quantum ad rationem generis: tamen quantum ad rationem speciei alia est in homine et alia in brutis, et similiter alia in asino et alia in æquo, et in boue, et secundum quod differunt aliqua specie, ita etiam differt in eis anima sensitiua, et ideo non sequitur, quod si in brutis educatur de potentia materiæ, quod etiā in homine, quia in homine est altioris speciei, et est per creationem.

QVAEST. VI.

ARTICVLVS VI.

Vtrùm corpus resurgat idem numero.

Reproba-tio Opinio 1.ar.6. & 1. p. q. 76.3 o. & ar.6.ad 1. & 3 p q. 76.ar.4.c. & q.77.ar. 6.c.

DE corpore autem quæsitum est, vtrum resurget idem numero: et ostendebatur quod non: quia secundum Philosophum in Top. illud dicitur idem numero, quod est idem proprio, accidente, et diffinitione. Sed corpus in resurrectione non habebit eadē propria: quia modo risibile, tunc non, non eadem accidentia, quia nunc albus, crispus, niger, et huiusmodi, quæ tunc non erunt, non eadem etiam diffinitio, quia

4.d.44.q. 1.ar.1.q.1. & 6.

Universidad de Deusto
Biblioteca

quia modo diffinitur per mortale, tunc vero non mortale erit: ergo videtur, quòd non resurget idem numero.

¶ Præterea, Identitas materiæ facit idem numero. Sed materia corporis resurgentis non erit eadem cum corpore, quod nunc est, cùm multæ formæ reiterentur in ea: ergo corpus non resurget idem numero.

¶ Præterea, Philosophus dicit in lib. de anima, q̃ non est eadem statua numero quæ destruitur, & de eodem ære reficitur. Pari ergo ratione corpus, quod modo corrumpitur non erit idem numero cum eo, quod resurget.

¶ Præterea, Constat q̃ homo humanitate est homo, & vna humanitate vnus homo. Sed in corpore, quod nunc est, & resurget, erunt duæ humanitates: quia per mortem destruitur forma totius: ergo erunt duo homines, & sic videtur quòd corpora non resurgent eadem numero.

Contra Iob 19. quem visurus sum ego ipse, &c.

¶ Respondeo dicendum, quòd ad hoc, quòd aliquid sit idem numero requiritur identitas principiorum essentialium. Vnde quodcunque principiorum essentialium etiam in ipso individuo varietur necesse est etiam identitatem variari. Illud autem est essentiale cuiuslibet individui, quod est de ratione ipsius, sicut cuilibet rei materiali sunt essentialia materia, & forma: vnde si accidentia vatientur, & mutentur, remanentibus principijs essentialibus individui, ipsum individuum remanet idem. Cum ergo principia essentialia hominis sint anima, & corpus, & hæc remaneant: quia resurget eadem anima, & idem corpus: dicendum, quòd corpus hominis resurget idem numero.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd obiectio illa procedit ex falso intellectu literæ. Non enim dicitur idem numero illud, quod habet idem accidens nunc & postea, & idem proprium: sed illud est idem numero quod est idem cum accidente, & idem cum proprio, sicut cum subiectum est idem cum accidente, proprio, & diffinitione: & non illa quæ habent idem accidens idem proprium, & vnam diffinitionem, vnde patet, q̃ obijciens falsè intellexit textum. Dato autẽ, q̃ secundum illum intellectum procedat obiectio dicendum, q̃ intelligitur de accidentibus individuantibus. s. de dimensionibus, & erunt hæc in corporibus glorificantis. Item erit ibi idem proprium. s. risus. Iob 8. Implebitur os tuum risu, & labia tua iubilo. De diffinitione verò dicendum, quòd licèt resurgat immortale, tamen vera mortalitas non tolletur ab eo: quia natura humana erit ibi, qua ex se hẽt q̃ sit mortalis.

¶ Ad secundum dicendũ, quòd licèt eadẽ materia faciat idẽ numero, non tamen materia nuda, nec quæ facit principium in numero: sed vna materia secundũ, q̃ est sub dimensionibus terminantibus ipsam facit idem numero, vnde licèt multæ formæ reiterentur in anima corporis resurgentis, tamen resurget corpus sub eisdem dimensionibus, & cum eisdem principijs essentialibus.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ Aug. dicit contrariũ. Ipse enim vult si statua reficiatur ex eodem ære, q̃ sit eadem numero. Nihilominùs tamen dicendum, q̃ omnia artificialia ponuntur dupliciter in genere, vel in specie, quia vel per materiam suam, vel per formam suam. Naturalia autem ponuntur in genere, vel specie tantùm per formam suam; formæ autem artificiales, quia sunt accidentia, ideo oportet, quòd collocentur in genere, vel specie, vel materia: naturales vero non, quia sunt substantiales. Dico ergo quòd si eõ fideretur statua prout ponitur in genere, vel specie per materiam suam: sic reficitur eadem statua. Si verò cõsideretur prout ponitur in genere, vel specie per formam: sic dico quòd non reficitur ea dem, sed alia: quia alia est forma huius & alia illius; in corpore autẽ non est sic, quia in corpore erit eadem forma.

¶ Ad quartum dicendum, quòd non sunt diæ humanitates in corpore, quod corrumpitur & quod resurgit, sed vna, quia principia essentialia non mutantur, sed sunt eadem.

3. p. q. 54. ar. 4. ad 2. 4. di. 44. q. 2. art. 1. q. 2. ad 1. & 2.

4. d. 44. q. 2. ar. 1. q. 2. ad quartũ

Statutare facta si fit eadem.

QVAESTIO VII.

DE sacramentis verò gratiæ quæsita sunt tria.
¶ Primò de sacramento confirmationis.
¶ Secundò de sacramento Eucharistiæ.
¶ Tertiò de sacramento matrimonij.

ARTICVLVS VII.

Vtrùm solus episcopus debeat conferre sacramentum confirmationis, vel etiam alius.

CIrca primum quæritur, vtrum solus Episcopus debeat conferre sacramentum cõfirmationis, vel etiam alius, & videtur quod non solum Episcopus, sed etiam q̃libet sacerdos possit conferre. Cõstat enim quod in confirmatione confertur gratia spiritualis. Sed huius gratiæ collatio sic est ordinata, vt nõ possit impediri; constat autem, quod per absentiam Episcoporum multotiens impeditur, quia non sunt vbique præsentes: ergo debet conferri per ministerium sacerdotum, qui sunt vbique præsentes.

¶ Præt. Sacramenta instituta sunt propter vtilitatem: ergo debent eo modo conferri, quo competit vtilitati omnium, non autem competeret vtilitati si solus Episcopus conferret hoc sacramentum, in quo datur robur spiritus sancti, q̃ia nõ omnes habent oportunitatem Episcopi; ergo debet fieri per sacerdotes, per quos possunt omnes consequi hanc utilitatem.

¶ Præterea, Constat quod sacramentum baptismi est maius quam sacramentum cõfirmationis. Sed baptismus potest conferri per quoslibet sacerdotes: ergo multo magis confirmatio.

¶ In contrarium est Ecclesiæ consuetudo.

¶ Respondeo dicendum, quòd propriis ministeriis sacramenti confirmationis est Episcopus, & hoc probatur ratione, & auctoritate. Ratione quidẽ, quia confirmatio ad hoc fit, vt homo in quadam perfectione constituatur, cum detur ad robur spiritus sancti, vt s. homo ex hoc fiat fortis, & robustus ad confitendum, & proponendum fidem coram regibus, & principibus, vnde & propter hoc fit in fronte, vt non pertimescat, nec confundatur proponere fidem coram omnibus, & defendere. Sicut aurẽ Dionysius dicit, tres sunt actiones hierarchiæ, s. purgare, illuminare, et perficere purgare est proprium diaconorum, illuminare presbyterorum: et hoc consistit maximè in eucharistia, perficere verò est episcoporum; et ideò omnia sacramenta, quæ ad perfectionem cõferuntur, pertinet ad collationem episcopi, quæ sunt collatio ordinum, consecratio virginum, et vasorum, et confirmationis sacramentum, vnde alius non potest conferre confirmationis sacramentum nisi episcopus. Hoc etiam patet auctoritate scripturæ. Confirmatio enim succedit in locum impositionis manuum. Hoc autem non poterat fieri nisi per solos apostolos, vnde et per Philippũ, qui prædicauerat verbum Domini in Samaria, non imponebantur manus, s. d. Apostoli qui erant Hierosolymis audito, quòd Samaria recepit verbum Dei, miserũt ad eos Petrum, et Ioannẽ, et postea sequitur. Tunc imponebant manus super illos etc. vnde cum episcopi succedant in locum Apostolorum, solis episcopis debetur collatio sacramẽti confirmationis. Inuenimus tamẽ quòd aliqua quæ in quadam perfectione constituuntur, ex dispensatione committuntur simplicibus sacerdotibus, sicut collatio minorum ordinum, & huiusmodi, quod etiam de confirmatione fieri posset cum dispensatione, sine qua nullus debet cõferre hoc sacramentum, nisi solus episcopus.

4. d. 13. q. 1. ar. 1. q. 1. ad 1. & 2. q. 2. ad 1.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd non omnia sacramenta, in quibus confertur gratia spiritualis potest confectre sacerdos, vnde licèt in sacramento confirmationis conferatur gratia spiritualis, non tamen competit sacerdoti, quia perfectiori modo in sacramẽto ordinis confertur gratia spiritualis, quòd reseruatur solis episcopis propter perfectionem in qua constituit. Nec obstat de impedimento, quia possunt recurrere ad ciuitates, in quibus sunt episcopi ꝓsentes.

¶ Et per hoc patet solutio ad secundum.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ sacramentum baptismi est maius necessitate non perfectione. & ideo propter eius necessitatem non solum sacerdotes, sed etiã quilibet christianus potest baptizare in articulo necessitatis, vbi non hꝫ copia sacerdotalis, seruata nihilominus forma sacramenti. Confirmatio verò quia nõ est adeo necessaria & constituit in quadam perfectione, vt dictum est, maiorib. reseruatur, s. solis episcopis.

3. p. q. 72. ar. 11. ad 1. & 4. di. 7. q. 3. ar. 1. q. 3. o. & dis. 25. q. 1. ar. 2. ad 3.

2. d. 39. ar. 4. ad 1. & q. 100. ar. 2. ad 1. & 3. P. q. 67. ar. 3 45. 8. ad 2.

4. d. 13. q. 1. ar. 1. q. 2. ar. 2. o.

QVAEST. VIII.

CIrca sacramentũ eucharistiæ quæsita sunt duo.
¶ Primò de illis qui excluduntur à consecratione per fornicationem.
¶ Secundò de illis qui excluduntur à participatione sacramenti per excommunicationem.

ARTICVLVS VIII.

Vtrùm aliquis possit audire missam sacerdotis fornicarij, quin peccet mortaliter.

AD Primum quæsitum est, vtrùm aliquis possit audire missam sacerdotis fornicarij quin peccet mortaliter, videtur, quòd non possit audire sine peccato mortali. Ecclesia enim præcepit sub anathemate, q̃ nullus audiat missam à fornicario sacerdote. Sed facere contra huiusmodi mandatum est peccatum mortale, ergo &c.

¶ Contra est, quòd in multis locis per mundum sustinetur.

¶ Respondeo dicendum, quòd circa hoc est considerandum, q̃ aliquid quãtum ad ius naturale est per se malum, & aliquid malum est quantum ad ius positiuum. Quicunque enim sacerdos in peccato mortali existens celebrat, peccat mortaliter, vnde si constaret mihi eum esse in peccato mortali, & inducerem eum ad celebrandum peccaré mortaliter, & hoc est secundum ipsum ius naturale, quia hoc est prouocare eum ad peccatum mortale. Ius autem positiuum addit plus, quòd non solum non debeam inducere eum ad celebrandum, sed etiam si audiam eius missam pecco mortaliter, quod quidem institutum est in pœnam sacerdotis fornicarij. Attendendum tamen est, quòd hoc non intelligitur de quolibet sacerdote fornicario, sed de publicis fornicarijs, qui propriè dicuntur publici, quando iudicio & sententia ecclesiæ vocant publici. Vnde quicunque à tali fornicario publico audit missam peccat mortaliter.

3. p. q. 82. ar. 9. o. & 4 d. 5. q 2. ar. 2. q. 4. o.

4-d. 24. q. 2. arti 3. q. 5. o.

¶ Ad illud quod obijcitur dicendum, q̃ si sustinetur à prælatis propter hoc non excusatur, quia hoc est vel propter negligentiam, vel propter miseriam, & defectum ipsorum prælatorum, qui non sunt ausi corrigere alios, cum in se multa corrigenda cognoscant, vel etiam propter timorem aliquando, vnde non excusantur propter hoc.

4-d. 23. q. 1 ar. 3. q. 3. o Ad contrarium.

4 d. 18. q. 2 ar. 4. q. 3. o.

ARTICVLVS IX.

Vtrùm aliquis loquendo, comedendo, seu stando cum excommunicatis peccet mortaliter.

CIrca secundum quæsitum fuit, vtrùm aliquis loquendo, comedendo, seu stando cum excommunicatis peccet mortaliter, & videtur q̃ sic, quia multa magistri decretorum, & magni hoc dicunt.

¶ Præterea, Facere contra præcepta ecclesiæ est peccatum mortale, sed ecclesia mandat q̃ nullus loquat, nec comedat cum excommunicatis: hoc ergo qui facit peccat mortaliter.

¶ Præterea, Quædam decretalis dicit, vbi consulebatur summus pontifex, vtrùm posset participari excommunicatis: quòd hoc etiam pro vitando dispendio mortis non debet facere, & huius assignat causã dicẽs, quia est peccatum mortale, videtur ergo, quòd quicunque in aliquo participat cum eis peccet mortaliter.

¶ Contra est, q̃ nos videmus multos perfectos viros hoc facientes, qui nullo modo hoc facerent, si esset peccatum mortale.

¶ Respondeo dicendum, q̃ aliquis per excommunicationem separatur à communione fidelium, non autem hominum nisi per accidens, quia in tantũ separatur à communione hominum, inquantum conuenit separari à communione fidelium; dico ergo q̃ aliquis potest communicare seu participare cum excommunicato directè, & indirectè, directè quidem in his qui sunt fidelium, & sic ille qui hoc modo communicat sibi peccat mortaliter. Et hoc contingit tripliciter, quia si cõmunico secum in diuinis, sicut si orem pro eo, vel audiam missam cũ eo, & in aliis spiritualibus. Item si ex contemptu, & hoc in quocunque communicat quis cum eo, quasi contemnens mandatum ecclesiæ peccat mortaliter. Item quicunque participat secum in crimine, & in causa. Indirectè verò communicat quis cum eo in his, quæ sunt hominis, sicut in verbo, in cibo, & in his quæ sunt simpliciter humanæ conuersationis, & secundum hoc non peccat mortaliter, sed venialiter: nisi faciat ex contemptu, vt dictum est.

¶ Ad primum ergo dicendum, q̃ opinio Decretistarum non est vera, quia ipsi plus assentiunt in his, & sequuntur ius humanum quam diuinum, cum plus sit assentiendum diuino q̃ humano, & ideo melior est opinio aliorum qui dicunt contrarium.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ communicare cũ excommunicato directè est contra præceptum ecclesiæ, & est peccatum mortale, sed indirectè nõ est contra, sed præter præceptum ecclesiæ, & hoc non est peccatum mortale, sed veniale. Vnde sciendum est, quòd quædam sunt per se malum, & hæc non possunt fieri sine peccato, sicut communicare excommunicato in his quæ sunt excommunicari, & ideo non possunt fieri sine peccato. Quædam verò sunt occasiones malorum tantùm, & ista possunt fieri sine peccato mortali, & sic est loqui, vel comedere cum excommunicatis.

¶ Ad tertium dicendum, quòd non solum quis debet subire mortem antequam peccet mortaliter, sed etiam antequam peccet venialiter, quia peccatum inquantum peccatum nunquam esset eligibile. Si enim esset eligibile nunquam esset peccatum, & sic nõ peccarem si facerem, & ideo per hoc non concluditur, q̃ ideo non sit participandũ eis, quia est peccatum mortale, & qui hoc facit peccat mortaliter, quia etiam si esset veniale non esset participandum eis, & tamen non peccaret mortaliter participando.

ar. 9. & 22. q. 110. ar. 3 ad 4. 4. dis. 18. q. 3. ar. 4. q. 3. ad 1.

¶ Vel dicendum est, q̃ decretalis illa intelligitur de illis qui directè communicant excommunicatis.

QVAE-

Universidad de Deusto
Biblioteca

QVAEST. IX.

CIrca sacramentū matrimonij quæsita sunt duo.
¶ Primò de maleficiatis.
¶ Secundò de frigidis.

ARTICVLVS X.

Vtrùm maleficia impediant matrimonium.

3 di.34 q. 1. ar.3.o. AD primum quæsitum est, vtrùm maleficia impediant matrimonium: videtur quòd non: quia opus Dei est fortius quam diaboli. Sed matrimoniū est opus Dei: maleficium verò opus diaboli; ergo matrimonium est fortius maleficio: non ergo impeditur per ipsum.

¶ Contra, Maior est potestas dæmonis, quam hominis: Sed homo potest matrimonium impedire; ergo & dæmones.

¶ Respondeo dicendum, quòd matrimonium, est quasi quoddam pactum. Nam per matrimonium vnus tradit potestatem sui corporis alteri ad carnalē copulam. Constat autem, quòd pactū de impossibili nullum est, cum nullus possit se obligare ad impossibile: & ideo quando aliquis obligat se per matrimonium ad carnalem copulam, si hoc sit etiam impossibile, matrimonium nullum est. Sed notandum est q̄ impossibilitas carnalis copulæ ex aliquo impedimento prouenies potest dupliciter considerari: quia vel illud impedimentum est superueniens matrimonio iam consummato: vel præcedens. Si est superueniens, tunc matrimonium iam consummatum nunquam soluitur. Si verò impedimentum præcedat, tūc matrimonium nondum consummatum soluitur. Itē circa hoc sciendum, quòd impedimenta huiusmodi, vel sunt perpetua, vel ad tempus. Si sunt perpetua, tunc matrimonium illud simpliciter impeditur. Si verò sunt temporalia, tunc matrimonium non impeditur simpliciter, sed ad tempus: ita tamen q̄ impedimentū in vtrisque præceda. De maleficijs autem sciendum est, q̄ quidam dixerunt q̄ maleficium nihil est, & q̄ hoc proueniebat ex infidelitate: quia volebant quòd dæmones nihil sunt, nisi imaginationes hominum, in quantum s. homines imaginabantur eos: & ex ista imaginatione territi lædebantur. Fides verò catholica vult quòd dæmones sint aliquid, & possint nocere suis operationibus, & impedire carnalem copulam: & ideo huiusmodi impedimenta si præcedant, & sint perpetua, vt dictum est, simpliciter impediunt matrimonium.

4.d.34.ar. 5.c.& 36. arti.3. di. 40 ar.4. ad 6.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd etiam diabolus est opus Dei, & non solùm matrimonium: & inter opera Dei vnum est fortius alio: & vnum impeditur per aliud magis forte. Vnde cum diabolus sit fortior quàm matrimonium: nihil prohibet per ipsum matrimonium impediri.

4.d.34.o. 4.ad 3. & dist.36.ar. 2.& di.39. 4. ad tertiu.

ARTICVLVS XI.

Vtrùm frigiditas impediat matrimonium.

CIrca secundum quæsitum est, vtrùm frigiditas impediat matrimonium. Videtur quòd non, quia senes sunt frigidi, & tamen contrahunt matrimonium.

¶ In contrarium est, quia nullus obligat se ad impossibile. Sed impossibile est frigidis carnaliter alicui copulari: ergo si adhoc obligant se, pactum huiusmodi nullum erit.

¶ Respondeo dicendum, quòd frigiditas eadem ratione impedit matrimonium, sicut maleficium, cum

sit eadem impossibilitas in vtroque: nihilominus tamen differt frigidus, & maleficiatus. Frigidus enim est impotens simpliciter quantum ad omnes, maleficiatus verò quidem impotens: non tamen quò ad omnes, sed quò ad vnam tantùm. Nam maleficium constitit in imaginatione viri respectu vnius mulieris: in quantum. s. operatione dæmonis fit illi abhominatio alicuius mulieris, quam propter horrorem refugit & respuit: & ideò aliter impedit frigiditas & aliter maleficium. Nam frigiditas impedit aliquē ita quòd oportet quòd remaneat absque omni spe contrahendi si ab vna impediatur. Vnde si aliquando aliquis efficitur potens oportet reintegrare primū matrimonium: vnde frigiditas soluit contractum & impedit contrahendum: maleficiatus verò impeditur quantùm ad istam tantùm, vnde datur ei licentia nubendi alteri, & mulieri similiter, vnde maleficium soluit contractum sed non dirimit contrahendum, vt iam patet.

4. di. 34. 2. ad 5. & 3.c. 4. di. 34. 2 ad 5 3.c.

¶ Ad primum ergo dicendum, q̄ senes sunt frigidi, non quidem ad actum generationis: sed ad generationem prolis: & ideò cum possint carnaliter copulari non soluitur matrimonium: frigiditas verò quæ omninò carnalē copulā impedit, soluit matrimonium.

QVESTIO X.

CIrca conuersationem verò humanæ vitæ quæsita sunt quædam per comparationem ad proximum. Quædam verò per comparationem ad res, quæ in vsum hominum veniunt. Per comparationem verò ad proximum quæritur est de correctione fraterna: circa quam duo quæsita sunt.

ARTICVLVS XII.

Vtrùm aliquis debeat in publico, vel in priuato corrigere proximum.

3 P. q.55. 2ecun.ad 2. ma. q. 3. ar.2. ad 2. PRimò, vtrùm debeat aliquis in publico, vel in priuato corrigere proximum, vel fratrē suum. Videtur quòd occultè. Matthæi decimo octauo. Si peccauerit in te frater tuus, vade & corripe eum inter te & ipsum solum. Videtur ergo q̄ occultè sit corrigendus frater delinquens.

¶ Contra, ad Timot. 5. Peccantem coram omnibus argue.

¶ Præterea, Aliquæ constitutiones hoc habent, vt scilicet publicè corrigantur.

¶ Respondeo dicendum, quòd huiusmodi correctio ex charitate debet procedere: & inde est quòd dicitur fraterna correctio, & ideò oportet ordinem fraternæ correctionis sumere secundum ordinem charitatis. Ordo autem charitatis est, vt quis bono proximi præferat commune bonum. Item vt velit bonum proximi & conscientiæ & famæ: & in his magis velit bonum conscientiæ, quando vtrumq; haberi non potest. Et ideò his consideratis credo q̄ si esset aliquod peccatum carnale, seu spirituale, quod vergeret in detrimentum multitudinis, statim est reuelandum: cum præponderet bonum commune in ordine charitatis, vt dictū est, bono proximi siue sit famæ, siue conscientiæ. Quando verò non timetur multitudinis detrimentum, tunc debet quis vtrumq; custodire, scilicet bonum famæ & conscientiæ corrigendo occultè inter se & ipsum. Si autem ex hoc correctio non sequatur: tunc secundum ordinem Euangelij debet secum adhibere alium, vel etiam referre Ecclesiæ: nihilominus tamen & in hoc seruandus est ordo, vt si peccatum sit publicū, publicè corrigatur, si verò occultum occultè, &

art.5. 18.c. 22.93.ar. 2. c. ad 3.

occultè, & iō dicitur. Si peccauerit in te frater tuus, id est te sciente solum, &c. quantum ad occultum: quantum verò ad publicum dicitur. Peccantem. s. publicè coram omnibus argue.

¶ Et sic patet solutio ad primum vtriusque partis.

ad rationes 224. & in 20.224. ¶ Ad aliud verò dicendum, quòd illud constitutionibus ordinatum est, & seruari debet in his quæ vergunt in periculum & detrimentum societatis, & collegij.

ARTICVLVS XIII.

Vtrùm si aliquis sciat peccatum proximi peccet mortaliter referendo illud statim prælato suo.

SEcundo quæritur, vtrùm si aliquis sciat peccatum proximi peccet mortaliter referendo illud statim prælato suo, videtur q̄ sic quia facere contra ordinem Euangelii est peccatum mortale. Sed statim referre prælato est contra ordinem Euangelii: ergo peccat mortaliter.

attic 13.16.

¶ Contra est, quia hoc faciunt multi viri perfecti, qui nullo modo hoc facerent, si esset peccatum mortale.

¶ Præte. Prælati possunt non solum de præteritis, sed & de futuro prouidere cautelam, & ideo si eis referatur, non videtur esse peccatum mortale.

¶ Respondeo dicendum, q̄ verbum domini, quod dicit Matth. 18. de correctione fraterna, est intelligendum sicut alia verba quæ dicit pertinentia ad humanos actus, & seruari debet, secundum q̄ dependet à charitate. & ideo dico q̄ semper cum debitis circunstantiis intelligenda sunt. Sciendum est autem q̄ in criminibus triplicitèr procedit secundum iura: quia per inquisitionē, & hoc est in peccatis publicis, & non debet fieri, nisi præcedat clamor congregationis. Item per denunciationem, & per accusationem, & h est in priuatis. Si autem procedatur per accusationē, tūc debet fieri inscriptio, quia obligatur accusans ad talionem, & in hoc intenditur, ut finis, bonum reipublicæ, vnde hoc potest fieri secundum voluntatem suiepublicè siue priuatim. Si autem procedatur per denunciationem, tunc debet præcedere fraterna admonitio, quia finis huius est emendatio proximi. & ideo debet seruari ordo fraternæ correctionis, vtrum autem illatim cum quis scit fratrem suum peccasse debeat denunciare prælato, dico q̄ in his distinguendum est de conditionibus subditi, & prælati. Nam si ego scio q̄ frater per me corrigetur, tunc non debeo hoc denūciare prælato. Si autem vī q̄ hoc melius fiat per prælatum, & prælatus nihilominus sit pius, discretus & spiritualis non habens rancorem seu odium aduersus illū subditum, tunc licitè potest hoc denunciare sibi, & tunc nō dicit Ecclesiæ, quia non dicit ei sicut prælato, sed sicut personæ proficienti ad correctionem proximi & emēdam. Sed quia propter conditiones diuersas prælatorum & subditorum, non potest in hoc dari generale iudicium: quia aliquando prælatus, vel mouetur ad odium aduersus subditum, vel subditus non bene ferret verba prælati, ideo tenendum est hoc pro regula, q̄ in omnibus istis semper seruanda est charitas, & quod melius & magis expedire vī, & hoc intendat. s. emendam proximi, seruet quantum potest bonū charitatis, tunc denunciando non peccat. Si verò denunciet cuicunque personæ hoc ex malitia, & vt proximus confundatur, vel deprimatur, tunc denuncians, siue accusans peccat mortaliter.

Quādo est denunciandū prælato peccatū fratris.

¶ Ad primum ergo dicendum, q̄ si statim aliquis referat prælato adhibens debitas circunstantias & cōsiderans magis expedire, non facit contra præceptum euangelii, quia non dicit hoc ecclesiæ, sed personę proficienti, vt dictum est & ideo non peccat mortaliter.

¶ Ad secundum dicendum, q̄ et perfecti viri peccarent mortaliter si denūciando prælato, vel alicui personę intenderent aliquid qđ est contra intentionē præcepti.

¶ Ad tertium dicendū, q̄ si aliquis referat prælato cupā proximi intendēs vel cautelā in futuru, vel aliquid hmōi quod ad emendam proximi videret expedire, nō peccat. Si autem hoc siue prælato, siue alicui amico suo ex malitia referat tūc peccat mortaliter. Qđ si ex incautela alicui dixerit hoc, ita tamen q̄ no prouenīat inde aliud vel infamia, vel vituperium proximo delinquenti, tunc nō peccat mortaliter, licet incauté agat.

INCIPIT QVODLIBET DVODECIMVM.

QVAESTIO I.

QVæsitum est de rebus, quæ sunt supra hominem, & de rebus humanis.

¶ Circa primum quæsitum est de Deo, de angelis, & de cœlo.

¶ Circa primum quæsitum est de Deo quantum ad suum esse, quantum ad suam potentiam, quantum ad eius prædestinationem.

ARTICVLVS I.

Vtrum in Deo sit tantum vnum esse.

CIrca primum quæsitum est, vtrùm in Deo sit tantum vnum esse. Essentiale vt præter istud sit ētin Deo esse personale, & videtur sic, quia aliud est patrem esse, aliud filium esse, & aliud spiritum sanctū esse, sed esse essentiale non est aliud, & aliud ergo &c.

1.p.q 3.ar. 3. & c.d.8. ar.1.

¶ Præt. proprium formæ est quòd det esse. Sed in diuinis sunt tres proprietates personales, quæ obtinent vicem formæ. ergo &c.

¶ Contra. Aug. dicit. In diuinis tantum vnum esse.

¶ Respondeo dicendum, q̄ veritas fidei habet q̄ in diuinis solum est distinctio quæ est secundū relationes oppositas, relatio autē sicut & quælibet forma hēt esse ex comparatione ad illud cui inest, vnde esse filiationis est per cōparationē ad substantiā cui inest. relatio autem in diuinis non distinguitur ab eo cui inest, vel in quo est. quia est ipsa res, quæ refertur, sed distinguitur solū ex parte eius cui opponitur, & ex hac parte non desiderat esse relationis, sed distinctio & oppositio eius. & ideo est in Deo vnum tantum esse. s. essentiale.

ar. 182 ad 5.

¶ Ad primum ergo dicendum, esse dupliciter dr, quandoq; n. esse idem est qđ actus entis quand q; aut significat compositionem enunciationis, & sic significat actum intellectus, qūo intelligitur quando dicitur q̄ aliud est esse patris, & aliud filii, non primo modo.

ar. 181. & 4.d.6.q.2. ar.2. c.& ad 4.

¶ Ad secundū dicendum, q̄ sicut & quælibet forma, paternitas facit esse. s. patrem, qui est diuinum esse, & facit tantū vnum esse inquantū paternitas facit esse.

QVÆSTIO II.

ARTICVLVS II.

DEinde quæsitum est de potentia Dei.

¶ Et primò vtrùm Deus possit facere contradictoria simul esse.

¶ Secundò vtrùm possit facere infinita in actu.

¶ Ad

Universidad de Deusto
Biblioteca

1 p. q.25. ar.3 ad 3. & po. q.1.ar 70 & ar.173.

¶Ad primum dicendum q̃ non. Et hoc non importat in Deo imperfectionem potentiæ, sed quia hoc non habet rationem possibilis. Nam omnis virtus activa producit effectum sibi similem. Omne autem agit, agit inquantum est ens actu: ergo effectus agentis est actu, quicquid ergo repugnat ei, quod est esse actu, repugnat potentiæ activæ, quod esset si contradictoria simul essent.

¶Ad secundum dicendum, q̃ esse aliquid infinitum actu esset suspicari ex primo aspectu, quod esset impossibile, quia sequeretur illud esse æquale Deo; sed hoc non sequitur, quia ei quod est infinitum omnibus modis non adæquatur illi quod est infinitum uno modo: Ar.3.227. art 94 & 198.ad 2. & 1.p.q 7 art 2.3.4. & q 45 ar. 5. ad 3 & q.50.ar.2 ad 4. Datus enim quod est ignis infinitus secundum magnitudinem non adæquabitur Deo: quia & si sit infinitus in quãtitate, tamen est quid finitum specie. Deus autem omnibus modis est infinitus. Cùm ergo quæritur utrum sit possibile Deo facere aliquid infinitum in actu, dicendum q̃ non: potentiæ enim agentis per intellectum aliquid repugnat dupliciter; uno modo quia repugnat potentiæ eius, alio modo quia repugnat modo quo agit; primo modo non repugnat potentiæ Dei absolutè, quia non implicat contradictionem, sed secundo. Deus enim agit per suum intellectum, & per verbum quod est formativum omnium, unde oportet q̃ omnia quæ agit sint formata; infinitum autem accipitur sicut materia sine forma, nam infinitum se tenet ex parte materiæ. Si ergo Deus hoc ageret, sequeretur q̃ opus Dei esset aliquod informe, & hoc repugnat ei per quod agit, & modo agendi, quia per verbum suum omnia agit, quo omnia formantur. Vers q 2. ar.2.ad 3. & art.10. & q.19. art.3.c.& po.q.5.ar 11.3.ad 1.

QVAESTIO III.

ARTICVLVS III.

1 p. q.25. art.3.ad 3. & ar 6.o. & ar.8.ad 3.& veri. q.6 ar.3. o & art.2 14.

DEinde quæritur utrum sit certa, & videtur q̃ non, quia possibile est prædestinatum damnari, sicut Petrum si fuisset statim mortuus, quando peccauit, Christum negando. Si verò dicas q̃ prædicta locutio est de dicto vera: de re verò non. Contrà, quia hoc habet locum in formis separabilibus. Sed hæc forma, quæ est prædestinatio, est inseparabilis.

¶Respondeo dicendum, q̃ prædestinatio est quædã pars diuinæ prouidentiæ: prouidentia autem dicit directionem aliquorum in finem: & hæc præsupponit scientiam & voluntatem. Sic ergo prædestinatio habet certitudinem ex parte scientiæ Dei, quæ non potest falli: & ex parte voluntatis diuinæ, cui non potest aliquid resistere, & ex parte prouidentiæ, quæ certissimo modo ducit ad finem, cùm Deus sit sapientissimus. 1.p. q.23. ar.1 25 46 8.c veri. q 6.ar.1. c.1.ad.47. ar.10.

¶Ad primum ergo dicendum, q̃ prædestinatio habet certitudinem, & tamen non est necessarium prædestinatum saluari sed remanet contingens. Dictum est enim, q̃ habet certitudinem ex scientia, voluntate, & prouidentia: & nullum istorum contingentium impedit. scientia non, quia scientia Dei est futurorũ, prout sunt in præsenti, & secundum hoc sunt determinata. Voluntas non, quia voluntas Dei est principium totius entis: ergo non cadit sub ratione contingenti, vel necessitatis: sed hæc effluunt & ordinantur ex Dei voluntate, & sic ipsa Dei voluntas facit quædam esse contingentia, præparando causis contingentes illis rebus, quas vult esse contingentes: & similiter necessitat causas rebus, & effectibus necessariis: & sic voluntas Dei semper impletur, non tamen omnia necessariò eueniunt, sed eo modo, quo Deus vult ea esse, & vult q̃ sint contingenter. Prouidentia non, quia non tollit contingentiam. Ar.3.227. art 94 & 198.ad 2. & 1.p.q 7 art 2.3.4. & q 45 ar. 5. ad 3 & q.50.ar.2 ad 4. 1.p.q.19. ar 8 c.& veri.q.23 ar.5.c.

¶Ad secundum dicendum, quòd bona est distinctio: sed ad obiectum de formis dicendum, quòd aliter est de formis realibus: & aliter de prædicatis, quæ important aliquid pertinens ad actum rationis: quia in primis, scilicet realibus, si in eis debeat habere locum talis distinctio, oportet inesse separationem in re, & in consideratione: in secundis non requiritur: sed oportet quòd res illa cadat super alia consideratione: & sic dico quòd iste prædestinatus potest considerari vel vt in se vel ut diuinæ cognitioni relatus: & sic uno modo attribuitur ei quòd possit damnari, alio modo non.

ARTICVLVS IIII.

Vtrùm omnia subsint Fato.

DEinde quæritur de Fato, vtrũ omnia subsint fato.

¶Respondeo dicendum, quòd primò oportet scire quid sit fatũ: & sic postea faciliter patebit ad propositum. Videmus autem multa contingenter euenire. & ideo olim fuit dubium vtrum ista quæ variabiliter, & inordinatè contingunt reducantur in aliquam causam ordinantem, & qui dicunt q̃ non, dicunt fatũ nihil esse, vt Tullius dicit. Quidam dicunt q̃ in aliquã causam superiorem ordinantur, & isti nominauerunt fatum a fortis, quasi hic omnia sint præfata a quadam superiore causa, sed horum triplex opinio, quidam enim reduxerunt hoc in quandam seriem causarum, quam dicunt fatum, sicut stoici qui dicunt quòd nihil est quod non habeat causam, & posita causa necesse est ponere effectum. Si ergo euenit, vel est talis, vel talis effectus habuit causam, & hæc causa alia causam, & sic deinceps sicut aliquis est occisus de nocte quia exiuit domum, quare exiuit domum, quia sitiuit, quare hoc, quia talia comedit, & sic quia comedit salsa ex necessitate moritur. Ari. respondet negans duo prima. Primo, quòd non quicquid fit habet causam, sed tantum quòd fit per se. Quod autem ego occidar me exeunte est per accidens. Secundò dicit quòd non posita cã ponitur effectus: quia potest impediri, & ió non sequitur, vel non fiat series causarum. Alii reducunt hæc in aliam causam. s. in corpora cœlestia. ex quorum necessitate dicunt omnia accidere: vnde dicunt quòd fatum nihil aliud est quam vis positionis syderum. Hæc autem opinio dupliciter est falsa. primò quantum ad res humanas, quæ proueniunt ab intellectu: qui cum sit virtus incorporea non subiacet actioni alicuius corporis: & ponere animam subiacere virtuti corporum, cœlestium nihil aliud est quam ponere intellectum non differre à sensu. vt dicit Phil. in primo de anima in fine (To. c.150.) tamen per accidens, & occasionaliter subditur anima cœlo, inquantum intellectus afficitur per passionem corporis, non tamen ex necessitate mouetur ab eo, secundo, quia multa in rebus naturalib. contingunt quæ non accidunt ex necessitate cœli, sed per accidens, & non habent causam. Alii reducunt omnia hæc in causam supra cœlestem, s. in prouidentiã Dei, à qua omnia sunt prædeterminata & ordinata. & secundum istos fatum erit quidam effectus prouidentiæ, quia prouidentia nihil aliud est quam ratio ordinis rerum, prout est in mente diuina. fatum verò est explicatio illius ordinis prout est rebus. Vnde Boe. Fatum est immobilis dispositio rebus mobilibus inhærens. Sic ergo accipiendo fatum potest dici quòd omnia subiiciuntur fato. vnde dicitur Oseæ 2. super illud. Non vocaberis ultra Baalim, sed vir meus, quod idẽ est vtrumque, sed Deus uoluit hoc, quia Baalim nomen erat cuiusdam gentilium,

tilium, & ideo sunt vitanda nomina gentilium, cum quibus nec nomina conuenit habere communia, & ideò Augustinus dicit. Si quis hoc modo intelligat fatum, sententiam teneat, linguã corrigat vt non dicat fatum, sed prouidentiam Dei.

QVAESTIO V.

ARTICVLVS V.

Vtrùm esse Angeli sit accidens eius.

DEinde quæsitum est de Angelis.

¶Et circa hoc quæsita sunt duo.

¶Primò, vtrùm esse Angeli sit accidens eius: & videtur, quòd non, quia accidens intelligitur inesse alicui præexistenti: Angelus autem non præexistit ipsi esse.

¶Contra, Hyl. dicit, &c.

¶Respondeo dicendum, q̃ opinio Auicen. fuit, quòd unum & ens semper prædicant accidens: hoc autem non est verum. quia vnum prout conuertitur cum ente, signat substantiam rei, & similiter ipsum ens. Sed vnum prout est principium numeri signat accidens. Sciendum ergo quòd vnum quodq; quod est in potentia & in actu, sic actu per hoc quòd participat actum superiorem: per hoc autem aliquid maximè sit actu quòd participat per similitudinem primum & purum actum. Primus autem actus est esse subsistens per se: vnde completionem vnũquodque recipit per hoc quòd participat esse: vnde esse est complementum omnis formæ, quia per hoc completur quòd habet esse. & habet esse cum est actu: & sic nulla forma est, nisi per esse: & sic dico quòd esse substantiale rei non est accidens, sed actualitas cuiuslibet formæ existentis, siue sine materia, siue cum materia, & quia esse est complementum omnium, est quòd proprius inde effectus Dei est esse, & nulla causa dat esse nisi inquantum participat operationem diuinam, & sic propriè loquendo non est accidens, & quod Hyl. dicit, dico quòd accidens dicitur largè omne quod non est pars essentiæ, & sic est ipse in rebus creatis, quia in solo Deo esse est eius essentia. 1.d.3.q.4. ar.2.ad 2. po.q.1.ar 11.2.ad 3. 1.p.q.45. ar.1.o. veri. q.1 ar.9.ad 7. 1.p.q.17. ar.4.o & 5.c.& ma. q.10.ar1. 8.9.

ARTICVLVS VI.

Vtrùm diabolus cognoscat cogitationes hominum.

SECVNDO quæsitum est, vtrùm Diabolus cognoscat cogitationes hominum.

¶Respondeo dicendum, quòd cognoscere cogitationes cordis potest contingere dupliciter, in se, & per se, & in aliquo effectu. primò solius Dei est. Ie. 15. Pranum est cor hominis & inscrutabile, vnde nec angeli sic eas cognoscunt, cuius ratio est triplex. una, propter debilitatem esse quod habent eo quòd supra gradum quo aliquid est ens in potentia, est gradus quo res sunt in anima. Alia ratio est, quia quod est in veritate causæ alicuius nõ potest cognosci nisi à cã quæ nata est mouere illam, voluntatem autem mouet solus Deus. Cùm ergo omnes cogitationes dependeant à voluntate sicut à sua causa, solus Deus eas cognoscit. Alia ratio est, quia angeli illa quæ cognoscunt naturaliter, cognoscunt per species naturaliter inditas, & hæ sunt species rerum naturalium, non autem cogitationum: quia hæc non reducuntur ad causam naturalem, vel non pertinent ad cognitionem naturalium: tamen per effectus cogitationum cognoscunt cogitationes, sicut & homo facit, cum ipsi subtilius cognoscunt effectus, qui causantur ex cogitationibus. Nam secundum cogitationes homo afficitur aliqua passione: & per has mouetur cor, & hos motus subtilius ipsi cognoscunt quàm nos: & sic aliquid cognoscunt de cogitationibus cordis: & hoc Aug. dicit in lib. de diuinationibus dæmonum, licèt alibi dicat, quòd determinatè in eis talem cognitionem sit præsumptuosum. 22.q.3.c.6 ar.1.ad 3.

QVAESTIO VI.

ARTICVLVS VII.

Vtrùm cœlum, vel mundus sit æternus.

DEinde quæsitum est de cœlo.

¶Et circa hoc quæsitum fuit.

¶Primò vtrùm cœlum, vel mundus sit æternus.

¶Respondeo dicendum q̃ non. Sed mundum in cœpisse est de numero eorum, quæ cadunt sub fide, non sub demonstratione. Nam quæ dependent ex simplici voluntate Dei possunt esse & non esse, & ad hoc q̃ non sit necessitatis aliqua necessitas ex parte Dei, diuina autem bonitas, quæ est finis rerum, potest ita esse si non sit mundus, sicut si sit mundus. arti.69. & ar.94 con tra.2.c.31 vsque 39. & opus.3. c.97 3.& opus 7 c.9 14.233.

ARTICVLVS VIII.

Vtrùm cœlum sit animatum.

SECVNDO quæsitum est, vtrùm cœlum sit animatum.

¶Respondeo dicendum, q̃ de hoc diuersimodè sentiunt doctores ecclesiæ. Hier. enim dicit super ecclesiastem q̃ sol est animatus. Dam. s. hoc negat, & hæc differentia etiam est apud Philosophos. Plato. n. & Aristonus corpora supercœlestia animata esse, & Aristonus ideo legitur fuisse occisus. Ego autem dico secundum Aug. 2. super Gen. ad literam, q̃ non refert ad fidem utrum sic, vel aliter sit, unde hoc non determinat in Ench. addens q̃ si ponamus corpora cœlestia esse animata, non ideo erunt in iudicio tres ordines iudicandorum. scilicet angelorum & hominum, & animarum, quia illæ animæ computabuntur cum angelis, & hoc sensisse videtur ille qui fecit præfationem, cum dicit, cœli cœlorumque virtutes. ¶Et ratio patet. po.q.3.ar. 11.ad 13. Hie. nam. Arist Pla to. Anaxa goras.

QVAEST. VII.

ARTIC. IX.

Vtrùm anima perficiat corpus immediatè, vel mediante corporeitate.

DEinde quæsitum est de homine quantum ad naturam, & quantum ad gratiam, et quantum ad culpam.

¶Circa primum quæsita sunt tria.

¶Primò quantum ad animam.

¶Secundò de cognitione animæ.

¶Tertiò de effectu cognitionis.

¶Circa animam quæsita sunt duo.

¶Primò, vtrùm anima perficiat corpus immediatè, vel mediante corporeitate.

¶Respondeo dicendum, q̃ in nullo corpore est nisi una forma substantialis, cuius est ratio triplex Spiritu all 3.o.

Universidad de Deusto
Biblioteca

3.6.189. c.226.& 1.p.q.76. a.3.c.& 4.o. contra 4.c.10

prima est, quia si plures, sequens non erit forma substantialis quæ facit esse simpliciter, sed solum accidentalis, quæ facit esse hoc. Item si sit acquisita forma substantialis, non erit generatio simpliciter. Item quia non esset compositum ex anima & corpore vnum simpliciter, sed duo simplex, & vnum per accidens.

¶ Si dicatur corporeitas forma corporis, corporeitas dicitur dupliciter, quandoque tres dimensiones, & hoc non est forma substantialis, sed accidens: aliquando dicitur quædam forma, ex qua prouenit trina dimensio, & hæc non est alia forma specifica.

ARTICVLVS X.

Vtrùm anima traducatur.

1.p.q.118. ar.2.o. & ad 3.

SEcundo, Vtrùm anima traducatur,

¶ Respondeo dicendum, ꝙ Aug. hanc quæstionem non determinat, sed indeterminatam relinquit in lib. de ecclesiasticis dog. sed ille liber nō est Aug. sed Giugnadij. Gre. etiam non vult determinare. Credendum est tamen ꝙ non, & est vna ratio philosophi in libro de animalibus, ꝙ impossibile est ꝙ virtus corporea producat id quod excedit corpus, virtus autem seminis est virtus corporea. Alia ratio. est. 7. Meta. (T.c.27) quia enim quidam posuerunt ꝙ formæ naturales sunt ex creatione; cum materia aeris recipit formam ignis ant inerat, & sic est latitatio: aut non: ergo fit de nouo non ex aliquo, sed ex nihilo: ergo creatur. Soluit Philosophus: quia forma non fit, sicut nec ens, vel esse habens per se sed compositum fit, quod habet esse subsistens. Si ergo est aliqua forma quæ per se subsistat illa habet per se fieri, anima autem habet esse per se subsistens, & remanet corrupto corpore, & ita oportet quòd habeat suum fieri.

QVAEST. VIII.

ARTICVLVS XI.

Vtrùm intellectus humanus cognoscat singularia.

1.p.q.86. art.1.c. & 2.c.& q.89.c.ad 1.& 12.q. 4.art.2. ad 1. & ver.q.1. art.2.o.& arti.143. huius.

DEinde quæsitum est de cognitione hominis, vtrù intellectus humanus cognoscat singularia.

¶ Respondeo dicendum quòd aliquid cognoscitur dupliciter directè, & indirectè. s. per relationē. Differt autem inter intellectum humanum & diuinum, quia humanus non cognoscit directè singularem, diuinus autem sic: quia cognitio sit per similitudinem cogniti in cognoscente: & hæc est in intellectu nostro per abstractionem à conditionibus individuantibus & a materia: & ideo cum recta cognitio sit per speciem: ideo non cognoscit directè nisi vniuersale: intellectus autem diuinus cognoscit nō per similitudinem à re acceptam, sed per extensionem suæ essentiæ ad res: & hæc similitudo. s. diuina essentia in Deo est omnium quæ sunt in re expressim modo: & ideo directè cognoscit quicquid est in re, & quod pertinet ad materiam individualem: sed quærens philosophus, si separatus est intellectus & cognoscit quæ sunt in materia, dicit quòd oportet quòd hoc cognoscat & alia, sicut formas separatas cognoscit intellectu: & coniuncta materiæ per imaginationem, aut alio modo, scilicet per extensionem, inquantum coniungitur phantasiæ, quæ repræsentat sibi phantasma: & sic indirectè cognoscit.

vānim ar. 2. o. de anima se quens.

QVAEST. IX.

ARTICVLVS XII.

Vtrùm habitus scientiæ acquisitæ remaneant post vitam.

ar.13.& 1. p.q.79 a. 11. 2.& 12. & 12.q. 4.& 11. c.& 6.c. & 2.96. 67.ar.2.o. 4.d.50.q. 1.art.2.c. ad 5. ver. q.10.a.2. c.& q.19. ar.1.c.

DEinde quæritur de effectu cognitionis, & primò vtrum habitus scientiæ acquisitæ remaneant post hanc vitam.

¶ Respondeo dicendum, quòd non, sequentes Auic. in 6. naturalium, quòd species acquisitæ non remanent in intellectu possibili, nisi quandiu actu intelligit, quod est falsum. Nam intellectus possibilis recipit species & retinet secundum modum suum. vnde cum ipse sit immobilis vtpotè immaterialis & incorruptibilis recipit species intelligibiles secundum modum suū & nunquam inde recedunt: & ꝙ sint ibi etiam dum actu non intelligit: patet 3. de anima (T.c.8.) vbi dicitur quòd sunt in anima aliter quam dum actu intelligit. s. habitu: & sic dico quòd remanent siue in damnatis, siue in beatis: item destruuntur hi habitus scientiarum quantum ad modum scientiæ: quia hic semper intelligit conuertendo se ad phantasmata propter corpus, & non solum propter hoc phantasmatibus indigemus, sed ad vtendum huiusmodi speciebus, & iste modus non erit tunc, quia non conuertet se ad phantasmata.

opus. 34. c.fin & p. q.15 ar. 3.ad 1. & 5.ad 1. & po.5.6.ar 11.10.c. & ad 6.

ARTICVLVS XIII.

Vtrùm verba humana habeant vim ad mouendum bruta.

SEcundò vtrùm verba humana habeant vim ad mouendum bruta, putà serpentes.

¶ Respondeo dicendum, quòd aliquid potest habere virtutem aliquam & secundum propriam naturam, & secundum virtutem superioris causæ. verbi gratia commixtum elementis habet virtutem vnam ex natura elementorum secundum motum prædominantis elementi, aliam habet ex corpore cœlesti. sicut quòd adamas attrahit ferrum, quod non reducitur in virtutem elementarem. Aliqui ergo dicunt, quòd non solum naturalia corpora, sed artificialia sortiuntur virtutes aliquas ex impressione corporū cœlestium, pura imagines, vel figuræ sub certa constellatione factæ: & si hoc verum est. s. ꝙ super attrialia sit huiusmodi virtus impressa, potest etiam dici ꝙ uerba prolata in certo tempore habeant efficaciam mouendi, sed hoc non est uerum. Nam in rebus naturalibus omnia quæ habent aliquam uirtutem ex corpore cœlesti, habent illam consequentem aliquam formam: unde nihil agit ad speciem, nisi ex uirtute corporis cœlestis: & sic forma est prius in unoquoq; quam uirtus ad talia. Remota ergo priori remouetur posterior. Si ergo hujusmodi uirtutes attribuuntur aliquibus: oportet ꝙ radicentur super formam aliquam, formæ autem artificiales nō sunt, nisi figuræ quędam, et ideo falsum est ꝙ uerba et huiusmodi uirtutem aliquam habeant ex corpore cœlesti: sed si habent aliquam, hoc habent ex spiritu immundo, qui immiscet se uerbis hominum, ut decipiat secūdum Aug. unde aliquando utuntur uerbis fabulosis, falsis, et uanis, quibus ad illudendū homines se immiscent; unde omnia ista friuola, et superstitiosa sunt, et imagines astronomicæ, in quibus et si non adsit aliqua expressa inuocatio demonū, tamen est ibi quidam tacitus consensus. Tñ si aliquis dicat

4.dist.33.q. 1.art.1.c. principio & Spira. ar.2.o.

33.q. 3.ar. 1.& 2.

uerba

uerba nei, et sacra sine imutatione et fraude, sed bona et diuina intētione, non est incantatio, sed oratio. Chrysti super Mat. ibi. Dilatant philacteria, et c. reprehendit illos qui collo verba Euangelij suspendunt, cum virtus Euangelij non sit in figuris literarum, sed in fide. Non tamen damno illos qui super se portant Euangelium ex deuotione: quia beata Cœcilia Euangelium Christi semper gerebat in pectore: sine tamen aliqua additione, vel verborum, vel characterum; vel cæterorum suspectorum.

QVAEST. X.

DEINDE quæsitum est de homine quantum ad gratiam.

Et circa hoc quæruntur tria.

¶ Primò de sacramentis.
¶ Secundò de virtutibus.
¶ Tertiò de officiis.

De primo tria quæsita sunt.

¶ Primò de sacramentis gratiæ.
¶ Secundò de effectu sacramentorum.
¶ Tertiò de vnitate Ecclesiæ.

De sacramentis gratiæ quærebantur duo.

¶ Primò de baptismo.
¶ Secundò de pœnitentia.

ARTICVLVS XIIII.

Vtrùm aqua habeat virtutem ad emundationem.

vide. 1.p. q.6.ar. & 3.& 4.d.3. ar.3. q.1.

ADprimum quæritur, vtrùm aqua habeat virtutem ad emundationem, idest vtrùm propria virtute mundet: vel virtute concomitante.

¶ Respondeo dicendum, ꝙ duplex est opinio in huiusmodi, non solùm de aqua, sed de omnibus Ecclesiæ sacramentis. Quidam enim dicunt ꝙ sacramenta non habent virtutem, vel vim operandi in anima, sed tantum extra, & diuina virtus concomitans facit illum effectum: & inducunt exemplum Ber. sit aliquis Episcopus, qui inuestiat aliquem de præbenda per annulum, annulus non est causa præbendæ, sed signum. Sed hoc non est sine dictum, quia sic non esset aliqua prærogatiua sacramentorum nouæ legis ad veterā, quia etiam in illis virtus coassistens fidei credentium in Christum veniebat iustificabat.

¶ Et ideò dicendum, quòd sacramenta habent in se virtutem iustificandi, & ad alios effectus, ad quos ordinantur: & non solùm quòd sint signum. vnde Aug. Quæ est tanta vis aquæ vt corpus tangat, & cor abluat. Sciendum tamen quòd duplex est virtus scilicet propria, & instrumentalis, sicut patet in serra: sic sacramenta habent virtutem instrumentalem ad spiritualem effectum: quia cū sacramentum adhibetur cum inuocatione diuina efficit hunc effectum: & hoc est conueniens, quia verbum per quod omnia sacramenta virtutem habent, habuit carnem & fuit verbum Dei: & sicut caro Christi habuit virtutem instrumentalem ad faciendum miracula propter coniunctionem ad verbum, ita sacramenta per coniunctionem ad Christum crucifixum, & passum.

Duplex virtus. 3.p.q.62. ar.4.q.73. ar.1.ad 2. 3.q.78.ar 1.c.4.

QVAESTIO XI.

ARTICVLVS XV.

Vtrùm absoluat non habens curam animarū.

4.dist.33. q.1. ar.1.

DEinde quæritur de pœnitentia. Et primò Vtrùm non habens curam animarum possit absoluere in foro confessionis.

q.3.& 4. o.Ar.10. ca.3.p.q. 64.art.2. ad 2 3.& q.82.ar.5. 7.8.9.o. 22.q.39. ar.3.o.& 241.arti. 15.& 106 & 4.d.21. q.3.ar.1. q.1.& 3.

¶ Respondeo dicendum, ꝙ aliter est in sacramento pœnitentiæ, & aliter in quibusdam alijs sacramentis. Nam in quibusdam qui habet ordinem potest ex hoc ipso inducere effectum sacramenti in omni casu. scilicet in illis, in quibus quod est effectus sacramentorum est res existens extra sacramentum: vnde sacerdos degradatus & excommunicatus licèt peccet, tamen conferat & baptizat: & similiter episcopus consecratus, quia confert characterem. In pœnitentia autem nō imprimitur character, nec effectus, nisi iustificatio pœnitentis, quod non potest fieri nisi per potestatem iudicatiuam. Non habens autem curam animarum non habet hanc potestatem.

ARTICVLVS XVI.

Vtrùm confessio reuelari possit.

SEcundò vtrùm liceat in aliquo casu reuelare confessionem.

¶ Respondeo dicendum, ꝙ non, nec verbo, nec facto nec nutu, nec aliquo signo, licet facere, quia est sacrilegium. Nam ita est in sacramentis nouæ legis ꝙ efficiunt, quod figurant: effectus autem pœnitentiæ est occultatio peccatorum ab oculis Dei viuentis: & hæc occultatio significatur per secretum confessionis: & ideò sicut profanaret sacramentum qui conficeret corpus & sanguinem Christi de alio quàm de pane & vino. Ita esset reuelans sacrilegus.

ARTICVLVS XVII.

Vtrùm liceat appetere episcopatum.

TErtiò, vtrum liceat appetere episcopatum.

¶ Respondeo dicendum ꝙ contingit appetere prælationem dupliciter, aut propter necessitatem vrgentem, aut non vrgentem: primo modo dupliciter, vel quando imponitur à superiori, vel quando nō inuenitur aliquis, qui velit onus prælationis subire, tali necessitate existente meritorium est appetere. Vnde Isa. 6. Quem mittam, & quis ibi nobis? respondit. Ecce ego, mitte me, tamen antè dixit se indignum. Secundo modo. s. quando non vrget necessitas: sic non licet, quia non potest carere aut iniustitia, si velit se minorem præferre maioribus, aut vitio præsumptionis, si reputet se sufficientem præferri aliis. vnde Chrys. super illud, Reges gentium, &c. Primatus ecclesiasticos concupiscere nec iustum, nec vtile.

ar ti. 33.o 11 5.90. 1.85.ar.1 22.

QVAEST. XII.

ARTICVLVS XVIII.

Vtrùm ex præambulis ad sacramenta causetur compaternitas.

DEinde quæsitum est de effectu sacramentorum, vtrùm compaternitas causetur ex præambulis ad sacramenta, puta ex catheciſmo & huiusmodi. Et videtur ꝙ sic. Dicit enim quædam decretum ꝙ à primo pabulo salis non potest fieri vxor: ergo contrahitur ibi compaternitas.

¶ Præterea, cathecumenus censetur christianus. Sed qui dat christianismum efficitur compater, ergo &c.

¶ Respondeo, quidam dicunt, quòd omnia illa sacramentalia sufficiunt ad causandum compaternitatem. Quidam dicunt quod solùm contrahitur quantùm ad tria, scilicet in catheciſmo, baptismo, & confirmatione. Sed mihi videtur ꝙ solùm contrahitur in duobus, scilicet in baptismo, & confirmatione, quia compaternitas similitudo quædam est pa

Universidad de Deusto
Biblioteca

ternitatis, paternitas autem non fit nisi in generatione, & ideò solum in illis sacramentis, in quib. est quę dam generatio spiritualis contrahitur compaternitas, quæ matrimonium impedit.

¶ Ad primum ergo dicendum, ꝙ illa non sunt intelligenda sig illaliter, sed sunt accipienda collective & similiter, quia in omnibus istis aliquibus † efficitur compater.

† Alias, ca fibus.

¶ Ad secundum dicendum, ꝙ catechumenus dicitur christianus per fidem, non per baptismum quę nondum susceptus; & ille qui dat christianissimum dat sacramentum baptismi.

QVAESTIO XIII.

ARTICVLVS XIX.

DEINDE quæritum fuit.

Vtrùm sit vna ecclesia, quæ fuit in principio tempore apostolorum, & quæ est modo.

Et videtur ꝙ non; quia nunc non vtitur eisdem regulis. Tunc enim prælati erant sine auro & argento in zonis suis, ergo, &c.

¶ Præterea, non legitur quòd Christus & Apostoli habuerint castra, modo autem ecclesia habet, ergo &c.

¶ Contra. Matth. vltimo. Ecce ego vobiscum sum vsque ad consummationem seculi. Hoc autem non intelligitur tantum de Apostolis, quia omnes mortui sunt, & adhuc sæculum non est consummatum, ergo &c.

¶ Respondeo dicendum, quòd eadem est numero ecclesia quæ tunc erat & quæ nunc est, quia eadem fides & eadem fidei sacramenta, eadem auctoritas, & eadem professio, vnde dicit Apostolus. Diuisus est Christus? &c.

¶ Ad primum ergo dicendum, ꝙ verba Matth. tripliciter exponuntur. Hylarius & Ambro. exponunt secundum sensum mysticum, dicentes. Nolite portare aurum &c. in nihil in spiritualibus mittendis auro vendatis; non duas tunicas, id est non duplicem animam habeatis. Alij exponunt ad literam, & vna expositio est Augu. vt dicit ꝙ illa verba non dicuntur per modum præcepti, sed permissionis, ita ꝙ qui non vult non peccat & qui vult melius facit, vt sit sensus. Nolite portare, i. quando vis ad prædicandum nolite soliciti esse de expensis, quia debentur vobis à populo. Dignus est enim operarius &c. quasi dicere vellet. Ideò permitto ꝙ non portetis quia digni estis accipere ab alijs quib. prædicatis. Paulus hoc non seruauit, & tamen contra regulam hanc nõ fecit, sed supererogauit. Alia expositio est aliorum sanctorum, qui dicunt ꝙ hæc dicta sunt præceptiue: sed hoc præceptum datum est non ad semper seruandum, sed ad primã missionem, imminente enim eos mortis. ante passionem Iudæis, & post resurrectionem gentibus. In prima dixit eis. In viam gentium ne abieritis. In secunda dixit. Docete omnes gentes. In prima mandauit quòd prædicta seruarent, non autem in secunda, & ratio huius est, quia in prima solum mittebantur ad Iudæos, apud quos continuum erat, quòd magistri eorum ab eis sustentarentur & ideò sine scandalo poterant accipere, & vti potestate sibi concessa, apud verò Gentiles non erat huiusmodi consuetudo, quia apud eos non erant huiusmodi prædicatores: & ideò fuisset eis scandalum, & vtium fuisset eis quòd pro quæstu apostoli prædicarent. & ideò Paulus hoc præceptum non seruauit in gentibus. & ideò Dominus in secunda missione dixit, Nunc qui habet sæculum tollat similiter & peram.

¶ Ad secundum dicendum, quòd Aug. respondet in epistola contra donatistas: & habetur super illud psal. 2. Quare fremuerunt gentes, distinguit enim duo tempora ecclesiæ. Fuit enim tempus quando astiterunt reges aduersus Christum: & in illo tempore non solum non dabant fidelibus, sed & eos occidebant. Aliud verò tempus est nunc, quo reges intelligunt & eruditi seruiunt Domino Iesu Christo in timore, &c. Et ideò in isto tempore reges sunt vasalli ecclesiæ, & ideò est alius status ecclesiæ nunc, & tunc: non tamen est alia ecclesia.

QVAESTIO XIIII.

DEINDE quæritum est de virtutibus.

¶ Primò de quadam virtute intellectuali, scilicet de veritate.

¶ Secundò, de virtutibus moralibus.

¶ De veritate quæritur duo.

¶ Primò, de fortitudine veritatis.

¶ Secundò, de confirmatione veritatis, quæ est per iuramentum.

ARTIC. XX.

Vtrùm veritas sit fortior inter vinum, regem, & mulierem.

AD primum quæritur, vtrum veritas sit fortior inter vinum, regem, & mulierem. Et videtur quod vinum: quia immutat maximè hominem. Item rex, quia pellit hominem ad id quod est difficillimum, scilicet ad hoc quod se exponat periculo mortis. Item quod mulier, quia dominatur etiam regibus. Ar. Species in. 1. p. q. 6. 2. 2. q. 109 de veritate.

¶ Contra. Esdras. Fortior est veritas.

¶ Respondeo dicendum, ꝙ hæc est quæstio proposita inuenibus dissoluenda in Esdra. Sciendum ergo ꝙ si consideremus ista quatuor secundum se, scilicet vinum, regem, & mulierem, & veritatem, non sunt comparabilia, quia non sunt vnius generis: tamen si considerentur per comparationem ad aliquid effectum, conueniunt in vnum: & sic possunt comparari. Hic autem effectus in quem conueniunt & possunt, est immutatio cordis humani. Quod ergo in ter ista magis immutet cor hominis videndu est.

¶ Sciendum est ergo, ꝙ immutationum hominis quoddam est corporale, & aliud est animale: & hoc est duplex sensibile & intelligibile. Intelligibile eriã est duplex, scilicet practicum & speculativum. Inter ea autem quæ pertinent ad immutantia naturaliter secundum dispositionem corporis habet excellentiam vinum, quod facit per temulentia in loquis. Inter ea quæ pertinent ad immutandum appetitu sensitivum excellentior est delectatio, & præcipuè circa venerea, & sic mulier est fortior. Item in practicis & in rebus humanis quæ possunt hoc facere, maximam potestatem habet rex. In speculativis summũ & potentissimum est veritas: nunc autem vires corporales sic inclinant virtutis animalibus: vires animales intellectualibus, & intellectuales practicę speculativis: & ideò simpliciter veritas dignior est & excellentior & fortior. Multiplex immutatio humani hominis. ar. 52. 110 2. 1. q. 8. 3 de iuramento pue vide. ar. 7. c. ad 2. ar. 3 ad 3. 3. q. 9. 5. ar. 1. ad 1. 2. & ar. 3. ad 1. & 2. d. 39. arti. 3. q. 1. ad 4. q. 4.

ARTICVLVS XXI.

Vtrum accipiens doctrinam alicuius experimenti sub iuramento non communicandi teneatur seruare iuramentum.

SEcundo quæritur, vtrum accipiens doctrinã alicuius experimenti sub iuramento non co...unicandi teneatur

teneatur seruare iuramentum: & videtur quòd sic, quia sic obligatus nõ debet facere aliquid quod vergat in detrimentum illius qui dedit, vel qui docuit: hoc autem esset si aliis communicaret: ergo &c.

¶ Præterea, Communicare tale experimentum non tenetur ex parte salutis æternæ alicui. Cum ergo non teneatur alteri communicare, non debet sic obligatus communicare.

¶ Contra, Non communicare salubre remedium siue quodcunque bonum, est contra charitatem: ergo &c.

¶ Respondeo, aliter dicendum est hic simpliciter, & aliter in casu: simpliciter loquendo non tenetur, sed malè facit iurando: iuramentum enim non solum amittit vim quando iuramentum est illicitum, sed etiam quãdo iurando peierat quia iuramentum obligans debet habere iudicium, iustitiã, & veritatẽ sed & si iuramento quandoque aliquid quod licet mihi non facere, puta non ire ad ecclesiam: non licet tamen iurare, quia licet sit mihi licitum pro aliquo tempore facere, vel dimittere huiusmodi bonum ꝙ est ad ecclesiam ire: non tamen licet mihi iuramentum interponere, & animum obfirmare ad aliquod bonum non faciendum: quia hoc est facere contra spiritum sanctum: & ideò iuramentum contra omne id quod est de genere bonorum est illicitum, & non est seruandum: tamen in casu seruare tenetur: puta si ille, vel alius sufficiens medicus præsens esset & paratus esset curare, & vti illo experimento in salutem corporalem alicuius.

Quando iuramentum amittit vim.

¶ Et sic patet responsio ad obiecta.

QVAEST. XV.

DEINDE quæritur de virtutibus moralibus.

¶ Et primò de virtutibus secundum se.

¶ Secundò specialiter de quodam actu iustitiæ, scilicet de restitutione.

ARTICVLVS XXII.

Vtrùm virtutes morales sint connexæ.

AD primum quæritur, vtrùm virtutes morales sint connexæ. Et videtur ꝙ non, quia acquiruntur ex actibus qui sunt diuisi & distincti: ergo potest acquiri vna virtus sine alia. 1. p. q. 77. ar. 1. & 2. q. 68. ar. 1. & 2. q. 123. ar. 1. & 2. q. 45. ar. 2. & malo. q. 4. ar. 3. ad 3.

¶ Præterea, Aug. dicit, nihil contra diuinam essentiam dicit qui dicit quòd qui habet vnam non habet omnes.

¶ Præterea, Virtutes habentur ex consuetudine, quæ requirit tempus.

¶ Respondeo dicendum secundum omnes sanctos ꝙ sic, sed loquendo de virtutibus in communi duplex ratio assignatur à diuersis, secundum ꝙ diuersimodè locuti sunt de virtutibus, virtutes enim cardinales dupliciter accipiuntur ab aliquibus. Quidam enim dicunt virtutes esse quosdam modos generales, qui requiruntur in omni virtute: puta ꝙ fortitudo est quæcunque firmitas animi in quibuscunque rebus temperantia est moderantia animi in omnibus rebus, & sic de aliis. Et secundum istos necesse est ꝙ virtutes sint connexæ, quia isti modi generales requiruntur in omni virtute: & si aliquod horum defuerit non est virtus aliqua, quia si temperantia rectitudinem non habeat quæ est iustitia: vel non habeat animi firmitatem quæ est fortitudo, & sic de aliis, non est virtus: & hunc modum Aug. ponit 3. de tri. & magister in 3. sententiarum. Alij autem accipiunt distinctionem harum virtutum secundum determinatas materias: sicut Arist. & peripatetici: vnde prudentia secundum philosophum non est recta ratio omnibus, sed solum in agibilibus: similiter iustitia non dicit rectitudinem animi circa acquisitionem omnium causarum, sed tantum circa commutationes et distributiones & actiones humanas, quæ sunt ad alterum. Fortitudo etiam dicit firmitatem animi nõ circa oia, sed circa ea in quibus est difficillimum animum fortem habere, s. circa pericula quæ sunt in bellis: temperantia verò est circa ea, in quibus difficillimum est animam moderare. s. circa delectationes gustus & tactus: quæ sunt maximæ delectationes: non in quibuscunque aliis concupiscentiis, sicut scientiæ, vel pecuniæ: & sic etiam loquendo de virtutibus virtutes morales sunt connexæ, cuius connexionis ratio accipitur, secundum philosophum, ex parte prudentiæ, quia nulla virtus potest haberi sine prudentia: & impossibile est habere prudentiam sine virtutibus moralibus: cuius ratio est, quia prudentia nihil aliud est quàm recta ratio agibilium. Impossibile est autem rectam rationem habere circa aliquod, nisi ex recta rõne circa principia: principia autem agibilium sunt fines virtutum: & circa fines virtutum nullus bene se habet nisi per habitum illius virtutis: & sic necesse est ꝙ prudentia habeat secum alias virtutes morales similiter aliæ non possunt haberi sine prudentia. Potest enim aliquis habere inclinationem naturalem ad actus alicuius virtutis sine prudentia: & quanto habet maiorem inclinationem sine habitu virtutis, tanto peius est, & plus impingere potest sine prudentia, sicut patet de illo qui habet fortitudinem naturalem siue discretionem, & prudentia. Et ideò dicit Greg. Cæteræ virtutes nisi ea quæ agunt prudenter agant, &c. Est & alia ratio connexionis in virtutibus gratuitis propter charitatem, in qua connectuntur, quia qui habet charitatem habet omnes virtutes gratuitas: & similiter qui habet vnam, habet charitatem. Opinio Aug. 22. q. 47. 5. 6. 22. q. 58. ar. 5. & 6. 22. q. 60. 123. ar. 1. 2. 3. 4. 5. 22. q. 141 ar. 1. 2. 3. 4. 5. 1. 2. q. 56. ar. 5. 6. & q. 57. ar. 4. 6. & q. 65. ar. 1. 2. 22. q. 146 ar. 4. 2. 22. q. 65. ar. 2. 22. q. 23. ar. 7. 8. 10 q. 24. ar. 10.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd actus non sunt diuisi secundum virtutes, quia non potest esse actus temperantiæ sine actu fortitudinis, nec fortitudinis nisi cum actu temperantiæ, &c.

¶ Ad secundum dicendum, quod hoc dicitur, quia non probatur per authoritatem Bibliæ.

¶ Ad tertium dicendum quòd non dicuntur morales à consuetudine, sed à more, & dato quòd indigeant tempore: tamen non habebit virtutem nisi sit prudens.

QVAESTIO XVI.

DEINDE quæritur de restitutione, quæ est actus iustitiæ.

Et circa hoc quæsita sunt tria.

¶ Primò, de illis qui propter partes sunt extra ciuitates.

¶ Secundò, de eo qui mala fide longo tempore præscripsit.

¶ Tertiò, de eo, qui aliena consumpsit.

ARTICVLVS XXIII.

Vtrùm expulsi propter partes, possint ex petere bona sua ab illis, qui sunt in ciuitate manentes.

CIRCA primum quæritur, vtrùm expulsi propter partes possint expetere bona sua ab illis, qui sunt in ciuitate manentes. Et videtur quòd non quia multi de his qui sunt in ciuitate culpam nõ habuerunt ad eorum expulsionem, & sic punirentur aliqui pro culpa alterius. Ar. specia lis de restitu. 1. quæst. 1. ar. 2. ad 10.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Præterea, expulsi fuerunt contra partem Ecclesiæ, & sic iustum bellum: ergo actio est contra eos, & sic damna eis non sunt restituenda. *Alias bona*

¶ Præterea, Secundum Philosophum, cum mutatur ordo ciuitatis non remanet eadem ciuitas: sed cùm mutatur dominium & principatus: mutatur ordo: & sic non est eadem ciuitas: ergo expulsi non pertinent amodò ad ciuitatem quæ prius erat: ergo non tenentur eis ad restitutionem.

¶ Contra, qui spoliatur à raptore potest repetere & accipere ea quæ sunt sibi ablata: ergo & illi expulsi.

¶ Respondeo dicendum, quòd aut sunt expulsi iustè, scilicet propter eorum culpam, & sic non possunt repetere amissa, aut iniustè, idest sine culpa, & sine debito ordine iustitiæ, & sic possunt repetere. Si autem habent superiorem debent per superiorem petere sibi restitui: si autem non habent superiorem, ipsimet possunt, si possunt, recuperare.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd non punitur sic aliquis pro peccato alterius, sed pro suo, quia maiores omnia faciunt auctoritate & fauore populi: & sic populus in fauendo maioribus fuit in culpa. 2.2. q.83. ar.1. ad 1. 2. ad 1. & q.8. ar.8. o.22. q6. ar.4. ad 2.3.

¶ Præterea, Illud intelligitur de pœna spirituali, quia nullus punitur sine propria culpa; non de corporali, qua frequenter vnus pro alio punitur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd inquantum iuste agunt sunt pro Ecclesia, inquantum iniuste contra Ecclesiam.

¶ Ad tertium dicendum, quòd si sunt eædem personæ manifestum est quod tenentur sibi. Aliæ omnino non tenentur.

ARTICVLVS XXIIII.

Vtrùm ille qui mala fide præscripsit, teneatur ad restitutionem.

SECVNDO quærebatur, vtrùm ille qui mala fide præscripserit teneatur ad restitutionem; & videtur quòd non: quia lex dicit quòd qui etiam mala fide præscribit acquirit dominium. 4.d.15.ar.5.q.1.ad 2.

¶ Contra, decre. dicit quòd tenetur, nec acquirit dominium.

¶ Respondeo dicendum, quòd circa hoc est contrarietas iuris ciuilis & canonici, quia secundum ius ciuile talis præscriptio tenet, secundum ius canonicum talis præscribere non potest, & ratio huius contrarietatis est: quia aliud est finis quem intendit ciuilis legislator, scilicet pacem seruare & stare inter ciues, quæ impediretur si præscriptio non curreret: quicunque enim vellet posset venire & dicere, istud fuit meum quocunque tempore. Finis autem iuris canonici tendit ad quietem Ecclesiæ, & salutem animarum: nullus autem in peccato saluari potest, nec pœnitere de damno vel de alieno, nisi recompenset. 4.d.37.q.2.ar.1.c. & ad secundum.

¶ Et ideo dicendum est quòd si quis præscribat bona fide possidendo non tenetur ad restitutionem, etiam si sciat alienum fuisse post præscriptionem, quia lex potest aliquem pro peccato & negligentia punire in re sua, & illam alteri dare & concedere; sed qui mala fide præscribit tenetur emendare & satisfacere reddendo damnum quod intulit. Quòd præscribens bona fide non tenetur ad restitutionẽ

¶ Ad primum ergo dicendum, quod verum est quod omnia sunt principum ad gubernandum, non ad retinendum sibi, vel ad dandum aliis: & si quæ leges tales sunt tyrannicè sent, & nõ absoluunt à conscientia, sed à foro iudiciali & violentia.

ARTICVLVS XXV.

Vtrùm ille, qui rem alienam consumpsit, teneatur ad restitutionem.

TERTIO quærebatur, vtrùm ille qui rem alienam consumpsit teneatur ad restitutionem: & vt quòd non, quia ille cuius res fuerat non habet actionem in consumptorem: intelligesi ius habet casum in præscriptione. 22.q6.6i. ar.2.c. & q.79. art. 3.ad secundum.

¶ Contra, iste mala fide possedit alienum quod consumpsit.

¶ Respondeo dicendum quòd tenetur: cuius ratio est, quia quilibet tenetur ad faciendum iustitiam alteri: consistit autem iustitia in quadam æqualitate: vnde nisi reintegretur æqualitas non potest aliquis esse iustus: inæqualitas autem fuit quod consumpsit rem non suam: & ideò oportet quod reddat. 4.di.15.q.1.ar.3.q2.o.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd licet non habeat actionem in eum qui consumpsit secundum ius ciuile, habet tamen secundum ius diuinum, cuius finis est salus animarum: & ideò ei repugnat.

QVAESTIO XVII.

DEINDE quæsita sunt de officijs quatuor.

¶ Primò de officio expositorum sacræ scripturæ.

¶ Secundò, de officio prædicatorum.

¶ Tertiò, de officio confessorum.

¶ Quartò, de officio vicariorum.

ARTIC. XXVI.

Vtrùm omnia quæ doctores sancti dixerunt sint à spiritusancto.

AD PRIMVM quæsitum est, vtrùm omnia quæ doctores sancti dixerunt, sint à spiritu sancto: & videtur quòd non, quia in suis dictis sunt aliqua falsa: nam in suis expositionibus quandòque dissonãt, non potest autem esse verum quod dissimile, vel dissonum est, quia vtraque pars contradictionis non potest esse vera.

¶ Contra, ad eundem pertinet facere aliquid propter finem, & perducere ad illum finẽ. Sed finis scripturæ quę est à spiritu sancto est eruditio hominum: hæc autem eruditio hominum ex scripturis non potest esse nisi per expositiones sanctorum: ergo expositiones sanctorum sunt à spiritu sancto. por. 3.4. ar. 1.c. vi. de ar.3.4

¶ Respondeo dicendum, quòd ab eodem spiritu scripturæ sunt expositæ & editæ. vnde dicitur 1.ad Cor. 2. Animalis homo non percipit ea quæ Dei sunt: spiritualis autem, &c. & præcipuè quantum ad ea quæ sunt fidei, quia fides donum Dei est: & ideò inter prophetia sermonum numeratur inter alia dona spiritussancti. 1.ad Cor.12. Beatus Paulus.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd gratiæ gratis datæ non sunt habitus, sed sunt quidam motus à spiritu sancto: aliàs si esset habitus prophetæ quando vellet per donum prophetiæ reuelationem habere, quod falsum est: & ideo de aliquibus occultis reuelandis aliquando tangitur mens à spiritu sancto, & aliquando non, sed aliqua eis occultatur: vnde dixit Heliseus 4. Regum 5. & Dominus celauit à me. Aliquãdo etiam aliqua dicunt à scipsis, sicut patet de Nathan, qui consulnit Dauid quòd ædificaret templum, postea autem à Domino reprehensus, & quasi retractus prohibuit hoc ipsi Dauid ex parte Dei. 1.2.96.4 ar.1.o.3. 3. & 22.q. 171. ar.2. 12. q.66. ar.1.ad 1. q.88. ar.1. ad 2. 3. ad 1. 4. di.45.q. 1.ar.3.q.1. ad 3. 4. di.49.q. 1.ar.3.q.1. ad 3. 4. di.17.q. 1.ar.1.q.4. ad 5.

Dei. Hoc tamen tenendum est quòd quicquid in sacra scriptura continetur verum est, alias qui contra hoc senriret esse hæreticus, expositores autem in aliis, quæ non sunt fidei multa ex suo sensu dixerunt, & deò in his poterant errare, tamen dicta expositorũ necessitatem non inducunt quòd necesse sit eis credere, sed solum scriptura canonica quæ in veteri, & in nouo testamento est.

QVAESTIO XVIII.

ARTICVLVS XXVII.

Vtrùm aliquis possit prædicare propria authoritate.

DEINDE quæritum est de prædicatoribus.

Et circa hoc quæsita sunt duo.

¶ Primò vtrùm aliquis possit prædicare propria auctoritate, ita vt liceat prædicare sine licentia prælati. Et videtur quòd sic, quia prædicare est bonum alij facere. Sed debemus bonum operari ad omnes, ad Gal. 6. ergo &c. 4.d.19.q.2.ar.2.q.2.ad 4.

¶ Præterea, dicitur Ec. 17. Vnicuique mandauit Deus de proximo suo: ergo &c.

¶ Contra. Ad Ro. 10. Quomodò prædicabunt nisi mittantur, ergo &c.

¶ Respondeo dicendum, quòd nullus quantuncunque scientiæ magnæ, vel quantuncunq; sanctitatis nisi missus à deo, vel à prælato prædicare potest, quia nullum agens natum est agere nisi supra debitam materiam. prædicatio autem est exhortatio, & doctrina si sit publica respiciens totam ecclesiam, & cura publica ecclesiæ commissa est prælatis, & ideò nullus debet aliquid exercere quod requirat auctoritatem publicam, nisi auctoritate prælati.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd cuilibet licet facere bonum sibi proportionatum, non autem quodcunque bonum.

¶ Ad secundum dicendum, quòd mandauit Deus monere proximum priuata monitione, & familiari.

ARTICVLVS XXVIII.

Vtrùm aliquis prohibitus à principe seculari, debeat dimittere prædicationem.

SECVNDO, vtrùm aliquis prohibitus à principe seculari, debeat dimittere prædicationem. Et videtur quòd non, nolite timere eos qui occidunt corpus, dicitur prædicatorib. ergo timore principum no debent dimittere.

¶ Præterea, Act. 4. Deo oportet magis obedire quàm hominibus. Sed Deus præcipit præcipuè prælatis quòd prædicent 2.ad Thi. 4. prædica verbum: ergo &c.

¶ Præterea, Nullus debet obedire alicui in eo in quo peccat præcipiens. Sed princeps peccat prohibendo hoc, ergo &c.

¶ Contra. act. 13. Quia repulistis regnum Dei &c. Præterea. Matth 10. Si vos persecuti fuerint in vna ciuitate fugite in aliam.

¶ Respondeo dicendum, quòd hic est opus duplici distinctione, quia quando aliquis prohibetur prædicare, vel prohibetur solum à tyranno aut simul à tyranno, & populo. Si primo modo sic cum de multitudine sint aliqui qui audire volunt, non est dimittenda prædicatio, quamuis sit sic moderanda quo ad tempora & loca, vt ex timore ad tyrannum non impedia- Quãdo prædicator prohibitus à verbo Dei, cessare debet & quãdo non.

tur, & quandoque etiam tunc licet prædicare occultè per domos. sicut ab Apostolis legitur factum. Si secundo modo tunc debet cedere prædicator, & fugere ad alia loca secundum mandatũ Domini. Et hoc etiam Greg. dicit in dialogo. quòd quando omnes sunt mali & indurati debet eis dicere illud apostoli, quia repulistis à vobis regnum Dei, &c. Alia distinctio est hic habenda, quia prædicator aut habet curam animarum, aut non, id est prædicat ex necessitate officij, aut propria sponte. Si primo modo, sic non debet dimittere gregem, etiam propter periculum mortis, dummodo possit aliquod bonum facere remanendo cum grege. Si secundo modo, sic etiam si posset ibi inter tales fructificare non tenetur ibi stare, nec ad ponendum animam suam, nisi in casu puta si aliquis vellet corrumpere fidem: & tunc vbi fides periclitaretur, teneretur animam pro fratribus ponere, quia hoc est in præcepto in tali casu. Si autem nõ imminet talis casus, sic est in cõsilio, quia omnia consilia in casu sunt in præcepto. 2.d.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd Deus præcipit prædicare, tamen ordinatè, & eo modo quo, vtile sit saluti animarum.

¶ Ad secundum dicendum, quòd non est aliquid dimittendum quod sit secundum Deum timore mortis. Quod si aliquis sine causa & sine necessitate se ingerat ad periculum, non fit sapienter.

¶ Ad tertium dicendum quod falsum est. Nam secundum Aug. aliquando imperator peccat præcipiendo quòd deuotus miles non peccat obediendo, maximè si militi non constet illud esse peccatum.

ARTICVLVS XXIX.

Vtrùm liceat prædicatoribus recipere eleemosynas ab vsurarijs.

TERTIO, vtrùm liceat prædicatoribus recipere eleemosynas ab vsurarijs. Et videtur quod sic, 1. ad Corin. 9. Si nos vobis spiritualia seminamus, &c. 4.dist.25. q.2.ar.4. q.2.o. & 3.c.

¶ Præterea, ius naturale habet, quòd homo viuat de labore suo, dignus est. n. operarius, &c. hoc enim concessum est homini à creatore. In sudore &c. Gen. 3.

¶ Contra. Vsurarij nihil habent nisi quod est alienum.

¶ Respondeo dicendum, quòd de rapina vsurę, & huiusmodi in generali loquendo non potest fieri eleemosyna. Isa. 61. Odio habens rapinam in holocaustum: tamen in speciali casu prædicatoribus qui prædicant vsurarijs, & monent eos restituere, licitum est accipere, & hæc est vna ratio. Alia est, quando non habent aliàs vnde viuant: & in extrema necessitate omnia sunt communia, & ab omnibus licitè accipere ad sustentationem, & necessitatem possunt.

QVAESTIO XIX.

ARTICVLVS XXX.

Vtrùm aliquis possit confessiones audire de indulgentia Papæ sine voluntate proprij prælati.

DEINDE quæsitum fuit de officio confessorum, vtrùm aliquis possit confessiones audire de indulgentia papæ sine voluntate proprij prælati, & videtur quòd non: quia quilibet tenetur confiteri proprio sacerdoti, ergo, &c. 4.di.17.q. 3.ar.3.q 3.o.

¶ Præterea, papa nulli præiudicat propter aliquã indulgentiam.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶Contra. Papa est super oēs: ergo cui vult, quid & quantum vult potest committere, & indulgere.

op. falsa. ¶Respondeo dicendum, quòd quidam dicunt quòd quilibet sacerdos potest absoluere quemliber à quolibet peccato, & licet malefaciat absoluendo, tamen absolutus est: & ratio horum fuit, quia simul datur presbytero in sua ordinatione potestas consecrandi corpus Christi, & potestas clauium: & ideò sicut potest consecrare quamlibet hostiam, ita potest absoluere quemlibet. Sed hoc est erroneum, quia nullus potest absoluere propria authoritate, nisi eum qui est aliquo modo sibi subditus, quia actus fiunt in materia propria: & absolutio sacramentalis habet iudicium annexum. & hoc scilicet iudicium non est nisi in subditos & inferiores.

Reprobatio op.

4.di.17.q.3.ar.3.q.4.o. Qui ergo non habet subditum non potest absoluere: & sic iurisdictio dat materiam sacerdoti determinatam: secus autem est de hostia quæ est materia indeterminata. Cui ergo nulla cura committitur habet clauem ligatam, vt iuristæ dicunt, scilicet quia non habet omninò materiam. Alij dicunt quòd nullus potest etiam authoritate supetioris prælati absoluere subditum inferioris prælati contra voluntatem ipsius: puta non potest authoritate episcopi contra voluntatem parochialis aliquem absoluere. Hoc etiam est erroneum, quia ad absoluendum requiritur potestas sacerdotalis & iurisdictio. episcopus autem habet immediatam iurisdictionem in omnes. Vnde episcopus potest omnium confessiones audire etiam contra voluntatem præsbyteri parochialis: & similiter etiã ille cui episcopus committit, & multò magis si Papa committit. Tamen archiepiscopus quia non habet immediatam iurisdictionem in omnes sui archiepiscopatus, nisi ex appellatione, non posset alicui dare licentiam vel authoritatem audiendi confessiones contra voluntatem episcopi, & diecoesani suffraganei.

Alia op. & eius reprobatio ac de episcopi potestate.

de potestate archiepiscopi.

¶Ad primum ergo patet per ea quæ dicta sunt, quia episcopus & papa plus potest quàm sacerdos.

¶Ad secundũ dicendum, ꝙ hoc non est in præiudicium, sed in auxilium: quia audire confessiones non est statutum in fauorem sacerdotum, aliàs essent multum infœlices serui, si propter honorem sacerdotum confiteri peccata esset necessarium: sed hoc est introductum ad salutem animarum.

QVAEST. XX.

ARTIC. XXXI.

Vtrùm vicarius alicuius possit vices suas committere alteri.

DEINDE quæsitum fuit de officio vicariorum, vtrùm vicarius alicuius possit vices suas committere alteri; & videtur ꝙ sic: quia effectus habens virtutẽ causæ potest in ea in quæ potest causa.

Ar. ſpãli.

¶Contra: quia hoc videt esse contrarium illi Pro uer.27. Diligenter agnosce vultum pecoris tui.

¶Respondeo dicendum, ꝙ ille qui constituitur vicarius non potest totam suam potestatem committere, sed potest partem: quia intentio committentis est vt exequatur secundum quòd potest ille cui cõmittit, & fortè talis non potest totum facere quod sibi committitur: & ideò potest aliquid alteri committere.

¶Ad primum ergo dicendum, ꝙ effectus non hẽr ſẽper totã virtutem causæ, nisi esset episcopus.

¶Ad secundum dicendum, ꝙ hoc ipsum facit vt cognoscat vultum pecoris.

QVAESTIO XXI.

ARTICVLVS XXXII.

Vtrùm originale peccatum traducatur per seminis traductionem.

DEINDE quæsitum fuit de pertinentibus ad culpam.

¶Et pr mò de peccatis.

¶Secundò de pœnis.

¶De primo quæsita fuerunt duo.

¶Primò de pertinẽtibus ad culpam originalem.

¶Secundò ad culpam actualem.

12.q.81. ar.3.o. ¶De peccato originali quæsitum fuit, vtrùm traducatur per traductionem seminis.

¶Respondeo dicendum quòd sic, quia peccatum originale est pecatum naturæ, & non attingit personam nisi inquantum est in tali natura: tota autem humana natura est sicut vnus homo: vbicunque ergo illa natura reperitur, ibi est peccatum naturæ, quod est originale.

¶Nota quòd percussio habet rationem culpæ, non inquantum ipsius manus, sed inquantum fit à principio voluntatis.

QVAESTIO XXII.

ARTICVLVS XXXIII.

Vtrùm consensus in delectationem sit peccatum mortale.

DEINDE quærebatur de culpa actuali.

¶Et primò de peccato cogitationis duo fuerunt quæsita.

¶Primò, vtrùm consensus in delectationem sit peccatum mortale.

22.q.74. art.8.o. & q.154.art. 4.c.ma.q. 7.art.4.ad 2. ¶Respondeo dicendum, ꝙ hic non quæritur de cõsensu in delectationem actus, quia hic planè mortale est. Sed de consensu in actum cogitationis tantum, sicut cum aliquis cogitat delectationem fornicationis: & delectatur & placet sibi hæc cogitatio. Est ergo duplex cogitatio delectationis, vel propter ipsam cogitationem, vel propter rem cogitatam. Prima est cum quis cogitat de triangulo, vel de bellis regis non propter regem, sed propter ipsam cogitationem. Secũda est, cum delector cogitando de amico propter ipsum, qui sit mihi per cogitationẽ & in cogitatione præsens. Sic ergo cogitatio pót cogitari vt delectans prout est cogitatio; & sic non est peccatum, sicut si debeo narrare de fornicatione & occurrunt pulchræ viæ & delector. Si autem cogitatio est delectans propter rẽ cogitatã: impossibile est quòd hoc procedat nisi ex amore fornicationis: & ideò consentire in eam est consentire in amorem & in vsum rei illicitæ: & ideo est peccatum mortale.

Cogitatio vt delectatio. Nota bene.

ARTICVLVS. XXXIIII.

Vtrùm suspicio sit peccatum mortale.

SECVNDO de suspicione, vtrùm sit peccatum mortale; & videtur quod sic: talibus enim commi natur Dominus. Isa.5. Væ qui dicitis, &c.

22.q.60. arti.3.o.

Matth.7.

¶Contra. Super illud, Nolite ante tempus iudicare, dicit Gloss. quòd est veniale peccatum.

¶Respondeo dicendum, quòd in illis quæ sunt mortalia peccata ex genere, motus imperfecti non sunt peccata mortalia, sed venialia. Adulteriũ enim est mortale, scilicet quãdo est completa voluntas, nõ autem quando est incompleta: nõ. n. quilibet motus concupi-

iudicio 2. concupiscentiæ est peccatum mortale. Iudicium autem est duplex, scilicet de rebus, & de personis. Iudicium de rebus semper est mortale peccatum: pura dicere & dare eleemosynam sit malum. Iudicium autem de personis licèt quandoque sit falsum, non tamen est peccatum, nisi quando est omnino temerarium. Vnde Aug. in sermone Domini in monte. Si erramus in iudicio personarum, non erremus in iudicio rerũ, sed quando ex leui re iudicium procedit firmum in corde, aliquando est peccatum mortale, quia est cum contemptu proximi: suspicio autem est quid imperfectum in genere iudicii, & ideo est imperfectus motus: & ideo non est mortale ex genere, quamuis si fiat ex odio erit aliquando mortale.

¶Ad primum ergo dicendum, quòd qui dicit bonum malum, &c. non suspicatur, sed iudicat, & ideo peccat.

ARTIC. XXXV.

Vtrùm liceat vti sortibus.

DEinde quæsita fuerunt de peccato operis tria.

Primò, vtrùm liceat uti sortibus, maximè in apertione librorum.

22.q.95. ar.7.c.8. o.opus 5 ar 5.o. Quid augurium 3. sors. 22.q.95. ar.8.c. ¶Respondeo dicendum, quòd sors propriè est iudicium, quod exquiritur ex aliquo ab homine facto ad inquirendum occultum: dico autem ab homine facto, quia quærere de factis ab aliis non est sors, sed aut augurium, aut aliquid aliud, vt quando aliquis facit, sicut geomantici, & cum taxillis, & de festucis, & in apertione librorum. Hæc autem fiunt ad tria, aut ad inquirendum voluntatem, aut ad consulrandum dubium, aut ad diuidendum, & sic sumitur triplex sors, s. diuisora, consultoria, & diuinatiua. Aliqui faciunt has quas committentes fortunæ, sicut cùm quis non videtur debere ire, tamen ponamus quis debeat ire, & hæc aliquando est vana. Aliqui intentione exquirendi iudicium alicuius rei, sicut quidam ad inquirẽdum iudicium astrorum exquirunt, sicut geomantici, qui dicunt quod secundum motum cœli manus mouetur, & si ceſt peccatum. Aliqui intendunt scire iudicium Diaboli, sicut Nabuchodonosor, & hoc est sacrilegium. Aliqui iudicium diuinum, & sic non semper est peccatum. Et sic sors

Quãdo est peccatum & quando non.

diuinatoria quatuor habet gradus, & primo modo aliquando est leue peccatum, vel non est peccatum: secundo modo peccatum est: tertio, & quarto modo semper peccatum est, sed quando quis non ex necessitate facit, quia sic est tentare Deum. 2. Paral. 1. cum ignoramus quid agere, &c. vel quando sine debita deuotione, sicut apostoli Act. primo. vel quando aliquis res sacras conuertit in res temporales, sicut cum aperit libros pro temporalib. vel quando de eo quod est supra nos, sicut quando quis non concordat, quia hoc est facere iniuriam Spiritui sancto, qui creditur firmiter esse in ecclesia, vel in collegiis, tamen in electione secularium nihil prohibet sortibus vti.

4.d.15.q. 2.art.1.q. 4.o.22.q. 3.ar.5.o. Secundò de retentione superfluorum, vtrùm ille qui non dat superfluum, quod habet pro Deo, peccet. dicit enim Aug. quòd qui retinet, &c. sicut supra in octauo quodlibet. Tertiò de perplexitate, vtrùm aliquis possit esse perplexus.

AA TIC. XXXVI.

Vtrùm aliquis religiosus expelli debeat propter peccatum de religione.

DEinde quæsitum est de pœnis.

¶Et primò de pœna temporali, vtrùm aliquis religiosus expelli debeat propter peccatum de religione, si sit paratus corrigi, & sustinere pœnam.

apostolus 1. Cor. 5. ¶Respondeo dicendum, quòd Apostolus dicit: Auferte malum ex vobis, modicum enim fermentum, &c. Aufertur autem aliquis aut per pœnam corporalem, & per hoc manifestum est, quòd aufertur etiam ille qui vellet pœnitere quantumcunque, sicut homicida suspenditur, quantumcunque pœniteat. Vel per pœnam spiritualem, & hoc ecclesia non facit nisi quis esset contumax. Et ratio huius est, quia per pœnam corporalẽ aufertur aliquod temporale, quod potest recompensari per aliquod maius bonum: sed bonum spirituale, quod amittitur non potest recompensari: & ideo non debet religio infligere talem pœnam, quandiu vult corrigi, quoniam si cut est excommunicatio in ecclesia, ita est expulsio à religione. Et ideo dicendum, quòd nullus est nisi propter contumaciam expellendus, sed est sequestrandus in carcere, vel alio modo.

Et hoc.

FINIS.

SERIES CHARTARVM.

A B C D E F G H I K.

Omnes sunt Quaterniones.

Universidad de Deusto
Biblioteca

F.O.S. MONTISRELAXI AD LECTOREM EPISTOLA modum, annotationes, seu citationes palpabiliter intelligendi, continens.

LECTOR humanissime, non te latet breuiter ac succinctè dicta, obscura magis esse, ob scuritatem verò, quæ secretum fideliter custodit (teste Boetio) hoc afferre vtilitatis: quòd solum loquitur cum illis qui digni sunt ad secreta sapientiæ admitti. Quapropter cum sanctus doctor sapientiam loquens inter perfectos in multis breuitatem seruet, nolens idem repetere inutiliter id, quod vno in loco obscurè breuitate sibi innata dicit, alio passu vt sæpiùs, clariùs, aut diffusiùs ponat, plurimorum astrictus præcibus supradictus Bruxellensis, diui Thomæ Aquinatis doctrinæ deditissimus perculsus fuit illos annotare passus. Ne igitur ipsarum annotationum, seu citationum aritmeticis literis in margine contentarū (veluti cæcutiens) vtilitate, quæ non modica est, careres: placuit. R.p. suæ modum assignare eas referentem omnibus patentem. Voluit ergo 1.p. idem sonare sicut in prima parte, 1.2. in prima secundæ 2.2. in secunda secundæ, tertia. p. in tertia parte, scilicet summæ. 2. d. in primo lib. sniarum. 2. d. in secundo sententiarū. 3. d. in tertio sententiarum. 4. d. in 4. sententiarum, quicquid en. 4. lib. prima sui diuisione per distinctiones diuiduntur & similiter. 4. lrb. summæ per quæstiones. q. quæstione. ar. articulo. q. (secundo loco eiusdem allegationis) quæstiuncula tali scilicet charactere sequenti denotato. L. in expositione textus magistri sententiarum. o. per totum. C. numero aliquo immediatè sequente capitulo. c. prin. in principio corporis articuli. c. m. circa medium. c. fi. circa finem, seu in fine corporis articuli. argu. argumento tali: sed contra. in argu. sed contra, contra in summa contra Gentiles. 1. lib. primo. c. capitulo. &c. veri. in quæstionibus disputatis de veritate. pot. in quæstio. dispu. de potentia Dei. Ma. in quæstione dispu. de malo. virt. in quæstione dispu. de virtutibus in communi. vnio. in quæstione dispu. de vnione verbi. Spiritu. in quæstione disputata de spiritualib. creaturis. anima in quæstione disputata de anima. Opu. opusculo tali. Ar. verò alterò numero non præcedente remittit ad aliquem articulum præsentis libri per characterem sequentem designatum. Distinguitur enim hic liber per 261. articulos in fronte articulorum à secundo quodlibet inclusiuè annotatos per primum numerum marginalem cuiuslibet articuli, ordinationem seu quantitatem designantes. Citationem verò seu annotationem quam in margine comperies ad sententiam hoc signum, (quo sententiæ citationi conformes notantur) præcedentem resecandam scias, atque ad eiusdem sententiæ corroborationem declarationem vt valere. Nec sit auisum lector, in his defectum reperies, si impressores suo non paruo labori pari diligentia respondeant, quòd tuipse iudicabis. Librum autem hunc ferè omnes resolutiones theologicas continentem mendis tersum, paucioribus quàm antea nummis comparare vales. Quantæ verò sit amplexibilitatis, perpendes minimè si ipsum attentioni cura legere ac perlegere neglexeris. Ipse verò marginales annotationes alibi visa memoriæ conferunt, fatigationem semouent, fiique vt cogaris minimè (quod studiosi solent) calamum studendo tenere his demptis, quæ incuria impressoris immutantur, aut demuntur, quæ mediocriter doctus facilè aduertes. Si quid tergendum corrigendumue inueneris, inaduertentiæ (sciens alienis infirmitatibus compari) potiùs quàm malitiæ attribues, memor nostrum in tuis satisfactoriis operibus. VALE.

INDEX.

QUAESTIONVM QVODLIBETALIUM SIVE DE PLACITIS S. THOMÆ.

QVODLIBET I.

Continet Quæstiones X.

Articulos vero. XXII.

Quæstiones Quodlibeti 1.

1 De beato Benedicto.
2 De humana natura in Christo.
3 De Angeli loco & motu.
4 De bono naturæ & gratiæ in homine.
5 De his quę pertinent ad bonum gratiæ.
6 De Confessione.
7 De his quę pertinent ad clericos.
8 De his quę pertinent ad religiosos.
9 De pertinentibus ad culpam.
10 De bono gloriæ.

Articuli Quodlibeti I.

1 Vtrum beatus Benedictus viderit diuinam essentiam.
2 Vtrum in Christo sint duæ filiationes.
3 Vtrum Christus in cruce mortuus fuerit.
4 Vtrum Angelus sit in loco per operationem tantum.
5 Vtrum Angelus possit moueri de extremo ad extremū non transeundo per medium.
6 Vtrum formæ præcedentes, corrumpantur per aduentum Animæ.
7 Vtrum homo absque gratia, per solam naturalem arbitrij libertatem possit se ad gratiam præparare.
8 Vtrum primus homo in statu innocentiæ non dilexerit Deū super omnia.
9 Vtrum contritus debeat magis velle esse in inferno, quàm peccare.
10 Vtrum sufficiat confiteri scripto.
11 Vtrum confessio differri possit vsque ad quadragesimam.
12 Vtrum Sacerdos Parochialis teneatur credere suo subdito, dicenti sibi, alteri se confessum.
13 Vtrum habens duas Ecclesias teneatur vtriusque officium facere.
14 Vtrum vacans saluti animarum peccet, si circa studium tempus occupat.
15 Vtrum Religiosus teneatur reuelare prælato suo præcipienti secretum suæ fidei commissum.
16 Vtrum subditus debeat Prælato suo præcipienti, reuelare cuipiam occultum alterius fratris.
17 Vtrum peccatum sit aliqua natura.
18 Vtrum peiurium sit grauius peccatum, quàm homicidium.
19 Vtrum faciens contra constitutionem Papæ per ignorantiam, non peccet.
20 Vtrum Monachus peccet mortaliter comedendo carnes.
21 Vtrum corpus gloriosum possit esse cum alio corpore in eodem loco.
22 Vtrum aliquo modo corpus gloriosum possit esse simul in eodem loco cum alio corpore.

QVOLIBET II.

Continet Quæstiones VIII.

Articulos vero. XVI.

Quæstiones Quodlibeti 2.

1 De Christo mortuo & eius passione.
2 De Angeli compositione.
3 De tempore motus ipsorum Angelorum.
4 De homine quantum ad virtutes & vitia.
5 De virtutibus circa res humanas.
6 De peccatis.
7 De pœna peccati.
8 De remissione peccatorum.

Articuli Quodlibeti. II.

1 Vtrum Christus in triduo fuerit idem homo.
2 Vtrum alia passio Christi sine morte, sufficisset ad redemptionem humani generis.
3 Vtrum Angelus componatur ex essentia & esse.
4 Vtrum in Angelis sit idem suppositum & natura.
5 Vtrum tempus mouens creaturam spiritualem, & mēsuratus temporaleo sit idem.
6 Vtrum homines credere debuissent Christo, non facienti visibilia miracula.
7 Vtrum pueri Iudæorum sint baptizandi inuitis parentibus.
8 Vtrum propter consuetudinem aliqui deobligentur à iure reddendi decimas.
9 Vtrum filius teneatur obedire parentibus carnalibus quantū ad omnia.
10 Vtrum venditor teneatur dicere vitium rei venditæ, emptori.
11 Vtrum appetere prælationem sit peccatum.
12 Vtrum sit peccatum prædicatori habere oculum ad temporalia.
13 Vtrum anima separata possit pati ab igne corporeo.
14 Vtrum æquali pœna puniendi in purgatorio, vnus citius possit liberari quàm alius.
15 Vtrum peccatum in Spiritumsanctum sit irremissibile.
16 Vtrum Cruce signatus moriens ante susceptum iter, habeat plenariam indulgentiam peccatorum.

QVODLIBET III.

Continet Quæstiones XIIII.

Et Articulos. XXXI.

Quæstiones Quodlibeti. 3.

1 De potentia Dei.
2 De Deo quantum ad naturam assumptam.
3 De Angelis quomodo se habeant erga animas.
4 De hominibus quo ad diuersos status.
5 De pertinentibus ad Religiosos.
6 De his quæ competunt in Religione existentibus.
7 De pertinentibus ad laicos.
8 De his quæ pertinent communiter ad omnes homines.
9 De anima quantum ad eius cognitionem.
10 De Anima quantum ad pœnam.
11 De homine quantum ad corporis sexum.
12 De actibus, communibus omnibus hominibus.
13 De Pœnitentia.
14 De creatura pure corporali.

Articuli Quodlibeti III.

1 Vtrum Deus possit facere, quòd materia sit sine forma.
2 Vtrum Deus possit facere idem corpus localiter esse simul in duobus locis.
3 Vtrum Anima Christi possit scire infinita.
4 Vtrum oculus Christi post mortem fuerit oculus æquiuoce.
5 Vtrum Christus post resurrectionem vere comedit, cibum sibi incorporando.
6 Vtrum Angelus sit aliquo modo causa animæ rationalis.
7 Vtrum Angelus influat in animam humanam.
8 Vtrum Diabolus inhabitet hominem mortaliter peccantē.
9 Vtrum liceat alicui petere licentiam pro se, docēdi in Theologia.
10 Vtrum Discipuli sequentes diuersas opiniones Magistrorū excusentur a peccato erroris.
11 Vtrum liceat inducere inuenes ad religionem, voto, vel iuramento.
12 Vtrum qui obligari sunt voto, vel iuramento ad intrandum religionem non teneantur intrare.
13 Vtrum qui in sæculo sunt peccatores sint ad religionem attrahendi.
14 Vtrum quis absque peccato possit aliquem iuramento astringere, quòd religionem non intret.

Universidad de Deusto
Biblioteca

INDEX

Vtrum Religiosi qui nihil habent in proprio vel communi, possint elemosynam facere.
26 Vtrum Religiosus possit egredi claustrum absque licentia superioris vel patris subueniat in necessitate existenti
27 Vtrum Presbyteri Parochiales aliqua maioris perfectionis quàm Religiosi.
28 Vtrum mulier post votum continentiæ emissum in facie Ecclesiæ si nupserit, possit absque peccato vtere carnalitèr commiscere.
29 Vtrum quis teneatur reddere quod ex vsura locratus est.
30 Vtrum Anima sit composita ex materia, & forma.
31 Vtrum Anima separata cognoscat aliam animam separatam
32 Vtrum liceat requirere ab aliquo moriente vt statum suum post mortem reuelet.
33 Vtrum Anima separata possit pati ab igne corporeo.
34 Vtrum damnati gaudeant de pœnis immicorum.
35 Vtrum Adam non peccante, tot fuissent nati mares, quot fœminæ.
36 Vtrum conscientia errare possit.
37 Vtrum conscientia liget ad peccatum.
38 Vtrum satisfactio iniuncta a sacerdote sit sacramentalis.
39 Vtrum et qui omisit dicere diuinum officium sit iniungendum vt iterato dicat.
30 Vtrum arcus cœlestis sit signum non futuri diluuii.
31 Vtrum mundum non esse æternum possit demonstrari.

QVODLIBET IIII.

Continet Quæstiones XII.

Articulos verò XXIIII.

Quæstiones Quodlibeti 4.

1 DE rebus diuinis & humanis.
2 De pertinentibus ad potentiam Dei.
3 De his ad quæ diuina potentia se extendere potest.
4 De pertinentibus ad personam filij Dei.
5 De Christo in cruce & in sepulchro posito.
6 De gratia & sacramentis, & actibus humanis.
7 De sacramentis gratiæ.
8 De actibus pertinentibus ad prælatos.
9 De actibus pertinentibus ad omnes homines.
10 De pertinentibus ad vim appetitiuam.
11 De actibus malis & primis motibus.
12 De Pueris recipiendis ad religionem.

Articuli Quodlibeti IIII.

1 Vtrum in Deo sint plures Ideæ.
2 Vtrum in Deo sit virtus.
3 Vtrum aquæ sint super cœlos.
4 Vtrum Deus possit aliquid in nihilum redigere.
5 Vtrum Deus reparare possit idem numero quod in nihilo est redactum.
6 Vtrum Pater eodem verbo dicat se & creaturam.
7 Vtrum Patris distinguatur filiatione a Spiritusancto.
8 Vtrum corpus Christi in cruce, & in sepulchro sit vnum numero.
9 Vtrum Deus semper faciat nouam gratiam.
10 Vtrum per absolutionem sacerdotis, culpa remittatur.
11 Vtrum vir possit accipere crucem vxore nolente, si de eius incontinentia timeatur.
12 Vtrum subditus teneatur reuelare prælato præcipienti crimen occultum fratris.
13 Vtrum Papa possit dispensare super bigamia.
14 Vtrum debeant vitari ille excommunicati, de quorum excommunicatione est apud peritos diuersa sententia.
15 Vtrum Prælatus possit committere curam Ecclesiæ suæ consanguineo idoneo.
16 Vtrum homo sine peccato possit appetere scire scientias magicas.
17 Vtrum enuntiabile semel verum, sit semper verum.
18 Vtrum determinationes Theologicæ debeant fieri, authoritate vel ratione.
19 Vtrum aliquis absque perfecta charitate se possit martyrio offerre.
20 Vtrum pati martyrium propter Christum sit in præcepto.
21 Vtrum primi motus semper sint peccata.
22 Vtrum primi motus in infidelibus sint peccata mortalia.
23 Vtrum pueri non exercitati in præceptis, debeant recipi in religione.
24 Vtrum consilia ordinentur ad præcepta.

QVODLIBET V.

Continet Quæstiones XIII.

Articulos verò XXVIII.

Quæstiones Quodlibeti 5.

1 DE scientia Dei.
2 De potentia Dei.
3 De Deo quantum ad naturam assumptam.
4 De Angelo quo ad eum.
5 De hominibus quo ad diuersa.
6 De hominibus quo ad sacramenta.
7 De sacramento pœnitentiæ.
8 De Matrimonio.
9 De Virtutibus.
10 De Præceptis.
11 De pertinentibus ad quosdam hominum status.
12 De Doctoribus.
13 De Religiosis.

Articuli Quodlibeti V.

1 Vtrum Deus sciat primum instans in quo potuit mundum creare.
2 Vtrum præscitis a Deo possint promereri.
3 Vtrum Deus possit virginem reparare post ruinam.
4 Vtrum hæc sit falsa Deus potest peccare si vult.
5 Vtrum totus sanguis Christi qui in passione eius est effusus, ad corpus eius in resurrectione redierit.
6 Vtrum Christus manducando dicendo signum ostendit tradendo corpus suum in cibum quam patiendo pro nobis.
7 Vtrum Lucifer sit subiectum æui.
8 Vtrum si Adam non peccasset, eadem numero homines salui fierent qui nunc saluantur.
9 Vtrum verbum cordis sit species intelligibilis.
10 Vtrum ea quæ fiunt ex timore sint voluntaria
11 Vtrum forma panis in sacramento Eucharistiæ annihiletur.
12 Vtrum sacerdos debeat dare hostiam non consecratam peccatori occulto hoc petenti.
13 Vtrum Prælatus possit subditum suum ab administratione remouere.
14 Vtrum melius moriatur eruce signatus, qui mortuus in via eundi vltra mare quam qui moritur redeundo.
15 Vtrum ille qui cognouit carnaliter quam sponderat, possit habere vxorem illam cum qua postea contrahit per verba de præsenti.
16 Vtrum mulier accusata de adulterio occulto, teneatur suum peccatum in iudicio confiteri.
17 Vtrum ille qui pecuniam accepit mutuo vt redimeret se a latronibus, teneatur eam restituere.
18 Vtrum homo possit peccare nisi cogitando, vel vigilando.
19 Vtrum præcepta ordine naturæ præcedant consilia.
20 Vtrum peccata contra præcepta secundæ tabulæ, sint graviora peccatis quæ sunt contra præcepta primæ tabulæ.
21 Vtrum Beatus Matthæus fuerit vocatus statim de teloneo ad statum Apostolatus & perfectionis.
22 Vtrum melius faciat qui consentit electioni canonicæ de se factæ, quàm qui eam recusat.
23 Vtrum Prælatus qui dat beneficium alicui suo consanguineo vt exaltetur simoniam committat.
24 Vtrum ille qui semper propter manem gloriam docuit, per pœnitentiam aureolam recuperet.
25 Vtrum si per doctrinam alicuius aliqui retrahuntur a malo si bono, ille teneatur suam doctrinam reuocare.
26 Vtrum religiosi debeant tolerare suos impugnatores.
27 Vtrum qui iurauit se non intraturum religionem, possit licite intrare.

28 Vtrum liceat clerico qui tenetur ad horas canonicas, dicere matutinas sequentis diei de festo.

QVODLIBET VI.

Continet Quæstiones XI.

Articulos verò XIX.

Quæstiones Quodlibeti 6.

1 DE vnitate diuinæ essentiæ.
2 De Angelis quoad actionem & locum.
3 De his quæ pertinent ad hominem.
4 De virtutibus.
5 De actibus latriæ siue religionis.
6 De actibus charitatis.
7 De elemosyna.
8 De elemosynis quæ fiunt pro mortuis.
9 De peccatis.
10 De corpore hominis.
11 De creatura pure corporali.

Articuli Quodlibeti VI.

1 Vtrum vnitas essentiæ ponat in numerum, cum vnitate pertinentiæ.
2 Vtrum quicquid agit Angelus, agit per imperium voluntatis.
3 Vtrum Angelus possit esse in conuexo cœli empyrei.
4 Vtrum puer in defectu natus possit absque baptismo saluari in fide parentum.
5 Vtrum possit esse matrimonium inter Christianum & judeam baptizatam ab eo
6 Vtrum certitudo adhæsionis in hæretico, vel malo catholico sit actus fidei virtutis.
7 Vtrum liceat celebrare conceptionem dominæ nostræ.
8 Vtrum clericus beneficiatus teneatur in scholis existens dicere officium mortuorum
9 Vtrum Episcopus peccet dans beneficium bono si prætermittat meliorem.
10 Vtrum pauper teneatur decimas soluere diuiti sacerdoti.
11 Vtrum magis sit meritum obedire prælato, quàm facere alicui quod ad dictum fratris.
12 Vtrum clerici peccent mortaliter si ea quæ eis superfluunt in eleemosynas non largiantur.
13 Vtrum mortuus aliqua detrimentum sentiat ex hoc quòd eleemosynæ quæ mandauit dari retardantur.
14 Vtrum executor debeat tardare distributionem eleemosynarum ad hoc quòd res defuncti melius vendantur.
15 Vtrum ille qui est baptizatus transmittat peccatum originale in prolem.
16 Vtrum in peccato actuali prius fit auersio quàm conuersio.
17 Vtrum magis peccatum sit cum aliquis mentitur facto, quàm cum aliquis mentitur verbo.
18 Vtrum aliquis possit esse naturaliter vel miraculose simul virgo & pater.
19 Vtrum cœli empyrei habeat influentiam super alia corpora.

QVODLIBET VII.

Continet Quæstiones VII.

Articulos verò XVIII.

Quæstiones Quodlibeti 7.

1 DE pertinentibus ad substantias spirituales.
2 De fruitione animæ Christi.
3 De pluralitate in substantijs spiritualibus.
4 De sacramento altaris.
5 De corporibus damnatorum.
6 De libris sacræ scripturæ.
7 De opere manuali.

Articuli Quodlibeti VII.

1 Vtrum aliquis intellectus creatus possit diuinam essentiam immediatè videre.
2 Vtrum intellectus creatus possit simul plura intelligere,
3 Vtrum intellectus angelicus possit cognoscere singularia.
4 Vtrum not tia quæ ab Augustino dicitur proles mentis fit in mente, sicut accidens in subiecto.
5 Vtrum fuerit fruitio animæ Christi in patriæ.
6 Vtrum immensitas diuina excludat pluralitatem.
7 Vtrum in Angelis sit compositio accidentis & subiecti.
8 Vtrum possit totum corpus Christi sub speciebus panis contineri.
9 Vtrum in eodem instanti sub speciebus aliis sit substantia panis, & corpus Christi.
10 Vtrum Deus possit facere quòd albedo, aut aliqua qualitas, corporalis, sit sine quantitate.
11 Vtrum corpora damnatorum erunt incorruptibilia.
12 Vtrum corpora damnatorum resurgent sine deformitatib.
13 Vtrum corpora damnatorum vincentur vermibus & fletui corporalibus
14 Vtrum in eisdem verbis ipsius sacræ scripturæ lateant plures sensus.
15 Vtrum debeant distingui quatuor sensus sacræ scripturæ.
16 Vtrum in aliis scripturis præter sensus distingui debeant.
17 Vtrum operari manibus sit in præcepto.
18 Vtrum illi qui spiritualibus operibus vacant, excusentur à labore manuum.

QVOLIBET VIII.

Continet Quæstiones IX.

Articulos verò XX.

Quæstiones Quodlibeti 8.

1 DE pertinentibus ad naturam.
2 De pertinentibus ad naturam creatam.
3 De pertinentibus ad corpus humanum.
4 De pertinentibus ad culpam vel gratiam.
5 De pertinentibus ad gratiam gratum facientem ad omnes.
6 De his quæ pertinent ad culpam.
7 De his quæ pertinent ad pœnam & gloriam.
8 De pœna corporali damnatorum.
9 De gloria Beatorum.

Articuli Quodlibeti. VIII.

1 Vtrum senarius numerus sit creator vel creatura.
2 Vtrum Ideæ quæ sunt in mente diuina, per prius respiciant res quantum ad naturam singularem, quam quantum ad naturam speciei.
3 Vtrum anima accipiat species à rebus quæ sunt extra eam.
4 Vtrum habeat charitatem, eam cognoscat per speciem.
5 Vtrum Alimentu conuertatur in veritatem humanæ naturæ
6 Vtrum necesse sit semper eligere melius.
7 Vtrum magis præ latria sit exhibendus honor
8 Vtrum oratio plus valeat pro se facta quam pro alio.
9 Vtrum suffragia magis prosint pauperi magis digno, quàm diuiti pro quo specialiter fiunt.
10 Vtrum votum simplex continentiæ dirimat matrimonium contractum.
11 Vtrum ille qui vadit ad Ecclesiam propter distributiones, aliàs non iturus, peccet.
12 Vtrum ille qui non dat pauperi petenti si habeat de superfluo peccet.
13 Vtrum ille qui habet plures præbendas peccet.
14 Vtrum omne mendacium sit peccatum.
15 Vtrum oportet quòd si aliquis intendat peccare mortaliter, quòd peccet propter hoc mortaliter.
16 Vtrum damnati possint dici videre gloriã sanctorũ.
17 Vtrum damnati velient suos propinquos esse damnatos.
18 Vtrum in inferno fiat aliqua pœnam ignis vel de pœna æqua.
19 Vtrum beatitudo sanctorum præcipue consistat in intellectu
20 Vtrum Beati in gloria prius ferantur ad contemplandam Christi diuinitatem quam eius humanitatem.

QVODLIBET IX.

Continet Quæstiones VII.

Articulos verò XVI.

Quæstiones Quodlibeti IX.

1 De Christo quantum ad naturam diuinam,

Universidad de Deusto
Biblioteca

2 De Christo quantum ad vnionẽ humanæ naturæ cũ diuina.
3 De Christo quantum ad species sub quibus continetur sub sacramento altaris.
4 De natura Angelorum.
5 De his quæ pertinent ad homines quantum ad naturam, cul pam, & gloriam.
6 De homine quantum ad gratiam.
7 De his quæ pertinent ad culpam respectu hominis.

Articuli Quodlibeti IX.

1 Vtrum Deus, possit facere infinita esse actu.
2 Vtrum in Christo sint plures hypostases.
3 Vtrum in Christo sit tantum unum esse.
4 Vtrum in Christo sit tantum vna filiatio.
5 Vtrum in Christo sint accidentia sine subiecto.
6 Vtrum Angelus sit compositus ex materia & forma.
7 Vtrum Angelus possit cognoscere similiter res in verbo, & in propria natura.
8 Vtrum Angelus meruerit suam beatitudinem.
9 Vtrum Angelus moueatur in instanti.
10 Vtrum Angeli possint agere in hæc inferiora.
11 Vtrum anima vegetabilis & sensibilis educantur in esse per creationem.
12 Vtrum imperare sit actus rationis.
13 Vtrum charitas per suam essentiam augeatur.
14 Vtrum Petrus negando Christum peccauit mortaliter.
15 Vtrum habere plures præbendas sine cura animarum absq; dispensatione sit peccatum mortale.
16 Vtrum omnes sancti qui sunt per Ecclesiã Canonizati, sint in gloria, vel aliqui eorum in inferno.

QVODLIBET X.

Continet Quæstiones VII.

Articulos verò XVII.

Quæstiones Quodlibeti 10

1 DE Dei voluntate, iudicio, & sacramento.
2 De duratione Angeli.
3 De anima.
4 De operatione animæ.
5 De pertinentibus ad gratiam.
6 De pertinentibus ad culpam.
7 De culpa quæ contrariatur rectæ fidei.

Articuli Quodlibeti X.

1 Vtrum vnitas aliquid positiuè dicat in diuinis, & non remotionem tantum.
2 Vtrum Christus sit descensurus ad iudicium in terram.
3 Vtrum species vini, quæ remanet in sacramento altaris post consecrationem, alii liquori commiscere possit.
4 Vtrum ductio Angeli habeat prius & posterius.
5 Vtrum anima sit sua potentia.
6 Vtrum anima rationalis sit corruptibilis.
7 Vtrũ anima quicquid intelligat, intelligat in prima veritate.
8 Vtrum anima separata possit habere actum sensitiuarum potentiarum.
9 Vtrum aliquis teneatur contrahere, vt dote sustentet patrẽ, si aliter non possit.
10 Vtrum Religiosus qui emisit votum obedientiæ teneatur in omnibus prælato obedire, etiam in indifferentibus.
11 Vtrum post votum simplex castitatis aliquis matrimonium contrahens, nec reddere debitum, nec exigere possit.
12 Vtrum qui honorat diuitem propter diuitias peccet.
13 Vtrum aliquis peccet infamiam non repellendo.
14 Vtrum vti præciosis vestibus semper sit peccatum.
15 Vtrum hæreticis sit communicandum.
16 Vtrum hæretici redeuntes ad Ecclesiam sint recipiendi.
17 Vtrum aliquis intellectus creatus possit uidere Deum per essentiam.

QVODLIBET XI.

Continet Quæstiones X.

Articulos verò XIII.

Quæstiones Quodlibeti 11.

1 De immensitate Dei.
2 De cognitione Dei.
3 De Præ destinatione.
4 De motu Angeli.
5 De partibus naturæ humanæ.
6 De corpore hominis quo ad resurrectionem.
7 De Sacramentis gratiæ.
8 De Sacramento Eucharistiæ.
9 De sacramento matrimonii.
10 De conuersatione hominæ vitæ.

Articuli Quodlibeti XI.

1 Vtrum solus Dei sit proprium esse vbique.
2 Vtrum Deus cognoscat malum per bonum.
3 Vtrum præ destinatio imponat necessitatem.
4 Vtrum motus Angeli sit in instanti.
5 Vtrum sint eiusdem substantiæ anima sensitiua, & intellectiua.
6 Vtrum corpus resurgat idem numero.
7 Vtrum solus Episcopus debeat conferre sacramentum confirmationis, vel etiam alius.
8 Vtrum aliquis possit audire missam sacerdotis fornicarii, quin peccet mortaliter.
9 Vtrum aliquis loquendo, comedẽdo, seu stando cum excommunicatis, peccet mortaliter.
10 Vtrum malitia impediat matrimonium.
11 Vtrum frigiditas impediat matrimonium.
12 Vtrum debeat aliquis in publico vel in priuato corrigere proximum, vel fratrem suum.
13 Vtrum si aliquis sciat peccatum proximi peccet mortaliter referendo illud statim prælato suo.

QVODLIBET XII.

Continet Quæstiones XXII.

Articulos verò. XXXVI.

Quæstiones Quodlibeti 12.

1 DE rebus quæ sunt supra hominem.
2 De potentia Dei.
3 De prædestinatione.
4 De fato
5 De Angelis.
6 De cœlo quo ad æternitatem.
7 De homine.
8 De cognitione hominis.
9 De affectu cognitionis.
10 De homine quantum ad gratiam.
11 De pœnitentia.
12 De effectu sacramentorum.
13 De Ecclesia.
14 De virtutibus.
15 De virtutibus moralibus.
16 De restitutione quę est actus iustitiæ.
17 De officiis.
18 De prædicatoribus.
19 De officio confessorum.
20 De officio curatorum.
21 De pertinentibus ad culpam.
22 De culpa actuali.

Articuli Quodlibeti. XII.

1 Vtrum in Deo sit tantum vnum esse.
2 Vtrum Deus possit facere contradictoria esse simul vera, & infinita esse simul actu.
3 Vtrum præ destinatio sit certa.
4 Vtrum omnia subsint fato
5 Vtrum esse Angeli sit accidens eius.
6 Vtrum Diabolus cognoscat cogitationes hominum.
7 Vtrum cœlum uel mundus sit æternus.
8 Vtrum cœlum sit animatum.
9 Vtrum anima perficiat corpus immediate, vel mediante eos poreitate.
10 Vtrum anima traducatur.
11 Vtrum intellectus humanus cognoscat singularia.
12 Vtrum habitus scientiæ acquisitæ remaneant post uitam.
13 Vtrum uerba humana habeant uim ad mouendum brutа.
14 Vtrum aqua habeat uirtutem ad emundationem.

1, Vtrum

15 Vtrum non habens curam animarum possit absoluere in foro confessionis.
16 Vtrum liceat in aliquo casu reuelare confessionem.
17 Vtrum liceat appetere Episcopatum.
18 Vtrum compaternitas causetur ex præambulis ad sacramenta.
19 Vtrum una sit Ecclesia quę fuit in principio Apostolorum & quę modò est.
20 Vtrum veritas sit fortior inter virum Regem, & mulierem.
21 Vtrum accipiens doctrinam alicuius experimenti sub iuramẽto non communicandi teneatur seruare iuramentum.
22 Vtrum virtutes morales sint connexę.
23 Vtrum expulsi propter partes possint expetere bona sua ab illis quæ sunt in ciuitate manentes.
24 Vtrum ille qui mala fide præscripsit teneatur ad restitutionẽ
25 Vtrum ille qui rem alienam consumpsit, teneatur ad restitutionem.
26 Vtrum omnia quæ sancti doctores dixerunt, fuit à spiritu sancto.
27 Vtrum aliquis possit prædicare propria authoritate.
28 Vtrum aliquis prohibitus à principe sæculari, debeat dimittere prædicationem.
29 Vtrum liceat prædicatoribus accipere eleemosynas ab vsuris iis.
30 Vtrum aliquis possit confessiones audire de indulgentia Papæ sine voluntate proprii prælati.
31 Vtrum vicarius alicuius possit uices suas committere alteri.
32 Vtrum peccatum originale trãducatur per traductionem seminis.
33 Vtrum consensus in delectationem est peccatum mortale.
34 Vtrum suspitio sit peccatum mortale.
35 Vtrum liceat vti sortibus.
36 Vtrum aliquis religiosus expelli debeat propter peccatum de Religione.

FINIS.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca